از آستارا تا استارباد

جلد پنجم

آثار و بناهای تاریخی مازندران شرقی

(بخش دوم)

تألیف
دکتر منوچهر ستوده

از آستارا تا استارباد
آثار و بناهای تاریخی مازندران شرقی
(جلد پنجم)

www.tabarestan.info
تبرستان

از آستارا تا اِستارباد

(جلد پنجم)

آثار و بناهای تاریخی مازندران شرقی

(بخش دوم)

تألیف

دکتر منوچهر ستوده

www.tabarestan.info
تبرستان

این کتاب با همکاری
معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی،
انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
به چاپ رسیده است.
(گنجینهٔ ایران «۱۵» شمارهٔ ۱۶۴)
مدیر فنی: حسین ایوبی‌زاده

ستوده، منوچهر، ۱۲۹۲ ـ
از آستارا تا إستاریاد / تألیف منوچهر ستوده. ـ تهران: آگاه: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاونت امور فرهنگی: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۷۵ ـ
ج.: مصور، نقشه
ISBN 964-416-034-7 (vol.5)
چاپ اول: جلد پنجم: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ادارهٔ کل انتشارات و تبلیغات ۱۳۶۶، تحت عنوان «از آستارا تا استاریاد»
مندرجات: ج. ۵. آثار و بناهای تاریخی مازندران شرقی
۱. گیلان ـ آثار تاریخی. ۲. مازندران ـ آثار تاریخی. ۳. گرگان ـ آثار تاریخی. الف. ایران. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاونت امور فرهنگی. ب. انجمن آثار و مفاخر فرهنگی. ج. عنوان. د.
۲ س ۳۴ الف / DSR ۲۰۵۳
۹۵۵/۲۰۴۳
۱۳۷۵
کتابخانه ملی ایران
۵۶۰۸ ـ ۷۴م

دکتر منوچهر ستوده
از آستارا تا استاریاد
(جلد پنجم)
آثار و بناهای تاریخی مازندران شرقی
(بخش دوم)
(چاپ اول زمستان ۱۳۶۶)
چاپ دوم بهار ۱۳۷۵، لیتوگرافی کوهرنگ
چاپ نیل، صحافی ایران‌کتاب
تعداد: ۲۲۰۰ نسخه
همهٔ حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است
شابک ۷-۰۳۴-۴۱۶-۹۶۴ (جلد ۵) ISBN 964-416-034-7 (vol.5)

www.tabarestan.info
تبرستان

بخش پنجم

بناها و آثار تاریخی بهشهر (=اشرف‌البلاد=اشرف) و اطراف آن

مختصری ازجغرافیای تاریخی اشرف‌البلاد

اشرف (= بهشهر) ازبخشهای تابع ساری است که درمشرق آن قرار گرفته است. بخش اشرف ازشمال به خلیج‌میانکاله، ازمشرق به بخش بندرگز وازجنوب به بخش چهاردانگهٔ شهریاری ساری محدود می‌شود.

بخش اشرف به سه دهستان: پنجهزاره و کلباد ویخکش تقسیم می‌گردد. شهر اشرف (= بهشهر) از بناهای دوران صفویان است و در زمان شاه عباس آباد شده و بسیار رونق داشته است. آثارتاریخی این شهر کاخهای ششگانه شاه‌عباس اول وسد عباس‌آباد درهفت‌کیلومتری جنوب شرقی شهروکاخ صفی آباد وکاخ همایون تپهٔ شاه‌عباس دوم است

بنای شهر اشرف

شاه‌عباس اول درسال ۱۰۲۱ که بیست وششمین سال جلوس اوبود دستورداد تا شهراشرف را بناگذارند. اسکندربیك منشی دربارهٔ این بنا می‌نویسد:

درهمین سال (۱۰۲۱قمری وسیحقان‌ئیل‌ترکی) معمار همت والا وطراح طبع همایون (شاه‌عباس) که دست آموز چندین صنایع و بدایع کارخانهٔ ایزدی است، درقصبهٔ شریفهٔ اشرف از قصبات مازندران که به ولایت پنجهزاره موسوم وبه دارالمؤمنین‌استراباداقرب وفی‌الحقیقه‌نزاهت

www.tabarestan.info
تبرستان

وخرمی اشرف امکنهٔ آن ولایت است، عمارت عالی جهت نزول‌همایون طرح انداخته ، حمام وبیوتات وتالارها برآن افزود واستادان چابك‌دست درآن سرزمین بلند وپست، حسب‌الفرمان فرمانده زمـان ، شروع در کار کردند. مولانا محمود بهشتی گیلانی این قطعه درتـاریخ بنای اشـرف به نظم آورده :

قطعه

خسرو آفـان شه کامـیاب — آن‌محك باطن هرخوب وزشت
کرد چو در اشرف مازندران — طرح بنائی به صفا چون بهشت
از ره اقبال ز فیـض قـدم — آب وگلش‌باگل و عنبر سرشت
دست سعادت پی تاریخ آن — بر دو او دولت اشرف[1]نوشت

چون آن مکان شریف را ازجمیع جهات مسمای اسمش سمت ظهور دارد وقابل تربیت بود، رفته رفته به توجهات خاطراشرف شرافتش افزود وباغات وبساتین جنّت آیین مشتمل برعمارات وحوضخانه ها، در کمال زیبائی ودلگشائی، ترتیب یافته ،آبهای خوشگوار از کوه بلند بـه حیاض‌کوثرآیین وریاض‌ارم تزیین آورده، فواره‌ها به فنون غریبه‌وصنایع بدیعه ازمیان هرحوض بسان شعلهٔ نارکه سر به‌کرهٔ اثیرکشد ویا چون گل غران‌که آتش‌بازان از باروت سازند، درفوران است وچون اکثر اوقات زمان اقامت مازندران، آن قصبهٔ لطیفه مسکن‌شهریارکامگار است،مقربان وملازمان رکاب اقدس نیزمنازل مرغوب عمارت نموده‌اند و اکنـون آن قصبه نیز شهری بزرگ به میامن تربیت آن حضـرت از بلاد مشهوره است[2].

۱ــ ماده تاریخ « دولت‌اشرف » مساوی با ۱۰۲۱ قمری است .
۲ــ تاریخ عالم‌آرا ج ۲ ص ۸۵۵ و ۵۸۶ .

شهراشرف درسال ۱۲۷۵ قمری

یکی ازهمراهان ایرانی درن شرح مسافرت خودرا در صفحات شمـال به نام «سفرنامهٔ استراباد ومازندران وگیلان» درسال ۱۲۷۵ قمری نوشته، این مطالب‌دربارهٔ اشرف دراین‌کتاب آمده‌است:

شهراشرف ازقرارمشهور ابتدا ملکی بود ازمال وسکنای‌پیرزنی ومشهور به «خرگوران»، شاه‌عباس را این ملك پسندافتاد . ازپیرزن ابتیاع فرمود . عمارات وباغات وشهر اشرف را بنا نهاد . بعد جمعیت متفرقه از ولایات آورده ، آبادی‌بهم رسانید ودرعهد سلاطین صفویه آبادان‌ومعمور بود. تا وقتی‌که محمدحسن خان ــ پدر آقا محمدشاه ــ را در صحـرای کرادوین ــ پایین دست‌گلوگاه ــ اهل اینجا به خواهش‌کریم خان زند او راکشتند . قشون زندیه به‌این ولایت آمدند و اشرف را خراب نمودند و جمعیتش پراکنده شد وبهمان خرابی‌ماند تازمانی‌که آقا محمدخان‌مغفور، ازشیراز به استرابادآمد وپادشاه شد .کم‌کم اشرف را آبادکردوجمعیتش جمع شد. حال (سنه ۱۲۷۵ قمری) هشتصدوچهل وپنج خانوارند.

اشرف چهـار محله دارد: ۱ــ فـراش محله . ۲ــ بازار محله ۳ــ نقاش محله. ۴ــ گرجی محله .

پنج باب مسجد وچهارباب مدرسه و چهارباب تکـیه وپنج باب حمام ودوباب‌کاروانسرا وهفتاد باب دکان ویك‌آستانه امامزاده دارد.

حاصلش گندم وجو وپنبه وبرنج وکمی ابـریشم است. لیکن ، نیشکر نمی‌کارند. دوازده سال قبل (سال ۱۲۶۳ قمـری) اهل بار فروش (بابل‌امروز) یك سال‌آمدندکاشتند، بعد موقوف شد امسال باز می‌خواهند که نیشکربکارند. شعربافی ازقبیل الیجه وچادرشب قرمز وشلواروپیراهن شیرپنیر وانارشیرین بسیارخوب ومرکبات وافراست[3].

۳ــ سفرنامهٔ استراباد ومازندران وگیلان چاپ مسعودگلزاری ص ۸۱ و ۸۲.

www.tabarestan.info تبرستان

ملگنوف محلات شهراشرف را چنین نام برده است :

۱ـ فراش محله ۲ـ بازارمحله ۳ـ نقاش محله ۴ـ گـرجی محله ۵و۶ـ چشمه‌سروگرایلی‌محله‌که جایگاه ترکمانانی بودکه درروزگارآقا ـ محمدخان قاجارازکالپوش‌کوچانیده بودند.[۴]

هومومساجد وکارانسراهاوحمامهای شهررا بدین‌گونه نام می‌برد:

مسجد جامع، مسجد باشی، مسجدچال، مدرسه محمدنـاصرخان، مدرسه میرزا مهدی‌اشرفی. کاروانسرای بزرگ‌وکاروانسرای بازارگرجی کجك، حمام شاه، حمام میرزاآقا، حمام‌قاضی ،حمام حاجی، حمام آخوند، حمام اسماعیل‌خان.[۵]

رابینومساجد ومدارس این‌شهررا چنین نام می‌برد:

مسجد جامع، مسجد باشی، مسجدگلشن با مدرسه، مسجد چـال، مسجد آخوند، دارالشفاء مسجدگرجی، مسجدسرآبدنگ، مسجدارباب بامدرسه و مسجد نصیر خان ، مسجد خرابهٔ میرزا مهدی اشرفی ، ومدرسه‌احمدملا صفرعلی. درمسجدجامع فرمانی از شاه سلطان حسین مورخ ۱۱۰۶ است که مانند فرمان مساجد جامع‌لاهیجان وآمل است.[۶]

ملگنوف باغهای شاهی‌این‌شهررا چنین نام برده‌است:

باغ‌شاه،باغ چهل ستون، باغ چشمه وعمارت چشمه، باغ‌خلوت باغ شمال، باغ صاحب الزمان، باغ زیتون.[۷]

اشرف در سال ۱۰۳۸ هـ. ق. هنگامی‌که‌استودارت‌آن را دیده است

بـه اشرف رسیدیم . شاه اینجا بود . مکان زیبائی است ولی ساختمان خانه‌ها محقراست. اغلب با تیرساخته واز نی پوشیده شده بود.

۴ـ نسخه عکسی ملگنوف ص ۵۸ب .
۵ـ ملگنوف‌متن‌روسی‌صفحات ۱۰۱ـ۱۱۲.
۶ـ رابینوانگلیسی صفحات ۶۴و۱۶۰.
۷ـ ملگنوف متن‌روسی‌ص۱۰۱ تا۱۱۲.

این‌قصبه‌درکنارکوه واقع‌است. درطرف‌دیگرقصبه،دریای خزربه‌فاصله‌ای قریب دوفرسخ قراردارد. برخی‌خانه‌ها ازآجرساخته شده. خانهٔ شاه‌بسیار بزرگ بود و باغهای زیبا وجالب با حوضها و استخرهای زیبا دراطراف آن قرارگرفته است. دراطاق وسط عمارت دربارحوضی زیبا قراردارد که درآنجا غذاخوردیم . قاشقها ازطلا بود وپشقابهاآنقدر بزرگ بودکه یك نفربه‌زحمت می‌توانست آنهارا از آشپزخانه به اطاق ببرد. پشقابها را دو نفربرروی بارکشی ازطلا به‌اطاق می‌آوردند. به‌این‌ترتیب ازظروف‌زرین غذاخوردیم. اطاق زیبای دیگری‌بودکـه درآنجا نیز حوض بزرگی قرار داشت ودورآن نشسته بودند. قرابه‌های طلا مملوازشراب وظروف طلاپر ازمیوه دراطراف حوض قرارداده شده‌بود.[۸]

محمدحسنخان اعتمادالسلطنه دربارهٔ اشرف می‌نویسد:

اشرف‌ازشهرهای معروف مازندران‌وواقع‌و محاذی‌شبه جزیرهٔ میانکاله‌است. تا دریای خزر دوهزارذرع وتابارفروش (=بابل) هجده فرسخ ونزدیك فـرح‌آبـاد است و مردابی میـانهٔ اشرف و میانـکاله است که در شمال اشرف و جنـوب میانکاله واقع می‌باشد . شهر اشرف آلان زیاده از پنج شش هزار نفرسکنه ندارد. ولی‌شاردن مسافرفرانسوی‌که درزمان سلطنت شاه‌عباس صفوی بدین شهر مسافـرت کرده، می‌نگاردکه شاه‌عباس اول، چون مادرش مازندرانی بود بـرخود مخمرنمود که‌مازندران را آباد نماید. بنابراین چندهزارخانوارازارامنهٔ‌گرجستان‌کوچانیده، در دراشرف وسایربلادمازندران سکنی داده‌بود . امابواسطهٔ ناسازگاری هوا بسیاری از آنهاتلف شده بودند.درزمان شاه‌عباس ثانی زیاده‌ازچهارصد خانوارارامنه دراشرف وسایربلاد مازندران نبود. انتهی[۹].

۸ـ سفرنامهٔ استودارت فرهنگ ایران زمین‌ج ۸سال۱۳۳۹صفحات۱۹۴و۱۹۵.
۹ـ مرآت‌البلدان ج۱ ص ۴۱.

www.tabarestan.info تبرستان

باغها وکاخهای شش‌گانهٔ صفویان
دراشرف البلاد

جای آن داشت که از نوشته‌های گذشتگان شرح باغ و کاخ را جدا می کردیم و بادرنظرگرفتن ترتیب‌زمانی مطالب را پشت سرهم می‌آوردیم. ولی بریدن وپاره‌پاره کردن دیده‌ها ونوشته‌ها، آشفتگی تازه‌ای به‌وجودمی‌آورد. این‌بود که مشهودات‌هر- یك ازسیاحان‌ومشروحات هریك‌ازمورخان‌رابدون‌دخل وتصرف، بادرنظرگرفتن‌تقدم وتأخرزمانی پشت‌سرهم‌آوردیم تا مطالب‌آنهاگسیخته ودرهم نگردد. اینك باتوجه به اینکه مؤلف ناچیزخود متوجه این‌نکته بوده است امید پوزش دارد. العذرعند- کرام‌الناس مقبول.

باغها وکاخهای اشرف‌البلاد ازدیدپیترودلاواله
درسال۱۰۲۷ قمری

پیترودلاواله‌به‌فرح‌آباد رفته تاخدمت شاه عباس‌برسد. درآنجا خبردارمی‌شود که شاه به‌اشرف رفته است .ساروتقی - وزیرمازندران - به اوخبرمی‌دهدکه شاه‌عباس می‌خواهد او را دراشرف بپذیرد تا خانه‌هائی‌که به‌دستوراوساخته‌شده‌است بدونشان بدهد. پیترودلاواله از فرح‌آباد بـه طـرف اشرف می‌رود وشرح دیده‌های خود را چنین می‌نویسد :

روز دوم ماه مه سال ۱۶۱۸ (۱۰۲۷ قمری) به اتفاق سه تن از سواران خود وفرستادهٔ وزیرعازم‌اشرف شدم . بعدازگذشتن ازدهکده‌های آباد بالاخره به اشرف‌که قریب دوفرسنگ ازدریافاصله دارد وکنارجلگهٔ زیبائی،پای تپه‌های متعددی بنا شده رسیدیم.

اطراف این‌شهربازاست وجزقصرشاهی‌که هنوز ساختمان آن‌به اتمام نرسیده و باغهای مربوط به آن ویك خیابـان پراز دکان وخانه‌های چندی‌که بدون نظم وترتیب دروسط درختان ساخته شده واطراف آنها را

زمینهای وسیعی احاطه‌کرده، دیگرچیزی درآن وجودندارد. جمعیت این شهرکـم نیست، زیرا شاه خیلی از طوایف را بدانجـا کوچ داده است. بخصوص‌موقعی‌که خوداودرآنجاست به‌تعدادساکنان محل‌افزوده‌می‌شود.

سعی وکوشش شاه براین است کـه تا سرحدامکان هرچه زودتر به جمعیت شهرافزوده شود وتعداد ساختمانها نیز افزایش یابد و به همین مناسبت هروقت در فرح‌آبـاد باشد، قسمت اعظـم زمستان را در اشرف به‌سر می‌برد.

دراین‌محل چشمه‌های‌آب شیرین و زلال زیاد است وبه‌اندازه‌ای درخت درآنجا وجود داردکه خانه‌ها درمیان‌آنها گم شده‌است ومن‌موقع نوشتن یادداشت روزانهٔ خود تردید داشتم‌که‌آیا باید اشرف را شهری در میان جنگل‌بنویسم یاآن‌را جنگلی بخوانم‌که بعلت سکونت افراد، حالت شهری به‌خودگرفته است. پس از ورود به‌شهر، وزیرمرا دربهترین‌خانه‌ها جا داد .

خانه‌ای‌کـه در آن سکونت دارم، دارای باغچهٔ بزرگی است‌که بعلت انبوه درختان می‌تـوانم بگویم خـورشید هیچـوقت به زمین آن نتابیده است.

در وسط‌درختان باغچه، اطاق‌کوچکی ساخته شده‌که اطراف‌آن بـاز و ارتفاع‌کف‌آن ازسطح زمین به انـدازه بلندی یك آدم معمولی و پلکانی این اطاق راکه فقط قسمت بـالای‌آن پوشیده شده به‌زمین متصل می‌سازد. این محل که آن را بعلت ارتفاعش ازسطح زمین بالاخانه می- نامند، درتابستان برای پذیرائی مورد استفاده قرارمی‌گیرد[۱۰] وحتی درآن ممکن است بخوابند وبازبودن اطراف‌آن نباید موجب تعجب شود، زیرا

۱۰ـ این ساختمانها به‌نام: تلار = تالار = تپار = نفار خوانده می‌شوند و درتابستان از آنها استفاده می‌شود.

www.tabarestan.info تبرستان

هوای اینجا موذی نیست و برعکس می‌توانم بگویم در مشرق‌زمین یعنی ازدریای مدیترانه به این‌طرف وحتی درمجمع‌الجزایربحر اژه که غربی‌تر ازسایر نقاط است، خوابیدن داخل اطاق بسته، درتابستان موجب بیماری می‌شود.

وزیر مرا دربالاخانه دعوت به نشستن کرد و خود نیز درکنار من نشست واندکی صحبت کردیم.

شاه عباس فردای آن روز را برای پذیرفتن پیتر و دلاواله تعیین کرده است.

با اسب به سوی کاخ شاهی روان شدیم که در اصلی آن روبروی یك خیابان طویل و مصفائی قرارگرفته است (گویـا در ورودی امروزی باغ‌شاه جلوفلکهٔ شهرداری) ولی به‌جای دخول به محوطهٔ چمنزارداخلی، ازخارج به سمت دست راست پیچیدیم و به میدانی که مشرف به‌کاخ ودر باغ درآن واقع است رسیدیم، هیچکس اجازه ندارد جز با پای پیاده از این در عبورکند.

درانتهای میدان یعنی نزدیك قصر، درخت بزرگ وزیبائی است که سربازان درنزدیك‌آن پاس می‌دادند. وزیر مرا نزدیك این درخت زیر سایه، روی زمین نشانید وخود داخل باغ شد تا کسب تکلیف کند. بعداز مراجعت اظهارداشت که شاه دستور داده است مرا به دیوانخانه[11] که عدهٔ زیادی از امرا ومقربین درآنجا انتظار می‌کشیدند هدایت کند. پس ازاین سخنان وارد باغ شدیم. این باغ عبارت ازمربعی است که درانتهای جلگه در پای تپه‌های پردرخت واقع شده وپشت کاخ است. در بالای همین تپه‌هاست که شاه دستور داده خانه‌های زیادی که جزء عمارات باغ محسوب می‌شود بنا کنند.

دیوانخانه در وسط باغ واقع شده و بنائی است کـه طول‌آن سه

۱۱ــ محل عمارت فعلی شهرداری بهشهر در باغ شاه (باغ‌ملت).

برابرعرض‌آن است. جلو این بنا کاملا بازاست ولی درعقب و طرفین‌آن دیواری است که ازپنجره‌های متعدد پوشیده شده‌است. فاصلهٔ کف عمارت ازسطح زمین دوپله است وقسمت باز بنا، در جهت طول‌آن و درست رو به شمال یعنی به‌طرف در ورودی است.

جلو بنا خیابـانی طولانی است کـه سنگ‌فرش است. وسط آن جوئی جاری است و ازحوضی که جلو دیوانخانه ساخته شده، دائماً آب دراین جوی روان است.

خیابـان بعد از دیوانخانه نیز ادامه پیدا می‌کند وتا پای تپه‌ها و انتهای باغ پیش می‌رود.

در وسط دیوارجنوبی دیوانخانه دری است که در امتداد خیابان قرارگرفته. وقتیکـه این در بـاز است، تمام خیابان به خط مستقیم دیده می‌شود.

داخل محوطه طبق معمول با قالیهای‌گران قیمت و عالی مفروش بود وعدهٔ زیادی ازسران مملکت و درباریان آنجا نشسته بودند. درمقابل ما پشت به دیوار جنوبی و رو به‌شمال که محترمترین محل است، در یك صف منظم به‌ترتیب ازراست، یعنی‌سمت مشرق، خان‌استراباد که فریدون‌خان نامیده می‌شود نشسته بود وبعد قورچی‌باشی که فرمانـده قورچیان و بزرگترین سرداراست. قورچی‌باشی فعلی عیسی‌خان‌بیك نام دارد که داماد شاه است[12] بعد ازاین دونفر درهمان ردیف به‌ترتیب سهراب خان و دلی محمدخان نشسته بودند. دلی به معنی دیوانه است. زیرا او لوده و بذله‌گوست وشاه را خیلی می‌خنداند. بعد ازاین دوتن یك‌نفر سلطـان بود که ازحوالی مرز هند با چهارتن از یارانش کـه‌کنار او نشسته بودند، برای دیدار شاه آمده بود.

۱۲ــ این مرد زبیده‌بیگم دختر شاه عباس را به زنی داشت.

www.tabarestan.info تبرستان

درطرف مقابل این عده، یعنی پشت به سمت باز دیوانخانه ورو به‌سمت جنوب، عده‌ای نشسته بودند بطوریکه روی‌آنها از خارج دیده نمی‌شد وفقط به لبهٔ‌کوتاهی از دیوارهٔ اطاق‌که مختصری ارتفاع داشت تکیه داده بودند.

درسمت چپ در ورودی به‌ترتیب ساروخواجه وزیر مازندران‌به اتفاق دونفرکه آنها را نمی‌شناختم قرار داشتند.

درسمت راست اسفندیار بیگ مقرب شاه‌عباس با چندنفری‌که برای من‌آشنا نبودند نشسته بود. دراضلاع عرضی دیوانخانه نیز عده‌ای قرار داشتند. پشت دیوارغربی و رو به‌سمت شرق نوازندگان شاه باآلات موسیقی خود یعنی سه‌تار ودایره و نی وتعداد دیگری‌آلات ناآشنا جای داشتند تا بخوانند وبنوازند.

پس ازاینکه‌وارد اطاق شدم، وزیر مازندران‌که ایستاده بود، مرا بین خان استراباد وقورچی‌باشی جای داردکه پشت به دیوارجنوبی روبه سمت قسمت ورودی قرارگرفتم.

مدتی به همین وضع نشستیم وسپس چون وقت ناهار شده بود، غذا به مجلس‌آوردند. ترتیب چنین بودکه ظرف ناهار را از درباغ وارد می‌کردند وتصورمی‌کنم آنها را ازآبدارخانه‌ای‌که در سمت غرب باغ دیوانخانه واقع است می‌آورند.

صف طویلی مرکب ازحاملین غذاهای مختلف بین در باغ و دیوانخانه تشکیل شده بودکه هرکس ظرفی را حمل می‌کرد.

همهٔ این‌نوکرها جوان وهجده الی‌بیست‌ساله‌بودند ودرصورتشان ریش وجود نداشت.

لباس این عده از غلامان شاه، جامهٔ مازندرانی است، یعنی جورابهای‌ساقه‌بلندمانند دلقک‌های‌تآتر برپادارند وبالاپوش‌تنگی‌پوشیده‌اند

که تاوسط ران ادامه دارد ودرقسمت پایین عریض می‌شود وبه‌جای‌عمامه کلاه‌کوچکی مرکب ازپوست وپارچه برسرگذاشته بودندکه نوك‌آن تیز واطرافش پهن است وطبق رسم عجیبی‌که شاه رایج‌کرده‌است، آن را وارونه به سرمی‌گذارند. به این معنی‌که پوست یعنی قسمتی که معمولا داخل‌کلاه قرار می‌گیرد، به سمت بیرون وپارچه به سمت‌داخل است‌که با تا زدن لبه ازبیرون نمودار می‌شود. این‌کلاهها‌که نامش «بورك» است درایران خیلی عمومیت دارد وبعضی‌ها حتی درخانه نیزبرای راحتی‌آن‌را به سرمی‌گذارند و با وجودی‌که اشخاص‌سرشناس در خارج ازخانه از استعمال‌آن‌پرهیزمی‌کنند، برای‌مستخدمین وغلامان عادی ومعمولی است.

غلامان لباس متحدالشکل به تن نداشتند و جامه‌های رنگارنگ پوشیده بودند، درپارچهٔ بسیاری ازلباسهاطلا ونقره به‌کار رفته بود وتنوع رنگ وجنس درجورابها نیزبه چشم می‌خورد.

ظروف غذا همه‌بزرگ و دارای سرپوش مدور وبزرگی بودکه انبوه پلوواغذیه دیگررا حفظ می‌کرد.

جنس ظرفها نقره وغالباً ازطلای یکدست‌بود وبرای قشنگی‌آنها را یك درمیان می‌آوردند. می‌توانید تصورکنید تلألؤ این فلزات‌گرانبها درنور خورشید بربالای سرحاملان غذاکه‌صف طویلی راتشکیل‌می‌دادند چه منظرهٔ جالبی داشت.

یکی ازاین غلامان جلومن وفریدون‌خان و قورچی‌باشی زانوزد وسفرهٔ زردوزی شدهٔ زیبائی راکه دارای ریشه‌های طلائی والوان‌مختلفی بود، پیش ما انداخت. روی‌این سفرهٔ هشت‌گوش تاحدی‌که‌جامی‌گرفت، ظرفهای طلاکه هریك پراز غذاهای شاهانه بود قراردادند وعلاوه برآن درکنارهریك ازماکاسه‌ای پرازیك خورش ترش مزه نهادند که بتدریج با

www.tabarestan.info تبرستان

غذا خورده می‌شد[۱۳]. درکنار کاسهٔ خورش که آنهم ازطلای ناب بود، یك قاشق چوبی قرارداشت که درگودی داخل آن مقدار زیادی مایع جا می‌گرفت وبیشتربرای نوشیدن مورد استفاده واقع می‌شد[۱۴]. دستهٔ قاشق بسیاربلند وجنس آن ازچوب خوشبو وهمیشه نواست. زیرا بیش ازیك مرتبه ازآن استفاده نمی‌کنند. قاشق دیگری برسرسفره وجود ندارد و از چنگال وکارد نیزاثری درمیان نیست. زیرا همه من‌جمله شاه با دست غذا می‌خورند. فقط حامل غذاکه وظیفهٔ مستخدم را نیز برعهده دارد بدون اینکه ازکارد وچنگال وقیچی استفاده‌کند، بایك‌قاشق چهارگوش طلاکه همیشه دردست دارد، تکه‌های گوشت را ازیکدیگر جدا می‌کند. دستمال سفره نیز وجود ندارد وهمه برای تمیزکردن دست ازدستمالی که بر کمر خود بسته‌اند استفاده می‌کنند. جنس این دستمال پارچهٔ هندی رنگارنگ است که درآن ابریشم وطلا به‌کار رفته. بطورکلی غالب مردم درحین‌غذا خوردن دست خودرا پاك نمی‌کنند زیرا بهرحال بار دیگر مجدداً آلوده خواهد شد وفقط بعد ازغذا دست خودرا بالا می‌گیرند تا آفتابه و لگن بیاورند ودستها را بشویند. وقتی خوردن غذا شروع می‌شود، سایرغلامانی که صف‌آنها تا خارج ازدیوانخانه وخیابان جلوآن ادامه دارد متوقف‌می‌شوند وظروف زیادی را طوری دست بدست می‌دهند و ازمجلس خارج می‌کنند و یا ظروف جدیدرا بطوری جابجا می‌کنندکه هیچکس از جای خود تکان نمی‌خورد.

خوردنیهاهمه‌گرم بود وچیزسردی درآن وجود نداشت. از میوه وامثال آنهم اثری نبود. صرف ناهار مدت‌کمی به‌طول انجامید و دراین

۱۳ــ ظاهراً کاسهٔ ترشی خوری بوده است. وآن را «قاشق افشره خوری» می‌نامیدند.

۱۴ــ این قاشق از چوب شمشاد بود

مدت دوباربه‌ما مشروب دادند. نحوهٔ عمل بدین قرار بود که یك‌خدمتکار به ترتیب یك جام طلای ناب بدون دسته وپایه ولی خیلی سنگین بدست هریك می‌داد و ازیك تنگ طلا درآن شراب می‌ریخت. زیرا مرسوم نیست‌کسی باغذا آب بخورد.

این تنگ شبیه تنگهای بلورینی است‌که درناپل برای اندازه‌گیری شراب ازآن استفاده می‌کنند ولی پنج شش برابر آن شراب می‌گیرد و گردن بلندی دارد. من‌که شراب نمی‌خورم، مرتبهٔ اول جام را نگرفتم ودیگران با تعجب تمام ازاینکه یك فرنگی مسیحی شراب نمی‌نوشد، جامهای‌خود را سرکشیدند. بالاخره مجبور شدم برای خاطرآنها در دفعهٔ دوم جام را بپذیرم.

درظرف مدتی‌که ما درمجلس بودیم نوازندگان مشغول‌ساز زدن وخواندن بودند ولی ایـن‌کاربسیار به‌آهستگی انجام می‌گرفت بطوریکه صدای‌آنان برای ماکه مشغول صحبت های مختلف بودیم ناراحتی ایجاد نمی‌کرد ودرتمام مدت شراب نیزدرگردش بود.

وقت غروب شاه باتفاق عده‌ای ازمقربین درگاه از همان دری‌که ظهرغذا را ازآنجا آورده بودند، داخل‌مجلس‌شد. نیم تنهٔ شاه مثل‌دیگران ازپارچه نخی وبه رنگ سبزروشن بود وبا دکمه‌های‌گلابتون ازروی‌سینه بسته می‌شد.

شلوارشاه به رنگ بنفش بود وکفش تیماج گلابتـون دار برپا داشت. دستاری به رنگ قرمز باخطوط سپید نقره‌ای برسرگذاشته بود و کمربند وشال او رنگهای مختلفی داشت. شمشیرشاه در غلافی از چـرم مشکی جاداشت وقبضهٔ آن ازاستخوان سفیدی بودکه تصورمی‌کنم‌دندان ماهی باشد. دست چپ شاه برروی قبضه جای داشت و نـوك شمشیر از عقب به بالا رفته منظرهٔ جالبی داشت. شاه دستارخود را برخلاف دیگران

www.tabarestan.info تبرستان

برسرمی‌گذارد یعنی آن قسمتی که باید پشت سرقرارگیرد، در سمت جلو قرارمی‌دهد ودرایران هیچکس نمی‌تواند ازاوتقلیدکند واگرکسی چنین جسارتی‌کند حق دارند عمامه را ازسراو برگیرند وبا خود ببرند . شاه نیز مانند دیگران کفش خود را روی پلکان ازپای در آورد و وارد مجلس شد. به‌این مناسبت باید بگویم که‌کندن کفش درمشرق زمین فقط برای رعایت ادب نیست وکسانی که‌آن را باکندن کفش درکلیسا یانزداشخاص بزرگ مقایسه می‌کنند دراشتباهند. چون این‌عمل درشرق به‌منظوررعایت پاکیزگی وبیشتربرای راحتی است. به این مناسبت در اطاق وروی قالی همیشه بدون‌کفش راه می‌روند وفقط درخیابان آن‌را به‌پا می‌کنند.

گفتگو های شاه عباس را با پیترودلاواله که مربوط به کار ما نبود دراین‌جا نیاوردیم .

روزشنبه پنجم ماه مه ۱۶۱۷ (۱۰۲۷ قمری) شاه اشرف را ترك کرد وازبیراهه به‌سمت فرح‌آباد روان شد. قصد وی ازاین مسافرت‌بیشتر تفریح و شکار بود و به اتفاق زنان حرمسرا که آنان نیز سوار بودند اسب می‌راند .

من دراشرف ماندم، زیرا وی فرمان داده بود، بعد از عزیمتش تمام عمارت وباغ را به من نشان دهند. وزیرمازندران بدین‌منظوردیروقت به سراغ من‌آمد وبه اتفاق به دیدن قصررفتیم.

قصر دریك‌طرف‌خیابان زیبا وطویلی که‌طرفین آن را باغ‌وچمن پوشانیده است قرارگرفته و وزیربه من‌گفت درنظراست درآنجابازاریعنی یك سلسله دکان درمحلی سرپوشیده ساخته شود.

درطول راه وزیرمحلهای دیگری را نیز به من نشان داد که برای ساختن کاروانسرا ومیدان‌وحمام عمومی‌وامثال‌آن درنظرگرفته شده‌است. بعد از در ورودی که باید طبق معمول پیاده ازآن عبورکرد، چمنزار زیباو

وسیعی‌است که اشخاص برای دیدن شاه درآنجا می‌ایستند . زیرابایدتوجه داشت‌که وی هرگز درتالار یا اطاق عمارت شاهی بارعام نمی‌دهد وهمیشه پیاده درحیاط ویاسوار براسب درمیدانهای عمومی اشخاص‌را می‌پذیرد.

سمت چپ چمنزارتپه‌ایست‌که قسمتی ازآن طبیعی وقسمت‌دیگر مصنوعی است و با خاك دستی درست‌کرده اند . پای این تپه یك حمام عمومی ساخته می‌شود که فعلا مشغول بنای آن هستند و عوایدش به شاه تعلق خواهدگرفت.

بالای تپه یك باغ مخفی برای زنان شاه ساخته‌اندکه دورتا دور آن رادیوارقطوری فراگرفته ودارای‌برج وباروست[15] مرا به سوی‌این‌باغ هدایت‌کردند وملاحظه‌کردم‌که محوطهٔ آن پرازدرختان گل وسبزه‌های خوشبو ومیوه‌های مختلف بخصوص پرتقال ولیمواست. زیرا چون‌هوای محل معتدل وآب فراوان است، این‌گونه درختان درآنجا خوب پرورش پیدا می‌کنند. آب فقط درنهرهای متعددی‌که همه مستقیم ویکنواخت‌هستند درو سط خیابان جاری می‌شود وکف خیابانها سنگفرش است.

در وسط باغ جائی‌که خیابانها یکدیگرراقطع می‌کنند، عمارتی هشت‌گوش‌کوچك ولی بلند و چند طبقه ساخته شده‌که داخل آن اطاقهای متعددی دارد.[16] همهٔ این اطاقها نقاشی وتذهیب شده‌اند، ولی طبق معمول اندازهٔ‌آنهاکوچك وفقط برای خوابیدن ونشستن‌کافی است. تمام‌این‌محل مختص زنان است ودرموقع اقامت آنان هیچ مردی بجزشاه و بعضی از خواجه‌های حرمسرا حق ورود به‌آنجارا ندارد.

بعداز خروج ازباغ حرمسرا وپایین‌آمدن ازپله‌های این تپهٔ، به عمارت‌شاه‌که درمقابل تپه، یعنی درسمت راست در ورودی وچمنزار، در

۱۵ـ ظاهراً باغ تپهٔ فعلی منزل مهندس موسی اشرفی است .

۱۶ـ این‌گونه بناهارا درصفحات گیلان هشت‌پر می‌گویند.

www.tabarestan.info تبرستان

روی زمین مسطحی بناشده است رفتیم. پس از در ورودی اول، بـاغچهٔ کوچکی به‌چشم می‌خورد ودر وسط خیابانی که ازاین باغچه به‌سمت باغ بزرگ دیوانخانه می‌رود در بزرگی قرارگرفته که دربالای آن فواره‌ایست که‌آب را با جهش زیادی‌پرتاب می کند بطوریکه تابام خانه می‌رسد.

درداخل ساختمان و روی ایوانهاحوضچه‌ها وفواره های متعددی ساخته‌اند. این‌عمارت نیزکوچك است. ولی اطاقهای بیشماری داردکـه همهٔ‌آنهاکم وسعت و مزین به نقاشی و مذهب‌کاریهای گرانبـها است. مشخصات عمارت‌نیزمانند همان است که دراصفهان بالای سردرقصرشاهی واقع‌شده‌است.

دریکی ازاطاقها روی هریك ازدیوارهای چهارگانهٔ آن دو آئینه بزرگ درطرفین در ورودی است وپنجره‌ها به نحوی روبروی یکدیگـر قرارگرفته‌که تصاویر یکدیگررا منعکس می‌سازند و انسان تصور می کند درپس‌آنها اطاقهای بیشماری واقع شده‌است.

اطاقهای‌نسبةً مخفی دیگری‌که به‌آنهاخلوت‌خانه می گویندوجود داردکه‌کف آنهارا دوشکهای قلـمکار گران‌قیمت گسترده‌اند. زیرا طبق رسوم وعادات‌این مملکت، همه‌روی زمین می‌نشینند واگربخواهندراحت‌ـ تر باشند، درهمان‌جا درازمی کشند.

درهمین اطاقهاست‌که شاه می‌خورد ومی‌خوابد وبا زنان خود شوخی‌می‌ـ کند وهروقت بخواهدآنان را درآنجا نزد خود می‌طلبد.

دراطاقهای دیگر دوشك گسترده نیست وهرموقع شاه آنجاباشد آنهارا با فرشهای گرانبها می‌پوشانند. در ایـن عمارت‌کـه هنوز به پایان نرسیده است، چندتن‌نقاش‌دیدم‌که به‌کار مشغول بودند ودرقابهای‌کوچکی نقاشی می‌کردند. دریکی ازآنها شاه را میان دسته‌ای دختر که سازمی‌زدند وآوازمی‌خواندندکشیده بود. درطرف دیگر نیز تصویر مادر تهمورس‌ـ

خان ـ امیرگرجستان‌ـراکشیده بودندکه به پای‌شاه افتاده تاازویران‌کردن کشورش چشم بپوشد. وزیرگفت‌قبل ازاینکه این بانوبه شیرازتبعیدبشود قریب‌شش‌ماه‌دراین‌محل‌تحت‌نظربود.

وقتی همه چیزرا دیدیم، ازعمارت خارج شدیم وبـا وجودیکه تقریباً شب‌شده بود، وزیر درپی شاه روان‌شد ومن دراشرف به خانهٔ‌خود بازگشتم وتمام شب را خوابیدم[۱۷].

دیدار سرداد مورکاتن ایلچی انگلیس[۱۸] ازکاخ شاه‌عباس دراشرف‌البلاد

در اصفهان به سردادمورکاتن خبر دادند که شاه عباس در کاخ ییلاقی خویش‌دراشرف مازندران‌است وبرای باریافتن به‌حضورش‌اعضای سفارت چارلزاول باید بی درنگ به‌عزم شمال حرکت‌کنند. بهمین سبب چند روز بعد سرداد مورکاتن وهربرت و همراهانشان متوجه اشرف‌شدند وسرانجام دربیست وپنجم ماه مه‌سال۱۶۲۸ میلادی (۱۰۳۸ هجری‌قمری) بودکه به حضورشاه‌عباس باریافتند[۱۹].

هنگامی که «سرداد مورکاتون» ایلچی انگلیس به اتفاق «توماس‌هربرت» در اشرف به خدمت شاه‌عباس رسید. هربرت نخستین دیدار خودرا ازشاه عباس بدین‌ـ سان وصف می کند:

برزمین‌آن تالارچنان قالیهای بزرگ وگرانبهائی‌گسترده بودنـد که فقط در خورشهریار ایران بود. درحاشیهٔ‌آن چندین تن‌از امیرزادگان و

۱۷ـ ازسفرنامهٔ پیترو دلاواله باحذف مطالبی که به‌کار این تألیف نمی‌آمد به نقـل از کتاب بهشهر (اشرف‌البلاد) صفحات ۱۵۰ تا ۱۶۶.

۱۸ـSir Dadmore Cotton درایران فوت‌شد ودرگورستان ارامنهٔ قزوین به‌خاك سپرده شد.

۱۹ـ تاریخ روابط بازرگانی وسیاسی انگلیس وایران ص۱۳۰.

www.tabarestan.info تبرستان

خوانین وسلاطین وبیگلربیگی‌ها، بسان پیکره‌های سنگی بیروحی چهار زانوبرزمین نشسته‌وبه‌دیوارتکیه زده ودیدگان خویش رابه‌چیزمعینی‌دوخته بودند. ایشان رانه‌جرأت‌آن بودکه بایکدیگرسخن‌آغازند ونه جسارت‌که درحضورپادشاه سرفه‌کنند، یا آب دهان بیرون بیندازند چه هیچ‌کدام از این‌کارها دربارگاه وی‌شرط‌ادب‌نبود وفقط‌برق چشمان شهریارمی‌توانست دردم خرمن حیات آنها رابسوزد.ساقی بچه‌هائی ملبس به‌جامه‌های‌زربفت وعمامه‌های پولك‌دارونعلین‌های ملیله‌دوزی ، درحالیکه گیسوان مجعدشان برروی شانه‌هایشان ریخته‌بود باچشمانی غلطان و گونه‌های سرخ رنگ، تنگ‌های زرین شراب دردست داشتند ودراین مجلس‌گردش می‌کردندو نوشابه‌ای راکه مایه فرح خداوندمیگساری «باکوس» «Bachus»می‌شد، برطالبان عرضه‌می‌کردند.[20]

بربالای چنین مجلسی ، برروی مصطبه، شاه عباس بزرگ قرار داشت . با آنکه پیرامونش خرمنی ازثروت بود، آن روز تن را جامه‌ای سرخ رنگ بی‌پیرایه از پنبهٔ ساده آراسته بود.گوئی به‌زبان حال می‌گفت که‌بزرگیش‌به‌بصیرت وحزم‌است نه‌آراستن تن به‌جامه‌های‌گرانبها.

کاخهای اشرف‌البلاد ازنظرهنوی درسال ۱۱۵۴ هجری قمری

هنوی درسال ۱۱۵۴ ازشهراشرف باکاخها وباغهای‌آن دیدن‌کرده واین شرح را دربارهٔ‌آنها نوشته است:

دراین‌شهرشاه‌عباس کاخ مشهوری‌پی‌افکنده‌است که‌نظیرش‌هرگز درتمام حاشیهٔ دریای خزردیده نمی‌شود . برفرازدربزرگ ورودی ، نشان

20– Herbert (Thomas): Travels in Persia ' 1627–1629، P. 155
به‌نقل ازجغرافیای تاریخی گیلان مازندران‌آذربایجان ص ۱۰ وتاریخ روابط بازرگانی وسیاسی‌انگلیس وایران.

مخصوص‌ایران‌قراردارد که‌شیروخورشید درحال‌طلوع است وازاین شیرو خورشید قوت وحشمت سلطنت ایران افاده می‌شود.

برابر این دروازه خیابان مشجری است که در هرسمت آن سی دستگاه عمارت ازبرای پاسداران ساخته‌اند . دروازهٔ بعدی به باغی باز می‌شودکه درمیان آن جوئی ازسنگ به‌پهنای تقریباً سه پا و ژرفای یك پا تعبیه‌کرده‌اند. دراین شهرهمواره آب‌جاری است ودرچهارجاآب به‌شکل آبشار و چشمه در حوضچه‌ای فرو می‌ریزد . درکنار نهربه فواصل معین سوراخهائی درسنگ تراشیده‌اندکه می‌توان درآنها شمع نهاد. تعداد این سوراخهادرحدود هزارتاست وپیشاپیش‌آنها حوض‌بزرگی است که‌ژرفای آن‌تقریباً به شش پا می‌رسد ودرنزدیکی این‌حوض ایوان بسیار باشکوهی قرار داردکه ازهمه طرف برروی آن‌گلهائی زرین برزمینه‌ای‌آبی‌رنگ و بغایت استادانه منقوش ساخته‌اند . همچنین برسقف ایوان چندین تندیس ساخته‌اندکه ظاهراً باید کار یك نفر هلندی باشد . اما به عقیدهٔ من مسلماً پرداختهٔ‌کلك یك‌نفراستاد چیره دست نیست.[21]

ملگنوف دربارهٔ باغها وکاخهای اشرف مطالب زیررا نوشته‌است:

باغهای اشرف دردامنهٔ‌کوه و به باغهای شاهی نامیده می‌شوند . شش‌باغ درپهلوی یکدیگر افتاده: (عکس‌شماره ۳۳۱و۳۳۲)

۱ باغ چهل‌ستون با عمارتی به‌همین نام(که معروف به باغ شاه است) .
۲ـ باغ چشمه عمارت . ۳ـ باغ خلوت‌که حرمسرا بود. ۴ ـ باغ شمال
۵ـ باغ صاحب‌الزمان با عمارت . ۶ـ باغ تپه

21– Hanwe y. : An Historical Account of The British trade over The Caspian sea vol 1, P: 293
به‌نقل‌از جغرافیای تاریخی گیلان ومازندان، آذربایجان ص۲۴و۲۵.

www.tabarestan.info تبرستان

این باغها با دیوارهای سنگین بلنداز یکدیگر جدا می‌شوند[۲۲]

عمارت چهل ستون

عمارت چهل‌ستون عمارتی‌است که تالار آن یك مرتبه و گوشوار آن دومرتبه ومشتمل برشانزده ستون چوبی است. اکنون درمیان اطاقهای آن گودهای آتش واجاق کنده ودیوارهای آن سیاه ودروپنجره سوخته و کنده .اطاقهای بالاجایگاه آیندگان وروندگان‌است. گویند درسال ۱۱۴۴قمری نادرشاه آن عمارت را برپا داشت، زیرا افاغنه تمامی اشرف را سوزانده بودند .این عمارت در سال ۱۶۱۲ میلادی (۱۰۲۱ قمری) آغاز شد و درسال ۱۶۲۷ (۱۰۳۸ قمری) به انجام رسید ودرسال ۱۷۴۳میلادی (۱۱۵۶ قمری)خالی شد وازنظرافتاد. دربرابرعمارت چهل ستون حوضی است ، عرضاً پنجاه قدم و طولا ۶۰ قدم وعمق آن یك ذرع ونیم ومسمی به «حوض چراغان» است . در دو طرف آن‌جوئی سنگین تا به دروازه واطراف آن سوراخها برای نهادن شمعها است . عرض آن جوی سه چهاریك است . طول باغ شاه تخمیناً پانصد وبیست وعرض آن دویست وچهل قدم است.[۲۳](عکس شماره ۳۳۳ و۳۳۴ و۳۳۵ و۳۳۶ و۳۳۷)

عمارت صاحب‌الزمان

دربارهٔ عمارت صاحب‌الزمان ملگنوف به‌نقل قول‌ازهنوی پرداخته ومی‌نویسد:

سفره خانه در عمارت صاحب‌الزمان بودکه برای حرمت وآزرم بی‌شمشیر بدان جا درون آمدندی . بر دیوارهای آن تصاویری چند با دو صورت شاه عباس بود. دست‌رنج‌بسیاردرآنهابرده‌بودند . در این بنا روبروی حوضی‌پذیرائی‌می‌نمودند. بالای سردروازه‌های باغهاشیروخورشید

۲۲ـ نسخهٔ‌عکسی ملگنوف ص۵۶ب . ۲۳ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف‌ص ۵۷الف.

و در کریاس سی حجره برای حشم بوده است .[۲۴] (عکس شماره ۳۴۵ ۳۴۶ و۳۴۷)

پس‌ازشاه عباس کسانی‌دیگرنیزدراین عمارت منزل‌گزیدند، چون شاه صفی (۱۰۳۸ تا ۱۰۵۲) وعادل‌شاه (۱۱۶۰تا ۱۱۶۱) ومحمدحسن‌خان پدرآقا محمدخان قاجار(۱۱۶۲تا ۱۱۹۳). بیشترخرابیهای عمارات اشرف از صدمات استنگورازین بود . اکنون عمارات باغهای شاهی به بدترین صورتی ویران شده وعمارات بسیار بلند مرتبت راگرمخانه یا جای‌گاوان وخران ساخته‌اند. خیابانهاکه گلزاروگلشن بود ، اکنون چراگاه چرندگان است . از درختان بجزسروولیمو و پرتقال وتوت و انارکمتردرختی بهم می‌رسد. مشهورترین درختان‌آنجا، درخت «باتاو»است. بیشتراین درختان را بارنجها و زیانهای بسیار ، به‌فرمان شاه عباس از هندوستان آورده‌اند . درهای باغها اگرچه‌گشوده است و مانعی نیست، ولی ازترس دزدان‌کسی را یارای درون رفتن نبود.[۲۵]

باغ شمال

باغ شمال زیستگاه‌کنیزان بوده‌است . عماراتی داشته‌که آنها را ویران ساخته‌اند. ازمصالح آنها،عمارات دیگردرجاهای دیگربنا نهاده‌اند که ازآنها اثری‌نیست .

باغ خلوت

باغ خلوت دومرتبه بوده. اکنون بجزگوشوارهای‌آن همگی ویران‌است. دردیوارهای‌آن‌اکنون تصاویرزنان‌است. درمرتبهٔ‌پایین‌حوضی است‌که برای آب تنی کردن اهل حرم بوده است . از صندلیهای مرمر

۲۴ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف‌ص ۵۸ الف. ۲۵ـ نسخهٔ‌عکسی ملگنوف‌ص۵۸الف.

www.tabarestan.info تبرستان

اطراف آن اثری نیست. دیوارهای بس بلند داشته‌که از باغ صفی‌آباد، یا کوههای اطراف اهل‌حرم دیده نشوند.[۲۶]

باغ تپه

باغ تپه برتپه‌ای خاکریزشده ساخته شده بوده‌است. فقط اثری از آن برجای است. آنچه دراین باغ دیده می‌شود شش اصله سرو است‌که بسیار بلند است. دروازهٔ شمالی‌آن به باغ زیتون می‌رودکه دراین باغ از ازدرخت زیتون اثری نیست.[۲۷](عکس شمارهٔ۳۳۸)

عمارت باغ چشمه

عمارت باغ چشمه نیز ویرانه است. بر دیوارهای آن اثری از تصاویر ونقوش نقاشان انگلیسی و چینی‌که با لباس و وضع خودکشیده بوده‌اند نیست. در برابر آن حوضی بوده‌که آب آن از هزار جریب می‌آمده است.[۲۸] (عکس‌شمارهٔ۳۳۸و۳۳۹و۳۴۰و۳۴۱و۳۴۲و۳۴۳و۳۴۴)

چشمه عمارت امروز

بنائی است‌آجری‌که دارای فضائی مرکزی است‌که میان آن چشمه‌ایست‌که قسمتی ازآب اشرف (بهشهر) امروز را تأمین‌می‌کند. چهارصفه درچهار جهت دارد که دهانهٔ آنها ۶۲۰ سانتیمتر است وهرصفه دارای سه در به خارج بناست. در چهار کنج بنا چهار اطاق به‌ابعاد ۷۰۰×۵۳۰ سانتیمتر است. طاق فضای میانین و اطاقها آجری وضربی‌است. ازطبقهٔ دوم‌آن فقط یك جرز باقی‌مانده است. این‌طبقه تابستان‌نشین بوده و دروسط فضای میانین، حوض‌آبی‌بوده است. چند اصله درخت سرو قدیمی درفضای اطراف بناست.

۲۶ـ نسخه عکسی ملگنوف ص ۵۸ ب. ۲۷ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۵۷ ب.
۲۸ـ نسخه عکسی ملگنوف ص ۵۷ الف و ب.

راهروی زیرزمینی میان قصر صفی‌آباد و باغ‌تپه

درکرپی (بضم‌کاف به معنی پل‌است) اول صفی‌آباد به‌طرف شمال راهروی زیرزمینی است. یك راه‌آن به صفی‌آباد و راه دیگرآن به باغ‌تپه در شهر اشرف می‌رفته است.

کاخهای اشرف‌البلاد درسال ۱۲۳۸ هـ.ق.

جیمز فریزر در بهار سال ۱۸۲۲ میلادی به اشرف‌البلاد رسیده و مشهودات خودرا بانوشتهٔ «هنوی» دربارهٔ‌این‌کاخها درهم‌آمیخته وشرح زیررا به‌قلم‌آورده‌است:

در فاصلهٔ‌کمی از اشرف به بنائی رسیدیم‌که برج مدوری بود با بامی مخروطی وبلند وکفش‌کنی با بامی سفالپوش درمقابل در ورودی‌آن بود. می‌گفتند امامزاده‌ای است. درگورستان اطراف آن درختان چنار و بلوط ونارون نسبةً زیاد بود.

دراشرف به‌خانهٔ میرزامهدی‌خان حکیم وارد شدیم‌که خودکاخی قدیمی بود. پیش ازما «هنوی» کاخهای سلطنتی اشرف را دیده و شرحی دربارهٔ آنها نگاشته است.

کاخهائی راکه شاه‌عباس دراشرف ساخته، ازتمام‌کاخهای‌حاشیهٔ دریا بهتر است. بالای دروازه‌که مدخل اصلی بناست شیروخورشید-نشان سلطنتی ایران - نقش است‌که علامت قدرت و فیروزی فرمانروای ایران است. این دروازه به خیابانی طویل‌گشوده می‌شودکه در هرطرف این خیابان سی ساختمان برای‌گارد سلطنتی بنا شده است. دروازهٔ دیگری‌در مقابل، به باغی می‌رود،که درمیان خیابان آن‌جوئی ازسنگ ساخته شده است‌که سه فوت عرض ویك فوت عمق داردکه چهارآبشار به بلندی یك ذرع داردکه در سی‌یاردی یکدیگرساخته شده‌اند. پایین‌آبشارها حوضچه وفواره است، نزدیك لبهٔ جوی سوراخهائی درسنگ است‌که شمع در آنها می‌گذاشتند. تعدادآنها درحدود هزار است. بالای سر این‌آبشارها،

www.tabarestan.info تبرستان

حوض بزرگ سنگی است که شش‌فوت عمق دارد. دربنائی که نزدیک این حوض است، ایوانی مجلل است که نقشهائی ازگلهای طلائی بر زمینهٔ لاجوردی است وبسیار استادانه کشیده شده است و تمثالهائی دراین ایوان است که ظاهراً اثرقلم یك هلندی است ولی زیاد استادانه نیست. در دو طرف ایوان اطاقهای کوچك چندی‌است وپشت سراین بنا سه آبشاردیگر است که ازکنارهٔ کوهی پرشیب که با جنگل‌پوشیده شده‌است فرومی‌ریزد.

باغها بیشترخیابان‌بندی دارد و دردوطرف خیابانها سروهای‌بلند، درختان نارنج ودرختان میوه در باغچه‌ها کاشته شده و جویهای باغ آب روان دارد.

ازاین باغ به باغی دیگرمی‌رود طرح وسلیقه درساختمان آن دیده می‌شود. حرم شاه دراینجا بوده است. دراین باغ کسی نبود وچون جای زنان است با چشم احترام به‌آن نگاه می‌کردند وما را اجازهٔ ورود به‌آن ندادند.

جلو این بنا حوضی بزرگ است. در فضای باغ نیمکتهائی از سنگ مرمر درهرگوشه وکنار قرار داده بودند. چنار وسط باغ بسیار عظیم بود و با شاخه‌های بلند خود فضای زیادی را سایه‌دار کرده بود. در اینجا نیز آبشارهائی نظیر باغهای سابق بود.

ازاینجا ما را به‌بنای دیگری که مخصوص‌مهمانی وخوشگذرانی است بردند. این باغ معروف به‌باغ صاحب‌الزمان است[۲۹] برای احترام به‌این محل شمشیرهای خود را ازکمر بازکردیم. متانتی که ما را با آن هدایت می‌کردند، احترام مذهبی درمن به‌وجود آورد. اما این احترام به زودی به‌احساس حقارت وخفت تبدیل شد. زیرا دراین اطاق نقشهائی‌بود که می‌تواند برای یك مسلمان شهوت‌ران خوشایند باشد. دراین‌کاخ نیز

۲۹ــ سفرنامهٔ فریزر ص ۱۷ و ۱۸.

تمثالهائی ازشاه عباس اول و دوم بودکه بدست نقاش اروپائی کشیده‌شده بود، اما استادانه نبود. میزوصندلی نداشت، ولی قالیهای قیمتی داشت که دراین وقت روی هم انباشته بودند.

ازاین ساختمان به ساختمان و باغ چهارم رسیدیم که چشمهٔ آبی درآن بودکه‌آب سایرباغها ازاین‌چشمه‌است. این ساختمان‌گنبدی باشکوه داشت. داخل‌آن نقاشیهائی بودکه زیاد ماهرانه نبود. دیوارها و سقفهای آن کاشیکاری بود.

درفاصلهٔ کمی ازاین‌بنا، بربالای بلندی، بنائی کوچك است که به نظر می‌رسید برای رصدخانه‌ای ساخته‌اند. تمام این ساختمانها بر منظرهٔ زیبائی از دشت مسلط است و دریا درپنج میلی است. در دامن کوهی که درپشت این‌کاخهاست آبشارهای متعددی است وآواز پرندگان، افکار خوشی درمن به‌وجودآورد. ولی وضع نامساعد مردم مرا به افکار خود بازآورد وعیش مرا منغض‌کرد.[۳۰]

تا اینجا فریزر برای توضیح این‌کاخها از نوشته هنوی استفاده‌کرده است و از این پس مشهودات خود را یادداشت‌کرده است.

خرابه‌ها وباغهائی که امروز (سال ۱۲۳۸ هـ. ق.) به‌نظرمی‌رسند، فضای زیادی از زمین راگرفته است و تا جائیکه من توانستم دقت‌کنم از شش قسمت جداگانه تشکیل شده است که هرکدام باغی جداگانه داشته است. پنج قسمت آن محصور به دیوارهای مستحکم بوده و به نامهای زیرخوانده می‌شده است:

باغ شاهی، باغ صاحب‌الزمان، باغ حرم، باغ خلوت، باغ تپه. پایین اینها و بیرون محیط محصور، اما متصل‌به‌آن، باغ و عمارت چشمه است.

۳۰ــ سفرنامهٔ هنوی «Hanway» قسمت سوم فصل چهل وسوم صفحه ۱۹۹ و ۲۰۰.

www.tabarestan.info تبرستان

ازاینها گذشته عشرت‌خانهٔ صفی‌آباد است که بر بالای تپه‌ای ساخته شده‌است ومسلط به‌تمام باغهاست ومنظره‌ای ازدشت مازندران ودریازیر پای آن است.[۳۱]

باغ شاه همان است که هنوی با جویها و آبشارها وایوان شگرف شرح می‌دهد. اما وضع فعلی آن بسیار تغییر کرده است. دروازهٔ بیرونی که اوشرح می‌دهد، ازمیان رفته است و ازخیابان طویل و ساختمانهای نگهبانان وگارد سلطنتی چیزی باقی نمانده، اما توده‌های خاك جای آنهارا تعیین می‌کند.

دروازهٔ داخلی برپاست . این دروازه یا نوسازی شده یاهیچگاه زیاد باشکوه نبوده، چون آثاری ازعظمت وشکوه فعلا درآن نیست. پس ازاین دروازه، جوئی راکه هنوی شرح می دهد با چهارآبشار از سنگ تراشیده هنوز دیده می‌شود، اما سنگهای لبه‌های آن، شکسته یا از جای درآمده‌است. آبی دیگر از این جوی نمی‌گذرد زیرا ازخاك وخاشاك پر شده‌است. حوض سنگی قسمت بالاکه درست بیست یارد مربع است ، هنوز وضع خوبی دارد. اما جلو آبی که آنرا پرمی‌کرده ازعلفهای هرز گرفته‌شده‌است.

چهل‌ستون یا ایوانی که انتهای‌چشم انداز زیبای این جویهاوباغ است، فعلا وجود ندارد. درآتش‌سوزی زمان نادرشاه باچناری عظیم‌طعمهٔ آتش شد. نادر می‌خواست به‌جای آن بنای دیگری بسازد، ولی فرمان اوبا وضع بسیار بدی به‌مورد اجرادرآمد، یعنی خانهٔ چوبین زشتی‌درمحل آن برپای کردندکه می‌توان آنرا سایبانی دانست . این بنای چوبین در همان جائی که روزی‌بنای عظیم‌شاه‌عباس بود، هنوزبرپاست ومانندگدائی ژنده پوش است که برسرسفرهٔ شاهی نشسته‌است.

باغها ازآن‌شکوه وعظمت‌افتاده است. چندتائی ازکاجها وسرو-

۳۱ــ سفرنامهٔ فریزر ص ۱۹.

های کهن که همزمان مؤسس کبیرآنست باقی‌است وبیشترآنها روی‌درفساد دارد. اما درختان نارنج وسرو تازه‌تری درآنجاست که با درختان قدیمی منظرهٔ غم‌انگیزی به وجود آورده‌اند. این درختان نسبت به درختهائی که هنوی دیده‌بسیارمؤخر است.

این‌باغ وکاخی که شرح دادیم رو به شمال است. طرف دست چپ یا غرب اینجا، خرابه‌های باغ حرم بافی است که فضای بسیاروسیعی است[۳۲].اماچنان روی درخرابی داردکه دراغلب جاها نمی‌توان اثر طرح بنا را دید.

درباغ‌متصل‌به‌باغ‌حرم‌بنائی‌عظیم‌برپاست که‌روزی گنبدزیبائی‌داشته است. اطاقهائی در طبقهٔ بالاوپایین داردکه بسیارزیبا تزیین شده بوده اند . اینجا عشرت خانه‌ای بودکه برای‌زنان برپا شده بود. بااینکه‌هنگام بازدید هنوی‌کسی درآن ساکن نبود، اما اجازهٔ دخول به او داده نشد. این کانون عشق وزیبائی حالا جایگاه گاو وقاطراست که درآنجا به‌آنها جای داده شده‌است. دراین بنای مورد احترام مردانی خشن وحیوان صفت به داد و فریاد ونعره زدن مشغول بودند.

جابه‌جا درباغ هنوز درخت نارنجی باقی است که آنها را برای میوه برپا نگاه داشته‌اند وشکل‌زینتی ندارد. درداخل بناها تمام‌آثارنقاشی-های طلائی ولاجوردی دیده می‌شود ولی کاشیها وسنگها که قسمت اعظم دیوارهارا پوشانده بوده‌است، شکسته شده یا به جای دیگر نقل کرده اند وآنچه باقی مانده ازدود ورطوبت وباران، نقشهای آنها محو و سترده شده بود .

طرف جنوب این خرابه‌ها، در فاصلهٔ میان این خرابه ها وکوه

۳۲ــ سفرنامهٔ فریزر ص ۲۰.

www.tabarestan.info تبرستان

آثاری از کاخ صاحب‌الزمانی باقی است. اما بام عظیم گنبدی آن فروافتاده است و نقاشیهای شهوت انگیز که ذوق هم ولایتی مرا آزرده بود، محو شده بود. فقط جای گلهائی از لاجورد و رنگ طلائی از پشت پرده‌ای از سیاهی دوده دیده می‌شد. این دوده‌ها براثر دودآتشی است که چوپانان، گدایان، درویشان، ولگردان دراین خرابه‌ها برپا کرده‌اند. خود بنا شامل تالاری مرکزی است با اطاقهای کوچکتری که زوایای بنارا پرکرده‌است. مجموعهٔ بنا طرح و ترکیب خوبی داشته است. تمام باغ و جویها و حوض‌هائی که در آنجا بوده‌است، فعلا خراب است.

میان این دوساختمان حرم، آثاردروازه‌ای که بر بالای آن اطاقی کوچك است برجای است که شاه عباس معمولا در آنجا می‌نشست و از سفرا پذیرائی می‌کرد[۳۳]. درست درمقابل این بنا چهار درخت چنار است که درکنارحوضی است که اطراف آنرا سنگ فرش کرده‌اند. آثاری از سنگهای یك پارچه که روی آنها را قالیچه پهن می‌کرده‌اند ومحل‌نشیمن بوده، هنوز دیده می‌شود. ازمهمانها، دراین‌محل، در زیر سایه پذیرائی می‌شد وشاه ازاطاق بالا با ایشان گفتگو می‌کرد وبا میوه وشربت وگاهی باشراب ازآنها پذیرائی می‌کردند. طرف غربی این‌محل ساختمان باغ خلوت‌است که آنهم ازدوران پیش خراب‌تر شده‌است.

درجلواین خرابه‌ها مردی را دیدم که مقداری ازاین سنگهارا کنده وبه یکدیگر تکیه داده واین سنگها که روزی پای سلطانی بزرگ بر آنها قدم می‌گذاشته، می‌خواهد برای سنگ قبریا ساختن خانهٔ محقرخود ببرد.

غرب باغ حرم را خرابه هائی عظیم ودرهم که ازدرختان پوشیده شده بود، فراگرفته است. این خرابه‌ها، آثار دیوار عظیمی است که بنای

۳۳ــ سفرنامهٔ فریزر ص ۲۱.

اصلی‌را از ارتفاعات صوفی‌آباد (صفی‌آباد) جدا می‌کند. درجوار این دیوار ودیوارهای اطراف‌باغ حرم، خواجگان‌جای داده شده بودندتامانع شوندکه چشم نامحرم حتی ازفاصلهٔ دوربه زنان شاه نیفتد وزیبائی‌ایشان‌را غیرازشخص شاه دیگران نبینند.

دراینجا فریزر یادی‌ازگذشته‌کرده وبا عباراتی‌شاعرانه ومؤثر اتفاقات‌وسوانح وجریانهای داخل چهار دیوارحرم را مجسم‌کرده‌که چون با وصف بناها ارتباطی نداشت به ترجمهٔ‌آن نپرداختم ولی خواندن آن برای درك اوضاع اجتماعی آن‌زمان مفید است.

طرف شرق این توده‌های خرابه، باغ تپه است. طرح این باغ برزمینی مرتفع است‌که برای این منظور هموارکرده‌اند. فضائی باچهار دیواراست‌که هرکنج آن برجی دارد. یك رشته بنا میان این‌باغ وباغ شاه است‌که برای استفادهٔ شاه (ظاهراً فتحعلی‌شاه) تعمیرومرمت‌کرده‌اند. وقتی که شاه دراشرف باشد، ازمهمانانی‌که طرف توجه باشند، در همین‌جا از ایشان پذیرائی می‌شود.

پلکانی در زاویهٔ جنوب شرقی این باغ است‌که به باغ چشمه می‌رودکه برسطحی پایین‌تر قرار دارد. این باغ هم باهمان سلیقه وطرح بنا شده‌است. درمیانه جوئی‌آب است‌که‌کف‌آن سنگ است وآبشارهای متعددی درمسیرآن است،دوطرف این‌جوی سروهای کهنسال زیباودرختان مرکبات است. بنای این باغ را «چشمه‌عمارت» می‌نامند وبرچشمه‌ای پر آب ساخته شده‌که از زمین می‌جوشد و درحوضی‌که هجده فوت مربع است جمع می‌شود. نهربزرگی ازاینجا جریان پیدا می‌کند و آب نهرها وآبیاری باغ ازاین جوی است. ظاهربنا مربع شکل است‌که وسط آن‌گنبدی زیبا داردکه قسمت اعظم طاق‌آن یك ماه قبل‌درحوض زیرفروریخته است وتقریباً جلوجریان آب راگرفته است. این‌آب روزی درچهار

www.tabarestan.info تبرستان

جهت مختلف جریان داشته است[۳۴]. تزیینات بنا ازمرمر وکاشیهای‌طلائی ولاجوردی بوده است واطاقهائی‌برای‌گوش‌کردن موسیقی داشته و وسایل راحتی درآن جمع بوده است.برای‌آسایش تابستانی جائی مناسب‌است، آب سردآن رفع خستگی می‌کند وجریان دائمی با صدائی ملایم دارد. این‌آب ازدونهر نسبةً فراوان بیرون‌می‌آید ونه‌تنها باغ را آبیاری‌می‌کند، بلکه مقداری از کشتزارها را سیراب می‌کند. این چشمه طبیعی یادستی است،برمن معلوم نشد. شایدچشمه‌های‌مختلف‌که درتپه‌ها بوده یکجاجمع کرده‌اند. می‌گفتند به‌کمك‌مهندسی اروپائی این عمل‌شده‌است[۳۵].

صوفی‌آباد (صفی‌آباد) همان‌جائی‌است‌که هنوی‌گمان‌کرده برای رصدخانه بنا شده است. این‌بنا برسر پوزه‌ای ازرشتهٔ جبال البرز ساخته شده ومسلط برشهر واطراف آن تا فاصلهٔ دوری است، زمینی را برای ساختن بنا صاف‌کرده‌اند وقسمتی ازآن را سنگ فرش کرده‌اند. طرح‌بنا مربع است ودردوطبقه بنا شده‌است وبامی لبه‌دار داردکه ازسفال‌پوشیده شده است. درختان سرو ونارنج اطراف آن را فراگرفته است ومنظرهٔ بنای ییلاقی ایتالیائی‌را به‌آن داده‌است.

طبقهٔ پایین دارای تالار مرکزی بزرگ با اطاقهائی‌کوچکتری‌در چهارکنج است. در طبقهٔ بالا به‌جای تالاربزرگ مرکزی، چهاراطاق بزرگ راحت است‌که به جهات مختلف می‌نگرد. مصالح ساختمانی این بناها تا هشت فوتی زمین سنگ وآهك است و بالای آنها مانند سایر کاخها باآجر بزرگ وساروج بنا شده‌است. به نظرمی‌رسد این‌کاخ‌اخیراً مرمتی شده‌است ولی‌کار تعمیرآن بمراتب پست ترازکار بنایان قدیمی است. زیرا پس ازتعمیر دراغلب جاهای بناآثارخرابی ظاهر شده است.

۳۴ـ سفرنامهٔ فریزر ص ۲۳.

۳۵ـ آنهائی‌که می‌گفته اند گمان می‌کرده اندازشما کاری ساخته است.

با اینکه این تنهاکاخی است‌که توجه بیشتری به‌آن شده‌است[۳۶].

منظرهٔ زیبایی‌ازجهات مختلف این‌کاخ دیده می‌شود دامنهٔوسیع جنگل وکشتزار با سایه روشن تالب دریا زیرپای این‌کاخ است و خود دریا زیبائی دیگری دارد.

این محل درخورکاخ سلطنتی است ولی ظاهراًشاه حاضرنیست پولی برای نگاهدازی‌آن خرج‌کند.

سیدی‌که معمار این‌کاخهاست، درسه سال قبل هنگام ورود شاه به این‌کاخ ازاوخواست‌که چشمه‌عمارت را تعمیرومرمت‌کند. شاه‌جواب داده بودکه مخارج زیاد دارد وشاه نمی‌تواند آنرا بدهد.

سپس سیدگفته است پس‌شاه عمارت صوفی‌آباد را دستورتعمیر ومرمت بدهد. شاه همان جواب‌را داده است.

سپس سیدگفته است اگر پدرتاجدار این مخارج را نمی‌کند، پس ازگنجینهٔ خود مؤسس یعنی شاه عباس برای تعمیر استفاده شود.

شاه با تعجب پرسیده است‌که این‌گنجینه‌ها کجاست؟

سید جواب داده است‌که غلام به‌شما ارائه خواهد داد. اگرآب این چشمه‌هارا درست مصرف‌کنند، سه هزارخروار برنج محصول دارد. اگرشاهنشاه دویا سه هزارتومان پیش مرحمت‌کنند، مالیات ایـن آب در مدت‌کمتر از ده‌سال این پول‌را خواهد پرداخت.

شاه گفته است خفه شو، شاه نمی‌تواند پول برای این کاربدهد چون نفع‌آن خیلی‌کم است ومدت زیادهم لازم دارد. پادشاه چنین کاری نخواهدکرد.

بدین ترتیب توجهی به این محل نمی‌شود. بلکه عملا آنراخلع

۳۶ـ سفرنامهٔ فریزر ص۲۴.

www.tabarestan.info تبرستان

سلاح می‌کنند. هرکه بخواهد کاشی وسایر مصالح ساختمانی آنرا برای مصارف شخصی می‌برد. سنگهای فرش آن که بیشتر آنها شش فوت مربع است و با مخارج زیاد از باکو وشیروان آورده‌اند وسنگهای مرمرنمای بنا را خرد می‌کنند وپاره های آنهارا درساختمانهای شخصی به‌کارمی‌برند. این پاره سنگهارا با مقدارزیادی آجروکاشی ملای ده مجاور برای‌ساختن مدرسه‌برده‌است[۳۷].

درجواراشرف بناهای دیگری ازشاه‌عباس وجود دارد. میان‌آنها سدعباس آبادرا می‌توان نام برد که برای مزارع برنج آب ذخیره می‌کند. این سد تا امروز مورد استفاده است دیگردر ساحل دریا درمحل قراتپه کاروانسرا وانبار ساخته است . قراتپه درحدود هفت میلی شمال شرقی اشرف است . مرتب کشتی‌ها بدین‌جا می‌آمدند و مال‌التجاره می‌بردند . این بناها فعلا تمام خراب است ودراین محل بندرگاهی‌نیست[۳۸].

کاخها وباغهای شاه‌عباسی ازنظر ابت درسال ۱۲۶۰ هـ. ق.

ابت دربارهٔ این بناها وباغها چنین نوشته است :

ازتپهٔ کاخ صفی‌آباد به زیرآمدیم تا سایربناهای شاهی اشرف را که دریك میلی مشرق است ببینیم. بنا هـای عظیمی است زیرا گذشته از بنای عشرت خانهٔ صفی‌آباد، شش کاخ وتأسیسات‌دراشرف بودبشرح‌زیر:

باغ شاه یاچهل‌ستون که قسمت‌اصلی‌است. کاخ‌آن سوخته بود و بنای محقری به امرنادرشاه به‌جای‌آن ساخته بودند. در این بـاغ حوضی بزرگ وجویهای باریك وآبشارهائی دیده می‌شودکه جلو وعقب بناست هنوی می‌نویسدکناراین جویها وآبشارها سوراخهائی است که برای‌شمع شبهای چراغانی درسنگ کنده‌اند.

۳۷ سفرنامهٔ فریزر ص ۲۵. ۳۸ــ سفرنامهٔ فریزر ص۲۶.

باغ تپه‌که در شرق باغ شاه است . شامل ساختمانها و حمـام و درچهارکنج است وراهی به باغ چشمه داردکه چشمه‌ای آب‌گوارادراین باغ‌است. در روی‌آن چشمه‌کلاه فرنگی‌ساخته‌اند. آب ازجویهای باریك درجهات مختلف باغ روی سنگهای تراشیده‌که‌آبشارهائی دارد می‌گذرد. این محل باید جائی‌زیبا بوده باشد. قسمت جنگلی‌کوه تاچندیاردی بـاغ می‌آید و سکوت این محل با خواندن پرنده‌هـا و صدای آبشارهـا به‌هم می‌خورد .

درغرب باغ شاه، عمارت صاحب‌الزمان است‌که بردیوارهای‌آن نقاشیهای شهوت‌انگیز است کـه هنوی آنها را شرح داده است عمارت صاحب‌الزمان درمیان باغی است ویکی از زیباترین این بناها بوده است. حوض‌وجویهای درازی وآبشارهای متعددی مثل‌باغ‌شاه دراین باغ‌است. درشمال‌این باغ، حرم‌خانه است وزیردست آن باغ شمال‌است ولی‌چیزی ازآنهاباقی نیست تا بتوان‌آنها را شرح داد.بناهای دیگرکه دراین‌سه‌کاخ اخیربوده‌اند فراوان وعظیم است . باغ پرازدرختان نارنج ولیموبوده‌کـه تبدیل به جنگل شده است . این درختان چنار و سرو و انار وکاج منظرهٔ زیبائی‌به‌وجودآورده‌اند. تعدادی ازدروایش ومردم بی‌خانمان وقت خـود را درباغها وخرابه‌های این‌کاخها می‌گذرانندبرای اینکه هوای مـلایم این سرزمین حتی‌درزمستان هم احتیاج به‌حفاظتی ندارد. درهمین‌کاخهاست‌که Sir Dodmore Cotton سفیر جیمز اول پـادشاه انگلستان پذیرائی شده‌است.

باغها وکاخهای اشرف‌البلاد ازدید رضاقلی‌خان هدایت

رضاقلی‌خان هدایت روزهای بیست و یکـم وبیست و دوم جمادی‌الثانی سال ۱۲۶۷ قمری را درباغ شاهی اشرف‌گذرانده ودربارهٔ‌آن نوشته‌است:

www.tabarestan.info تبرستان

گویند چون مادرشاه عباس صفوی ازاهل مازندران بوده، شاه‌در آبادی آنجا جهد نموده وپل ورباط وخانقاه وخیابابان تـااستر آباد بسته و آب وهوای اشرف اورا پسندافتاده، حق‌آنست‌که چون درفصل زمستان و پاییزبه‌تفرج وتماشای دریا ومازندران می‌آمده‌اند وچون اشرف برکوهی بلند واقع‌است ودریا دربرابرپیداست، درآنجا باغ و عمارات اندرونی و بیرونی ساخته، اکنون اغلب آنها خراب است واثری ازآن باقی است . عمارتی بربای‌کوه ویران‌مانده‌که حوض بزرگی داشته، مشهور است‌کـه آب‌آن‌را ازدماوند همه جاازفرازکوهسارآورده‌اند .

اما باغ‌اشرف (مصراع) به‌این‌شکستگی ارزدبه صد هزاردرست آنچه پس‌ازسیصدسال برقراراست‌اینست‌که‌نخست چون داخل باغ شوند جوئی دروسط باغ، دوکف وهر دو طرف‌آن از سنگ‌ صاف الی منتهای باغ تخمیناً قریب به‌چهارصدقدم‌است وبردوطرف‌آن نهردوخیابان‌که‌روی به وسط باغ وآخرعمارت می‌رود ودرهرطرف خیابان ونهردورویه سروـ های سهی رسته‌که هریك رشك سروکشمری وچون قامت‌گارخان بالابلند درغایت دلبری‌است،درکمال استقامت وخضرت ونهایت طراوت‌ونضرت، تخمیناً ارتفاع هریك از بیست ذرع الـی سی ذرع ودرقفای همه درختان نارنج صف به صف واغلب بلندتر ازنارون و درقفای آنها الی دیوار باغ درختهای مرکبات دیگر ، اما غالباً نارنگی و لیموبوده است و در وسط باغ تالاری‌مرتفع دورویه، درپهلوی‌آن برحسب قـانون قراین،دواطاق و دربالاخانه‌که به‌هرطرف باغ روی آن منظرهاست‌که باغ وصحراوکوه و دریا سراسردرنظراست . ارتفاع تالارده پانزده ذرع‌ودرهرطرفش پنج‌ستون ستبرمحکم برپااست.

حوضی بزرگ درپیش‌تالارازآب لطیف سرشار. زمین باغ‌شش هفت مرتبه وطبقه و درزیرهرآبشاری حوضهٔ وسط پرازآب‌کـه ازطرف

اعلای باغ آب روان و در نهروجوی وآبشارآمدی و در هر حوضه مملو ایستادی وروان شدی تامرتبه به‌مرتبه به‌حوض ودریاچهٔ بزرگ وسط‌تالار رسیدی وازآن حوض لبریزشده ازسینهٔ عمارت‌تالارسراشیب شدی.

سروهای خیابان باغ دورویه دویست سروبوده‌است ونـارنجش بی‌حساب‌ودریمین ویساراین باغ قلعه‌ای‌مستحکم‌مشتمل بربیوتات واشجار وباغستان و نارنجستان وسایرفواکه به‌وفور، همانا یکی ازآن دوحرمخانهٔ خاص پادشاه بوده. دراطراف این باغ‌وعمارت منازل‌امرا وامنابوده وآثار بعضی برقراراست . در هنگام رسیدن من بنده هنوز نارنجها برنارنج بنها برقراربوده وجلوه می‌نمود.

لمؤلفه

یکی باغ دیدم به پهنای راغ — اگر راغ باشد پرازگل چوباغ
چو بالای یارش بسی سروناز — نـه‌کوته به‌قدنه بـه قامت دراز
دورسته دو سوسر وهـای نوان — میانشان یکی نهر دلکش روان
درختان نارنج انبوه شاخ — زدوسوی‌آن باغ تا پیش‌کـاخ
دوفوجند گفتی همـه سبز پوش — ستاده بـه آیین بـرشه خموش
به‌نظم وادب جمله‌خامش به‌جای — سراسر نجنبیده از پا به پای
به‌پیش دوصف‌سروهاسر به اوج — چوارباب منصب به پاپیش‌فوج
توگویی که نارنج و نارنج بن — ستاره‌است و شب برسپهرکهن

دریغ‌که بنیاد خیابان شاه عباس وباغ اشرفی روی به ویرانی‌کرده است امید که به اشارتی از امنای دولت ابدمدت صورت آبادی حاصل نماید زیراکه سلاطین وارث سلاطین وتعمیرعمارت سلطانی برسلطان عادل خلدالله ملکه‌است.[۳۹]

۳۹ـ سفارت‌نامهٔ خوارزم صفحات ۲۴ و۲۵ و۲۶.

www.tabarestan.info تبرستان

اطلاعات اعتمادالسلطنه از کاخهای شاه عباسی

محمدحسن‌خان اعتمادالسلطنه درمرآت‌البلدان از نوشتهٔ رضاقلی خان هدایت استفاده کرده وعبارات آن‌را تغییرداده ومطالبی‌بدان افزوده‌است ومی‌نویسد:

اشرف‌برکوهی بلند واقع‌ودریا دربرابرپید است . شاه عباس در آنجا باغ و عمارت بیرونی و اندرونی ساخته ، حوضی بزرگ داشته ، مشهوراست‌که‌آب آن از دماوند ، همه جا از فرازکوهسارآورده‌اند . حق اینستکه‌اشرف جائی با صفا وهوای آن درزمستان وپاییزمفرح‌است.

اما باغ اشرف آنچه پس از دویست سال برقرار است اینستکه نخست چون داخل باغ‌شوند، جوئی دروسط باغ‌که‌کف وهردوطرف‌آن ازسنگ صافی تا منتهای باغ‌تخمیناً چهارصد قدم است‌وبردوطرف‌آن‌نهر، دوخیابان‌که روی به‌وسط باغ آخرعمارت می‌رودودرهردوطرف خیابان‌و نهردورویه سروهای ممتازاست‌که بیست‌الی‌سی ذرع‌بلندی دارندو پشت‌سرآنها درختهای نارنج صف به صف واغلب بلندترازنارون وعقب‌آنها تا دیواربا‌غ درختهای مرکبات دیگر، اما غالباً نارنگی ولیمو بوده است.در دروسط باغ تالارمربع دوروبه ودر پهلوی آن دواطاق بطورقرینه‌ودوبالا-خانه‌که به‌هرطرف باغ نظردارد وباغ وکوه وصحراودریا تماماً پیداست. ارتفاع تالار دوازده سیزده ذرع ودر هرطرفش پنج ستون بزرگ محکم برپاست. حوض‌بزرگی در پیش تالاروزمین باغ شش هفت مرتبه و طبقه می‌شود ودرزیرهرآبشاری حوضهٔ وسط پرازآب‌که‌ازطرف بالای باغ‌آب روان شدی وهرحوضه پرگشتی وجاری‌آمدی تا مرتبه به مرتبه به‌حوض و دریاچهٔ بزرگ وسط تالاررسیدی وآن حوض لبریز شده، از سینهٔ عمارت تالارلبریزسرازیرگردیده، به‌حوض‌پیش عمارت ریختی وازآن نهرهارفتی تا از باغ بیرون شدی. در یمین ویسار این باغ قلعه‌ای مستحکم مشتمل‌بر بیوتات واشجاروباغستان ونارنجستان وسایرفواکه بطوروفور، همانا یکی

ازآن‌دو حرمخانهٔ خاص پادشاه بوده. و دراطراف این باغ وعمارت،امرا و امنا منزل داشته وآثار بعضی برقرار است. وقت رسیدن بنده به‌این باغ هنوز نارنجها بردرختان بود و می‌درخشید. افسوس خوردم‌که بنیاد خیابان شاه‌عباسی وباغ اشرف روی به ویرانی نهاده.[۴۰]

باغهای اشرف در زمان معصوم علیشاه

میرزا زین‌العابدین شیروانی ملقب به معصوم علیشاه دربارهٔ باغهای اشرف چنین می‌نویسد:

باغ شاه عباس با آنکه خراب شده است ، خردخرده بین از وصفش قاصر است. عمارت چهل‌ستون هنگامه دارد. یك طرف‌آن‌کوهی مشجر و بالای‌آن حصاری بوده و حال خراب شده. آبشارها دارد. یك طرفش دریاست و ازجمله عماراتی است به‌نام صاحب‌الزمان ودرشمالش باغ شمال است. حصار دورآن بنا، طاقنماهای بسیار مرتفع همه ازگچ و آجر. حمام وآشپزخانه‌اش بکلی منهدم است. درفضای باغها جز سرو و بعضی درختان نارنج چیزی نمانده.[۴۱]

ناصرالدین شاه درباغ شاه اشرف

ناصرالدین‌شاه درسیزدهم ذی‌الحجه ۱۲۸۳ قمری به‌اشرف رفت ودرباغ شاه شاه عباس‌که بسیار بنای معتبر وعالی است نزول‌اجلال‌کرد.[۴۲]

باغ چهل ستون

محمد حسن خان اعتمادالسلطنه دربارهٔ باغ چهل‌ستون می‌نویسد:

۴۰ــ مسافرت رضاقلی میرزا به خوارزم به‌نقل از مرآت‌البلدان ج ۲ ص ۴۳ و ۴۴.
۴۱ــ طرائق‌الحقایق ج ۳ ص ۶۵۷.
۴۲ــ تاریخ مازندران مهجوری ج ۲ ص ۱۷۹.

www.tabarestan.info تبرستان

در وسط شهراشرف باغی‌است موسوم به‌باغ چهل‌ستون، مربع مستطیل. در وسط‌آن عمارتی است مشتمل بریك تالارکه به بنای صفویه نمی‌ماند. ظاهراً بنای اول خراب وبعد تـازه ساخته شده. اگرچه معروف بودکه نادرشاه این‌تالار را ساخته است. ازعمارات صفویه چندین‌عمارت مخروبه دیده شدکه الحق بسیار باصفا بوده است.[۴۳]

عمارت چهل ستون

درسفرنامهٔ یکی ازهمراهان درن آمده است:

از دروازه داخل باغ چهل‌ستون می‌شودکه نه مرتبه بود، حوضی بـزرگ و وکوچك داردکه ازسر دروازه الی دامنهٔ‌کوه[۴۴] نهرآب وآبشار است‌که دوره تخته سنگ‌کارکرده‌اندکه همه‌سوراخ جای شمع دارد. درازای باغ پانصد و بیست ودو قدم وپهنای باغ دویست وچهل قدم است. و دریاچه‌ای داردکه طولش شصت قدم و عرضاً پنجاه قدم‌که درزیرعمارت چهل‌ستون می‌باشد. واین‌چهل‌ستونی‌که می‌گویند، دوطرف شانزده‌ستون بالاترندارد وحوض‌آب روان در وسطش داردکه سمت شرقی وغربی بالاخانه و پایین خانه دارد وسمت شرقی‌گوشهٔ سقف چهل‌ستون تاریخ دارد سنهٔ ۱۱۴۴.

زمانی کـه نادرشاه برلشکر افاغنه حمله‌کـرد، افاغنه عمارات شاه عباسی را خراب نموده، آتش زدند. بعد از آن به فرمودهٔ نادرشاه، چهل ستون بنا کردنـد و پاره‌ای نقاشی‌کاری را آقـا محمد شاه نموده است و درخت مرکبات و سرو بسیار دارد با چهار درخت‌کاج و سمت شرقی باغ چهل‌ستون یك حوض داردکه مشهور «حـوض هشت کنج» است و دروازه‌ای هـم دارد ، داخل می‌شوی پله است، بالا می‌رود به‌باغ دیگرکه «تپه‌باغ» می‌گویندکه درچهارکنج چهاربرج دارد ودرختهای

۴۳ـ مرآت‌البلدان ج ۱ ص ۴۲.

۴۴ـ باغات شاه عباسی به دامنهٔ‌کوه «سوت‌کلوم» (بکسر تـا و ضم‌کاف و لام) می‌باشد (سفرنامهٔ استراباد و مازندران ص ۸۲).

مرکبات وشش درخت سرو ویك باب حمام وعمارت است و دروسطش چهار پایهٔ آجر است‌که درعهد شاه عباسی تالاربود وسمت قبله پهلوی برج شرقی، دری دارد که چهل پنجاه پله سرازیر باید رفت. طرف راست مشهور به‌باغ زیتون است‌که در این زمان (۱۲۷۵ قمری) یك درخت زیتون ندارد وسمت شرقیش مشهور به «چشمه باغ» است‌که هفت مرتبه‌است وآبشار دارد و ازمیان عمارتش چشمهٔ‌آب زلال‌صاف پاکیزه ازچهار سمت روان است وعمارت پاکیزهٔ بی‌مثل ساخته بودنـد و درچهار مرتبه‌اش نقاش‌کاریهای بسیارخوب وگچ‌بری‌که‌گل وبوته ازگچ بریده ورنگ‌نموده بودندکه الحال‌خراب وویران است‌که درآن‌گاوهای اشرف منزل دارد. چند درخت مرکبات و درخت جنگلی بسیار دارد و روی حصارها درخت انجیر درآمده است. همین اسم چشمه‌باغ مانده است.[۴۵]

عمارت اندرونی

ایضاً سمت غربی چهل ستون‌که دیوارش بلند است، قـدری سربالا است و دروازه‌ای دارد، داخل می‌شوی باغ دیگر است‌که مشهور به عمارت اندرونی‌است و حرم‌خانهٔ شاه عباسی می‌باشدکه سه عمارت تودرتو به ردیف هم ساخته‌اند.[۴۶]

باغهای شاه عباسی دراشرف

از سمت‌کـوه سوت‌کلوم، باغ اول مشهور به باغ صـاحب‌الزمان است‌که عمارت سه چهارطبقه بود، الحال دراطاقهای تحتانی طویله و منزلگاه اهل دامغان و شاه‌کوه می‌باشد و درمرتبهٔ دوم اطاقهای بسیارخوب دارد و در چهارگـوشه تصویر آدم وغیره وصورت زن ومرد اهل چین و صورت زن ومرد انگلیس با لباس قاعدهٔ ایشان با مینای می‌کشیده‌اند. از بس‌که دودکرده‌اند معلوم نمی‌شود بایـد آب زد تا ظاهرشود وکل خراب است.

۴۵ـ سفرنامهٔ استراباد و مازندران ص ۸۲ و ۸۳.

۴۶ـ سفرنامهٔ استراباد ومازندران ص ۸۳.

www.tabarestan.info تبرستان

باغ دوم دروسط، باغ حرم است که یك حوض کج و کولی ده‌کنج بی‌آب دارد ودرخت مرکبات هیچ‌ندارد چند درخت انار وتوت کاشته‌اند وعمارتش خرابه است و در آن اهل‌دامغان وغیره منزل دارند وپشت باغ حرم یك حیاط کوچکی‌است که دو درخت نارنج وبیست‌وپنج درخت انار ترش دارد.

سیم باغ شمال است که کلاً نارنجستان و مرکبات می‌باشد و در وسطش عمارت سه چهارمرتبهٔ خرابه است که طویله ومنزلگاه اهل دامغان وشاه‌کوه است که سه خانهٔ دیگرساکنین آنجا ازآجرعمارات شاه عباسی ساخته‌اند. وسمت غربی باغ شمال، دیوارش زیاد بلند است، به جهت اینکه صفی‌آباد که در بالای کوه است که چهل وهفت درخت سرو و هفت درخت نارنج دارد وعمارت عالی شده، هرگاه کسی در آن‌جا می‌ماند نظر می‌کرد به باغ شمال که حرم پادشاه ساکن بودند، نمایان نمی‌شد.

ایضاً سمت غربی این سه باغ، سه دست عمارت به همین ردیف بنا شده‌بود. باغ اول سمت کوه باغ خلوت، دویم دیوانخانه که الان ازمیانش چشمهٔ آب جاری صاف و زلال بیرون می‌آید که بسیارگوارا و سبك است و مشهور به «آب برزو» می‌باشد. سیم سبزه میدان که هرسه خرابه وویران است که هیچ در ودیوارندارد.

و اهل غربای اشرف با مصالح شاه عباسی برای خودشان خانه ساخته‌اند. این باغات وعمارات مذکور را باید دید، به‌تعریف راست نمی‌آید تا آدمی به‌چشم خود ببیند. آنچه که به‌نظر رسید باید پنج کس و رخرج کرد تا به مثل اول بشود.[۴۷]

عمارت شاه عباسی
در قراتپه یك فرسنگی غرب شهر اشرف (بهشهر)

شاه عباس یك عمارت بسیار باصفا درقراتپه ساخته بود، به مقابل همایون‌تپهٔ صفی‌آباد اشرف. چنان بود که درشب روشنی چراغ نمایان می‌شد.[۴۸]

۴۷ــ سفرنامهٔ استراباد ومازندران ص۸۴ و۸۵.
۴۸ــ سفرنامهٔ استراباد ومازندران ص ۸۷.

آب انبار شاه عباسی
درنزدیك باغ چهل ستون در اشرف (بهشهر)

بیرون باغ چهل ستون، درطرف راست، آب انبارشاه عباسی است که‌پنجاه پله دارد. آبش گوارا وشیرین وصاف ودرتابستان مثل یخ سرد است که اهل‌اشرف به مصرف می‌رسانند.[۴۹]

درختان سرو باغ‌شاه

ازآنهمه درختان سرو باغ شاه که درسفرنامه‌های مختلف ازآنها یاد شده‌است امروزفقط سی اصله درخت به این شرح باقی است:

۱۵ اصله به بلندی ۲۵ متر که محیط دایرهٔ تنهٔ آنها به دومتر می‌رسد. ۱۵ اصله به بلندی ۳۰ متر که محیط دایرهٔ تنهٔ آنها به ۲/۵ متر می‌رسد.[۵۰]

تعمیر وتجدید عمارات وابنیهٔ صفویه
در اشرف‌البلاد (= بهشهر)

به‌دست جناب علیرضا خان عضد الملك در سنهٔ ۱۲۹۲ هجری مطابق سال بیست ونهم قمری ازجلوس ناصرالدین شاه.[۵۱]

سروهای باغ شاه (باغ ملت) هنگام بررسی مؤلف

ازسروهای دوران‌شاه‌عباس سیزده‌اصله شماره‌گذاری‌شده که ازآنها محافظت می‌شود. دوسروراکه جلوشهرداری امروزاست، اندازه کردیم ۳۰۲ و۲۹۱سانتیمتر محیط تنهٔ آنها بود.

مجاری زیرزمینی فاضلاب‌کاخهای صفوی

ظاهراً طرح این مجاری را معماران‌گرجی وهلندی که درساختن‌کاخها دست

۴۹ــ سفرنامهٔ استراباد و مازندران ص ۸۲.
۵۰ــ صورت سروها ازکتاب بهشهر ص۲۲۸ نقل شده است.
۵۱ــ المآثر والاثار ص۷۶.

www.tabarestan.info تبرستان

داشته‌اند ریخته‌اند . این مجاری فاضلاب نه تنها درکاخها بود بلکه درشهراحداثی شاه عباس یعنی اشرف مجاری فاضلاب ساخته بوده‌اند. ابتدای این مجرا ازباغشاه شروع می‌شد وپس ازجمع شدن فاضلاب‌شهر،درهمایون‌تپه بیرون می‌آمد وصرف کشت وزرع‌صفحات شمالی بهشهر می‌شد .

قصرصفی‌آباد

قصرصفی‌آباد ازنظرابت درسال ۱۲۶۰ قمری

ابت دربارهٔ این کاخ که ازمجموعهٔ کاخهای شاه‌عباسی بیرون‌است می‌نویسد:

کاخ صفی‌آباد بربالای تپه ایست که مسلط به دشت وپهنای دریا است . درکتاب فریزرتصویری ازآن دیده می‌شود . شامل یك طبقهٔ هم‌کف وطبقهٔ دیگری برروی این‌طبقه. درحدود بیست وپنج یارد وسی‌یارد است . طبقهٔ هم‌کف تالاری درمیان وچهاراطاق درچهارکنج بناست . در وسط تالارحوضی ازمرمراست که سوراخهائی برای فواره دارد .آب از چهارگوشهٔ بنا خارج می‌شود وازآبشارهای کوچکی ازکوه سرازیر می‌گردد . سنگهای بسترجوی را طوری ساخته‌اندکه صدای‌آب زیادترشود. اطاقهای طبقهٔ دوم طرزی دیگراست وسقف‌آن‌کم وبیش فروریخته‌است. بنا از داخل تزیینی ندارد ولی منظره وتسلط‌آن جالب است . اطراف‌باغ جنگل است و انار وحشی با سرو وکاج درهم شده است . قلهٔ دماوند به علت رشته‌کوهی که در جلو است دیده نمی‌شود . قرا تپه در جهت غرب شمال غرب است وآخرین حد غربی خلیج استراباد درجهت شمال‌شرقی است .[۵۲]

52- K. E. Abbott ,Narrative of a journey from Tabriz along the shores of the caspiansea to Tehran , P. 51.

دیدار ناصرالدین شاه ازکاخ صفی‌آباد
در سه شنبه نهم شوال سال ۱۲۹۲ قمری

ناصرالدین شاه دوباربه مازندران سفرکرده یك بار درسال ۱۲۸۲ وبار دیگر ده سال بعد ازاین تاریخ یعنی سال ۱۲۹۲ قمری . دراین سال دربارهٔ کاخ صفی‌آباد می‌نویسد :

خلاصه راندیم برای عمارت صفی‌آباد . ده سال قبل که اینجا آمده بودیم ، این عمارت صفویه خراب بود . دستور العمل داده بودیم مرمت‌کردند. بازقدری ناتمامی داردکه باید تمام‌کنند. منظرهٔ بسیارخوبی دارد . ازعمارت صفی‌آباد ، دریای بزرگ و دریای‌کوچك و نیم جزیرهٔ میانکاله واطراف تماماً پیداست . امروز میانکاله راکه دیدم دوشقه است. شقهٔ بزرگ همان است‌که قریب به انتهای‌آن قلعهٔ سرتك بنا شده ، شقهٔ کوچك چون باتلاق ونیزار است ، عبور ومرور نمی‌شود . جز از بلندی صفی‌آباد اززندیك پیدا نیست .[۵۳] (عکسهای شمارهٔ ۳۵۰ و۳۵۱ و۳۵۲)

قصرصفی‌آباد ازنظرمحمد حسن خان اعتماد السلطنه

اعتماد السلطنه دربارهٔ این قصرمی‌نویسد:

الحال ازعمارات شاه‌عباس چند بنا باقی است. ازجمله عمارت بسیارخوب عالی‌که واقع در بالای تپه سمت غربی شهر است موسوم به «صفی‌آباد» که به حکم همایون خسروانه (ناصرالدین شاه) مرمت وتعمیر کامل شده . عجب اینستکه شاردن می‌نویسد : « بواسطهٔ کاشیکاری در اغلب مدخلهای این‌عمارت ، بالای درها ، صورت شیروخورشیدکه نشان ایران است ، مرتسم شده بود وحالا هم همان علامت باقی است .[۵۴]

۵۳- سفرنامهٔ ناصرالدین شاه به نقل از مازندران مهجوری ج۲ ص۱۸۹ .

۵۴- مرآت البلدان ج۱ ص۴۱ .

www.tabarestan.info تبرستان

یکی دواشتباه تاریخی درمطالب منقول محمد حسن خان است. نخست‌اینکه کاخ صفی‌آباد درزمان شاه عباس دوم ساخته شده است نه درزمان شاه عباس اول. دیگر اینکه علامت شیر وخورشید بالای سردرهای ورودی کاخهای ششگانهٔ اشرف بوده است نه صفی‌آباد. درصفی‌آباد هیچیك‌ازسیاحان ذکری ازنشان شیروخورشید نکرده‌اند.

آنچه میرزا زین العابدین شیروانی دربارهٔکاخ صفی‌آباد نوشته است

میرزا زین العابدین شیروانی ملقب بـه معصوم علیشاه درشعبان ۱۳۱۵ قمری به‌کاخ صفی‌آباد رسیده ودربارهٔآن چنین می‌نویسد :

همایون‌تپه ازبناهای شاه‌عباس ثانی پسرصفی میرزا پسرشاه‌عباس اول است .[۵۵] دماغه‌ای ازکوه به طرف دریا پیش‌آمده و زبر او بقدر صد ذرع درصد ذرع تسطیح شده وازسنگ وآجردرنهایت استحکام که بیست پله دارد ، مرتبه ایست که بالا می‌روند و از فضای باغچه سرو و نارنجش باقی است . دروسط ، بنیان عمارت است بیست‌ذرع‌دربیست ذرع ،گویا یك پارچه از سنگ گذاشته‌اند . یك ذرع و نیم ارتفاع دارد . وارد مرتبهٔ اول می‌شوند . حوض‌آبی دروسط است که شترگلوها ساخته‌اند وازکوه آب دراین‌حوض دائماً وارد می‌شده وازآنجا به‌باغچه وحمام وآشپزخانه می‌رفته وازآنجاها درمراتب زیرکه به دامنه بوده می‌ریخته . الحال اصل آب را برده‌اند وقطره‌ای‌آب‌آن عمارت ندارد .

سه مرتبهٔ دیگربالای این‌مرتبه است که همه‌اطاقهای بزرگ‌خوب وبه هم راه دارد و از اطراف اربعه نظر می‌نمایند وتمام طاقهای اطاقها دو پوشش است ازگچ وآجر، مگر سقف بالای همهٔ عمارت شیروانی است

۵۵ــ طرائق الحقائق ج۳ ص۶۵۷ .

وعجب چوبها انداخته‌اند . درهای عمارت راکنده‌اند .

خلاصه دریای‌خزررا ازآنجاخوب سیرمی‌توان نمود وبادوربین تمام سطح‌آن دیده می‌شود وکشتی بیگانه را ازکنارساحل معلوم توان نمود .آقا میرزا نصرت خان حافظ الصحه قصیده‌ای در وصف‌آن عمارت گفته وبعضی‌ازآن است :

به قصرشاه صفی بین وطاق و ایوانش
که تا مدارج اوج سپهر رفته سرش
یکی بلند حصاری بنا شده درکوه
که طاق گنبد مینا رسیده تاکمرش
به‌جنب‌اوست‌یکی‌بحرژرف کزعظمت
محیط را نتوان گفت‌کمترین شمرش
ز وصف اونه همی من بمانده‌ام عاجز
کی‌است‌آنکه‌دراینجابه‌گل‌نمانده‌خرش

ازقراول‌خانه‌ها وکشیك خانه‌ها وفراش‌خانه وسایرلوازم سلطنتی که برزیر وزبرآن‌کوه بوده ، جزتلهای خراب‌آثاری نیست .[۵۶]

مطالبی‌که ملگنوف دربارهٔ کاخ صفی‌آباد نوشته‌است

عمارت صفی‌آباد درجانب شمال وکوه افتاده. بجزدیواری‌سفید که ازکنارهٔ دریا دیده می‌شود، چیزی برجا نیست وسه مرتبه بود . مرتبه پایینی بسیار پاکیزه وجای پذیرائی مردمان بزرگ وحجره‌ها منبت است. هم دراینجا رصدخانه برای‌ستاره شمردن بوده. این‌جایگاه بسیارباصفاست چه مشرف است به اطراف دریا وکنارهٔگز وبیابان تراکمه.[۵۷]

۵۶ــ طرائق‌الحقایق ج ۳ص ۶۵۶و۶۵۷.
۵۷ــ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص۵۸ب.

www.tabarestan.info تبرستان

ناصرالدین‌شاه درقصرصفی‌آباد

ناصرالدین‌شاه روزچهاردهم ذی‌الحجه‌سال ۱۲۸۳ قمری به تماشای‌صفی‌آباد که شاه‌صفی دربالای‌کوه مرتفعی‌عمارت محکم خوبی بنانمودکه مشرف براشرف و جمیع صفحات مازندران ودریاست رفت.[۵۸]

درزمان رضاخان این‌کاخ تعمیر ومرمت‌گردید وچون‌تسلط به دریاداشت‌محل رادار امریکائیها شد.(عکس شماره ۳۵۳و۳۵۴)

همایون تپه = گلستان تپه

درحدود سه‌کیلومتری شمال اشرف (بهشهر)، برطرف شرقی راهی‌که به‌دریا می‌رود، تپه‌دستی بزرگی است که‌ارتفاع‌آن درحدودسی متر وسطح‌بالای‌آن درحدود دوهکتاراست.بربالای‌آن بنائی هشت ضلعی ازسنگ سفید آهکی بوده است. اغلب سنگها به ابعاد ۶۴×۶۴سانتی‌متربا قطری‌نزدیک‌به ده سانتی‌متر که روکاری‌ساختمان از آنها بوده است. روی‌نمای خارجی بیشتر سنگها، علائم مخصوص سنگ تراشان حک شده است . این‌علائم درسنگهای کاخها ومساجد وکاروانسراهائی که‌در دوران صفویان بنا شده،دیده می‌شود. سه‌علامت‌مشخص به‌این شکل براین‌سنگها دیده شد.

دامنه‌های‌تپه وبالای‌آن درختکاری بوده است وامروز هم درختان انار ومرکبات درآن زیاد است. ولی اغلب جوان و نسبةً تازه‌کاشت بودند و به دوران آبادانی تپه مربوط‌نبود.

محمد طاهروحید قزوینی دربارهٔ ایجادکاخ همایون تپه مطالب زیررا نوشته‌است:

درسال ۱۰۶۲ شاه‌عباس دوم (۱۰۵۲ تا ۱۰۷۳) دستور داد برسر پشته‌ای‌که نزدیک شهراشرف است‌کاخی بسازند ودرسال ۱۰۶۳ کاخ‌تمام شده‌بود وبه «حفردریاچه وگلکاری وسایر لوازم فرمان دادند و آن مکان

۵۸ــ تاریخ مازندران‌مهجوری‌ج۲ص۱۷۹. مرحوم‌مهجوری درنقل تاریخ‌اشتباه‌کرده‌است.

شریف را به‌همایون تپه موسوم فرمودند.»[۵۹]

درسال۱۰۷۰ مرکوز ضمیر انورگشته ، امرفرمودندکه درکنار دریاچهٔ همایون تپه راکه دریائی است محیط برآن زیباعمارت‌گردیده ، به اشکال وتماثیل غریب آراسته، هنگامهٔ چراغان آرایند وتهیهٔ آتشبازی که چراغان فضای زمین وآسمان بدان میسراست نمایند.[۶۰] پس‌از ترتیب وسایل چراغانی وآتشبازی ، شاه درمرتبهٔ فوقانی عمارت همایون جلوس فرمودند.[۶۱]

محمد طاهروحید قزوینی درسال ۱۰۶۳ قمری دربارهٔ همایون تپه می‌نویسد:

درسال ۱۰۶۳ که شاه‌عباس ثانی از سیرو گردش فرح آباد باز می‌گشت به دیدن همایون تپه رفت. عین‌عبارات اوچنین است:

وچون درسنهٔ سالفه پشته‌ای راکه در رفعت نمودار آسمان و در استدارهٔ اطراف شبیه چرخ گردون بود، درقرب شهر انتخاب فرموده به ساختن بنائی بربالای آن فرمان داده بودند و این‌کار صورت انجام یافته بود. دراین اوقات لازم‌السعادات نیز متوجه اتمام آن شده به حفر دریاچه وگلکاریها وسایرلوازم فرمان دادند و آن مکان شریف را به «همایون‌تپه» موسوم فرمودند.[۶۲]

صاحب عباسنامه دربارهٔ چراغانی همایون تپه می‌نویسد :

هنگامهٔ‌چراغان‌دامی‌است که‌کام دل اژتماشابدان می‌توان‌گرفت و پرتواین‌صحبت‌آتشی است‌که تمنا بدان توان پخت. بنابراین تماشای‌این هنگامهٔ خلدآئین و گلگشت این بوستان ارم تزیین مرکوز ضمیرانور (شاه عباس دوم) گشته امرفرمودندکه‌کنار دریاچهٔ همایون تپه راکه دریائی است محیط‌آن زیبا عمارت گردیده، به اشکال و تماثیل غریب‌آراسته ،

۵۹ــ عباسنامه ص ۱۶۹ و ۱۷۰.
۶۰ــ عباسنامه ص۴۸۲.
۶۱ــ عباسنامه ص ۲۸۵.
۶۲ــ عباسنامه ص۱۶۹ و ۱۷۰.

www.tabarestan.info تبرستان

هنگامهٔ چراغان آرایند وتهیهٔ آتشبازی که چراغان فضای زمین و آسمان بدان میسر است نمایند که ازفرش خاك تا سطح مقعر افلاك ازشموع فروزان وتیرهای آسمان جولان ونجوم درخشان چراغان باشد. چگونگی دریاچه که حسب الفرمان اعلیحضرت (شاه‌عباس دوم) براطراف آن‌مکان همایون احداث شده، زبانزد خامهٔ سخن‌طرازنگشته لهذا بجهت اینکه کیفیت‌وقوع چراغان برخوانندگان روشن گردد، به منظومه‌ای که مشتمل براوصاف آن مکان غرابت نشان است گویا می گردد.[۶۳]

نظم

همایون‌تپه جای باده‌نوشی است — که آنجافیض گرم گل‌فروشی است
زرشکش چشم‌جنت گشته تاریك — که‌باشد آسمان‌را خویش نزدیك
به عهد نوبهارش چرخ گردان — ز گل پرکرده دامن تاگریبان
سزد از خلد بستاند اگر باج — درین گلشن رسیده گل به معراج
چمن باشد ز خاك او نمایان — چو از دل یاد خط سبز جانان
از این گلزار رنگین همایون — زگل چون‌غنچه برگردیده گردون
دراینجاسبزه‌رشك‌چرخ‌مینوست — که‌این‌مخمل زیاداز اطلس اوست
هواهم باغبان هم آبیار است — سراسر سال او فصل بهار است
نهال خشك این گلزار مینو — کشد قد بر مثال شاخ آهو
دل دریاچه‌اش از رشك گلها — بود رنگین تر از باغ تمنا
کند دریا زحسرت شور جاوید — که برگردش چرا دریاچه گردید
زبخت‌بدچووصلش‌نیست‌مقدور — به‌حسرت دیده را واکرده‌ازدور
بتابد از حصارش پرده داری — نماید همچو لیلی از عماری
در ودیواروسقفش گل‌نگاراست — مگر نقاش تردستش بهار است

۶۳ــ عباسنامه ص ۲۸۲.

نموده ابررا ز آنگونه تصویر — که سازد تشنه را نظاره‌اش سیر
بنوعی شکل آهو را کشیده — که بوی مشك از نافش شنیده
چنان داد از تحرك سرو را تاب — که گوئی‌سایه سرو است درآب
بود این بوستان خلد عنوان — بنای پادشاه ملك ایران
فروغ طلعت گیتی ستانی — شه صاحبقران عباس ثانی[۶۴]

ابیاتی که ظاهراً خود محمد طاهر وحید قزوینی ساخته مجموعاً شصت و شش بیت است. چون ابراهیم دهگان در تصحیح دقت نکرده بود و معانی ابیات گنگ می‌نمود چند بیتی از این قصیده انتخاب شد.

رضا قلی‌خان هدایت دربارهٔ همایون تپه می‌نویسد:

برپشته‌ای که درحوالی باغ اشرف است و بردریا وصحرا مشرف، به‌حکم همایون (شاه عباس دوم) عمارت ودریاچه وباغچه پرگلهای رنگارنگ اتمام یافت و آن را «همایون تپه» نام نهاد.[۶۵]

آب بندان عباس‌آباد

آب بندان عباس‌آباد در سه کیلومتری جنوب شرقی اشرف یکی از کارهای خیر شاه‌عباس است که تاامروز شالیزارهای ساکنان الت‌په وشاه‌کیله وساروراآبیاری می کند.

این دریاچه که منظره‌ای بسیار زیبا و جالب نظر دارد (عکس شماره ۳۶۰)، یکی از محلهای تفریحی شاه عباس وشاه صفی بوده است ودرکنار سد ساختمانهای زیادی برای استراحت و تفریح ساخته بوده‌اند.

شاه عباس‌برای ذخیرهٔ آب سدی به‌پهنای ۷ متر وارتفاع ۲۰ متر و درازای ۵۰ متر (عکس شماره ۳۶۱) ساخته است. برای اینکه آب این سد را که در طول سال درسطوح مختلف قرار می‌گیرد خارج کنند وصرف آبیاری مزارع نمایند، بنائی

۶۵ــ روضة الصفا ج ۸ ص ۲۰۶.

۶۴ــ عباسنامه ص۲۸۲ و۲۸۳ و۲۸۴. این مطالب درتاریخ مازندران‌مهجوری ص ۱۰۶ و ۱۰۷ نیزآمده است.

www.tabarestan.info تبرستان

گلدسته مانند جزء دیوار سد است که داخل آن پلکان دارد و می‌توان با پائین رفتن از پله‌ها ناجه‌های مختلف سد را کشید و آب را در رودخانه جاری کرد.

در میان آب بندان چهار طاقی مانندی است از آجر که محل تفریح و تفرج بوده است. (عکس شماره ۳۶۲ و ۳۶۳).

شاه عباس دوم (۱۰۵۲ تا ۱۰۷۷)

در آب بندان عباس آباد

شاه عباس دوم درسال ۱۰۶۳ قمری برای آزمودن شیران شکاری به‌مازندران رفت ودر اشرف جای‌گزین شد وروز پنجشنبه بیستم ربیع الاول این سال که نوروز بود درعباس‌آباد کـه از اشرف برراه دریاست.[۶۶] ودریاچه‌ای دارد، دستور داد تـا اطراف دریاچه‌را چراغان کردند. خدمتگزاران اطراف دریاچه را دایره وار به‌اشکال متناسب چوب بندی کردند. بعد ازاتمام اعلیحضرت درتالار وسط دریاچه باملتزمان نشست ودستور داد تـا چراغهـا را افروختند. عکس چراغ در آب از سیر و دور سیارگان حکایت می‌نمود.[۶۷]

درسال ۱۰۶۶ قمری در اوقات توقف عباس‌آباد نیز امر اشرف نفادیافت که عمارت مبارکه راکه درباغ مزبور احداث شده، آیین بسته، چراغان نمایند ومجلس عید را درآن مکان گذرانیدند.[۶۸]

ناصرالدین شاه درآب بندان عباس‌آباد

ناصرالدین شاه روز شانزدهم ذی الحجه ۱۲۸۲ قمری به تماشای عباس آباد روانه شد ودرآنجا سدی است کـه شاه عباس در میان درهٔ بزرگی بسته و دریاچه‌ای بزرگ مملوازآب درست‌شده وآب این‌دریاچه سه‌قریهٔ بزرگ‌را مشروب می‌کند.[۶۹]

۶۶ـ عباس‌آباد از اشرف برراه دریا نیست بلکه درطرف جنوبی شهر و طرف کوهستان است. ظاهراً مؤلف عباسنامه شاهد وناظر عینی نبوده است.

۶۷ـ عباسنامه ص ۱۵۷ و ۱۵۸. ۶۸ـ عباسنامهٔ ص ۲۲۵ و ۲۲۶.

۶۹ـ تاریخ مازندران مهجوری ج ۲ ص ۱۷۹.

مشخصات آب بندان عباس‌آباد

در نه‌کیلومتری جنوب شرقی اشرف

حداکثر ظرفیت	۶۰۰/۰۰۰ مترمکعب	فاصلهٔ دو برج کنار سد	۱۷۵متر
حداکثرمساحت‌سطح	۹۸/۰۰۰مترمربع	ارتفاع برج	۱۴ متر
حداکثر عمق	۱۰ متر	قطر برج دربالا	۵/۲۰ متر
طول اصلی سد	۵۰ متر	» » درکف	۷/۵۰ متر
ارتفاع سد ازکف دره	۲۰ متر	محیط برج درکف	۲۳/۶۰ متر
پهنای سد	۷ متر	عرض پله‌های برج	۰/۸۰ متر
مصالح اصلی سد	سنگ و ساروج	ابعاد آجرهای ساختمان	۵×۲۶×۲۶ سانتیمتر
مصالح آبگیر سد	آجر و ساروج	فاصلهٔ سد تا شهرجلوباغ ملت	۹ کیلومتر
فاصلهٔ ساختمان وسط تا سرسد	۱۲۵ متر	فاصلهٔ‌سدتاشهربه‌خط مستقیم	۵/۵ کیلومتر
فاصلهٔ‌ساختمان‌وسط‌تاساحل‌غربی	۱۲۵متر	موقعیت سد	جنوب شرقی بهشهر
» » » تاساحل شرقی	۱۲۰متر	ارتفاع از سطح دریای آزاد	۳۸۰ متر
» » » تاساحل‌جنوبی	۳۲۵متر	ارتفاع از سطح دریای خزر	۴۰۸ متر
ارتفاع آبگیر سد درحدود	۶/۲۰ متر		

[۷۱]

۷۱ـ مشخصات آب بندان ازکتاب بهشهر نقل شده است.

www.tabarestan.info تبرستان

شاه‌کیله

دریك‌فرسنگی شمال شرقی بهشهر

حاجی میرزا زین‌العابدین شیروانی درشعبان ۱۳۱۵ ه. ق. این اثـر را به نام «قلعهٔ شاکله» خوانده ومی‌نویسدکه یك فرسخی اشرف‌است کناردریا[۷۲].

این بنا ظاهراً قلعه‌نبوده‌است بلکه دومیل‌آجری‌بوده‌که با قعلهٔ‌پلنگان وسرتك ارتباط داشته‌است ودرشمال همایون‌تپه دردشت واقع‌بوده است.

روزهائی‌راکه شاه‌عباس وشاه‌صفی دراشرف‌گذرانده‌اند

شاه‌عباس درسال ۱۰۳۱قمری سری به‌مازندران زده وچند روزی را دراشرف وفرح‌آبادگذرانیده است.[۷۳]

دربهارسال ۱۰۳۴نیز شاه عباس بـه مازندران رفته و روزهائی را در اشرف گذرانیده است.[۷۴]

درزمستان سال ۱۰۳۵نیزدراشرف بوده‌وسری به‌فرح‌آبادساری زده است[۷۵]و زمستان‌سال ۱۰۳۶ رابیشتردرمازندران‌گذرانیده‌است[۷۶].

در بهار سال ۱۰۳۷ نیز به مازندران رفته و چندین روز دراشرف وعباس‌آباد بوده‌است.[۷۷]

شاه صفی (۱۰۳۸تا۱۰۵۲) درنوروز۱۰۴۸ازقزوین به‌تماشای مازندران‌رفت ودربلدهٔ اشرف به‌عیش وشکاروتفرج بیشه‌پرداخت و درآغازگـرمی هوا ازآنجا به اصفهان رفت.[۷۸]

۷۲ـ طرائق‌الحقایق ج ۳ص۶۵۶.
۷۳ـ تاریخ عالم‌آراج ۲ص۹۸۸ . ۷۴ـ عالم آرا ج۲ ص ۱۰۲۳.
۷۵ـ همان‌کتاب ج ۲ ص۱۰۵۸. ۷۶ـ همان‌کتاب ج ۲ ص ۱۰۶۵
۷۷ـ همان‌کتاب ج۴ ص۱۰۷۷. ۷۸ـ روضة‌الصفا ج ۸ص ۲۰۱.

اسیران‌گرجی دراشرف وفرح‌آباد

مرحوم مهجوری دربارهٔ این اسیران می‌نویسد:

شاه‌عباس دوبار به‌گرجستان لشکرکشید، ولی متأسفانه هردوبار مطابق عادات ورسوم سیاسی‌آن روز، هزارهانفراسیراز دختروپسربه‌ایران آورد .اسیرانی‌راکه به‌مازندران‌آوردند بیشترشان را دراشرف وفرح‌آباد سکنی‌دادند.

ازگرجستان هفت هزار و از شیروان و قراباغ (به گناه اینکه به گرجستان‌کوچ‌کرده بودند) پانزده‌هزارتن وفزون برایشان مقصرانی‌راکه به‌مازندران می‌آوردند و ازنظرشاه می‌گذرانیدند ، چه‌ازترکان عثمانی و ازبکان، اگر بخشوده می‌شدند ، بعضی از ایشان برحسب فرمان در بندر فرح‌آباد واشرف‌البلاد جای می‌گرفتند.[۷۹]

آثاردیگرتاریخی شهراشرف (بهشهر)

چاپارخانهٔ شهراشرف

این چاپارخانه‌درسال۱۲۶۹ ه. ق.به‌دستورناصرالدین شاه ساخته شده‌است[۸۰] مؤلف سفرنامهٔ مازندران واستراباد این‌چاپارخانه را درسال۱۲۷۵ ه. ق.دیده‌است[۸۱] این بنا نزدیك ادارهٔ پست وتلگراف فعلی بوده‌است و یکسره ازمیان رفته‌است.

امامزاده عبدالحق

درشهراشرف (بهشهر)

این امامزاده در پشت بیمارستان فعلی امام خمینی بوده است . اثری از بنای امامزاده نیست . در اراضی آن مدرسه ساخته شده و سایـر قسمتهای اراضی ضبط شده است .

۷۹ـ تاریخ مازندران ج ۲ ص۹۹.
۸۰ـ المآثروالآثارص ۶۳. ۸۱ـ همین سفرنامه ص ۸۸.

www.tabarestan.info تبرستان

شاهزاده علی‌اصغر
درشهراشرف

مرحوم مهجوری ازاین امامزاده یادکرده‌است.[۸۲] ابتدا شهرداری تأسیساتی‌به عنوان شیرخوارگاه دراراضی آن ساخت . فعلا (سال ۱۳۶۳) بناهـای آن دردست سپاه پاسداران است وسایرقسمتهای اراضی را ضبط کرده‌اند.

شاهزاده حسین
درشهراشرف

مرحوم مهجوری ازاین محل یادکرده‌است.[۸۳]گورستانی قدیمی‌داشت ازمیان رفته وبقعه مختصری به نام باقی است.

بی‌بی‌زینب
درشهراشرف

مرحوم مهجوری از این بقعه یادکـرده است .[۸۴] فعلا برقراراست و آثـار تاریخی ندارد.

مساجد شهراشرف
مسجد جامع

محمـد حسنخان اعتمادالسلطنه می‌نویسد که از جمله بناهـای دوران صفویه است[۸۵]. ملگنوف نیزنامی‌ازمسجد جامع برده است.[۸۶] مرحوم مهجوری نیز از این مسجدنام می‌برد.[۸۷]این مسجدکه تکیه‌هم داشته باقی‌وبرقراراست. چند درمغازهٔ وقفی دراراضی‌آن ساخته شده است . ساختمان ادارهٔ مخابرات هم درهمین اراضی وقفی

۸۲- تاریخ مازندران ج ۲ص ۳۴۵.
۸۳- تاریخ مازندران ج ۲ص۳۴۵.
۸۴- تاریخ مازندران ج۲ ص ۳۴۵.
۸۵- مرآت‌البلدان ج ۱ ص ۴۲ .
۸۶- نسخهٔ عکسی ملگنوف ص۵۸ ب .
۸۷- تاریخ مازندران ج۲ ص۳۴۸.

است. درتجدید بنای مسجد از ستونهای چوبین کاخ چهل ستون‌کـه ظاهراً از هند آورده‌بوده‌اند استفاده شده است. فعلا روی ستونها راتخته‌کوبی کرده وموافق‌پسند روزکرده‌اند.

درخت‌کنهسالی درمسجدبودکه درسال ۱۳۶۲شمسی بریدند تا جای بیشتری برای اقامهٔ نمازجماعت باشد.

مسجدگلشن
در نقاش محلهٔ شهـر اشرف

مرحوم مهجوری ازاین مسجد نام برده است.[۸۸] این مسجـد را کوبیدنـد و تجدیدبنا کردند. فعلا اثری تاریخی درآن نیست.

مسجد نصیرخان با مدرسه

محمد حسنخان اعتمادالسلطنه می‌نویسدکه مسجد نصیرخان از بناهای دوران صفوی است.[۸۹] ملگنوف[۹۰] ومرحوم مهجوری[۹۱]، هردوتن ازاین مسجد نام برده‌اند. این مسجد فعلا برقرار است اما با تعویض نام موقوفات فراوانی‌که داشت من جمله دو دانگ قنات علی‌خانی وسایر رقبات‌آن را از میان برده‌اند.

درخت چنارکهنسال‌آن برجای است.

مسجد چال

ملگنوف از این مسجد نام برده است.[۹۲] پهلوی بانك ملی بود آن را خراب کردند. کوچکترین اثری ازآن باقی نیست.

۸۸- تاریخ مازندران ج ۲ ص ۳۴۸.
۸۹- مرآت‌البلدان ج ۱ ص ۴۲.
۹۰- نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۵۸ ب.
۹۱- تاریخ مازندران ج ۲ ص ۳۴۸.
۹۲- نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۵۸ ب.

www.tabarestan.info تبرستان

مسجد میرزا مهدی اشرفی با مدرسه در شهر اشرف

ملگنوف درسفرنامهٔ خود ازاین مسجد ومدرسه یادکرده است.[۹۳] این مسجد با مدرسه در محل بازارچهٔ بنیاد اشرفی بوده است. فعلا اثری ازآن برجای نیست.

مسجد و مدرسهٔ ملاصفرعلی

ملگنوف این‌بنا را فقط به‌نام مدرسهٔ ملاصفرعلی خوانده است.[۹۴] اما مرحوم مهجوری آن را به‌نام مسجد ومدرسهٔ ملاصفرعلی می‌شناسد.[۹۵] این بنا درنقاش‌محله وفعلا برقرار است. آثار تاریخی درآن دیده نشد.

مسجد باشی با مدرسه در بازارمحلهٔ شهر اشرف

ملگنوف ازاین بنا یادکرده است.[۹۶] این مسجد برقرار است ولی‌آثارتاریخی درآن دیده نشد.

مسجدگرجی محله

مرحوم مهجوری ازیك مسجدگرجی محله نام برده است.[۹۷] در صورتیکه در گرجی محله پایین یك مسجد و درگرجی محلهٔ بالا مسجدی دیگر است هر دومسجد برقرار است. آثارتاریخی ندارد.

حمامهای شهر اشرف

ملگنوف در سفرنامهٔ خود از یکایك حمامهای زیرنام برده است.[۹۸] ولی باید گفت‌که محض نمونه یك حمام هم باقی و برقرار نیست و تمام آنها یکسره خراب شده و ازمیان رفته‌اند.

۹۳ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۵۸ ب.
۹۴ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۵۸ ب.
۹۵ـ تاریخ مازندران ج ۲ ص ۳۴۸.
۹۶ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۵۸ ب.
۹۷ـ تاریخ مازندران ج ۲ ص۳۴۸.
۹۸ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۵۸ ب.

۱ـ حمام شاه درفراش‌محله بوده وخراب کرده‌اند.
۲ـ حمام میرزاآقا، کسی درمحل این حمام را نمی‌شناخت.
۳ـ حمام حـاج مهدی تاجر در فراش‌محله بوده است. گذشته از ملگنوف، حاجی زین‌العابدین شیروانی‌نیز درشعبان ۱۳۱۵ هـ. ق. ازاین حمام نام برده‌است.[۹۹]
۴ـ حمام قاضی، اراضی‌آن تبدیل به پاساژ حجتی شده است.
۵ـ حمام حاجی، بکلی ازمیان رفته است.
۶ـ حمام‌آخوند، فعلا اثری ازآن باقی نیست.
۷ـ حمام اسماعیل‌خان، خراب کرده‌اند و ازمیان برده‌اند.

کاروانسراهای شهـر اشرف

از دوکاروانسرای زیرکـه ملگنوف از آنها یادکـرده[۱۰۰] کوچکترین اثری باقی‌نیست.

۱ـ کاروانسرای بزرگ. ۲ـ کاروانسرای بازارگرجی.

آب انبارهای شهر اشرف

حاجی زین‌العابدین شیروانی ازآب‌انباری‌که نزدیك چشمه دره برزو ساخته بوده‌اند یاد می‌کند و می‌نویسد:

یك آب انبار هم قریب‌آن چشمه ساخته‌اند، برای تابستان، آبش بسیار سرد است. (درشعبان ۱۳۱۵ هـ. ق.)[۱۰۱]

این آب‌انبار درفراش‌محله پشت شهرداری است. انبارآن خراب نشده ولی پاشیرآن را با خاك پرکرده‌اند.

آب انبارکنجی در فراش‌محله است. انبارآن باقی است ـ محمـد حسنخان اعتمادالسلطنه می‌نویسد:

۹۹ـ طرائق‌الحقایق ج ۳ ص ۶۵۶.
۱۰۰ـ ملگنوف چاپ روسی ص۱۰۱ـ۱۱۲
۱۰۱ـ طرائق‌الحقایق ج۳ ص۶۵۶.

www.tabarestan.info تبرستان

آب انبار بسیار بزرگی در حوالی عمارت شاه عباس مرحوم است که در شدت گرما، مردم آب خوردن از آن آب انبار برمی‌دارند. نهایت خنك وگوارا است.[۱۰۲]

این آب‌انبار درفراش‌محله است و برقرار است.

آب انبار تالش درکوچهٔ آب‌انبار تالش اشرف یکسره خراب شده و ازمیان رفته است.

سیکا پل
در محلهٔ قنبرآباد اشرف (بهشهر)

پلی است یك چشمه که پایه‌های آن ازسنگ وهلال طاق آن ازآجر است . بر روی رودی است که ازداخل بهشهر می‌گذرد . این پل که ظاهراً شاه عباسی است ، مخصوص عبور پیادگان وچارواداران است . (عکس شمارهٔ ۳۶۴)

بـز پل
در محلهٔ قنبرآباد اشرف (بهشهر)

این پل نظیرسیکاپل ازسنگ وآجربایك دهانه ساخته شده ، پایه‌ها ازسنگ وهلال طاق آن ازآجراست. دوطرف آن را شهرداری تعمیر کرده وجان‌پناهی ساخته است . ماشین و وسایل موتوری از روی آن می‌توانند عبورکنند . نـزدیك پل آب‌انباری قدیمی است که فعلا (آبـان ۱۳۶۳) قصد داشتندآن را تبدیل به انبارکنند از پله‌ها وپاشیرآن اثری برجای نبود . (عکس شمارهٔ ۳۶۵)

پلهای شاه عباسی درشهر اشرف

پلی بـزرگ ازسنگ وآجر درشهر بهشهرخیابان امیری امروز بودکه خراب کردند وازمیان بردند .

پل دیگر از سنگ وآجر به نام رعیت خیل درگرجی محلهٔ بهشهر از دوران

۱۰۲ـ مرآت‌البلدان ج ۱ ص ۴۲.

شاه عباس باقی بودکه درنوسازیها ازمیان رفت.

درخت چناری‌کهنسال
درقتلگاه اشرف

در محل قتلگاه یك اصله درخت‌کهنسال چنار بـرجای است که بلندی آن به سی متر وقطرتنهٔ‌آن دومتراست .[۱۰۳]

تبری سنگی
از جنگلهای اطراف اشرف (بهشهر)

تبری سنگی متعلق به انسان ما قبل تاریخ درجنگلهای اطراف بهشهر بتوسط آقای عبدالله فولادی ـرئیس دبیرستان پانزده بهمنـ یافته شدکه فعلا درموزهٔطبیعی دانشکدهٔ علوم دانشگاه تهران است .[۱۰۴]

۱۰۳ـ بهشهر ص۲۲۸ . ۱۰۴ـ بهشهر ص۱۰۸ .

www.tabarestan.info تبرستان

۱ـ بناها و آثار تاریخی قره طغان اشرف (بهشهر)

مختصری ازجغرافیای قره طغان

دهستان قره طغان از دهستانهای اشرف (بهشهر) است این دهستان شامل : سورك واسرم ونکا ورستمکلا وکوسان (کوهستان) وتروجن است.

دهستان‌قره طغان ازشمال به‌خیلج میانکاله ازمشرق‌به‌دهستان حومه بهشهر، از مغرب به‌دهستان میاندورود وازجنوب به دهستان اندرودمحدود می‌شود.

مرکزاین‌دهستان شهرك نکااست واز۳۵آبادی تشکیل‌شده است ودهکده‌های مهم‌آن‌عبارتند ازنکا، رستمکلا،گرجی محله، تروجن، زاغمرز،کوسان(کوهستان) و قره تپه.

نکا از نظر فریزر در سال ۱۲۳۸ هـ . ق.

جیمز فریزر درسال ۱۷۲۲ میلادی به نکا رسیده و دربارهٔ آن نوشته است:

نکا نام بلوك است‌که شامل چندین دهکده است کـه گروهی از طایفهٔ گرایلی کـه از ترکان هستند در اینجا اقامت دارند. اینان سابقاً درکالپوش و قسمتی ازگرگان سکونت داشته‌اند که درشرق استراباد بوده است. شاید بوسیلهٔ آقامحمدخان قاجار به‌علت شورش ویاغیگری به‌اینجا کوچ‌داده شده‌اند. خرابه‌های محل‌اقامت سابق ایشان را در دشت‌گرگان

www.tabarestan.info
تبرستان

در مسیر خود دیدیم. حصاری مربع شکل بزرگ داشت که نشان می‌داد باروی دهکده‌ای آباد و پرجمعیت بوده است.[1]

نارنج باغ
در نکا مرکز قره‌طغان بهشهر (اشرف‌البلاد)

استودارت در سفرنامهٔ خود می‌نویسد:

«امروز به نکا به یکی ازخانه‌های معمولی شاه رسیدیم. جاده از یك طرف این خانه می‌گذشت وسمت جنگل بود. در اینجا درحرم‌سلطان اقامت گزیدیم.[2]

درمحل‌هرچه دربارهٔ این خانه تحقیق کردیم کمتر به‌نتیجه رسیدیم سرانجام آن را قابل تطبیق با نارنج باغ دانستیم. این باغ نارنج بر بالای تپه‌ای تاریخی احداث شده بود، بنای آجری عظیمی بربالای آن بوده و تا سال ۱۳۴۹ محل‌سربازگیری منطقه بوده است. شامل زیرزمینهای عریض وطویل و اطاقهای متعدد. این تپه فعلا در نکا در جنوب غـربی ساختمان سیلو است. سطح بالای آن در حدود یك هکتار ونیم و سطح پایهٔ آن در حدود سه هکتار است. در حدود بیست اصله درخت نارنج که ریشهٔ کهنه و جوشهای تازه داشت با هفت اصله درخت سرو دست چپ جاده‌ای که سربالا به محل ساختمان می‌رفت باقی بود. آجرهای قالب کوچك وسفال فراوان لعاب‌دار متعلق به ادوار مختلف روی خاك پیداست.

رود پل پادشاهی
سرراه نکا مرکـز قره‌طغان بهشهر

رضاقلی‌خان هدایت درسفرنامهٔ خوارزم خود می‌نویسد:

۱ـ سفرنامهٔ فریزر ص ۳۱ .
۲ـ سفرنامهٔ استودارت در فرهنگ ایران زمین ج ۸ سال ۱۳۳۹ شمسی ص ۱۳۹ .

سرراه نکا ازطرف ساری ابتدا از «رود پل‌پادشاهی» عبورکرده درگذشتیم وباردیگر وارد جنگل وخیابان‌گشتیم. بعضی از جاهای خیابان شکسته وازپهلوی آن معبرشده. بعضی معابررا درختان‌گرفته، چنانکه باید بر روی اسب خم شد و عبورکرد ، فرسخی چند راه طی‌کردیم در نکا ماندیم[3] . در چنـد فرسخی نکا ازهرکس دربارهٔ این پل پرسیدیم بی‌خبر بود ظاهراً باید مدتها پیش ازمیان رفته باشد .

چاپارخانه
سرراه نکا از دهکده‌های قره طغان بهشهر (اشرف)

میرزا زین العابدین شیـروانی در شعبان سال ۱۳۱۵ هـ . ق . شبی را در این چاپارخانه به روزآورده ویادی ازآن‌کرده است .[4]

معلوم شد محل این چاپارخانه درزمین کارخانهٔ‌آرد میرزا یانس افتاده‌است .

تخت رستم
درنکا از دهکده‌های قره طغان اشرف (بهشهر)

دمرگان درسال (۱۸۸۹ م=۱۳۰۷ هـ. ق) از خرابه‌هائی به نام «تخت رستم» برسر راه ساری به اشرف ، نزدیك نکا رود یادکرده است .[5] ازاین خرابه‌ها آثاری جزتخته سنگی باقی نیست که تاامروزبه همین نام خوانده می‌شود وبرحاشیهٔ‌جنوبی جادهٔ اصلی دراراضی‌نکااست ودرست برسردوراهی اومال وبریجان وقلعه‌سراست.

معصوم زاده میرمفید
در دهکدهٔ نکا از دهکده‌های قره طغان اشرف

بنائی قدیمی است . برسقف بنای اصلی سه فرسب بسیارقطورکشیده وبالای

۳ـ مسافرت رضا قلی خان به خوارزم به نقل ازمرآت البلدان ج ۲ ص۴۳ .
۴ـ طرائق الحقائق ج۳ ص۶۵۵ .
۵ـ هیأت‌علمی فرانسه درایران تألیف دمرگان ص۴۲۷ .

www.tabarestan.info تبرستان

آنها را پلورکشی وپل‌کوبی کرده‌اند . سقف کفش‌کن یك فرسب قطوردارد وبالای آنهم پلورکشی وپل‌کوبی است . مرقد صندوقی نداشت وکاشی‌کاری بود . دری دولنگهٔ کنده‌کاری داشته‌که با چهارچوب آن به سرقت رفته است . ولی بالای این‌در خفنگ نورگیرمشبك‌مربع آن باقی‌است وظرافت‌کار آن‌می‌تواند ظرافت‌کنده‌کاری دررا نشان دهد .

درروزهائی‌که درورودی این امامزاده به سرقت رفته بود، دریکی دوروزنامه که در تهران به چاپ می‌رسید ، شرحی در بارهٔ این سرقت نوشته بودند و یکی از این روزنامه‌ها عکسی قدیمی‌که ازآن در داشت به چاپ رسانید. دری دولنگه بوده است‌که برتنکه بالای هردولنگه ظاهراً کتیبه‌ای داشته وباقی بدنهٔ درشامل شش طرح مکررستارهٔ شش پراست‌که دراطراف‌آن شش شش ضلعی قرار داشته وکارآن قاب وگره بوده است . (عکس شمارهٔ ۳۶۶) .

بقعه در دامنهٔ کـوه است واطراف‌آن‌گورستانی بسیارقدیمی است . در ایـن گورستان ده اصله درختان آزاد قطور و چناری‌کهنسال است‌که محیط تنهٔ آن ۳۶۰ سانتیمتر است .

قدیمی‌ترین سنگ قبری‌که دراین‌گورستان یافته شد بدین شرح است :

تجردت من دارالدنیا الی دارالاخرة المتوقیت المرحوم الماضی
. . . . درویش علی یحیی ساکن‌کرد زمین

دربالای این سنگ :

فی تاریخ سنه سبع وثلثین وثمانمائه

تاریخ دوسنگ زیرنیزقابل نقل بود :

تاریخ وفات مرحوم غفران‌مکان‌کربلائی اسمعیل ولد ابوالحسن
درپنجم شهررمضان المبارك سنه ۱۲۱۲ .

قسمتی ازسنگ زیرشکسته بود :

جعفر بن محمد تقی جردنلوکورد سنه ۱۲۱۹ .

رابینو در سفرنامهٔ خودکتیبه‌ای از امامزادهٔ نکا آورده‌که ظاهراً باید مربوط به معصوم زاده میرمفید باشد . شرح‌آن ازاین قرار است :

من عرف نفسه فقد عرف ربه بشرمال البخیل ذالحارث اووارث
الا ینظر الی من قال وانظرالی‌ماقال الجزع عند البلاء تما لمن لمحته هذه
الموضع من القریة المبارکة موسومة بالنکاه لصاحب الممالك هذه‌القریة
المذکورة المرتضی المعظم والاکرم میرسیدعبدالمحیط بن (المیرتوانائی)
اینکاد مفخرالفقراء والصلی زین المتورعین درویش سکندر ابن عزالدین
المعروف بابن‌الهدی عمل استاد حسین‌بن‌احمد الرازی غره محرم‌الحرام
سنه ستین وثمانمایه [۶]

درتابستان ۱۳۶۴ شمسی‌که مشغول بررسی این ناحیه بودم ازاین‌کتیبه نشانی نیافتم ، ازاینرو ازسفرنامهٔ مازندران واستراباد رابینو با تمام اغلاطی‌که درآن است نقل‌کردم .

غار عظیمی
درسورك قره طغان اشرف (بهشهر)

درن در یاد داشتهای خود می‌نویسد:

طرف چپ مـا دهکدهٔ سورك بود: در حدود صد یاردی جاده، نزدیك‌آن غار عظیمی است‌که یکی از سرداران ایرانی برای پنهان‌کردن خزائن خودکنده است. ایـن غـار مـورد بازدید قرارگرفت وطبیعی به‌نظر رسید وزیاد عظمتی نداشت.

برج نکارود

برجی بوده است در دهانهٔ رودخانه نکا، که شاه عباس ساخته بوده و ظاهراً برج نگهبانی بوده است.[۷] از این برج‌کوچکترین اثری باقی نیست.

۶ـ سفرنامهٔ مازندران واستراباد رابینوص۲۴ع و۲۵ع . ۷ـ هیأت علمی فرانسه درایران ص۴۲۴ .

www.tabarestan.info تبرستان

سه برج ساحلی هشت ضلعی

پس ازگذشتن از دهنهٔ رود نکاکه در نزدیکی نوذرآباد به دریا می‌ریزد و از این دهانه تا فرح‌آباد، به خط مستقیم، تقریباً بیست و پنج کیلومتر است دراین مسیر که مسیرغربی است، سه برج آجری هشت ضلعی، خان قاجار بنا کرده بوده است.[۸] از هیچیك نشانی برجای نیست. از این برجها کـه می‌گذشتیم برجی دیگر نزدیك دهانهٔ تجن به سبك آنها ساخته بوده‌اند، از این برج نیز اثری برجای نیست.

پلی دوچشمه و پلی پنج چشمه

در سر راه زاغمرز به فرح‌آباد، بهرام علی‌کیله است کـه پلی دو دهانه داشته است. در جنوب آن اترب‌کیله است که پلی کوچك با پنج دهانه داشت[۹]. از این پلها نیز اثری برجای نیست.

برج گوهرباران

برجی‌است میان‌دهانهٔ نکارود وشبه‌جزیرهٔ میانکاله که شاه عباس ساخته‌است[۱۰] وظاهراً برج نگهبانی بوده. از این برج نیزآثاری برجای نیست.

پلی بر رودخانهٔ نکا (= مهربان = مهروبان)

پل دوچشمهٔ بزرگ نکا برروخانه ایست که آب آن از تنگهٔ شمشیر برمی‌آید و درچمن گوهرباران نزدیك نوذرآباد به دریا می‌ریزد[۱۱].

این پل ظاهراً در مسیر راه شاه عباسی بـوده است . معصوم علیشاه در شعبان ۱۳۱۵ هـ . ق . از روی این پل عبورکرده و ازآن یادکرده است.[۱۲]

۸ـ سفرنامه وجغرافیای گیلان ومازندران بوهلر ص ۷۷. ۹ـ سفرنامهٔ مازندران و استرآباد رابینو متن‌انگلیسی ص ۶۲. ۱۰ـ هیأت علمی فرانسه درایران ص۴۲۳.
۱۱ـ سفرنامهٔ استراباد ومازندران مورخ ۱۲۷۵ ص ۸۹. ۱۲ـ طرائق الحقایق ج ۳ ص ۶۵۶.

ملگنوف می‌نویسدکـه این پل را فتحعلیشاه بنا کرده،[۱۳] ظاهراً اشتباه کـرده ممکن است نامبرده تعمیر و مرمت‌کرده باشد.

درسفرنامهٔ ناصرالدین شاه از این پل یاد شده و همو می‌نویسد کـه پل نکا را رضا قلی‌خان کلبادی مرمـت‌کرده است.[۱۴]

باقی بناها وآثار تاریخی نکا

۱ـ در تپهٔ لاك تراشان آجرهـای دوران ساسانی زیـاد است برای رسیدن به لاك تراشان ازخانه سر به‌طرف شمال باید رفت.

راهدار خانه

درنکا از دهکده‌های قره‌طغان بهشهر

ملگنوف‌ازاین راهدارخانه یادکرده‌است[۱۵]. ظاهراً محل آن سردوراهی‌دهکده‌های اومال وقلعه‌سر بوده‌است . ازاین مسیر «بالاست» برای زیر ریلهای راه آهـن می‌آورده‌اند وتا امروزریلهای آهن باقی‌است. ظاهراً درسالهائی‌که راه‌آهن را می‌کشیده‌اند به‌خرابی‌آن دست زده‌اند.

پل‌آجری معروف به چاله‌پل

درمیاندورود قره‌طغان بهشهر

مؤلف سفرنامهٔ‌استرابادمی‌نویسدکه ازچاله‌پل روبه مغرب اول خاك‌میاندورود قره طغان است.[۱۶]

۱۳ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۶۰ الف. ۱۴ـ سفر نامه ناصرالدین شاه به‌نقل از کتاب بهشهر ص ۱۷۶. ۱۵ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۷۹ الف.
۱۶ـ سفرنامهٔ استراباد و مازندران مورخ ۱۲۷۵ ص ۸۹.

www.tabarestan.info تبرستان

خانه‌ای قدیمی
در قراتپه ازدهکده‌های قره‌طغان بهشهر

مرحوم مهجوری می‌نویسد:

درقراتپه نزدیکیهای‌بهشهر هزارنفر افغانی منزل دارندکه ازتبعید شدگان نادر یا آقامحمدخان هستند.[۱۷]

نام خود دهکده نشان می‌دهدکه‌سابقاً تپه‌ای تاریخی وقدیمی دراین محل‌بوده وافغانان برسرآن خانه ساخته‌اند. امروزگیلکها نیز برسر این‌تپه بنا و ساختمان دارند ودومسجد گیلك وافغان‌که دراین دهکده هست دلالت براین داردکه گیلکها نیز بعداً به‌ایشان پیوسته‌اند. بربالاترین قسمت این تپه خانه‌ای قدیمی متعلق به دوران قاجاری است‌که فعلا درملکیت میرحیدرافغان نژاد است .

ملگنوف ازکاروانسرائی بالای‌این تپه یاد می‌کند[۱۸] ولی دلیلی‌به‌نظرنمی‌رسد که بالای این تپه‌کسی‌کاروانسرائی تجاری یا بارانداز ساخته باشد. وفعلاهم آثاری ازکاروانسرا برجای نیست .

ساختمان قدیمی خانهٔ امیرحیدر دو طبقه است (عکس شماره ۳۶۷). برای رسیدن به طبقهٔ بالا ازچندپله‌ای‌که لبه‌های آن‌را چوب چهارتراش قرارداده اند بالا می‌رویم . طبقهٔ دوم شامل یك‌پاگرد ویك در اطاق است (عکس‌شمارهٔ۳۶۸). میان قسمت پاگرد واطاق اصلی سه ستون چهارسواست. و طرف شرقی‌آن دودرارسی و طرف شرقی اطاق اصلی نیز ۵ درارسی باآلت‌کاری بسیارظریف وشیشه‌های‌رنگین خوش‌نماست. طرف‌جنوبی وغربی اطاق اصلی پنج دراست.

درشرق این ساختمان‌که ظاهراً تابستان نشین است دوساختمان دیگراست که یکی ازآنها بسیاربزرگ وجاداراست (عکس‌شمارهٔ ۳۶۹). حمامی قدیمی‌کـه فعلا دوگنبد آجری آن باقی‌است درمقابل‌ساختمان بزرگ است.

۱۷ــ تاریخ مازندران ج ۲ص۱۲۵.
۱۸ــ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص۵۹الف.

چارامام وپل‌آجری نزدیك‌آن

پس ازگذشتن از زاغمرز به زینوند وامیرآباد می‌رسد واز رودخانهٔ‌کفترخان با پلی‌آجری می‌گذرد(امروزاثری ازاین‌پل نیست).پس‌ازگذشتن ازرودخانهٔ‌دیگری به رودخانه چارامام می‌رسیم. درفاصلهٔ کمی نزدیك پلی‌که روی این رودخانه است (وامروز اثری ازآن نیست) مرقد چارامام است. بنائی مربع شکل با بـامی کاشی کاری است‌که‌کفش‌کنی دارد.[۱۹]

ازاین بنای مربع شکل با بام‌کاشی‌کاری‌آن امروز کوچکترین اثری نیست. بنائی نوساز ازسیمان است‌که دوقبر درآن است واطراف آن هم گورستانی قدیمی بوده وصاحبان زمین‌های زراعی پیش‌آمده و اراضی‌گورستان راشخم زده و جـزء زمینهای خویش‌کرده‌اند.

می‌توان نام این امامزاده یعنی چارامام را با چارمام وچهارمام یکی دانست . سابقاً این محل شارمان یا شارمام خوانده می‌شده و جائی است‌کـه ولاش ، باورا کشته است[۲۰].

معصوم علیشاه‌ازقلعهٔ چارامام یادکرده‌ومی‌نویسدکه‌دوفرسخ است تامیانکاله[۲۱]. این یادآوری درشعبان ۱۳۱۵ هـ. ق. بوده است.

آبادانیهای لطف‌الله میرزا والی مازندران
درزاغمرز

محمدحسنخان اعتمادالسلطنه می‌نوید :

ناصرالدین‌شاه درسال ۱۲۷۲ دستورداد تالطف‌الله میرزا ـ والی‌ـ مازندران ـ به تأسیس واحداث قلعهٔ ناصرآباد و حفرخندق آن و خـندق

۱۹ــ سفرنامهٔ مازندران واستراباد رابینو متن انگلیسی ص۶۱.
۲۰ــ سفرنامهٔ مازندران واستراباد رابینو متن انگلیسی ص۱۶۰ .
۲۱ــ طرائق‌الحقایق ج ۳ص۶۵۶.

www.tabarestan.info تبرستان

فرح‌آباد ونهر زاغمرز وتجدید خندق حسین‌آباد بپردازد[۲۲].

مرقد اشترویخ[۲۳]

دراامامزاده شترگردن نزدیك نکا

اشترویخ مهندس هلندی است که در زمان شاه عباس اول جادهٔ سراسری مازندران را طرح انداخته است. اودرمازندران بمرد ودرامامزاده شترگردن میان‌راه نکا به ساری به‌خاك سپرده شد.

دامنهٔ جنوبی تپه نزدیك «شوره‌کیله» را امامزاده شترگردن می‌گفته اند فعلا سنگ بزرگی که دراین محل‌است به نام «شترگردن» خوانده می‌شود اثری ازگور این مرد وامامزاده باقی نیست. چشمهٔ شوره‌کیله هم‌که تایکی دوسال قبل‌آبی‌داشت فعلا خشك شده‌است.

امامزاده زکریا

درنکا مرکز قره‌طغان اشرف (بهشهر)

ازنکا درجادهٔ طرح رومانی‌درحدود بیست‌کیلومترکه رفتیم به امامزاده‌زکریا می‌رسیم. بازدید محلی‌نشد آثارتاریخی قابل ذکرندارد.

آستانهٔ چالمردی

نزدیك‌کوسرکنده ازدهکده‌های نکا مرکزقره‌طغان

ازنکا به اویل وکوسرکنده وچالمردی می‌توان رفت. از راه جامخانه نیز به چالمردی راه هست یعنی ازجامخانه به پیله‌کوه وکوسرکنده وچالمردی می‌رسد. درکوسرکنده گورستانی قدیمی است ولی‌آستانهٔ چالمردی آثارتاریخی‌نداشت.

۲۲ــ المآثر والآثار ص۶۶. ۲۳ــ بفتح الف وسکون شین وضم‌تاء وراء.

باقی بناها وآثارتاریخی قره طغان وپنجهزار بهشهر

۱ــ امامزاده حسن در دهکدهٔ تروجن پنج‌کیلومتری غرب بهشهرکنار جادهٔ اسفالتهٔ‌گرگان.

۲ــ امامزاده قاسم در دهکدهٔ تروجن.

۳ــ امامزادگان فضل و فاضل و عباس در روی تپه نزدیك حسینیهٔ زیروان. (بهشهرص ۲۲۸).

۵ــ امامزاده شاهرضا دریك‌کیلومتری شمال غربی زیروان. (بهشهرص۲۲۸)

۵ــ امامزاده عبدالله درشمال دهکدهٔ زیروان. (بهشهرص ۲۲۸)

۶ــ امامزاده مؤمن درشمال دهکدهٔ زیروان. (بهشهرص ۲۲۸)

۷ــ امامزاده زکریا در نکاکه ازجادهٔ طرح رومانی درحدود بیست‌کیلومتر می‌رود وبه این محل می‌رسد. خرابی راه مانع دیدن این امامزاده شد.

تپه‌های تاریخی قره‌طغان وحدود زاغمرز

۱ــ تپهٔ مورندین نزدیك دهکدهٔ والاشت ازدهکده‌های قره‌طغان. رابینو این دهکده را جزء ساری دانسته است[۲۴].

۲ــ تپه‌ای تاریخی‌که زیارتگاهی برآن است دوزیروان.

۳ــ تپهٔ تروجن پنج‌کیلومتری‌غرب بهشهرکنارجادهٔ اصلی‌گرگان.

۴ــ شال‌تپه (= شغال‌تپه) درشمال قراتپه سرراه زاغمرز به فرح‌آباد. (رابینو متن انگلیسی‌ص ۶۲).

۵ــ تپه‌های سرخ‌دیم وامام تقی، پس ازگذشتن از زاغمرز به انارمرزچول و لله مرزچول وسیاه پشته‌چول وزولان‌کوتی‌چول وموزك چول بسمت جنوب درمیان راه زاغمرز به فرح‌آباد دوتپه دیده می‌شود یکی را سرخ‌دیم و دیگری را امام تقی

۲۴ــ سفرنامهٔ مازندران واستراباد متن‌انگلیسی‌ص۱۲۲.

www.tabarestan.info تبرستان

می‌خوانند.[۲۵]

۶ـ بادیان تپه درمرتع سرخ دیم زاغمرز.[۲۶]

۷ـ سنگ تپه درمرتع سرخ دیم زاغمرز.[۲۷]

چناری کهنسال
دردهکدهٔ اسکاردین

چنانکه سابقاً یادآورشده‌ایم کلمهٔ « دین » دراین صفحات به معنی «تپه» است ونام این دهکده باید ازنام تپه‌ای گرفته شده‌باشدکه روزی دراراضی آن بوده است. ازاین تپه امروز اثری بـرجای نیست . ولی چنارکهنسال آن‌که محیط تنـهٔ آن ۷۷۰ سانتیمتراست دلیلی برقدمت این‌آبادی تواند بود .

کیا بوالحسن
بربالای تپه‌ای مسلط بردهکده‌های اومال وبریجان

بربالای تپه‌ای‌که ظاهراً دستی است وبازماندهٔ بناهای قدیمی به نظر می‌رسد بنائی سادهٔ سفالپـوش است‌که درگورستان قدیمی اطراف آن درختان آزادکهنسال است . راه قلعه سر ودنبالهٔ‌آن ازراههای زیبای مازندران است .

امامزاده عبدالله
در اقرب قره طغان بهشهرشش‌کیلومتری شمال تکا

بنائی است هشت ضلعی ازآجر ومسجدی متصل بـه در ورودی شرقی درهر ضلع بنای اصلی طاقنمای‌کم عمقی است وبالای طاقنماهاکمربندی ازآجرکه‌کمی پیش‌آمده دور بنا می‌چرخد وبالای‌آن درهرضلع هشت قرنیس سینه‌کفتری است‌که بالای‌آنها به ابتدای‌گنبد رك‌آن منتهی می‌شود .

داخل بنای اصلی صندوقی چوبین به درازای ۲۴۸ وپهنای۱۰۴ وبلندی۱۱۲

۲۵ـ سفرنامهٔ مازندران واستراباد رابینومتن انگلیسی ص۶۱. ۲۶ و۲۷ـ سفرنامهٔ مازندران واستراباد رابینومتن انگلیسی ص۱۶۰ .

سانتیمترمرقد را پوشانده است .کارصندوق‌آلت‌کاری است وتخته‌های‌نازك درمیان آلتها به‌کاررفته‌است وطرح‌گل وبوته‌های‌آن هندسی‌است. تخته‌ها بارنگهای‌مختلف لاکی، رنگ‌آمیزی شده است .

در ورودی شرقی امامزاده ۲۰۲ سانتیمتر بلندی وهرلنگهٔ‌آن ۵۶ سانتیمتر پهنا دارد . دری باکنده‌کاری ظریف وخطی بسیار خـوش است . (عکس شمارهٔ ۳۷۱) دماغهٔ‌آن نیزکنده‌کاری دارد . این‌آیات وعبارات برآن خوانده می‌شود :

برپاسار بالای لنگهٔ سمت راست :

لا اله الا هوالحی ـ تا ـ لا تأخذه سنة

بربائوی سمت چپ لنگهٔ راست ازبالا به پایین:

ولا نوم له ما فی السموات ـ تا ـ لا یؤده حفظهما

برپاسار پایین لنگهٔ راست‌که وارونه‌کنده‌کاری شده است :

وهوالسمیع علیم ـ تا ـ لا اکراه فی

بربائوی سمت راست لنگهٔ راست ازپایین به بالا :

الدین قد تبین ـ تا ـ یخرجهم من‌الظلمات الی

برپاسار بالای لنگهٔ سمت چپ :

النور والذین ـ تا ـ اولیاؤهم الطاغوت

بربائوی سمت چپ لنگهٔ چپ :

یخرجهم من النور الی ـ تا ـ قال انا احی

برپاسار پایین لنگهٔ چپ وارونه :

وامیت قال ـ تا ـ یأتی بالشمس

بربائوی سمت راست لنگهٔ چپ :

من المشرق فأت بها ـ تا ـ مأته عام فانظر

برپاسار دوم بالائی لنگهٔ سمت راست :

اللهم صل علی محمد

www.tabarestan.info تبرستان

برپاسار دوم‌بالائی لنگهٔ سمت چپ:

احمد حامد محمود

برتنکهٔ بـالای لنگهٔ راست وچپ عباراتی با اسلیمی بسیارظریف‌کنده‌کاری شده‌است‌که هیچکدام خوانده نشد.

برپاسار دوم لنگهٔ راست ازپایین :

قاسم سراج ترسول

برپاسار دومی پائینی لنگهٔ سمت چپ :

وآل محمد وسلم علیه

برتنکهٔ پایین لنگهٔ سمت راست :

عمل شمس الدین بن استاد احمد

برتنکهٔ پایین لنگهٔ سمت چپ :

سنه ثلث وستین وثمانمائه

بالای این درخفنگ نورگیرمربع مشبك ظریفی است . (عکس شمارهٔ ۳۷۲)

درشمالی بقعه به بلندی۱۷۵ وپهنای ۵۹ سانتیمترکنده‌کاری ظریف دارد ولی فرسوده شده است .

در ورودی مسجد به بلندی ۱۸۴ و پهنای هرلنگه ۵۸ سانتیمتر است . قدمتی ندارد وکنده‌کاری دارد .

بربالای لنگهٔ راست :

لا اله الا الله محمد رسول‌الله

وبالای لنگهٔ چپ :

علی ولی الله

با خط ناخوش حك شده است . بالای این درنیزپنجرهٔ نورگیرمشبك ظریف دارد .

در پیشانی بنای مسجد دوسنگ قهوه‌ای رنگ مستطیل پهلوی یکدیگرنصب شده است. خطی‌که برآنها نقربود ازدورقدیمی می‌نمود وبرآن القابی بودکه‌مختص

معماران و بنایـان است و درآخرسنگ دوم تاریخی دیـده می‌شدکه از دور دست خوانده نشد .

اطراف بقعه‌گورستانی قدیمی است‌که اخیراً با آجر ونـردهٔ‌آهنین محصور کرده بودند . پنج اصله درختان چنار بسیارکهنسال در این‌گورستان است‌که محیط تنهٔ دواصلهٔ‌آنها ازیك متری زمین ۹۶۰ و۱۰۳۰ سانتیمتر است .

برای رسیدن به‌اترب ازتوس‌کلا وشابندین (اخیراً : شهاب‌الدین) وبهزادکلا بایدگذشت .

مرحوم طاهری شهاب دربارهٔ این امامزاده می‌نویسد:

اترب در شش‌کیلومتـری شمال قصبهٔ نکا است . در شمال ایـن دهکده بقعه‌ای به نام امامزاده عبدالله است .

در ورودی بقعه شرقی است . این در دولنگه ازکارهای ظریف کنده‌کاری است . بـرحاشیهٔ لنگه‌ها با خط نسخ بسیار استادانه‌آیاتی از کلام الله مجید است . پایین لنگهٔ سمت چپ تاریخ ساختن در ، در ثلث وستین وثمانمائه خوانده می‌شود وبرلنگهٔ سمت راست طرف پایین عمل شمس الدین بن محمد[۲۸]حك است. صندوق بقعه چوبین وبسیارهنرمندانه کنده‌کاری شده[۲۹]، اماکتیبه‌ای برآن نیست . بربالای سردر مسجد متصل به این بقعه قطعه شعری است .[۳۰]

علی بابا عسکری می‌نویسد :

شعری‌که بالای مسجد است، ازقول اهالی، نام بانی مسجداست که ازمردم دهکدهٔ مورین دین بوده است.[۳۱]

۲۸ــ شمس‌الدین بن‌استاد احمد است . ۲۹ــ کنده‌کاری نیست قاب وآلت یاآلت کاری است . ۳۰ــ گنجینه‌های تاریخی مازندران ص۱۲ و۱۳ . ۳۱ــ بهشهر ص۲۲۷ دراین صفحه نام این امامزاده با شرحی‌آمده است .

www.tabarestan.info تبرستان

منزل سردار جلیل
در دهکدهٔ اترب قره طغان بهشهر

باشرحی که اززبانهای اشخاص مختلف دربارهٔ عظمت بنا وگچبریهای‌ظریف آن وپنجره‌های ارسی متعدد با شیشه‌های رنگین شنیده بودم باشوقی فراوان به‌دیدن آن رفتم . از باغ بزرگ با درختان‌گوناگون وساختمان اثری جز دیواری خشتی به بلندی دومتروردرازای ۹متردرضلع شمالی کوچکترین‌اثری باقی‌نمانده بود خانه‌های متعدد روستائی درمیان باغ ساخته بودند ودرختان را ریشه‌کن کرده وخانه‌را خراب کرده بودند.فاعتبروا یا اولی الابصار .

رستمکلا

رستمکلا از دهکده‌های قـره طغان اشرف (بهشهر) است‌که درجنوب جادهٔ اصلی ساری به‌گرگان میان نکـا وکوسان (کوهستان) بنا شده است . دوسالی است کنارجادهٔ اصلی‌گرگان ساختمانهای جدیدی ساخته‌اند. این‌دهکده سه‌محله به‌نامهای: سید محله ، زاتی محله واسبومحله دارد ورویهمرفته‌ای دهکده‌ای بسیارآباد ومردمی کوشا دارد . سامان غربی‌آن نهرخشك شورش‌کلت (بضم‌کاف وکسر لام) وسامان شرقی‌آن نهرخشك‌شورش‌گرجی محله وسامان جنوبی‌آن جنگل وسامان شمالی‌آن زمینهای زراعتی قراتپه وحسین‌آباد است .

گدار تپه
از تپه‌های تاریخی رستمکلا از دهکده‌های قره طغان اشرف

این تپه‌که ظاهراً جادهٔ اصلی ازروی یك یال‌آن می‌گذشته است به نام «گدار تپه» خوانده می‌شده است[۳۲]. درحیـن حفاری دراین تپه هاونی سنگی به دست‌آمد که باهاونهای یافت‌شده درشاه‌تپهٔ استراباد وتپه حصار دامغان همانند وهمزمان‌است.

۳۲ـ این‌تپه را مرحوم برهانی به نام «گوهرتپه» خوانده است . منظورازاین‌نامگذاری این بوده است‌که دراین تپه‌گوهر وجواهر فراوان است .

که این خود دلیل قدمت و ارتبـاط این سه نقطه با هم است . در مخزن مـربوط به رستمکلا درموزهٔ ایران باستان ، اشیاء دیگری نیز دیده می‌شود ازآنهاست :

۱ـ خنجروکاردهای برنزی ۴قبضه . ۲ـ پولك فلزی یك عدد . ۳ـ تبرفلزی دوسریك قبضه . ۴ـ کوزه‌های‌گلی چهارعدد . ۵ـ ظرفهای‌گلی شبیه‌آبخوری۲عدد. ۶ـ ظرفی پایه دارگلی شبیه میوه خوری یك عدد .[۳۳]

گدارتپه از بزرگترین تپه‌های نواحی مازندران است‌که درحدود سی هکتار اراضی را اشغال‌کرده است وپاره‌ای جاها سی متربلندی دارد .

امامزاده زین العابدین
میان مزرعهٔ شیرکمربن وپلنگ باغ رستمکلا

چندیست‌نام این‌امامزاده‌را عوض‌کرده وامروز(مهرماه ۱۳۶۳) امامزاده‌محمد می‌خوانند . برجی است استوانه‌ای ازآجرکه‌گنبدی مخروطی برآن زده‌اند (عکس شمارهٔ ۳۷۳) . در ورودی مسجد متصل بـه بنای اصلی و در ورودی امامزاده‌کنده ـ کاریست ولی بسیارخام و ناشیانه ، بلندی هرلنگهٔ در ورودی مسجد ۱۷۴ وپهنای‌آن ۴۰ سانتیمتر است . برحاشیهٔ داخلی چهارچوب ازطرف مسجد بسمله وآیة الکرسی تا هوالعزیزالحکیم با خطی ناخوش حك شده است .

بلندی در ورودی امامزاده ۱۸۳ وپهنای‌آن ۴۱ سانتیمتراست . برچهارچوب ازطرف داخل‌امامزاده مانند چهارچوب درمسجد بسمله وآیةالکرسی است. برتنکهٔ بالای هردولنگهٔ هردو درصلوات برمحمد وآل او ودرآخر «یا علی مدد» حك شده است . برتنکهٔ بالای درامامزاده درلنگهٔ چپ تاریخ ۱۲۸۰ خوانده می‌شودکه‌ظاهراً قمری است .

صندوق مرقد امامزاده تخته وآلت است درازای‌آن ۲۳۳ وپهنا۱۳۵ وبلندی ۱۲۵ سانتیمتر است .

۳۳ـ بهشهر(اشرف البلاد) ص۱۰۸ .

www.tabarestan.info تبرستان

مؤلف سفرنامهٔ استراباد ومازندران مورخ ۱۲۷۵ هـ. ق. می‌نویسد :

امامزاده‌ای دردهکدهٔ رستمکلا ازدهکده‌های پنجهزار دست‌چپ راه قدیم است .[۳۴]

احتمال می‌رود منظور نـویسنده همین امامزاده بوده است چـون در اراضی رستمکلا امامزادهٔ دیگری نیافتم .

علی بابا عسکری دربارهٔ این امامزاده می‌نویسد :

گنبدی‌کلاه درویشی باکتیبه‌ای بردر ورودی دارد .[۳۵]

حسینیه شیخ محمد تقی فرحی
در رستمکلا از دهکده‌های قراطغان بهشهر

حسینیه شامل سه اطاق مجزاست که با دو ردیف ارسی تخته‌ای از هـم جدا می‌شوند. ابعاد اطاق وسط ۷×۴ و ابعاد اطاق جنوبی ۶×۴ و ابعاد اطاق شمالی ۴/۵×۳/۵ متر است.

اطاق وسط روبه مغرب دارای سه در با آلتهای ظریف و شیشه‌های رنگین وبالای‌این سه در چهار نورگیر مربع بـا آلتهای ظریف و شیشه‌های رنگین است. (عکس‌شماره ۳۷۴) در اطاق جنوبی دو در ساده درغرب و سه در در جنوب است.

درمشرق این اطاق‌یك دراست که‌پنجره‌ای نورگیرچهارگوشه بالای آن است ودو ارسی‌که تمام دارای آلتهای ظریف و شیشه‌های رنگین است.

در اطاق شمالی یك دربا پنجرهٔ نورگیر مربع ودو ارسی‌است‌که تمام‌آلتهای ظریف و شیشه‌های رنگین دارد. مابقی درها ساده است.

حسینیه آقا شیخ علی
در رستمکلا

این حسینیه شامل پنج قسمت است. اطاقی وسط به‌ابعاد ۱۰×۴/۵ متر دو

۳۴ـ سفرنامهٔ استراباد ومازندران ص ۸۹ . ۳۵ـ بهشهرص۲۲۸ .

اطاق شرقی به ابعاد ۳×۳ و ۴×۴ متر و دو اطاق غربی به‌ابعاد ۴×۴ و ۳×۳متر. دو اطاق شرقی و دو اطاق غربی بـا دو ردیف ارسی از اطاق میانین جدا می‌شوند کـه هر ردیف‌آن سه دهانه است میان دو اطاق شرقی نیز سه دهنه ارسی و میان دو اطاق غربی نیز سه دهانه ارسی بـا آلتهای ظریف و شیشه های رنگین است (عکس شماره ۳۷۵). شمال اطاق وسط نیز ارسیهای ظریف بـا شیشه های رنگین است و طرف جنوبی‌آن سه پنجره با شیشه‌های رنگین زیباست.

برقابی شیشه‌دارکه بردیوار حسینیه بود عبارات زیر خوانده می‌شد:

قدتمت هذالحسینیه‌آقای آقا شیخ علی بتاریخ فیسنة ۱۲۹۵ اقل یعقوب علی.

در اطاقهای هردو حسینیه طاقچه وبالارف بود و زیربالارفها مقرنسهای ظریف با گچ ساخته بودند.

مسجد گلدسته
در رستمکلا

فضای مسجد بسیارکوچك و محدود واطاقهائی از تخته داشت. منار آجری آن قابل ذکر است. (عکس شماره ۳۷۶)

درخت سرو عظیمی
در اراضی رستمکلا

مؤلف‌کتاب بهشهر می‌نویسدکه این درخت بسیارکهنسال بود ومحیط تنه‌آن به‌چهار متر می‌رسید[۳۶]. تاحال سروی به این قطوری دیده نشده است. سروی‌کهنسال روبروی امامزاده زین‌العابدین = امامزاده محمد رستمکلا بودکه در دوران انقلاب آن را بریدند و از میان بردند.

۳۶ـ بهشهر ص ۲۲۸ .

www.tabarestan.info تبرستان

باقی بناها و آثار تاریخی رستمکلا

۱ـ پنج برار درجنگل کهنه حسن رستمکلا .

۲ـ دخترقلعه برکوهی نزدیك رستمکلا که آب انبار و آثارخانه‌های خراب آن باقی است .

۳ـ سوردارتکیه یا تکیهٔ سلطانی که تکیهٔ بزرگی است وقسمتی ازآن نوسازتر است واز دوتکیهٔ سابق الذکررستمکلا بزرگتراست .

بناها و آثار تاریخی کوسان (= کوهستان)

طوسان را طوس نوذر ـ سپه سالارشاه کیخسرو ـ درپنجاه هزارساخت. ابتدا این‌محل‌را طوسان وسپس کوسان‌خواندند.[۳۷] وامروزچون وجه‌تسمیهٔ آن‌را ندانسته‌اند «کوهستان» می‌خوانند .

لومن دون

جزء اول این نام مرکب دانسته نشد. جزء دوم آن یعنی «دون» شکل دیگری از «دوین» و «دین» است که به معنی «تپه» است .

لومن دون نام تودهٔ قصرمشید ومقرمنیعی‌است که طوس درکوسان(کوهستان) ساخته است .کوسان در پنجاه هزار است .[۳۸]

ظاهراً میرظهیرالدین که تاریخ طبرستان و رویان و مازندران خود را درسال ۸۸۱ هـ. ق. نوشته است ، این مطالب را ازتاریخ طبرستان حسن بن اسفندیار که در سال ۶۰۶ هـ. ق . تألیف شده‌گرفته است وبازماندهٔ این قصر مربوط به دوران حسن بن‌اسفندیار است نه‌خود میرظهیرالدین.

۳۷ـ تاریخ طبرستان ورویان ومازندران ذیل فصل «ابتدای عمارت ساری و کیفیت آن.

۳۸ـ تاریخ طبرستان ورویان ومازندران ص ۲۰.

آتشکدهٔ کوسان
کنارآبدرهٔ کوسان

محمد حسنخان اعتماد السلطنه به نقل ازتاریخ ملاشیخعلی گیلانی، محل این آتشکده را نزدیك اشرف دانسته[۳۹]، اما در متن تاریخ گیلان ملاشیخعلی چنین مطلبی نیامده است.

علی‌بابا عسکری می‌نویسدکه هنوزآثارآن باقی است.[۴۰]

در محل معروف است که از سردابهٔ میر کمال‌الدین ومیرشمس‌الدین راهی زیر زمینی به‌آتشکده بوده است وهنوز این گذرگاه برقرار است.

آنچه ازآتشکدهٔ کوسان برجای است

در مغرب مرقد سادات بابلکانی کوهی به نام «آتش پرست» است در دامن این کوه چهارپنج هزار زمین زراعی است که برآن درختان انار کاشته و زراعت می‌کنند. در غرب این اراضی درهٔ باریکی است که اراضی را از دامنه‌های غربی جدا می‌کند. چندین سنگ مکعب در این اراضی است. در جنوب آتشکده دو درخت زیتون کهنسال بودکه‌اهالی ریشه‌کن کرده‌اند. سه‌تپهٔ منفردکه ظاهراً باقیمانده بناهای قدیمی بود نیز به‌جای بود. بربالای دو تپه یکی دو قبربودکه نشان می‌داد این دوتپه مدتی‌گورستان بوده است. آثار این تپه‌ها که فعلا برآنها زراعت می‌شود باقی است. در فاصله شش‌هفت‌کیلومتر جنوب این اراضی قلعه‌ای قدیمی‌است‌که درختان جنگلی آن را پوشانده است. هنگام شیار اراضی آتشکده دو سه آجر قالب بزرگ دوران ساسانی پیدا شده است.

۳۹ـ التدوین فی‌احوال جبال شروین ۴۰ـ بهشهر ص ۱۲۵.

www.tabarestan.info تبرستان

دختر قلعه
درجنگل جنوبی کوسان (کوهستان)

فاصلهٔ این قلعه تا دهکدهٔ کوسان شش کیلومتر است. این قلعه بربالای تپه‌ای منفرد است که اراضی بالای آن به دوهزار متر می‌رسد، درشرق این تپه دره‌ایست که چشمهٔ آبی به‌نام «سرچشمه» وجود دارد درجنوب این تپه نیز دره‌ایست ولی درشمال آن تپه وماهور است بیشتر این اراضی را درختان جنگلی پوشانده است. دو آب‌انبار درحدود پنج متر درازا و پهنا وعمق چهارمتر که دیوارهٔ آنها ساروج کاری است باقی است. دیوارهای ساختمان قلعه از سنگ و آجر است که آثار آن کمابیش باقی است.

قلعه‌ای قدیمی
در جنگل کهنه حسن‌کوسان

درجنوب غربی دختر قلعه، قلعه‌ای قدیمی به‌نام «کهنه‌حسن» است بنای قلعه برکوهی منفرد است که سامان آسیابسر و گرجی محله است این قلعه مشرف به رودخانه مهربان (= مهروبان) است از بنای قلعه سنگچین هائی برجای است و اراضی بالای آن درحدود دو هزار متراست.

مرقد دوتن از سادات بابلکان
درکوهستان[۴۱] = کوسان از دهکده‌های قراطغان اشرف

بنائی‌است چهارگوشه ازآجر که گنبد رك آن فروریخته وگنبد داخلی‌عرقچینی آن باقی است (عکس شماره ۳۷۷). داخل آن دو سنگ مرمر زردکه دارای پایه‌ای به‌بلندی ده سانتیمتر هستند با فاصله‌ای کم‌کنار یکدیگر برروی فضائی خالی که ظاهراً سرداب‌صاحبان‌سنگ است قرارگرفته‌اند. درازای این دو سنگ شرقی غربی‌است.

۴۱ــ کوهستان ده از دهستان قره طغان بخش بهشهر شهرستان ساری هفت‌کیلومتری غرب بهشهریك‌کیلومتری جنوب جادهٔ بهشهر به ساری (فرهنگ جغرافیائی ایران).

بنابراین یك سنگ درشمال ویك سنگ درجنوب‌می‌افتد.

درازای سنگ شمالی ۲۱۳ و پهنای‌آن ۶۵ و بلندی‌آن ۵۱ و بلندی پایهٔ‌آن ۹ سانتیمتر است. مطالبی‌که براین سنگ خوانده شد:

برروبهٔ سنگ و در درازای‌آن در دو ردیف با خط ثلث جلی صلوات کبیر از غرب به‌شرق به این شرح حك شده است:

اللهم صل علی‌المصطفی والمرتضی وفاطمة الزهرا وحسن‌الرضا وحسین شهید بکربلا و امام علی زین العابدین و امام محمد باقر و امام جعفر صادق

ردیف دوم از شرق به غرب:

وامام موسی الکاظم وامام علی‌بن موسی‌الرضا وامام محمد التقی وامام علی‌النقی و امام حسن العسکری وامام محمد المهدی صاحب‌الزمان صلوات الله علیه وعلیهم اجمعین

برکلهٔ غربی سنگ شمالی:

نزلنا ههنائم ارتحلناکذا الدینازوال‌وارتحال ارتحل بماقیل کل من‌علیها فان‌فاحه [کذا]الی المکان الامیر الاعظم سید رضی‌الدین بن

برکلهٔ شرقی سنگ شمالی:

بن الامیر سید کمال الدین بن سید شمس الدین [خوانده نشد] بابلکان الحسینی فی‌شهر جمادی الاول سنه خمس و ثمانمائه.

برکمر سنگ بربدنهٔ شمالی و جنوبی آیة الکرسی با خط ثلث جلی بسیار خوش به این ترتیب حك شده است:

بربدنهٔ شمالی

بسم الله الرحمن الرحیم الله لا اله الا هوالحی القیوم لاتأخذه سنة ولانوم له مافی‌السموات و مافی الارض

www.tabarestan.info تبرستان

بربدنهٔ جنوبی دنباله آیة الکرسی آمده ولی بعلت نزدیك بودن دو سنگ خوانده نشد اما در آخر سطر هوالعلی‌العظیم خوانده می‌شود ولی به‌نظر نمی‌رسد که تمام آیات دنباله دراین بدنه‌گنجیده شده باشد.

سنگ جنوبی

درازای سنگ جنوبی ۲۱۷ و پهنای آن ۶۸ و بلندی آن ۵۲ و بلندی پایهٔ آن ۱۰ سانتیمتر است.

برکلهٔ غربی سنگ جنوبی:

انتقل من دارالدنیا الی دار الحسنات [خوانده نشد] بالمغفره [خوانده نشد] المعظم المغفور الامیر سید شمس الدین

برکلهٔ شرقی سنگ جنوبی:

بن الامیر سیدعلی بابلکان فی [خوانده نشد] ثمانمائة الهجریة النبویه عمل استاد عبدالغنی

چهار حاشیهٔ رویهٔ سنگ جنوبی آیة الکرسی

بسم الله الرحیم الله لااله ـ تا هوالعزیز الحکیم برروبهٔ سنگ طرف غربی با خط کوفی معقلی:

الله محمد علی فاطمه حسن حسین [دونام دیگر که خوانده نشد] علی بابا عسکری دربارهٔ این بقعه می‌نویسد:

شعبه‌ای از سادات مرعشی به‌نام بابلکانی در پنجهزاره حکومت داشتند. سید ظهیرالدین می‌نویسدکه مرکز ایشان درکوسان بود. ازافراد سرشناس این خاندان میرشمس‌الدین است که به دست علی روز افزون در سال ۸۶۵ کشته‌شد ودیگر عموی او به‌نام میرکمال الدین که در کوسان

فوت‌شد. مرقد ایشان تا امروزبرجای است.[۴۲]

در روزنامهٔ کیهان مورخ یکشنبه سی خردادماه ۱۳۵۰ شمارهٔ ۸۳۷۶ می‌نویسد:

سکه‌های سرقت‌شده ازمقبره میرکمال‌الدین در بهشهر مربوط به ۱۲۰۳ سال قبل است.

سارقین خوش ذوق‌بهشهر پس از زدن یك‌نقب درمقبرهٔ‌میرکمال ومیرجمال‌الدین، سکه‌های مربوط به‌دوران ۱۲۰۱ سال قبل‌را کشف کردند وبه سرقت بردند. سکه‌های مکشوفه ازمیان خاکهای اطراف نقب نشان می‌دهدکه مربوط به‌سال ۱۹۰ هجری ودورهٔ اسلام است‌که در مازندران ضرب شده‌است. بعضی ازسکه‌ها نقره وبه وزن چهارمثقال است . گفته می‌شود دزدان باشناسائی اطاقك زیرقبور چندین خمره ازاین سکه‌هارا به سرقت برده‌اند. سکه های مکشوفه هنگام سرقت درمحل نقب ریخته‌شده بود وبوسیلهٔ کودکان قریه‌کوهستان شش‌کیلومتری بهشهرجمع‌آوری شده وبدست مأموران افتاد.(عکس شمارهٔ ۳۷۸)

گورستانی قدیمی

درجنگلهای کوسان گورستانهای‌قدیمی دیده می‌شود ازآنها می‌توان‌گورستان بازارسر وگورستان،نرگیسی‌را نام برد.

غار گنه‌هوتو

درشرق‌کوسان درسامان دهکده‌های کوسان وتروجن

دهنهٔ این‌غارتنگ وبلندی آن ازسطح زمین در حدود سی‌متراست. داخل غار سه اطاق تودرتواست. اطاق میانین بزرگتراست. ناومانندی ازاطاق‌آخربه‌دهنهٔ غار ساخته شده است‌که ظاهراً آب‌اضافی غار را بیرون می‌برده‌است.

۴۲ـ بهشهرص ۱۴۵ و ۱۴۶ و ۲۲۸.

www.tabarestan.info تبرستان

غار کمربند

در پایان قرن اخیر ژاك دمرگان آثاری ازدوران پیش‌ازتاریخ مازندران درنقاط مختلف آن استان کشف کرد. مهمترین این نقاط دربستر رودخانهٔ «آب پردمه» و درهٔ لار نزدیك محمدآباد است. ولی فقط این اواخر چند نقطه‌که حاوی آثـار پیش از ازتاریخ است، تحت مطالعهٔ دقیق قرارگرفته است.

درسالهای ۱۹۴۹–۱۹۵۱ (۱۳۶۹ و ۱۳۷۱ قمری) کارلتون‌کون[۴۳] ازدانشگاه فیلادلفیا چندغاروقع درمازندران را بازدید نمود: غارعلی‌تپه، غارکمربند، نزدیك بهشهر وغارهوتو نزدیك تریجان (تروجن) وغاررستم قلعه وغارکله‌ره[۴۴] نزدیك‌رستم قلعه وتحقیقاتی‌دربارهٔ وضع دوران پیش‌ازتاریخ دراین نواحی به‌عمل آورد. نامبرده دوغار ازغارهای مذکور دربالارا برای مطالعهٔ دقیقتر انتخاب کرد یکی غارکمربند و دیگرغار هوتو.

درکاوشهای سال ۱۹۴۹ درغارکمربند شش‌طبقه تشخیص داده شدکـه روی هم قرارداشت. مجموع این‌شش‌طبقه به ۲۸ قشر ۲۰ سانتیمتری تقسیم شد. این‌طبقات ازنظرتاریخ میان دورانهای مزولیتیك[۴۵] و نئولیتیك[۴۷] (آخرین دوران عصرسنگ) واقع شده بود.

۱ـ طبقهٔبالاشامل آثار دوران نئولیتیك (دوران‌سنگ جدید) یاعصرحاضربود.

۲ـطبقهٔ زیرین شامل سفالهای دوران نئولیتیك قدیم بود.

۳ـ طبقهٔسوم هیچ شباهت به‌طبقهٔدوم ازحیث‌آثارباستانی نداشت ودرآن‌اثری ازسفال بدست نیامد ونیزنشانه‌ای ازکارهای زراعتی درآن دیده نمی‌شد. این دوره درعصر نئولیتیك پیش‌ازسفال قراردارد.

۴ـ طبقهٔ چهارشامل آثـاردوران پالئولیتیك[۴۷] جدید یا دوران مزولیتـیك بود

43– Carlton S. Coon.
44– Kallahra.
45– Mesolithique.
46– Neolithique
47– Paleolithique.

(مثلا چاقوهای کوچك ازسنگ چخماق سیاه). ضمناً استخوانهائی شبیه به‌استخوان‌های آهوهای پیش از تاریـخ معروف به La Gasella Subgutterosa در آن طبقه دیده می‌شد.

۵ـ دراین طبقه اشیائی شبیه به اشیاء طبقهٔ چهارم پیداشد. بعلاوه درآن تیغه‌هائی ازسنگ چخماق وقطعاتی ازاستخوان سگ دریائی نیز دیده شد.

۶ـ طبقهٔآخرشامل خاك رس وشن وماسه بودکه در روی قشرهای آب زیرزمینی قرارداشت.

کاوش‌هائی‌که درسال ۱۹۵۱ دراین ناحیه به‌عمل‌آمد نتایج پیدایشهـای سال ۱۹۴۹ را تأئیدکرد. آزمایشهائی‌که باروش «کاربن۱۴» به عمـل‌آمد نشان داد که طبقات نئولیتیك یا سنگ جدید غار هوتو متعلق به حدود شش‌هزارسال پیش‌ازمیلاد بوده‌است وآثارطبقات مزولیتیك درآن ناحیه میان شش‌هزار وهشت‌هزارسال پیش‌از میلاد واقع شده‌است. باقیمانده های استخوانهائی نیزبه دست‌آمدکـه یکی از آنها یك جمجمهٔدختر دوازده ساله‌ازنوع انسان Neanderthal بود. نمونه‌های‌ازغلات و یك چـنگال از جنس شاخ حیـوان که از عهد نئولیتیك قدیم بود در ایـن طبقه دیده شد.

کارلتون‌کون پس ازاینکه تحقیقات متخصصان مختلف را دقیقاً بازرسی‌کرد به‌این نتیجه رسیدکه در دورهٔ مزولیتیك جدید ساکنان غارکمربند زندگی خودرا با شکارخصوصاً باشکارآهو، بزکوهی وگوسفند وبزوحشی می‌گذرانیده‌اند. این دو حیوان اخیررا درهمان زمان تدریجاً اهلی‌کرده اند وبه خدمت خود درآورده‌اند.

دردورهٔ نئولیتیك قدیم ساکنان غار مزبور اوقات خود را مصـروف تربیت حیوانات اهلی می‌کردند و گله‌های بز و گوسفند خودرا به چراگاه می‌بردنـد. در دوران نئولیتیك جدید غارنشینان مزبور به‌کار زراعت پرداختند. در همان زمان نیز مردم نامبرده با هنرپارچه بافی وکوزه‌گری آشنائی پیداکرده‌انـد. ازآن پس پشم و شیربزمورد استفادهٔ آنها قرارگرفت. کمی بعد خوك وبزکوهی نیزاهلی شد. بنابراین

www.tabarestan.info تبرستان

زراعت واهلی شدن حیوانات را دراین ناحیه می‌توان درآغازهزارهٔ چهارم پیش‌از میلاد قرارداد .

غار هوتو

نزدیك تروجن قره‌طغان اشرف (بهشهر)

درسال ۱۹۵۱ درغارهوتو کاوش‌هائی به عمل آمد. ابتداگودالی به‌عرض سه متر وطول پنج متر وعمق ۷۲۵ سانتیمتر کنده شد. ازعمیق ترین نقطهٔ این گودال به سنگ ریزه‌های عهد یخچالها برخوردند . این گودال را «گودال۸» نامیدند و درآن تعداد زیادی طبقات ازعهد «آهن» تا دوران «نئولیتیك» دیده شد ودرقسمت‌پایین آن آثاردوران «پالئولیتیك» نیزبه چشم خورد.

برای تحقیق بیشترکاوش کنندگان گودالی فرعی به نام «گودالD» در میان طبقات دوران یخ بندان به عرض وطول دومترکندند و درآن چهار قشر متمایز را مشخص نمودندکه شامل سنگ ریزه‌های سیاه بود ودرفاصلهٔ هریك از این قشرها ماسه ولای قرارداشت. زیراین طبقات‌که از دوران یخچالها بود قشردیگری از ماسه دیده شد وبالاخره‌کمی پایین‌تر به قشری ازسنگ ریزهٔ قرمزرنگ مخلوط با ماسه‌و خاك رس برخوردکردند . دراین قشرها اشیائی از سنگ چخماق به دست‌آمدکه متعلق به دوران «پالئولیتیك» بود. درقشرچهارم دراین طبقه ودرزیر قشرسنگ‌ریزه‌ها سه اسکلت انسان پیداشدکه احتمالا درحدودهفتادوپنج هزارسال پیش ازمیلاد دراین منطقه زندگی می کرده‌اند.

آثاری‌که ازغارهای کمربندوهوتو پیداشد همه مکمل یکدیگراند وبه‌مااجازه می‌دهدکه درناحیهٔ مازندران تحول وجود انسان‌را ازدوران‌های یخ بندان تا عصر حاضرمشخص نمائیم. درواقع غارهوتو آثارتمدن دوران‌آهن وبرنزوتمدن دوران‌های «کالکولیتیك» و «نئولیتیك سفال» موجود است. درغارکمربند نیز آثار دوران «نئولیتیك‌سفال» به‌چشم می‌خورد. ولی دریکی ازطبقات زیرین آثاردوران«نئولیتیك

پیش‌ازسفال» وپیش ازدوران زراعت نیزدیده می‌شود. در طبقهٔ پایین‌تر دومرحله از تمدنی‌که پایهٔ آن روی‌شکار حیوانات قرار گرفته و متعلق به دوران « اورینا‌سین Aurignacien» پالئولیتیك جدید» می‌باشد دیده می‌شود . سپس یك طبقهٔ جدید پدیدارمی‌شودکه درآن اثری ازانسان وجود ندارد واین طبقه درحدود دوران پالئو‌لیتیك متوسط واقع است. وجود چنین تمدنی درنتیجه پیدایشهای دیگرکه بوسیلهٔ «کون» درسال ۱۹۴۹ درغارهای بیستون وتمتما Tamtama وخونیك به‌عمل‌آمد تأیید شد.

پس‌ازاین طبقهٔ خالی‌مجدداً درغار «هوتو» پدیده های‌دوران «پالئولیتیك‌قدیم» نمایان می گردد ودرآن طبقات استخوانهای‌انسان متعلق به همان دوران ظاهرمی‌شود. درواقع درهیچیك ازنقاط ایران اطلاعات مبسوطی راجع به تمدنهای گذشتهٔ مردم این سرزمین مانند اطلاعاتی‌که درغارهای مذکور به دست آمده ،کشف نگردیده است[۴۸]. (عکسهای شماره‌های ۳۷۹ و ۳۸۰ و ۳۸۱ و۳۸۲)

منابع دربارهٔ غارهوتو وکمربند

۱ــ گزارش دوماههٔ کمیسیون ملی یونسکو شمارهٔ ۱ و ۲ جلدچهارم آذرودی وبهمن واسفند ۱۳۳۰ .

۲ــ غارهوتو به‌قلم حبیب‌الله صمدی، مجلهٔ مهرسال هشتم شمارهٔ یك،فروردین ماه ۱۳۳۱.

۳ــ غارکمربند وهوتو به قلم حبیب‌الله صمدی ، مجلهٔ مهرسال هشتم شمارهٔ چهارم تیرماه ۱۳۳۱:

۴ــ مجلهٔ لایف Life شمارهٔ ششم دورهٔ یازدهم، ۱۰ سپتامبر ۱۹۵۱.

۵ــ American Filosophical Society یك نسخه ازاین رساله در موزهٔ ایران باستان است[۴۹].

۴۸ــ باستان شناسی ایران صفحات ۳و۴و۵. ۴۹ــ بهشهر ص۱۰۹و۱۱۰و۱۱۲.

www.tabarestan.info تبرستان

۶ـ درروزنامهٔ اطلاعات چهارشنبه بیستم شهریورماه ۱۳۳۶ شمسی تحت‌عنوان « کشف دوغـار عجیب در مازندران » مطالبی دربارهٔ این دوغار تاریخی چاپ شده است .

شبه جزیرهٔ میانکاله
دربخش قراطغان اشرف (= بهشهر)

شبه جزیرهٔ میانکاله برمدار ۳۶ درجه و ۴۹ دقیقه تـا ۳۶ درجه و ۵۷ دقیقه عرض شمالی و۵۳ درجه و۲۵ دقیقه تا۵۴ درجه ویك دقیقه طول شرقی نصف‌النهار گرینویچ قـرار دارد. تـا جائیکه می‌دانیم قدیمی ترین تعرض روسها به آبسکون و میانکاله در دوران حکومت حسن‌بن زیدبن محمد علوی (۲۵۰ تا ۲۷۷ قمری) بوده است و حسن‌بن زید بالشکریان خویش جمله راکشته است. چندسالی ازاین تعرض نگذشته بودکه دست به حملهٔ دیگری زدند.

ابن اسفندیار در این باره می‌نویسد:

در این سال (۲۹۷ قمری) شانزده پاره‌کشتی به دریا پدیدآمد از آنِ روسان و به‌آبسکون شد. آبسکون وسواحل دریا بدان طرف خراب کرده و به تاراج داده بودند وبسیار مسلمانان راکشته و به‌غارت برده.

ابوالضرغام احمدبن قاسم والی ساری‌بود. این‌حال به‌ابوالعباس بن نوح نبشت. مدد فرستاد وروس به«انجیله»که به‌عهد ما (۶۰۶ قمری) «کاله» می‌گویند فرودآمده بودند. شبیخون به سرایشان برد و بسیاری را بکشت و اسیرگرفت و به‌نواحی طبرستان فرستاد.

تاسالی دیگر (۲۹۸ قمری) باعدد انبوه بیامدند وساری ونواحی پنجاه هزار سوخته و خلایق را اسیر برده و به تعجیل بـا دریا رفته و تـا به حد چشم رود به‌دیلمان رسیده و بعضی بیرون رفته وبعضی به دریابوده. گیلان به‌شب به‌کنار دریاآمدند وکشتیها سوخته وآن جماعت راکه بیرون

بودندکشته ودیگران‌که به‌دریا بودند گریخته، شروان شاه پادشاه چون از این حال خبر یافته بود، به دریاکمین فرمودوتا آخر ایشان یکی را زنده نگذاشت وتردد روسان از این طرف منقطع شد.[۵۰]

ازاین‌عبارات معلوم می‌شودکه درحدود ۲۹۰ قمری انجیله = کاله = میانکاله برجای بوده است واراضی‌آن را نمی‌توان جزء اراضی نوپیدا (مستحدثه) دانست. دیگر اینکه روسان از قدیمی‌ترین ایام نسبت به اراضی ایران چشم طمـع داشته‌اند.

شبه جزیرهٔ میانکاله شکارگاه شاه عباس اول بوده است. اسکندر بیك منشی میانکاله را «میان‌کال» می‌خواند ودر بارهٔ‌آن می‌نویسد :

چـون فصل نشاط انگیز بهار و مـوسم خرمی و لطافت ازهار نزدیك رسید، هنگام شکارهای دارالمرز بتخصیص شکار «میان‌کال» و زنگول گیلان است. [۵]

مؤلف عباسنامه در بارهٔ میانکاله می‌نویسد:

در سال ۱۰۷۰ شاه عباس دوم شکار جرگه‌ای در میانکاله راه انداخت. جعفرقلی بیك به‌مقتضای فرمان، دوباب تالاردر توته‌بن به‌مسافت سیصد ذرع و دوباب در دروازهٔ وازی احداث کـرد. شاه پس از ورود به فرح‌آباد، از اعمال‌مازندران وگیلان و هزار جریب و استراباد بـرای تهیهٔ دام کمك خواست و خود از فرح‌آباد متوجه میانکاله شد ومراجعت نمود و متوجه اشرف شد و سپس روانهٔ پرسته‌کله و بردجه‌کله و عباس‌آبادشد. پس‌ازآنکه‌جمعیت اهل‌جرگه حاضر شدند. خود به‌قریهٔ چارمان[۵۲] که دو فرسخی میانکاله است رفت و دستور دادکـه شروع به‌راندن شکار کنند. پس از انجام اعمال شکار جرگه، به‌طرف دروازهٔ وازی رفت و در آنجا استراحت‌کرد.[۵۳]

۵۰ـ تاریخ طبرستان ج ۲ ص ۲۶۶. ۵۱ـ عالم آرا ج ۲ ص ۸۸۹.
۵۲ـ امروز چهار امام گوید. ۵۳ـ عباسنامه ص ۲۲۷ تا ۴۷۹.

www.tabarestan.info تبرستان

در مجموعه‌ای در کتابخانه ملی ملك که بعداً مجلدات مرآت البلدان می‌شده است، شرحی دربارهٔ میانکاله آمده است:

میانکاله را قدیم انجیله می‌نامیدند. یحتمل چون درخت انجیر بسیار دارد به‌این وجه تسمیه شده باشد. عبارت از قطعه ارضی است که اطول عرضش زمینی است موسوم به «مقیمی» تقریباً نیم ساعت در میانهٔ آن خشکی که دوقلعهٔ دولتی مسمی به‌پلنگان و سرتك به‌مسافت پنج ساعت و نیم از یکدیگر واقع و طولش ازپل مشهور به «تسکارود» تا مقابل آشوراده، هشت ساعت‌است. میانکاله دربین مرداب که مشهور به‌لنگرگاه استراباد وبحرخزر است واقع گردیده وحسب‌الامر دوقلعه ساخته شده که شرحش در راپورت مبسوطه عرض گردیده.[۵۴]

قلعهٔ پلنگان

به دستور ناصرالدین شاه درسال ۱۲۸۵ قمری، برای جلوگیری از دستبرد و تجاوز ترکمانان، قلعهٔ پلنگان در شبه جزیرهٔ میانکاله ساخته شد. اعتماد السلطنه در روزنامهٔ خاطرات خود دربارهٔ این قلعه می‌نویسد:

چهارشنبه سوم شوال ۱۲۹۲ قمری به‌قلعهٔ پلنگان رفتیم. بنای این قلعه را هفت سال پیش به‌حکم شاه نموده‌اند وظاهراً ده دوازده هزار تومان خرج شده، می‌گویند برای ترکمانها ساخته شده که نیایند دزدی و شرارت کنند. امروز شاه در قلعه پیاده شدند، آنجارا گردش فرمودند. قلعهٔ هشت برجه‌ای با آجرکهنهٔ فرح‌آباد، در عوض گچ و آهك با گل اینجا که همه شن است ساخته شده، گمانم اینستکه زود خراب شود، نه قلعهٔ جنگی است نه عیشی، بنای بیمعنی وبیخودی است.[۵۵]

۵۴ـ مجموعهٔ‌شماره ۴۳۳۰ کتابخانهٔ ملی‌ملك. ص ۳۸ و ۳۹ به نقل از آشوراده وهرات.

۵۵ـ روزنامهٔ خاطرات اعتمادالسلطنه

اعتماد السلطنه ساختن قلعه پلنگان‌را درالمآثر والاثار به‌سال ۱۳۰۱ قمری ذکر کرده ومی‌نویسد:

احیاء و انشاء قلعهٔ پلنگان در میانکاله درمازندران در سال ۱۳۰۱ قمری.[۵۶]

ناصرالدین شاه در سفرنامهٔ خود در بارهٔ قلعهٔ میانکاله می‌نویسد:

چهارشنبه سوم شوال (سال ۱۲۹۲ هـ. ق.) سوار شده، خیلی رانده، رسیدیم به‌قلعهٔ میانکاله. توپچی خرقانی با دو عراده توپ در جلو دریای کوچك بودند. قلعهٔ میانکاله قلعهٔ خوبی است. عباسقلی خان‌اشرفی با تفنگچی اشرفی و اهل و عیال در این قلعه هستند. دیوار و برج قلعه از آجر است. دو دروازه دارد. رفتیم بالای سرقلعه نمازکردم. دریای بزرگ از این بالاخانه پیدا بود.[۵۷]

حاجی زین‌العابدین شیروانی درشعبان ۱۳۱۵ هـ. ق، دربارهٔ این قلعه می‌نویسد:

قلعهٔ میانکاله محتاج به مرمت است و حدفاصل با روس است. نه سربازی دارد و نه سربسته توپی.

میان قلعه: قلعه‌ای بوده است که میان پلنگان وقلعهٔ سرتك ساخته بوده‌اند این نام فعلا نام یکی از پاسگاههای مرزی کشور وشعبهٔ شیلات در شبه جزیرهٔ میانکاله است. این محل در یازده کیلومتری غرب آشوراده بزرگ و ۲۲ کیلومتری غرب تازه‌آباد واقع است. بنای اولیه‌که فعلا مورد استفادهٔ پاسگاه است از آثار دوران صفویان است.

۵۶ـ المآثر والاآثار ص ۸۰.

۵۷ـ سفر نامهٔ ناصرالدین شاه به نقل از تاریخ مازندران مهجوری ج ۲ ص ۱۸۹.

۵۸ـ طرائق الحقایق ج ۳ ص ۶۵۶.

www.tabarestan.info تبرستان

قلعهٔ پلنگان و قلعهٔ سرتك

محمد حسن‌خان اعتماد السلطنه دربارهٔ این دوقلعه می‌نویسد:

قلعهٔ پلنگان وسرتك درشبه جزیرهٔ میانکاله از بناهای ناصرالدین شاه است. در شوال سنه ۱۲۹۲ کـه در رکاب همایون شاهنشاهی مؤلف به‌سفرمازندران رفته بود. شبه جزیرهٔ میانکاله راکـه محاذی اشرف است به دقت ملاحظه نمود. بلکه مرداب میانهٔ اشرف و میانکاله را که در شمال اشرف وجنوب میانکاله واقع است سیرکرده. آبادی که‌در میانکاله شده، ابتدای‌آن پنج سال قبل است. دراین مدت دوقلعه به‌حکم‌همایون بنا شده، یکی در محل موسوم به پلنگان محاذی اشرف است که تمام شده و توپ وسرباز وتفنگچی‌دارد. دیگری قلعهٔ سرتك است که قریب به‌اتمام است.[۵۹]

همو دربارهٔ قلعهٔ سرتك می‌نویسد:

احداث قلعهٔ سرتك در میانکاله در مازندران کـه ازعظایم‌آثار است بتاریخ ۱۳۰۱ هجری[۶۰] ناصرالدین شاه در بازدید از قلعهٔ سرتك می‌نویسد:

جمعهٔ پنجم شوال (سال ۱۲۹۲) سوار شدیم بـرای سرتك، قلعهٔ جدید سرتك نمودار شد کـه امسال حکم به ساختن آن شده و کنار دریای کوچك بناکرده‌اند. نیم فرسنگ تا انتهای نیم‌جزیرهٔ میانکاله فاصله دارد. چهار برج قلعهٔ سرتك‌تمام است اما دیوار قلعه ناتمام است‌که باید بسازند در خوب نقطه‌ای واقع شده است. رفتم بالای یکی از بروج چون هـوا گرم بود، درسایهٔ آن برج استراحت نمودم. استاد علی معمار کاشی آنجا کار می‌کند. الحق بسیار خوب و محکم بناکرده است.[۶۱]

حاجی زین‌العابدین شیروانی دربارهٔ این‌قلعه می‌نویسد:

۵۹ـ مرآت البلدان ج ۱ ص اول. ۶۰ـ المآثر والاثار ص ۸۰.
۶۱ـ سفرنامهٔ ناصرالدین شاه به‌نقل از بهشهر ص ۱۷۴ و ۱۷۵.

قلعهٔ سرتك حکم جزیره‌دارد وموجب خجالت درمقابل‌آشوراده افتاده‌که به روسیه مرحمت شده.[۶۲]

مرحوم مهجوری درتاریخ مازندران‌خود می‌نویسد:

روز شانزدهم ذیحجه سـال ۱۲۸۳ ناصرالدین‌شاه ازاشرف بـه ناصرآباد رفت‌ویك روزدرآنجا توقف‌کرد. روزدیگراز ناصرآبادبه‌مقیمی در وسط میانکاله تشریف فرماشد و آبسکون عبـارت از همین میانکاله است.[۶۳]

سه تالار
در میانکاله

صاحب نخبهٔ‌کامرانی می‌نویسد:

صنعتگران به معماری رأی رزین آن‌حضرت به بنای سه دولتـ سراکه عبارت ازسه تالارگردون آثـار باشد پرداخته ، پایهٔ ارتفاع آن را همدوش چرخ برین ساخته‌اند.[۶۴]

حاجی محمدمیرزا مهندس درماه صفر۱۲۹۹ قمری به شبه جزیرهٔ میانکاله سفرکرده ودرگزارش خودبه نام «راپورت میانکاله» می‌نویسد:

به فرمان ناصرالدین‌شاه دوقلعه درمیانکاله ساخته‌شد، نخست‌قلعهٔ پلنگان ودیگری «سرتك» که نزدیك انتهای شرقی میانکاله‌می‌باشد. میان این دوقلعه پنج ساعت ونیم راه است. میانکاله درزمان شاه‌عباس‌شکارگاه بوده‌است.[۶۵]

۶۲ـ طرائق‌الحقایق ج۳ص۶۵۶. ۶۳ـ تاریخ مازندران ج۲ص ۱۷۹. آبسکون ظاهراً غیرازشبهٔ جزیرهٔ میانکاله‌است . ۶۴ـ نخبهٔ کامرانی ص۱۳۵.
۶۵ـ راپرت میانکالهٔ شمارهٔ ۴۳۳۰ مجموعهٔ خطی‌کتابخانهٔ ملی ملك به نقل‌از آشوراده وهرات ص۲۷.

www.tabarestan.info تبرستان

میانکاله دردوران حکومت ظل‌السلطان

ظل‌السلطان دربارهٔ میانکاله می‌نویسد:

وقتی که دربلده[۶۶] دراردوی‌همایون (اردوی ناصرالدین‌شاه)بودم، دستورالعملی به‌جناب بهاءالملك وزیرمن ومن‌مرحمت فرمودندکه‌میانکاله را ضبط‌کرده قلعه بسازیم ودراوساخلو بگذاریم. این میانکاله همـان شبه جزیرهٔ آبسکون است. این شبه‌جزیره‌که امروزمیانکاله می‌گویند، زبانه‌ایست ازخشکی که به‌دریا می‌رود وبه‌شکل قیف ازجنوب به‌شمال‌می‌رود. آخرشبه‌جزیره قدری اعوجاج پیدامی‌کند وبه طرف شرق می‌رود. طول این شبه‌جزیره قریب پانزده فرسنگ وعرضش ازدوفرسنگ ونیم الی سه فرسنگ درشمال اشرف واقع است. ازگلوگاه و تپهٔ‌کلباد (اصل: کربال) که رضاقلی خان سرتیپ‌کلبادی (اصل :کربالی) خـانه‌اش آنجاست .... هفت فرسنگ است تامیانکاله.[۶۷] همین تپهٔ‌کلباد (اصل:کربال) وگلوگاه‌را اوایل سلطنت قاجاریه، برای مختصرجلوگیری ازتراکمه باساخلوی زیاد ومخارج زیاد قرارگذاشته بودند .... قریب به دویست سال این جزیره و قسمت زیاد از اطـراف این جزیره ازحلیهٔ‌آبادی افـتاده بود. نه‌تنها مأمن وحشیان دوپا شده بود، بلکه وحشیان چهارپا و وحوش صحرامقدارزیادی درآنجا جمع شده بودند. دراین مدت دویست سال قرق طبیعی‌شده بود. در تمام عمر این‌کثرت شکار ازچرنده وپرنده درهیچ جای عالم ندیدم.

چون برای ضبط جزیره وساختن عمارت وقلعه و غیره لازم بود مدتی درآنجا بمانیم، بی‌اردوی دولتی ممکن نبود ورفتن‌آنجا خـالی از خطرهم نبود، به‌این‌جهت با اردوی‌کاملی رفتیم.

ازشهرساری به‌گلوگاه آمدیم‌که خانهٔ رضاقلی‌خان‌کلبادی (اصل: کربالی) بود، بعدازچندشب توقف‌آنجا به‌طرف میانکاله حرکت‌کردیم.

۶۶ـ مرکزییلاقی وکوهستانی ناحیهٔ نور.

۶۷ـ تاریخ سرگذشت مسعودی‌ص۶۲.

درعرض راه آبادی و دهاتی نبود ومنزل هـم نبود .... وارد دهنهٔ جزیره شدیم .... بااین اردوی به این بزرگی چهل روز در این جزیرهٔ کـوچك ماندیم .... بعدازساختن‌قلعه وگذاشتن ساخلو صحیح آنجا وترتیب‌جزیره ازراه‌کلباد وگلوگاه به‌ساری حرکت‌کردیم.[۶۸]

عمارت ظل‌السلطان درمیانکاله

ظل‌السلطان درسرگذشت‌خود یادآور می‌شودکه چنین بنائی ساخته‌است:

اینکه‌بحیرهٔ آبسکون به‌این دریاچه می‌گویند، یکی‌بواسطهٔ‌اینست که این بحیره را به‌اسم این جزیره می‌خوانند. اسامی دیگـرهم دارد که خواهم نوشت. ولی علی‌الحساب میانکاله می‌گویند. شرح حالش‌راچون به‌حکم پدرتاجدارم آنجا سفرکردم با اردوی دولتی و شکار زیادی شده ، تفصیل‌آن را در تفصیل شکارخودم خواهم نوشت. عمارتی هم در آنجا ساختم .[۶۹]

رابینو اطلاعات بیشتری‌دربارهٔ میانکاله به‌ما می‌دهد:

شبه‌جزیرهٔ میانکاله حدود زاغمرز است. صحـرای‌شاه‌حسینی از دهانهٔ توسکارود یك میلی زاغمرز و هشت میلـی پلنگان است. درمشرق توسکارود ، مراتع «یکه‌توت» و «گشاده» و «یك‌درلپو» و «شیرخان‌لپو» است. کناردرختی جوی‌آبی جاری است‌که به «چشمه‌سر» یا «ملاصادق» معروف است.

ادامهٔ شبه جزیره میانکاله شرقی است. از زمینی نزدیك زاغمرز تامسافتی درحدود سی‌میل وآخرآن به سه جزیرهٔ آشوراده ختم می‌شود . زمینی‌شنی‌است‌که عرض‌آن‌ازسه تا چهارمیل تجاوز نمی‌کند وطرف‌شمال

۶۸ـ تاریخ سرگذشت مسعودی صفحه ۶۲ و ۶۳ و ۶۴ .

۶۹ـ تاریخ سرگذشت مسعودی مسعود میرزا ظل‌السلطان ص۲۵.

www.tabarestan.info تبرستان

آن تپه‌های شنی کوتاهی‌است وپشت آنها درختان فراوان انارجنگلی‌وبوته‌های خار که در محل به‌نام «تلو» معروف است و بیشه‌ای غیرقابل عبور تشکیل داده‌است.

طرف جنوب آن باتلاقی ونیزاراست. جنوب غربی شبه‌جزیره مضرّس است وتشکیل شبه‌جزیره های متعدد داده است. چند درخت در جزیره است. درخت توتی ابتدای خاك « یعقوب لنگه » است ودرخت انجیری نشان قلعهٔ‌پلنگان . قلعهٔ پلنگان‌که تا زاغمرزیك ساعت وسه ربع فاصله دارد، درمنتهی‌الیه غربی شبه‌جزیره ساخته شده‌است. قلعه‌ای هشت ضلعی است و برهرکنج آن برجی با بام کاشیکاری است . فاصلهٔ میان برجها هشتاد قدم است.

به دستورناصرالدین‌شاه وتا سال ۱۳۱۹ قمری سی و پنج سرباز اشرفی دراین قلعه ساکن بوده‌اندکه جلودزدان دریائی ترکمن رابگیرندو قرق شبه جزیره را حفظ‌کنند. زیرا درآن تاریخ تیراندازی و چرای گاو وگوسفند درآنجا ممنوع بود.

در زمان مظفرالدین‌شاه این‌قرق‌شکست واین شبه‌جزیره‌دردوران زمستان محل چرای گله‌های گاومیش انزان وفرح‌آباد بود .

آنطرف قلعهٔ‌پلنگان استخری به‌نام «پلنگان‌اسل» است‌که‌آبشخور گله‌های آنجاست وپس‌ازآن‌استخردیگری به‌نام «ترك‌اسل»[۷۵] است پس‌از این استخر درخت عظیم انجیری به‌نام «اسپی‌انجیل» است که در مرتع «چنگور»[۷۱] است. پس‌ازآن به «داغداغان‌اسل» می‌رسیم‌که آبی‌لجن‌آلود وسیاه رنگ دارد.

این شبه‌جزیره پرازشکارگوزن وگراز وقرقاول وخروس جنگلی ومرغابی وغیره است. سروصدای پرندگان آبی شب هنگام ما را مانع

۷۰ــ اسل بفتح الف وسین به معنی استخراست . ۷۱ــ بفتح چ .

خوابیدن بود.

ازتوسکابن‌که از زاغمرز یك میل‌فاصله دارد تا پلنگان هشت‌میل است. پس‌ازپلنگان به «گواسل»[۷۲] می‌رسیم‌که هشت‌میل فاصله دارد. بعداً تنگ مقیمی که باریکترین قسمت شبه‌جزیره است ، در سه میلی گواسل است .

پس‌ازآن «گوکله‌شور»[۷۳] (گاو + کله + شور)[۷۴] است.دراین‌ناحیه بقدری گل فراوان است‌که شبانان باید ازکله‌گاوهای مرده استفاده‌کنند و آنهارا سنگهای قدمگاه خود قراردهند وسه میل ازمحل قبلی فاصله دارد.

سپس لله ونگا* وخرماکه چهارمیل فاصله دارد. معروف است که خرما محل شهری قدیمی بوده است. ازخرما تا سرتك تقریباًچهارمیل وازسرتك تا دومیل دیگر انتهای شبه‌جزیره است. می‌گفتند ازانتهای شبه‌جزیره می‌توان به جزیرهٔ آشوراده رفت زیرا عمق دریا زیادنیست.

درسرتك سابقاً قلعه‌ای بوده‌است‌که به‌دستورناصرالدین‌شاه‌ساخته بوده‌اند وتاسال ۱۳۲۱ قمری پادگان سربازان اشرفی بوده‌است.[۷۵]

نپیر[۷۶] می‌نویسدکه طول این شبه‌جزیره دوازده فرسنگ‌است‌که ازقلعهٔ پلنگان سه منزل است، منزل زردی، منزل مقیم، منزل سرتك . در قلعهٔ روسیان چهارمیلی مغرب سرتك درکنارساحل نقطه‌ایست‌که آثار قلعه خرابه‌ای روسی دیده می‌شود . ممکن است جای استنکارازین Stenka Razin قبلازاینکه خاك ایران را ترك‌کند بوده (درسال ۱۰۷۹ قمری) یا

72– Gu-Asal

۷۳ــ بضم گاف وکسرکاف وفتح لام وفتح شین و واو .

۷۴ــ بمعنی گودال‌کله‌گاو است.

*– Lalavangâ .

۷۵ــ سفرنامهٔ رابینو متن‌انگلیسی صفحات ۶۰و۶۱ . ۷۶– Napier

www.tabarestan.info تبرستان

محل قلعه ایست که کنت ویونویچ درسال ۱۱۹۶ قمری برپا کرده . در آن از «اروس‌قلعه» یاد می کند ومحل آن را درجزیره‌ای نشان می‌دهد.[۷۷]

گورستان روسها درمیانکاله

یکی ازهمراهان درن درسفرنامهٔ خود ازاین گورستان یادکرده است.[۷۸]

ویرانه های تزاری درشبه‌جزیرهٔ میانکاله

درمیان‌قلعه نیز آثار خانه های آجری ویران شده بسیار است که اکنون تلهای بسیارپارهٔ آجر ازآنها برجای‌مانده‌است.[۷۹]

نزدیك همین ویرانه‌ها دوگورستان باگورهای زیر وبالاشده بسیاری دیده‌شد که‌گویاکسان درپی یافتن چیزهای بهادار مانند: شمشیرونشان ومدال وجزآن که‌درآن وقت افسران نیروی دریائی را باآنها به خاك می‌سپردند تمام‌گورها راکنده بوده اند وسنگ قبرها را به‌کناری انداخته بودند. نوشتهٔ سنگ قبرها به خط ارمنی و بیشتر به خط روسی بود. قدیمی‌ترین تاریخ آنها سال ۱۸۷۰ تا ۱۸۸۰ بود. برسنگ قبرها چندگونه علامت صلیب به اشکال مختلف دیده می‌شد.[۸۰]

آثارتاریخی درشبه‌جزیرهٔ میانکاله دربازدید تیرماه ۱۳۶۵

قلعهٔ پلنگان

از زاغمرز که وارد شبه جزیرهٔ میانکاله می‌شویم ابتدا به دوراهی قلعهٔ پلنگان می‌رسیم و بانود درجه‌گردش به دست راست وطی فاصله‌ای درحدود دوکیلومتر آثار بازماندهٔ قلعهٔ پلنگان را می‌بینیم . قلعهٔ پلنگان ازقلعه‌های نظامی است که در دوران

۷۷ــ سفرنامهٔ رابینو متن انگلیسی ص ۱۶۰. ۷۸ــ سفرنامهٔ استرآباد و مازندران مورخ ۱۲۷۵ ص۳۷. ۷۹ــ آشوراده وهرات ص۷۳و۷۴. درتیرماه سال ۱۳۶۵ شمسی که نگارنده آشوراده رابررسی کرد، ازاین ویرانه‌ها چیزی ندید .
۸۰ــ آشوراده وهرات ص۷۴ . در تیرماه سال ۱۳۶۵ شمسی که نگارنده ازاین نقاط بازدید می کرد چنین گورستانی ندید.

ناصری احداث شده است. آجرهای قلعه را به غارت برده واراضی آن‌راکند و کاو فراوان‌کرده بودند. امروز مخروبهٔ حمام‌آن به چشم می‌خورد. ظاهراً درهشت کنج قلعه هشت برج حفاظتی در فاصله‌ای در حدود ۷۰ــ۸۰ متر بناشده بوده است. در نزدیکی قلعه پاسگاه حفاظت محیط زیست بنا شده است.

میان قلعه

از دوراهی قلعهٔ پلنگان تا میان قلعه کــه امروز صیدگاه شیلات است مجموعاً ۳۸ کیلومتر است. ازاینجا با نود درجه‌گردش به دست راست وپیمودن دوکیلومتر فاصله به‌آثار بازمانده میان قلعه می‌رسیم.

میان قلعه‌که اراضی زیربنای‌آن به‌یك هکتار می‌رسد اطلال وآثار است واز بنای قلعه نشانی برجای نیست. مصالح بنای قلعه‌آجرهائی بوده‌است‌که تماماً به‌غارت رفته و صرف بناهای دیگر شده است. آنچه ازآجرها باقی بود، اندازه‌گیری شد و به شرح زیراست.

۲۶×۲۶×۶ ، ۲۱/۵×۲۱/۵×۴ ، ۲۰×۲۰×۵ سانتیمتر

و پاره‌آجرهائی به قطر ۱۰ سانتیمتر کــه شاید بتوان گفت بازمانده مصالح قلعهٔ قدیمی‌تری بوده است.

بناهای نظام‌آشور

در بنه علی‌اکبر

در پنج کیلومتری صیدگاه میان قلعه با گشتن نود درجه به دست راست وطی فاصله‌ای درحدود دوکیلومتر به‌آثارباقیمانده ساختمانهای روسی می‌رسیم‌که درمحل معروف به نظام آشور است.

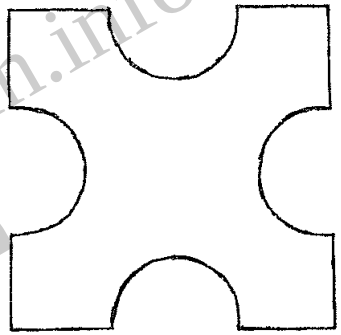
امروز دوبنای مستطیل‌شکل‌که در امتداد هــم در جهت شمال وجنوب ساخته شده است برقرار است (عکس شماره ۳۸۵ و۳۸۶). بــام آنها ظاهــراً نوعی سفال بوده است کــه در روسیه پخته شده است. تقریباً برتمام سفالهای شکسته نوشته‌ای

www.tabarestan.info تبرستان

به خط لاتین نقربودکه این کلمات درآنها تکرار می‌شد:

(GUICHARD CARVIN & CIE STANDRE نقش زنبور) ممکن است این سفالها مصرف دیگری نیز داشته‌اند.

در شمال این دوبنا، خرابه‌های زیادی از بناهای عظیمی دیده می‌شدکه چهار پایهٔ بتن ریزی‌آن تـا امروز (تیر ۱۳۶۴ شمسی) باقی است. یکی از پایه‌ها، مربعی به ارتفاع ۸۰ سانتیمتر بودکه میان اضلاع آن بریدگی داشت. این بریدگیها به شکل‌ناوهای شیب‌داری‌بود وداخل بتن، پایه‌ها،میله‌های‌آهن گرد به‌کار رفته بود.

در محوطه ، پاره‌هـای ذغـال سنگ «آنتراسیت» زیاددیده‌می‌شدکه‌ظاهراً برای‌به‌کار انداختن کوره هـای تعمیراتی کشتی به کار می‌رفته است و از روسیه‌آورده‌بوده‌اند.

بنائی دیگر در یك کیلومتری شرق نظام‌آشور

بنائی مستطیل شکل با مصالح بناهای نظام‌آشور در یك کیلومتری این محل بنا شده است. ایـن بناکوچکتر از دو بنای نظـام آشور است. این بنا هـم درکنار پیشرفتگی مصنوعی خلیج‌گرگان ساخته شده و درعداد بناهای روسهاست.

شبه جزیرهٔ میانکاله

درازای شبه جزیرهٔ میانکاله از دو راهی قلعهٔ پلنگان تـا دهکدهٔ آشوراده ۵۶ کیلومتر است. حاشیهٔ شمالی‌آن دریای خزر وحاشیهٔ جنوبی آن خلیج‌گرگان است.

این شبه جزیره از قدیم مرکز پرورش‌گاو و گوسفند وگاومیش بوده است و مراتع‌آن از غرب به‌شرق به‌نامهای زیرخوانده می‌شود:

۱ــ وازمل استل	VĀZMEL – ASTAL
۲ــ ایلخی‌چی منزل	ILXĪCI MANZEL
۳ــ قو استل	QU – ASTAL
۴ــ تنگه	TANGEH
۵ــ قزل	QAZAL
۶ــ جفت توغ	JOFTE – TUQ
۷ــ لله و نگه	LALE VANGE
۸ــ کپورچال	KAPUR ĪCAL

۹ــ قلعه: منظور اراضی میان قلعهٔ است.

۱۰ــ آشورکه آخر شبه جزیره و دهکدهٔ آشوراده بر اراضی آن بنا شده است.[۸۱]

آشوراده

در انتهای شرقی شبه جزیره میانکاله دهکدهٔ آشوراده است که فاصلهٔ‌آن از نظام آشور ده کیلومتر است. امروز تأسیسات عظیم شیلات و تشکیلات اداری آن و چند در مغازه و مدرسه ومسجد وبیمارستان واسکله درآن دیده می‌شود. درشمال غربی‌مرکزدهکده، قلعه‌ای ازدوران رضاخان به‌چشم می‌خوردکه پاسگاه ژاندارمری آن زمان بوده است مصالح‌آن آجر و ماسه آهك است و نسبةً برقراراست. بناهای داخلی‌آن را برای استفاده از آجرها خراب‌کرده بودند ولـی بارو و سر درآن نسبةً سالم مانده است. (عکس شمارهٔ ۳۸۷ و۳۸۸ و ۳۸۹و۳۹۰).

کلمنت رابرت مارکام[۸۲] که ازسال ۱۲۲۵ تا ۱۳۳۵ قمری زندگی کرده (۱۸۱۰ تا

۸۱ــ این اطلاعات ازآقای نوروز علی خادملو گلوگاهی کسب شده است.

82– CLEMENTS ROBERT MARKHAM

www.tabarestan.info تبرستان

۱۹۱۶ میلادی) دربارهٔ آشوراده می‌نویسد:

دراین وقت که قشون ایران اززحمت سفرهرات شکسته شده بودند و به‌دولت ایران خسارت بسیار وارد آمده بود، روسها مقصود خود را به عمل آوردند و جزیرهٔ آشوراده واقعه دربحر خزر را بدون جهت متصرف گشتند. ایـن جزیره درخلیج استراباد در سه فرسنگی ساحل بحر خزر، نزدیك به‌شهر استراباد واقع است[۸۳]. تقریباً نیم‌فرسنگ طول وربع‌فرسنگ عرض دارد. زمین آنجا شنزار است. درحوالی سواحل جزیره چند چشمهٔ عمیق آب‌شیرین دارد.[۸۴]

در سنهٔ ۱۲۵۷ هجری‌دولت‌روس دوفروند کشتی‌جنگی به‌جزیرهٔ آشوراده فرستاد. درظاهر به اسم اینکه تراکمهٔ وحشی راکه‌درساحل‌بحر خزر دزدی می‌کنند تنبیه نمایند ولکن درباطن بـرای‌آنکه بـدون جهت ملك همسایهٔ دوست و متحد خود را تصاحب نمایند.

وقتیکه دولت ایـران برای این حرکت روسها ودست اندازی ایشان به ملك ایران شکایت نمود، دولت روس در جواب گفتند دولت ایران حق ناشناس است و مـا در دوستی محق هستیم که این جزیره را متصرف باشیم.

اکنـون دولت روس در جزیـرهٔ آشوراده خانه هـای روسی و سربازخانه‌هاومریضخانه‌هابنانموده‌است وچندقطعه‌باغ‌درآنجا ساخته‌اند.[۸۵] کشتی ایرانی و ترکمنی را نمی‌گذارند کـه بدون پاسپورت به سواحل جزیره بروند.

آشوراده خیلی محل مهمی است برای خیالات دولت روس در

۸۳ـ این جزیره هیچگاه در سه فرسنگی دریای خزرو نزدیك شهر استراباد نبوده است.
۸۴ـ ظاهراً منظورش چاه‌است. زیرا دراین جزیره چشمه‌ای وجود نداشته است.
۸۵ـ امروز(تیرماه ۱۳۶۵ شمسی)، از این بناها آثری برجای‌نیست.

وسط آسیا و بواسطهٔ این‌جزیره به ممالك هندوستان خیلی نزدیك‌شده‌اند. آذوقه واسلحهٔ قشون را در ایـن جزیره ذخیره می‌کنند. در ساحل مقابل جزیره آشوراده دهنهٔ رودخانهٔ گرگان است، در این رودخانه کشتی‌های کوچك به طرف مشهد مقدس چند فرسنگ ممکن است حرکت نمایند.

از استراباد الـی دره‌گز (سی فرسنگی مشهد مقدس) اطـراف رودخانهٔ وسیع،چمنزار است. گله و رمـه تراکمه در آنجا چرا می‌کنند. زراعت جـو وگندم درآن اراضی به عمل می‌آیـد. در تجر و تاش،شش فرسنگی شمال شاهرود و در رامیان پانزده فرسنگی سمت شرقی استراباد معادن زغال سنگ موجود است. این مطالب هم‌دلیل‌برآن است که جزیرهٔ آشوراده محل مهمی است و دولت روس درآتیه می‌تواند قشون زیـاد از آنجـا حرکت داده، به اراضی خراسان و هـرات تاختن نماید و ممالك هندوستان انگلیس را مغشوش کند.[۸۶]

مؤلف تاریخ ایران دردورهٔ قاجارمی‌نویسد:

درایران همچومشهور شده بودکه روسهای متوقف در آشوراده جعفرقلی‌خان بجنوردی را به شرارت ونافرمانی تحریك‌کرده بودند و در شورش خراسان شرکت داشته‌اند.[۸۷] این شهرت بـدون صدق هم نبود. چه درسنهٔ ۱۲۶۸ قمری روسهـا قصهٔ گرگ و میش را به میان آوردند و تحکماتی به دولت ایران‌کردندکه مردم ایران از سخنان آنها خندیدند و ایشان‌را استهزاء کردند. روسهاکه درجزیرهٔ‌آشوراده به تراکمه‌که‌درساحل مقابل جزیره بودند خیلی سخت‌گرفتند واعمال ایشان را همیشه ایراد می‌کردند ومدتها بودکه اسباب رنجش‌آنهارا فراهم‌کرده بودند. آخرالامر

۸۶ـ تاریخ ایران در دورهٔ قاجار ص ۱۲۷ و ۱۲۸.
۸۷ـ اشاره‌به‌ظلم وجورآصف‌الدوله وخانوادهٔ اوست‌که حاجی میرزاآقاسی‌جمیع‌اموال اورا مصادره‌کرد وخانوادهٔ اورا به فقرنشاند.

www.tabarestan.info تبرستان

تراکمه درصدد آن شدند که تلافی نمایند و منتظر فرصت بودند تا آنکه روسها به‌خواب خرگوشی رفتند و ترکمانان بر آنها تاختن نمودند. رسم روسها آنست که درشب بعد ازعید پرهیزمذهبی بقدری خمر می‌خورند که مدهوش ولایعقل می‌شوند.

طایفهٔ تراکمهٔ یموت ازاین مطلب مخبرشده بودند ودرهمان‌شب عیدکه ظلمت عالم را فراگرفته بود به جزیرهٔ آشوراده ورودکردندوروسها را مست دیده، چندین نفرازقراولان ومستحفظین را به‌قتل رساندندوبیست نفرازآنهارا دست بسته به‌همراه خود بردندکه به غلامی بفروشندوسلامت به ساحل برگشتند.

کشتی جنگی که درخلیج استراباد بود، چند تیرتوپ به بیهوده شلیک‌کرده وفایده نبخشید. ایرانیهامی‌گفتندکه گویاکشتی روسها نیزمانند خودشان مخمورومست افتاده .[۸۸]

کاپیتان چارلزفرانسیس مکنزی درسال ۱۲۷۶ قمری (فوریه ۱۸۵۹ میلادی) ازبندر گز باکشتی «گاما» به‌جزیرهٔ آشوراده رفته ودربارهٔ آن می‌نویسد:

ازبندرگزتاآشوراده یك ساعت ونیم طول‌کشید تا درآشوراده لنگرانداختیم ،.. بعدازاینکه لباس افسری خودرا به تن‌کردم، توسط قایق ناخدا به خشکی رفتیم وبه‌آقای‌لیچارف ومعاون‌ناخدادرخانهٔ‌آقای‌ملگنوف که رئیس یانمایندهٔ‌کمپانی جدید روسی آشوراده بودند برخوردیم .

روزبعدآقای ملگنوف وهمهٔ‌اشخاص برجستهٔ این مؤسسات‌جمع شده بودندکه جشن بگیرند. آقایان سیزده نفر وهمه افسربودند. در اطاق طویلی راه می‌رفتند وسخن می‌گفتند وسیگارمی‌کشیدند. دراطاق دیگری خانمها مشغول ورق بازی بودند . درواقع هیچ مشغولیات دیگری ندارند وبه نمایش اسب سواری هم علاقه‌ای ندارند. پیاده‌روی، روی‌یك جزیرهٔ

۸۸ــ تاریخ ایران در دورهٔ قاجار ص۱۳۹و۱۴۰.

ماسه‌ای نیززیاد لذت‌بخش نیست.[۸۹]

آقای لیچارف مرا به‌صبحانه دعوت‌کرد. خانهٔ اودرغرب جزیره قرارداشت وفقط ازدواطاق ویك ایوان تشکیل‌می‌شد. او و خانمش جای زیادی نداشتند. درجلوی خانه، تالاربزرگی برای دیدبانی است و درفصل گرما ازآن استفاده می‌کنند. چون باد دریا آنجارا خنك نگه می‌دارد. بین تالار وخانه چهارتوپ یك‌کیلونیمی قرارداشت. آقای لیچارف پیشنهاد کردکه چیزهای دیدنی جزیره را به‌من نشان دهند. اول به‌کلیسا رفتیم یك ساختمان قشنگ چوبی است‌که سقف‌آن سبزرنگ وروی‌آن یك صلیب قراردارد ومحصوراست. این عبادتگاه‌کوچك بسیارمرتب بودونقاشیهائی که داشت خوشبختانه ازسبك قدیمی وزشت مکتب ارتدکس بیزانس نبود. بلکه توسط هنرمندان جدید نقاشی شده بود و «هلن» و «کنستانتین» را نشان می‌داد. کشیش مرد خدائی بود با ظاهربسیارجدی و تقریباً پنجاه ساله با زن ودو دختر... نزدیك‌کلیسا قبرستانی بود و تعداد صلیبها نشان می‌داد که میزان مرگ و میر در آشوراده زیاداست... یك سربازخانه درجزیره هست‌که ساختمانش مانند سایر ساختمانها به منتهی درجه مرتب وتمیز به‌نظرمی‌آمد. دوکشتی قدیمی نیز درکنارساحل قرار داشت‌که یکی زندان بود. یکی ازآنها چهارتوپ تقریباً یك‌کیلونیمی‌دارد که برای تمرین توپ اندازی ازآن استفاده می‌شود و هردو بقدری کهنه وفرسوده شده‌اندکه عقابهای امپریال روی‌آن بسختی دیده می‌شد . تعداد افسران با اطبا وفرمانده روی‌هم ۱۳ تن‌است... بیمارستان آنها ۱۴الی۱۵ تخت خواب دارد وهرچندکوچك‌است ولی‌دونفرجراح مسئول‌آن‌بودند. چند مغازهٔ آهنگری، نجاری، نانوائی لباسشوئی و۴۵ ساختمان‌که نصف آنها کلبه‌های مسکونی بودند وجود داشت... دراین‌بندر ۲۴ کشتی‌ساخت

۸۹ــ آشوراده وهرات ص۴۴و۴۵.

www.tabarestan.info تبرستان

باکو وجود داردکه میان ده الی پانزده تن بودند.

ذغال‌سنگی که به‌کارمی‌برند نوع خوبی‌است که از روسیه وارد می‌کنند ولی‌بسیارگران است وکشتیها برای صرفه‌جوئی چوب‌زیادمصرف میکنند وزغال را درسفرهای طـولانی به استراخان وانزلی وباکو مـورد استفاده قرارمی‌دهند. ازایران زغال نمی‌خرند. بااینکه زغال‌ایران زیاداست ولی نوع‌آن خوب نیست.

جزیرهٔ آشوراده چهـارده ورست روسی (هرورست۱۰۶۷متر) باگزفاصله دارد وعرض‌آن یك ورست می‌باشد.[۹۰]

محمدحسن‌خان اعتمادالسلطنه دربارهٔ آشوراده درسال ۱۲۹۲ قمری می‌نویسد:

شنبه ششم شوال ۱۲۹۲ قمری بقیه سفرآشوراده است. صبح‌زود برخاسته دورجزیره راگردش کردیم. سی‌سال قبل که این جزیره واگذاربه روسها شده بود، دورش یك فرسخ بود. اماکم‌کم آب شسته، بخصوص پارسال‌که نصف جزیره طرف شمال را آب برده، بطوریکـه حالا دور جزیره یعنی‌آنجاهاراکه آب نگرفته است وازطغیان آب سالم است،خانه ساخته، زیادترازدوهزارذرع نیست. پارسال چهل خانواررا بواسطهٔ‌گرفتن آب جزیره، کوچانیده به بادکوبه فرستادند. طغیان آب طوری است‌کـه گاهی خانهٔ دریابیگی درمعرض‌تلف است. بنای معتبر جزیره کلوپ‌است، بالنسبه ازسایرعمارات‌قشنگ تراست. جمعیت این جزیره ازسربازوملاح وتاجروغیره چهارصد نفراست، باکشتیهای جنگی وتجارتی. از بی‌جائی قورخانه وسربازخانه‌درکشتیهای‌کوچك بی‌دکل‌است... مریضخانه‌خوبی دارندکه رفتم دیدم، چهل‌مریض آنجا بودکه همه نوبه می‌کردند...حکیم روس می‌گفت: ناخوشی نوبه وبائی وعمومی شده. ازچهارصد سکنه‌چهل مریض زیاد است. سه چهاردکان‌مشروبات فروشی ویك دکان خرازی‌دارد.

۹۰ــ آشوراده وهرات ص۴۶ تا ۵۳.

بیست وچهار عرادهٔ توپ، روسها درآشوراده وکشتیها دارند. دو کارخانهٔ خوب درآشوراده دیده شد: یکی کارخانهٔ آهنگری است و یکی نجاری که اسباب کشتی می‌سازند. خلاصه درایـن سفرسی و شش ساعت خوش گذشت. حقیقت سی وشش ساعت درفرنگستان بودم.[۹۱]

حاجی‌محمدمیرزا مهندس دربارهٔ آشوراده می‌نویسد:

«آشوراده را ازدورکه‌ملاحظه‌کردم‌به‌نظرم‌طولش‌ازمشرق‌به‌مغرب به قدرسیصد ذرع به نظرآمد. درمشرق ده درجه سمت شمالی قلعهٔ سرتك به بعد یك ساعت واقع است. اما ازآخرخشکی میانکاله‌که درکنار بحر است تا آشوراده ازروی‌آب یك میدان فاصله دارد. گامیشاده جزیره‌ایست درطرف شرقی آشوراده به بعد یك‌میدان واقع‌که اکثراوقات در زیرآب پنهان وگاهی منکشف می‌شود. درمیانکاله هرجا را نیم‌ذرع می‌کنندبه‌آب شیرین وگوارا می‌رسند.»

به نظرمی‌رسدکه منظورازجزیرهٔ‌گامیشاده، همان جزیرهٔ‌آشوراده کوچك است که شرقی ترین جزیره از مجمع‌الجزایرآشوراده محسوب می‌شود.[۹۲]

اکنون درنتیجهٔ‌کاهش آب دریا، سه جزیرهٔ آشـوراده در طول شبه جزیرهٔ میانکاله به‌هم پیوسته‌اند وخلیج‌گرگان را به دریای خزر بیش ازیك راه نمانده است‌که همان تنگهٔ خلیج گرگان‌است.

سرپرسی سایکس در سال ۱۳۱۰ قمـری (= ۱۸۹۲ میلادی) در بـارهٔ آشوراده می‌نویسد:

درسال ۱۸۹۲ میلادی دراین جزیره لنگرانداختم وازکوچکی به حیرت افتادم. این جزیره بقدری‌کوچك است‌که در موقع طوفان امواج

۹۱ــ روزنامهٔ خاطرات اعتمادالسلطنه ص ۴۲ و ۴۳.

۹۲ــ آشوراده و هرات ص ۲۷ و ۲۸.

www.tabarestan.info تبرستان

دریا آنجارا می‌شوید. آب وهوای آنجا مشهوربه بدی است و زندگانی افسرانی‌که درآنجا مأمورند، باید خیلی پرمشقت وسخت‌باشد.

دراین تاریخ در دهانهٔ خلیج‌گرگان سه جزیره در مجمع‌الجزایر آشوراده وجود داشت وخلیج گرگان ازجهارتنگه به دریا راه‌داشت.[۹۳]

رابینو دربارهٔ جزایرآشوراده می‌نویسد:

آشوراده سابقاًشامل سه جزیره بود. جزیرهٔ بزرگتردرسال۱۲۵۶ قمری به شبه‌جزیرهٔ میانکاله متصل شده‌بود و دوجزیرهٔ جداگانهٔ دیگر. روسها جزیرهٔ بزرگتر را «ارست Orest» و دو جزیرهٔ دیگر را « اژنیس Eugenis» و «اشیك Ashik » می‌نامند.[۹۴]

ویرانه‌های تزاری درآشوراده

روسها بناهای بسیاری درشبه جزیرهٔ میانکاله و جزیره‌های آشوراده ساخته بودندکه آثارکمی ازآنها برجای است.

درجزیرهٔ آشوراده‌کوچك یك قلعهٔ نظامی ، درجزیرهٔ آشوراده بزرگ یك قلعهٔ سنگی متوسط‌که دیوارهای بلندآن تا سالهای ۱۳۲۵ـ۱۳۳۰شمسی برجای‌بود. درمیان این قلعه آثار زندان‌های مجرد نمایان بود. درمیان صحن قلعه آثارآجرپاره‌های زیاد بودکه نشان می‌داد درآنجا نیزاطاقهائی از آجربناکرده بوده‌اند.

درنزدیکی این‌قلعه دوگورستان دیده می‌شودکه گنج‌گیران سنگ قبرها را به‌کنارانداخته وقبرهارا زیروبالاکرده بودند. سنگ قبرها به‌خط ارمنی وبیشتربه‌خط روسی بود ، تاریخ سنگها به سالهای ۸۰ـ۱۸۷۰ می‌رسید . برسنگ قبرها علامت صلیب به‌اشکال مختلف دیده می‌شد.[۹۵]

۹۳ـ آشوراده وهرات ص۲۶ و ۲۷.
۹۴ـ رابینو متن انگلیسی ص۱۶.
۹۵ـ آشوراده وهرات ص۷۳ و۷۴.

جزیره آبسکون کجاست؟

ابوالفتح وثوق زمانی دربارهٔ محل آبسکون می‌نویسد:

جزیرهٔ آبسکون را بی‌گمان میان سالهای ۶۱۷ و ۷۰۴ قمری‌آب فراگرفته وناپدید شده است. تا آنجاکه معلوم است، درطول تاریخ، آب دریای خزر در سال ۵۲۹ قمری به کمترین حد خود رسیده است و آن در هنگـام سلطنت آتسز (۵۲۱ تـا ۵۵۱ به تفاریق) سومین شاه سلسلهٔ خوارزمشاهیان بوده است.آن هنگام از مرداب انزلی جز بستری برای رودهائی کـه بدان می‌ریزند نمانده بود. درجنوب شرقی دریای خزر نیز براثرکاهش آب، جزیره‌های چندی از زیرآب بیرون‌آمده بود کـه ازآن میان‌جزیرهٔ‌آبسکون است‌که سلطان محمد خوارزمشاه درسال ۶۱۷ قمری بدانجا پناه برد.

خواجه نصیرالدین طوسی والغ بیگ آبسکون را در۳۷ درجه و ۱۵ دقیقه عرض شمالی نوشته‌اندکه باحدود شمال‌گمیشان‌کنونی تطبیق می‌کند. با توجه به اینکه جزایر آشوراده در مدار ۳۶ درجه و ۵۴ دقیقه عرض شمالی قرار دارند وآبسکون در مدار ۲۱ دقیقه شمالی‌تر واقع شده بود، پس بی‌گمان جزیرهٔ آبسکون بجز جزیره‌های آشوراده است. آب دریای خزر چون از نو فزونی‌گرفت، جزیره آبسکون در زیرآب ناپدید گشت و ازآن پس دیگر هیچگاه پدیدار نگشت.

گواه دیگرآنکه درکتاب بساتین الفضل ودرفرهنگ جهانگیری ودر برهان قاطع‌کـه به ترتیب درسالهای ۷۰۴ و ۱۰۱۷ و ۱۰۶۲ قمری تألیف شده‌اند، درجزیرهٔ آبسکون هرسه نویسنده می‌نویسند این جزیره‌را اکنون‌آب فراگرفته است.

توضیح‌دیگرآنکه، خواجه نصیرالدین‌طوسی، هنگام فرارسلطان

www.tabarestan.info تبرستان

محمد خوارزمشاه حیات داشته و از جزیرهٔ آبسکون آگاه بوده ومحاسبهٔ علمی وی در بارهٔ مختصات جغرافیائی این جزیره جنبهٔ عینی داشته نه ذهنی.

از اینرو تردیدی نیست که جزیرهٔ آبسکون بجز جزیره های‌آشوراده است و یکی پنداشتن‌آنها درست نیست.[۹۶]

صاحب حدود العالم درسال ۳۷۲ قمری می‌نویسد:

آبسکون شهرکی است برکران دریا، آبادان و جای بازرگانان همهٔ جهـان است‌کی به دریای خزران بازرگانی کنند واز وی کیمختهٔ پشمین وماهی‌گوناگون خیزد.[۹۷]

و در شرح رودخانه‌ها می‌نویسد:

دیگر رودیست به حدود خراسان، آن را رود هرند خوانند، از کوه طوس‌برود برحدودآستوو جرمگان برود ومیانهٔ گرگان ببرد وبه‌شهر آبسکون رود وبه دریای خزران افتد.[۹۸]

از شرح بالاکه دربارهٔ آبسکون نوشته شده، معلوم می‌شود آبسکون بندری آباد ومحل بازرگانان بوده است و از شرحی‌که دربارهٔ رود هرند نوشته شده معلوم می‌شود این رود میان شهرگرگان را می‌بریده و به‌بندرآبسکون می‌رسیده و به‌دریای خزران می‌ریخته‌است. رودخانه‌ای‌که میان‌گرگان را ببرد فقط رودخانهٔ گرگان بوده ولاغیر و امروز این رودخانه درحدود سه چهار دقیقهٔ بالاتر ازپوزهٔ‌آشوراده به‌دریای خزر می‌ریزد بنابراین نباید بیست ویك دقیقه شمالی‌تر از مدار ۳۶ درجه و ۵۴ دقیقه که مدار شبه جزیره آشوراده است قرار داشته باشد ومسلماً جزیره‌آبسکون هم باید در مقابل بندرآبسکون بوده باشد و جزیره‌ای کـه بیست و یك دقیقه شمالی‌تر باشد نمی‌تواند به نام بندر معروف‌آبسکون نـام داشته باشد. بنابراین جزیرهٔ آبسکون را

۹۶ــ آشوراده وهرات ص ۲۸ و ۲۹ و ۳۰.
۹۷ــ حدود العالم ص ۱۴۴.
۹۸ــ حدود العالم ص ۴۹.

باید درمصب رودخانهٔ‌گرگان‌که قطعاً مسیرومسیل‌آن تاکنون‌تغییرنکرده جستجوکرد.

باز نویسنده حدود العالم در شرح جزایر می‌نویسد:

جزیره‌ای دیگرهست اندرین‌دریا (دریای خزران) ولکن‌گوشه‌ای از وی به خشك پیوسته است: برابر دهستان است، آن را «دهستانان سر» خوانند و اندرو اندکی مردم است، صیادان بازاند و حواصل و ماهی.[۹۹]

دهستان از جنوب به‌خاك‌گرگان واز مغرب به‌حاشیه دریای خزر و از شمال به زاوه و از مشرق به خراسان محدود می‌شود.

اگـر تعیین مدار الغ بیك و خواجه نصیرالدین طوسی را بـرای جزیرهٔ آبسکون دقیق و صحیح بدانیم باید به دنبال شبه جزیره دهستانان‌سر بگردیم که در سال ۳۷۲ قمری حالت شبه جزیره داشته و احتمال می‌رود ۲۴۵ سال بعد کـه سال ۶۱۷ قمری است به علت اضافه شدن آب دریـا به‌شکل جزیره درآمده باشد و در این وقت‌است که‌سلطان محمد خوارزمشاه بدان پناه برده ودرآنجا جان سپرده‌است.

گرگان ودهستان میان مدار ۳۶ درجه و ۵۰ دقیقه و رباط کرمینه که روزی در خاك دهستان بوده‌است برمدار۳۷ درجه و۱۵ دقیقه قرار می‌گیرد[۱۰۰]. بنابراین جزیره آبسکون باید مقابل رباط کرمینه درحاشیهٔ شرقی دریای خزرباشد و الله اعلم بحقایق الامور.

۹۹ــ حدودالعالم ص ۲۴.
۱۰۰ــ نگاه‌کنید به‌نقشهٔ شمارهٔ ۲ کتاب آشوراده وهرات تألیف‌دکترابوالفتح‌وثوق‌زمانی.

www.tabarestan.info تبرستان

۲ـ بناها و آثار تاریخی پنجهزاره و کلباد اشرف

مختصری از جغرافیای پنجهزاره

پنجهزاره از دهستانهای حومهٔ بهشهر (اشرف) است. این دهستان در مشرق بهشهر ودوطرف راه آهن بهشهر به‌بندر ترکمن (بندر شاه) واقع شده. قسمت‌شمالی این دهستان دشت است که به خلیج گرگان منتهی می‌شود و قسمت جنوبی کوهستان جنگلی است که از یك طرف به خاك شهریاری متصل می‌گردد. مجموع آبادیهای آن به‌شانزده دهکده می‌رسد که مهمترین آنها: گلوگاه وخلیل‌محله ورکاوند و مهدی‌ـ رجه است. (فرهنگ جغرافیائی ایران ج ۳).

کلباد

دهستان کلباد از دهستانهای بخش بهشهر (اشرف) است این دهستان در حد شرقی بهشهر وآخر خاك مازندران است دهکده های آن در دو طرف جادهٔ اصلی و راه‌آهن‌قراردارد. قسمت شمالی آن‌همچون دهستان پنجهزاره به خلیج گرگان می‌رسد و قسمت جنوبی آن کوهستانی وجنگل است. ازنه‌آبادی تشکیل می‌شود که مهمترین آنها: لمراسك و تیرتاش و تیله نو است.

www.tabarestan.info
تبرستان

باغ وعمارت نجف قلی‌خان مصباح نظام
در دهکدهٔ سارو از دهستان پنجهزارهٔ اشرف

حاجی زین العابدین شیروانی درشعبان ۱۳۱۵ قمری دربارهٔاین‌باغ وعمارت می‌نویسد:

در دهکدهٔ سارومیان راه اشرف به رباط ، در وسط راه بـاغ وعمارت و دیه خوبی بود. گفتند نامش سارو بروزن جارو و از حاجی نجف قلی خان مصباح نظام است.[1] در محل بررسی شد اثری از این باغ و عمارت نبود.

امامزاده یوسف
در رکاوند از دهکده های پنجهزارهٔ اشرف

در بازدید محل معلوم شد قدمتی نـدارد و آثار تاریخی نداشت. چند اصله درخت بلوط کهنسال اطراف بنای امامزاده است.

مرقد دوپسر امیر مؤید اسماعیل خان باوند
درکلاك پنجهزارهٔ بهشهر

دو پسران اسماعیل خان امیر مؤید به نامهای عباس باوند (سهم الممالك) و اسدالله باوند (هژبرالسلطان) که پس از قیام پدر وپسران علیه رضا خان درسوادکوه، سرهنگ امیر احمدی (بعدها سپهبد امیر احمدی معـروف به احمد قصاب) مأمور دستگیری پدر و پسران می‌شود و قوای دولتی ازفیروزکوه عازم سوادکوه‌می‌شوند. پس از جنگی در سرخاباد قوای امیر مؤید عقب نشینی می‌کند. این دو پسر از راه هزار جریب و پابند وبهشهر به‌صحرای یموت به ترکمانان پناهنده می‌شوند. پس از استمالت و دلجوئی از ایشان سرهنگ حکیمی ـ فرمانده قوای گرگان ـ یکی را مأمور حفاظت شاهرود و دیگری را مأمور بندرگزکـرد. پس از یکی دوسال اقدام به دستگیری ایشان کردند. پس از دستگیری ازگرگان به‌طرف بهشهر فرستاده شدند.

۱ـ طرائق الحقایق ج ۳ ص ۶۵۸.

سروان رضا قلی‌خان ـ افسر قزاق ـ ایشان را درکلاك بـا چند تیرکشت و همانجا به خاك سپرده شدند.

مرقد ایشان در مسجد دوم کلاك، در محوطهٔ جلو مسجد است و این مطالب برسنگ مزار ایشان حك شده است:

آرامگاه شادروانان عباس باوند (سهم‌الممالك) واسدالله باوند(هژبرالسلطان) فرزندان مرحوم اسمعیل باوند (امیرمؤید سوادکوهی) که در تاریـخ سوم ذیقعده ۱۳۴۲ قمری مطابق ۱۸ خرداد ۱۳۰۳ بشهادت رسیدند .

امامزاده‌حسن رضا
در رباط پنجهزاره بهشهر

بنائی است‌آجری باکفش‌کن ومسجدی درشرق‌آن. جلوکفش‌کن‌چهارستون چوبین چهارسو باستونهای دهان اژدری و درفاصلهٔ میان‌کفش‌کن و مسجد نیز چهار ستون چهارسوبا سرستونهای دهان اژدری است. مسجد دو پنجرهٔ چوبین مشبك به طرف شمال ودوپنجرهٔ چوبین مشبك به‌طرف جنوب دارد.

از مسجد به بنای اصلی بقعه دری‌کنده‌کاری دارد . مرقد امامزاده را ضریحی مشبك چوبین پوشانده است. سقف بنا پلورکش وپل‌کوبی با درزپوش زده است . طرف غرب بنا نیز کفش‌کنی است‌که دری مشبك به‌حرم دارد.

درگورستان قدیمی بقعه سنگ مرمری زردرنگ است‌که نسبةً قدیمی است واین عبارات برآن حك شده‌است:

وفات مـرحومه صالحه خواتون بنت میرصالح غریب محله سنه ۱۲۷۴ .

سروی عظیم وشاداب دراین‌گورستان است‌که محیط تنهٔ‌آن ازیك‌متری زمین ۳۴۰ سانتیمتراست. (عکس شمارهٔ ۳۹۰)

www.tabarestan.info تبرستان

پلی سنگی

میان رکاوند ودهکدهٔ خلیل‌خیل (=رباط)

نویسندهٔ سفرنامهٔ استراباد ومازندران مورخ ۱۲۷۵ قمری ازاین پل‌سنگی‌یاد کرده‌است.[۲] درمحل تحقیق‌شدومعلوم شدکه‌این پل برروی رودخانهٔ کلات بوده‌است. امروز اثری‌ازآن برجای نیست.

معصوم زاده

درپاسند پنجهزارهٔ اشرف

مرحوم مهجوری می‌نویسد : این معصوم زاده دارای گنبداست .[۳] در محل بررسی‌شد قدمتی ندارد وآثارتاریخی در آن نیست.

پلی آجری

درعلی‌تپه ازدهکده‌های پنجهزارهٔ اشرف

مؤلف سفرنامهٔ استراباد ومازندران مورخ ۱۲۷۵ ازاین‌پل یاد کرده است و می‌نویسد: پس‌ازدهکدهٔ علی‌تپه‌که یك ربع فرسنگ به اشرف است ازطرف کلباد پلی‌آجری است.[۴] ازاین‌پل کوچکترین اثری باقی نمانده است.

امامزاده قاسم

درقریهٔ وله‌موزی میان کلباد واشرف

درسفرنامهٔ استراباد ومازندران‌ازاین امامزاده یاد شده‌است.[۵] پس‌ازبازدیدمحل معلوم شدآن را نوسازی‌کرده‌اند وهیچگونه آثارتاریخی نداشت.

امامزاده سیدعبدالله

درسارواز دهکده‌های پنجهزارهٔ بهشهر

بنائی است استوانه‌ای‌که زیرآبریزگنبدآن درکمربندی به قطرپانزده‌سانتیمتر

۲ـ سفرنامهٔ‌استراباد ومازندران‌ص ۸۰.
۳ـ مازندران مهجوری‌ج۲ص۳۴۵.
۴ـ سفرنامهٔ‌استراباد ومازندران مورخ ۱۲۷۵ قمری ص ۸۰.
۵ـ همین‌کتاب‌ص ۸۰.

آجرهای ظریف‌کارکرده وبالای این کمربند قرنیسهای‌سینه‌کفتری دورمی‌گردد. گنبد این‌بنا مخروط تمام است (عکس‌شمارهٔ ۳۹۱ و۳۹۲). در ورودی کفش‌کن‌یك لختی است وکنده‌کاری نسبةً ظرایف دارد ولی بسیار فرسوده شده‌است . درورودی‌اصلی بقعه دولختی است وآن نیزکنده‌کاری ظریف دارد اما زیاد هنرمندانه نیست. ضریح چوبین مشبك آلت‌کاری، مرقدامامزاده را پوشانده است. اطراف‌امامزاده‌چهارسرو نسبةً قدیمی است. اطراف این بقعه گورستانی قدیمی است پس‌از انقلاب آن را محصورکرده وبه نام «بهشت‌فاطمه» خوانده‌اند واجساد شهیدان را دراینجا به خاك می‌سپارند.

مؤلف سفرنامهٔ استراباد ومازندران دربارهٔ این امامزاده می‌نویسد:

درقریهٔ‌سارو پس ازقریهٔ پاسنگ[۶] برسر راه‌کلباد به اشرف است گنبدش آجری است ودرمیانش دومقبرهٔ بزرگ سفید کاری است و دو درخت شمشاد بزرگ ویك درخت زیتون داردکه به بغل دونفردرنمی‌آید ودرختان آزادهم بسیاردارد.[۷]

امامزاده احمد معروف به بلندامام

برسامان اشرف (بهشهر) وکلباد پنجهزاره

ازبناهای قدیمی و دروصندوق‌آن نشانی برجای نبود. بنای نوسازی هشت ضلعی ازسیمان به‌جای آن ساخته بودند. ازکفش‌کن به مسجدی می‌رود که بوسیلهٔ راهروی وسط به دوقسمت شده‌است وازاین مسجد به در ورودی امامزاده می‌رسد. اهالی می‌گفتندکه درسال ۱۳۲۰ شمسی که روسها وارد ایران شده بودند ، سربازان روس این بقعه راخراب‌کردند. در کنده‌کاری باقیماندهٔ آنهم درسال ۱۳۴۵ شمسی به سرقت رفت.

رابینو درسال(۱۹۰۹ میلادی =۱۳۲۷ قمری) هنگام عبورازاین حدود نوشته‌های‌در

۶ـ ظاهراً «پاسند» صحیح است .
۷ـ سفرنامهٔ استراباد ومازندران مورخ ۱۲۷۵ هـ. ق. ص ۸۰.

www.tabarestan.info تبرستان

این امامزاده را به این‌شرح یادکرده‌است:

قال‌النبی علیه‌السلام الدنیا ساعة وجعلها طاعة

بتاریخ ثلث وسبعین وثمانمائه عمل‌حسین‌بن استاد احمدنجارساروی.[۸]

دوچنارکهنسال نزدیك یکدیگرکه محیط تنهٔ یکی ۷۰۰ سانتیمتر و دیگری ۷۳۰ سانتیمتراست درگورستان امامزاده است. شش اصله درخت بلوط ویکی دو اصله درخت توت وگردو نیزدراین محوطه است.

قلعهٔ پائون = قلعهٔ پایان

درسفرنامهٔ استراباد ومازندران مورخ ۱۲۷۵ هـ. ق. آمده‌است:

قلعهٔ پایان طرف راست راه قدیم میان‌کلباد واشرف‌است.[۹]

امروز نیزاین قلعه طرف راست جادهٔ اسفالتهٔ میان اشرف(بهشهر) وکلباداست ودرفاصلهٔ پانصد متری است. کوهی است منفردکه اطراف آن بریده ودیـوار مانند است ودردامن رشتهٔ شرقی غربی است. آثارآب انبارآن تا این اواخرباقی‌بود. آن هم به‌علت روئیدن درختان جنگلی دربالای‌آن ازمیان رفت.[۱۰]

جادهٔ شاه‌عباس

ازگلوگاه به نیالا

این جاده یکی ازجاده‌های فرعی است‌که ازراه اصلی شاه‌عباسی‌که از شرق به غرب مازندران‌کشیده شده است جدا می‌شود.این جادهٔ گرده ماهی سنگ فرش شده ازگلوگاه به توسکاچشمه وریگ چشمه ولوسرونیالا می‌رود. نیالا دهکده‌ایست که قرةالعین وهمراهانش پس‌ازواقعهٔ بدشت بدینجا پناه آوردند.

۸ـ در کتاب بهشهرص ۲۲۷ از ایـن امامزاده یاد شده است و در Eastern Mazandaranl ص یك ازسری Corpus نام این امامزاده آمده‌است.

۹ـ این سفرنامه ص۸۰. ۱۰ـ درکتاب بهشهر ص۲۲۸ ازاین قلعه یاد شده‌است.

امامزاده هاشم

درجنوب لمراسك‌کلباد بخش‌اشرف (بهشهر)

بنای اصلی امامزاده ازسنگ وگچ واستوانه‌ای شکل‌است وبام آن‌مخروطی است . مصالح‌آن نیزسنگ وگچ است‌که روی‌آن راگچ غربالی‌کشیده‌اند.مسجدی با بام سفالپوش متصل به‌بناست (عکس‌شمارهٔ ۳۹۳).صندوق وضریح امامزاده‌قدمتی نداشت در اطراف امامزاده‌گورستانی نسبةً قدیمی است تاریخ پاره‌ای از سنگها به سالهای ۱۳۲۲ و ۱۳۲۳ و۱۳۳۴ قمری می‌رسد.

متصل به امامزاده سروی‌کهنسال است که محیط دایرهٔ تنهٔ آن ازیـك متری زمین به ۱۳۵ سانتیمترمی‌رسد. (عکس‌شمارهٔ ۳۹۴) این امامزاده برارتفاعات‌پیشکوه جهان موراست.

جر کلباد

در دهستان کلباد اشرف

به دستور شاه عباس صفوی خندقی در میانهٔ راه اشرف به استراباد نزدیك کلبادکنده‌اند تـا سدی درجلو ترکمانان باشد. صاحب تاریخ گیتی گشا دربارهٔ این خندق می‌نویسد:

جر حفره‌ایست بطریق‌خندق بسیارعمیق وآن راهی است بجهت معبردقیق، سلطان جنت‌مکان شاه‌عباس صفوی بجهت سد راه تـرکمان و انسداد طریق سلوك وعبورآن طوایف دزدان، حفرهٔ مذکورراحفرکرده . یك‌جانب آن را به‌کوه متصل ویك طرف را به‌حدود دریا آورده، به‌رسم زمین مازندران وقراء آن عرصهٔ بهشت نشان ، اکنون ازاطراف درختـان قوی رسته واشجار ستبربه هم پیوسته، اغصان متصله بریکدیگرپیوسته، از هیچ مکان‌آن درچهارفرسنگی طول بهیچ وجه عبورمقدور و بجزازهمان

www.tabarestan.info تبرستان

راه باریك مرور میسورنمی‌بود.[۱۱]

صاحب روضة‌الصفا دربارهٔ جرکلباد مطالب زیررا نوشته است:

درایام سلطنت شاه عباس ماضی صفوی که درانتظام امرمازندران واستراباد اهتمام تمام داشت، به ملاحظهٔ تاخت وتاراج طوایف ترکمانیه مقررفرمودکه ازحوالی کوه متصل به اشرف‌البلاد تا ساحل ولب دریـای خزرکه طولا چهارفرسنگ است، خندقی عمیق حفرنمودندکه سوارازآن نتواند گذشت ودوطرف آن درختان قوی فروگرفته وعبورازآن در کمال اشکال بل محال است وراه عبوراز مازندران به استراباد منحصر به معبر آن است وهر گاه‌کسی درآن معبر نشیند و مانع شود ، راهـی دیگـر از استراباد به مازندران وازمازندران به‌استراباد نخواهدبود چون‌جر به‌معنی شکاف وحفره وخندق است واین جردرحوالی قریهٔ‌کلباد واقع است وبه «جرکلباد»موسوم ومشهورگردیده .[۱۲]

رضاقلی‌خان هدایت درسفرخوارزم روزبیست وسوم جمادی‌الثانی سال ۱۲۶۸ ه. ق. جرکلبادرا دیده ودربارهٔ‌آن نوشته است:

جر درلغت فارسی جای بریده ودریده وکنده راگویند. در زمان صفویه طایفهٔ تراکمه ازسمت‌گرگان و استراباد به حوالی اشرف آمـده سرقت می‌نمودند. شاه‌عباس صفوی فرمان دادکه ازحدکوه الی آب دریا خندقی عمیق طولا چهارفرسخ وعمقاً ده ذرع‌کندند وراهی باریك ازمعبر خیابان‌که دوطرف‌آن جنگل‌است گذاشتند. ودرآنجا مستحفظی‌گماشت. درواقع سد طرق تراکمه بوده وسوار وپیاده به‌ازدحام وانبوهی‌نمی‌توانند که ازآن جانب به استراباد وکلباد واشرف وغیرهم ترکتازآورند.اکنون

۱۱ــ تاریخ‌گیتی‌گشا ص۲۴۹ و ۲۵۰. نام «کلباد» نخستین بار درتاریخ بناکتی آمده است. این‌کتاب درسال ۱۳۴۸ شمسی به‌کوشش جعفرشعارمنتشرشده (بهشهرص۱۰۶)

۱۲ــ روضة‌الصفا ج۹ص ۷۳ . درنسخهٔ عکسی ملگنوف ص۵۱ آمده‌است: جرکلباد از کنار قریهٔ گلوگاه ، نه فرسخی شهراستراباد می‌گذرد .

ازمروردهورآن جرآکنده شده واشجار رسته ، معهذا عبورسوار از آن به صعوبت ممکن‌است.[۱۳]

محمدحسن‌خان اعتمادالسلطنه از روی سفرنامهٔ رضاقلی‌خان هدایت دربارهٔ جرکلباد می‌نویسد:

جرکلباد ازبناهای صفویه است. طایفهٔ تراکمه ازسمت گرگان و استراباد به حوالی اشرف به دزدی می‌آمدند. شاه‌عباس فرمان داد از حد کوه تالب دریا خندقی طولاچهارفرسخ وعمقاً ده ذرع‌کندند وراهی‌باریك ازمعبرخیابان‌که دوطرف‌آن جنگل است گذاشتند و درآنجـا مستحفظی گماشت ودرواقع سدطریق تراکمه بود.[۱۴]

بوهلر مأموریت داشت تا حاشیهٔ دریای خزر را بررسی‌کند و بهرکجاکـه لازم‌باشد استحکاماتی به وجودآورد. دراین بررسی دربارهٔ جرکلباد می‌نویسد:

اراشرف تا خورشیدکلا سه فرسخ ونیم وازخورشیدکلا بقدرنیم فرسخ خندق خرابه‌ایست‌که درسنوات سابق ازرشته تپه‌های کـوچك الی لب دریاکنده بودند بجهت تشخیص سرحد مازندران واستراباد وازخندق مزبوردرمیان جنگل الی نوکنده یك فرسخ ونیم راه مارپیچ است.[۱۵]

باروئی در امتداد جرکلباد

رابینو دربارهٔ این بارو می‌نویسد:

از گلوگاه راه خود را از میان جنگل تعقیب نموده به جر کلباد آمدیم که مرز ایالت مازندران است و حصاری بلند و خندقی درسمت شرقی‌آن است‌که ازدامنهٔ‌کوهستان ومیان جنگل ومجرای باتلاقی به‌ساحل دریا می‌رسد. این حصار چند سال پیش از سفرگملین Gmelin درسال

۱۳ــ سفارت‌نامهٔ خوارزم ص۲۷. ۱۴ــ مرآت‌البلدان ج ۲ص ۴۴ .

۱۵ــ بوهلرص ۴۹ و ۵۰.

www.tabarestan.info تبرستان

۱۷۷۱ میلادی (۱۱۸۵ قمری) به فرمان محمد خان سوادکوهی ـ حاکم مازندران بر پا شد[۱۶] تا از هجوم ترکمنها به مازندران جلوگیری کند. در این بارومیان‌کوه و دریا نه برج وجود داشت.[۱۷]

در بازدیدی کـه از جرکلباد به عمل آمد، امروز از این بارو کوچکترین اثری باقی نیست.

ملگنوف جرکلباد را با دیواری از سنگ معرفی می‌کند و ازنقل قول دیگران چنین می‌نویسد:

گویند در زمان نادر شاه و شاه عباس دیواری از سنگ از دامنهٔ کوه بود تا کناردریاکه هم‌حد وهم سد بود. اگرتراکمه هجوم‌آوردندی، بـدان دیوار پناه جستندی و خندقی عمیق نیز بودکـه اکنون هـم آثاری پیداست.[۱۸]

آنچه از جرکلباد امروز باقی است

ازکنار جادهٔ قدیم ساری به گرگان بیش از یك کیلومتر از جرکلباد باقی و برقرار است. این خندق عظیم ازکنار جاده تـا پای کوه «بردنا» رو به جنوب کنده شده است و به علت پوشش جنگلی ونداشتن‌آب کافی تبدیل به‌کشتزار نشده‌است.

درازای این جر در قدیم به شش کیلومتر می‌رسید و از دامنهٔ کوه بردنا تـا خلیج‌گرگان ادامه داشت.

در اراضی غربی این جرآثار بناهای قدیمی فرو ریخته فراوان دیده می‌شود که ظاهراً آثار باقی ماندهٔ شهر «نامنه» است.

فاصلهٔ میان جرکلباد و دیوار تمیشه که دقیقاً اندازه گیری شد بیست کیلومتر

۱۶ـ رابینوبانی این حصار را محمد خان سوادکوهی دانسته، درصورتی کـه زمانی‌که اشرف را شاه عباس‌آبادانی کرد این سد را ساخته است. ۱۷ـ سفرنامهٔ مازندران واستراباد ص ۹۴. ۱۸ـ نسخهٔ عکسی ملگنوف ص ۳۸ ب.

تمام است و از دیوار تمیشه تـا دیوار دفاعی قزل آلان (تجینه) که از دهکدهٔ صفاـ ایشان وگمش تپه شروع می‌شود چهل‌کیلومتر.

عمق کنونی جرکلباد نزدیك به کـوه بردنا ده متر و پهنای آن دوازده متر و ارتفاع خاکریز غربی‌آن ازسطح زمین هشت متراست. این بررسی در تیرماه۱۳۶۴ شمسی به عمل‌آمد.

تپه عمارت کلباد
در دهکدهٔ کلباد بهشهر ساری

یکی از همراهان درن در سال ۱۲۷۵ هـ. ق. سفرنامه‌ای درباره سفر خود در استراباد و مازندران نوشته است. دراین سفرنامه دربارهٔ تپه عمارت مطالب زیرآمده است:

دورهٔ تپه عمارت را خندقی حفـر نموده‌اند کـه دیوارش بلند و خاك ریزش مثل قلعه است. از دروازه‌ای معین داخل می‌شودکه عمارات اندرونی و بیرونی و حوض آب و حمام و دیوانخانهٔ سفالپوش و چند در خانه‌های نوکران گالی‌پوشی است و بیرون دروازه باغ توت وخانه‌های گالی‌پوشی می‌باشد وآبش ازکوه می‌آید و بغیر ازاین راه‌که معین است راه دیگر ندارد. جائی بسیار باصفا و دلگشا است‌کـه صحرای ترکمن و دریای خزر و آشوراده و بندرگز و میانکاله و محلات کلباد وانزان همه نمایان می‌باشد و این عمارت تپه از بناهای میرزا محمدخان کلبادی است کـه حال (سال ۱۲۷۵ قمری) در تصرف رضا قلی خان و مرتضی قلی خان پسران میرزا محمد خان می‌باشد.[۱۹]

محمد حسنخان اعتماد السلطنه از روی سفرنامهٔ خوارزم رضاقلی‌خان هدایت در بارهٔ تپه عمارت‌کلباد می‌نویسد:

۱۹ـ سفرنامهٔ استراباد ومازندران ص ۷۸.

www.tabarestan.info تبرستان

در طرف یمین راهی بودکه به‌کوهی بلند صعود می‌نمود و در کمرکوه پشته و جریبی زمین مسطح واقع و اطرافش از بلندی آیندگان را مانع. عمارت و اندرون و اصطبل و مطبخ و مهمانخانه و غیره هرچه باید درآنجا ساخته‌اند. قلعه‌ایست خـدا آفرین و منظر آن دشت و سبزه و درخت و دریا و سفاین بحری نیزمشهود است[۲۰].

از این بنا جز نام و آثار ناچیز، چیزی باقی نیست.

مسیر فریزر در برگشت از استراباد در جادهٔ شاه عباسی

فریزر دربارهٔ این جاده می‌نویسد:

از استراباد راه ما در امتداد جادهٔ شاه عباسی بودکـه ازکارهای عمومی مفید شاه عباس است. شاه عباس کـه منطقهٔ مازندران وگیلان را بارانی دیده، شاهراهی ازگسکر درقسمت غربی‌گیلان تاگردنه‌ای درمشرق استراباد که به‌بسطام می‌رود، کشیده واز بالای این‌گردنه تا میامی وجاجرم تا نزدیکی چناران (چهل وپنج میلی مشهد) ادامه داده است.

معروف است که‌کف این جاده را ابتدا گودبرداری کرده وسپس با شن و سنگ پرکرده وپس ازآن با سنگهای درشت روی‌آن را سنگ فرش کرده‌اند.

مك دونالـد کینر Mac Donald Kinnear از قول جناس هنوی Jonas Hanway می‌گوید کـه این سنگ فرش دربعضی جاها بیست یارد پهنا داشت. اگرچه این راه از زمان هنوی تـا امروز تغییراتی کرده ولی پهنای‌آن امروز بیش از ۱۵ تا ۱۶ فـوت نیسـت. ایـن جـاده در محلهائی‌که جمعیت‌کم دارد یا ترکمنها آنجا را خالی ازسکنه‌کرده‌اند،

۲۰ــ مرآت البلدان ج ۲ ص ۴۴.

سالمتر مانده، چون‌آمد ورفت کمتر بوده است. میان بسطام وچناران که اراضی اطراف جاده محکم و سفت است، راه سالم است ولـی در دامنهٔ تپه‌هاکه خاك نرم و آمد و رفت زیاد است، این راه خراب شده و از میان رفته است. درجاهائی‌که از جاده چیزی باقی مانده سنگهای درشت بیرون آمده وعبور را مشکل‌کرده است. راه ازاستراباد (گرگان امروزی) به درهٔ کرد محله (کردکوی امروزی) از میان جنگل می‌گذرد و بوته‌های خار وانار وحشی مانع عبور ومروراست. از استراباد تاکرد محله ۲۳ میل راه را در دوساعت و نیم پیمودیم. ومسیر ما به‌طرف شمال غربی بود.[۲۱]

ازکرد محله به فاصلهٔ ۱۴ میل نوکنده است و نوکنده در حدود دو میلی‌کنار جاده است و حمزه خان حاکم‌آنجاست.[۲۲]

ازکرد محله تااشرف (بهشهر) ۲۶ میل است. راه در امتداد جادهٔ شاه عباسی است، گاهی ازروی‌آن وگاهی از پهلوی‌آن عبور می‌کردیم. در شش میلی نوکنده، از دروازه‌ای‌که روی در خرابی داشت گذشتیم[۲۳]. کـه سابقاً بسیار مستحکم بـوده است. این دروازه حد میان استراباد و مازندران است و این حد روزی ازکوه تا دریاکشیده شده بود.

ازاشرف به «پل‌سر» (بکسرلام) نکاآمدیم. این دو نقطه درحدود ۱۷ میل فاصله داشت. مسیر ما به طرف غرب غرب جنوبی بود. در روی سنگ فرش جادهٔ شاه عباسی حرکت می‌کردیم ووضع آن بهتر از پیش بود. دربعضی جاها کـه سنگها از میان رفته بود، روی قلوه سنگ و شن حرکت می‌کردیم. این قلوه سنگ و شن را روزی کوبیده بودند و زیر سازی مستحکمی ساخته بودند. در بعضی جاها کـه سنگ فرش از میان رفته بود،این زیر سازی بـا دوام دیده می‌شد. دربعضی جاها طبقهٔ زیرین

۲۱ــ سفرنامه فریزر ص ۱۳. ۲۲ــ همین‌کتاب ص ۱۴ و۱۵.
۲۳ــ این دروازهٔ جرکلباد بوده است.

www.tabarestan.info تبرستان

زیرسازی ازآجر بودکه درپاره‌ای جاها نمودار بودکه براثر از میان رفتن طبقات رو از زیر درآمده بود.

بـا نزدیك شدن به‌نکا، کوههای طرف چپ ما به عقب رفت و منطقهٔ نسبةً بـاز پیدا شد[۲۴]. رودخانهٔ پرآبی از وسط دهکـدهٔ نکـا می‌گذردکه روی‌آن محمد حسن خان قاجار[۲۵]. پلی‌بسته، این‌پل یك دهانه و بسیار زیباست و نام «پل‌سر» به‌علت وجود این پل است.

از نکا به ساری رفتم که در حدود ۱۸ میل فاصله دارد. راه‌ما در جادهٔ سنگ فرش شاه عباسی بودکه ازمیان جنگل ومزارع می‌گذشت.[۲۶] این راه شبیه راههای زیرسازی‌شده خوب انگلستان بود. وسط‌آن برآمده وگرده ماهی بود و دوطرف آن آبرو داشت.

در یـك میلی ساری به رود تجن رسیدیم. از روی پلی محکم و زیباکه ۱۷ دهنه داشت‌گذشتیم. این‌پل‌را نیز محمد حسن خان قاجارساخته است. عرض این پل سفید ۲۴ فوت است وکمی باریك است. اشتباهی‌که در اغلب پـل سازیهای ایرانی است. این پـل نیز مانند پل نکا روی در خرابی دارد. رودخانه براثر سیلابی شدن، دو دهانهٔ شرقی‌آن راکنده‌است و دهانهٔ سوم نیز درحال فروریختن است.

محمد قلی میرزا ـ حاکم مازندران یکی از پسران شاه است و و باید قبل از ورود به شهر از اوکسب اجازه‌کنیم.

در ایـن وقت بدیع الزمان میرزا ـ حاکم استراباد و اشرف ـ تیمور میرزا ـ حاکم آمل ـ اسکندرمیرزا، نایب پدرش محمد قلی میرزا در بارفروش (= بابـل) ، محمد قاسم میرزا رامـی خواستند به تنکابن بفرستند.[۲۷]

۲۴ـ سفرنامه فریزر ص ۳۲.
۲۵ـ متولد ۱۱۲۷ ومتوفی ۱۱۷۱ ه. ق.
۲۶ـ سفرنامه فریزر ص ۳۳.
۲۷ـ سفرنامه فریزر ص ۳۸.

راه ساری به بارفروش (= بابل امروزی) در حدود سی میل است‌که در امتداد جادهٔ شاه عباسی است. راه بسیار بد بود و در پاره‌ای جاها برای عبور و مرور چوب ریزی‌کرده بودند.[۲۸]

ده میلی بارفروش از علی‌آباد (شاهی = قائم شهر امروز)که نظر هنوی را جلب کرده است گذشتیم. چهار میلی علی آبـاد از رودخانه‌ای کوهستانی به نام «تالار» عبور کردیم. اراضی پس از رودخانه باز است ولی منظره‌ای از شهر بارفروش دیده نمی‌شود چون خانه‌های‌آن درجنگل پراکنده است.[۲۹]

از بارفروش تـا آمل ۲۲ میل است. اراضی اطراف بـاز است. رودخانه‌ها جاده را قطع می‌کنند وپلهای‌آجری‌که تنها اثرجادهٔ شاه‌عباسی بود قابل عبور بود.[۳۰]

تپه‌های اشرف البلاد (بهشهر)
از غـرب به شرق

۱ـ نرگس تپه در جنگل پیر امام در جنوب زاغمرز
۲ـ صدری تپه در جنوب شرقی زینوند
۳ـ یخچال تپه درجنوب عسکرآباد
۴ـ اسکاردین تپه در جنوب حسین‌آباد
۵ـ لله‌دین تپه نزدیك به قره تپه
۶ـ مهترکش تپه » » »
۷ـ عناب تپه » » »
۸ـ چاقدین تپه نزدیك به قره تپه

۲۸ـ سفرنامه فریزر ص ۸۰.
۲۹ـ همین‌کتاب ص ۸۱.
۳۰ـ همین‌کتاب ص ۱۰۰.

www.tabarestan.info تبرستان

۹ـ سرخ‌دین تپه نزدیك به قره تپه
۱۰ـ چلدین تپه » » » »
۱۱ـ شغال تپه = شال تپه » » » »
۱۲ـ قره تپه که دهکده قره تپه روی آن ساخته شده است.
۱۳ـ گوهر تپه یا (گدارتپه) در شمال رستمکلا (حفاری شده و آثاری به‌دست آمده که در موزهٔ ایران باستان است) نظیرهاون سنگی سفید.
۱۴ـ موسی تپه در شمال شرقی گرجی مجله.
۱۵ـ شاه تپه درشمال شرقی گرجی محله
۱۶ـ بهرام خیل تپه در شمال غربی زیروان
۱۷ـ زیروان تپه درجنوب غربی زیروان
۱۸ـ همایون تپه در شمال اشرف (بهشهر)
۱۹ـ دینه سرتپه در شمال لمراسك
۲۰ گراودین تپه در شمال گلوگاه
۲۱ـ شکر تپه » » »
۲۲ـ قلعه‌کش تپه » » »
۲۳ـ چنگل تپه[۳۱] » » »
۲۴ـ محمد قلی سنگر که بربالای‌آن آثار بنابرجای است.[۳۲]
۲۵ـ یاقوت تپه پشت مرغداری خالقی که نزدیك گوهرتپه وموسی‌تپه است.

۳۱ـ چنگل به‌معنی چغندر است. ۳۲ـ بهشهر ص ۹ و ۱۰.

غارهای اطراف بهشهر غیر از دوغار معروف هوتو و کمربند

۱ـ غارکوترکولی دردوازده کیلومتری جنوب بهشهر، کنار رودخانهٔ مهربان (مهروبان) = نکا. دراین غارآثار ساختمان آجری و تیرهائی از چوب درخت آزاد وجود دارد.
۲ـ غار «لی» درکناررودخانه‌مهربان‌نکاکه = دهکده‌های کنت ویعقوب محله وللرد نزدیك‌آن است.
۳ـ غار «سیالی» و غار بزرگ قلعه در للرد (بفتح دولام).
۴ـ غارکوسان (کوهستان امروز).
۵ـ غار گرجی محله
۶ـ غار رستمکلا.
۷ـ غار ال تپه. (بفتح الف نوعی درخت جنگلی است).
۸ـ غار نارم درمسیر رودخانهٔ نکا.
۹ـ غار بی‌بی خانم در مسیر رودخانهٔ نکا.

شمارهٔ ثبت تاریخی بناهای مازندران

۷۴۶	غار هوتو	۵۸	کاخ صفی‌آباد
۹۴۸	چشمه عمارت	۷۴۵	سد عباس‌آباد
۵۷	باغها وعمارات بهشهر	۱۵۳۷	باغ چهل ستون
۱۰۰۵	آب انبار میرزا مهدی	۳۶۱	بقعهٔ امامزاده عباس ساری
۲۱۲	سلطان زین العابدین	۲۵۳	سلطان محمد رضا
۲۱۱	امامزاده یحیی	۱۵۴	ملامجدالدین
۱۵۳۶	پل تجن	۳/۱۳۷۶	مجموعهٔ فرح‌آباد
۱۰۲۸	امامزاده قاسم	۱۰۲۷	شاه فخرالدین
۱۰۲۹	امامزاده صالح	۱۰۳۰	امامزاده عیسی‌بن‌کاظم

www.tabarestan.info تبرستان

۱۹۳	برج رسگت	۱۸۵	برج لاجیم
۱۴۱۴	پل محمد حسن‌خانی	۶۷	سلطان محمد طاهر
۳۴۲	امامزاده قاسم	۶۴۱	درویش فخرالدین
۳۴۳	امامزاده ابراهیم بابلسر	۶۳	امامزاده ابراهیم‌آمل
۱۲۴۸	امامزاده خضر	۶۰	بقعهٔ شمس
۶۱	سه سید (میرحیدر)	۵۹	میر بزرگ
۳۴۸	امامزاده قاسم	۱۰۵۷	شمس آل رسول
۲/۱۰۶۰	بنای آتشکده	۶۲	بقعهٔ شمس‌طبرسی
۷۶۸	شاه بالو	۳/۱۴۱۵	سید علی کیا سلطان

www.tabarestan.info
تبرستان

بخش ششم

بناها و آثار تاریخی ناحیهٔ کوهستانی هزار جریب

مختصری از جغرافیای طبیعی هزارجریب

هزارجریب که نام‌آن درکتب تاریخی مازندران به‌صورت هزارگری‌وهزاره‌گری آمده است، سرزمینی است‌کوهستانی‌که حدود چهارگانهٔ آن ازاین‌قراراست:

ازطرف جنوب به رشتهٔ اصلی البرز وازشمال به رشته‌کوههای جهـان مورا وازطرف مشرق به‌کوههای خوشانگورویانه‌سر وسرخ‌گریه ولت‌کومه و ازغرب به رشتهٔ‌کوهی‌که درامتداد رودخانهٔ تالار ودرشرق آن است . دراین بخش جغرافیائی که زیباترین وپهناورترین وآباد ترین ناحیهٔ‌کوهسنانی رشتهٔ البرزاست رودخانهٔ‌عظیم تجن با شاخه‌های طولانی وممتدآن ورودخانهٔ نکا ازمیانهٔ آن جریان دارد.

تقسیمات بخش هزارجریب

بخش هزارجریب به دوناحیهٔ چهاردانگه و دودانگه تقسیم می‌شود.

ناحیهٔ چهاردانگه شامل شهریاری وهزارجریبی وسورتیجی است.

شهریاری نام دهکده‌های‌کنار رودخانهٔ نکا است که آب این رودخانـه خود جداگانه به دریا می‌ریزد وآب آن داخل رودخانهٔ تجن نمی‌شود.

هزارجریبی دهکده هائی را گویند که‌کـنار رودخانهٔ زارم رود است و این رودخانه در دوآب زیردست دهکدهٔ گرمرود به عمود رودخانهٔ تجن می‌پیوندد .

سورتیجی نام دهکده‌هائی‌است‌که‌کنار رودخانهٔ‌گرمابرود است واین‌رودخانه

www.tabarestan.info تبرستان

نزدیك دودهکده «ورند» و «تاکام» با عمود رودخانهٔ تجن تلاقی می‌کند.

بخش دودانگهٔ هزارجریب شامل: نرم‌آب وبندرج[1] و فریم (پریم) و بنافت[2] وپشتکوه است. نرم‌آب دهکده های‌کنار شاخهٔ شرقی غربی رود پلور وعمود آن را گویند وپشتکوه شامل دهکده‌هائی است‌که کنار شاخهٔ شمالی جنوبی آن می‌افتد. بندرج شامل دهکده هائی است‌که کنار یکی ازشعب چپ تجن است که حوالی تاکام و ورند به عمود اصلی تجن می‌پیوندد. فریم شامل دهکده هائی است‌که‌تقریباً درامتداد قسمت بالای عمود اصلی رود تجن قرارمی‌گیرد.

بنافت آخرین بخش هزارجریب است‌که دهکده‌های‌آن‌کنار رودی است‌که آب‌آن ازکسلیان‌می‌گذرد وبه رودخانهٔ تالار می‌ریزد.

پشتکوه‌شامل‌دهکده هائی است‌که درسرچشمه‌های رودپلور[3] است.

هزارجریب دیگر

درمتون تاریخی مازندران به‌هزارجریب دیگری نیز برمی‌خوریم. این‌هزار-جریب بردروازهٔ شهرساری است وزمینی است متعلق به ونداد هرمزد که املاك خالصه بود واز جریربن‌یزید ـ والی خلیفه درطبرستان ـ خرید[4].

بررسی نگارنده درمنطقهٔ پهناور هزارجریب

نگارنده برای بررسی‌آثار تاریخی هزارجریب چندین سفربه این منطقه کرد یك‌باربه‌اتفاق دوستان‌موافق پیاده ازسمنان به‌سنگسر وشهمیرزاد واز راه‌شیخ چشمه-سر وطی‌گردنه‌ای دورودراز به فلات خنگ وارد شدیم و پس‌ازگذشتن ازچاشم، ازکوه زرنگیس‌بالارفتیم وراه پرپیچ وخم گردنهٔ «گوگلی» را طی‌کردیم. سپس از دهکده‌های میانا وپاجی وخشتستان وخوش رودباروسیادشت وعلی‌آباد وکهنه ده و وپهندر به رسگت پایین ورسگت بالا رسیدیم وپس‌ازطی گردنه‌ای‌بلندبه‌پل‌سفیدکنار

۱ـ بفتح باء وکسردال وفتح راء. ۲ـ بضم باء وسکون فاء.
۳ـ بفتح پ و واو. ۴ـ بلدان ابن فقیه ص ۳۰۴.

تالار فرودآمدیم.

باردیگر ازساری به پایین دزا وبالادزاوسنگ تراشان وتلوکلا ونوده وریگ چشمه وتاکام آمدیم وازاینجاکنار آب‌گرماب رود به پاچا ومازارستاق وتلوکلای دیگر وکیاسر ولنگر وجمال‌الدین‌کلا رفتیم وازهمین راه به‌ساری بازگشتیم. دراین سفر بررسی آق‌مشهد ولاجیم نیزانجام شد.

باردیگربا آقای هرمزپوربرار لیمونی از راه نوکنده برای بررسی امامزاده سفیدچاه رفتیم. نوکنده درمشرق گلوگاه است وتا سفیدچاه سی ویك‌کیلومتر فاصله دارد. جاده ابتداکنار رودخانه می‌رود وپس ازطی سربالائی‌های تند از بازوی‌کوه سرازیرمی‌شود. دراین سراشیبی دهکده‌های زیردر دوردست دیده می‌شوند.

بیشه‌بند (بکسرباء دوم) ـ کیاسر ـ استارم (بکسرالف وفتح راء) ـ فته‌کش (بکسرفاء وتاء وفتح‌کاف) ـ پیته‌نو ـ اندرات (بکسرالف ودال) ودهکده‌های دیگر.

دهکدهٔ وزوار (بکسرواو) برسرراه ماست وتا سفیدچاه که شمال رودخانهٔ نکاست شش‌کیلومترفاصله دارد. راهی است‌باسربالائی‌های تند وسراشیبی‌های‌بسیار خطرناك. تسلط آقای لیمونی برماشین وتجربهٔ‌گذشته او، جان‌مارا ازخطرنجات‌داد.

بارآخردر تیرماه ۱۳۶۵ درخدمت‌آقای علی‌باباعسکری نقاط زیرموردبررسی قرارگرفت:

گلوگاه به سفیدچاه	۳۶کیلومتریا نه‌سر		به سرخ‌گریه ازطریق
سفیدچاه به پیته‌نو	۱۰کیلومتر	عبدالهی	۱۰ کیلومتر
پیته نوبه ارزت	۵ کیلومتر	سرخ گریه به پیته نو	۱۲ کیلومتر
ارزت به بادله	۲ کیلومتر	پیته‌نو به الارز	۵ کیلومتر
بادله به عبداللهی	۴ کیلومتر	الارز به شمشیربر	۶ کیلومتر
عبداللهی‌به یانه سر	۵ کیلومتر	شمشیربربه سفیدچاه	۴ کیلومتر

بااین سفرهای چند روزه نگارنده نتوانست یك دهم آنچه را که شایسته و بایسته است ببیند. ازاینروکاری‌که انجام شده ناقص و ابتراست. امیدواراست یك

www.tabarestan.info تبرستان

سالی‌را دراین سرزمین بی‌نظیر بگذراند تا بتواندکاری انجام دهدکه در خورعرضه کردن به پیشگاه اهل تحقیق‌باشد. بمنه وجوده وکرمه .

۱ـ بناها و آثار تاریخی شهریاری چهاردانگه هزار جریب کنار رودخانهٔ تکا

امامزاده عبدالله

در الارز[1] شهریاری چهاردانگه

بنای اصلی استوانه شکل است که ازسنگ وگچ‌بناشده وروی‌آن‌راسفیدکاری کرده‌اند. بام بنا سفالپوش است . داخـل بنا صندوقی قاب وگره تازه‌کار مـرقد را پوشانده است. درازای‌آن ۲۲۰ وپهنایش ۱۲۸ وبلندی آن نیز ۱۲۸ سانتیمتراست .

مسجدی‌که طرح‌آن مستطیل شکل است با بامی سفالپوش نزدیك بنای‌اصلی امامزاده است. (عکس شماره ۳۹۵ و ۳۹۶) اطراف بقعه ومسجد گورستانی قدیمی است‌که سنگهای قبورآن عمودی قرارداده شده‌است وپاره‌ای ازقبرها دوسنگ یکی دربالا ویکی درپایین قبرگذاشته‌اند. اطراف بنای مسجد وامامزاده درختان‌کهن ون (زبان‌گنجشگ) وآزاد زیاد است . بالای امامزاده چشمه‌ای پرآب وخوشگواراست که‌آب دهکدهٔ الارز ازآن تأمین می‌شود .

۱ــ بفتح‌الف وسکون راء وزاء.

www.tabarestan.info تبرستان

امامزادگان عبدالرحمن ومنصور وابراهیم فرزندان
احمدبن موسی‌رضا
درسفیدچاه شهریاری چهاردانگه هزارجریب ساری

از بنای قدیمی امامزاده نشانی نبود. گنبدی عظیم با مسجدی نوساز با کاشیکاریهای ظریف و خوش خط بتازگی (مهرماه ۱۳۶۳) بجای آن ساخته بودند که درموقع بازدید مشغول سیم‌کشی و نصب موتور برق بودند. (عکس‌شماره۳۹۷) گورستان اطراف این امامزاده را می‌توان یکی از عجایب سبعهٔ مازندران دانست. چندین هزار لوح مزار سیاه رنگ باطرحهای مختلف در این گورستان است. پشت لوحها اغلب نقش ونگار وگاهی آلات و ادوات اصلی زندگی متوفی نقرشده‌است. (عکس شماره ۳۹۸ و ۳۹۹). خط خوش در میان نوشته‌های این لوحها دیده نشد. کنده کاری عبارات را باید یك نوع نقرخراش مانند دانست. قدمت آنها پیش از اواخر دوران صفوی نیست ولی‌کثرت لوحها و عظمت گورستان جلب‌نظر می‌کند. لوحها ایستاده و برپاست و خود دلیلی است که در قدیم گروه مشخص مذهبی در اینجا به خاك سپرده می‌شده‌اند. امروز نه تنها از دهات نزدیك یا دور هزار جریب اجساد مردگان خود را بدینجا می‌آورند، بلکه ازکرد محله (کردکوی) که آن‌طرف کوه است و در حدود سی‌کیلومتر با راه‌کوهستانی فاصله دارد، تابوت مردگان خود را بدینجا می‌کشانند. برای بررسی و مطالعهٔ این سنگها دو سه ماهی وقت لازم است. فعلا با تنگی وقت اینجانب سازگار نیست. صندوق قدیمی میان‌گنبد اصلی بناست. درازای‌آن ۲۶۰ و پهنا ۱۳۵ و بلندی ۷۲ سانتیمتر تا بالای پایه است. پایین صندوق و پایه‌های چهارگانه را با تخته‌ای کنده‌کاری شده به درازای ۲۸۰ وپهنای ۱۱۵ و بلندی پنجاه سانتیمتر پوشانده‌اند. (عکس شماره ۴۰۰) چهار بدنهٔ اصلی صندوق‌کنده‌کاریهای ظریف دارد ولی‌نوشته‌ها با خط خوشی نیست. (عکس‌شمارهٔ ۴۰۱) کار صندوق نظیر صندوق مرقد امامزاده عباس ساری است.

عباراتی‌که برحاشیهٔ بالای جانب جنوبی صندوق است:

دیگر[۲] مشاهد امام زادگان بقریهٔ سفیدجاه[۳] هذا امام زادگان بقریهٔ سفید جاه عبدالرحمن و منصور و ابراهیم فرزندان[۴] احمدبن موسی رضی اللهم صل علی محمد و علی و فاطمه والحسن و الحسین و علی‌بن الحسین و محمدبن علی وجعفربن محمد و موسی بن (عکسهای شمارهٔ ۴۰۲ تا ۴۰۸).

عباراتی‌که برحاشیهٔ بالای بدنهٔ غربی صندوق است:

جعفر و علی‌بن موسی و محمدبن علی وعلی‌بن محمد و الحسن بن علی و محمد بن الحسن صاحب زمان صلوات‌الله.[۵] (عکسهای شمارهٔ ۴۰۹ تا ۴۱۲).

مطالبی‌که برحاشیهٔ بالای بدنهٔ شرقی صندوق حك شده است:

فرمایندهٔ این صندوق شرین شاه[۶] بن حسین عرب بدست استاد اجل عبدالله گیلانی‌کاتب عیق[۷] بن فخرالدین بن محمد حاجی فی تاریخ خمسین وثمانمائه سما[۸]. (عکسهای شمارهٔ ۴۱۳ و ۴۱۴ و ۴۱۵).

هیأت CORPUS در سال ۱۳۵۵ شمسی (۱۹۶۷ میلادی) از اینجا بازدید کرده و دربارهٔ آن نوشته‌اند:

در میان فرنگیان نخستین بار رابینو در سال ۱۲۷۷ ه. ق. ازاین امامزاده یاد کرده است. اما قبل از سال ۱۲۷۷ هیچیك از فرنگیان این محل را ندیده است. چون راه رسیدن به‌آن مشکل بوده است. محیط

۲ــ ظاهراً «ذکر». ۳ــ امروز سفیدچاه گویند. ۴ــ فرندان به‌جای فرزندان.
۵ــ الف الله افتاده است. ۶ــ شاید « شروین شاه » احتمال دارد حکاك و نقار همچنانکه زاء فرزندان را در کتیبهٔ قبل انداخته بود، واو شروین را نیز از قلم انداخته باشد. تازه شروین شاه بن حسین عرب شخصیتی ناشناخته و غریب است.
۷ــ شاید «عیوق» اگر حدس ما درست باشد نخستین باری است‌که این نام را برآدمی اطلاق‌کرده‌اند. ۸ــ منظور ازکلمهٔ «سما» معلوم نشد.

www.tabarestan.info تبرستان

اطراف این مرقد جای مناسبی برای دفن کردن مردگان دهکده‌های اطراف است. کتیبهٔ صندوق آن شامل نام کاتب ونقاروبانی است. گذشته از اینها نام «سفید جاه» نیز درمتن کتیبه آمده است که نشان می‌دهد درآن وقت این نام رواج داشته است.[۹]

مدفن آخوند ملااحمد علی‌کرد محلی استرابادی
در امامزاده سفیدچاه ازدهکده‌های شهریاری

درفقه کامل بود، اغلب اوقات عمر شریف را به مطالعه وتوجه به امر معیشت گذرانید تااین عالم فانی را بدرود گفت در امامزاده سفید چاه که از محال هزار جریب است مدفون است.[۱۰]

مرقد امامزاده عبدالله درسال ۱۳۵۰ هـ. ش.
درتشر۱۱درخاك یانه‌سر شهریاری چهار دانگه

نویسندگان CORPUS می‌نویسند:

تشر در خاك یانه‌سر و درجنوب رودخانهٔ نکا و مستقیماً در مقابل رادکان است.

ظاهراً فرنگیان پیش از ما از این محل دیدن نکرده‌اند. در اطاق کوچکی که دیوارهای آن گچکاری لانه زنبوری دارد دوصندوق است که قسمت بالای آنها نیز کنده کاری دارد. یکی ازآنها مورخ ۷۵۴ هـ. ق. است. کمی قبل از بازدید ما این محل موردحملهٔ دزدان گنج گیر قرارگرفته بود. گور راکنده بودند وتابوتها را بیرون انداخته و از کیسه های چرمین اوراق نسخه‌ای خطی را بیرون کشیده و پراکنده بودند.[۱۲]

خط صندوق نوعی خط مرسوم دوران ایلخانی است. شاید بتوان

9– CORPUS P. 8.

۱۰– شرح حال علما و ادبای استراباد در استراباد نامه ص ۱۷۷.

۱۱– بفتح تاء وکسرشین. GORPUS. P.9 –12

آن را خط رقاع خواند.[۱۳] (عکس شمارهٔ ۴۱۶).

اطراف این مرقد سنگهای قبور پیش از صفویان زیاد است.

برقسمت بالای صندوق و در حاشیهٔ اطراف آن کتیبه‌ای به این شرح است:

برحاشیهٔ در صندوق در درازا:

باشارهٔ کیاکبیر تاج الدوله والدین بوره کیا دام معظماً ابن مرحوم مغفور. (عکس شمارهٔ ۴۱۶ و ۴۱۷ و ۴۱۸ و ۴۱۹).

در پهنای درصندوق:

سعید صاحب اعظم خواجه (عکس شمارهٔ ۴۱۹).

بردرازای دیگر صندوق:

شمس‌الدولة والدین علی کرخی فضل کلاته ازاعمال‌شدرب و ننا (عکس شمارهٔ ۴۱۹ و۴۲۰ و۴۲۱ و۴۲۲)

بر پهنای دیگرصندوق:

حیدربن محمد نجار دامغانی وابنه
هندبخیر محمد دعا مختوا

برسطح بالای صندوق دیگر که بدنه‌های آن قاب وآلت وکنده کاریهای ظریف است این عبارات حك شده است:

برحاشیهٔ بیرونی در درازا:

عمرهذاالمشهد المتبرك انجیل المطلق من سلالة نبوی ابن اولاد امام اعظم مرتضی (عکس‌شمارهٔ۴۲۳ و ۴۲۴ و ۴۲۵)

برحاشیهٔ بیرونی پهنای درصندوق:

مکرم مفخر آل عبد (عکس شمارهٔ ۴۲۵)

برحاشیهٔ بیرونی در درازاء درصندوق:

مناف افتخار طه ویس عبدالله از اولاد جعفرالصادق علیه الصلوة (عکس شمارهٔ ۴۲۳ و۴۲۴ و ۴۲۵)

13– CORPUS P.4

www.tabarestan.info تبرستان

برحاشیهٔبیرونی، در پهنا:

اکمل‌التحیات

در دوسطر میان این دوحاشیه در درازای درصندوق:

ساعی عمارت شیخ المشایخ شیخ المحققین حسن بن علی شیخ المقلب بتشری (عکس شمارهٔ ۴۲۳ و ۴۲۴ و ۴۲۵). فی شهور سنة اربع وخمسین وسبعمائه.

خانهٔ غلامعلی‌خان شهریاری
دریانه‌سر شهریاری هزارجریب

خانه‌ایست آجری دوطبقه باپنجره‌های مشبك ظریف. دریکی‌ازاطاقهای طبقهٔ بالا ، زیریکی ازبالارفها در زمینه‌ای بیضی‌شکل،این کتیبه‌با خط‌نستعلیق ظریف گچ‌بری شده بود:

نصرمن‌الله وفتح قریب

هومعز ۱۲۶۰

درفواصل طاقچه‌ها درزمینه‌ای دایره‌شکل نامهای پنج تن تکرارشده بود.

خانهٔ سیف‌الله شهریاری
دریانه‌سر شهریاری

خانه‌ایست آجری با بامی‌سفالپوش. اطراف بام پره‌هائی به پهنای نودسانتی‌متراست. این کتیبه بریکی ازسفالها نقر وسپس سفال پخته شده بود:

این کوزه از آن کوزه همی کرد سئوال
کو کوزه گرو کوزه خر وکوزه فروش

۱۳۱۲

یعنی یك‌سال پیش‌ازکشته‌شدن ناصرالدین شاه

برتخته‌های میان چکش‌گردانهای پره بام این مطالب خوانده شد:

ایکه گفتی فمن یمت یرنی — جان فدای حدیث دلجویت
کاش روزی هزار مرتبه من — مردمی تا بدیدیمی رویت

حرره محمدباقر سرباز هزارجریبی ۱۳۱۰

باخط نستعلیق بسیارخوش

باهتمام استاد زین‌العابدین استرابادی ونجاری استاد محمدابراهیم پیته‌نوئی و استاد پدرك ارضتی در شهر جمادی‌الاول مطابق است یونت‌ییل ترکی اختتام پذیرفت ۱۳۱۶.

بتاریخ شهر صفرالمظفر یکهزاروسیصد وشانزده هجری‌نبوی سرکارشوکت‌مند مقرب‌الخاقان آقای حبیب‌الله‌خان سرهنگ دام مجده اهتمام به این بنای مبارك فرمود .

برپره های سمت‌کوچه:

آن قصرکه جمشید در او جام گرفت
آهو بچه کرد و روبه آرام گرفت
بهرام که گور می‌گرفتی همه عمر
دیدی که چگونه گور بهرام گرفت

۱۳۲۰

باقی بناها وآثارتاریخی شهریاری چهاردانگهٔ ساری

۱ـ امامزادهٔ پشته‌سنگ دریانه‌سرشهریاری ۴۵ کیلومتری جنوب‌شرقی‌بهشهردر جنوب رودخانهٔ نکا .

۲ـچندفرمان‌دوران قاجاری دریانه‌سر دردست‌برادرغلامعلی‌خان شهریاری .

۳ـآثار تاریخی دردهکده لند شهریاری، چهل و هشت‌کیلومتری‌شمال‌شرقی کیاسر .

۴ـسنگ محکوك درالارز[14] شهریاری۲۷ کیلومتری‌جنوب‌شرقی‌بهشهر چهار کیلومتری جنوب رود نکا .

۵ـامامزاده‌ای‌درلرمای[15]شهریاری.

۱۴ـ بفتح الف وسکون راء . ۱۵ـ بکسرلام .

www.tabarestan.info تبرستان

۶ـ امامزاده‌شاه‌رضادر دهکدهٔ ملاخیل شهریاری ۳۶ کیلومتری جنوب بهشهر ۴۸ کیلومتری شمال کیاسر.

۷ـ امامزاده‌شاه‌رضادر لای رودبار شهریاری چهار کیلومتری شمال کیاسر ۴۲

۸ـ دیوخونه‌دردامنهٔ غربی کوه کوا، نزدیك دهکدهٔ کوای شهریاری چهل کیلومتری جنوب‌شرقی بهشهر.

۹ـ دیوخونه‌در بادودرهٔ یانه سر ۴۵ کیلو متری جنوب شرقی بهشهر، جنوب رود نکا.

۱۰ـ قبرهای هفتادویك تن از سادات در جنوب دهکدهٔ ارزت (= ارضت درفرهنگ جغرافیائی) شهریاری در سه کیلومتری جنوب شرقی بهشهر و دو کیلومتری جنوب رود نکا.

۱۱ـ امامزاده‌دردهکدهٔ لیمون‌شهریاری (= لیمان‌ده‌درفرهنگ جغرافیائی) چهل کیلومتری شمال شرقی کیاسر.

۱۲ـ امامزاده‌ای‌درخوشانگوریانه‌سرشهریاری. دراین‌امامزاده کتیبهٔ زیربن‌است:

لطف علی‌چوشد متوسل به‌هشت وچار شد بانی بنای مبارك در ایـن دیـار
ختم عمل شده به هزارو دویست وهفت یکصد دیگر اضافه نما بـر عدد شمـار

آثار وبناهای تاریخی دردهستان یخکش

۱ـ شیخ نور در بـالاپچت یخ‌کش اشرف (پچت بفتح پ وکسرچ) این دهکده در سی‌وسه کیلومتری جنوب شرقی‌اشرف (بهشهر) است (فرهنگ‌جغرافیائی ایران ج۳).

۲ـ آثارقلعه خرابه‌ای دردهکدهٔ پچت یخکش.

۳ـ امامزاده‌ای درشیرداری ازدهکده‌های یخکش.

این دهکده بیست‌کیلومتری شرق اشرف (بهشهر) است (فرهنگ جغـرافیائی ایران ج ۳).

تپه‌های تاریخی از یانه‌سر به طرف پایین کناررودنکا

۱ـ تپه‌ای دراستیروا (= استار رودبار). (بکسرالف)
۲ـ تپهٔ ارزت (= ارضت فرهنگ جغرافیائی) (بکسرالف وزاء)
۳ـ تپهٔ استارم (بکسرالف و فتح راء)

www.tabarestan.info تبرستان

۲ـ بناها و آثار تاریخی ناحیهٔ هزارجریبی چهاردانگه

آثار و بناهای تاریخی هزارجریبی چهاردانگهٔ ساری

دژ همایون

این دژ ظاهراً در کوهسار هزارجریب بوده و از زمان شاهپور ذوالاکتاف تا روزگار اسپهبداردشیر بن حسن یعنی سال ۶۰۲ هجری قمری آبادبود. ولی این مرد برای اینکه دژ به‌دست سلطان تکش بن ارسلان نیفتد به‌ویرانی آن فرمان داد.[۱۶]

آثار تاریخی در چنار بن هزارجریب سی‌ودو کیلومتری شمال شرقی کیاسر.

آثار تاریخی در سرخ‌گریهٔ هزارجریب ۷۸ کیلومتری شمال شرقی کیاسر و ۱۸ کیلومتری دهکدهٔ پابند.

قلعه‌پرستاق قلعه‌ای ظاهراً در هزار جریب. تاریخ‌خانی علی بن شمس‌الدین لاهیجی به‌نقل ازسفرنامهٔ مازندران واسترابادرابینوص۱۷۵.

سیدعلی‌بن‌سید عبدالعزیز درهزارجریب. تاریخ طبرستان ورویان ومازندران ص۳۸۵.

سرای شاه غازی‌رستم درارم[۱۷] هزارجریب‌سی وسه کیلومتری شمال‌شرقی کیاسر.

قصرعلاءالدوله حسن‌درزارم[۱۸] هزارجریب ۳۶ کیلومتری شرق کیاسر (بهشهر

۱۶ـ تاریخ کبودجامگان ص ۳۶. ۱۷ـ بکسرالف وفتح راء. ۱۸ بکسرراء.

www.tabarestan.info
تبرستان

ص۱۲۸).

کتیبه‌ای در تجرخیل[۱۹] هزارجریب (مازندران مهجوری ج ۲ ص ۸ و ۹)

قلعهٔ میر عماد درهزارجریب (مازندران مهجوری ج۲ ص ۸ و ۹)

برج وخرابه‌ای قدیمی درزروم[۲۰] هزارجریب چهل کیلومتری شمال شرقی کیاسر.

آثارتاریخی درکوه سوچلما نزدیك دودهکدهٔ ارم و چنار بن هزارجریب.

چنار بن ۳۲ کیلومتری شمال شرقی کیاسر است.

تپه‌ای بزرگ وقدیمی به‌نام «قله» دردهکده برما (بکسرباء) ازدهکده‌های هزار، جریب ۳۷ کیلومتری شمال شرقی کیاسر.

خانهٔ مسعودخان هزارجریبی
درسرخ گریهٔ هزارجریبی چهاردانگه هزارجریب

خانه‌ایست آجری دوطبقه که تالار آن پنجره‌های ارسی ظریف دارد. برجرزهای گچ‌بریهای رنگین است. داخل بنا هم گچ‌بری دارد. برنمای جنوبی این خانه کتیبهٔ زیرخوانده شد.

این تازه بنای قدسمقدار
باشد عمل رحیم معمار
(عکس شماره ۴۲۶ و۴۲۷ و۴۲۸ و۴۲۹)

خانهٔ حسینعلی طهماسبی فرزندهظفرقلی
درسرخ گریهٔ هزارجریبی چهاردانگه

برپره‌های ساختمان آجری دوطبقه، کتیبه‌ای به خط نسخ بود که خوانده نشد چون تخته‌ها را چسپ کوبیده بودند وفاصله هم زیاد بود. تاریخ ۱۲۶۰ واضح ذیل کتیبه خوانده می‌شد.

برتخته‌های میان چکش گردان ساختمان یك طبقهٔ دیگر کتیبه‌های متعدد بود که ظاهراً شامل قصیده‌ای مطول بوده است، به علت بارندگی نوشته‌ها که با مرکب

۱۹ــ بفتح تاء وکسرجیم. ۲۰ــ بکسرزاء.

بوده‌است ازمیان رفته بود. این بیت میان سایرابیات خوانده شد:

شاه جمجاه آسمان رفعت سرنهاده به‌درگهش دارا

دراین خانه گشاده بود وازما پذیرائی کردند.

www.tabarestan.info تبرستان

۳ـ بناها و آثار تاریخی سورتیجی چهاردانگهٔ ساری

مرقد امیرعلی

در لنگر از دهکده‌های پشتکوه سورتیجی چهاردانگهٔ ساری

دهکدهٔ لنگر در سیزده کیلومتری جنوب شرقی کیاسر و کیاسر در هفتاد کیلومتری جنوب ساری است. این دهکده در پای رشتهٔ اصلی البرز است و منظره‌ای بس زیبا دارد. بر بالای تپهٔ مجاور دهکده که در حدود نیم کیلومتر از آن فاصله دارد، بنائی سادهٔ مستطیل شکل است که از سنگ و گل ساخته شده و روی درخرابی دارد (عکس شمارهٔ ۴۳۰) در کفش کن مدخل بنا تکه‌پاره‌های در ورودی را که کنده‌کاری زیبائی دارد برروی خاك ریخته بودند. بر دو طرف چهار چوب در که هنوز بر سرجای خود بود کنده کاری زنجیره مانندی است که از دور مانند کوفی قفل به چشم می‌خورد و از نزدیك غیر از نقش چیزی نیست. بلندی چهارچوب دومتر و پهنای آن ۱۳۰ سانتیمتر است. متن لنگه درها قاب و گره است و بردماغهٔ آن نیز کنده کاری دارد بربالای چهارچوب بر تخته‌ای جداگانه این‌عبارت نقرشده است.

الدنیا ساعة فجعلها طاعة یادگار درویش روستم میشا عمل محمود [بن] حسن مهرجـان دامغانی . (عکسهای شماره ۴۳۱ و ۴۳۲ و ۴۳۳ و ۴۳۴ و ۴۳۵)

مرقد را صندوقی چوبین به درازای ۲۷۵ وپهنا وبلندی ۷۵ سانتیمتر پوشانده

www.tabarestan.info تبرستان

است. کار صندوق نوعی قاب و گره است که کمتر نظیر آن دیده شده است. میان هر گره قابی از چوب به پهنای سه سانتیمتر کار کرده‌اند. در نتیجه گره‌ها از هم فاصله گرفته‌اند. بر گره‌های میانین بدنه‌های شمالی و جنوبی چهار «علی» در چهار جهت مختلف دیده شد.

برحاشیهٔ بالای بدنهٔ شمالی و جنوبی بسمله و سورهٔ اخلاص تا کفواً احد با خطی متوسط حک است.

عباراتی که بر بدنهٔ شرقی صندوق حک شده است:

برحاشیهٔ سمت راست ازپایین به بالا:

انتقل من دارالفنا الی دارالبقا سلطان المحققین و وارث امیر

(عکس شماره ۴۳۶ و ۴۳۷)

برحاشیهٔ بالای صندوق:

المؤمنین امیرسیدعلی نورالله قبره فی تاریخ ماه موبارکه رمضان سنة تسع وعشرین وثمانمائه (عکس شمارهٔ ۴۳۸ و ۴۳۹ و ۴۴۰)

برحاشیهٔ سمت چپ ازبالا به پایین:

هجریه نبویه علیه لسلم بخط هذا الصندوق احمدبن یوسف سلطانیی. (عکس شماره ۴۴۲ و ۴۴۳)

عبارات واشعاری که بر بدنهٔ غربی صندوق حک شده است:

برحاشیهٔ سمت راست ازپایین به بالا:

. . . . . نه باده و دو — بودکز دنیا [ء] فانی شد بدر

قطب عالم علی عالی نصب — زانك چون او هاد .. یادکر

برحاشیهٔ بالای صندوق:

(عکس شماره ۴۴۴ و ۴۴۵)

هم عمل هم علم وهم خلق‌حسن — داشت باهم جمع چون جدوپدر

روح پاکش باد از ما شادمان — زانك او نورست* ما را راهبر

* دراصل: نورثت.

(عکس شماره ۴۴۶ و ۴۴۷)

برحاشیهٔ سمت چپ ازبالا به پایین:

گر نبودی نور او رهبر مرا — کی ز کسرت یافتی جانم عبر

همتش‌چون‌سالکان‌را رهنماست — ملك وحدت یافت ها دورا نظر

(عکس شماره ۴۴۸ و ۴۴۹ و ۴۵۰)

در سال ۱۳۵۰ شمسی (۲۹۶۷ میلادی) که هیأت Corpus از این بنا دیدن کرده بودند در ورودی درجای خود برقرار بوده است. ایشان پس از ذکر فواصل می‌نویسد:

ظاهراً هیچیك ازفرنگیان پیش از سال ۱۹۶۷ یادی از این محل نکرده‌اند. این مرقد دری‌کنده‌کاری دارد که بالای آن کتیبه‌ایست که نامی از درویشی در آن آمده است. گذشته از در ورودی صندوق‌کنده‌کاری این مرقد نیزقابل‌بررسی است‌وتاریخ ۸۲۹قمری بر آن خوانده می‌شود.[۲۱]

تپه‌ای تاریخی

نزدیك دهکده ترکام از دهکده‌های پشتکوه سورتیجی

این‌تپه‌ارتفاع آن به‌ده مترمی‌رسد وسطح بالای آن‌درحدودبیست‌مترمربع است. ظاهراً محل بنای عظیمی بوده است. درختچه‌های جنگلی وسبزه وچمن سطح آنرا فراگرفته‌است. گاهی سفالپاره‌هائی اطراف آن پیدا می‌شود.(عکس‌شماره ۴۵۱)

خانه‌ای قدیمی ملکی آقا عطا

درگرگ‌تج از دهکده‌های پی رجه سورتیجی بخش چهار دانگه

برای رسیدن به‌گرگ‌تج درکناررودخانهٔ نکا ازجادهٔ طرح رومانی‌باید رفت. پس ازگذشتن از زرن دین[۲۲] به دهکده‌های : سه‌کیکه و اوکرکا (بکسرکاف اول) و درویش خلك[۲۳] (بکسر خاء و فتح لام) وخرمندی چماز و رمضان خیل می‌رسد و

21-Corpus p. 6.

۲۲ــ زرین‌دین یعنی تپهٔ طلائی. ۲۳ــ درویش خیلك (فرهنگ جغرافیائی ایران)

www.tabarestan.info تبرستان

ازآنجا ازجادهٔ فرعی دست راست به‌گرگ‌تج می‌رود. دربالای تپه‌ای‌که مسلط به دهکده‌است، بنای مستطیل‌شکل دوران قاجاری است. بنائی است سه طبقه‌که طبقهٔ بالائی‌آن دو اطاق نپارمانند تابستان‌نشین است.طبقهٔ وسط شامل چهار اطاق و دو راهرو است. اطاق وسط تالارمانند واطاق شرقی از دو اطاق غربی بزرگتر است . زیرزمینهای‌متعدد برای انبار وطویله دارد. نمای شمالی‌آن شانزده پنجرهٔ مشبك‌آلت کاری ظریف دارد ونمای جنوبی نیزدارای پنجره‌های مشبك است. درهای ورودی به راهروها بازمی‌شود. (عکسهای شماره ۴۵۲ و ۴۵۳)

درشرق این بنا گورستانی قدیمی است‌که سنگهای مورخ آن میان ۱۳۵۲ و ۱۳۷۲ ه. ق.است.

باقی بناها وآثار تاریخی سورتیجی چهاردانگهٔ ساری

چاههای عمیق و راهروهای زیرزمینی الندان در زیرکوه سورتیجی.

موقوفات ازنی‌از دهکده‌های زیرکوه سورتیجی ۹ کیلومتری شمال کیاسر.

سه‌دانگ از دهکده ازنی ازموقوفات امیرالمؤمنین علیه‌السلام است.

آثار بناهای قدیمی در مرتع اسبی‌کلای پجت (بفتح پ وکسر جیم) از دهکده‌های وردیمهٔ سورتبجی ۲۸ کیلومتری شمال‌کیاسر .

حمامی قدیمی در منزل دره پشتکوه سورتیجی یازده‌کیلومتری شمال شرقی کیاسر .

خرابه‌های دهکده‌ای قدیمی درچرکت (بکسرچ وگاف) ازهکده‌های‌پشتکوه سورتیجی درپانزده‌کیلومتری شرق‌کیاسر.

امامزاده ابن‌عباس‌دردهکدهٔ برد (بفتح‌باء) پشتکوه سورتیجی بیست‌کیلومتری مشرق‌کیاسر .

قبور میرعماد واعقاب او دردهکدهٔ وری زیرکوه سورتیجی هفت‌کیلومتری شمال‌کیاسر (مازندران مهجوری ج ۲ ص ۳۳۹).

۴ـ بناها و آثار تاریخی نرم‌آب دودانگه

بناها و آثار تاریخی نرم‌آب دودانگهٔ ساری

شاه دژ

دردهکدهٔ بالادهٔ نرم‌آب دودانگه

این دهکده در۱۸ کیلومتری جنوب‌کیاسرو۱۲کیلومتری غربی فولاد محله است. شاه دژ برقلهٔ‌کوهی درشمال‌آبادی است. (عکس شماره ۴۵۴) زندانی شدن سیدقاسم دراین قلعه شاید ازقدیمتربن اتفاقاتی است‌که به‌دست ما رسیده،میرظهیر ـ الدین دراین باره می‌نویسد :

دیلمیان به‌اسپهبد رستم بن قارن‌ملك‌الجبال پیوستند. رستم‌هم با داعی مخالف شدوسید قاسم‌را بگرفت ودرشاه دز هزارگری‌حبس کرد.[۲۴]

ابن‌اسفندیار نیزمی‌نویسد:

قلعهٔ شاه دزدرهزارگری است ودردست اسپهبدرستم بن قارن بن‌شهریاراست.[۲۵]

درسال ۲۵۴ قمری هزاره‌گری باشاه‌دژدردست ملك‌الجبال قارن بن شهریار است.[۲۶]

۲۴ـ تاریخ طبرستان ورویان ومازندران ص ۲۰۹. ۲۵ـ تاریخ طبرستان ج۱ص۲۲۸.

۲۶ـ تاریخ طبرستان ج ۱ص ۲۴۲و۲۴۳ .

www.tabarestan.info تبرستان

مولانا اولیاءالله آملی نیز محل شاه دزرادرهزارگری می‌داندومی‌نویسد:
شاهٔ‌دزبه‌هزارگری نهاده بود.[۲۷]

درتاریخ منتسب به ابن اسفندیارنیزمحل قلعه‌درهزارکری است.[۲۸]

محمد حسن‌خان اعتمادالسلطنه از مطالب تاریخ ابن اسفندیار استفاده‌کرده و دربارهٔ شاهدزهزاره‌گری شرح‌بیشتری نوشته است:

اسپهبد قارن بن‌شهریارنخستین سلطان مازندران است که مسلمان شد واین درزمان معتصم خلیفهٔ عباسی یعنی درسال ۲۲۷ قمری‌بود. حسن بن زیدداعی‌کبیر،استندار بادوسپان را برسراو فرستادتا جمله ولایت او را بسوخت وبه‌تاراج داد . پس‌ازآن اسپهبد قارن با داعی صلح کردودوپسر خودسرخاب ومازیاررا به‌نواخدمت داعی فرستاد . سرخاب ازپیش داعی بگریخت‌ازاینـرو داعی‌متوجه کوهستان‌شد وبااسپهبدقارن‌مصاف‌داد واین‌بار ملك‌اورابکلی خراب‌کرد.

پس از اسپهبد قارن سلطنت به اسپهبد رستم بن سرخاب بن‌قارن رسید. چون داعی‌اند هزارمردازدیلمیان را به‌سبب بدسیرتی‌که داشتند دست وپاببرید وبینداخت، باقی ایشان خوف‌کرده‌وازداعی رمیده به‌اسپهبد رستم پناه بردند. اوباداعی به‌خلاف برخاست، به قومس‌رفت و سید قاسم نایب داعی را بگرفت و درشاهدز هزار گری زندانی‌کرد.[۲۹]

باقی بناها وآثارتاریخی نرم‌آب

۱- میرافضل میان دودهکدهٔ بالاده وتیله بن ازدهکدهای نرم‌آب،۱۸کیلومتری کیاسرودوازده‌کیلومتری فولاد محله.

۲ـقلعه خرابه‌ای‌قدیمی درنپنی‌نرم‌آب روی‌قلهٔ سوته‌رجه، ۱۱کیلومتری‌جنوب سعیدآبادکناراه پشتکوه درسه‌کیلومتری غرب آبادی.

۲۷- تاریخ رویان‌ص۷۱. ۲۸- تاریخ طبرستان ج ۲ ص۲۱.
۲۹- تاریخ طبرستان ابن‌اسفندیارج۱ ص۲۴۷ و۲۴۸ والتدوین ص۵۴.

۵- بناها و آثار تاریخی بنافت دودانگهٔ ساری

بناها وآثار تاریخی بنافت دو دانگهٔ ساری

۱- درویشعلی حاجی درسودکلا، چهارده‌کیلومتری جنوب غربی‌کهنه ده . در فـرهنگ جغرافیائی ایران این نـام امامزاده درویش شده است. در دو لختی و صندوق چوبین ظریف دارد.

بناها وآثار تاریخی پشتکوه دودانگهٔ ساری

۱- باغ ابراهیم خان سرتیب درفولاد محله از دهکده‌های پشتکوه (استرابـاد نامه ص ۲۴۲)

۲- خرابهٔ برجی قدیمی درفولاد محله (استراباد نامه ص ۲۴۲)

www.tabarestan.info تبرستان

۶ـ بناها و آثار تاریخی پریم دودانگهٔ ساری

بادخانهای شاه اردشیر
دردهکدهٔ دوالم پریم دودانگهٔ ساری

در ده دوالم‌درپریم، شاه اردشیر بادخانها ساخته بودکه اگر کسی آن عمارت اکنون ببیند ، گوید این کار آدمیان نیست مگر سلیمان علیه‌السلام دیوان را فرموده باشد.[۳۰]

قصروگرماوه ومیدان برای‌سرخاب‌بن‌باو
بالای دهکدهٔ تالیور ازدهکده‌های‌پریم دودانگهٔ ساری

بالای تالیور درپریم که‌دیهی است به پایان قلعهٔ کوزا بجهت سرخاب بن باو قصر وگرماوه و میدان ساخته و اسپهبد شروین آن عمارت زیادت گردانید و اثر آن دربیشه همه برجای است وبه‌وقتی که ملك‌سعید اردشیر مرا بدان قلعه فرستاد، یك‌یك آثارآن عمارت به‌من(ابن‌اسفندیاردرحدود سال ۵۸۰ تا ۵۹۰) نمودند.[۳۱]

قلعهٔ کوزا
دردهکدهٔ تالیور ازدهکده‌های پریم دودانگهٔ ساری

دهکدهٔ تالیور به‌پایان قلعهٔ کوزا است، بقول‌ابن‌اسفندیار در تاریخ طبرستان .

۳۰ـ تاریخ طبرستان ج۲ص ۱۵۴. ۳۱ـ تاریخ طبرستان ج ۱ص ۱۵۶.

www.tabarestan.info
تبرستان

میرظهیرالدین مرعشی ازقلعهٔ کوزا دوبارنام می‌برد یك بار آن‌را درپریم وبار دیگردر هزارجریب می‌داند.[۳۲]

آجروسفال شکستهٔ فراوان
دردهکدهٔ خشتستان ازدهکده‌های پریم دودانگهٔ ساری

دهکدهٔ خشتستان درشش کیلومتری جنوب کهنه‌ده است . دراین دهکده آجر وسفال پاره‌های فراوان یافت می‌شود.

باقی بناها وآثار تاریخی پریم دودانگهٔ ساری:

۱ـ آبادی قدیمی دراراضی خشتجار درپارتکلا ازدهکده‌های پریم دو دانگهٔ ساری شش کیلومتری شرق کهنه‌ده.

۲ـ شاه‌سلطان‌سرا تابستان نشین مرحوم شوکت‌لشکر اسپهبدی است در این محل آثار کاخی قدیمی است.

۳ـ امامزاده‌ای دردهکدهٔ داودره، هفت کیلومتری جنوب‌غربی کهنه‌ده .

۴ـ امامزاده باقر دراحمدآباد نزدیك تلارم ومس کوپا .

میل رسگت[۳۳]
میان رسگت بالا وپایین ازدهکده‌های فریم دودانگهٔ ساری

این برج ازبناهای آغازقرن پنجم هجری به‌شمارمی‌رود[۳۴]. بدنهٔ مدورآجری آن‌که ازبنیاد شروع می‌شود وبه زیرکتیبهٔ کوفی ختم می‌گردد، صاف و ساده ساخته شده‌است. میان کتیبهٔ کوفی گچ بری باتزیین مقرنس کاری است.[۳۵]

مدخل برج درسمت شرق است و دوقوس آجری، شبیه قوسهای پشت نمای طاق کسری ویك کتیبهٔ چهارسطری دربالای آن دیده می‌شود.

۳۲ـ تاریخ طبرستان ورویان ومازندران ص ۱۴۸ و ۱۵۸. ۳۳ـ بکسرراء وکاف
34– A. Godard: Athar-e Iran T. I, 1936, PP. 116–119,
۳۵ـ برای مطالعهٔ مقرنس به شماره‌های ۱۰۲ و۱۰۳ دورهٔ جدید مجلهٔ هنرومردم فروردین واردیبهشت ۱۳۵۰ نوشتهٔ دکترعباس زمانی مراجعه شود.

سه سطرونیم این کتیبه به‌خط کوفی ونیمه سطرچهارم به خط پهلوی‌است و نشان می‌دهد که سازندگان این برج پس‌ازچهار قرن هنوز به عالم قبل ازاسلام می‌اندیشیده‌اند.[۳۶]

مرحوم طاهری شهاب دربارهٔ این‌بنا می‌نویسد:

این گنبد همچون گنبد لاجیم، بنائی آجری واستوانه‌ایست که‌بامی مخروطی دارد. قطرداخلی بنا ۴۷۵ سانتیمتراست. طاقچهٔ بلندی داردکه ازدوجانب مقرنس آجری مزین به نقوش گچ بری برآن است. درزیرآن کتیبهٔ زیبائی به‌خط کوفی گچ بری شده‌است که دوثلثش ازمیان رفته است (عکس شمارهٔ ۴۵۶). حروف کتیبه سفید ومتن کتیبهٔ به‌رنگ کبود است. این عبارات‌را می‌توان برآن خواند :

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم قل‌هوالله احد الله‌الصمد لم یلد ولم یولد ولم یکن‌له کفواًاحد[۳۷] بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم کل نفس ذائقة‌الموت...[۳۸]
(عکس شمارهٔ ۴۵۷)

دربالای در، کتیبهٔ گچ بری دیگری است که آن نیزفرسوده شده. این کتیبه شامل چهارسطر است. سطراول ودوم وسوم ونصف سطرچهارم کوفی گلدار شبیه به خط کتیبهٔ بالاست. نصف آخرسطرچهارم به‌خط پهلوی‌است.

متن کوفی‌را با خطی عمودی دوبهره کرده‌اند : یکی آیات قرآنی و دیگر مطالب تاریخی. خط عمود دیگری قسمت پهلوی را ازکوفی جدا می‌کند. قسمت خط کوفی راچنین می‌توان نقل کرد ،

لااله الاالله‌مخلصاً محمداً رسول‌الله صادقا (عکس‌شمارهٔ۴۵۸)

۳۶ـ تأثیرهنر ساسانی درهنر اسلامی تألیف مرحوم دکترعباس زمانی ص ۱۳۲ . مؤلف کلمهٔ رسگت را تحت تأثیر ترجمهٔ «رزگت» نوشته است . ۳۷ـ سورةالاخلاص۱۱۲.
۳۸ـ انبیاء ، ۲۱ ، آیهٔ : ۳۴.

www.tabarestan.info تبرستان

ازعبارات تاریخی بقعه «هذه البقعه‌لهرمزد»[۳۹] خوانده می‌شود. تاریخ کتیبه‌در پایان عبارات کوفی است وحروف «مائه» را می‌توان تشخیص داد و جزآن چیـزی برجای نیست. حال اگرلفظ مقدم را «شوال» بدانیم، فاصلهٔمیان شوال وحروف‌آخر «مایه» به اندازه‌ای می‌شودکه باید آن را «اربعمائه» خواند. قراین فنی حاکی است که تاریخ بنـا «ثلثمائه» و «خمسمائه» هم نمی‌توانـد باشد. بنابـراین ممکن است «اربعمایه» باشد. چون گنبد رسگت ازلحاظ معماری بابرجهای رادکان غربی (در حوالی بندرگز) ولاجیم همعصراست‌ودرهمان ناحیه وجزء همان‌دسته بناهاقرارگرفته است وازجملهٔ همان ساختمانهای اسلامی است‌که دارای‌کتیبهٔ پهـلوی هستند . پس محققاً مانند دوگنبد دیگرباید قبریکی ازملوك باوندی باشد که از قابوس‌بن وشمگیر گریخته ودرفاصلهٔ سالهای ۳۹۷ تا ۴۶۶ قمری درکوهستان به سرمی‌برده‌اند.[۴۰]

هیأت Corpus درسال ۱۳۵۰ شمسی (۱۹۶۷ میلادی)ازاین برج بازدیدکرده و در بارهٔ آن نوشته‌اند:

این برج درشانزده‌کیلومتری پل‌سفید سرراه علی‌آباد[۴۱]است.

ازفرنگیان نخستین‌بار «گدار» آن‌را مورد بررسی قرارداد.[۴۲]

برسردرورودی‌کتیبه‌ای‌کوفی‌گلدارگچ‌بری شده‌است‌که دوسطر بالا وپایین آن یکسره ازمیان رفته‌است.[۴۳]

مشکوتی درباره میل‌رسگت می‌نویسد:

۳۹ـ کلمهٔ هرمزدرانگارنده خوانده است. ۴۰ـ گنجینه‌های تاریخی مازندران ص ۱۱ و ۱۲. ۴۱ـ مشهد جمنون = علی آباد = شاهی = قائم‌شهر(درد وران انقلاب).

42– A. Godard, 'Les Tours de Ladjim et de Resget (Mazandaran), Athar-E Iran 1, 1936, 118–121.

43– A. D. H. Bivar, 'The Tomb at Resget: Its Architecture and Inscriptions،Memorial Volume of the International Congress of Iranian Art And Archaeology Tehran, 1972, II 15–23. به نقل از Corpus ص۷.

بنای برج رسگت ازابنیهٔ آغاز قرن پنجم هجری به‌شمار می‌رود.

این برج مدورآجری‌که دارای گنبدی شلجمی شکل است شامل تزیینات مقرنس‌کاری ودورشته‌کتیبهٔ آجری به‌خط پهلوی وکـوفی نیزمی‌باشد . این برج را مدفن یکی ازشهریاران آل باوند می‌دانند . بدنهٔ مدور بـرج که از زیرکتیبهٔ‌کوفی شروع وبه قاعدهٔ بنا ختم می‌شود، صاف و هموارو درنهایت سادگی ساخته شده‌است. مدخل بـرج در طرف مشرق‌آن واقع شده. دوحاشیه و دوقوس آجری‌دربالای آن دیده می‌شود. دردرون قوس دومی سردر، سه ردیف قطار آجری می‌باشد. این برج مقبره‌ای سرمشقی برای سایربرجهای آرامگاههای گیلان ومازندران درادوار بعدی‌شده‌است. برج‌رسگت دردوران آل باوند ۴۶۶ تا ۶۰۶ هجری قمری بنا شده‌است. ثبت تاریخی این برج ۱۹۳ است.[۴۴]

اسناد ومدارك در بارهٔ میل‌رسگت

ĀTHĀR–E–IRĀN, TOME I FACICULE I FIG. 79, 80, 88.

عکس زیبائی ازمیل وعکس‌کتیبه‌ها دراین مجلد آمده‌است.

ĀTHĀR–E–IRĀN TOME I FACICULE II P.P. 116–12.

کتاب اسامی دهات‌کشور ج ۱ ص ۱۸۹ .

راه فریم به استراباد

شروین اول (۱۵۸ تا ۲۰۰ قمری) ملقب به ملك‌الجبال شاهراهی از فریم از راه مهروان وکوسان ولمراسك وتمیشه به استراباد ساخت.[۴۵]

۴۴ـ فهرست بناهای تاریخی واماکن باستانی ایران ص۱۳۹.

۴۵ـ بهشهر ص ۱۲۶ .

www.tabarestan.info تبرستان

نام امامزادهٔ هائی‌که درطومار دوران صفوی آمده ودراطراف ساری به‌خاك سپرده شده بودند ومامحل آنهارا نیافتیم

۱ــ امامزاده‌حسین رضا واقع دربلوك کینخواران (شایدگیلخواران) به تولیت ملامیرزا .

۲ــ امامزاده روح‌الله دربالاتیجن به تولیت ملازین‌العابدین .

۳ــ امامزاده عبدالله واقع درفرابرت از بلوك قراطغان به تولیت ملا حبیب‌الله اسرائی .

۴ــ امامزاده عبدالله واقع درمسکاباد به تولیت درویش حلمی .

۵ــ امامزاده قاسم واقع در بلوك کارکنده به تولیت مولانا احمد.

۶ــ امامزاده کاظم درسکه‌بره اسفیورد به تولیت درویش ابراهیم .

۷ــ امامزاده یحیی‌واقع درصدبلوك بیشه به تولیت درویش‌یوسف.

۸ــ امامزاده حمزه درمسکاباد ساری .

۹ــ امامزاده یحیی واقع دراسفیورد به تولیت مولانا محمدیوسف.

۱۰ــ مزاردرویش محمودشاه واقع در مسکاباد ساری .

۱۱ــ امامزاده عبدالله در ازه دارکله من بلوك اندرود به تولیت میرعبدالعظیم و میرعلی‌اکبر.

۱۲ــ امامزاده عبدالله کاظم واقع در کلیجان‌رستاق‌ساری به تولیت درویش...

بماند سالها این نظم و ترتیب زما هر ذره خاك افتاده جائی

تمت بالخیر والسعاده

فهرست جامع

www.tabarestan.info تبرستان

سخنی دربارهٔ فهرست جامع

فهرستهای جداگانهٔ چندگانه را دراین‌کتاب یکجا با هم‌آوردیم . چون به القاب وعناوینی برخوردیم‌کـه جداکردن‌آنها مشکل تازه‌ای ایجاد می‌کرد . از اینرو بخلاف روش‌فرنگیان اعلام اشخاص‌را باالقاب وعناوینی‌که داشتند جزء حروف‌الفبائی فهرست آوردیم .

شاه اسماعیل وشاه عباس وشاه سلطان حسین وشاه نعمت‌الله ولی را ذیل‌کلمهٔ شاه فهرست‌کردیم .

درویش‌علی ، درویش‌ابراهیم ، درویش فخرالدین ودرویش مرهب را زیرکلمات درویش‌آوردیم .

حاجی میرزاآقاسی صدراعظم محمدشاه را ذیل عباس ایروانی‌که نام‌اصلی اوست نبردیم ونام معروف ومشهوراورا درنظرگرفتیم .

القاب وعناوین دیگرنظیر: پیر، مولانا ، میر، میرزا ، امیر، سلطان، حاجی وکیا و نظایرآنها را صدرنام افراد قرار دادیم وازنامشان جدا نکردیم . زیرا درصفحات‌شمال به نوعی‌تازه ازنامگذاری برخوردیم‌که شاید نظیرآن درسایرنقاط ایران نباشد. افرادی که ملقب به‌کیا هستند یا پیش‌کیا هستند یا پس‌کیا ، پس‌کیا یعنی‌کسی‌که لفظ «کیـا » پس از نامش می‌آید . باید متوجه بودکه چنین شخصی از خارج وارد خاك مازندران شده است واگرواژهٔ «کیا » مقدم برنام اصلی باشد ، دلیل براین است‌که چنین شخصی از خاندانهای قـدیم مازندران است وخون مازندرانی دارد . نظیر«کیاوشتاسپ»جدا. کردن این نوع القاب صحیح به نظرنیامد .

میرزا وحاجی هم جزء اول اسم است . هنوز درگیلان طفل تازه به دنیاآمده را «میرزا علی» می‌خوانند ، به یاد میرزا علی‌کیا ازسادات‌کیائی‌گیلان. پاره‌ای‌ازحاجیان نیز درعید قـربان به دنیاآمده وحاجی جزئی ازنامشان است . این‌گونه عناوین را نیز ازنام اصلی جدا نکردیم .

ازهمهٔ اینها گذشته ، افراد ریاضتهاکشیده ورنجها برده وگرسنگیها خورده تا خود را به مقام والای ، پیری ومولائی ومرشدی ودرویشی رسانده‌اند ، سلب عناوین والقاب را ازنامشان صلاح ندیدیم وچنانکه درعرف عام شهرت داشتند ، دراین‌فهرست‌آوردیم. مختصرکار این فهرست براساس نام اشهر واعرف است .

www.tabarestan.info
تبرستان

فهرست جامع

آ

آب‌انبار آملی‌محلهٔ: آمل ۲۵ خ،
آب‌انبار امیرمکرم در گرجی‌محلهٔ آمل درسال ۱۳۱۶ قمری بوسیلهٔ امیرمکـرم ساخته شد ۲۵.
آب انبار بهرام اتر در محلهٔ بهرام‌اترساری: ۵۶۱.
آب‌انبار تالش‌در کوچهٔ آب‌انبار تالش: ۶۷۰.
آب‌انبار چنار بن‌درمحلهٔ چنار بن‌ساری: ۵۶۱.
آب‌انبار شاه‌عباسی در گرجی محلهٔ آمل: ۲۵، ۱۰۲.
آب انبارشاه عباسی در آبدنگ‌سر شیر گاه: ۴۰۸.
آب‌انبارشاه‌عباسی‌درساری: ۵۲۹.
آب انبار شاه عباسی نزدیك باغ چهل ستون اشرف: ۶۵۳.
آب‌انبار فراش‌محلهٔ‌اشرف: ۶۶۹.
آب‌انبار کنجی در فراش محلهٔ اشرف: ۶۶۹.
آب‌انبارمادرمحمدقلی میرزا درساری: ۵۶۰.
آب‌انبارمحله ازمحلات آمل: ۲۶.
آب‌انبارمحلهٔ هاشمی آمل: ۲۵.
آب‌انبار میرزا مهدی درمحلهٔ ملاآقا بابا در ساری: ۵۶۱، ۷۴۳.
آب انبار میرمشهد در میرمشهدی محلهٔ‌ساری: ۵۶۱.
آب‌انبارنو ازمحلات ساری: ۴۹۵.
آب‌انبارنو = نوانبار درمحلهٔ نوانبارساری: ۵۶۱
آب‌انباریوسف‌خان درشاهان‌دشتی محلهٔ آمل: ۶۰.
آب‌انباری قدیمی دردهکدهٔ پاشاکلای‌دشت‌ـ سر آمل: ۱۳۷.
آب‌انباری قدیمی درآملی محله یامحلهٔ پایین بازار آمل: ۵۷.

www.tabarestan.info تبرستان

آب انباری قدیمی در گورستان شاهزاده ابراهیم آمل: ۷۳.
آبادی قدیمی در خشتجار بارتکلا: ۷۷۴.
آبادی قدیمی در گزو: ۴۸۲.
آب برزو (آبی که درچشمه عمارت است): ۶۵۲.
آب بندان عباس آباد: ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳.
آب پردمه: ۶۹۸.
آبندان پی ازرقبات موقوفات درویش داود: ۳۷۸.
آب بندان سر دهکده‌ای که جزء علی آبادشد: ۳۳۳.
آبدنگ سر = آسیاب سر = گرجی محلهٔ آمل: ۷۲، ۲۵.
آبسکون: ۷۰۲، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۲۴.
آب کل منار بر سر راه المستان به شیرگاه: ۱۳۲.
آب گرم میان بادرود وسفیداب: ۴۷۷.
آبندان سرراه چرات به شیخ موسی: ۴۱۹.
آب نشل یك شعبه ازرسم یك شعبه از رازك می‌آید: ۳۲۱.
آب هراز = رود هراز: ۱۱۸.
آتسز (۵۲۱ تا ۵۵۱): ۷۲۳.
آتش سوزی قلعهٔ فیروزجاه: ۳۰۹.
آتشکده: ۵۵۶.
آتشکدهٔ کوسان کنار آبدرهٔ کوسان: ۶۹۳.
آتو از دهکده‌های بلوك کسلیان: ۳۹۳.
آثار ایران [کتاب ...]: ۵۵۲.
آثار بناهای قدیمی درمرتع اسبی کلا: ۷۶۸.
آثار تاریخی در ارفه ده سوادکوه: ۴۳۱.
آثار تاریخی درچنارین هزارجریب: ۷۶۱.
آثارتاریخی درسرخ گریهٔ هزارجریب: ۷۶۱.
آثار تاریخی دهکدهٔ لند شهریاری: ۷۵۷.
آثار تاریخی کوه سوچلما: ۷۶۲.
آثار قلعه خرابه‌ای در دهکدهٔ بچت پخکش: ۷۵۸.
آثارگبری: ۲۰.
آجروسفال فراوان در خشتستان پیریم: ۷۷۴.
آجرهای کاشی سه گوشه در اسبو کلا: ۴۸۳.
آخور سرمزکوره: ۶۰۷.
آخوند ملا آقابزرگ متولی شرعی سیدابو صالح درمحلهٔ بیشه‌سرعلی آباد: ۳۸۰.
آخوند ملا آقا متولی مرقد امامزاده عبدالله درشیخ موسی: ۳۲۴.
آخوند ملا احمد علی کرد محلی: ۷۵۴.
آخوند ملا خلیل الله متولی مرقد امامزاده عبدالله درشیخ موسی: ۳۲۴.
آخوند ملا محمد رضامتولی شرعی سیدابو صالح در دهکدهٔله بیشه‌سر علی آباد: ۳۸۰.
آخوند ملا محمد طالب ابن حاجی حسین علیا بادی ملقب به مشهد بان پول رنگ در امامزاده مونس رضا را داد: ۴۰۶.
آدم علیه السلام: ۹۸.

آذربایجان: ۵۶۹.
آرامگاه کارگران مقتول در تونل راه آهن: ۴۶۰.
آرم: ۳۹، ۱۲۵، ۳۳۹.
آریم از دهکده‌های بلوك خانقاه پی: ۳۹۲.
آریم تنگه: ۴۷۳.
آزاد خان افغان: ۵۰۰.
آزادکلای ساری = آزادگله: ۵۵۲.
آزادگله اراضی امامزاده عباس ساری: ۵۱۵، ۵۵۰.
آزرمی دخت دختر اسپهبد خورشید: ۴۶۲.
آستانه ازمحلات بارفروش: ۱۷۹.
آستانه در دهکدهٔ اهلم از دهکده‌های اهلم رستاق: ۱۱۲.
آستانهٔ چالمردی نزدیك کوسرکنده: ۶۸۲.
آستانه سرای به نقل رابینو = اسبانه سرای به نقل حسن بن اسفندیار = ماته: ۲۰.
آستانهٔ کلاج مشهد: ۱۸۵.
آستو: ۷۲۴.
آسرا برسرراه تنگه: ۵۶۹.
آسونه = سیدعزیزاله درداودکلای لاله‌آباد: ۲۸۹.
آسونه سر = بقعهٔ سید محمد در فری کنار بابلسر: ۲۷۱.
آسه از دهکده‌های بلوك خانقاه: ۳۹۲.
آسیا: ۷۱۷.
آسیا سر = آسیاب سر از محلات آمل: ۲۶.
آسیاب سر = آبدنگ سر = گرجی محله از محلات آمل: ۲۵، ۷۲.
آشور اراضی آشوراده از بنه‌های میانکاله: ۷۱۵.
آشوراده: ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۷، ۷۰۹، ۷۱۱، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۴، ۷۳۷.
آقا اسیو: ۶۰۱.
آقا الوند دیو: ۴۲۴.
آقا بابا چلاوی گنگرج: ۱۲۷.
آقا برار پهلوان بن قربانعلی چراتی: ۳۷۳.
آقاحسین بانی بنای امامزاده عباس درآزاد گله ساری: ۵۴۹، ۵۵۳.
آقا خضرچارمانی: ۵۲۱.
آقا سهراب ابن آقارستم روزافزون [شجاع الدین ...]: ۴۵۷، ۴۵۸.
آقاسی بادکوبه‌ای [کربلائی ...]: ۱۵۲.
آقا سید رضا درمهلبون جلال‌ازرك: ۲۷۷.
آقا سید علی در دهکدهٔ زنگیان سوادکوه: ۴۵۶.
آقاسیدمحمد نوائی نجار درورودی‌امامزاده زین العابدین: ۴۱۰.
آقاگستهم نیر بانی در ورودی امامزاده عبدالصالح: ۵۹۸، ۵۹۹.
آقا علی متولی مسجد چال چهارسوق بابل: ۲۰۹.
آقا عیسی بن آقا حسن خان قادی بانی در

www.tabarestan.info تبرستان

امامزاده زین العابدین : ۴۱۰ .
آقا محمد : ۳۰۸ .
آقا محمد خان قاجار: ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۷ ، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۳، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹ ، ۵۰۰، ۵۰۴، ۵۰۷، ۵۱۵، ۵۲۵، ۵۲۷ ، ۵۲۹، ۵۶۶، ۵۶۷، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۵۰ ، ۶۷۳، ۶۸۰ .
آقا مشهد = آق مشهد درگلیجان رستاق : ۶۰۵ .
آقاملك وقف برباغشاه از دهات کاظم بیگی: ۱۹۶ .
آقا محمد روزافزون : ۴۲۳، ۵۴۹ .
آقرود نهری که از بابل رود به بحرالارم می‌ریخت : ۱۹۴، ۱۹۵ .
آق مشهد کلیجان رستاق ساری: ۴۰۴، ۷۴۹.
آلاشت : ۳۲۷ .
آل باوند : ۲۳ .
آلبوم ناصرالدین شاه : ۵۹۵ .
آل زیار: ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰ .
آل نوذر: ۴۸۷ .
آمل : ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵، ۲۶، ۲۷ ، ۲۸، ۳۰ ، ۳۱ ، ۳۲ ، ۳۷، ۳۸، ۴۳، ۴۴ ، ۴۸ ، ۵۰، ۵۴ ، ۵۵، ۶۳، ۶۶ ، ۷۳ ، ۸۱، ۸۳، ۸۶ ، ۹۱ ، ۹۲ ، ۹۳ ، ۱۰۷، ۱۱۵، ۱۱۸ ، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۳۳، ۱۳۵، ۱۳۶ ، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۹، ۱۵۷ ، ۱۶۰، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۸۴ ، ۱۹۹، ۳۷۰، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۶۱، ۴۸۷ ، ۴۹۷، ۵۱۸، ۵۴۷، ۶۰۸، ۷۴۱ .
آملی : ۲۴. مرزبان آمل : ۴۶۱ .
باب البحر آمل : ۱۳ . باب الجبل آمل: ۱۳ . باب جرجان آمل : ۱۳ . باب گیلان آمل : ۱۳ . بازرگانان آمل : ۲۳ . بیمارستان آمل : ۱۱ ، ۲۳، ۴۵ .
پل جدید آمل : ۱۷ . پل جدید رضا شاهی آمل : ۳۷ . پل هراز درآمل : ۶۴ . حشم آمل : ۱۶۴ . حصار آمل = باروی شهر آمل : ۴۷، ۴۸ . حکام آمل : ۱۶۱ . دروازه دریا = باب البحر آمل : ۲۰ . دروازهٔ زندانه کوی آمل : ۴۰ . دروازهٔ کوهستان = باب الجبل آمل: ۲۰. دره‌ازه گرگان آمل = باب جرجان: ۲۰، ۴۸. دروازهٔ گیلان = باب گیلان: ۲۰ . شهرستان آمل : ۳۰۷ .
شیروخورشید سرخ آمل : ۳۹ . عوام آمل : ۴۲. قلعه‌های آمل: ۲۲. کتابخانهٔ عمومی آمل : ۳۹ . کوچه سماکی در آمل : ۴۴ . کوچهٔ گازران درآمل : ۱۳، ۲۰، ۳۸. ماهی رسته‌درآمل : ۴۰. مردم : ۲۱ ، ۳۹، ۴۶، ۷۲ .

آمله دختر اشتاد وزن فیروزشاه : ۱۸، ۲۰ .
آملی محله = پایین بازار درآمل : ۲۵ .
آهك چاه محل لشکرگاه شاه غازی در درهٔ چلاو: ۱۲۵ .
آهنگرکلا از دهکده های دابو: ۱۶۷ .
آهنگرکلا ازمحلات بارفروش: ۱۷۸، ۱۸۰.
آهنگرمحله ازمحلات آمل : ۲۶ .
آهنه سر : ۱۲۹ .
آهی‌رو ازنهرهای دست چپ هراز: ۲۹ .

الف

ابت Abbott : ۱۷، ۱۷۶، ۲۵۶، ۴۸۹، ۵۶۷، ۵۹۲، ۶۴۴، ۶۵۲ .
ابراهیم [نام اسلامی داذ مهر بن اسپهبد خورشید:] ۴۶۲ .
ابراهیم بن ادهم درچپکه رود : ۳۵۴ .
ابراهیم بن حسن بن حنیفه بن‌ابراهیم ازمدفونین‌درآمل : ۲۷ .
ابراهیم بن عباس بن محمد هاشمی : ۴۶۲ .
ابراهیم بن عثمان بن نهیك: ۲۱، ۶۵، ۶۶ .
ابراهیم بن محمد ناصحی استاد حسن بن اسفندیار: ۴۲ .
ابراهیم بن مرزبان [ابواسحق ...]: ۳۰ .
ابراهیم حکمران عباسی درمازندران: ۶۰۹ .
ابراهیم طبرستانی [حاج ...] ازپیرمردان تکیهٔ اوجابن : ۲۴۶ .
ابراهیم موسوی از مهرهای ذیل‌سندبرگذاری تولیت : ۸۷ .
ابن الاثیر: ۱۷۵، ۴۸۶ .
ابن اسفندیار = حسن بن اسفندیار: ۲۱، ۲۲، ۳۰، ۴۷، ۴۹، ۵۱، ۶۴، ۱۲۶، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۸۶، ۳۳۹، ۴۰۰، ۴۸۸، ۵۰۸، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۷۵، ۶۰۷، ۷۰۲، ۷۷۰، ۷۷۳ .
ابن حوقل : ۲۳ .
ابن سعید : ۴۸۶ .
ابن فورك: ۴۲ .
ابواسحق اسفراینی متکلم : ۴۲.
ابوترابیان : ۸۲ .
ابوجعفر اترب [اسپهبد ...] [با دختر شرفی ازدواج کرد] : ۱۶۵ .
ابوالحسن بن هارون فقیه (انبارك = مبارك): ۶۵ .
ابوخزیمه حاکم عرب درطبرستان : ۵۱۶ .
ابوالخصیب مرزوق سندی (حاکم عرب در طبرستان : ۴۶۰، ۴۶۱، ۵۱۶، ۵۵۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

ابوسعید بهادرخان ازایلخانان مغول: ۴۳۸.
ابوالضرغام احمد بن قاسم والی ساری: ۷۰۲.
ابوالعباس بن نوح: ۷۰۲.
ابوالعباس طوسی حاکم عرب در طبرستان: ۱۵۸، ۱۵۹، ۵۱۶.
ابوعبدالله صادق (= امام جعفر الصادق): ۵۴۷.
ابوعلی فضل بن‌حسن بن فضل طبرسی: ۳۷۲.
ابوعون بن عبدالملك: ۴۶۰.
ابوالفتح وثوق زمانی: ۷۲۳.
ابوالفدا (متوفی ۷۳۲ ه. ق): ۱۱، ۱۷۵، ۴۸۶.
ابوالفضل بن موسی کاظم = امامزاده فضل زیارو: ۱۴۳.
ابوالفضل دابو = ابوالفضل رستم: ۴۲۲.
ابوالفضل العباس: ۱۱۷.
ابوالقاسم از مهرهای ذیل سند برگذاری تولیت: ۸۷.
ابوالقاسم بن حسن بن حنیفه بن ابراهیم از مدفونین درآمل: ۲۷.
ابوالقاسم پسرابوالمحاسن رویانی [امام...] ۴۹، ۵۳، ۵۴.
ابوالقاسم‌جعفربن‌حسن‌بن علی ناصر: ۴۸۸.
ابوالقاسم‌کاردگر: ۸۴.
ابوالمحاسن رویانی: ۵۴.
ابومحله ازمحلات بارفروش: ۱۷۹، ۱۸۰.
ابومحمد ابراهیم‌ازفرزندان امام‌موسی‌الکاظم = امامزاده ابراهیم‌آمل: ۷۳.
ابومنصوراحمد بن‌علی بن ابی‌طالب طبرسی [شیخ ...]: ۳۷۰، ۳۷۱.
ابوهارون عیسی = هرمزپسراسپهبد خورشید: ۴۶۲.
ابویزید بن یحیی بن حسن از مدفونین در آمل: ۲۶.
اپری (نام تیره‌ای درشامرزا): ۴۶۸.
اترب (شش‌کیلومتری شمال نکا): ۶۸۷.
احمد آقا اوصیاء (صاحب سهم کاروانسرای قیصریه): ۲۱۱.
احمد اقتداری: ۴۴۶.
احمد بن ابوطالب (نویسندهٔ وقفنامهٔ مسجد فری‌کنار): ۲۷۳.
احمد امیر بندر [سید...] از پیرمردان تکیهٔ اوجابن بارفروش: ۲۴۶.
احمد باوند: ۳۴۳.
احمدبن ابی‌طالب طبرسی (= شیخ‌طبرسی): ۳۷۲.
احمدبن جعفربن احمدبن محمدبن‌عبدالرحمن شجری (ازمدفونین درآمل): ۲۷.
احمد بن داود بن احمد بن علی بن عیسی بن محمد بطحانی: ۲۷.
احمد بن زین العابدین: ۸۸.
احمد بن محمد قصرانی [نجیب‌الزمان ...]: ۴۳، ۱۲۵.

احمد بن یحیی بن حسن (از مدفونین در آمل): ۲۶.
احمد بن یوسف سلطانیی: ۷۶۶.
احمد بهمنیار: ۳۷۰.
احمد خان بن حسینعلی‌آقا: ۱۰۸.
احمدکاتب: ۱۱.
احمدکتی (درشمال بارفروش): ۵۷۳.
احمدکلا (از دهکده‌های پازوار مشهدسر): ۲۵۵.
احمدکلای بندپی: ۳۲۹.
ادارهٔ آموزش وپرورش‌آمل: ۱۰۳.
ادارهٔ باستان‌شناسی وزارت‌فرهنگ = ادارهٔ کل باستان شناسی: ۵۳۲.
ادارهٔ پست وتلگراف‌آمل: ۷۴.
ادارهٔ پست وتلگراف اشرف: ۶۶۵.
ادارهٔ فرهنگ بابل: ۲۳۹.
ادارهٔ فرهنگ مازندران: ۴۰۱.
ادارهٔ‌کشاورزی: ۱۴۲.
ادارهٔ‌کل باستان شناسی: ۴۰۱، ۵۳۲.
ادارهٔ مخابرات اشرف: ۶۶۶.
ادوارد براون: ۱۹۲، ۳۶۸، ۳۷۰.
اراضی‌کالهٔ عرب خیل: ۲۵۷.
اراضی‌کهکرون (درمحلهٔ پایین هشتل دشت‌سرآمل): ۱۴۶.
اراضی‌گنبدبن (جزء محلهٔ پایین‌بازارآمل): ۴۸، ۴۹.
اراضی نفت چال (غرب ناحیهٔ گیلخواران شاهی): ۳۴۹.
اراضی یا: ۴۲۸.
ارامنهٔ گرجستان: ۶۱۷.
ارباب‌تکیه (درمیدان محلهٔ سیدجلال بابل): ۲۳۴.
ارباب محمود فری‌کناری (فرزندآقا لرآقا پدرخاندان بهرامی): ۲۷۲.
ارجمند (از دهکده‌های فیروزکوه): ۳۲۱.
ارشته سر [اراضی ...] زیر دهکدهٔ چم بن: ۱۲۹.
اردشیر برزگر: ۲۲۳.
اردشیر بن حسن [حسام الدوله...] ۵۶۸ تا ۶۰۲]: ۱۳، ۳۸، ۴۰، ۱۲۴، ۴۹۷، ۵۵۵، ۷۶۱.
اردشیربن‌کینخواربن شهریار بن‌کینخوار بن رستم بن دارا بن شهریار[حسام الدوله ...]: ۲۳، ۱۲۶، ۱۶۴، ۱۶۵، ۲۷۱، ۶۰۷، ۷۷۳.
اردشیر میرزا (برادر ناتنی محمد شاه): ۱۸۹، ۴۸۹.
ارزت: ۷۴۹.
ارژنگ پارك (خانهٔ شکاری پروفسور شروین باوند: ۴۳۱.
ارست Orest از جزایرآشوراده: ۷۲۲.
ارش رود (بقول اعتماد السلطنه) = الشه‌رود: ۱۰۷.
ارغونشاه (ازاطرافیان امیرتیمور): ۱۶۰.

www.tabarestan.info تبرستان

ارفه ده (از دهکده‌های‌دوآب بالا) : ۳۹۱ ، ۴۳۱ .
ارفه‌کوه : ۴۳۲ .
ارمنی : ۵۸۲ .
اروس قلعه = قلعهٔ روسیان درمیانکاله: ۷۱۲.
ارومی : ۵۰۰ .
ازآستارا تا استاراباد : ۴۳۵ .
ازان‌رو (از دهکده های بلـوك راستوپی) : ۳۹۲ .
ازبکان : ۶۶۵ .
ازداربند (= ازداربن) ازمحلات بارفروش: ۱۷۹ .
ازرود (از دهکده های بلـوك خانقاه پی) : ۳۹۲ .
ازنوا از دهکده‌های چپکرود : ۳۴۹ .
ازیزك (عزیزك) از دهکده‌های بانسرمشهدسر: ۲۲۵ .
اژنیس Eugenis ازجزایرآشوراده: ۷۲۲.
اژی دهاك : ۴۴۷ .
اسبانه سرای = ماته : ۱۳ .
اسبو(علف‌چری اطراف شیخ موسی): ۳۲۶.
اسبوخان (علف‌چر دامنهٔ شمال شلفین گردن): ۴۱۸ .
اسبوخان بن بهرام : ۴۱۸ .
اسبومحله ازمحلات رستمکلا : ۶۸۸ .
اسبی‌او سرراه شلفین گردن به‌چرات : ۴۱۸.
اسپرز برسرراه سیاه‌بیشهٔ هرازبه فیروزکوه: ۱۳۱ .
اسپرز برسرراه شاه عباسی : ۵۶۹ .
اسپهبدات برج مهر: ۶۰۹ .
اسپهبدان محل بناهای اسپهبدان : ۵۱۲ .
اسپهبدان طبرستان : ۱۶۴ ، ۴۴۱ ، ۴۷۱ ، ۵۰۹ ، ۶۰۸ ، ۶۱۰ .
اسپهبد خورشید بن دادمهربن فرخان بزرگ (۱۳۳ تا ۱۴۱) : ۲۰ ، ۴۶۰ ، ۴۶۱ ، ۴۶۲ ، ۵۰۴ ، ۵۱۲ ، ۵۱۳ ، ۵۵۵ ، ۶۰۹ .
اسپهبد رستم سپه‌سالارآمل : ۴۲۲.
اسپهبد رستم بن قارن : ۷۶۹ .
اسپهبد شاه غازی پسرتاج الدین تـورانشاه ابن زردستان : ۴۲۶ .
اسپهبد شروین : ۵۱۷، ۷۷۳ .
اسپهبد شهریارکوه : ۴۴۱ .
اسپهبد علاء الدوله علی : ۵۰۸ ، ۵۱۸ .
اسپهبد فرخان = اسپهبد فرخانان (در سکه) : ۵۲۰، ۶۰۸ .
اسپه شوربی ازدهکده‌های جلال‌ازرك: ۲۷۸.
اسپی انجیل درمرتع چنگور: ۷۱۰ .
اسپی‌کلا محلهٔ آمل : ۲۵ ، ۲۶ .
استاد احمد ساری : ۵۳۸ .
استاد اسداله غائی نجار سقانفارتکیهٔ آهنگرکلای بیشه‌سرشاهی : ۳۷۷ .
استاد حسن شابن استاد محمد نجار معروف به‌خوارزمی نجارصندوق آقامشهد: ۶۰۶.
استاد حسین بن استاد احمد ساری نجار در

ورودی شاهزاده‌حسین درساری: ۵۳۷، ۵۳۸ .
استاد حسین گیلی نجارصندوق امامزاده یحیی درساری در۸۴۶: ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴.
استاد سلطان محمد طهرانی سازنـدهٔ ضریح امامزاده عبدالحق : ۴۱۴ .
استاد شاه نظرجور واقف در سید ابوصالح در ملهٔ بیشه‌سرعلی‌آباد : ۳۸۲ .
استاد شمس الدین بن محمد دین تـوزا (؟) نجار و نقار صندوق امامزاده قاسم در عیسی خندق‌کارکندهٔ شاهی : ۳۸۷ .
استادصالح مهرانی‌نجار دریك‌لختی امامزاده ابوطالب دربالا زیرآب : ۴۱۳.
استاد علی درونی نجار سقانفارگـاوان‌کلا بابلکنار شاهی : ۳۸۵ .
استـاد عمید والی شهـرآمل = پناخسرو : ۵۱۸ .
استاد فخرالدین نجاررازی : ۵۹۹.
استاد فضل الله خانقائی نجار سقانفار تکیهٔ آهنگرکلای بیشه‌سرشاهی : ۳۷۷ .
استاد محمد بن استاد علی نجاررازی: ۲۶۲.
استاد مهدیقلی بندبی ورزنی نجارضریح‌سید ابوصالح در مله بیشه‌سرعلی‌آباد: ۳۸۱.
استاد محمدگیل نجارصندوق امامزاده یحیی درساری در۸۴۶ : ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴.
استاد میرزا علی نجارتکیهٔ گاوان‌کلا بابلکنار شاهی : ۳۸۵ .
استاد نجم الـدین بن استاد شهاب الـدین دروگر: ۵۹۸ .
استارم از دهکده های هزارجریب : ۷۴۹ .
استحکامات مازندران : ۶۰۷ .
استراباد : ۳۰ ، ۱۲۵ ، ۱۶۰ ، ۱۶۴ ، ۴۲۶ ، ۴۷۶ ، ۴۹۹ ، ۵۰۱ ، ۵۶۸ ، ۵۶۹ ، ۶۱۳ ، ۶۱۵ ، ۶۴۶ ، ۶۷۳ ، ۷۰۳ ، ۷۰۴ ، ۷۱۶ ، ۷۱۷ ، ۷۳۴ ، ۷۳۵ ، ۷۳۸ ، ۷۳۹ ، ۷۷۷ .
استراباد نامه : ۴۷۸ .
استرابادی محلهٔ بابل : ۲۰۱ .
استراخان : ۷۲۰ .
استندار: ۴۲۲ .
استندارکیکاوس : ۱۶۳، ۱۶۴ .
استکورازین = استنك رزینه [استپان ...] : ۲۵۷ ، ۵۹۳ ، ۵۹۴ ، ۶۳۳ ، ۷۱۱ .
استوارت [چارلز...] : ۴۹۸، ۵۰۶، ۵۲۵، ۵۲۸ .
استودارت : ۱۹۳ ، ۳۵۷ ، ۵۸۸ ، ۶۱۶ ، ۶۷۴ .
استه‌چال محلی اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
استیفن اجاره‌دار رودخانهٔ تجن : ۵۸۶ .
اسدالله باوند هژبر السلطان : ۷۲۸ ، ۷۲۹ .
اسداله بن سید حسن بـن سید رضی الدین [سید ...] : ۲۸ .
اسدالله رکابی [سید ...] : ۱۸۴ .
اسدالله شریف [دکتر...] : ۲۴۹ .
اسرم از دهکده‌های قره طغان : ۶۷۳ .

www.tabarestan.info تبرستان

اسفندیار بن شهریار[اسپهبد ...] خواهرزادهٔ شاه غازی رستم : ۱۲۶ .
اسفندیاربیك مقرب شاه عباس : ۶۲۲ .
اسفندیارخان پهلوان داماد امیرمکرم: ۳۳۰ .
اسفندین = اسفنده نزدیك فرح‌آباد : ۵۷۳ ، ۵۹۳ .
اسفیوردوشوراب (از دهستانهای ساری) : ۴۸۵ .
اسکاردین تپه درجنوب حسین‌آباد : ۶۸۴ ، ۷۴۱ .
اسکندربن سرداه نشل به لزیر: ۳۲۱ .
اسکندربیك منشی : ۴۲۲ ، ۴۷۴ ، ۵۹۵ ، ۶۱۳، ۷۰۳ .
اسکندرشیخی چلاوی : ۲۴ ، ۹۱ ، ۹۲ .
اسکندرمقدونی : ۱۲۳ .
اسکندرمیرزا نایب محمد قلی میرزا در بارفروش : ۷۴۰ .
اسکنك = چراگاه اسکنك : ۴۱۸ .
اسکومحله از دهکده‌های بالاخیابان لیتکوه : ۱۱۵، ۱۱۶ .
اسکی ازطوایف ساکن درآمل : ۲۴ .
اسل از دهکده‌های بلوك‌کارمزد : ۳۹۲ .
اسلام : ۳۹۸ ، ۴۴۱ ، ۴۴۶ . پیش از : ۴۶۶ . صدر: ۴۷۱ ، ۵۰۱ . قبل از: ۴۷۲ . لشکر: ۴۶۱ .
اسماعیل ازپیغمبران بنی اسرائیل : ۲۸۱ .
اسماعیل ازمهرهای ذیل سند : ۸۷ .
اسماعیل ابوالفوارس شهریار بن عباس بن شهریار: ۴۴۲ .
اسماعیل بن‌فتح‌الله نجفی حسینی بانی‌صندوق شاهزاده حسین ساری : ۵۳۶.
اسماعیل خان امیر مؤید سوادکوهی: ۷۲۸، ۷۲۹ .
اسیران‌گرجی دراشرف وفرح‌آباد : ۶۶۵ .
اسی ویشه بیشه‌ای در چهارفرسنگی آمل به طرف دریا : ۱۵۸ .
اشترویخ مهندس هلندی : ۶۸۲ .
اشرف = اشرف‌البلاد : ۴۸۵، ۵۶۸، ۵۸۲، ۵۹۰ ، ۶۰۷ ، ۶۰۸ ، ۶۱۳ ، ۶۱۵ ، ۶۱۶ ، ۶۱۷ ، ۶۱۸ ، ۶۲۶ ، ۶۲۹ ، ۶۳۴ ، ۶۳۵ ، ۶۴۳ ، ۶۴۶ ، ۶۴۸ ، ۶۵۰ ، ۶۵۳ ، ۶۵۴ ، ۶۶۱ ، ۶۶۲ ، ۶۶۳ ، ۶۶۴ ، ۶۶۵ ، ۶۷۳ ، ۶۹۳ ، ۷۰۳ ، ۷۰۶ ، ۷۰۷ ، ۷۲۷ ، ۷۳۰ ، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۹ .
اشرف البلاد = اشرف = بهشهرامروز:۱۸۸، ۴۷۶ ، ۵۸۸ ، ۶۱۳ ، ۶۵۸ ، ۷۳۴ .
اشرف تیمورمیرزا حاکم‌آمل : ۷۴۰.
اشك از دهکده‌های هزارجریب : ۵۶۹ .
اشکارکلا : ۱۷۰ .
اشکانی : ۶۰۷ .
اشك رود ازسرچشمه‌های رود فریم: ۴۸۵ .
اشکور: ۶ .

اشگون‌طیقون سلامت‌رو (نام کشتی بادبانی): ۱۵۲ .
اشیك AShik ازجزایرآشوراده : ۷۲۲.
اصانلو[طایفه ...] : ۴۹۹ ، ۵۰۰ .
اصانلومحلهٔ ساری : ۴۹۵ .
اصطخری : ۱۲ .
اصغرتوکلی پسرحاجی‌آقا محمد توکلی:۴۹.
اصغرمهدوی [دکتر...] : ۳۶ .
اصفهان : ۴۲۵ ، ۴۲۶ ، ۴۷۴ ، ۴۷۶ ، ۴۷۷ ، ۵۱۸ ، ۵۸۱ ، ۶۲۹ ، ۶۶۴ .
اصفهان[املاك]: ۵۱۸ .
اصفهانی محلهٔ ساری : ۴۹۵ .
اصفهانیها : ۶۰۵ .
اعتماد السلطنه = محمد حسن خان: ۵۱، ۳۵۳، ۳۵۴ ، ۶۴۸ ، ۶۵۵ ، ۷۰۴ ، ۷۰۵ .
اغارود ازمحلات بارفروش : ۱۷۸ .
افاغنه : ۶۳۲ .
افاغنه[لشکر...]: ۶۵۰.
افرا دهکده‌ای نزدیك قلعهٔ شیخ طیرسی : ۳۶۷ .
افرا چال : ۴۸۵ .
افرا سرا نزدیك پل سرخ رود : ۱۷۰ .
افراسیاب : ۵۱۱ .
افغانان قراتپه : ۴۹۹ ، ۶۸۰ .
افغانی : ۵۰۰ ، ۶۸۰ .
افغون‌محلهٔ ساری = افغانی‌محله = افغان‌محله: ۴۹۵، ۵۰۰ .
اقدس تخلص شاعری که ابیات کتیبه‌های مدرسه ومسجدکاظم بیگ‌زانگنه : ۲۲۶.
اکاسره پادشاهان ساسانی : ۳۹۵ .
الارز: ۷۴۹ ، ۷۵۱ .
الاشت (نام بلوك ونام دهکدهٔ مرکزی = آلاشت) : ۳۹۲ ، ۴۱۷ .
الب ارسلان سلجوقی (۴۵۵ تا ۴۶۶) : ۴۰۰ .
ال تپه : ۶۶۱ .
البرزکوه : ۴۴۱ ، ۴۴۶ ، ۴۴۷ ، ۴۸۵ .
الشا از دهکده‌های دابو: ۱۶۹ .
الشه رود : ۱۰۷ .
الغ بیگ : ۷۲۳ ، ۷۲۵ .
الفش برسرراه نشل به بایجان : ۳۲۲ .
الوند دیو: ۴۲۵ ، ۴۲۶ ، ۴۲۷ .
الوند سلطان : ۴۲۵ .
الوندی ازخاندانهای‌ساکن درچرات:۴۱۷.
الله داد درخشانی : ۶ .
الله قلی خان مباشرگمرك مشهدسر: ۲۶۲ .
الهکله ازمحلات بابل‌پشت : ۲۷۰ .
الهم (شاید اهلم) : ۱۷۶ .
الیمستان از دهکده‌های چلاو: ۱۲۲ ، ۱۳۱، ۱۳۲ .
امام ابوالمعالی جوینی : ۴۱ .
امام حسن علیه السلام : ۶۲ ، ۷۵ ، ۱۱۷ .
امام حسین علیه السلام : ۷۵ ، ۱۱۷ .
امام رضا علیه السلام : ۸۲ ، ۴۳۸ .
امام زین العابدین علیه السلام : ۷۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

امام علی بن موسی الرضا علیه السلام :۷۸، ۸۱ .
امام محمد التقی علیه السلام : ۷۸ ، ۲۳۴ .
امام موسی مدفون در بقعهٔ سلطان محمدطاهر: ۲۹۲ .
امام موسی الکاظم علیه السلام : ۷۲ ، ۷۷ ، ۸۱ ، ۲۳۶ ، ۲۳۷ ، ۲۹۲ ، ۵۳۱ .
امامزاده دردهکدهٔ چشمه نزدیک‌سلش: ۴۷۸.
امامزادگان عبدالرحمن ومنصور وابراهیم‌در سفیدچاه : ۷۵۲ ، ۷۵۳ .
امامزادگان‌فضل وفاضل وعباس نزدیک‌حسینیهٔ زیروان : ۶۸۳ .
امامزاده ابراهیم آمل در محلهٔ گرجی محله = شاهزاده ابراهیم: ۲۵ ، ۷۲ ، ۷۷،۷۸، ۷۹ ، ۸۰ ، ۸۱ ، ۸۳ ، ۸۴، ۸۶،۸۷.
امامزاده ابراهیم ابوجواب بابلسر: ۱۹۸ ، ۲۵۶ ، ۲۵۷ ، ۲۶۰ ، ۲۶۱ ، ۲۶۴ ، ۷۴۴ .
امامزاده ابراهیم درآستانه سر موزی رچ جلال ازرک : ۲۸۴ .
امامزاده‌ابراهیم درخطیرکلای بالاتجن‌شاهی: ۳۶۵ .
امامزاده ابن عباس در دهکدهٔ برد : ۷۶۸ .
امامزاده ابوالحسن درکتیج‌کلای بند پی : ۳۲۹ .
امامزاده‌ابوطالب بن‌موسی الکاظم‌علیه‌السلام دربالا زیرآب : ۴۱۳ .
امامزاده احمد= بلند امام : ۷۳۱ .
امامزاده احمد درورد بست مشهدسر: ۲۷۱ .
امامزاده احمد رضا درلاسم : ۳ .
امامزاده ادریس درسوتهٔ جلال‌ازرک: ۲۷۷ .
امامزادهٔ ارفعده هجده‌کیلومترجنوب پل‌سفید: ۴۷۹ -
امامزاده اسماعیل درساروی‌کلای علی‌آباد : ۳۳۶ .
امامزاده اسماعیل درگورستان شهر شاهی : ۳۳۵ .
امامزاده اسماعیل بارفروش : ۱۹۳ .
امامزادهٔ اشکارکلا : ۱۷۰ .
امامزاده‌ای درخواجه‌کلای بندپی : ۳۲۹.
امامزاده‌ای درسنگوش محلهٔ بندپی : ۳۲۹ .
امامزاده‌ای درعلی‌آباد (شاهی) : ۳۳۴ .
امامزاده‌ای درکبودکلای بندپی : ۳۲۹ .
امامزاده باقردراحمدآباد پریم : ۷۷۴.
امامزاده بی بی خاتون در دهکدهٔ روشندان بانصر بابلسر : ۲۷۴ .
امامزاده پشته سنگ در یانه‌سر: ۷۵۷ .
امامزاده تقی درگرجی محلهٔ آمل : ۱۰۱ .
امامزاده جعفر درتکیهٔ آملی محلهٔ آمل : ۵۷ .
امامزاده جمنان = مشهد چمنو: ۳۳۹ .
امامزاده حسن دراراضی قادی‌محلهٔ رودبست مشهدسر: ۲۷۱ .
امامزاده حسن در دهکدهٔ لهاش چلاو: ۱۳۰ .
امامزاده حسن در پایین چاریون ویسرانه : ۴۱۶ .
امامزاده حسن درربا‌ط پنجهزاره : ۷۲۹ .

امامزاده حسن درتروجن : ۶۸۳ .
امامزاده حسن بن موسی الکاظم علیه السلام بربالای‌کوه وسو ازکوههای بندپی : ۳۲۷ .
امامزاده حسن‌رضا در دهکدهٔ شیب‌آب‌بندان گیلخواران : ۳۵۹ .
امامزاده حسین درپالن ولوپی : ۴۵۶ .
امامزاده حسین رضا درکینخواران : ۷۷۸ .
امامزاده حمزه‌کنارجادهٔ ماشین‌رو شیرگاه به علی‌آباد : ۴۰۷ .
امامزاده حمزه دربربری محلهٔ شاهی : ۳۳۵ .
امامزاده حمزه در سیاه رود پی دشت آهنگر کلای بیشه سرعلی‌آباد : ۳۷۵ .
امامزاده حمزه درشورمست راستوپی: ۴۷۹ .
امامزاده حمزه درفلورد راستوپی سوادکوه : ۴۷۹ .
امامزاده حمزه در مسکاباد : ۷۷۸ .
امامزاده حمزه رضا در دهکدهٔ حمزه رضای لاله‌آباد نزدیک یاغی‌کلا : ۲۸۸.
امامزاده خوجه دربلوک بندپی : ۳۲۹ .
امامزادهٔ خوشانگور شهریاری : ۷۵۸ .
امامزاده درشیرداری یخکش : ۷۵۸ .
امامزادهٔ دهکدهٔ داودره پریم : ۷۷۴ .
امامزادهٔ دهکدهٔ لیمون شهریاری : ۷۵۸ .
امامزاده رضا = امامزاده حسن رضا : ۶، ۷ .
امامزاده روح‌الله دربالا تیجن : ۷۷۸ .
امامزاده زکریا دردهکدهٔ واسکس علی‌آباد: ۳۴۲ .
امامزاده زکریا درنکا : ۶۸۲ ، ۶۸۳ .
امامزاده زین العابدین = سید زین العابدین = سلطان زین العابدین بن میرکمال الدین حسینی مرعشی : ۵۴۱ ، ۵۴۳ .
امامزاده زین العابدین برسرکوهی دردهکدهٔ قادی‌کلای متروك : ۴۱۰ .
امامزاده زین العابدین = امامزاده محمد میان شیرکمربن وپانگ باغ : ۶۸۹ .
امامزاده سفید در دهکدهٔ سفید : ۴۷۸.
امامزاده سلسله = امامزاده یحیی در ساری : ۵۳۱ .
امامزاده سید جلال = بارگاه سید جلال : ۲۳۳ .
امامزاده سید حسین در خطیرکلای بالا تجن علی‌آباد : ۳۶۵ .
امامزاده سید رضی در دیو دشت بالا تجن علی‌آباد : ۳۷۳ .
امامزاده سید شریف درچرات : ۴۱۸ .
امامزاده سید عبدالله درسارو: ۷۳۰.
امامزاده سید نصربن سید محمد : ۳۳۶ .
امامزاده سید یعقوب وسید هاشم در دهکدهٔ سوخته‌کلا از دهکده‌های بالا تجن علی آباد : ۳۷۴ .
امامزاده سیف الدین : ۱۲۷ .
امامزاده شاهرضا در یك‌کیلومتری زیروان : ۶۸۳ .
امامزاده شاه حمزه رضا در بلوك دشت سر آمل : ۱۴۹ .

www.tabarestan.info تبرستان

امامزاده شاهرضا دراحمدکلای بندپی:۳۲۹.
امامزاده شاه رضا در لای رودبارشهریاری : ۷۵۸ .
امامزاده شاه‌رضا دردهکدهٔ ملاخیل‌شهریاری: ۷۵۸ .
امامزاده شترگردن=مرقد اشترویخ : ۶۸۲.
امامزاده صالح در دهکدهٔ بزرون دشت سر: ۱۳۳ .
امامزاده صالح در دهکدهٔ پریمهٔ چلاو:۱۳۰.
امامزاده طاهر درکردآباد : ۴۱۶ .
امامزاده طاهربن موسی‌الکاظم دربانصرکلا: ۱۷۱ .
امامزاده عباس درآزادگلسهٔ ساری : ۵۱۵ ، ۵۴۸ ، ۵۴۹ ، ۵۵۲ ، ۵۵۳ ، ۵۳۸ ، ۷۴۳، ۷۵۲ .
امامزاده‌عباس درکم‌دره دشت‌سرآمل: ۱۴۵.
امامزاده عباس در سوته‌کلای بالا خیابان : ۱۱۷ .
امامـزاده عباس در دهکده‌ای به همین نام : ۳۲۹ .
امامزاده عباس رضا درکوتنا بیشه‌سرشاهی : ۳۷۹ .
امامزاده عباس علی در دهکدهٔ صلح‌دارکلای کیاکلای شاهی : ۳۶۳ .
امامزاده عباسعلی بـرقلهٔ کـوهی‌که مسلط به دهکده‌های ملرد وکرمان است: ۴۷۲ .
امامزاده عبدالله در دهکدهٔ شیخ مـوسی. از دهکده‌های بندپی : ۳۲۴ ، ۳۲۵.
امامزاده عبدالله : ۶ .
امامزاده عبدالله در ازه‌دارکله : ۷۷۸ .
امامزاده عبدالله ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
امامزاده عبدالله در اترب : ۶۸۴ ، ۶۸۷ .
امامزاده عبدالله در الارز: ۷۵۱.
امامزاده عبدالله درتشریانه‌سر: ۷۵۴ .
امامزاده عبدالله درجامخانهٔ میاندرود: ۵۹۷.
امامزاده عبدالله در دهکدهٔ چـازین لاله‌آباد: ۲۸۸ .
امامزاده عبدالله درزیروان : ۶۸۳ .
امامزاده عبدالله درفرابرت : ۷۷۸ .
امامزاده عبدالله در مسکاباد : ۷۷۸ .
امامزاده عبدالله در وسط ده قدیمی سرخ‌کلا: ۴۱۵ .
امامزاده عبدالله درمحلهٔ چهارشنبه پیش بابل: ۲۵۰ .
امامزاده عبدالله در اراضی رودبار هرازپی : ۱۵۴ .
امامزاده عبدالله در اسکو محلهٔ بالا خیابان : ۱۱۵، ۱۱۹ .
امامزاده عبدالله در دهکدهٔ فیروزکلای دشت سرآمل : ۱۳۶ .
امامزاده عبدالله در دهکدهٔ شهنه‌کلا دشت سر آمل : ۱۳۸
امامزاده عبدالله بن قاسم در ماهفروز محله : ۵۷۹ .
امامزاده عبدالله بن موسی بن جعفرعلیه‌السلام در ساری : ۵۱۶ .

امامزاده عبدالله رضا واقع در دشت‌سرآمل: ۱۴۹ .
امامزاده عبدالله علی واقع در باوك دشت‌سر آمل : ۱۵۰ .
امامزاده عبدالله‌کاظم درکلیجان‌رستاق:۷۷۸.
امامزاده عبدالحق دراشرف: ۶۶۵ .
امامزاده عبدالحق فرزند امام موسی الکاظم درزیراب : ۳۹۴ ، ۴۱۳ ، ۴۱۵.
امامزاده عبدالصالح در مرزرود میاندورود : ۵۹۷ .
امیرعبدالکریم والی ساری در دوران شاه ـ اسماعیل : ۴۲۳ .
امامزاده عسکری در جنگل پاشاکلا : ۴۸۲ .
امامزاده علی درکرچنگ ازدهکده‌های بیشه‌سر: ۳۸۳ .
امامزاده علی اکبـر در اوسای داراب‌کلا : ۶۰۰ .
امامزاده عیسی درخارمیان : ۶۰۲ ، ۷۴۳ .
امامزاده فضل در دهکدهٔ زیارو ازدهکده‌های دشت‌سر : ۱۴۲ .
امامزاده فضل وفخر درقادی محلهٔ آمل: ۶۱ .
امامزاده قاسم بابل : ۵۳۸ .
امامزاده قاسم معروف به‌امامزاده ابراهیم در عیسی خندق‌کارکنندهٔ شاهی : ۳۸۶ .
امامزاده قاسم در دهکدهٔ وله موزی: ۷۳۰ .
امامزاده قاسم درالمشیر نوکندکای علی‌آباد: ۳۶۱ .
امامزاده قاسم دراورته دشت هرزاپی:۱۵۴.
امامراده قاسم در تروجن : ۶۸۳ .
امامزاده قاسم درکارکنده : ۷۷۸ .
امامزادهٔ قاسم درمحمودآباد مرکزاهلم‌رستاق وهرازپی : ۱۵۲ .
امامزاده قاسم در محلهٔ آستانـهٔ بارفروش : ۲۳۴ ، ۲۳۵ ، ۲۳۶ ، ۲۳۷ ، ۲۳۸ ، ۲۴۳، ۷۴۳ .
امامزاده قاسم دردهکدهٔچالی شیرگاه:۴۰۵.
امامزاده قاسم دراراضی کهکرون محلهٔ پایین هشتل ازدهکده‌های دشت‌سرآمل:۱۴۶.
امامزاده قاسم درکوهستان دهکدهٔ تیارچلاو: ۱۲۸، ۱۳۱ .
امامزاده قاسم بن‌امام موسی‌الکاظم دردابوی بزرگ : ۱۷۱ .
امامزاده قاسم بن عقیل بن موسی الکاظم در قجرمحلهٔ پایین خیابان : ۱۱۹ .
امامزاده قاسم بن موسی بن جعفر علیه السلام درمحلهٔ چاك‌سرآمل : ۱۰۴ .
امامزاده‌کاظم درسکه بره : ۷۷۸ .
امامزاده‌کتی درعلی‌آباد بخش‌مرکزی:۳۸۹.
امامزاده‌کمال الدین دربورخانی ونفت‌چال: ۴۸۱ .
امامزادهٔ لرمای شهریاری : ۷۵۷ .
امامزاده مؤمن درزیروان : ۶۸۳ .
امامزاده مـالك ومحسن درمحلهٔ طوقـداربن بابل : ۲۳۲ .

www.tabarestan.info تبرستان

امامزاده محسن درتمسك دشت‌سرآمل: ۱۴۶.
امامـزاده محمد در اسکومحله از دهکده‌های بالا خیابان لیتکوه : ۱۱۶ .
امامـزاده محمد در شورستاق اهلم رستاق : ۱۱۱ .
امامزاده‌محمد دراطاق‌سرای ابوالحسن‌کلای گنج افروز: ۳۰۴ .
امامزاده محمد در دهکدهٔ تیلم ولوپی: ۴۵۶.
امامزاده محمد در محله بالای هشتل دشت سر آمل : ۱۴۹ .
امامزاده‌محمد دردفترمدرسهٔفروغی درساری: ۵۴۶ .
امامزاده محمد در ولیس ده پایین خیابـان : ۱۱۹ .
امامزاده محمد طاهرنزدیك بارفروش: ۵۵۲.
امامزاده‌محمودددرمرتع‌دهکدهٔلاریم‌گیلخواران ۲۵۵ .
امامزاده مطهـر در دهکدهٔ زنگیان ولـوپی سوادکوه : ۴۵۶ .
امامزاده مظفر در اسکومحله از دهکـده‌های بالا خیابان لیتکوه : ۱۱۶ .
امامزاده معصوم درآملی محلهٔآمل : ۲۵ .
امامزاده معصوم = امامزاده قـاسم در محلهٔ آستانهٔ بابل : ۲۳۶ ، ۲۴۲ .
امامزاده مـوسی در وستی‌کلای علی‌آبـاد : ۳۴۶ .
امامزاده ولی درجنگل بلیرون : ۱۴۹ .
امامزاده هاشم درجنوب لمراسك : ۷۳۳ .
امامزاده هزارخال نزدیك انـده‌وار بندپی : ۳۲۹ .
امامزاده یحیی = امامزاده سلسله در ساری : ۵۳۱ ، ۵۳۲ ، ۵۳۳ ، ۵۴۴ .
امامزاده یحیی دردهکده جهنه (جنید) تالار- پی : ۳۴۳ .
امامزاده یحیی بـالای اراضی ارشته‌سر زیر دهکدهٔ چم‌بن چلاو: ۱۲۹ .
امامزاده یحیی در پاشاکلا : ۴۸۲ .
امامزاده یحیی درصد بلوك : ۷۷۸ .
امامزاده یحیی درکاسه‌گرمحلهٔ بابل : ۲۵۲ .
امامزاده‌یحیی درساری = امامزاده‌سلسله پشت نهم میرقوام‌الدین: ۲۹۲، ۴۹۱، ۵۰۷، ۵۳۱، ۷۴۳ .
امامزاده یوسف دررکاوند پنجهزاره : ۷۲۸ .
امامزاده یوسف در پالن ولوپی : ۴۵۶ .
امامزاده یوسف رضا در محل شیر وخورشید سرخ علی‌آباد : ۳۳۴ .
امامزاده یـونس رضا = منگل‌آقا در منگل شیرگاه : ۴۰۵ .
امام قلعه درشمال کافرقلعهٔ دشت‌سر: ۱۴۲ .
امةالرحمن نام‌اسلامی یکی ازدختران اسپهبد خورشید : ۴۶۲ .
املا علف چری برسرراه لاسم به نوا : ۳ .
امیدوارکوه و چلاب : ۱۲۴ .
امیراحمدحسینی‌که مهجوری‌امیرمحمدخوانده ۲۹۲، ۲۹۳ .

امیراحمدی [سرهنگ...] بعدها سپهبد امیر- احمدی : ۷۲۸ .
امیررضی الدین حسینی : ۲۹۲ ، ۲۹۴ .
امیرتیمور: ۹۱ ، ۱۲۲ ، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۸۷ .
امیرزین العابدین پسرامیرکمال‌الدین حسینی = سید زین العابدین ساری : ۵۴۱ .
امیرسید حسین بن امیرسید خواجه بانی بقعهٔ شاه عبدالله در جلال ازرك : ۲۸۲ .
امیرسیدعلی مدفون درلنگر: ۷۶۶ .
امیرشمس‌الدین [سلطان ...] : ۲۶۵ .
امیرشمس الدین بن امیرکمال‌الدین حسینی: ۵۴۰ ، ۵۴۲ ، ۵۴۴ .
امیرشهریار [امیرشلاب = چلاب] : ۱۲۱ ، ۱۶۵ .
امیرشهنشاه : ۱۲۴ .
امیرعبدالرحیم فـرزند امیرمرتضی : ۲۹۲ ، ۲۹۳ .
امیرعبدالکریم فـرزند امیرمرتضی : ۲۹۲ ، ۲۹۳ .
امیرعلاءالدین حظیره‌ای برای‌خود وبرادرش عبدالخالق ساخته است و بعداً امامزاده افضل شده است : ۱۴۴ .
امیرقشتم (سردارسلطان سنجر): ۴۲۱، ۴۲۲.
امیرکلا از دهکده‌های بلوك‌کسلیان : ۳۹۳ .
امیرکلا ازدهکده‌های پازوارمشهدسر:۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۸ .
امیرمحمد بن‌امیرفضل مدفون درامامزاده‌فضل = امامزاده ابوالفضل بن موسی‌کاظم : ۱۴۴ .
امیرمحمد بن سید علی بهاءالدوله [سید...]: ۲۷۹ .
امیرمرتضی حسینی پسر سید علی نواده میر- بزرگ : ۲۹۲ ، ۲۹۳ .
امیرمکرم لاریجانی : ۱۱۸ .
امین السلطان : ۳۵ .
امین الملك : ۲۶۲ .
انارکله ازدهکده‌های بلوك‌سرخ رباط: ۳۹.
انارم از دهکده‌های بلوك خانقاه : ۳۹۲ .
انارمرز از دهکده‌های چپکرود : ۳۴۹ .
انارمرزچول : ۶۸۳ .
انامار بنت میرزا جان بانی قرآن تالارتکیهٔ گاوان‌کلا بابلکنار شاهی : ۳۸۶.
انجمن‌آثارملی : ۴۰۱ : ۴۴۶ .
انجیرحلوانی : ۱۵۸ .
انجیرخسرهانی : ۱۵۸ .
انجیله = کالـه = میانکاله : ۷۰۲ ، ۷۰۳ ، ۷۰۴ .
اندرات از دهکده‌های هزارجریب : ۷۴۹.
اندرود [دهستان ...] : ۶۷۳ .
اندرون تمیشه : ۵۱۶ .
انزان [بلوك ...] : ۵۶۸ .
انزان : ۷۱۰ ، ۷۳۷ .
انزلی : ۵۶۹ ، ۷۲۰ .
الانساب سمعانی : ۱۷۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

انگلستان : ۵۸۹ ، ۷۴۰ .
انگلیس [زن ومرد ...] : ۶۵۱ .
اند سرراه شلفین گردن به چرات : ۴۱۸ .
اند [بلوك ...] : ۳۹۲ .
اند دهکده‌ای از بلوك اند : ۳۹۲ .
انوشیروان (۵۳۱ تا ۵۷۸ میلادی): ۶۰۷ .
انیجدان سرراه چرات به شیخ‌موسی: ۳۱۶، ۴۱۹ .
اوات‌ازدهکده‌های بلـوك‌کلاریجان وکمندین ۳۹۲ .
اوپرت برسرراه شهمیرزاد به هزار جریب : ۵۶۹، ۵۷۰ .
اوتی جان رودخانه‌ای برسرراه شیرگاه بـه علی آباد : ۳۹۴ .
اوجاق‌بند(= اوجابن) ازمحلات بارفروش: ۱۷۸ .
اوجی‌آباد هرازپی : ۱۵۳ .
اوچاك‌سر از دهکده‌های رود بست مشهدسر : ۲۵۵ .
اودشت محله ازمحلات‌آمل : ۲۵ ، ۲۶ .
اودنگ‌سر = آبدنگ‌سرازمحلات‌آمل: ۲۶.
اورته دشت هرازپی : ۱۵۴ .
اوریم ازدهکده‌های دوآب بالای سوادکوه: ۳۹۱، ۴۲۹ .
اوسا جزء داراب‌کلا : ۶۰۰ .
اوش تالار درتالارپی : ۳۴۳ .
اوکرکا از دهکده‌های سورتیجی : ۷۶۷ .
اولیاءالله آملی [مولانا ...] : ۲۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵ ، ۶۵ ، ۱۶۴ .
اومال میاندورود: ۵۹۷ .
اومند برسرراه تنگه : ۵۶۹ .
اوهر [دیه ...] : ۴۸۷ .
اویل از دهکده‌های نکا : ۶۸۲ .
اهالی روس : ۱۹ .
اهلم مرکزاهلم رستاق : ۳۹ ، ۱۰۹، ۱۱۰ ، ۱۱۱، ۳۳۹ .
اهلم رستاق (ازنواحی آمل) : ۱۸ ، ۱۰۷ ، ۱۰۸ ، ۱۱۳ ، ۱۵۱ .
اهنز از دهکده‌های فیروزکوه : ۳۲۱ .
ایرائی [ازطوایف ساکن درآمل] : ۲۴ .
ایرات‌بن از دهکده‌های بلـوك‌کلاریجان و کمندین : ۳۹۲ .
ایران : ۳۹۸ ، ۵۰۱ ، ۵۲۹ ، ۶۰۸ .
دولت : ۴۶۰ ، ۵۹۴ ، ۷۱۶ .
سرحدات : ۵۹۳ . صفحات شمالی : ۳۰ . قشون : ۷۱۶ .
ایرج ازپسران فریدون : ۵۰۴ ، ۵۵۶.
ایرج ولد مشهدی عنایت سلیمان تبار نشلی : ۳۲۳ .
ایریکا : ۳۲ .
ایستگاه پل سفید راه‌آهن : ۴۳۲ ، ۴۶۳ .
ایستگاه دوآب سوادکوه : ۴۶۷ .
ایستگاه دوگل زیردست پل راه‌آهن: ۴۷۹.
ایستگاه سرخاب راه‌آهن : ۴۶۳ .
ایلخانان مغول : ۴۳۸ .

ایلخی‌چی منزل از بنه‌های میانکاله : ۷۱۵ .
ایوب علیه السلام : ۲۸۱ .

ب

باباکلا : ۴۸۶ .
بابل = مامطیران = مامطیر = بارفروش‌ده = بارفروش : ۱۷۵، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۳، ۱۹۷ ، ۲۴۳ ، ۲۸۷ ، ۲۹۱ ، ۲۹۲ ، ۲۹۲ ، ۳۰۷ ، ۳۳۰ ، ۳۳۳ .
بابل رود = رود بابل = باول رود : ۱۸۰ ، ۱۸۶ ، ۱۸۹ ، ۲۵۵ ، ۲۵۶ ، ۲۹۱ ، ۲۹۹ ، ۳۰۸ ، ۳۴۰ ، ۳۶۸ ، ۳۹۱ .
بابل پشت از دهکده‌های مشهدسر: ۲۷۰ .
بابلسر = مشهدسر: ۲۵۷ .
بابل‌کنار جزء بخش مرکزی شهرستان‌شاهی: ۳۳۳ ، ۳۸۵ ، ۴۸۱ .
باب ناظرازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
بابی بن فرخ آذین = شمعون بن خداداد : ۱۵۸ .
بابیان : ۸۹ ، ۲۰۶ .
باتاو [درخت ...] : ۶۳۳ .
باتلفه ازخاندانهای ساکن درزرخونی‌چلاو: ۱۲۳ .
باجلو ازمحلات‌آمل : ۲۶ .
بادخانهای شاه اردشیر درپریم : ۷۷۳ .
بادرود (میان تاج‌آباد وآب‌گرم) : ۴۷۷ .
بادله از دهکده‌های شهریاری : ۷۴۹ .
بادله‌کوه سرچشمه‌گرماب رود : ۴۸۶ .
بادیان تپه درمرتع سرخ دیم : ۶۸۴ .
بارفروش = مامطیران = مامطیر = بارفروش‌ده = بابل : ۱۷ ، ۹۱ ، ۱۷۵ ، ۱۷۶ ، ۱۷۷ ، ۱۷۸ ، ۱۸۰ ، ۱۸۳ ، ۱۹۰ ، ۱۹۱ ، ۱۹۲ ، ۱۹۳ ، ۱۹۴ ، ۱۹۸ ، ۱۹۹ ، ۲۰۰ ، ۲۰۶ ، ۲۰۷ ، ۲۰۹ ، ۲۳۴ ، ۲۴۹ ، ۲۵۶ ، ۳۴۴ ، ۳۶۷ ، ۳۶۸ ، ۵۶۸ ، ۵۶۹ ، ۵۸۲ ، ۶۱۵ ، ۶۱۷، ۷۴۱ .
بارفروش ده = بارفروش = مامطیران = مامطیر = بابل : ۱۷۵ ، ۱۷۶ ، ۱۷۷، ۱۸۴ ، ۱۸۵ ، ۱۸۶ ، ۱۸۷ ، ۱۸۸ ، ۱۹۸ ، ۲۰۱ ، ۳۲۱ ، ۳۵۸ ، ۵۸۲ .
بارکوتی درپایین خیابان لیتکوه : ۱۲۰ .
بارگاه سید جلال در محلهٔ سید جلال بابل : ۲۳۳، ۲۳۴ .
باروی شهرآمل = حصارآمل : ۴۷ ، ۴۸ .
باروئی در امتداد جرکلباد : ۷۳۵ .
بازار بزازان = رستهٔ بزازان‌آمل : ۲۰ .
بازارچهٔ بنیاد اشرفی : ۶۶۸ .
بازار ساری : ۴۸۹ .
بازارصندوق : ۵۶۳ .
بازارقدیمی مامطیر: ۱۸۳ .
بازارگان [قصبه ...] : ۴۲۲ .

www.tabarestan.info تبرستان

ازارمحله ازمحلات اشرف : ۶۱۵ ، ۶۱۶ .
ازار مکاریه : ۲۷۴ .
ازارمحلهٔ مشهدسر : ۲۶۱ .
ازورهند : آثارخندقی عظیم : ۶۰۱ .
سازیارکلا از دهکده‌های دشت سرآمل : ۱۳۴، ۱۴۲ .
اطان درپك مرحله از اصفهان : ۴۷۷.
اطنیان : ۴۴۶ .
اغ ابراهیم خان سرتیپ در فولاد محله : ۷۷۱ .
اغ اشرفی = باغها وکاخهای اشرف: ۶۴۷.
اغ‌باد محله (= باغبان محله) ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
اغبان محله ازمحلات آمل : ۲۵ ، ۲۶ .
اغ تپه : ۶۳۱، ۶۳۴، ۶۳۷، ۶۴۱، ۶۴۵، ۶۵۰ .
اغ چشمه عمارت : ۴۳۱ ، ۶۱۶ ، ۶۳۴ ، ۶۳۷ ، ۶۴۵ ، ۶۵۱ .
باغچه طاس گرمحله از موقوفات امامزاده ابراهیم آمل : ۸۰ ، ۸۵ .
باغچه‌کتی درهولای میاندورود : ۵۷۱ .
باغ چهل ستون دراشرف = باغشاه : ۶۱۶، ۶۳۸، ۶۴۴ ، ۶۴۹ ، ۶۵۰ ، ۷۴۳ .
باغ حرم دراشرف : ۶۳۷، ۶۴۱ ، ۶۵۱ ، ۶۵۲ .
باغ خلوت دراشرف : ۶۱۶، ۶۳۱، ۶۳۳ ، ۶۳۷، ۶۵۲ .
باغ زاغان : ۱۸۵ .
باغ زیتون دراشرف : ۶۱۶، ۶۳۴، ۶۵۱ .
باغ سلبید درمغرب شهرساری : ۵۲۳.
باغشاه [اراضی ...] متصل به سبزمیدان آمل: ۳۵ .
باغشاه آمل : ۱۱۲ .
باغ شاه اشرف = باغ چهل ستون = باغ شاهی : ۶۲۰ ، ۶۳۱ ، ۶۳۷ ، ۶۳۸ ، ۶۴۴ ، ۶۴۵ ، ۶۴۹ .
باغ شاه بارفروش ده = بحرالارم : ۱۸۷ ، ۱۸۸ ، ۱۸۹ ، ۱۹۰ ، ۱۹۱ ، ۱۹۲ ، ۱۹۳ ، ۱۹۴ ، ۱۹۵ ، ۱۹۷ .
باغ شاه عباس درساری = باغ ملك آرا = باغ شاه : ۴۹۱ ، ۵۲۲ ، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۶۸، ۶۱۶ .
باغ شاه‌کهنه ازمحلات ساری : ۴۹۵.
باغ شمال دراشرف : ۶۱۶ ، ۶۳۱ ، ۶۳۳، ۶۴۹، ۶۵۲ .
باغ صاحب‌الزمان وکاخ آن دراشرف:۶۱۶، ۶۳۱ ، ۶۳۶ ، ۶۳۷ ، ۶۴۰ ، ۶۴۵ ، ۶۴۹، ۶۵۱ .
باغ صفی‌آباد = قصرصفی‌آباد : ۶۳۴ .
باغ عبدالحسین خانی درنشل بندپی:۳۲۰ .
باغ قصراسپهبد حسام‌الدوله شهریاربن‌قارن: ۵۰۸ .
باغ‌گاوپوستی مدرسه ودخمهٔ اسپهبدان باوندی درساری = شاه غازی : ۵۰۸ ، ۵۰۹ ، ۵۱۰ .
باغ محمد قلی میرزا ملك‌آرا بیرون شهر

ساری = باغ ملك‌آزائی : ۵۲۳ .
باغ ملك‌آرائی درساری : ۴۹۶ .
باغ ناصری = باغ ملك‌آرا درساری: ۵۲۴.
باغ وعمارت شاه عباس درکنارهراز: ۶۴ .
باغ وعمارت نجف قلی خان مصباح نظام در دهکدهٔ سارو: ۷۲۸ .
باغها وکاخهای شش‌گانهٔ صفویان در اشرف البلاد : ۶۱۸ . ۶۳۱ ، ۶۴۴ ، ۶۴۵ ، ۶۴۸ ، ۶۴۹ ، ۶۵۰ .
باغهای شاهی دراشرف : ۶۱۶.
باغ هزارجریب اصفهان : ۶۰۴ .
باقرناظر = باب ناظر ازمحلات بارفروش : ۱۸۰ .
باکو = بادکوبه : ۷۲۰ .
باکوس Bachus = خداوند میگساری : ۶۳۰ .
بالا امچال‌پی از دهکده‌های لاله‌آباد: ۲۸۹.
بالا تجن جزء بخش مرکزی شهرستان شاهی: ۲۹۹ ، ۳۳۳ ، ۳۶۵ .
بالا خیابان لیتکوه : ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۱۱۷ ، ۱۱۸، ۱۱۹ .
بالادزا : ۷۴۹ .
بالا دشت علی‌آباد : ۳۳۶ .
بالا لاریجان : ۱۲۹ .
بالو از دهکده‌های کوهپرکچور: ۴۳۷ .
بالوکیا = شیخ‌سلطان بالوکیا سلطان: ۴۳۶، ۴۳۸ ، ۴۴۰ ، ۴۴۲ ، ۴۵۴ .
بالوی فرستادهٔ‌خسروپرویزنزدقیصرروم:۴۳۹
بانسر(بضم سین) ازنواحی مشهدسر: ۲۵۵ .
بانصری مشهد ساری : ۵۲۰ .
بانك ملی اشرف (بهشهر) : ۶۶۷ .
باو: ۴۴۱ ، ۴۸۷ ، ۶۸۱ .
باو[فرزندان ...] : ۴۷۴ .
باوجمان = باوآویجمان : ۴۸۷ .
باول = بابلرود = باول رود : ۱۶۳، ۱۷۶، ۱۸۵ .
باوندان‌طبرستان = باوندیان: ۴۴۱ ، ۵۰۶ ، ۶۰۶ .
باوندیان خاندان جاماسب : ۴۶۲ .
بایجان دهکده‌ای‌کنارآب هراز: ۳۲۲ .
بایزید بسطامی : ۴۳۸ .
بائی‌کتی دراراضی جنگلی بـه همین نام : ۳۸۳ .
بائی‌کلا ازدهکده‌های بلوك خانقاه‌پی:۳۹۱.
بربری محله ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
بتول ازمدفونین درمقبرهٔ بیکائیها دخترسید عبدالله بیکائی : ۲۳۰ .
بحرآبسکون = دریای خزر: ۵۸۲.
بحرالارم = باغ شاه بارفروش ده : ۱۷۸ ، ۱۸۸ ، ۱۸۹ ، ۱۹۰ ، ۱۹۱ ، ۱۹۲ ، ۱۹۳ ، ۱۹۴ ، ۱۹۵ ، ۱۹۶ .
بحرخزر = دریای خزر: ۷۰۴ : ۷۱۶ .
بحردیلم = دریای خزر: ۱۱ .
بحرطبرستان = دریای خزر: ۵۶۴ .
بحیرهٔ آبسکون = دریای خزر: ۷۰۹ .
بختیارکوتی درآمل : ۱۰۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

بدیع الزمان میرزا حاکم استراباد : ۷۴۰ .
برابن سرراه شلفین گردن به چرات : ۴۱۸ .
برادره برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
بربرخیل = بربری محله ازمحلات آمل: ۲۶.
بربرمحله دهکده‌ای که جزء علی آباد شد : ۳۳۳ .
بربری ازطوایف ساکن درآمل : ۲۴.
بربری محله = بربری‌خیل آمل : ۲۵ .
برج پیرشهریار در دهکدهٔ لمرز راستوپی : ۴۳۳ .
برج دیدبانی درپاپك : ۴۸۲ .
برج دیدبانی درتورهن : ۴۸۲ .
برج دیدبانی درچاشت خوران : ۴۸۲ .
برج دیدبانی درسیدکلا : ۴۸۲ .
برج دیدبانی درقاضی‌کلا : ۴۸۲ .
برج دیدبانی درنم‌نمن : ۴۸۲ .
برج دیدبانی در ورشت : ۴۸۲ .
برج دیدبانی در وساله : ۴۸۲ .
برج دیـوکلی در راستوپی بـرسر دوراهی سرخاباد: ۴۳۰ .
برج رسگت : ۳۹۸ ، ۴۳۴، ۴۴۲ ، ۷۴۴ ، ۷۷۶، ۷۷۷ .
برج سرخ‌رباط درراستوپی‌سوادکوه: ۴۷۹.
برج قدیمی در برارکوه چرات سوادکوه : ۴۷۸ .
برج گوهرباران میان نکا رود و شبه جزیرهٔ میانکاله : ۶۷۸ .
برج لاجیم درکسلیان سوادکـوه : ۳۹۸ ، ۳۹۹ ، ۴۰۰ ، ۴۰۱ ، ۴۴۲ ، ۷۴۴ .
برج نکارود : ۶۷۷ .
برجنده دهکده‌ای از اهلم رستاق : ۱۱۱ .
برج عمارت ساری : ۵۲۹ .
برج نگهبانی درفرح‌آباد : ۵۹۵ .
برج وخرابهٔ قدیمی درزروم : ۷۶۲ .
برج ورسك : ۴۳۰ .
برجی قدیمی درگریوده بندپی: ۳۲۹ .
برجی قدیمی دروررزنهٔ بندپی : ۳۳۰ .
بردجه‌کله : ۶۰۷ ، ۷۰۳ .
برزگر: ۱۹۵ ، ۳۱۳ .
برزنه = ورزنه سرراه نشل به ازیر: ۳۲۱ .
برنت ازسرچشمه‌های رود تجن : ۴۹۰ .
برنت از دهکده‌های بلوك خانقاه‌پی: ۳۹۱ .
برهان قاطع : ۷۲۳ .
بریتیش میوزیوم لندن : ۲۴۹ .
بریجان میاندورود : ۵۹۷ ، ۶۸۴ .
بزبل دراشرف : ۶۷۰ .
بزمینان از دهکده‌های دشت‌سرآمل : ۱۴۲ .
بسطام : ۴۷۴ ، ۵۶۹ ، ۷۳۸ ، ۷۳۹.
بشم برسرراه‌شهمیرزاد به هزارجریب: ۵۶۹.
بغداد : ۲۶۶ ، ۳۰۱ .
بغداد [ائمه ...] : ۴۱ .
بغدادی از خاندانهای ساکن در پاشاکلای چلاو: ۱۲۳ .
بقعه‌ای معروف به شیخ الناس درهارون‌محلهٔ آمل : ۷۱ .

بقعه‌ای منسوب بـه خضر در اراضی مصلای آمل : ۷۰ .
بقعهٔ امامزاده قاسم دراضی پیین : ۱۶۹ .
بقعهٔ امامزاده مطهردردهکدهٔ مطهردابو: ۱۶۹.
بقعهٔ بامرکلای دابو: ۱۶۸ .
بقعهٔ بی بی رقیه نـزدیك امامزاده ابـراهیم ۲۵۷، ۲۷۰ .
بقعهٔ داذمهرکنده : ۵۷۷ .
بقعهٔ درویش در دنگه پیا : ۱۷۰ .
بقعهٔ درویش اسماعیل در اراضی‌کمانگرکلا دشت‌سرآمل : ۱۳۷ .
بقعهٔ سلطان محمد رضا درمحلهٔ ملا مجدالدین درساری = سید محمد رضا : ۵۴۶ .
بقعهٔ سید محمد در فری‌کنار بابلسر : ۲۷۱ ، ۲۷۲ .
بقعهٔ سید محمدکیاکنار بقعهٔ ملا مجد الـدین مکی : ۵۴۸ .
بقعهٔ سید نـورالدین در اراضی پمبـه جار مرزنگوی : ۱۶۹ .
بقعهٔ شاهرضـا در دهکدهٔ شاهرضا جـویبار گیلخواران : ۳۵۲ .
بقعهٔ شاه‌رضا درچاك شاه رضا درآمل:۱۰۴.
بقعهٔ شیخ طبرسی = مزارشیخ طبرسی = بقعهٔ شیخ طبری = قلعهٔ طبریه : ۳۶۷،۳۶۸، ۳۶۹ ، ۳۷۱ ، ۳۷۲ .
بقعهٔ طاوس خانم در سرین‌کلای اهلم‌رستاق: ۱۱۳ .
بقعهٔ عالی چنگه درعالی چنگهٔ بالا خیابان : ۱۱۷ .
بقعهٔ‌کریم ورحیم در اراضی دهکدهٔ مقری‌کلا از دهکده‌های پازوار: ۲۵۸ .
بقعهٔ مجلسیین : ۳۷۱ .
بقعهٔ ملا مجد الدین مکی : ۵۴۷ ، ۵۴۸ .
بقعهٔ میربزرگ درآمل : ۲۵ ، ۷۴۴ .
بقعهٔ نوامام : ۱۸۷ .
بقیع : ۲۶۶ .
بلخ : ۲۰ .
بلدهٔ نور: ۵ ، ۷۰۸ .
بلفت پشت‌گردنهٔ شلفین : ۴۱۸ .
بلند امام درلمراسك : ۵۳۸ .
بلوچ [طایفه ...] : ۴۹۹ ، ۵۰۰ .
بلوچی‌خیل ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
بلوچی محلهٔ ساری : ۴۹۵ .
بلوکان همان بـابلکان است از دهکـده‌های لاله‌آباد بابل : ۲۸۸ .
بلوك داود : ۳۹۴ .
بلیران = بلیرون نزدیك شهنه‌کلا : ۱۴۹ .
بنائی قدیمی درکاله عرب‌خیل بابلسر: ۲۵۷.
بنافت جزء دودانگه : ۴۸۵ ، ۷۴۸، ۷۷۱ .
بناهای نظام‌آشور دربنهٔ علی‌اکبر: ۷۱۳ .
بنای دیگرنظام‌آشور: ۷۱۴ .
بنت شیرزاد قادی : ۳۴۶ .
بندار ازخاندانهای ساکن درتیار: ۱۲۲ .
بندارخیل مزکوره : ۶۰۷ .

www.tabarestan.info تبرستان

بند اسطلخ میان بارفروش ده وساری: ۱۹۸، ۲۶۰ .
بند بریده = تنگ بریده : ۷ .
بندپی ازنواحی بابل : ۱۸۷، ۲۹۹، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۱۳، ۳۲۱، ۳۳۳، ۴۱۷، ۴۲۱،
بندرآبسکون : ۷۲۴ .
بندرج جزء دو دانگه : ۴۸۵ ، ۷۴۸ .
بندرشاه : ۷۲۷ .
بندرگاه عین الهم : ۴۸۶ .
بندرگز: ۶۱۳، ۷۱۸، ۷۲۰، ۷۲۸، ۷۳۷ .
بند سوته رجه سرراه ملاده به هزارجریب : ۵۷۰ .
بنکشی ازطوایف ساکن درآمل : ۲۴ .
بنکشی‌خیل ازمحلات آمل : ۲۵ .
بن‌کلا از دهکده‌های سوادکوه : ۳۹۴ .
بنگرکلا : ۳۰۲ .
بنه‌کنار از دهکده‌های جلال ازرک : ۲۷۷ .
بنی العباس [خلفای ...] : ۵۵۵ ، ۵۵۶ .
بوبل‌کیا سلطان در بورخانی ونفت چال : ۴۸۱ .
بوبی‌کیا سلطان = بوبل‌کیا سلطان
بوالحسن : ۵۱۴ .
بورود شعبه‌ای اززن‌مرد از نهرهای دست‌راست هراز: ۲۹ .
بودون (= بودان) از دهکده‌های دشت سر آمل : ۳۱۳ .
بوده‌کیا بن شمس الدین علی کرخی بانی امامزاده عبدالله تشر:۷۵۵ .
بونده از دهکده‌های اهلم رستاق : ۱۱۰ .
بونصرمشکان : ۵۱۴ :
بوهلر: ۷۳۵ .
بهاءالله میرزا حسینعلی تاکری‌نوری: ۳۶۹.
بهاءالدین [سید ...] متولی بقعهٔ سید محمد در فری‌کنار: ۲۷۲ .
بهاءالدین بن حسن بن مهدی مامطیری: ۴۰.
بهاءالدین‌سهروردی [شیخ...] متولی‌امامزاده ابراهیم : ۸۴ ، ۸۶ .
بهاءالملك وزیرظل‌السلطان : ۷۰۸.
بهارآباد ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
بهرام بن استاد محمد نجارساری : ۵۵۳ .
بهرام بن شهریار برادر علاء الدوله علی : ۳۹۶، ۳۹۷ .
بهرام خیل تپه درشمال غربی زیروان:۷۴۲.
بهرام علی‌کیله سرراه زاغمرز به فرح آباد : ۶۷۸ .
بهزادکلا سرراه اترب : ۶۸۶ .
بهشت فاطمه : ۷۳۱ .
بهشهر = اشرف البلاد = اشرف : ۶۷۳ ، ۶۸۰ ، ۷۲۷ ، ۷۲۸ ، ۷۴۳ .
بهمنان از دهکده‌های بلوك‌کسلیان : ۳۹۳ .
بهنمیر از دهکده‌های بانسر مشهدسر: ۲۵۵ ، ۴۲۲ .
بیابان تراکمه : ۶۵۷ .
بی‌بی رقیه درنیاکی محلهٔ آمل : ۹۱ .
بی‌بی زینب دراشرف : ۶۶۶ .
بی‌بی فضه خاتون بنت امیرصاعد بانی در

شرقی‌آستانهٔ امامزاده ابراهیم بابلسر : ۲۶۲، ۲۶۴ .
بیج تاجی ازمحلات بارفروش :۱۷۹ .
بیجی‌کلا از دهکده‌های جلال ازرك: ۲۷۸. ۲۸۵ .
بیدآباد ازمحلات بارفروش: ۱۷۹ ، ۱۸۰.
بیرامتر(= بهرام اتر) از محلات ساری : ۴۹۵ .
بی‌سرتکیه ازمحلات بارفروش : ۱۷۸ .
بیشه ازنواحی بابل : ۲۸۷، ۲۹۱ ، ۲۹۹ .
بیشه بند از دهکده‌های هزارجریب : ۷۴۹ .
بیشه‌سر ازنواحی بابل : ۲۵۵ .
بیشه‌سرجزء بخش مرکزی شهرستان شاهی : ۳۳۳، ۳۷۵ .
بیکنده از دهکده‌های طبرستان : ۱۷۵ .
بیمارستان امام خمینی دراشرف : ۶۶۵ .
بیمارستان‌دانشگاه برسرراه مسجدگنج‌افروز: ۱۸۱ .
بیمارستان شیروخورشید سرخ : ۷۱ .
بیم دره از دهکده‌های بلوك سرخ رباط : ۳۹۱ .
بیم دره از دهکده‌های بلوك اتند : ۳۹۲ .
بیهق قدیم = سبزوار وپیرامون‌آن : ۴۳۹ .
بیهقی : ۱۹۹ ، ۵۱۴ .
بیهما : ۱۳۱ .

پ

پابند از دهستان هزارجریب : ۴۸۶، ۷۲۸ .
پاجی از دهکده‌های هزارجریب : ۵۶۹ ، ۷۴۷ .
پادشاه ابوجعفر: ۳۹۶ .
پادشامیر برسرراه الیمستان به‌شیرگاه:۱۳۲، ۳۲۹ .
پادشاه افراسیاب اترب : ۱۲۶ .
پادشاه امیر بندپی = پادشاه میر بندپی از دهکده‌های بندپی : ۳۱۳ .
پادشاه میربندپی از دهکده‌های بندپی:۳۱۳.
پارس [زمین ...] : ۱۲۳ .
پارسی خندق بالای علیاباد : ۵۱۱.
پارك جنگلی هراز: ۱۱۸ .
پازوار ازنواحی مشهدسر: ۲۵۵ ، ۲۵۶ ، ۲۸۷ .
پاسگاه حفاظت محیط زیست : ۷۱۳ .
پاسگاه مرزی‌کشور درمیان قلعه : ۷۰۵ .
پاسنگ از دهکده‌های پنجهزاره : ۷۳۱ .
پاشا ازخاندانهای‌ساکن درپاشاکلای چلاو: ۱۲۳ .
پاشاکلا از دهکده‌های چلاو: ۱۲۲.
پاشاکلا از دهکده‌های بلوك‌کسلیان : ۳۹۳ .
پاشاکلا از دهکده‌های دشت‌سرآمل: ۱۳۶، ۱۳۷ .
پالند از دهکده‌های بلوك اتند : ۳۹۲ .

www.tabarestan.info تبرستان

پای‌چنارازمحلات ساری : ۴۹۵ .
پای‌دشت = شهرستانه مرز: ۲۰ .
پایین امچال‌پی ازدهکده‌های لاله‌آباد: ۲۸۹.
پایین بازار ازمحلات آمل : ۲۶ .
پایین بلوکان ازدهکده‌های بابلکان لاله‌آباد: ۲۸۸ .
پایین خیابان لیتکوه : ۱۱۵، ۱۱۹ ، ۱۲۰ .
پایین دزا : ۷۴۹ .
پایین دین‌کتی رمنت درشمال شرقی بابل : ۵۷۴ .
پایین رستم درتالارپی : ۳۴۳ .
پایین محله ازمحلات بابل پشت : ۲۷۰ .
پایین هشتل از دهکده های دشت سرآمل : ۱۴۶ .
پبن از اراضی دهکدهٔ کمانگرکلای دابو: ۱۶۹ .
پردر برسرراه نشل به لاسم : ۳۲۲ .
پردرتنگه برسرراه نشل به بایجان : ۳۲۲ .
پرده : ۵ .
پرسته‌کله : ۷۰۳ .
پرور ازشاخه‌های تجن : ۴۸۶ .
پریجا درتالارپی : ۳۴۳ .
پریجون محلی اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
پری چشمه: ۴۶۷ .
پریم دودانگهٔ ساری = فریم : ۳۹۷ ، ۴۴۱، ۵۱۶ ، ۷۷۳ ، ۷۷۴ .
پریمه از دهکده های چلاو : ۱۲۲ ، ۱۳۰ ، ۱۳۱ .
پشتکوه جزء دودانگه : ۴۸۵ ، ۷۴۸ .
پشته ازرق دون دربارفروش ده : ۱۸۳ .
پشتهٔ باریک‌آب میان‌ساری وعلی‌آباد: ۵۷.
پل‌آجری روی رودخانهٔ سیاهرود : ۳۵۹ .
پل‌آجری علی تپهٔ پنجهزاره : ۷۳۰ .
پل‌آجری نزدیک چارامام : ۶۸۱ .
پل‌آقا محمد شاهی بر روی تجن : ۵۶۵ ، ۵۶۶، ۵۶۸ .
پل از سنگ و ساروج در اراضی جوارم : ۴۵۹ .
پل بالو پل‌آجری شکسته داخل جنگل بالو: ۴۰۴، ۶۰۶ .
پل بشل (شاید پل شاهپور قدیم ؟) : ۳۹۴ .
پل پنج چشمه (= اترب کیله) : ۶۷۸ .
پل تجن : ۴۹۶ ، ۵۵۱ ، ۵۶۷ ، ۷۴۳ .
پل تسکارود : ۷۰۴ .
پل تیجنه رود : ۵۱۶.
پل جدید تجن : ۵۶۸ .
پل چمنو = پل چمنویه : ۴۳۰ .
پل دختر = کیجا پل نزدیک شیرگاه: ۳۹۴، ۴۰۴ .
پل دوچشمه سرراه زاغمرز به فرح‌آباد : ۶۷۸ .
پل رعیت خیل درگرجی محلهٔ اشرف : ۶۷۰ .
پل سرنکا : ۷۳۹ .

پل سفید سرراه شاه عباسی سوادکوه: ۳۹۳، ۴۱۳ ، ۴۲۷ ، ۴۳۰ ، ۴۳۲ ، ۴۳۳ ، ۴۳۵ ، ۷۴۸ ، ۷۷۶ .
پل سنگی میان رکاوند و رباط : ۷۳۰ .
پل سنگی درراه‌آمل به اسکومحله : ۱۱۹.
پل سنگی در قادی محلهٔ آمل : ۶۱ .
پل سه تیر = پل چمنو = پل چمنویه: ۳۴۱ .
پل سیاهرود : ۳۴۲ .
پل شاه عباسی برروی رودخانهٔ تجن: ۵۶۵، ۵۶۸ .
پل شاه‌عباسی درخیابان امیری اشرف: ۶۷۰.
پل شاه عباسی درشیرگاه سوادکوه : ۴۰۳ .
پل فرح‌آباد = پل شاه عباسی: ۵۸۰، ۵۸۸.
پل قدیمی برآب تیلن دره در خرماکلای بالا تجن شاهی : ۳۶۶ .
پل قدیمی بررودخانهٔ پلور: ۶ .
پل قدیمی درسراج‌کلای جویبارگیلخواران: ۳۵۱ .
پل‌قدیمی میان دهکدهٔ پایین‌رستم واسترابادی محله از دهکده‌های تالارپی : ۳۴۳ .
پل‌قدیمی‌شاهپورکنارراه شیرگاه به‌علی‌آباد: ۴۰۹ .
پل‌کسلیان(سرحد سوادکوه وشیرگاه):۳۹۴.
پل محمد حسن خان برروی رودتجن: ۱۹۹، ۲۰۰، ۳۰۷، ۵۶۶، ۵۶۸، ۷۴۰، ۷۴۴.
پل محمد حسن قاجار بر روی رود نکا = پل‌سر: ۷۴۰ .
پل مقیم خان بیرون شهر ساری در مغرب : ۵۶۷ .
پل ورسك : ۴۲۸ .
پلم‌کوتی(= پلهم‌کوتی) ازدهکده‌های دابو: ۱۶۹ .
پلنگان اسل ازبنه‌های میانکاله : ۷۱۰ .
پلنگ‌کتی تپه‌ای در دولت‌آباد مزکوره : ۵۷۰، ۶۰۷ .
پمبه‌جار از اراضی دهکدهٔ مرزنگوی دابو: ۱۶۹ .
پلور: ۶ .
پنجاب : ۱۲۹ .
پنجاه هزار = پنجهزاره = پنجهزار : ۵۱۴ ، ۶۹۲ ، ۶۹۶ ، ۷۰۲ .
پنج برار درجنگل‌کهنه حسن رستمکلا: ۶۹۲.
پنجرهٔ مشبك شاهزاده حسین : ۵۳۸.
پنج شنبه بازار ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ ، ۱۸۰ .
پنجهزاره ازبخشهای اشرف = پنجاه‌هزار = پنجهزار: ۴۸۵ ، ۶۱۳ ، ۶۸۳ ، ۷۲۷.
پنیرون سرراه نشل به لزیر: ۳۲۱ .
پوپ Pope : ۵۴۱ ، ۵۴۶ .
پول محمد سپندی : ۵۱۱ .
پهلوی [زبان...] : ۴۵۲ .
پهندر: ۷۴۸ .
پیازمرگ‌کوهی درجنوب سوادکوه : ۳۹۱.
پیاکلا ازمحلات بارفروش : ۱۷۹.

www.tabarestan.info تبرستان

پیت رود از دهکده‌های چپکرود : ۳۴۹ .
پیترودلاواله : ۶۱۸ ، ۶۲۰ .
پیته‌کت ازمحلات آمل : ۲۶ .
پیته نو از دهکده‌های هزارجریب : ۷۴۹ .
پیچ ازخاندانهای ساکن درنجارکلای‌چلاو: ۱۲۳ .
پیچه‌کلا : ۱۲۳ .
پیراشرح درگورستان غرب ساری : ۵۷۵ .
پیرپادشاه (ازاطرافیان امیرتیمور) : ۱۶۰ .
پیرتکیه ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
پیرتکیه در محلهٔ دروازه‌گرگان ساری : ۵۶۰ .
پیرده برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
پیرعلم ازمحلات بارفروش : ۱۸۰ .
پیرمحمد خان از سران قشون‌که بسرای فتح قلعهٔ فیروزجاه رفته بودند : ۳۱۲.
پیرنعیم از دهکده‌های بلوك‌کسلیان : ۳۹۳ .
پیشدادیان : ۴۹۸ .
پیش محله از دهکده‌های دابو : ۶۷ .
پیله‌کوه از دهکده‌های نکا : ۶۸۲ .

ت

تاج‌آباد میان سردهن وبادرود : ۴۷۷.
تاج‌الاسلام ابومعمر[قاضی‌القضاة ...]:۱۶۵.
تاج‌الملوك مرداویج : ۴۲۱ ، ۴۲۲ .
تاریخ برامکه : ۱۵۹ .
تاریخ بیهق ابن فندق : ۳۷۰ .
تاریخ خاندان مرعشی مازندران : ۱۲۶ ، ۱۸۴ ، ۱۸۵ ، ۱۸۶ ، ۲۶۰ ، ۳۰۰ ، ۳۰۸ ، ۳۳۹ ، ۳۷۴ ، ۴۱۷ ، ۵۱۷ ، ۵۲۱، ۵۷۲ .
تاریخ خانی تالیف علی بن شمس الدین لاهیجی : ۴۳۸ ، ۷۶۱ .
تاریخ روضة الصفا : ۸۳۲ .
تاریخ رویان مولانا اولیاء الله آملی : ۱۸، ۴۳ .
تاریخ طبرستان حسن بن‌اسفندیار (ج۱ و۲) ۱۳ ، ۳۸ ، ۱۲۱ ، ۱۵۷، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۴ ، ۳۴۰ ، ۳۹۷ ، ۴۹۶ ، ۴۹۷ ، ۵۰۹ ، ۵۱۰ ، ۵۱۸ ، ۵۵۵ ، ۵۷۵ ، ۶۹۲، ۷۷۴ .
تاریخ‌طبرستان ورویان ومازندران میرظهیرالدین مرعشی : ۱۸ ، ۳۴۰ ، ۴۳۹ ، ۵۱۴ ، ۶۹۲ ، ۷۶۱ .
تاریخ طبری: ۱۰۹ .
تاریخ عالم‌آرای عباسی : ۵۱۵ .
تاریخ گیتی‌گشا : ۵۰۰ ، ۵۱۵ ، ۷۳۳.
تاریخ مازندران ملاشیخعلی گیلانی: ۵۳۱ .
تاریخ مازندران مهجوری دردومجلد : ۵۴ .
۵۸ ، ۵۹ ، ۱۰۲ ، ۵۹۹ ، ۷۰۷ .
تازه‌آباد : ۷۰۵ .
تاش درشمال شاهرود : ۷۱۷ .
تاکام = تکام: ۴۸۶ ، ۶۰۶ ، ۷۲۸ ، ۷۴۹.

تالار = رودتالار = آب تالار: ۲۹۱، ۳۵۷، ۳۵۸ ، ۳۹۴ ، ۴۰۴ ، ۴۰۵ ، ۴۱۳ ، ۴۱۸ ، ۴۳۲ ، ۴۵۹ ، ۷۴۱ ، ۷۴۷ ، ۷۴۸، ۷۴۹ .
تالارپی جزء بخش مرکزی شهرستان شاهی: ۳۳۳، ۳۳۴ .
تالار [درهٔ ...] : ۴۰۳ .
تالشان : ۵۰۰ .
تالش‌محله ازدهکده‌های غرب اشرف: ۵۰۰.
تاله از دهکده‌های بلوك راستوپی : ۳۹۲ .
تالیور درپریم : ۳۹۷ ، ۷۷۳ .
تام از دهکده‌های بلوك‌کلاریجان وکمندین: ۳۹۲ .
تپهٔ‌آقامحله در محمودآباد مرکز اهلم رستاق وهرازپی = تپهٔ‌آق‌محله : ۱۱۲ ، ۱۵۲ .
تپهٔ ازرت : ۷۵۹ .
تپهٔ استارم: ۷۵۹ .
تپهٔ استیروا : ۷۵۹ .
تپهٔ امام تقی : ۶۸۳ .
تپهٔ امامزاده خلیفه : ۵۷۳ .
تپهٔ‌امامزاده‌عبدالله درده‌رویش‌کلای‌میاندورود: ۵۷۲ .
تپهٔ امامزاده قاسم نزدیك سوته وموزی‌باغ : ۵۹۶ .
تپهٔ‌امامزاده‌کتی درقریهٔ جنید علی‌آباد: ۵۷۲.
تپه‌ای به نام قله در برما : ۷۶۲ .
تپه‌ای تاریخی نزدیك دهکدهٔ ترکام : ۷۶۷ .
تپه‌ای قدیمی درمحل شهرکتی ازدهکده‌های دابو: ۱۶۷ .
تپه‌ای قدیمی درآبدنگ‌سرشیرگاه : ۴۰۹ .
تپه‌ای قدیمی در بونده از دهکده‌های اهلم‌رستاق : ۱۱۰.
تپه‌ای قدیمی در دهکدهٔ‌کتی هرازپی: ۱۵۵.
تپه‌ای قدیمی درصلح‌دارکلای بندپی: ۳۳۰.
تپه‌ای‌قدیمی درقادی‌کلا نوکندکای علی‌آباد: ۳۶۲ .
تپه‌ای قدیمی درکتی لته ازدهکده‌های شیرگاه سوادکوه : ۴۰۶ ، ۴۷۹.
تپه‌ای میان‌چشمه‌سر ولجی وقریهٔ‌اسرم:۵۷۲.
تپهٔ بالکن در دهکدهٔ مهرجین بابل : ۵۷۴ .
تپهٔ تروجن : ۶۸۳.
تپهٔ تشکیلی‌سر درسمسکندهٔ میاندورود :۵۷۰.
تپهٔ تلارسر درمهلبون جلال ازرك : ۲۷۷ .
تپهٔ جامخانه درجامخانهٔ میاندورود : ۵۷۱.
تپهٔ چکوت داخل‌جنگل روستای‌سراب‌گردان شیرگاه : ۴۰۹ .
تپهٔ حاجی رضا درتیرکلای اسفیورد وشورآب : ۵۷۰ .
تپه حصار دامغان : ۶۸۸ .
تپهٔ حمیدآباد در دهکدهٔ حمید آباد رودپی : ۵۷۱ .
تپهٔ خانه سری در قورت‌کلای میاندورود : ۵۷۱ .
تپهٔ دولمرز نزدیك دهکدهٔ دولمرز: ۵۹۶ .
تپه دین در شورکا از دهستان گیلخوران : ۳۸۸ .

www.tabarestan.info تبرستان

تپه دین درحیدرآباد گیلخواران : ۳۸۸ .
تپه دین دراسماعیل کلاکیاکلا شاهی : ۳۸۸.
تپهٔزیبحی درحاجی کلا بالاتجن شاهی:۳۸۹.
تپهٔ زیروان: ۶۸۳ .
تپهٔ سرخ دیم : ۶۸۳ .
تپهٔسرخ کلا درسرخ کلای‌اسفیورد وشوراب: ۵۷۰ .
تپهٔ سمسکنده : ۵۷۲ .
تپهٔ سنگر در دولت آباد مـزکوده : ۵۷۰ ، ۶۰۷ .
تپهٔ سوته در سوتهٔ رودپی : ۵۷۱ .
تپهٔ سورك : ۵۹۷ .
تپهٔ سید محله درروستای سید محلهٔ رودپی : ۳۸۸: ۵۷۱ .
تپهٔ شاه نشین در پائین خریم مرتع زیولا : ۴۰۹ .
تپهٔ شاه نشین در دولت‌آباد مزکوره:۵۷۰، ۶۰۷ .
تپهٔ شاه نشین در دهکدهٔ آری بندپی: ۳۳۰.
تپهٔ صورت در دهکدهٔ صورت : ۳۳۰.
تپه عمارت‌کلباد : ۷۳۷ .
تپهٔ فرمانی درسمسکندهٔ میاندورود : ۵۷۰.
تپهٔ فیروزکنده دردهکدهٔ فیروزکندهٔ رودپی : ۵۷۱ .
تپهٔ قدیمی جلال ازرك : ۲۸۵ .
تپه‌کشی در اشرف : ۵۷۳ .
تپهٔ‌کلباد : ۷۰۸ .
تپهٔ گلباجی در دهکدهٔ زید میاندورود:۵۷۱.
تپهٔ‌گل نشین در دهکدهٔ‌گل‌نشین شهرخواست: ۵۷۱ .
تپهٔ لاك تراشان : ۶۷۹ .
تپهٔ مورندین نزدیك والاشت : ۶۸۳ .
تپهٔ نودهك در نودهك میاندورود : ۵۷۲ .
تپهٔ وسرا در دهکـدهٔ وسرای جلال ازرك : ۲۷۸ .
تپهٔ ولیك‌رو نزدیك دهکدهٔ شاه عبدالله:۲۸۲.
تپه‌های میان قراتپه وفرح‌آباد : ۵۷۲ .
تپهٔ همت‌آباد دردهکدهٔ همت‌آباد میاندورود: ۵۷۱ .
تجارروسی: ۲۰۹.
تجر درشمال شاهرود : ۷۱۷ .
تجری = ترجی (به قول رابینو) : ۱۸۷ .
تجری اسبه شورپی = کاردگر نماور: ۲۸۴، ۲۸۵ .
تجن = رودخانهٔ تجن رودخانـه‌ای نزدیك ساری : ۳۹۱ ، ۴۸۶ ، ۴۹۰ ، ۵۰۱ ، ۵۶۴، ۵۶۵، ۶۷۸، ۷۴۰، ۷۴۷، ۷۴۸.
تجن‌کنار ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
تجنه‌جار ازمحلات آمل : ۲۵ .
تجنه رود = رودخانهٔ تجن : ۵۶۴ .
تجه‌رو ازنهرهای دست چپ هراز: ۲۹ .
تجه رودکنار از دهکـده های اهلم رستاق : ۱۱۰، ۱۱۱ .
تجینه رود = رودخانهٔ تجن : ۵۸۰ ، ۵۸۲ ، ۵۹۰ .
تخت رستم درنکا : ۶۷۵ .

تخته‌گاه سرراه چرات به شیخ موسی:۴۱۹.
تراجه محلی اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
تربت ابوجعفر حناطی درآمل : ۴۰ .
تربت شمس‌آل رسول درآمل : ۴۸ .
تربت شیخ ابوالعباس قصاب درآمل : ۴۰ .
تربت شیخ زاهد فیروی درآمل : ۴۰.
تربت‌قاضی هجیم بردرمشهد شمس‌آل‌رسول به محلهٔ عوامه‌کوی : ۴۹ .
تربتی درکبودکلای بندپی : ۲۹۸.
ترجمهٔ فارسی نسخهٔ عکسی ملگنوف : ۵۹ .
ترجی = توجی : ۱۲۵ ، ۱۸۷ .
ترسا : ۴۱ .
ترشیز: ۵۰۹ .
ترکان عثمانی : ۶۶۵ .
ترك اسل از بنه‌های میانکاله : ۷۱۰ .
ترکمانها = ترکمانان = ترکمان = تراکمه : ۴۹۸ ، ۵۹۳ ، ۶۰۸ ، ۶۱۶ ، ۷۰۴ ، ۷۱۰ ، ۷۱۶ ، ۷۱۷ ، ۷۱۸ ، ۷۲۸ ، ۷۳۳، ۷۳۴ ، ۷۳۵ ، ۷۳۶ ، ۷۳۸ .
ترك محله قسمتی ازمجاورمحله : ۳۳۳ .
ترکلی (بکسرتاء) برسرراه شاه بیشهٔ هرازبه فیروزکوه : ۱۳۱ .
ترکه‌لارود ازنهرهای دست‌راست هراز:۲۹.
تروت دهکده‌ای‌که‌آب بخشان بابل درآنجا است : ۱۸۱ .
تروجن ازدهکده‌های قره‌طغان: ۶۷۳، ۶۹۷.
تعمیروتجدیدعمارات وابنیهٔ صفویه دراشرف البلاد: ۶۵۳ .
تفرش : ۳۷۰ .
تفسیرطبری : ۱۹ .
تفنگچی اشرفی : ۷۰۵ .
تقویم البلدان : ۱۱ ، ۱۷۵ .
تك‌چال برسرراه تنگه : ۵۶۹ .
تکش بن ایل ارسلان [سلطان ...] : ۴۹۷ .
تکیه‌آملی محلهٔ‌آمل : ۲۵ ، ۵۷ .
تکیهٔ ارباب از محلات بارفروش : ۱۷۹ .
تکیهٔ اسکی‌ها در اسپی‌کلا محلهٔ آمل : ۲۵ ، ۱۰۳ .
تکیـهٔ اصفهانی محله درخیابان قـارن‌کوچهٔ اصفهانی ساری : ۵۶۰ .
تکیهٔ امامزاده عبدالله در محلهٔ امامزاده عبدالله ساری : ۵۵۹ .
تکیهٔ امیرکلا از دهکده‌های پازوارمشهدسر: ۲۵۸ .
تکیهٔ انبارنو درمحلهٔ انبارنو ساری : ۵۵۹ .
تکیهٔ اوجابن در بارفروش : ۲۴۶ .
تکیهٔ اوجی‌آباد هرازپی : ۱۵۳ .
تکیه‌ای قدیمی درمقری‌کلای بندپی : ۳۱۶.
تکیه‌ای قدیمی دررمنت بیشه‌سربابل: ۲۹۵ .
تکیه‌ای قدیمی در دابوکلای پایین : ۱۷۰ .
تکیه‌ای قدیمی در دهکدهٔ‌کله بست پـازوار: ۲۵۹ .
تکیه‌ای‌قدیمی دردهکدهٔ هندوکلای دشت‌سر: ۱۳۴ .
تکیه‌ای قدیمی درکردکلاگیلخواران : ۳۵۱.
تکیه‌ای‌قدیمی‌درکلاگرمحلهٔ گیلخواران: ۳۴۹

www.tabarestan.info تبرستان

تکیهٔ باقرآباد درمحلهٔ باقرآباد ساری: ۵۵۹.
تکیهٔ باقرناظر درمحلهٔ سرحمام بابل : ۲۳۱.
تکیهٔ بهرام‌اتر درمحلهٔ بهرام اترساری: ۵۶۰.
تکیهٔ پنجشنبه‌بازار درمحلهٔ پنجشنبه بازارقدیم بارفروش : ۲۴۵ .
تکیهٔ پیرعلم = تکیهٔمرادبیك درمحلهٔ مرادبیك بارفروش : ۲۴۴ .
تکیهٔ حاجی‌آباد درمحلهٔ حاجی‌آباد ساری : ۵۶۰ .
تکیهٔ رانندگان پهلوی تکیهٔ سه‌شنبه درخیابان نادر ساری : ۵۶۰ .
تکیهٔ زرگرمحله درمیدان زرگرمحله : ۲۱۸ .
تکیهٔ سه‌شنبه درخیابان نادر پهلوی تکیهٔ رانندگان ساری : ۵۶۰ .
تکیهٔ سید جلال در محلهٔ سید جلال بابل : ۲۳۳ .
تکیهٔ سیدسر درمحلهٔ میرمشهد ساری : ۵۵۹ .
تکیهٔ شاهزاده حسین در محلهٔ شاهزاده حسین ساری : ۵۵۹ .
تکیهٔ شکرآباد درمحلهٔشکرآباد ساری: ۵۵۹.
تکیهٔ عباس خانی درمحلهٔ امامزاده عبدالله ساری : ۵۵۹ .
تکیهٔ فیروزکلا دردهکدهٔ فیروزکلای دشت‌سرآمل : ۱۳۵ .
تکیهٔ قادی در قادی محلهٔ آمل : ۶۱.
تکیهٔ قلیچ خان درقلیچ محلهٔ ساری : ۵۵۹ .
تکیهٔ گاوان‌کلا بابلکنار شاهی : ۳۸۵ .
تکیهٔ مختار درمحله مختارساری : ۵۵۹ .
تکیهٔ مشائی محله آمل : ۲۵ ، ۶۴ .
تکیهٔ مله در میان دهکدهٔ مله از دهکده‌های بیشه‌سرعلی‌آباد : ۳۸۲ .
تکیهٔ میری سرروضه در محلهٔ میری‌سرروضهٔ ساری : ۵۵۹ .
تکیهٔ نعلبندان درمحلهٔ نعلبندان ساری : ۵۵۹.
تکیهٔ نقاره‌چی درمحلهٔ نقاره‌چی‌ساری: ۵۵۹.
تکیهٔ نیاکی محلهٔ آمل = تکیهٔ نیاکیها : ۲۵، ۳۷۰ .
تکیه ومسجد مراد بیك درمحلهٔ مراد بیك بارفروش : ۲۲۹ .
تکیه وسقانفار درشیرمحلهٔ دابو: ۱۶۷.
تکیه وسقانفارکاردگرمحله (کاردی‌محلهٔ دابو) ۱۶۸ .
تکیهٔ هف پلکون در دهکدهٔ معلم‌کلای هرازپی : ۱۵۳ .
تکیهٔ همت‌آباد شپش‌کشان : ۵۵۸ .
تلار(= تالار) : ۳۹ ، ۳۳۹ .
تلر سرراه نشل به بایجان : ۳۲۲ .
تلم‌چال سرراه شلفین‌گردن به چرات: ۴۱۸.
تلوکلا سرراه‌کیاسر: ۷۴۹ .
تلی‌کران از دهکده‌های جلال ازرك: ۲۸۵.
تمسك از دهکده‌های دشت‌سرآمل : ۱۴۶ .
تمیشه : ۴۲۱ ، ۴۲۲ ، ۵۱۶ ، ۷۷۷ .
تنگ بریده = بندیره : ۳۰ .
تنگ سرخاباد : ۴۳۱ .
تنگ شمشیربر = تنگهٔ شمشیربر: ۴۸۶ ، ۶۷۸ .

تنگ مقیمی = مقیمی از بنه‌های میانکاله : ۷۱۱ .
تنگه از بنه‌های میانکاله : ۷۱۵ .
تنگه چهل درمیان‌گردنه‌گدوك وسرخ رباط : ۳۹۳ .
تنگه خلیج‌گرگان = دهانه خلیج‌گرگان : ۷۲۱، ۷۲۲ .
تنگه‌کولا (آخردرهٔ سوادکوه) : ۱۲۵.
تنیر نزدیك اترب : ۵۱۲ .
توپچی خرقانی : ۷۰۵ .
توته‌بن میانکاله : ۷۰۳ .
توجی : ۵۱۴ .
تور (ازپسران فریدون) : ۵۰۳ ، ۵۵۶ .
تورانیان : ۶۰۸ .
تورکش سرراه آلاشت به امامزاده حسن : ۳۲۷ .
تورنگ تپه : ۵۷۲ .
توسکا بن تا زاغمرز یك میل فاصله دارد : ۷۱۱ .
توسکا چشمه : ۷۳۲ .
توسکا رود = تسکا رود : ۷۰۹ .
توس‌کلا سرراه اترب : ۶۸۷ .
توماس هربرت : ۱۴ ، ۶۲۹ .
تون : ۵۰۹ .
تونلهای زیرزمینی در اسبوکلا : ۴۸۲.
تونلهای زیرزمینی در ییلاق لاکوم‌آلاشت : ۴۸۱ .
تهران : ۴۹۰ .
تهمورس دیوبند : ۴۹۸ .
تیار از دهکده‌های چلاو: ۱۲۲ ، ۱۲۸ .
تیجن‌جار ازمحلات آمل : ۲۶ .
تیرتاش از دهکده‌های کلباد : ۷۲۷.
تیزن = رودخانه تجن : ۵۶۴ .
تیزنه رود = تجن = رودخانه تجن : ۵۱۲ .
تیژنه رود = رودخانه تجن : ۵۶۴.
تیله نو از دهکده‌های کلباد : ۷۲۷ .
تیمور[امیر...] : ۲۴، ۴۳۹، ۵۱۴ ، ۵۱۵ .
تیمور قلعه درکوهستان چلاو: ۱۳۱ .
ثقفی [آقای ...] تجدید بناکنندهٔ امامزاده عبدالله : ۲۵۰ .

ج

جاجرم : ۶۰۸ ، ۷۳۸ .
جادهٔ تلارك به چوباغ : ۳۴۹ .
جادهٔ ده میان : ۴۳۳ .
جادهٔ سپاه دانش : ۲۷۸ .
جادهٔ سراسری مازندران = راه شاه عباسی : ۶۸۲ .
جادهٔ شاه عباسی = راه شاه عباسی : ۳۹۳ ، ۴۰۴ ، ۴۰۵ ، ۴۳۲ ، ۴۶۰ ، ۵۶۹ ، ۶۰۱ ، ۷۳۲ ، ۷۳۸ ، ۷۳۹ ، ۷۴۱ .
جادهٔ شاه عباسی ازعلی‌آباد به بارفروش‌ده : ۱۹۸ .

www.tabarestan.info تبرستان

جادهٔ شاه عباسی از گلوگاه به نیالا : ۷۳۲ .
جادهٔ طرح رومانی : ۶۸۲ ، ۶۸۳ ، ۷۶۷ .
جادهٔ قرح‌آباد به بهمنیز: ۳۴۹ .
جادهٔ فرعی شاه عباسی از درهٔ تالار به درهٔ تجن : ۶۰۶ .
جادهٔ کهنه‌آمل به بابل : ۲۸۹ .
جادهٔ گرگان امروز: ۵۶۹ .
جادهٔ مشهد گنج افروز: ۱۸۱ .
جاده ورسك به پل سفید : ۴۳۰ .
جادهٔ هراز = راه هراز: ۱۱۸ .
جاله‌کلا از دهکده‌های دابو: ۱۷۰ .
جامخانه از دهکده های میاندورود : ۶۰۱ ، ۶۸۲ .
جامع آمل = مسجد جامع آمل : ۶۷ .
جان بیگلو ازطوایف کرد : ۵۰۰ .
جاولی : ۱۲۳ .
چاولی کوشك درشهر آمل : ۳۸ .
جبارکیا سلطان درجنگل خشکه‌روکاج بالا- خیابان : ۱۱۶ .
جرجان = گرگان : ۸۶ ، ۵۶۸ .
جرسرودپی : ۵۷۳ .
جرکلباد : ۶۰۸ ، ۷۳۳ ، ۷۳۴ ، ۷۳۵ ، ۷۳۶، ۷۳۷ .
جرمگان : ۷۲۴ .
جریربن یزید والی خلیفه درطبرستان:۷۴۸.
جزایرآشوراده : ۷۲۳ .
جزایرجنوب ایران : ۴۵۱ .
جزیرهٔ آبسکون : ۷۲۳ ، ۷۲۴ ، ۷۲۵.
جزیرهٔ آشوراده‌کوچك : ۷۲۱ ، ۷۲۴.
جزین از دهکده‌های دابو: ۱۶۷ .
جزیرهٔ هنگام : ۴۵۱ .
جشم رود دیلمان : ۷۰۲ .
جعفربن عبدالرحمن بن محمد بطحانی از مدفونین درآمل : ۲۷ .
جعفرقلی ازمهرهای ذیل سند : ۸۷ .
جعفرقلی بیك : ۷۰۳ .
جعفرقلی‌خان بجنوردی : ۷۱۷ .
جفت توغ از بنه‌های میانکاله : ۷۱۵.
جفت‌کوه تپه‌ای کناررودخانه قادی خیل وتپه دیگری کناررودخانه داراب‌کلا: ۶۰۱.
جلال ازرك ازنواحی بابل : ۱۵۷ ، ۱۶۷ ، ۱۹۶ ، ۲۷۵ ، ۲۸۵ .
جلال الدین بن حسین چپکرودی : ۲۳۳ .
جلال الدین بن میرزا ... (واقف در سید ابوصالح) : ۳۸۲ .
جلال الدین پروانچی (برادر نوازریق) : ۳۰۶ .
جلال الدین برادرخواجه شرف‌الدین قطب: ۳۰۹ .
جلال الدین خوارزمشاه : ۲۳ .
جلالیان : ۵۱۹ .
جمال الدین درکردآباد : ۴۱۵ .
جمال الدین‌کلا : ۷۴۹ .
جمشید قارن غوری : ۹۱ .
جمنان = چمنز = جمنو = جمنون : ۳۴۰ .
جن دین درروستای قاجارخیل : ۵۹۶.

جنگل اهواز وکتی بالاخیابان : ۱۱۶ .
جنگل دارسی : ۱۱۸ .
جنگل زکریا : ۱۱۸ .
جنگل سفید دره : ۱۱۸ .
جنگل شاه موزی‌بن : ۱۱۸ .
جنگل شهموزی سر راه آق‌مشهد : ۴۰۴، ۶۰۶.
جنگل فشکه روکاج بالاخیابان : ۱۱۶ .
جنگل قلك : ۴۰۴ .
جنگل کندبن یارعلی بیك : ۴۰۴ .
جنگل گالش پل : ۳۲ .
جنگل لو : ۱۱۸ .
جنگل مرعشی : ۱۳۱
جواد بیژنی : ۲۵۲ .
جویبار : ۳۴۹ .
جوی باول = رود بابل = باول رود = رودخانه بابل : ۱۶۳ .
جهان نما = عمارت جهان‌نمای فرح آباد : ۵۸۴ .
جهان‌نما (محمدتقی‌خان) چراغ‌برق‌ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
جهود : ۴۱ .
جیره میان علی آباد وشیرگاه : ۴۷۷ .

چ

چاپارخانهٔ اشرف : ۶۶۵ .
چاپارخانه سرراه نکا : ۶۷۵ .
چاپارخانهٔ شهرساری : ۵۶۴ .
چارامام = چارمام = شارمان = شارمام از دهکده‌های میاندورود : ۴۹۱ ، ۶۸۱ .
چارسون ازدهکده‌های بلوك زیراب : ۳۹۳.
چارمان = شارمام = چارامام : ۷۰۳ .
چاریون بالا : ۴۱۶ .
چاریون پائین : ۴۱۶ .
چارلز استوارت : ۱۸۹ .
چاسرسر راه لزور به‌بلفت : ۴۱۸ .
چاشم برسر راه شهمیرزاد به هزار جریب : ۴۷۲ ، ۴۷۹ ، ۵۶۹ ، ۵۷۰ ، ۷۴۸ .
چاقدین تپه نزدیك قره‌تپه : ۷۴۱ .
چاك داراب‌کلا : ۶۰۱ .
چاکر ازمحلات آمل : ۲۶ .
چاك سر از محلات آمل : ۲۶ .
چاك شاه رضا (چاك به‌معنی چمنزار است) : ۱۰۵ .
چالمردی از دهکده‌های نکا : ۶۸۲ .
چال مسجد ساری = مسجد ملك آرا : ۵۵۷ .
چالوس : ۱۲ ، ۱۷۶.
چاله باغ ازمحلات ساری : ۴۹۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

چاله پل درمیاندرود قره‌طغان : ۶۷۹ .
چاله زمین ازمحلات بارفروش : ۱۸۰ .
چاله زمین نزدیك محل قلعه علی‌آباد : ۳۳۵.
چاله زیارت = امامزاده ابراهیم در آستانه‌سر موزی‌رج جلال ازرك : ۲۸۴.
چاله مسجد ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
چاه‌آب برسرکوهی درمرتع کلن : ۱۲۹
چپرخانه : ۴۳۱ .
چکرودشاهی(علی‌آباد) = چپکه‌رود : ۱۸۸ ، ۳۴۹ ، ۳۵۴ ، ۳۵۷ ، ۳۵۸ .
چرات از دهکده‌های ولوپی سواد کوه : ۱۳۱ ، ۳۹۲ ، ۴۱۷ ، ۴۱۸ ، ۴۱۹ ، ۴۲۰ .
چرات [جانگهٔ...] : ۴۲۱ .
چراغ برق از محلات ساری : ۴۹۵ .
چراگاه اسکنك : ۴۱۸ .
چرم (چاهی درلاریجان) : ۴ .
چشمهٔ درهٔ برزو : ۶۶۹ .
چشمه‌سر ازبنه‌های میانکاله : ۷۰۹ .
چشمه‌سر از محلات اشرف : ۶۱۶ .
چشمهٔ شوره‌کیله : ۶۸۲ .
چشمه عمارت = باغ چشمه‌عمارت : ۶۳۴ ، ۶۴۱ ، ۶۴۳ ، ۷۴۳ .
چشمه‌های شورك اونزدیك کوات : ۴۸۶ :
چفت، سرراه نشل به‌لزیر : ۳۲۱ .
چلاو = چلاب : ۱۲۱ ، ۱۲۲ ، ۱۲۳ ، ۱۲۴ ، ۱۲۶ ، ۱۲۷ ، ۱۲۸ ، ۱۳۰ ، ۱۳۱ ، ۱۳۲ . بالاچلاو: ۱۲۲. پائین چلاو: ۱۲۲. درهٔ چلاو = هج‌رودبار: ۱۲۳ .
چلاوه‌سر : ۱۳ .
چلدر درمیدان بارفروش‌ده : ۱۸۵ .
چلدین‌تپه نزدیك قره‌تپه : ۷۴۲ .
چلیاسر محلی اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
چمازکتی در شمال بابل : ۵۷۴ .
چم‌بن از دهکده‌های چلاو : ۱۲۲ ، ۱۲۹ .
چمن احمدکلا : ۲۶۲ .
چمن‌گوهرباران : ۶۷۸ .
چمنو = جمنو = جمنان = جمنون: ۳۹، ۱۶۵ ، ۳۳۹ .
چناران نزدیك مشهد : ۷۳۸ ، ۷۳۹ .
چناربن از محلات آمل : ۲۵ .
چندلا از دهکده‌های بلوك زیراب : ۳۹۳ .
چنگل‌تپه درشمال گلوگاه : ۷۴۲ .
چنگیز شیخلی : ۴۶۵ .
چوب باغ از محلات بارفروش : ۱۷۹ .
چهارباغ وعمارت میرشمس‌الدین درساری : ۵۲۱ .
چهار تکیه ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
چهار تکیه در محله چهار تکیه دروازهٔ بابل ساری = حسینیهٔ ارشاد : ۵۶۰ .
چهاردانگه شهریاری ازتوابع ساری : ۴۸۵ ، ۶۱۳ ، ۷۴۷ .
چهارسوق درمحله بازار بابل : ۲۰۷ .

چهارشنبه پش ازمحلات بارفروش : ۱۷۸ ، ۱۸۰ .
چهل شهیدان در دهکدهٔ بابل‌پشت مشهدسر : ۲۷۰.
چین [اهل...] : ۶۵۱ .
حاجی‌آباد ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
حاجی ترخان = هشترخان : ۱۷۷ .
حاجی‌حسین مسجد چهارسوق بابل‌را تجدید بناکرد : ۲۰۷ – ۲۰۸ .
حاجی رحمت اعظمی علی‌آبادی : ۳۳۷ .
حاجی‌زین‌العابدین‌شیروانی = معصوم‌علیشاه : ۴۰۵ ، ۴۱۵ ، ۴۳۰ ، ۴۳۳ ، ۴۷۱ ، ۵۱۶ ، ۵۴۸ ، ۵۵۸ ، ۵۶۶ ، ۵۶۹ ، ۶۴۹ ، ۶۵۶ ، ۶۶۴ ، ۶۶۹ ، ۶۷۵ ، ۷۰۵ ، ۷۰۶ ، ۷۲۸ .
حاجی طبرستانی از پیرمردان تکیهٔ اوجابن بارفروش : ۲۴۶ .
حاجی‌عبدالله‌بن حاجی‌محمد (بانی درورودی سید ابوصالح) : ۳۸۲ .
حاجی محمدعلی آهنگر : ۳۷۸ .
حاجی محمدعلی بارفروشی : ۳۶۷ ، ۳۶۸ .
حاجی محمدیوسف‌بن‌حبیب‌الله مشهدبان‌کاتب کتیبه‌های در ورودی امامزاده یونس رضا : ۴۰۶ .
حاجی‌ملامحمدکاظم‌بن‌ملامحمدهاشم : ۳۷۲ .
حاجی میرزاآقاسی : ۲۵۶ .
حاجی میرزاجانی کاشانی ازهمراهان میرزا حسینعلی : ۳۷۰ .
حازمه‌کوی : ۲۱ .
حاکم بندپی : ۲۱۴ .
حبیب‌الله نجارولد مشهدی‌قلی‌نوائی : ۱۱۱ .
حبیب‌الله پدر مهدی فضل‌الله زاده : ۲۵۱ .
حجة‌الاسلام = حاج ملامحمد اشرفی : ۲۰۰، ۲۰۷ .
حدودالعالم من‌المشرق الی‌المغرب : ۴۴۱ ، ۷۲۴ ، ۷۲۵ .
حر ریاحی : ۱۱۷ .
حرمین : ۴۱ .
حسام‌الدوله اردشیر باوندی : ۵۱۰ .
حسام‌الدوله شهریاربن‌قارن سرسلسلهٔ شعبهٔ‌دوم باوندیان : ۴۰۰ ، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۹.
حسن [میرزا...] پدر رضا متولی : ۲۱۴ .
حسن [علاء الدوله...].. پسر شاه غازی (۵۵۸تا۵۶۸) : ۱۲۴ ، ۱۲۶ ، ۱۶۵ .
حسن [فخرالدوله...] : ۲۴ .
حسن الاطروش بن‌علی بن‌عمرالاشرف : ۲۸ .
حسن بن احمدبن محمد بن‌عبدالرحمن شجری ازمدفونین درآمل : ۲۷ .
حسن بن‌اسفندیار = ابن‌اسفندیار : ۱۳ ، ۴۸ ، ۶۵ ، ۶۶ ، ۱۲۳ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹ ، ۳۹۵ ، ۴۸۷ ، ۴۹۶ ، ۴۹۷ ، ۵۰۹ ، ۵۱۰ ، ۵۵۴ ، ۵۵۵ ، ۵۶۵ ، ۶۹۲ .
حسن بن خلیفة بن‌ابراهیم بن‌حسن بن‌محمد از مدفونین درآمل : ۲۶ .

www.tabarestan.info تبرستان

حسن بن زید بن محمد بن اسماعیل حاجب الحجاره (۲۵۰ تا ۲۷۷) : ۲۲ ، ۲۷ ، ۵۱۹ ، ۷۰۲ ، ۷۶۹ ، ۷۷۰ .
حسن بن علی معمار برج لاجیم : ۴۴۲ .
حسن بن علی شیخ ملقب به تشری (ساعی عمارت امامزاده عبدالله) : ۷۵۶ .
حسن بن علی ناصرالکبیر : ۵۱ ، ۵۲ .
حسن بن علی علیه‌السلام : ۲۱ .
حسن بن قاسم بن حسن بن علی بن عبدالرحمن شجری معروف به داعی صغیر : ۲۲ ، ۲۷ ، ۳۹ .
حسن بورزیرآب : ۴۰۴ .
حسن حسینی لاریجانی از امضاء کنندگان ذیل حکومت نامه : ۸۷ .
حسن‌خان پسر قهار قلی‌خان پدر بزرگ شهریارپور : ۲۵۰
حسن رئیس : ۸۴ .
حسن رضا در اراضی دیوکلای کیاکلای شاهی : ۳۶۱ .
حسن‌رضا [امامزاده ...] : ۶ .
حسن صباح درمتن حسن صباغ : ۸۲ ، ۸۳ .
حسنعلی‌خان امیرنظام گروسی وزیرفوایدعامه : ۷ ، ۳۰ ، ۳۱ .
حسن غفار صالح (قاسم‌زاده) [حاجی...] : ۱۱۹ .
حسنقلی دوانی‌لو : ۱۰۸ .
حسن کوچک بن یحیی بن‌حسن مدفون در آمل ظاهراً اسمش حسین بوده است : ۲۶ .
حسن محمد عقیقی : ۵۱۶ .
حسن مهرجان دامغانی : ۷۶۵ .
حسن یالورودی [مشهدی...] : ۱۱۱ .
حسین تخلص سری شاعری که اشعار سر در مسجد کاظم بیك را ساخته : ۲۲۷ .
حسین برادرامامزاده یحیی‌درساری : ۵۳۱ ، ۵۳۲ ، ۵۳۳ .
حسین‌آباد دهکده‌ای که جزء علی‌آباد شد : ۳۳۳ .
حسین‌آباد زاغمرز : ۶۸۸ .
حسین‌آبادکناررراه جدیدآمل به‌بابل : ۱۷۰ .
حسین‌آقالری [کربلائی...] ازپیرمردان تکیهٔ اوجابن بارفروش : ۲۴۶ .
حسین‌بن استاد احمد ساری نجار در ورودی شاهزاده حسین ساری : ۵۳۵ ، ۷۳۲ .
حسین‌بن‌داودبن‌احمد بن‌علی بن‌عیسی بن‌محمد بطحانی : ۲۷ .
حسین‌بن علی علیه السلام = سید الشهدا : ۲۱۰ ، ۲۱۱ ، ۲۱۲ ، ۲۱۳ ، ۲۲۱ ، ۲۲۲ ، ۲۲۳ ، ۴۱۱ .
حسین‌بن‌محمدبن‌ابراهیم بن‌علی بن‌عبدالرحمن شجری ازمدفونین درآمل : ۲۶ .
حسین‌بن‌یحیی بن‌حسن مدفون درآمل : ۲۶ .
حسین‌خان سپه سالار [میرزا...] : ۷ .
حسین‌رکابی [سید] پسرسیداسدالله رکابی : ۱۸۴ .

حسین طبرستانی از پیرمردان تکیهٔ اوجابن بارفروش : ۲۴۶ .
حسین‌کریمان [دکتر...] : ۳۷۰ .
حسینیهٔ آقا شیخ علی در رستمکلا : ۶۹۰ .
حسینیهٔ ارشاد = چهارتکیهٔ ساری : ۵۶۰ .
حسینیهٔ شیخ محمد تقی فرحی در رستمکلا : ۶۹۰ .
حسینیه عباس خانی = تکیهٔ عباس‌خانی در ساری : ۵۵۹ .
حصارآمل = باروی‌شهرآمل : ۴۷ ، ۴۸ .
حصار ساری : ۴۷ .
حصیرفروشان ازمحلات بابل : ۱۷۹ .
حضرت رسالت پناهی = رسول خدا : ۸۰ .
حضرت قدوس = حاجی ملا محمد علی بارفروشی : ۲۴۹ ، ۳۶۷ .
حکام خلفا : ۲۱ .
حکمرانان عباسی درطبرستان : ۶۱۰ .
حلال خوار از طوایف قدیمی مازندران : ۳۱۸ .
حلب : ۳۰۱ .
حلوان : ۴۶۲ .
حمام آحوند در اشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۹ .
حمام‌آقا عباسی در محلهٔ مسجد جامع آمل : ۲۵ ، ۷۰ .
حمام‌اسماعیل‌خان‌دراشرف : ۶۱۶ ، ۶۹۹ .
حمام اشرف سلطان درآملی محلهٔ آمل : ۲۵ ، ۵۸ .
حمام امیرکلا ازدهکده‌های پازوارمشهدسر ، ۲۵۸ .
حمام باغشاه درمحلهٔ باغشاه‌ساری : ۴۹۵ ، ۵۶۲ .
حمام بزرگ‌خان در سامان استرابادی محله بابل : ۲۰۱ .
حمام بقال درآمل : ۶۰ .
حمام چپق = حمام استرابادی محله بابل : ۲۰۱ .
حمام چرخ فلك درقادی محله‌آمل : ۶۰ .
حمام چهارسوق درآمل : ۶۰ .
حمام حاج‌درویش‌علی درمحلهٔ ملاآقاباباجان ساری : ۴۹۵ ، ۵۶۲ .
حمام حاج مهدی تاجردرفراش محلهٔ اشرف: ۶۶۹ .
حمام حاجی دراشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۹ .
حمام خوئی = حمام یك‌شنبه درساری .
حمام دودر = حمام میرزا یوسف ساری .
حمام رفیع‌خان یاور دراسپی‌کلامحله : ۲۵ ، ۱۰۳ .
حمام ساچمه پاشان درآمل : ۶۰ .
حمام سه‌شنبه پهلوی تکیهٔ رانندگان‌درساری : ۴۹۵ ، ۵۶۲ .
حمام شاه در فراش محلهٔ اشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۹ .
حمام شاهزاده درمحلهٔ طوقداربن بارفروش : ۲۳۲ .

www.tabarestan.info تبرستان

حمام صادق‌خان‌در قلیچ محلهٔ ساری : ۴۹۵ ، ۵۶۲ .
حمام عطار در آمل : ۶۰ .
حمام قاضی در اشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۹ .
حمام قدیمی در مرتع اسبی‌کلا : ۷۶۸ .
حمام قدیمی جمنان در جمنان‌علی‌آباد: ۳۴۱ .
حمام قدیمی خطیر کلا در خطیر کلای بالاتجن شاهی : ۳۶۶ .
حمام قدیمی فری‌کنار : ۲۷۳ .
حمام کاظم بیك در آمل : ۶۰ .
حمام کوچك‌خان در محلهٔ مسجدقهاریه بابل : ۲۵۰ .
حمام گالش پهلوی مسجد چهار سوق در پنجشنبه بازار قدیم بابل : ۲۰۷ .
حمام مسکر بازار در آمل : ۶۰ .
حمام‌مشائی محلهٔ آمل : ۴۵ ، ۶۴ .
حمام میرزا آقا در اشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۹ .
حمام میرزا یوسف‌در محله‌سر حمام بارفروش : ۲۱۹ .
حمام میرزا یوسف در محله میدان نرگسیه = حمام دو در ساری : ۴۹۵ ، ۵۶۲ .
حمام نو در نیاکی محلهٔ آمل : ۲۵ .
حمام نیاکی در نیاکی محلهٔ آمل : ۸۹ .
حمام و عمارت علی محمد خان در برنت سوادکوه : ۴۷۹ .
حمامهای شهر اشرف : ۶۶۸ .
حمامهای قدیمی در دارون محلهٔ آمل: ۷۲.
حمامی قدیمی در آبدنگ‌سر شیرگاه : ۴۰۸ .
حمامی قدیمی منان‌کلای علی‌آباد : ۳۴۷ .
حمامی قدیمی در دهکدهٔ فیروزکلای دشت‌سر آمل: ۱۳۶ .
حمامی قدیمی در قراتپه : ۶۸۰ .
حمامی قدیمی در اراضی هندوکلای دشت‌سر آمل : ۱۳۵ .
حمام یك‌شنبه در محلهٔ میرمشهدساری = حمام خوئی : ۴۹۵ ، ۵۶۲ .
حمام یوسف‌خان در شاهاندشتی محلهٔ آمل : ۲۵ ، ۶۰ .
حمدالله مستوفی : ۱۲ .
حمزه برادر امامزاده قاسم در محلهٔ آستانه بابل : ۲۳۶ .
حمزه‌خان حاکم نوکنده : ۷۳۹ .
حمزه رضا از دهکده‌های لاله‌آباد : ۲۸۸ ، ۲۸۹ .
حمزه‌کلا در دومیلی بارفروش : ۲۵۶ .
حمیدآباد = پنبه چوله نزدیك فرح آباد : ۵۹۳ .
حیدربن‌محمدنجاردامغانی وابنه نجارصندوق امامزاده سفیدچاه : ۷۷۵ .
حیدر خان معروف به معزالسلطان کلاگر محله‌ای : ۳۰۲ .

خ

خاتم بن بهرام : ۴۲۰ .
خازن الدوله اززوجات فتحعلی‌شاه : ۵۳۰ .
خاقان مغفور = فتحعلی شاه : ۵۶۶ .
خالد بن برمك : ۲۱ ، ۳۸ .
خالد سرای محلی به نام خالد بن برمك در آمل : ۲۱ ، ۳۸ .
خاندان باوند = آل باوند : ۲۳ .
خاندان جلال ازرك = خاندان جلالیان : ۱۸۳ .
خاندان جلالیان = خاندان جلال ازرك : ۱۸۳، ۱۸۷ .
خاندان چلاوی = چلاویان : ۲۴ ، ۱۲۲ .
خاندان دیو: ۴۷۲ .
خاندان سعیدی (بازماندگان سعید العلما) : ۲۰۶ .
خاندان کاظم‌بیگی منسوب به حاجی کاظم بیك بانی مسجدکاظم بیك : ۲۲۸ .
خاندان مرعشی = مرعشیان : ۹۲ ، ۱۲۲ .
خاندان وشمگیر = آل زیار: ۴۰۰ .
خانقاه [بلوك ...] : ۳۹۲ .
خانقاه = خنه‌وا = شاه‌بالودرده‌میان راستوپی ۴۵۶ .
خانقاه‌پی [بلوك ...] : ۳۹۱ .
خانقاه تاج الدوله شهریار در آمل : ۴۳ .
خانقاه حسن بن قاسم معروف به داعی صغیر: ۴۳ .
خانقاه شیخ ابوالعباس قصاب در آمل : ۴۰ .
خانقاه مادر اسپهبد اسفندیار = دخمهٔ شرفی خواهر اسپهبد شاه غازی رستم: ۱۶۵ ، ۱۶۶ .
خانقاه و گنبد دلارام در شهرساری : ۵۱۸ .
خانقاه و گنبد زاهده خاتون درمحلهٔ قراکوی ساری: ۵۱۸.
خانگاهٔ حسام الدوله شهریار در سکارو : ۵۰۸ .
خانکدار ازخاندانهای‌ساکن در گنگرج کلای چلاو: ۱۲۲ .
خانم پل درراه پاشاکلا به شهنه‌کلا: ۱۳۷ .
خانم حسین زاده پوراندخت : ۲۲۸، ۲۳۵.
خانهٔ آقا سید محمد داماد حاجی ملا محمد اشرفی درشهربارفروش، ۱۹۸، ۱۹۹ ،
خانهٔ آقا عطاء در گرگ‌تج سورتیجی:۷۶۷.
خانهٔ آقای درزی درنیاکی محلهٔ آمل : ۹۱ .
خانهٔ آقای شهرزاد در گرجی‌محلهٔ آمل:۱۰۲.
خانهٔ آقای صحت درنیاکی محلهٔ آمل : ۹۰ .
خانهٔ آقای مهربان در گرجی‌محله‌آمل : ۳ ۱.
خانه آقای ناصرامیرسلیمانی‌پسر احمد در کلا- گرمحلهٔ مشهدگنج افروز: ۳۰۰ .
خانه‌آقای هاشمی در گرجی‌محله آمل : ۱۰۳.
خانه‌ای قدیمی درقراتپه : ۶۸۰ .
خانه حاجی محمد حسن امین الضرب در محمودآباد : ۱۱۲ .
خانه حسینعلی طهماسبی فرزند مظفرقلی در سرخ‌گریه : ۷۶۲ .

www.tabarestan.info تبرستان

خانه سادات در مصلای آمل : ۳۹ .
خانه سر: ۶۷۹ .
خانه سیف الله شهریاری در یانه‌سر: ۷۵۶ .
خانه عباسقلی‌خان سرتیپ‌لاریجانی دردهکدهٔ اوجی آباد هرازپی : ۱۵۳.
خانه غلامعلی‌خان‌شهریاری در یانه‌سر: ۷۵۶.
خانه مسعود خان هزارجریبی در سرخ‌گریه : ۷۶۲ .
خانه میرزا علینقی ملك‌التجاردرمحله زنجیره بن بارفروش : ۱۹۹ : ۲۴۳ .
خانه میرزا مهدی‌خان حکیم دراشرف:۶۳۵.
خاورمحله ازمحلات آمل : ۲۶ .
خجیرکلا از دهکده‌های بابلکان لاله‌آباد : ۲۸۸ .
خراب شهر نزدیك بقعه امامزاده محمد در اطاق سرای ابوالحسن‌کلا : ۳۰۶ .
خرابهٔ شهری قدیمی درآبندان سرراه دهکدهٔ شیخ موسی به نشل : ۳۲۴ .
خراب محله ازدهکده‌های اهلم رستاق:۱۱۳.
خرابه برج قدیمی درفولادمحله : ۷۷۱ .
خرابه‌های باغ وقصرشاه‌عباس درگرجی‌محله آمل : ۱۰۲ .
خرابه‌های خانه امیرمکرم لاریجانی در محل عمارت دربالاخیابان : ۱۱۸ .
خرابه‌های دهکدهٔ قدیمی درچرکت : ۷۶۸ .
خرابه‌های‌قدیمی درجنگل مرعش‌پشت رزکه: ۱۳۱ .
خرابه‌های موزون : ۵ .
خراسان : ۸۱ ، ۴۶۰ ، ۴۷۴، ۵۰۵، ۵۲۹، ۷۱۷ ، ۷۲۴ ، ۷۲۵ .
خراط‌کلاته درکناررود هراز: ۲۳.
خرد مرد از دهکده‌های بانسرمشهدسر: ۲۵۵.
خرگردن پشت برسرراه شهمیرزاد به هزارجریب : ۵۶۹ .
خرگوران = اشرف : ۶۱۵ .
خرما از بنه‌های میانکاله : ۷۱۱.
خرم برسراه نشل به لاسم : ۳۲۲ .
خرم‌آباد : ۵۶۹ .
خرم جینگا برسرراه تنگه : ۵۶۹ .
خرم دینان: ۴۴۴ .
خرمندی چماز از دهکده‌های سورتیجی : ۷۶۷ .
خزائلی ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
خزانه نادری دربرج قصرآقا محمد خان در ساری : ۵۲۹ .
خزر: ۱۹ . اهل : ۱۹ . مملکت : ۱۹ .
خزرتپه نزدیك سوته وموزی باغ : ۵۹۶ .
خسرو (پسرفیروز) : ۱۴ .
خسروپرویز = خسرو: ۲۰ ، ۴۳۹، ۵۱۸ .
خسرو دوم : ۶۱۰.
خشتستان : ۷۴۸ .
خشتینه پل = پل شاه‌عباسی برروددخانه تجن: ۵۶۵ .
خشکرود از دهکده‌های جلال ازرك: ۲۸۲.
خشکه هراز از نهرهای دست راست هراز : ۲۹ .

خط پهلوی = کتیبهٔ پهلوی : ۳۹۸ ، ۳۹۹ ، ۷۷۵ ، ۷۷۶ ، ۷۷۷ .
خط طومار: ۱۶۴.
خط کمربندی ساری : ۶۰۷ .
خط گستج : ۴۸ .
خطیرکوه : ۴۷۹ .
خلفای بنوامیه : ۱۵۹ .
خلیج استراباد = خلیج گسرگان = خلیج میانکاله : ۵۹۳ ، ۶۰۳ ، ۶۵۴، ۷۱۶ ، ۷۱۸ ، ۷۲۱ ، ۷۲۷ .
خلیفه بن‌احمدبن‌محمد بن‌عبدالرحمن‌شجری: ۲۷ .
خلیل‌کلا از دهکده‌های بلوك زیراب: ۳۹۲.
خلیل محله جزء پنجهزاره : ۷۲۷ .
خمسه بازار درصحرای فری‌کنار: ۲۷۴ .
خندق حسین آباد: ۶۸۲ .
خندق فرح‌آباد : ۶۸۱ .
خندق مازیاری : ۶۰۱ .
خنه‌وا = شاه‌بالو = خانقاه‌دردهمیان‌راستوپی ۴۵۶ .
خواتون بنت میرصالح : ۷۲۹ .
خواجه افتخار: ۳۱۰ .
خواجه حسن بن پیرعلی رومی بانی صندوق امامزاده یحیی درساری : ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴ .
خواجه شرف الدین قطب برادرجلال‌الدین: ۳۰۹ .
خواجه‌کلا ازدهکده‌های بلوك زیراب: ۳۹۲، ۳۹۴ .
خواجه نصیرالدین طوسی : ۷۲۳ ، ۷۲۵ .
خواجه ونك: ۵۰۰ .
خوار[الکاء ...] : ۴۷۵ ، ۴۸۶ .
خواران دین تپه‌ای در قاجارخیل رودپی : ۵۷۱ .
خوارزم : ۲۳ ، ۱۹۲، ۴۰۴، ۶۰۶، ۷۳۴ .
خوارزمشاهیان : ۷۲۳ .
خورشید خانم ازخاندان‌کنی‌ها : ۵۶۱ .
خورشیدکلا : ۷۳۵ .
خورمندچال از دهکده‌های بلوك زیرآب : ۳۹۲ .
خورنق [قصر ...] : ۵۱۱ .
خوش رودبار از دهکده‌های هزارجریب : ۷۴۸ .
خوش واش محله ازمحلات آمل : ۲۵، ۲۶ .
خیابان پهلوی ساری = خیابان شیخ‌طبرسی: ۵۵۷ .
خیابان دروازهٔ بابل : ۵۰۹ .
خیابان شاهپور دربابل : ۲۵۰ .
خیابان شاه عباس = جادهٔ شاه عباسی = راه شاه عباسی : ۶۴۷ .
خیابان شاه عباس ساری : ۵۵۸ .
خیابان فرح‌آباد : ۵۲۲ .
خیابان فرهنگ آمل : ۱۰۳ .
خینو علف‌چری اطراف شیخ موسی: ۳۲۶ .

www.tabarestan.info تبرستان

۵

دابو (از نواحی آمل) : ۱۸ ، ۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۱۶۲ ، ۱۶۳ ، ۴۸۴ ، ۲۸۷ .
داداش‌بن‌الند بائی کلائی [کربلائی...] : ۲۸۹ .
دادمهربن اسپهبد خورشید (= ابراهیم) : ۴۶۲ .
دادمهربن فرخان بزرگ : ۵ .
داراب کلای میاندورود ساری : ۶۰۱ .
دارالحکومهٔ قدیم آمل : ۳۷ .
دارالخلافهٔ باهره (= تهران) : ۳۱ ، ۳۴ .
دارالمرز : ۸۳ .
داران‌سر (سه‌دانگ این قریه وقف برامامزاده ابراهیم آمل است) : ۸۰ ، ۸۵ .
دارالشفا دراشرف : ۶۱۶ .
دارشهدا ازمحلات بارفروش : ۱۷۸ .
دازمیرکندهٔرودپی (= دازمیرکنده درمتون) : ۵۸۳ ، ۵۹۳ .
داعی کبیر : ۲۱ ، ۶۶ ، ۷۲ .
داغداغان اسل از بنه‌های میانکاله : ۷۱۰ .
دالان ملك = کوچه ملك تنگه درمحله زنجیره بن بابل : ۲۴۴ .
دامغان : ۴۹۸ ، ۵۰۵ : اهل دامغان : ۶۵۱ ، ۶۵۲ .
دانشگاه فیلادلفیا : ۶۹۸ .
داودبن‌احمد بن‌علی بن‌عیسی بن‌محمد بطحانی : ۲۷ .
داود پیرنیا : ۱۹۶ .
داودکلا از دهکده‌های لاله آباد : ۲۸۹ .
داودکیاسلطان دردهکدهٔ اسپنت بالا خیابان : ۱۱۶ .
دباغخانه پیش ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
دبستان بدر درمحله قهاریه بابل : ۲۵۰ .
دبیرستان پهلوی ساری : ۵۰۹ .
دجله : ۴۱۱ .
دختراسپهبد شاه غازی رستم : ۱۶۵ .
دخترپاك در الاشت ولوپی‌سوادکوه : ۴۷۷ .
دختر فرخان : ۵۱۳ .
دخترقلعه برکوهی نزدیك رستمکلا : ۶۹۲ .
دخترقلعه درداراب کلای میاندورود : ۶۰۱ .
دخترمیرعبدالله‌خان (مالکهٔ ایران) : ۳۱۲ .
دخمهٔ خانـدان سپهبدان باوندی : ۵۰۷ ، ۵۰۹ .
دخمهٔ سادات در دهکدهٔ رودبست مشهدسر : ۲۷۱ .
دخمهٔ شرفی خواهر اسپهبد شاه غازی رستم : = خانقاه مـادر اسپهبد در قراکلاتهٔ دابو : ۱۶۵ ، ۱۶۶ .
دخمه و قبهٔ مرقد داعی کبیردر محلهٔ راسته‌کوی آمل : ۲۴ .
دربار صفوی : ۳۱۱ .
دربندکولا (ظاهراً گدوك عباس‌آباد پس از سرازیرشدن طرف مازندران) : ۴۶۱ .
درختان سرو باغ‌شاه : ۶۵۳ .

درخت سرو در اراضی رستمکلا : ۶۹۰ .
دره برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
درزی‌کتی ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ ،
درزی محله ازمحلات آمل : ۲۶ .
درم : ۴۸۶ .
درمانگاه شماره دو بابل : ۲۵۰ .
درمسجد ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
درن DORN : ۱۸۷ ، ۲۸۵ ، ۵۰۷ ، ۵۲۳ ، ۵۵۲ ، ۵۶۵ ، ۵۷۴ ، ۶۱۵ ، ۶۷۷ ، ۷۱۲ .
دروازهٔ استراباد ساری : ۴۹۲ ، ۴۹۵ ، ۴۹۶ .
دروازهٔ بارفروش ساری ، ۴۹۲ ، ۴۹۵ .
دروازهٔ باغ شاه = دروازهٔ دولت ساری : ۴۹۱ .
دروازهٔ چهل دختران ساری : ۴۹۲ .
دروازه دولت ساری = دروازهٔ باغ شاه : ۴۹۱ .
دروازهٔ زندانه‌کوی آمل : ۴۰ .
دروازهٔ فرح آباد ساری : ۴۹۱ ، ۴۹۲ ، ۴۹۵ .
دروازهٔ گرگان ساری : ۵۰۹ ، ۵۲۷ .
دروازهٔ نقارخانه‌ساری = ارك = دیوانخانه : ۴۹۱ ، ۴۹۵ .
دروازه وازی : ۷۰۳ .
درویش دریك کیلومتری سرخ‌کلا درجنگل : ۴۱۵ .
درویش اسکندر دابوئی متولی امامزاده‌قاسم در دابوی بزرگ : ۱۷۱ .
درویش‌اسماعیل‌بانی‌بنای‌امامزاده عبدالحق : ۴۱۴ .
درویش اولیا در قسادی محلهٔ رودپشت گیلخواران : ۳۵۱ .
درویش پهلوان جـاری متولی شاه عبدالله جلال ازرك : ۲۸۲ .
درویش تاج الدین (از محلات بارفروش پشت شهرداری بابل امروز) : ۱۸۰ ، ۲۵۲ .
درویش جاندار متولی امامزاده عبدالله رضا واقع‌در دشت‌سرآمل : ۱۴۹ .
درویش حسین بانی‌بنای امامزاده عبدالحق : ۴۱۴ .
درویش حمزه بن سید اسکندر خـورشید (متولی شاه‌عبدالله جلال‌ازرك) : ۲۸۲ .
درویش‌خلك‌ازدهکده‌های‌سورتیجی : ۷۶۷ .
درویش خیل : ۱۷۰ .
درویش خیل ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
درویش خیل محله = بنکشی محله و بربری محل آمل : ۲۵ ، ۲۶ .
درویش داود در دهکدهٔ آهنگرکلای بیشه‌سر شاهی : ۲۲۷ ، ۳۷۸ .
درویش رستم میشا : ۷۶۵ .
درویش‌روح‌الله‌ذوالقرنین‌تراشنده در امامزاده یونس رضا در منکل شیرگاه شاگرد

www.tabarestan.info تبرستان

عالی یعقوب : ۳۷۹ ، ۳۸۲ ، ۴۰۶ ، ۴۰۸ ، ۵۷۸ .
درویش شمس الدین بن درویش فخرالدین حاجی‌بن حسن حاجی : ۲۷۶ .
درویش صادق متولی بقعهٔ شیخ بابوکیا : ۴۷۸ .
درویش عابدین نزدیک رمت : ۲۹۷ .
درویش علم‌بازی‌در بازگیرکلای بابل: ۲۵۳.
درویشعلی حاجی درسودکلا : ۷۷۱ .
درویش علی‌شاه واقف رقبات درویش داود : ۳۷۸ .
درویش‌علی شهریاربن‌محمد شهریار : ۴۳۳ .
درویش علی‌خرومه سازندهٔ مقبرهٔ پیرشهریار: ۴۳۵ ، ۴۳۶ ، ۴۳۷ ، ۴۴۰ .
درویش فخر در اراضی بالاسر ست مشهد گنج‌افروز : ۳۰۱ .
درویش فخرالدین در گلما از دهکده‌های میاندورود : ۵۹۹ ، ۷۴۴ .
درویش فضل‌الله متولی بقعهٔ سید محمد در فری‌کنار : ۲۷۲ .
درویش کلیم در سه کیلو متری سرخ آباد : ۴۱۵ .
درویش مؤمن خادم مرقد شاه عبدالله جلال ازرک : ۲۷۸ .
درویش مارو در لوار دهکدهٔ ویرانه بالاچاریون : ۴۱۶ .
درویش محمد شاه در پایین رود پشت گیلخواران : ۳۵۰ .
درویش محمدشهریار: ۴۳۲ ، ۴۳۵ ، ۴۳۶، ۴۳۷ .
درویش محمود در مسکاباد : ۷۷۸ .
درویش موسی برتپهٔ بیشه‌زن کاج حومه علی آباد (شاهی) : ۳۳۷ .
درهٔ تالار : ۴۳۵ ، ۶۰۶ .
درهٔ کندواکتی : ۱۲۲ .
درهٔ لار : ۶۹۸ .
درهم‌کلا از قراء وقف بر امامزاده ابراهیم آمل: ۸۰ ، ۸۵ .
دریا = دریای خزر = دریای خزران : ۱۵۷ ، ۲۴۵ ، ۳۴۹ ، ۳۹۳ ، ۷۲۴ .
دریا باری (محل انشعاب جادهٔ پلم‌کوتی) : ۱۶۹ :
دریاچهٔ کاله : ۱۸۸ ، ۳۵۸ .
دریاسر هرازپی : ۱۵۵ .
دریا کنار در سر راه بابلسر به فری‌کنار : ۲۷۱ – ۲۸۵ .
دریای بزرگ = دریای خزر : ۶۵۵ ، ۷۰۹ ،
دریای خزر (= دریای خزران) : ۵۸۲ ، ۵۸۸ ، ۵۸۹ ، ۶۱۷ ، ۶۳۰ ، ۶۵۷ ، ۷۲۱ ، ۷۲۳ ، ۷۲۵ ، ۷۳۴ ، ۷۳۵ ، ۷۳۷ . حاشیه کرانه... ۳۰ .
دریای کوچك = خلیج استراباد ۶۵۵ ، ۷۰۵ .

دریای مازندران = دریای خزر : ۳۳۳ ، ۴۸۵ ، ۴۸۶ ، ۵۰۱ .
دزانگنار درساری : ۵۷۵ .
دزدآقابن محلی در اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
دزدك چال بارفروش (= بابل) = قصر دزدك چال : ۱۴۲ ، ۱۹۵ .
دزدکل در راه باغ شاه بابل : ۱۹۷ .
دژ همایون درکوهسار هزارجریب : ۷۶۱ .
دشت بوران : ۲۴ .
دشت‌سر (ازنواحی‌آمل) : ۱۳۳ ، ۱۳۴ ، ۱۳۵ ، ۱۳۶ ، ۱۲۷ ، ۱۳۸ ، ۱۴۵ ، ۱۴۶ ، ۱۴۹ ، ۱۵۷ .
دشت‌گرگان : ۶۰۸ .
دشت مازندران (= ساری‌وآمل‌وبارفروش): ۴۲۳ .
دشت مغان : ۶۰۸ .
دشت نور : ۱۰۷ .
دعویداربن سهراب : ۳۹۶ .
دفترلی دریك کیلومتری شمال دهکدهٔ نشل : ۳۲۱ .
دکتر زاویه : ۴۰۵ .
دکتر طهماسبی تجدید بنا کننده مسجد محلهٔ نقیب‌کلا : ۲۵۳ .
دکترگردگروب Dr. GERD GROPP : ۴۳۴ .
دلارام کنیزك استاد عمید : ۵۱۸ .
دلارستاقی [ازطوایف ساکن درآمل) : ۲۴.
دلو برسر راه تنگه : ۵۶۹ .
دله میون سر راه تشل بدلزیر : ۳۲۱ .
دلی محمدخان : ۶۲۱ .
دماوند : ۱۹ ، ۳۹۷ ، ۴۴۷ ، ۶۴۸ .
دمرگان : ۵۰ ، ۵۶ ، ۹۳ ، ۱۸۵ ، ۲۳۴ ، ۳۸۸ ، ۵۲۷ ، ۵۴۱ ، ۵۴۶ ، ۵۶۵ ، ۵۶۷ ، ۵۷۴ ، ۶۷۵ ، ۶۹۸ .
دمی‌لرز : ۱۳۰ .
دوآب بالا [بلوك] : ۳۹۱ .
دوآب راستوپی سوادکوه : ۴۶۰ .
دودانگهٔ هزارجریب ساری : ۳۳۳ ، ۴۴۱ ، ۴۸۵ ، ۷۴۷ .
دوران ایلخانی : ۷۵۴ .
دوراه استله ازدهکده‌های بلوك‌انند : ۳۹۲ .
دوراهی اومال و بریجان : ۶۷۵ .
دوراهی اومال و قلعه‌سر : ۶۷۹ .
دوراهی سرخاباد : ۴۳۰ .
دوراهی شاه‌مهر در زیراب ولوپی : ۴۳۲ .
دوراهی قلعهٔ پلنگان : ۷۱۲ ، ۷۱۳ .
دورمیش‌خان شاملو : ۴۲۳ .
دورهٔ ساسانی : ۳۹۸ .
دوگاه : ۱۲۶ .
دولت آباد اتسراین ساری : ۵۱۰ ، ۶۰۷ .
دولت آباد مزکوره : ۶۰۷ .
دولتی مار سرراه لزور بهبلفت : ۴۱۸ .
دولیت دیهی‌که درزلزله ۶۰۶ قمری ازمیان رفت : ۴۹۶ .

www.tabarestan.info تبرستان

دونکا : ۱۶۳ ، ۴۲۲ .
دهات کاظم بیگی : ۱۹۶ .
دهستان : ۱۶۳ ، ۷۲۵ .
دهستانان سر : ۷۲۵ .
دهك در لاله آباد وقف بر باغ شاه بابل : ۱۹۶ .
ده میان از دهکده‌های بلوك خانقاه : ۳۹۲ .
ده میان راستوپی سوادکوه : ۴۷۸ .
دهنهٔ رودخانه‌گرگان : ۷۱۷ .
دیزه‌وا، سمیع‌قلعهٔ شیخ طبرسی به این دهکده می‌رسید : ۳۶۹ .
دیلم = دیلمان : ۴۴۰ ، ۴۴۳ ، ۴۶۱ .
دیلمان: ۶ ، ۱۳ ، ۳۹۶ ، ۴۶۱ .
دیلمی : ۴۴۵ ، ۴۴۷ ، ۴۴۸ ، ۴۵۰ ، ۴۵۱ ، ۴۵۲ ، ۴۵۳ ، ۴۵۴ .
دیلمیان : ۴۴۰ ، ۷۶۹ ، ۷۷۰ .
دیلمیان [خاندان ...] : ۵۰۵ .
دینارجاری : ۵۱۷ .
دینارکفشین : ۴۸۷ .
دین اسلام : ۲۱ .
دین اکوك درسوخت آب بندان کیاکلای‌شاهی: ۳۸۸ .
دین بیشه‌سر تپه‌ای در پلنگ آزاد میاندورود: ۵۷۰ .
دین‌تپه درمتان‌کلای علی آباد : ۳۴۷ .
دین‌تپه یوزباشی در پاشاکلای اسفیورد و شوراب ۵۷۰ .
دین‌تو کلی‌در باغلومشهور به‌جو یبار قصبهٔ‌مرکزی گیلخواران : ۳۳۸ .
دین جمال‌الدین‌درشمال گیلخواران : ۳۳۸ .
دین‌چاره‌زار دردهکدهٔ اسبوکلای لاله‌آباد : ۲۸۹ .
دین‌سر در سید محله رودپی : ۵۷۲ .
دین‌سر درقادی‌کلا نوکندکای شاهی : ۳۸۹.
دین‌سردرپایین محله‌رمنت بیشه بابل : ۲۹۵ .
دین‌سر در دهکده سلطان محمد طاهر بیشهٔ بابل : ۲۹۵ .
دین‌سر درمیان بیشهٔ جلال ازرك : ۲۸۳ .
دین‌سر نزدیك دهکدهٔ‌جارکلای جلال ازرك : ۲۸۴ .
دین‌سر نزدیك بقعه کریم و رحیم درمقری‌کلا : ۲۵۹ .
دین شورك او نزدیك به دهکدهٔ شورك او گیلخواران : ۳۵۵ .
دین‌کتی نزدیك بالاامجال پی لاله آباد : ۲۸۹ .
دین‌کتی جنید در جنید علی آباد : ۳۸۹ ، ۵۷۳ .
دین‌کتی قراخیل در جنوب شرقی بابل : ۵۷۴ .
دین‌کتی ملامحله درشمال بابل : ۵۷۴ .
دین‌کربلائی نعمت درجمال‌کلا گیلخواران : ۳۸۸ .
دین‌کش درالمشیرنوکندکا : ۳۸۹ .

دین‌کوی‌خیل‌دردهکدهٔ‌کوی‌خیل گیلخواران : ۳۵۳ .
دینه‌بن در اراضی دهکدهٔ لاریم چپك رود گیلخواران : ۳۵۵ .
دینه‌چال نزدیك‌دهکدهٔ پیت رودگیلخواران : ۳۵۳ .
دینه‌چال از دهکدهٔ‌های چپکرود : ۳۴۹ .
دینه‌سرتپه درشمال اشرف : ۷۴۲ .
دیوارتمیشه : ۷۳۶ .
دیوار مازیار ازجاجرم تا گیلان : ۶۰۸ .
دیوانخانهٔ اشرف : ۶۲۰ ، ۶۵۲ .
دیوانخانهٔ ساری : ۴۹۴ ، ۵۲۴ ، ۵۲۵ .
دیوانخانهٔ کریم‌خان زند در ساری : ۴۹۲ .
دیوخونه دربادوده یانه‌سر : ۷۵۸ .
دیوخونه در دامنهٔ غربی‌کوه‌کرا : ۷۵۸ .
دیوقلعه = قلعه‌اولاد : ۴۲۷ ، ۴۲۹ .
دیوکلای پایین : ۱۷۰ .
دیوکلی‌میان قله‌ارفه‌کوه ومسجدسر : ۴۳۱ .
دیولیلم ازدهکده‌های بلوك زیرآب : ۳۹۲ ، ۳۹۴ ، ۴۱۵ .

ر

رابینو: ۲۰ ، ۵۰ ، ۵۱ ، ۵۳ ، ۵۴ ، ۵۸ ، ۶۷ ، ۷۲ ، ۸۸ ، ۹۵ ، ۱۰۲ ، ۱۰۵ ، ۱۶۱ ، ۱۸۷ ، ۱۹۶ ، ۲۰۰ ، ۲۳۴ ، ۲۶۴ ، ۲۹۲ ، ۳۱۲ ، ۳۳۴ ، ۳۳۹ ، ۵۰۱ ، ۵۲۵ ، ۵۳۱ ، ۵۳۳ ، ۵۳۹ ، ۵۴۸ ، ۵۴۹ ، ۵۵۰ ، ۶۱۶ ، ۶۷۷ ، ۶۸۳ ، ۷۰۹ ، ۷۲۲ ، ۷۳۱ ، ۷۳۵ ، ۷۵۳ .
راپورت میانکاله : ۷۰۷ .
راجی ازخاندانهای ساکن درچرات: ۴۱۷.
رادار آمریکائیها : ۶۵۸ .
رادکان : ۷۵۴ .
راستوپی از دهستانهای سوادکوه : ۳۳۳ ، ۳۹۱ ، ۳۹۲ ، ۴۱۷ ، ۴۳۱ ، ۴۷۶ ، ۴۷۷ .
رافع بن هرثمه : ۴۹۷ .
رامیان : ۷۱۷ .
راه آمل به بسارفروش (= بابل) : ۱۳۴ ، ۱۶۹ ، ۲۰۰ ، ۲۷۸ ، ۲۸۷ .
راه‌آمل به دریا : ۱۳ .
راه‌آمل به دیلمان : ۱۲ .
راه‌آمل به ری = راه هراز: ۳۰ .
راه‌آمل به محمودآباد : ۳۲ ، ۱۱۲ .
راه‌آهن : ۴۰۳ .
راه‌آهن اسبی آمل = راه‌آهن آمل به محمودآباد : ۳۲ .
راه‌آهن آمل به محمودآباد = راه‌آهن اسبی آمل : ۱۵۱ .
راه‌آهن بهشهر به بندر ترکمن (بندر شاه) : ۷۲۷ .
راه‌آهن حاجی محمد حسن امین الضرب = راه‌آهن اسبی آمل : ۱۱۲ .
راه اجدان‌کوه به مازندران : ۴۱۷ .
راه اشرف به استراباد : ۷۳۳ .

www.tabarestan.info تبرستان

راه اشرف به رباط : ۷۲۸ .
راه اصفهان به سیاه‌کوه ومازندران : ۴۷۴، ۴۷۷ .
راه افجه : ۴ .
راه الیمستان به شیرگاه : ۱۳۲ .
راه بابل به شاهی (علی‌آباد) : ۲۹۱ .
راه بابلسر به بابل : ۲۵۵ .
راه بابلسر به بهنمیر: ۲۵۷ .
راه بندبن ازبالا تجن به‌آمل : ۳۷۴ .
راه پل سفید به میان‌کلا : ۴۱۵ .
راه تجاری گیلان : ۱۷ .
راه ترجی : ۱۲ .
راه تنگه : ۵۶۹ .
راه جدیدآمل به بابل : ۱۷۰ .
راه چاشم : ۴۷۳ .
راه چرات به شیخ موسی : ۴۱۹ .
راه چرات واجدان‌کوه : ۴۱۶.
راه حسین‌آباد به دنگه پیا : ۱۷۰ .
راهدارخانهٔ نکا : ۶۷۹ .
راه دوآب به چاشم وشامرزا: ۴۷۳، ۴۶۸ .
راه دهکدهٔ شیخ موسی به نشل : ۳۲۴ .
راهروی زیرزمینی میان قصرصفی‌آباد وباغ تپه : ۶۳۵ .
راه زارم وشاه‌کوه : ۴۶۰ .
راه زاغمرز به فرح‌آباد : ۶۷۸ ، ۶۸۳ .
راه زیراب به شیرگاه : ۴۰۴ .
راه ساروکلا به‌کوتنا : ۳۸۳ .
راه ساری به اشرف : ۵۶۶ ، ۶۷۵ .
راه ساری به بارفروش : ۷۴۱ .
راه ساری به علی‌آباد (شاهی): ۵۶۸ .
راه ساری به فرح‌آباد = راه فرح‌آباد : ۵۴۱، ۵۹۵ .
راه ساری به‌کیاسر: ۶۰۶ .
راه ساری به‌گرگان : ۶۸۸ .
راه سواتکوه وکالیدرجه وکندی‌آب: ۴۱۶.
راه سوادکوه : ۴۷۵ ، ۴۷۶ ، ۴۷۹ .
راه سیاه بیشهٔ هراز به فیروزکوه : ۱۳۱ .
راه شاه عباسی غیرراه دامنه : ۵۶۹ .
راه شاه عباسی = جادهٔ شاه عباسی = راه شاهی : ۲۹ ، ۳۷۴ ، ۲۹۳ ، ۴۷۶ ، ۴۹۰ ، ۵۲۲ ، ۶۷۸ .
راه شاهی = راه شاه عباسی : ۵۶۸ .
راه شهمیرزاد به هزارجریب : ۵۶۹ .
راه شیرگاه به ساری : ۶۰۶ .
راه صفویه = راه‌شاهی = خیابان شاه‌عباسی: ۵۶۸ .
راه علی‌آباد به بارفروش : ۲۱۳ : ۳۶۷ .
راه فرح‌آباد : ۵۳۳ .
راه فرح‌آباد به مشهدسر: ۳۵۵ .
راه فرعی شیرگاه به بارفروش ده : ۳۷۴ .
راه فریم به استراباد : ۷۷۷ .
راه فیروزکوه به سوادکوه : ۳۹۳ ، ۴۳۰ ، ۴۷۸ .
راه قدیم شاه عباسی در بورخیل شیرگاه : ۴۱۶ .
راه قدیم لفور: ۴۰۴ .

راه قدیمی آمل به بابل : ۱۴۹ .
راه قدیمی‌ساری به‌بارفروش (بابل): ۳۴۳.
راه قدیمی شاه عباسی به‌آق مشهد : ۴۰۴ .
راه قدیمی لاسم به نوا : ۳ .
راه قریهٔ چپکرود به دریاچهٔ‌کاله : ۱۸۸ .
راه قلعه‌سر ازراههای‌زیبای مازندران:۴۸۶.
راه‌کارمزد: ۴۷۸ .
راه‌کلباد به اشرف : ۷۳۱ .
راه‌کلباد وگلوگاه : ۷۰۹ .
راه‌کنگه‌لی : ۴۷۳ .
راه‌گرگان به طبرستان : ۵۱۴ .
راه‌گیلان ودریاکنار: ۵۸۱ .
راه لاجیم اززیراب جدا می‌شود : ۳۹۷ .
راه لاکش (=جادهٔ سراسری) : ۵۱۶ .
راه لزیر به چرات : ۴۱۸ .
راه محمودآباد به بابلسر: ۱۶۵، ۱۷۰.
راه نشل به بایجان : ۳۲۲ .
راه نشل به لاسم : ۳۲۲.
راه نشل به لزور (لزیر) : ۳۲۱ .
راه نفت وبورخانی : ۴۷۸ .
راه وچاد : ۴۷۸ .
راه هراز = جادهٔ هراز: ۱۱۸ .
راه هی وسرچه رچه : ۳۹۷ .
راهروهای زیرزمینی النداز : ۷۶۸ .
رباط اول دراراضی‌کتووزان سرراه نشل به لزیر: ۳۲۱ .
رباط سرگدوك = رباط شاه عباسی بـر سر گدوك عباس‌آباد : ۴۳۰ .
رباط سوم دراراضی وردواو سرراه نشل به لزیر: ۳۲۱ .
رباط شاه‌عباسی پای‌گدوك عباس‌آباد:۴۷۸.
رباط شاه عباسی بـر سرگدوك عباس‌آباد : ۴۲۹ .
رباط‌کرمینه : ۷۲۵ .
رجبعلی بقال [مشهدی ...] : ۸۷.
رجه از دهکده‌های بلوك خانقاه : ۳۹۲ .
رجی‌کتی شمال بارفروش : ۵۷۳ .
رزکه : ۱۳۱ .
رزیاکلا ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
رسالة الهنود فی اجابة ذوی‌العنود : ۱۸۶ .
رستاق زارم : ۴۹۶ .
رستاق‌کنیم : ۴۹۶ .
رستم بن سرخاب بن قارن : ۷۷۰.
رستم بن قارن : ۱۵۷ ، ۱۶۲ .
رستم بن نظام بانی درورودی فعلی امامزاده یحیی درساری : ۵۳۴ .
رستم پوره‌کله [اسپهبد ..]کشواره‌دار:۱۲۶.
رستم دابوی : ۱۵۷ ، ۱۶۲ .
رستم زال : ۴۸۷ .
رستمدار: ۱۰۷ ، ۳۰۹ . حکمرانان: ۴۲۳.
رستمداریها : ۱۸۴ .
رستم دوم [شمس‌الملوك ...] پسرحسام‌الدوله اردشیر: ۱۲۶ .
رستم شاه‌غازی [اسپهبد شمس الملوك] (پسر میانین شاه اردشیر) : ۱۵۱ ، ۱۶۵ ، ۱۶۶ .

www.tabarestan.info تبرستان

رستمکلا از دهکده‌های قره طغان : ۶۷۳ ، ۶۸۸ ، ۶۸۹ ، ۶۹۲ .
رستهٔ بزازان درآمل : ۱۳ ، ۳۸ .
رسگت بالا : ۴۸۵ ، ۷۴۸ .
رسگت پایین : ۷۴۸ .
رسم برسرراه نشل به لاسم : ۳۲۲ .
رسول خدا = رسول الله = نبی : ۴۱ ، ۷۸ ، ۸۱ ، ۸۵ ، ۹۸ ، ۱۰۰ ، ۱۰۹ ، ۵۴۷ .
رسول‌کسری : ۱۵۹ .
رشته جبال البرز = رشته‌کوههای البرز : ۳۳۳ ، ۷۴۷ .
رشته‌کوههای جهان مورا : ۷۴۷ .
رشمه میان سیاه‌کوه و گزوار : ۴۷۷ .
رشید الدین ابوجعفرمحمد بن علی بن شهرآشوب سروی : ۳۰۱ ، ۳۰۲ .
رضا بن احمد بن محمد بن‌عبدالرحمن‌شجری ازمدفونین درآمل : ۲۷ .
رضا خان (رضا شاه سابق) : ۷۱ ، ۷۲ ، ۱۰۴ ، ۱۸۰ ، ۲۰۰ ، ۲۰۷ ، ۲۵۰ ، ۲۵۹ ، ۳۳۳ ، ۵۱۰ ، ۶۵۸ ، ۷۲۸ .
رضا خان اقبال السلطنه عکاس‌باشی آجودان مخصوص: ۷.
رضا قلی خان سرتیپ‌کلبادی فرزند میرزا محمد خان‌کلبادی : ۷۰۸ ، ۷۳۷ .
رضا قلی خان سدن رستاقی : ۵۶۸.
رضا قلی خان هدایت (= رضاقلی میرزا) : ۴ ، ۶۳ ، ۱۷۷ ، ۱۹۲ ، ۳۷۲ ، ۴۰۴ ، ۴۱۳ ، ۴۳۲ ، ۵۵۶ ، ۵۶۲ ، ۵۶۸ ، ۶۰۶ ، ۶۴۵ ، ۶۴۸ ، ۶۶۱ ، ۶۷۴ ، ۷۳۴ ، ۷۳۵ .
رضا متولی (مدعی تولیت مدرسهٔ صدر بابل): ۲۰۴ .
رضای عکاس ۶ .
رضوانیه ازمحلات آمل : ۲۶ .
رضی الدین [میر...] : ۱۶۱ .
رضی‌کلا (= رزیاکلا) ازمحلات بارفروش: ۱۸۰ .
رکاوند (جزء پنجهزاره) : ۷۲۷ .
رکن‌الدین[سید...] (برادرسیدشرف‌الدین): ۴۱ .
رکن الدین علاء الدوله سمنانی : ۴۳۸ .
رمنت از دهکده‌های بیشهٔ بابل : ۲۹۵ .
رمضان خیل از دهکده‌های سورتیجی:۷۶۷.
رنان (بضم راء) برسرراه سیاه بیشهٔ هراز به فیروزکوه : ۱۳۱ .
روارج ازخاندانهای ساکن درچم‌بن: ۱۲۲.
رودبار چرات : ۴۲۰ .
رودبارك ازشاخه‌های تجن : ۴۸۶ .
رودبارکارمزد : ۳۹۷ .
رودبارهج = درهٔ چلاو: ۱۲۴ ، ۱۲۶.
رودبار هرازپی : ۱۵۴ .
رودبست (ازآن جانب رود بابل) : ۱۶۳ ، ۲۵۵ ، ۲۸۷ .
رود جنید : ۲۹۱ .

رود باول = بابل رود : ۱۶۳ .
رود پل پادشاهی : ۶۷۴ ، ۶۷۵ .
رود پلور: ۷۴۸ .
رودپی ساری : ۵۷۷ .
رود هراز: ۳۰۷ .
رود هرند (= رودگرگان) : ۷۲۴.
رودخانهٔ آدیم : ۴۷۳.
رودخانهٔ ادم : ۴۸۶ .
رودخانهٔ ازر: ۴۸۱ .
رودخانهٔ باول = باول‌رود = رودخانهٔ بابل: ۱۷۵ ، ۱۹۳ ، ۱۹۹ .
رودخانهٔ پی‌رود : ۴۸۱ .
رودخانهٔ تالار: ۱۸۰ ، ۱۹۸ ، ۲۵۵ ، ۳۹۳ .
رودخانهٔ تجن : ۴۸۵ ، ۴۸۶ ، ۵۶۴ ، ۵۶۷ ، ۵۸۳ ، ۵۹۱ ، ۵۹۳ ، ۵۹۴ ، ۶۰۵ .
رودخانه چارامام : ۶۸۱.
رودخانه سولا : ۴۶۳ .
رودخانه شلوت : ۱۱۷ .
رودخانهٔ عباس‌آباد : ۴۶۳ .
رودخانهٔ فریم : ۴۸۵ .
رودخانهٔ‌کاری از نهرهای منشعب از هراز : ۲۹ ، ۱۳۷ ، ۲۸۷ ، ۳۰۷ .
رودخانهٔ‌کربندکلباد (بقول اعتمادالسلطنه) = جرکلباد : ۱۰۷ .
رودخانهٔ‌کرسنگ : ۴۸۱ .
رودخانهٔ‌کسلیان : ۳۹۴ .
رودخانهٔ‌کفترخان : ۶۸۱.
رودخانهٔ‌کلات : ۷۳۰ .
رودخانهٔ‌کیجا وزان : ۱۰۷ .
رودخانهٔ‌گرگان = رودگرگان : ۷۲۵ .
رودخانهٔ لاجیم : ۴۸۵ .
رودخانهٔ نکا (= مهربان ومهروبان): ۶۷۷ ، ۶۷۸ ، ۷۴۷ ، ۷۴۹ ، ۷۵۱ .
رودسر: ۲۵۶ .
رودگرمحله جزء محله چاه‌سرآمل: ۲۴ ، ۲۵ .
رودگرمحله ازمحلات بارفروش : ۱۷۸ .
رودگلندوئك : ۴ .
رود نکا : ۴۸۶ .
روزبنت خورشید: ۱۵۸.
روزنامهٔ خاطرات اعتماد السلطنه : ۷۰۴ .
روزنامهٔ‌کیهان : ۶۹۷ .
روس = روسها = روسان : ۵۳۰ ، ۷۰۲ ، ۷۰۳ ، ۷۰۵ ، ۷۰۶ ، ۷۱۷ ، ۷۱۸ ، ۷۲۰ ، ۷۲۱ ، ۷۳۱ .
روستاق‌آمل : ۱۶۵ .
روسیه : ۱۵۲ ، ۲۰۱ ، ۵۸۶ ، ۷۰۷. دولت روسیه : ۵۹۴ .
روشن تلار = رودخانه‌کسلیان : ۴۰۳ .
روشندان ازدهکده‌های بانسرمشهدسر: ۲۵۵.
روضات الجنات : ۳۷۰ .
روضة الصفا : ۵ ، ۵۸۲ .
رومیه : ۵۸۲ .
رویان : ۴۶۱ .
رویان زمین : ۱۶۳ .

www.tabarestan.info تبرستان

ری : ۴۲ ، ۴۶۰ ، ۵۱۶ ، ۵۹۰ .
ریجه میان باطان وسردهن : ۴۷۷ .
ریگ چشمه سرراه‌کیاسر: ۷۳۲ ، ۷۴۹ .

ز

زاتی محله ازمحلات رستمکلا : ۶۸۸ .
زارم رود ازشاخه‌های تجن: ۴۸۶ ، ۷۴۷ .
زارم هزارجریب : ۴۹۶ .
زاره Sarre : ۵۰ ، ۵۳۳ ، ۵۴۱، ۵۵۲ .
زاغ سرا درتنکابن : ۹۲ .
زاغمرز ازنواحی قره طغان: ۴۹۹ ، ۶۷۳ ، ۶۸۱ ، ۶۸۳ ، ۷۰۹ ، ۷۱۰ . ۷۱۲ .
زاغه‌ای قدیمی درسابقهٔ سنگ چال : ۱۲۹ .
زال: ۴۵۱ .
زاوه : ۷۲۵ .
زت‌کتی چاه درسامـان داراب‌کلا واسرم : ۶۰۱ .
زرج دره برسرراه تنگه : ۵۷۰.
زرخونی از دهکده‌های چلاو: ۱۲۲ .
زردشتیان : ۴۴۶ .
زرسرسراه نشل به لزیر: ۳۲۱.
زرشت بکوشت سرراه آلاشت به امامـزاده حسن: ۳۲۷ .
زرگرباغ حومهٔ ساری : ۵۵۴ .
زرگرمحله از دهکده‌های جلال‌ازرک: ۲۷۸، ۲۸۵ .
زرگرمحله ازمحلات بارفروش : ۱۷۸ .
زرن دین : ۷۶۷ .
رزنگیس برسرراه شهمیرزاد به هزارجریب: ۵۶۹، ۵۷۰ .
زعیم الدوله تبریزی : ۳۶۸.
زکریا ازپیمبران بنی اسرائیل : ۲۸۱.
زلزلهٔ مازندران درسال ۶۰۶ قمری : ۴۹۶.
زلزلهٔ مازندران درسال ۱۲۲۴قمری: ۴۱۴.
زلزلهٔ سال ۱۳۳۶ شمسی در نشل : ۳۲۳ ، ۴۱۷ .
زمانی [آقای ...] : ۱۲۹ .
زمزم : ۳۲۸ .
زمین مزروعی ۱۸ جریب وقف بـرامامزاده ابراهیم‌آمل : ۸۰ ، ۸۵ .
زنجیره‌بن ازمحلات قدیم بارفروش: ۲۴۳ .
زنگول‌گیلان (نوعی شکارخوک) : ۷۰۳.
زنگیان‌ازدهکده‌های‌بلوک‌کلاریجان‌وکمندین: ۳۹۲، ۴۵۶ .
زن مرد از بهرهای دست راست هراز: ۲۹ .
زنیمکی ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
زولان‌کوتی‌چول : ۶۸۳.
زهرون چال زنجان : ۴۴۷ .
زیارت شیخ موسی در دهکدهٔ شیخ مـوسی بندپی : ۳۲۵ .
زیارت میروزان : ۹۱ .
زیارو از دهکده‌های دشت‌سر: ۱۴۲ .

زید بن‌احمد بن‌محمد بن‌عبدالرحمن شجری: ۲۷ .
زیراب [نام‌بلوك ودهکدهٔ مرکزی سوادکوه شاهی : ۳۹۲ ، ۳۹۵ ، ۴۰۳ ، ۴۱۵ ، ۴۳۲، ۴۳۳ .
زیروان تپه : ۷۴۲ .
زین الدین (میانجی شاه‌غازی رستم):۱۶۵.
زین العابدین از مهـرهای زیرسندبرگذاری تولیت: ۸۷ .
زین العابدین افراسیاب : ۳۱۰ ، ۳۱۱ .
زین‌العابدین شیروانی = حاجی‌زین‌العابدین
زینوان دهکده‌ای در یك فـرسنگی ساری : ۵۰۸ .
زینوند : ۶۸۱ .
زیهون سرراه‌آلاشت به امامزاده‌حسن:۳۲۷.

س

سابقهٔ سنگ‌چال چلاو : ۱۲۹ .
ساختمان شهربانی بابل : ۲۰۱ .
ساختمان شیروخورشید ساری : ۵۱۰ .
سادات : ۹۱ ، ۹۵ .
سادات اهلم . ۲۸ ، ۱۰۹ .
سادات مرعشی بابلکانی : ۶۹۶ .
سادات مـرعشی = مرعشیان : ۱۷ ، ۲۴ ، ۲۸ ، ۲۰۷، ۴۳۷ ، ۴۳۹ ، ۵۱۳ ، ۵۱۵ .
سارقمش شهریار : ۸۲ ، ۸۳ .
سارو : ۶۶۱ .
ساروازدهکده‌های پنجهزاره : ۷۲۸ ، ۷۳۱.
ساروتقی(= میرزاتقی‌خان) = وزیرمازندران = ساروخواجه: ۴۷۶ ، ۶۱۸ ، ۶۲۲، ۶۵۲ .
ساروکلای بیشه‌سرشاهی : ۳۸۳ .
ساروقی از خاندانهای ساکن در چرات : ۴۱۷ .
سارویه (نام پسرفرخان) : ۳۸۸ ، ۵۰۱ .
ساری = ساریه : ۱۲ ، ۲۳ ، ۲۴ ، ۳۹ ، ۴۸ ، ۵۴ ، ۱۲۵ ، ۱۶۴، ۱۷۵ ، ۱۷۶، ۱۷۷ ، ۱۸۷ ، ۲۰۰ ، ۲۰۹ ، ۳۰۱ ، ۳۷۰ ، ۴۲۲ ، ۴۲۳ ، ۴۷۶ ، ۴۸۶ ، ۴۸۷ ، ۴۸۸ ، ۴۸۹ ، ۴۹۰ ، ۴۹۱ ، ۴۹۲ ، ۴۹۳ ، ۴۹۴ ، ۴۹۵ ، ۴۹۶ ، ۴۹۷ ، ۴۹۸ ، ۴۹۹ ، ۵۰۰ ، ۵۰۱ ، ۵۰۲ ، ۵۰۳ ، ۵۰۴ ، ۵۰۷ ، ۵۰۹ ، ۵۱۵ ، ۵۱۶ ، ۵۱۷ ، ۵۱۸ ، ۵۱۹ ، ۵۲۰ ، ۵۲۱ ، ۵۲۲ ، ۵۲۳ ، ۵۳۱ ، ۵۴۱ ، ۵۴۵ ، ۵۴۷ ، ۵۴۸ ، ۵۵۲ ، ۵۵۳ ، ۵۶۰ ، ۵۶۱ ، ۵۶۲ ، ۵۶۳ ، ۵۶۴ ، ۵۶۵ ، ۵۶۸ ، ۵۸۰ ، ۵۹۱ ، ۶۰۶ ، ۶۱۳ ، ۷۰۲ ، ۷۰۸ ، ۷۰۹ ، ۷۴۹ ، ۷۷۸ . جامع ساری: ۵۵۶ .
حکام ساری : ۱۶۱ .
خندق ساری : ۴۸۸ . شهرستان ساری :

www.tabarestan.info تبرستان

۳۳۳ ، ۴۸۵ . علمای شهر ساری : ۵۲۵ . کوههای جنوب ساری: ۴۴۱ . مردم ساری : ۴۹۶ ، ۵۵۵ .
ساری رودپی از دهستانهای ساری : ۴۸۵ ، ۵۴۸ .
ساریه = ساری : ۴۸۶ ، ۴۸۷ .
سازمان اوقاف : ۱۱۵ .
سازی‌کلون : ۱۳۴ .
ساسانی: ۵۰۳، ۶۰۸، ۶۹۳. دوران‌ساسانی: ۳۰، ۴۶۶، ۵۰۶. عهد ساسانی: ۵۰۳.
ساسانیان : ۳۰ ، ۴۴۱ ، ۴۴۶ ، ۵۰۱ .
ساسی‌کلام ازنواحی بابل : ۱۵۷ ، ۲۸۷ ، ۲۹۹، ۳۰۷ .
ساقی‌نفار درمتان‌کلای علی‌آباد : ۳۴۷ .
سالار ازخاندانهای‌ساکن درزرخونی چلاو: ۱۲۳ .
سامره : ۲۶۶ .
سبزخمن محلی اطراف شیخ موسی: ۳۲۶ .
سبزمیدان‌آمل : ۳۵ ، ۹۵ ، ۱۱۲ .
سبزمیدان ازمحلات بارفروش: ۱۷۸، ۱۸۸، ۱۹۲ ، ۱۹۵ ، ۲۰۱ ، ۲۴۹ .
سبزه میدان اشرف : ۶۵۲ .
سبزه میدان ساری : ۴۹۶ .
سپاه پاسداران : ۶۶۶ .
سپهبد شهریارکوه لقب حکمرانان محلی‌کوه قارن : ۴۷۴ .
سجا رود = سجاد رود = سجه رود = سرچه‌رود : ۱۸۰ ، ۳۰۷ ، ۳۲۲ .
سچه‌رود = سجا رود = سرچه رود : ۳۱۹ ، ۳۲۲ .
سخت‌سر: ۲۵۶ .
سد بلدهٔ نور: ۵ .
سد رودخانهٔ متالون : ۳۰۳ .
سد سوادکوه نزدیک قلعهٔ اولاد : ۴۷۸ .
سد عباس‌آباد = آب بندان عباس‌آباد : ۶۱۳ ، ۶۴۴ ، ۷۴۳ .
سد قدیمی پادشا میرنزدیک پاقلعه : ۳۲۹ .
سد ودیوار فرخان‌کبیر: ۶۰۸ .
سدی برآب تالار میان سامان اوریم وعباس‌آباد : ۴۲۹ .
سدی قدیمی نزدیک غاری درسمت‌چپ‌تالار: ۴۲۹ .
سدیر[قصر...] : ۵۱۱ .
سراج الدین قمری : ۱۶۴ .
سرای اسپهبد فرخان درساری : ۵۲۰ .
سرای باوندان : ۵۵۵ .
سرای خواجه یعقوب مجوسی درآمل : ۳۹ .
سرای سلیمان بن‌عبدالله طاهردرساری:۵۱۹.
سرای شاه غازی رستم در ارم : ۷۶۱.
سرای و خانهٔ عبدالله حازم در حازمه‌کوی آمل : ۳۸ .
سرباز اشرفی : ۷۱۰ ، ۷۱۱ .
سربازان ترک : ۴۲۱ .
سربازان روسی : ۵۹۳ .

سربداران : ۴۳۷ ، ۴۳۸ .
سر پرسی سایکس : ۷۲۱ .
سرپل مصلی درآمل : ۳۹ .
سرتنگه برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
سرچه رود = سجا رود: ۲۹۹، ۳۰۸، ۳۱۰، ۳۳۰ .
سرحمام ازدهکده‌های پازوارمشهدسر: ۲۵۵.
سرحمام‌آقا حسن ازمحلات بارفروش:۱۷۹، ۱۸۰ .
سرحمام‌کاظم‌بیك ازمحلات بارفروش:۱۷۹.
سرحمام نسائی ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
سرخاباد سوادکوه : ۴۳۱ ، ۷۲۸ .
سرخاب بن شهریار ازباوندیان : ۴۰۰ .
سرخاب بن قارن : ۷۷۰ .
سرخ دره : ۵ .
سرخ دین تپه نزدیك قره تپه : ۷۴۲ .
سرخ رباط : ۴۷۹.
سرخ رباط [بلوك ...] : ۳۹۱ ، ۳۹۳.
سرخ‌رود درجادهٔ محمودآباد به‌بابلسر:۱۷۰.
سرخ‌کلا از دهکده‌های بلوك زیراب: ۳۹۳، ۳۹۴، ۴۱۵ .
سرخ‌گریه ازدهکده‌های هزارجریب : ۷۴۷.
سردابه میرکمال الدین ومیرشمس الدین : ۶۹۳ .
سردادمورکاتن سفیرجیمزاول‌پادشاه‌انگلستان: ۶۲۹، ۶۴۵ .
سردرمیدان وبازار فرح‌آباد : ۵۹۵ .
سردهن میان تاج‌آباد وریجه : ۴۷۷ .
سرکلا از دهکده‌های سوادکوه : ۳۹۴.
سرمن رأی : ۴۸ .
سروکار ازقراء وقف برامامزاده ابراهیم‌آمل: ۸۰ ، ۸۵ .
سروکلا جزء بلوك علی‌آباد : ۳۹۴ .
سروینه باغ ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
سر هنری الیس Sir Henry Ellis : ۵۲۸ .
سرهنگ حکیمی فرماندهٔ قوای‌گرگان:۷۲۸.
سرهنگ‌کوتی از دهکده‌های پایین خیابان : ۱۱۹ .
سروان رضا قلی خان افسرقزاق : ۷۲۹ .
سریج سرراه چرات به شیخ موسی : ۴۱۹ .
سرین از دهکده‌های بلوك‌آلاشت : ۳۹۲ .
سرین‌کلای اهلم رستاق : ۱۱۳ .
سعدالله [حاجی ...] : ۱۵۲ .
سعید بن دعلج : ۱۶۲ .
سعید بن مسلم بن قتیبة : ۶۵.
سعید العلماء بارفروشی : ۲۰۶.
سغد سمرقند : ۵۱۱ .
سفارت انگلیس : ۵۲۸ .
سفارش نامه انجمن‌آثارملی : ۲۳۵ ، ۵۳۱ ، ۵۴۰ ، ۵۴۷ ، ۵۵۲ ، ۵۵۷ .
سفرنامه ابت Abbott : ۴۸۹.
سفرنامه : ۷۳۰ ، ۷۳۱ ، ۷۳۲ ، ۷۳۷.
سفرنامه استراباد ومازندران مورخ ۱۲۷۵ :

www.tabarestan.info تبرستان

۲۶۱ ، ۳۵۵ ، ۵۲۲ ، ۵۲۳ ، ۵۲۴ ،
۵۳۱ ، ۵۴۰ ، ۵۲۲ ، ۵۵۶ ، ۵۶۳ ،
۵۶۵ ، ۵۶۶ ، ۵۷۲ ، ۵۷۴ ، ۵۹۳ ،
۶۱۵ ، ۶۶۵ ، ۶۷۹ ، ۶۹۰ .
سفرنامهٔ استودارت : ۱۹۳ .
سفرنامهٔ خسوارزم رضا قلی خان هدایت :
۱۹۲ ، ۴۱۳ ، ۴۳۰ ، ۶۷۴ ، ۷۳۷ .
سفرنامهٔ گیلان و مازندران مکنزی : ۴۹۰ .
سفرنامهٔ مازندران و استراباد رابینو: ۵۴ ،
۱۶۱ ، ۲۹۱ ، ۳۴۰ ، ۵۴۹ ، ۶۷۷ ، ۷۶۱.
فرنامه ناصرالدین شاه (مازندران) : ۳۰ ،
۱۹۲ ، ۱۹۸ ، ۲۰۹ ، ۲۳۴ ، ۲۴۳ ،
۴۰۴ ، ۴۰۵ ، ۴۲۷ ، ۴۷۸ ، ۷۰۵ .
سفرنامهٔ یکی ازهمراهان درن = سفرنامه
استراباد ومازندران مورخ ۱۲۷۵ .
سفیداب میان‌آب‌گرم وسیاه‌کوه : ۴۷۷ .
سفید چاه شهریاری چهاردانگه : ۵۴۴ ، ۷۴۹ ،
۷۵۲ ، ۷۵۳ ، ۷۵۴ .
سقاخانهٔ چوبین‌تکیه پاشاکلای دشت‌سرآمل:
۱۳۷ .
سقانفار تکیه‌آهنگرکلا : ۳۷۷ .
سقانفار امامزاده قاسم در المشیر نوکندکای
علی‌آباد : ۳۶۲.
سقانفار تکیهٔ پاشاکلای دشت‌سر: ۱۳۷ .
سقانفارتکیهٔ شیرمحله : ۱۶۸ .
سقانفارتکیهٔ اسیوسر سرراه دهکدهٔ بالا رستم
تالارپی : ۳۳۴ .
سقانفارتکیهٔ رمنت بیشه‌سربابل : ۲۹۵.
سقانفار دربابلکنارشاهی : ۳۸۵ .
سقانفارکیجا تکیه درحمزه‌کلای بیشه بابل :
۲۹۶ ،
سکارو (محل کاخ حسام الدوله شهریار) :
۵۰۷ ، ۵۰۸ .
سکته‌کتی ازمحلات آمل : ۲۶ .
سکه‌رو از نهرهای دست راست هراز: ۲۹ .
سکه‌های طبرستان : ۶۰۸ .
سکینه‌خاتون بنت‌امام موسی علیه‌السلام: ۸۲.
سکینه خواهر امامزاده یحیی درساری: ۵۳۱ ،
۵۳۲ ، ۵۳۳ .
سلاخ‌خانه قدیم آمل : ۱۰۵ .
سلاطین صفویه : ۱۷۸ ، ۱۹۲ ، ۴۹۱ ،
۴۹۲ ، ۵۹۵ ، ۶۱۵ .
سلپ مسی ار دهکده‌های هزارجریب: ۵۶۹.
سل دره از دهکده‌های هزارجریب : ۵۶۹ .
سلسله باوندی = خاندان‌باوندی = آل‌باوند:
۴۰۰ ، ۴۰۱ .
سلطان امیرشمس الدین ابن امیرکمال الدین
حسینی متوفی ۹۰۵ در امامزاده زین‌
العابدین ساری : ۵۴۰.
سلطان تکش بن ارسلان : ۷۶۱ .
سلطان حسین مدفون درشاهزاده حسین‌ساری:
۵۳۸ .
سلطان حسین صفوی [شاه ...] : ۶۷ .
سلطان حسین وسلطان محمد جعفرابن موسی‌

الکاظم = شاهزاده حسین : ۵۳۶ .
سلطان‌رضا باملامجدالدین یکجا به‌خاک‌سپرده
شده‌اند : ۵۳۳ .
سلطان زین‌العابدین = سیدزین‌العابدین در
ساری : ۵۴۱ .
سلطان سنجر : ۱۲۵ ، ۱۶۲ ، ۴۲۱ .
سلطان شجاع‌الدین : ۱۳۱ .
سلطان عثمانی : ۵۲۷ .
سلطان محمدمدفون درشاهزاده حسین ساری :
۵۳۸ .
سلطان محمد پسرامیرعبدالکریم والی ساری:
۴۲۳ .
سلسان‌محمدخدابنده صفوی (۹۸۵ تا ۹۸۹):
۳۱۰ ، ۳۱۲ ، ۴۲۴ .
سلطان محمد خوارزمشاه : ۴۲۳ ، ۷۲۳ ،
۷۲۴ ، ۷۲۵.
سلطان محمد رستمداری [ملك] : ۱۸۴ .
سلطان محمدطاهر از دهکده‌های بارفروش :
۳۴۳ .
سلطان محمد طاهر در دهکده‌ای به‌همین نام
دربیشهٔ بابل : ۲۹۱ ، ۲۹۲ ، ۷۴۴ .
سلطان محمودبن‌سلطان‌مرادخان = میرزاخان :
۳۱۲ .
سلطان محمود غزنوی : ۵۱۴ .
سلطان مرادخان [میر...] : ۱۸۵ .
سلطان نظام‌الدین صاعدابن سلطان‌سعید صاعد
حسینی بانی صندوق قدیمی پادشاه میر
در دهکدهٔ پادشاه میربندبی : ۳۱۶.
سلقام خاتون : ۳۹ .
سلم ازپسران فریدون : ۵۰۳ ، ۵۵۶ .
سلهار محل انشعاب ولیکه‌رود : ۲۹ .
سله‌بن محلی اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
سلیان (درزمان اکاسره به طبرستان پناه برد):
۳۹۵ .
سلیمان علیه‌السلام : ۷۷۳ .
سمرقند : ۵۱۴ .
سمسکنده : ۵۶۹ .
سمعانی مؤلف الانساب : ۱۷۵ .
سمنان : ۴۶۸ ، ۷۴۸ .
سنته از دهکده‌های نزدیك فرح‌آباد : ۵۹۳.
سنکور : ۴۸۶ .
سنگ پل از محلات بارفروش : ۱۸۰ .
سنگ پل‌کتی در فوتم کیاکلاشاهی : ۳۸۹ .
سنگ تپه درمرتع سرخ دیم : ۶۸۴ .
سنگ تراشان سه راه کیاسر : ۷۴۹ .
سنگ چال از دهکده های چلاو : ۱۲۲ ،
۱۲۴ ، ۱۲۹ ، ۱۳۲ .
سنگ چال [مرتفعات...] : ۱۲۲ .
سنگرخ از دهکده‌های بلوك الاشت : ۳۹۲ .
سنگسر : ۷۳۸ .
سنگ سرك‌ازدهکده‌های‌دوآب بالا : ۳۹۱.
سنگ سوات : ۴۲۰ .
سنگ قبری در بلفت شلفین : ۴۱۸ :

www.tabarestan.info
تبرستان

سنگ نبشت از دهکده‌های بلوك کسلیان : ۳۹۳ :
سنگهای‌قبور بالای‌گردنهٔ شلفین : ۴۲۰ .
سنگه رج سرراه آلاشت به امامزاده حسن : ۳۲۷ .
سنو درجلال‌ازرك وقف برباغ شاه : ۱۹۶ .
سنورهزارجریب : ۳۹۶ .
سواته‌کوه = سواد کوه : ۴۲۰ ، ۴۲۲ ، ۴۷۶ .
سواد رودبسار از دهکده های بلوك الاشت : ۳۹۲ .
سوادکوه = سواته کوه : ۳۰۷ ، ۳۳۳ ، ۳۹۱ ، ۳۹۳ ، ۳۹۴ ، ۳۹۵ ، ۴۰۳ ، ۴۱۵ ، ۴۲۰ ، ۴۲۳ ، ۴۲۷ ، ۴۰۳ ، ۳۴۱ ، ۴۷۴ ، ۴۸۱ ، ۷۲۸ . حکمرانان قدیم سوادکوه : ۴۱۹ . صفحات سواد کوه : ۴۷۲ .
سوت‌چال‌سرراه‌شلفین‌گردن به‌چرات : ۳۱۸ :
سوته‌رجه سرراه ملاده به هزارجریب : ۵۷۰ .
سوته‌سره ازدهکده‌های بلوك‌کسلیان : ۳۹۳ .
سورتیجی جزء چهاردانگه : ۴۸۵ ، ۷۴۷ .
سوردارتکیه = تکیهٔ سلطانی : ۶۹۲ .
سورك میاندورود ساری : ۵۹۷ ، ۶۷۳ .
سولو برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
سون‌آباد از دژهای‌گدوك عباس‌آباد : ۴۷۸ .
سه پل درقریهٔ سازی‌کلون : ۱۳۴ .
سه‌تالار درمیانکاله : ۷۰۷ .
سه‌دین در امتداد یکدیگر در اراضی پایین جمنان علی‌آباد شاهی : ۳۴۱ ، ۳۸۹ .
سه راهی‌کله بست در جادهٔ بابلسر : ۲۸۲ .
سه راهی در راه بابل‌سر : ۲۸۵ .
سه گنبدان = گنبد سلم و تور آتشکدهٔ قدیم ساری) : ۵۰۳ ، ۵۵۶ .
سهراب (صاحب عجایب الاقالیم) : ۱۲ ، ۴۸۷ ، ۵۶۴ .
سیاتپه در دشت رودپی ساری : ۵۷۳ .
سیادشت ازدهکده‌های هزارجریب : ۵۶۹ ، ۷۴۸ .
سهراب بن‌رستم [اسپهبد .] عم‌زادهٔ‌شاه‌غازی رستم : ۱۲۱ ، ۱۶۵ .
سهراب خان : ۶۲۱ .
سه برج ساحلی هشت ضلعی : ۶۷۸ .
سه شنبه بازار (بازارشهرساری) : ۴۹۸ .
سه‌کیکه از دهکده‌های سورتیجی : ۷۶۷ .
سه‌گنبد درخارج شهرآمل : ۴۹ .
سیاه بیشه هراز : ۱۳۱ .
سیاه پشته چول : ۶۸۳ .
سیاه رود لاریم ازرودهای علی‌آباد : ۳۴۱ ، ۳۴۹ .
سیاه رودپی [آب ...] : ۳۷۸ .
سیاه‌کوره‌سر(رشتهٔ میان بندپی و لاریجان) : ۳۰۷ .
سیاه‌کوه برسرراه سیاه بیشهٔ هراز به فیروزکوه : ۱۳۱ .

سیاه‌کوه برسرراه ملاده به‌هزارجریب : ۵۷۰ .
سیاه‌کوه میان سفیداب ورشمه : ۴۷۷ .
سیاه‌کوه‌کاشان : ۴۷۴ .
سیاه‌گوش بن خالد سمنانی : ۸۲ ، ۸۳ .
سیاه مجد : ۱۶۳ .
سی‌پی از دهکده‌های بلوك‌کسلیان : ۳۹۳ .
سیدآباد سرراه ملاده به هزارجریب : ۵۷۰ .
سید ابوصالح در اراضی دهکدهٔ ملهٔ بیشه‌سر علی‌آباد : ۳۸۰ .
سید اجل و ورثهٔ سید علی متولیان امامزاده شاه حمزه رضا : ۱۴۹ .
سید احمد وسید مهدی دربالاآلاشت سوادکوه : ۴۷۷ .
سید اسماعیل بن سیا فتح‌الله نجفی بانی در ورودی شاهزاده حسین ساری : ۵۳۵ .
سید اسماعیل عمادیان : ۵۰۷ .
سید اشرف بن سیدکمال الدین بن میرقوام‌الدین : ۵۴۵ ، ۵۴۶ .
سید امیرمحمد بن سیدعلی بهاءالدوله : ۲۷۹ .
سید باعلی شجری (میانجی شاه‌غازی‌رستم) : ۱۶۵ .
سید باقرسیدصالح لاریمی متصرف دین‌کوی خیل : ۳۵۳ .
سید بهاء الدین در دریاسر هرازپی : ۱۵۵ .
سید تاج الدین در سراب‌گردان شیرگاه : ۴۱۶ .
سید جعفروزیرساروی دردوران شاه عباس : ۱۹۷ .
سیدجلال دردهی‌کلای بالاتجن شاهی : ۳۶۶ .
سیدجلال ازمحلات بارفروش : ۱۷۸ ، ۱۸۰ .
سید جلال‌سر درزرگرباغ ساری : ۵۵۴ .
سید حسن بن سیدعلی بانی صندوق امامزاده عباس درساری : ۵۵۲ .
سید حسن تاجر بارفروشی [حاجی ...] : ۲۱۸ .
سید حسن محقق بهشتی فرزند سید اسماعیل ازمدفونین درمقبرهٔ قرشی : ۲۴۳ .
سید حسن مولانا بانی مسجد مولانا : ۲۱۹ .
سید حسن هزارجریبی : ۴۲۳ .
سید حیدر درباغ دشت علی‌آباد : ۳۳۶ .
سید ذوالمجدین ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
سیدذوالفقاردردهکدهٔ حاجی‌کلای گنج‌افروز : ۳۰۶ .
سید رسول صدرائی از مدفونین در مقبرهٔ قرشی : ۲۴۳ .
سید رکابی درشهرساری : ۵۷۴ .
سید رمضان ابن سید علی‌محمدکمالیان‌نوائی نجاز مدفون درامامزاده عباس‌رضاکوتنا بیشه‌سرشاهی : ۳۷۹ .
سید زین‌العابدین دردهکدهٔ سید زین‌العابدین گیلخواران : ۳۵۸ .
سید زین العابدین بن سیدکمال الدین = امامزاده زین العابدین درساری : ۴۹۱ ، ۵۰۷ ، ۵۳۹ ، ۵۴۰ ، ۵۴۱ ، ۵۴۲ ، ۵۴۴ ، ۷۴۳ .

www.tabarestan.info تبرستان

سید زینوا = سید محمد زرین‌نوائی درچماز کتی علی‌آباد شاهی : ۳۴۴ .
سید سه نسور در دهکدهٔ سولاخ موزی اهلم رستاق : ۱۰۹ .
سیدشمس‌الدین بقعه‌ای درکتی‌سرجلال‌ازرك : ۳۸۳ .
سید شمس الدین بابلکانی بن‌سید عبدالعزیز ۲۶۱ ، ۲۶۰ .
سید شمس‌الدین بن سیدعلی بابلکان : ۶۹۶ .
سیدالشهدا = امام حسین علیه‌السلام : ۸۰۱ .
سیدالشهدا = ملاحسین بشرویه : ۳۶۷ .
سید ظهیرالدین = ظهیرالدین بن‌نصیرالدین = میرظهیرالدین‌مرعشی: ۵۱۵ ، ۵۱۹ .
سیدعالی‌کیا دربورخانی و نفت‌چال : ۴۸۱ .
سید عباس بن سید شرف‌الدین بانی صندوق امامزاده عباس ساری : ۵۵۲ .
سید عبدالحق بن‌سیدکمال‌الدین‌بن میرقوام‌الدین : ۵۴۵ .
سید عبدالصمدبن سید شمس‌الدین بانی صندوق امامزاده عباس درساری : ۵۵۲ .
سید عبدالعزیز بن سیدکمال‌الدین بن میرقوام‌الدین : ۵۴۵ ، ۵۴۶ .
سید عبدالعظیم بن سیدکمال الدین : ۵۴۴ ، ۵۴۶ .
سید عزیزالله در داودکلای لاله‌آباد : ۲۸۹ .
سید عزیز بابلکان : ۱۹۸ ، ۲۶۰ ، ۲۶۴ .
سیدالعلماء اسماعیل بن احمد علوی عقیلی طبرسی : ۳۷۱ .
سید علی‌آمل = سید علی بن‌سیدکمال‌الدین ۹۲ ، ۵۱۴ .
سیدعلی بن سید عبدالعزیز در هزار جریب : ۷۶۱ .
سیدعلی بن‌سیدکمال‌الدین آملی‌سازنده‌امامزاده قاسم : ۲۳۴ ، ۲۳۵ ، ۲۳۶ .
سیدعلی بن‌سیدکمال‌الدین بن میرقوام‌الدین مرعشی : ۵۴۵ ، ۵۴۶ .
سیدعلی‌کیا در تیجینك جلال ازرك : ۲۷۶ .
سیدغیاث‌الدین بن سیدکمال‌الدین‌بن میرقوام الدین : ۵۴۵ ، ۵۴۶ .
سید فاصل کاتب کتبهٔ در بقعهٔ سید قاسم : ۵۷۸ .
سید قائم الدین و سید زین‌الدین در شهرود کلای علی‌آباد : ۳۴۵ .
سید قاسم درکردخیل رودبی : ۵۷۷ .
سید قاسم نایب داعی : ۷۶۹ .
سید کمال‌الدین‌بن سید شمس‌الدین بابلکان : ۶۹۵ ، ۶۹۶ ، ۶۹۷ .
سید محله ازمحلات رستمکلا : ۶۸۸ .
سید محمد درقادی‌کلای‌بزرگ ازدهکده‌های علی‌آباد : ۳۳۶ .
سید محمد باقر حجتی از مدفونین در مقبره قرشی : ۲۴۳ .
سید محمدبن سیدحسین بانی‌صندوق امامزاده عباس درساری . ۵۵۲ .

سید محمد وسید جعفر درپایین آلاشت سواد کوه : ۴۷۷ .
سید محله دهکده‌ای که جزء علی آباد شد. ۳۳۳ .
سید محله‌ازدهکده‌های بیشهٔ‌علی‌آباد : ۲۹۱ .
سید مرتضای حسام : ۳۰۹ ، ۳۱۰ .
سید مرتضی‌بن‌سید امیر بانی صندوق‌امامزاده عباس ساری : ۵۵۲ .
سید مظفر مرتضائی : ۴۴۴ -
سید مهدی درکنیج‌کلا : ۴۱۵ .
سید میرکرام (بقول ملگنوف) = مرقد سید مهدی کروب در مقری کلای بندپی : ۳۱۷ .
سید نصیرالدین پدر سید ظهیرالدین مرعشی: ۵۱۵ .
سیدنظام مدفون درمشهد جمنو : ۳۴۰ .
سید نظام الدین محمدکاردگر : ۵۷۹ .
سیدیحیی اوصیا [حاجی ...] از مالکان کاروانسرای معتمد : ۲۱۰ .
سیف‌الدین‌بن حاجی نجار : ۶۰۶ .
سیکاپل در محلهٔ قنبرآباد اشرف : ۶۷۰ .
سیل بندهای قدیمی در طرف چپ هراز : ۶۳ .
سیل درسال ۳۲۶ و ۳۲۷ در ساری به قول مهجوری بدون ذکرمنبع ومأخذ . ۴۹۷ .
سیل ساری ۳۲۳ قمری درساری : ۴۹۶ .
سیل ساری سال ۳۲۵ قمری : ۵۶۵ .
سیوجی بر سر راه سیاه بیشهٔ هراز به فیروز کوه علف چری اطراف شیخ موسی : ۱۳۱ ، ۳۲۶ .
سیدکله‌سر : ۵ .

ش

شابندین (شهاب الدین امروز) : ۶۸۷ .
شاپور اول : ۵۰۳ .
شاپور دوم : ۵۰۳ .
شاتاخ سرراه چرات به شیخ موسی: ۴۱۹ .
شاد میهن از دهکده‌های فیروزکوه : ۳۲۱ .
شاراق‌کوهی درجنوب سوادکوه : ۳۹۱ .
شاردن سیاح فرانسوی : ۶۵۵ .
شارمام جائی‌که ولاش باوراکشته : ۶۸۱ .
شاطرگنبد درساری = گنبد شاطر: ۴۹۴ .
شاطرگنبدی = شاطرگنبد : ۶۰۴ .
شال تپه درشمال قراتپه : ۶۸۳ ، ۷۴۲ .
شال درگا علف چری اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
شال‌کتی درشرق بابل : ۵۷۴ .
شال‌کتی درعلی‌آباد بخش مرکزی شاهی : ۳۸۹ .
شالینگه چال : ۱۳۰ .
شام [ائمه ...] : ۴۱ .
شامرزا = شهمیرزاد : ۴۶۸ ، ۴۷۲ .
شاوالو برسرراه تنگه : ۵۷۰ .

www.tabarestan.info تبرستان

شاه ابراهیم ادهم در پیت رود چپک رود گیلخواران : ۳۵۳ .
شاه اردشیر پدر اسپهبد شمس الملوك رستم شاه غازی : ۱۵۱ ، ۵۰۹ .
شاه اسماعیل اول : ۱۹۸ ، ۲۶۰ ، ۴۲۳ ، ۵۲۷ ، ۵۲۸ ، ۵۲۹ .
شاه بالو = خنهو = خانقاه در ده میان راستوپی : ۴۵۶ ، ۴۷۸ ، ۷۴۴ .
شاه پسند برسرراه شهمیرزاد به هزارجریب: ۵۶۹، ۵۷۰ .
شاهپور ذوالاکتاف : ۷۶۱ .
شاه تپه درشمال شرقی گرجی محله : ۷۴۲ .
شاه تپهٔ استراباد : ۶۸۸ .
شاه دژ در دهکدهٔ بالا ده : ۷۶۹ ، ۷۷۰ .
شاهراه عباسی = جادهٔ شاه عباسی : ۳۰ .
شاهرخ پسرنادرشاه افشار: ۵۲۹ .
شاهرخ خان فرماندهٔ فوج سربازان که برای فتح قلعهٔ فیروزجاه رفت : ۳۱۲ .
شاهرخ گاوزن : ۳۷۸ .
شاهرضا از دهکده‌های چپك رود : ۳۴۹ .
شاهرود : ۲۰۹ ، ۵۶۹ ، ۷۲۸.
شاهزاده ابراهیم = مشهد لله‌پرچین در گرجی محله : ۷۲ .
شاهزاده پادشاه امیر = پسادشاه میربندپی : ۳۱۳ .
شاهزاده حسین دراشرف : ۶۶۶ .
شاهزاده حسین ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
شاهزاده حسین درمحلهٔ شاهزاده‌حسین ساری: ۵۳۵ ، ۵۳۷ ، ۵۴۴ .
شاهزاده سلطان محمد رضا : ۵۴۱ .
شاهزاده علی اصغر دراشرف : ۶۶۶ .
شاه زنگی ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
شاه زیارت داخل شالیزارکلیج‌خیل ومتصل به آب بندان‌کوچك : ۴۰۹ .
شاه سلطان حسین صفوی : ۶۱۶ .
شاه سلطان سرا تابستان نشین شوکت لشکر اسپهبدی : ۷۷۴.
شاه سلیمان صفوی : ۳۷۸ ، ۵۲۹ .
شاه طهماسب صفوی : ۳۱۲ ، ۴۲۴ .
شاه صفی (۱۰۳۸ تا ۱۰۵۲) : ۴۷۶، ۶۳۳، ۶۵۶ ، ۶۵۷ ، ۶۶۱ ، ۶۶۴ .
شاه عباس اول : ۱۶ ، ۱۷، ۲۹، ۴۵ ، ۶۴، ۹۳، ۹۶، ۱۷۸ ، ۱۸۸ ، ۱۸۹، ۱۹۱، ۱۹۳ ، ۱۹۴ ، ۱۹۵ ، ۱۹۶ ، ۳۳۴ ، ۴۲۶ ، ۴۲۷ ، ۴۳۲ ، ۴۷۲ ، ۴۷۴ ، ۵۰۱ ، ۵۲۲ ، ۵۶۵ ، ۵۶۶ ، ۵۶۷ ، ۵۶۹ ، ۵۸۰ ، ۵۸۱ ، ۵۸۲ ، ۵۸۳ ، ۵۹۱ ، ۵۹۲ ، ۵۹۳ ، ۶۰۴ ، ۶۱۳ ، ۶۱۵ ، ۶۱۷ ، ۶۱۸ ، ۶۲۰ ، ۶۲۹ ، ۶۳۲ ، ۶۳۳ ، ۶۳۵ ، ۶۳۷ ، ۶۳۸ ، ۶۴۰ ، ۶۴۳ ، ۶۴۴ ، ۶۴۶ ، ۶۴۸ ، ۶۴۹ ، ۶۵۳ ، ۶۵۴ ، ۶۵۶ ، ۶۶۱ ، ۶۶۲ ، ۶۶۴ ، ۵۶۵ ، ۶۷۰ ، ۶۷۱ ، ۶۷۷ ، ۶۷۸ ، ۶۸۲ ، ۷۰۳ ، ۷۰۷ ، ۷۳۳ ، ۷۳۴ ، ۷۳۵ ، ۷۳۶ .
شاه عباس دوم : ۱۸۷، ۱۸۸، ۳۵۷، ۴۷۶،

۵۸۲ ، ۵۹۰ ، ۶۱۳ ، ۶۱۷ ، ۶۳۷ ، ۶۵۶ ، ۶۵۸ ، ۶۵۹ ، ۶۶۰ ، ۶۶۱ ، ۶۶۲، ۷۰۳ .
شاه عبدالله دردهکدهٔ شاه عبدالله جلال‌ازرك: ۲۷۸ .
شاه عبدالله کاظم = شاه عبدالله جلال ازرك : ۲۸۲ .
شاه غازی رستم اول [اسپهبد نصیرالدوله] (۵۳۳ تا ۵۵۸) : ۱۲۱، ۱۲۴ ، ۱۲۵، ۱۹۹ ، ۴۲۱ ، ۴۲۲ ، ۴۲۳ ، ۵۰۸ ، ۵۰۹، ۵۱۷ .
شاه غازی رستم دوم [شمس الملوك ...] (۶۰۲تا۶۰۷): ۱۲۴ ، ۱۶۳ ، ۱۶۵ .
شاه‌کلا ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ ، ۱۸۰.
شاه‌کوتی از دهکده‌های دابو: ۱۶۶ .
شاه‌کوه نزدیك شهموزی : ۴۰۴ .
شاه‌کوه سرچشمهٔ رود نکا : ۴۸۶ .
شاه‌کوه [اهل ...] : ۶۵۱ ، ۶۵۲ .
شاه‌کیله (یعنی نهرشاه و اشاره به شاه عباس است) :۶۶۱.
شاه لینگه چال محلی اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
شاه مردان = علی بن ابی‌طالب علیه السلام: ۳۷۸ .
شاه مرز میان استراباد وقره‌سو: ۶۰۸ .
شاهنامه : ۴۹۸ .
شاه نشین هشت‌کیلومتری جنوب گلوگاه اشرف : ۴۷۶ .
شاهی = علی‌آباد = قائم شهر: ۲۹۲، ۳۰۷، ۳۳۳ ، ۳۳۴ ، ۳۴۰ ، ۳۷۵ ، ۴۰۳ ، ۴۸۱. بخش مرکزی : ۳۳۳. شهرستان شاهی : ۳۳۳.
شپش‌کشون ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
شرف الدین سمنانی [ملك ...] : ۴۳۸ .
شرف الزمان یهودی طبیب خاصهٔ‌پدر گرده‌بازو: ۱۲۶ .
شرف نسا : ۱۳۳ .
شرفنی از دهکده‌های اهلم رستاق : ۱۱۱ .
شرفی [خواهر اسپهبد شاه غازی رستم] : ۱۶۵ .
شرم‌کتی دهکدهٔ‌مخروبه‌ای‌نزدیك‌کمانگرکلا: ۱۴۹ .
شروان شاه : ۷۰۳.
شروین اول ملك الجبال (۱۵۸ تا ۲۰۰) : ۷۷۷ .
شروین بساوند [پروفسور] : ۴۲۸ ، ۴۳۰ ، ۴۳۱ .
شریار = درویش‌محمدشهریار = محمدشهریار ۴۳۵ ، ۴۳۶ ، ۴۳۷ ، ۴۴۲ ، ۴۴۶ .
شریف‌آباد مزکوره : ۶۰۷ .
شرین‌شاه بن‌حسین‌عرب بانی صندوق‌امامزاده سفیدچاه : ۷۵۳.
شش پل برروی خان رود درگزمحله: ۱۳۴.
شش رودبار از دهکده‌های بلوك اند:۳۹۲.
شعاع الملك باوند : ۴۳۱ .
شعبهٔ شیلات درمیان قلعه : ۷۰۵.

www.tabarestan.info تبرستان

شعرباف محله ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
شکراله رود ازمرتفعات سیاه‌کوره‌سر شروع می‌شود : ۳۰۸ .
شکرتپه درشمال گلوگاه : ۷۴۲ .
شکل شاه : ۷ .
شلاب = چلاب : ۱۶۵ .
شلفین علف‌چر دامنهٔ شلفین‌گردن : ۳۹۱ ، ۴۱۸ .
شلفین چال دامن شمالی شلفین‌گردن: ۴۱۸.
شلفین‌گردن = گردنهٔ شلفین : ۴۱۸.
شلمه‌جارسرراه چرات به شیخ موسی: ۴۱۹.
شلنبه : ۵۵۰ .
شلوت ازنهرهای دست چپ هراز: ۲۹ .
شلی ازشاخه‌های تجن : ۴۸۶ .
شمس‌آل رسول : ۵۰ .
شمس الدین بن سید عزیز بابلکان [سید...] : ۲۶۷، ۲۸۸ .
شمس الدین بن استاد احمد ساری (۸۹۹) صندوق امامزاده عباس را درآزادگله ساخته : ۵۵۰ .
شمس الدین بن سید مرتضی بن سید رضی‌الدین [سید ...] : ۲۸ .
شمس الدین بن محمد : ۶۸۶ : ۶۸۸ .
شمشیربر: ۷۴۹ .
شمشیرگرمحله ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
شمشیرمحله = شمشیرگرمحله ازمحلات بارفروش : ۱۸۰ .
شمعون بن خداداد = بابی بن فرخ‌آذین : ۱۵۸ .
شمندفرراه‌آمل تا محمودآباد : ۳۲.
شورستاق از دهکده‌های اهلم رستاق: ۱۱۱.
شورك‌چال از دژهای گدوك عباس‌آباد:۴۷۸.
شورك‌چال ازدهکده‌های دوآب‌بالا : ۳۹۱.
شورمست ازدهکده‌های‌بلوك راستوپی:۳۹۲.
شون دشتی [ازطوایف ساکن درآمل] :۲۴.
شهاب طاهری : ۳۹۹ ، ۶۸۷ .
شهدا ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
شهرآشوب (= ابن شهرآشوب) : ۳۰۲.
شهربند ازگذرهای ساری : ۴۹۵ ،
شهرتجری قدیم درنوامام بندپی است (بقول دن) : ۲۸۵.
شهرتجری‌قدیم سرراه‌بارفروش به‌آمل:۲۸۴.
شهرخواست از دهستانهای ساری : ۴۸۵ ، ۵۹۷ .
شهردارعم‌زادهٔ اسپهبد شاه‌غازی رستم:۱۲۱.
شهرداری بهشهر: ۶۵۳ .
شهررود ازنهرهای دست چپ هراز: ۲۹ .
شهرستانه مرز = پای دشت : ۲۰ .
شهرکتی از دهکده‌های دابو: ۱۶۷ .
شهریار = شریار:۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۵، ۴۵۶.
شهریار[تیره ...] : ۴۴۱ .
شهریار بلوکی درجنوب غربی تهران: ۸۳ .
شهریار[امیرتاج الدین ...] : ۱۲۵ .
شهریار[حسام الدوله ...] : ۳۸ ، ۱۶۲ .
شهریاربن‌دارا‌ازباوندیان‌که به‌دست وشمگیر کشته شد: ۴۰۰ .

شهریارکوه = کوه قارن = سوادکوه: ۴۴۲، ۴۷۴ ، ۴۹۶ ، ۵۱۹ .
شهریاری جزه چهار دانگه : ۴۸۵ ، ۴۸۶ ، ۷۲۷ ، ۷۴۷ ، ۷۵۱ .
شه‌زوا برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
شهمیرزاد : ۵۶۹ ، ۷۴۸ .
شهنه‌کلا از دهکده‌های دشت‌سرآمل : ۱۳۷، ۱۳۸ .
شیاره برسرراه الیمستان به شیرگاه : ۱۳۲.
شیخ‌ابراهیم متولی امامزاده یحیی درساری: ۵۳۱ .
شیخ الاسلام بارفرشی : ۲۵۸ .
شیخ بابوکیا در سوادکوه : ۴۷۸ .
شیخ بالوی‌آملی = شیخ سلطان بالوکیا : ۴۳۶ .
شیخ چشمه‌سر چشمه‌ای درشهمیرزاد : ۵۶۹، ۸۴۸ .
شیخ خلیفهٔ مازندرانی : ۴۳۸ .
شیخ سعدی مدعی تولیت امامزاده ابراهیم آمل : ۸۶ .
شیخ سلطان‌بالوکیا سلطان = بالوکیا: ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷ .
شیخعلی بهادر[امیر...] : ۱۶۰ .
شیخعلی دلارستاقی [ملا ...] : متولی‌امامزاده ابراهیم‌آمل : ۸۶ .
شیخ‌علی قراکولی (ازاطرافیان امیرتیمور): ۱۶۰ .
شیخ‌کلی ازدهکده‌های بالاتجن‌شاهی:۳۷۰.
شیخ محمد حسن معروف به شیخ‌کبیر:۲۴۸.
شیخ موسی : ۱۳۰ ، ۳۰۷ ، ۳۲۱ ، ۳۲۲ ، ۴۱۹ .
شیخ نور دربالا پچت یخکش : ۷۵۸ .
شیرابا‌د : ۱۵۸ .
شیراز: ۴۲۷ ، ۴۹۸ ، ۶۱۵ .
شیربمکوب (اهل سنورهزاردجریب) : ۳۹۶.
شیرخان لپو ازبنه‌های میانکاله : ۷۰۹ .
شیرخوارگاه اشرف : ۶۶۶.
شیرسوار بن شیراسفار: ۱۲۴ .
شیردره از دهکده‌های بلوك زیراب : ۳۹۲.
شیرکلا از دهکده‌های بلوك کارمزد : ۳۹۲ .
شیرگاه از دهستانهای سوادکوه : ۱۳۲ ، ۳۱۰ ، ۳۳۳ ، ۳۹۴ ، ۴۰۳ ، ۴۰۴ ، ۴۱۳ ، ۴۷۷ ، ۴۸۱ ، ۵۶۸ .
شیروخورشید سرخ بابل : ۱۹۷ .
شیرمحله از دهکده‌های جلال ازرك : ۲۷۸ .
شیرمحله از دهکده‌های دابو: ۱۶۷ .
شیروان : ۵۸۲ : ۶۶۵ . رعایای شیروان : ۵۸۲ .
شیروانی‌محله ازقراء وقف برامامزاده‌ابراهیم آمل : ۸۰ ، ۸۵ .
شیروخورشید سرخ‌آمل : ۳۹ .
شیرین رود ازسرچشمه‌های رود فریم: ۴۸۵.
شیشه‌گرمحلهٔ ساری : ۴۹۵ .
شیعهٔ امامیه : ۵۵۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

ص

صاحب حدود العالم : ۴۷۴.
صاحب عباد : ۴۲ .
صادق رضا درپایین دزا : ۶۰۵.
صادق شهید زاده صاحب سهم کاروانسرای قیصریه : ۲۱۱ .
صحرای شاه حسینی ، ۷۰۹ .
صحرای کراودین پایین دست گلوگاه: ۶۱۵.
صحرای ولیکان میان راه ساری به آمل : ۵۰۸ .
صحرای یموت : ۷۲۸ .
صحرای ترکمن : ۷۳۷ .
صدراکی که در بقعهٔ امامزاده ابراهیم بابلسر به خاك سپرده شد : ۲۶۳ .
صدری تپه در جنوب شرقی زینوند : ۷۴۱ .
صفا ازمراحل حج : ۳۲۸ .
صفا ایشان [دهکده ...] : ۷۳۷.
صفویان [دوران...] = صفویه = صفوی : ۳۷ ، ۵۱ ، ۸۶ ، ۹۶ ، ۲۰۱ ، ۲۳۴ ، ۲۰۷ ، ۲۴۵ ، ۲۷۲ ، ۲۷۶ ، ۳۱۳ ، ۶۱۳ ، ۶۵۰ ، ۶۵۵ ، ۶۵۸ ، ۶۶۶ ، ۶۶۷ ، ۷۳۴ ، ۷۵۲ ، ۷۵۵ .
صفویان [پایتخت...] : ۴۷۶ .
صفی‌آباد = قصرصفی‌آباد = صوفی‌آباد : ۶۳۵ ، ۶۳۸ ، ۶۴۱ ، ۶۴۲ ، ۶۴۳ ، ۶۵۲ ، ۶۵۴ ، ۶۵۵ ، ۶۵۶ ، ۶۵۷ ، ۶۵۸ ، ۷۴۳ .
صیمره : ۴۴۸ .
صورت از دهکده‌های بندپی : ۳۳۰ .
صومعه میربزرگ درمرزنکوی دابو : ۱۷۰ .
صیدگاه شیلات درمیان قلعه : ۷۱۳ .
ضرابخانه بارفروش : ۱۸۶.

ط

طاعون سال ۱۲۴۷ هـ . ق : ۱۸ .
طاق‌کسری : ۷۷۴ .
طاهان = فرح‌آباد : ۵۸۰ ، ۵۸۸ .
طاهری [شهاب...] : ۶۸۷ ، ۷۷۵ .
طاهریان : ۶۶ .
طایفهٔ تراکمه یموت : ۷۱۸ .
طایفهٔ فیروزجاهی از طوایف ساکن در شیخ موسی : ۳۲۴ .
طبرستان : ۱۲ ، ۲۱ ، ۳۰ ، ۴۵ ، ۴۷ ، ۶۵ ، ۸۶ ، ۱۲۲ ، ۱۲۳ ، ۱۲۵ ، ۱۷۵ ، ۱۷۶ ، ۲۷۱ ، ۳۴۰ ، ۳۷۰ ، ۳۷۱ ، ۳۹۸ ، ۴۲۵ ، ۴۳۵ ، ۴۳۷ ، ۴۳۸ ، ۴۶۰ ، ۴۶۱ ، ۴۸۶ ، ۴۸۷ ، ۴۹۶ ، ۵۱۶ ، ۷۰۲ ، اعیان ۲۳ . بزرگان : ۱۶۵ . حد : ۱۷۶ . کوههای: ۱۲۳ .

مردم : ۱۲۵ ، ۱۲۶ . ملك : ۴۶۲ . والی : ۵۵۵ .
طبرستانیان : ۴۴۰ .
طبرسی = شیخ طبرسی : ۳۷۰ ، ۳۷۱ ، ۳۷۲ .
طبرسی و مجمع البیان تألیف دکتر حسین کریمان : ۳۷۰ .
طبری : ۴۴۷ .
طبری رود = رودخانهٔ تجن : ۵۶۴ .
طرائق‌الحقایق حاجی‌زین‌العابدین‌شیروانی : ۳۴۲ .
طغانشاه : ۵۰۹ .
طغرل : ۲۷۱ .
طغلان مسلم . ۱۱۷ .
طمیشه حدشرقی طبرستان = تمیشه : ۱۷۶.
طوس : ۷۸ ، ۸۱ ، ۲۶۶ .
طوسان = کوسان : ۳۸۷ ، ۴۹۴ ، ۶۹۲ .
طوس نوذر سپه سالار کیخسرو : ۴۸۷ ، ۴۹۴ ، ۵۰۱ ، ۶۹۲ .
طوقدار بند (= توغ‌دار بن) : ۱۷۹ .
طومار متولیان دوران صفوی : ۳۳۴ ، ۳۳۵ ، ۴۷۸ ، ۵۳۱ ، ۵۴۸ ، ۷۷۸ .
طهران = تهران : ۱۸۹ ، ۵۲۹ ، ۵۳۰ .
طهماسقلی خطاط کتیبه منبر تکیهٔ هفت‌پلکون : سال ۱۲۲۷ قمری : ۱۵۴ .
طهمورث : ۱۲ .
طیب دلارستاقی[آقاشیخ...] متولی امامزاده ابراهیم : ۸۸ .
طیزنه رود = رودخانهٔ‌تجن : ۵۶۴ ، ۵۶۵.
ظل‌السلطان مسعود میرزا : ۴۹۱ ، ۷۰۸ ، ۷۰۹ .
ظهیرالدین مرعشی = میرظهیرالدین.

ع

عادلشاه (۱۱۶۰ تا۱۱۶۱) : ۵۶۷ ، ۶۳۳ .
عالم‌آرای عباسی : ۴۵ .
عالی‌قاپو دراصفهان : ۵۹۱ .
عالی‌کیا سلطان در جنگل اهواز وکتی بالا- خیابان : ۱۱۶ .
عالیه‌کلا ازدهکده‌های‌بلوك زیرآب : ۳۹۲ .
عایشه‌گرگیلی دز = غار اسپهبد خورشید : ۴۶۰ ، ۴۶۱ ، ۴۷۲ .
عباس = ابوالفضل العباس : ۴۱۱ .
عباس‌آباد سامان ولایت فیروزکوه : ۳۹۱ ، ۴۲۸ .
عباس‌آباد = آب‌بندان عباس آباد : ۶۶۲ ، ۶۶۴ ، ۷۰۳ .
عباس‌ابن احمدبن نصرالله بالی کلائی سواد کوهی کاتب کتیبه‌های‌ضریح‌سید ابو- صالح درمحلهٔ بیشه‌سرشاهی : ۳۸۱ .
عباس انیسی[حاج...] سازنده وبانی‌امامزاده قاسم درمحلهٔ آستانه بارفروش : ۲۳۸ .

www.tabarestan.info تبرستان

عباس باوند (سهم الملك) : ۷۲۸ ، ۷۲۹ .
عباس بن عبدالله بن موسی الکاظم = امامزاده عباس در آزادگلهٔ ساری : ۵۴۹ .
عباس بن محمد هاشمی : ۴۶۲ .
عباس شایان : ۲۳۶ ، ۳۷۰ ، ۵۳۴ .
عباسقلی‌خان اشرفی : ۷۰۵ .
عباسقلی‌خان سردارلاریجانی : ۱۸ ، ۳۶۷ ، ۳۷۰ .
عباس‌کوتی در پائین خیابان لیتکوه نزدیك به‌دهکدهٔ انجیل : ۱۲۰ .
عباس‌گرجی‌زاده : ۲۵۲ .
عباسنامه : ۳۵۸ ، ۵۹۰ ، ۶۵۹ ، ۷۰۳ .
عبدالله بن حازم : ۲۱ ، ۴۷ .
عبدالله بن شاه حسین قاضی طبرستان بانی امامزاده ابراهیم‌آمل : ۷۹ ، ۸۴ .
عبدالله بن قحطبه : ۶۵ ، ۶۶ .
عبدالله بن مالك : ۲۱ .
عبداله‌بن محمودبن نوح : ۱۵۸ .
عبدالله خان [میر...] : ۱۸۵ .
عبدالله‌خان سردار : ۵۲۶ .
عبدالله فولادی : ۶۷۱ .
عبدالله قاضی : ۷ .
عبدالله‌کتی درشمال بابل : ۵۷۴ :
عبدالله گیلانی نجارصندوق امامزاده سفیدچاه: ۷۵۳ .
عبداللهی از دهکده‌های شهریاری : ۷۴۹ .
عبدالجبار بن عبدالرحمن : ۴۶۰ .
عبدالحق بن‌سیدنصیرالدین بن‌سیدکمال‌الدین: ۵۴۴ :
عبدالرحمن عمادی : ۴۳۴ ، ۴۵۶ .
عبدالرحمن سرکرده ملحدان الموت : ۸۳ .
عبدالعظیم بن‌سیدزین‌العابدین [سید...] : ۲۸.
عبدالمطلب بن‌سیدرضی‌الدین [سید...] : ۲۸.
عبدالملك بن قعقاع: ۲۱ ، ۴۷ ، ۴۹۷ .
عبدالملك بن‌مروان : ۱۵۹ .
عبدالملکی [طایفه ...] : ۴۹۹ .
عبدی و شرکاء رئیس‌زاده : ۱۴۹ .
عثمان‌بن نهیك : ۶۵ .
عثمان لوی‌گرایلی : ۵۰۰ .
عراق : ۳۱ ، ۴۲۶ ، ۴۲۷ .
عرب [حاکم...] : ۵۱۶ .
عرب [مهاجمین...] : ۴۷۱ .
عربستان . ۸۲ .
عروس داماد ازسرچشمه‌های رودفریم : ۴۸۵.
عزالدین بن‌بهاء الدین آملی [سید...] : ۵۳ ، ۵۴ .
عزیزبن شمس‌الدین معروف به بابلکان بانی در ورودی‌صحن‌امامزاده ابراهیم بابلسر: ۲۶۵ .
عضدالملك حاکم مازندران = علیرضاخان: ۴۹۶ ، ۵۲۲ .
علاء الدوله حسن پسرشاه غازی : ۴۲۲ .
علاء الدولهٔ سمنانی = رکن‌الدین‌علاءالدوله سمنانی : ۴۳۸ .
علاء الدولهٔ علی‌بن شهریار : ۳۹۶ ، ۳۹۷ .

علاء الدین بن‌درویش محمدابوالوفا : ۵۳۹.
علاء الدین بن سید رضی الدین [سید...:] ۲۸ .
علاء الدین رکابی [سید..] پسر سید اسدالله رکابی : ۱۸۴ .
علامه بن قاضی بن‌فاتك : ۴۳۵ ، ۴۳۶ .
علی علیه‌السلام [امیر المؤمنین...] : = امیر مؤمنان: ۷۸ ، ۹۶ ، ۹۸ ، ۹۹ ، ۱۱۷ ، ۲۱۰ .
علی [اسپهبدعلاء]الدوله(۵۱۲ تا ۵۳۳) : ۱۲۵ ، ۱۵۷ ، ۱۶۲ .
علی‌آباد = شاهی (بخش مرکزی‌قائم‌شهر) : ۱۸۷ ، ۱۸۸ ، ۱۹۸ ، ۲۹۹ ، ۳۳۳ ، ۳۳۷ ، ۳۳۹ ، ۳۴۱ ، ۳۴۲ ، ۳۵۷ ، ۳۵۸ ، ۳۶۵ ، ۳۹۱ ، ۳۹۵ ، ۴۷۷ ، ۴۸۵ ، ۴۹۴ ، ۵۰۱ ، ۸۴۱ .
علی‌آباد فریم : ۵۶۹ ، ۷۴۸ .
علی‌آملی [مولانا...] : ۵۱ .
علی اشرف مشائی [آقا...] : ۶۷ .
علی‌اصغر حکمت وزیر فرهنگ: ۵۳۲ .
علی‌اکبر [مشهدی...] : ۱۱۱ .
علی‌اکبرطهماسبی‌محمد[حاجی...] از مالکان کاروانسرای معتمد : ۲۱۰ .
علی‌بابا عسکری : ۴۷۶ ، ۶۸۷ ، ۶۹۰ ، ۶۹۳ ، ۶۹۶ ، ۷۴۹ .
علی بن‌احمد بن محمد بن عبدالرحمن شجری ازمدفونین رسالتی : ۲۷ .
علی بن‌حسین نجار صندوق بالویه : ۴۵۹ .
علی بن‌سیدافضل بن‌سید رضی‌الدین [سید...] : ۲۸ .
علی بن سیدقوام‌الدین [سید...] : ۲۸ ، ۵۵ .
علی بن‌سیدکمال‌الدین‌مرعشی [سید...]: ۵۱ ، ۵۲ ، ۵۴ ، ۹۲ ، ۱۸۷ .
علی بن محمد قادی پول رنگ در امامزاده موسی دروستی‌کلای علی‌آباد را داده : ۳۴۶ .
علی بن‌یحیی بن‌حسن مدفون در آمل : ۲۶ .
علی‌تپه ازدهکده‌های پنجهزاره : ۷۳۰ .
علیجان‌کتی درشمال بابل : ۵۷۴ .
علی حقوقی [آقای...] تعمیر کننده مسجد محدثین درمحلهٔ توغ داربن بارفروش : ۲۴۷ ، ۲۴۸ .
علی‌خان نایب الحکومه مازندران از جانب عضدالملك : ۴۹۶ .
علی‌خان امین‌الملك : ۸ .
علی‌خان بیگ تکلو : ۴۲۴ .
علیرضاخان عضدالملك = عضدالملك : ۸ ، ۵۲۳ ، ۶۵۳ .
علی روزافزون : ۶۹۶ .
علی سنگ [دکتر...] : ۶۰۷ .
علی شهرآشوب : ۳۰۲ .
علی شهر رود [= الشه‌رود] : ۱۷ .
علیقلی میرزا اعتضادالسلطنه : ۸.
علی‌الکوشی بن‌حسن بن‌خلیفه بن ابراهیم از از مدفونین درآمل : ۲۷ .

www.tabarestan.info تبرستان

علی لاهیجی نویسندهٔ تاریخ خانی : ۴۳۸ .
علیمردان موسوی از سجع مهرهای ذیل سند تولیت : ۸۷ .
علی المرتضی [امام...] : ۷۵ .
علی نقی ملك‌التجار [میرزا...] = میرزاعلی نقی ملك‌التجار .
علی ولد مشهدی رمضان قصرانی [استاد میرزا...] : ۷ .
عمادالدین [میر...] : ۱۶۰ .
عمارات پرسته‌کله فرح‌آباد : ۶۰۷ :
عمارات‌شاه‌عباسی‌دراشرف : ۶۵۲ ، ۶۵۵ .
عمارات‌وابنیهٔ صفویه درشهرساری : ۵۲۳ .
عمارت تپه درطرف راست بابل‌رود : ۲۹۹ .
عمارت جهان‌نما درفرح‌آباد = قصرفرح‌آباد = قصر شاه عباس : ۵۸۰ ، ۵۸۳ ، ۵۸۴ ، ۵۸۸ ، ۵۹۱ ، ۵۹۲ ، ۵۹۳ ، ۵۹۴ .
عمارت چهل ستون : ۶۳۲ .
عمارت خوابگاه اندرون : ۵۳۰ .
عمارت شاه عباسی درقراتپه : ۶۵۲ .
عمارت صاحب الزمان : ۶۳۲ .
عمارت ظل‌السلطان در میانکاله : ۷۰۹ .
عمارت فرح‌آباد ساری : ۵۶۵ .
عمارت محمد شاهی = قصر آقا محمدخان : ۵۲۹ :
عمارت میرسلطان مرادخان در بارفروش‌ده : ۱۸۴ :
عمارت کلاه‌فرنگی‌باغ‌شاه‌بحرالارم: ۱۸۹ .
عمارت وباغ‌آقا محمدخان‌درساری ۵۳۰ ، ۵۳۱ .
عمارت و باغ امیر مکرم لاریجانی [میرزا محمدخان] : ۱۵۳ .
عمران [طایفه...] بازماندگان عمرانلو در درگلوگاه سجاد رود : ۲۹۹ .
عمران ازخاندانهای ساکن‌درسنگ‌چال‌چلاو: ۱۲۳ .
عمران لو [ایل...] : ۲۹۹ ، ۵۰۰ .
عمربن علا : ۲۰ ، ۲۱ ، ۱۶۲ ، ۴۶۱ ، ۵۵۶ ، ۶۰۹ .
عمرکلاده درحدود و نه بن دابو : ۱۶۲ .
عمرولیث : ۴۹۷ .
عناب تپه در جنوب حسین‌آباد : ۷۴۱ .
عنایت‌الله رضاپور : ۱۱۰ .
عون‌بن امام موسی علیه‌السلام : ۸۳ .
عیسوی : ۱۹ .
عیسی علیه‌السلام : ۲۸۱ .
عیسی خان بیك قورچی باشی ـ داماد شاه عباس : ۶۲۱ ، ۶۲۳ .
عیسی‌کتی درشمال بابل : ۵۷۴ .
عیسی‌کنده از دهکده‌های کارکنندهٔ شاهی = عیسی خندق : ۳۸۷ ، ۳۸۸ .
عیق‌بن فخرالدین‌بن محمدحاجی کاتب‌صندوق امامزاده سفید چاه : ۷۵۳ .
عین‌الهم : ۱۳ .

غ

غار اسپهبد خورشید = عایشه گرگیلی‌دز : ۴۶۰ ، ۴۶۳ ، ۴۶۴ ، ۴۶۵ ، ۴۷۱ .
غارال تپه : ۷۴۳ .
غار بزرگ قلعه در للرد : ۷۴۳ .
غار بی‌بی خانم : ۷۴۳ .
غار دیو لیلم در دو راهی شاه مهر زیرآب : ۴۳۲ .
غار رستم قلعه : ۶۹۸ .
غار رستمکلا : ۷۴۳ .
غار زنگیان در زنگیان ولوپی سواد کوه . ۴۵۶ .
غار سورك قره‌طغان : ۶۷۷ .
غار سیالی در للرد : ۷۴۳ .
غار علی تپه : ۶۹۸ .
غارکله‌ره نزدیك رستم قلعه : ۶۹۸ .
غارکمربند نزدیك بهشهر : ۶۹۸ ، ۷۴۳ .
غارکوتر کولی جنوب بهشهر : ۷۴۳ .
غارکوسان : ۷۴۳ .
غارکیجاکچال : ۴۶۷ ، ۴۶۸ ، ۴۷۱ .
غارگته هوتو درشرق‌کوسان : ۶۹۷ .
غارگرجی محله : ۷۴۳ .
غار «لی» کنار رودخانه مهرویان : ۷۴۳ .
غار لی‌پشت در دامنه کوه لی‌پشت چرات : ۴۲۰ .
غار نارم درمسیر رود نکا : ۷۴۳ .
غارهای دستی در مرتع چالمش : ۴۷۹ .
غارهوتو نزدیك تریجان (تروجن) : ۶۹۸ ، ۶۹۹ ، ۷۰۱ ، ۷۴۳ .
غریب رضابانی تالار سقانفارگاوان کلا در بابلکنار شاهی : ۳۸۵ .
غریب شاه : ۱۸۴ :
غسلگاه مشهد مقدس رضوی : ۳۷۲ .
غضنفر شیخ : ۵۲۱ .
غلامحسین لاسمی نجار سقانفار تکیهٔ آهنگر کلای بیشه‌سرشاهی ۳۷۷ .
غلامرضاپهلوی(= شاهپور غلامرضا): ۳۵۵ .
غلامعلی‌جهانیان ازمالکان‌کاروانسرای‌معتمد : ۲۱۰ :
غلامعلی‌خان ناصری : ۱۶۹ .
غلامعلی ولد استاد حسن رضائی : ۳۲۳ .
غلام یزدانی [مشهدی...] از پیرمردان تکیهٔ اوجابن: ۲۴۶ .
غوطهٔ دمشق : ۵۱۱ .
غیاث‌الدین بن میرکمال‌الدین بن‌میربزرگ : ۱۶۰ .

ف

فارسی : ۴۵۳.
فاضل‌سمرقندی صاحب مطلع السعدین:۱۵۹.
فاطمة الزهرا : ۷۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

فتحعلی خان صبا : ۲۰۵ .
فتحعلی شاه قاجار : ۸۶ ، ۱۸۸ ، ۱۹۶ ، ۲۰۱ ، ۲۰۲ ، ۲۰۷ ، ۲۲۰ ، ۲۲۱ ، ۴۴۷ ، ۴۹۳ ، ۵۰۶ ، ۵۲۴ ، ۵۲۵ ، ۵۲۸ ، ۷۳۰ ، ۵۶۶ ، ۶۷۱ ، ۶۷۹ .
فتورات مازندران(بتاریخ فتورات مازندران ۹۹۱) : ۲۰۶ .
فته‌کش از دهکده‌های هزارجریب : ۷۴۹ .
فخرالدوله [اسپهبد ...] : ۱۶۲ ، ۱۶۳ .
فخرالدوله گرشاسف : ۱۶۳ ، ۱۶۴ .
فخرالدین بن استادعلی نجار در ورودی‌فعلی امامزاده یحیی درساری : ۵۳۴ .
فخرالدین بن سید قوام الدین [سید ...] : ۲۸ ، ۹۰۹ .
فخرالدین بن علی بن استاد اسماعیل نجار آملی معروف به رازی : ۲۷۶ .
فخرالدین گلپایگانی : ۱۶۹ .
فخرالدین مطهر بن عبدالله داعی حسنی آملی خطاط صندوق امامزاده یحیی درساری: ۵۳۲ ، ۵۳۳ ، ۵۳۴ .
فرات : ۴۱۱ .
فراش محله ازمحلات اشرف : ۶۱۵ ، ۶۱۶ .
فرامرز برادرزادهٔ علاءالدوله علی‌بن‌شهریار: ۳۹۶ ، ۳۹۷ .
فرح‌آباد : ۱۸۷ ، ۱۸۸ ، ۳۵۷ ، ۳۵۸ ، ۴۷۵ ، ۴۷۶ ، ۴۸۶ ، ۴۹۱ ، ۵۲۷ ، ۵۶۶ ، ۵۶۷ ، ۵۷۳ ، ۵۸۰ ، ۵۸۱ ، ۵۸۲ ، ۵۸۳ ، ۵۸۴ ، ۵۸۶ ، ۵۸۸ ، ۵۸۹ ، ۵۹۰ ، ۵۹۱ ، ۵۹۲ ، ۵۹۴ ، ۵۹۵ ، ۵۹۶ ، ۶۱۷ ، ۶۱۸ ، ۶۱۹ ، ۶۲۶ ، ۶۵۹ ، ۶۶۴ ، ۶۶۵ ، ۶۷۸ ، ۷۰۳ ، ۷۱۰ . خانه‌های فرح‌آباد : ۵۹۴ . عمارات فرح‌آباد : ۵۹۴ .
فرح دیبا : ۱۱۵ .
فرخان کبیر(= فرخان بزرگ): ۴۵ ، ۴۸۷ ، ۴۸۸ ، ۴۹۴ ، ۵۰۱ .
فردوسی : ۴۹۸ .
فرزندان سید حسن : ۱۸۴ .
فرشوادجر[خاك ...] : ۱۲۳ .
فرقهٔ بابیه : ۳۶۸ .
فرقهٔ مالکیه : ۶۶ .
فرنگیان : ۵۳۳ .
فرنگیس قلا دربالا خیابان لیتکوه : ۱۱۸ .
فرهاد خان : ۴۵ ، ۴۲۴ ، ۴۲۵ ، ۴۲۶ .
فرهانان = فرخانان : ۶۰۹ .
فرهنگ جغرافیائی ایران : ۱۵۲ ، ۴۳۱ ، ۵۰۱ ، ۵۷۲ ، ۷۷۱ .
فرهنگ جهانگیری : ۷۲۳ .
فریبرز : ۴۸۷ .
فریدون : ۴۲۷ ، ۵۵۶ .
فریدون خان ، خان استراباد : ۶۲۱ ، ۶۲۳ .
فریزد[جیمز بیلی ...] : ۱۶ ، ۱۷ ، ۲۹ ، ۱۷۶ ، ۴۹۲ ، ۴۹۴ ، ۴۹۸ ، ۵۰۴ ، ۵۰۵ ، ۵۰۶ ، ۵۲۵ ، ۵۲۷ ، ۵۵۷ ، ۵۶۰ ، ۵۸۳ ، ۵۸۶ ، ۵۹۱ ، ۶۳۵ ، ۶۳۷ ، ۶۴۱ ، ۶۷۳ ، ۷۳۸ .

فری‌کنار: ۲۷۲ : ۲۷۷ . مردم : ۱۶۶ .
فریم = پریم جزه دودانگه : ۴۸۵ : ۴۹۰ ، ۴۹۶ ، ۶۰۶ ، ۷۴۸ ، ۷۷۷ .
شهرفریم : ۴۹۶ .
فضائلی خطاط : ۵۵۳ ، ۵۵۴ .
فضل‌الله بن سید نصیرالدین‌بن میرقوام‌الدین [سید ...] : ۲۸ .
فضلعلی خان حاکم مازندران : ۲۰۳ .
فك‌چال‌کتی دردهکدهٔ فك‌چال بندپی: ۳۱۹.
فلات خنگ : ۷۴۸ .
فلام رودبار (= پلام رود امروز) : ۴۶۱ .
فلتون سرراه شلفین‌گردن به چرات : ۴۱۸ .
فلورد از دهکده‌های بلوك خانقاه‌پی : ۳۹۱.
فولادکلا از دهکده‌های پازوارمشهدسر: ۲۵۵
فولادکلا نزدیك جمنان : ۳۴۰ .
فیروز: ۱۳.
فیروزخسرو دوفرسنگی آمل : ۴۵ .
فیروزشاه شوهرآمله : ۶۰۸ .
فیروزکلا ازدهکده‌های دشت‌سرآمل: ۱۳۵، ۱۳۶ .
فیروزکنده: ۶۰۸ .
فیروزکوه : ۴۴۱ ، ۴۷۴ ، ۴۷۵ ، ۴۷۶ ، ۴۷۷ ، ۵۸۱ ، ۷۲۸ . گردنه : ۴۲۷ . [ناحیه ...] : ۱۹ ، ۱۳۱ ، ۱۸۸ ، ۳۲۱ ، ۳۳۳ ، ۳۹۱ ، ۳۹۳ ، ۴۱۸ . جاده : ۴۲۷ .
فیل بند از دهکده‌های بندپی : ۳۲۸ .

ق

قابوس وشمگیرزیاری : ۴۴۲ .
قاجارخیل رودپی : ۵۷۳ ، ۵۹۶ .
قاجاریه = قاجاری : ۹۰ ، ۹۱ ، ۱۹۲ ، ۷۰۸ .
دوران قاجاری : ۵۰۱ ، ۷۶۸ .
قادی‌کلا از دهکده‌های زیراب : ۴۱۰ .
قادی محله ازمحلات آمل : ۲۶ .
قادی‌محله درراه دریاکنار به‌کلاه بست: ۲۷ .
قارن [رکن الدوله ...] برادرکوچك شمس‌الملوك رستم دوم : ۱۲۶ .
قارن بن سرخاب از باوندیان : ۴۰۰ .
قارن بن شهریار : ۱۵۷ ، ۱۶۲ ، ۴۴۱ ، ۷۶۹ ، ۷۷۰ .
قاسم : ۴۱۱ .
قاسم بن علی موسی مدفون در امامزاده‌قاسم کهکرون پایین هشتل دشت سرآمل : ۱۴۷ .
قاسم خان : ۲۲۵ .
قاسم سراج ترسول : ۶۸۶ .
قاضی جهان : ۴۲۳ .
قاضی‌کتی ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
قاضی نورالله ششتری : ۲۸ .
قاین : ۵۰۹ .
قبرستان محمد ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .

www.tabarestan.info تبرستان

قبرابوعلی محمد بن حسن درمحلهٔ راست‌کوی آمل مقابل گنبد : ۲۳ .
قبرحاجی ملا محمد علی بارفروشی معروف به حضرت قدوس : ۲۲۹ .
قبرخاتون درساری : ۴۹۴ ، ۶۰۴ .
قبرفریدون نزدیك مسجد جامع ساری: ۴۹۰، ۴۹۳ .
قبرکیف علیشاه دربقعهٔ سلطان محمد رضا در ساری : ۵۴۶ .
قبور چارسواران : ۴۸۲ .
قبور میرعماد و اعقاب او در دهکدهٔ وری : ۷۶۸ .
قبور هفتاد ویك تن دردهکدهٔ ازرت :۷۵۸.
قتلگاه اشرف : ۶۷۱ .
قجرمحلهٔ پایین خیابان لیتکوه : ۱۱۹ .
قدمگاه کوهی درجنوب سوادکوه : ۳۹۱
قدمگاه دلدل علی بن ابی طالب : ۴۳۱ .
قرآن مجید : ۴۱.
قرآن تالار در بابلکنار شاهی : ۳۸۵ .
قرآن نفسار یکی از آب بخشان های بابل : ۱۸۱ .
قراباغ موطن قدیم ایل عمرانلو: ۲۹۹ ، ۵۸۲، ۶۶۵ . رعایای قراباغ : ۵۸۲ .
قراتپه = قره‌تپه : ۵۰۰، ۶۴۲، ۶۵۴، ۶۸۰، ۶۸۸ .
قراخیل از دهکده‌های بالا تجن علی آباد : ۲۷۴ .
قرادا‌غ موطن قدیم ایل عمرانلو: ۲۹۹ .
قراکلا ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
قراکلائهٔ دشت بوران : ۲۴ .
قراکلاده از دهکده‌های دابو: ۱۶۳ ، ۱۶۴.
قرة العین : ۷۳۲ .
قره تپه ازنواحی قره طغان : ۶۷۳ ، ۶۸۰ ، ۷۴۲ .
قره‌طغان ازدهستانهای اشرف: ۴۸۵، ۶۷۳، ۶۷۴ ، ۶۷۵ ، ۶۸۳ ، ۶۸۵ ، ۶۸۶ ، ۶۸۷، ۶۸۸ .
قزاق [طایفه ...] : ۵۹۴ .
قزل ازبنه‌های میانکاله : ۷۱۵ .
قزل‌آلان = تجینه : ۶۰۷ ، ۷۳۷ .
قزل‌باش : ۴۲۵ .
قزلباشان : ۳۱۱ .
قزل قلعه‌ها : ۵۳۰ .
قزلی (از دهکده‌های شمال ساری) : ۴۹۹ .
قزوین : ۱۱ ، ۲۳ ، ۸۲ ، ۳۱۲ ، ۴۲۴ ، ۴۲۶ ، ۴۴۸ ، ۴۷۴ ، ۵۱۶ ، ۶۶۴ .
قشتمیر ازسرداران‌سنجر: ۱۲۵. لشکرقشتمیر: ۱۲۵ .
قشون زندیه : ۶۱۵ .
قصاب‌کلا ازمحلات بارفروش : ۱۷۸ .
قصاب‌کوتی ازدهکده‌های اهلم‌رستاق: ۱۱۰.
قصرآقا محمدخان قاجار درساری = عمارت محمد شاهی : ۲۸۹ ، ۵۲۷ ، ۵۲۸ ، ۵۲۹ .

قصرآمله درکوچهٔ گازران آمل : ۱۳ ، ۳۷ .
قصر اسپهبدان و اثرسرای اسپهبد فرخان و اسپهبد خورشید در تردوینی : ۵۱۲ .
قصر اسپهبد حسام الدوله شهریار بن قارن : ۵۱۷ .
قصراسپهبد شاه غازی رستم درقره‌کلائهٔ آمل: ۲۳ .
قصر پادشاه مازندران در قراکلائهٔ دشت بوران : ۲۴ .
قصرحسام الدوله اردشیر در خراطه‌کلاته در کناررود هراز: ۲۳ .
قصرحسن بن قاسم داعی صغیردرمحل مصلای آمل : ۲۲ .
قصرخالد درآمل : ۲۱ .
قصر دادقان نیمه راه تمیشه وساری : ۵۱۳.
قصر دزدك چال = دزدك چال : ۱۹۳ .
قصر دونکا : ۱۵۷ ، ۱۶۲ ، ۱۶۳.
قصر رودبار: ۱۲۶ .
قصررودبار آمل = کوشك شاه‌اردشیر: ۱۵.
قصرسلطنتی آمل : ۳۷ .
قصرشاهزاده ملك‌آرا درساری : ۴۹۱.
قصرشاه عباس درآمل : ۴۶ .
قصرشاه عباس دربازارعلی آباد : ۳۳۴ .
قصرشاه‌غازی رستم بن‌علی درقراکلاده دابو: ۱۶۳، ۱۶۴ .
قصرصفی‌آباد = کاخ صفی‌آباد:۶۱۳، ۶۴۴، ۶۵۴ .
قصرطوس درساری : ۵۲۰ .
قصرعلاء الدوله حسن درزارم : ۷۶۱ .
قصرفرح‌آباد : ۵۲۸ .
قصرفیروزآباد درفیروزخسرو: ۴۵.
قصرقراکلاده = قصرشاه غازی رستم: ۱۶۴.
قصروباغ شاه عباس درگرجی‌محلهٔ آمل: ۲۵.
قصر وسرای کینخوار بن باحرب درآمل:۳۸.
قصر وگرمابهٔ سرخاب بن باو درپریم:۷۷۳.
قصرهمایون تپه = کاخ همایون تپه : ۶۱۳.
قصر یزدان‌آباد دردهکدهٔ یزدان‌آباد :۵۱۳.
قطب الدین‌آملی [مولانا ...] : ۹۱.
قطب الدین لاهجی [مولانا ...] : ۹۱.
قلا میان هکردکل وولیك رود دابو: ۱۶۶ .
قلا بالای سرده نشل بندپی : ۳۲۹ .
قلا در دهکدهٔ چالکلای دابو: ۱۷۰ .
قلا درمریج محله : ۱۷۰ .
قلاوش : درقلاوش در چلاو : ۱۲۸ .
قلاپشت روبروی‌پنجاب پشت‌آهنه‌سر: ۱۲۹.
قلاکوتی درشاه‌کوتی دابو : ۱۶۶ .
قلاکوتی = کافرکتی در دهکدهٔ جزین دابو : ۱۶۷ .
قلاکوتی در منگارپی‌جلال ازرك : ۲۷۷ .
قلاکوتی در دهکدهٔ هرب‌ده اهلم رستاق : ۱۱۰ .
قلاگردن‌پائین‌تر ازامامزاده قاسم‌دردامن‌کوه : ۱۲۸ .
قلعه از بنه‌های میانکاله : ۷۱۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

قلعهٔ آمل : ۴۵ .
قلعهٔ آهندسر : ۱۲۹ .
قلعه ازدارکله ساری (= ژدارکله) : ۴۶ ، ۵۱۵ .
قلعهٔ اولاد دیو = قلعه ایلال : ۳۹۳ ، ۴۲۴ ، ۴۲۵ .
قلعه‌ای از دوران رضا خان در آشوراده : ۷۱۵ .
قلعه‌ای قدیمی بالای کوه بزگوش : ۴۲۸ .
قلعه‌ای قدیمی بر دست راست تونل آخری از فیروزکوه : ۴۲۹ .
قلعه‌ای قدیمی برسرپوزه دوآب : ۴۷۰ .
قلعه‌ای قدیمی در بیدماپشت منگل : ۱۳۱ .
قلعه‌ای قدیمی درجنگل قلك : ۴۰۴ .
قلعه‌ای قدیمی در چندر محلهٔ بالا خیابان : ۱۱۷ .
قلعه‌ای قدیمی درخشت رودپی : ۳۲۰ .
قلعه‌ای قدیمی در دهکدهٔ عمران بندپی: ۳۱۹ .
قلعه‌ای قدیمی دردهکدهٔ لاجیم کلیان: ۳۹۷ .
قلعه‌ای قدیمی در قلعه سر میاندورود ساری : ۵۹۷ .
قلعه‌ای قدیمی قبل‌ازتونل اول در راه گدوك به ورسك . ۴۲۹ .
قلعه‌ای متصل به‌پل ورسك: ۴۲۸ .
قلعه اولاد = قلعه ایلال : ۴۲۶ ، ۴۲۷ .
قلعه ایلال = قلعه اولاد : ۴۲۱ ، ۴۲۲ ، ۴۲۳ ، ۴۲۳ .
قلعه پائین = قلعه پایان : ۷۳۲ .
قلعه پازوار سر راه بابلسر به بابل : ۲۵۹ .
قلعه پاقلعه دریك فرسنگی لمسوکلا : ۳۲۹ .
قلعهٔ پرستاق : ۷۶۱ .
قلعه پلنگان : ۶۶۴ ، ۷۰۴ ، ۷۰۵ ، ۷۰۶ ، ۷۰۷ ، ۷۰۹ ، ۷۱۰ ، ۷۱۱ ، ۷۱۲ .
قلعه پیروزی = قلعه فیروزجاه = قلعه‌فیروزشاه : ۳۰۸ ، ۳۰۹ ، ۳۱۰ .
قلعهٔ پیل‌پاهان برسرکوه پیل‌پاهان سرراه نشل به‌لزور : ۳۲۲ .
قلعهٔ منگله = قلعهٔ مزارکتی نزدیك دهکدهٔ برجنده اهلم رستاق .
قلعهٔ توجی = ترجی از دژهای معروف ساری : ۱۸۷ ، ۵۱۳ ، ۵۱۴ ، ۵۱۵ .
قلعه جخرود = موزی‌کتی در لمسو کلای بندپی : ۳۱۹ .
قلعهٔ جزیرهٔ آبسکون : ۴۲۳ .
قلعهٔ جهینه استراباد : ۱۲۵ .
قلعهٔ چارامام = چارامام : ۶۸۱ .
قلعهٔ چناشك : ۴۲۳ .
قلعه خرابه‌ای در نهنی نرم‌آب : ۷۷۰ .
قلعهٔ دارا : دردرهٔ چلاب : ۴۳ ، ۱۲۳ ، ۱۲۵ ، ۱۲۶ ، ۱۵۱ ، ۴۲۲ .
قلعه ده‌گردن از دژهای گدوك عباس آباد : ۴۷۸ .
قلعهٔ دیوسفید = قلعه رسه راهی شامرزا : ۴۷۲ .

قلعهٔ روسیان در میانکاله : ۷۱۱ .
قلعهٔ زکریا در جنگل زکریا در بالاخیابان : ۱۱۸ .
قلعهٔ ساری = قلعه‌ازدارکله = قلعهٔ‌شهرساری : ۵۱۵ ، ۵۷۵ .
قلعهٔ سام در مرتع رستانگ روبروی گنگرج کلا : ۱۲۷ .
قلعهٔ سامان درچلاو : ۱۲۶ ، ۱۲۷ .
قلعه سراز دهکده‌های میاندرود : ۵۹۷ .
قلعهٔ سرتك : ۶۵۵ ، ۶۶۴ ، ۷۰۴ ، ۷۰۶ ، ۷۰۷ ، ۷۱۱ ، ۷۲۱ .
قلعه‌سوات بربالای‌سنگ‌سوات‌درکوه‌لی‌پشت: ۴۲۰ .
قلعهٔ سوادکوه : ۴۲۲ .
قلعهٔ شاکله = شاه‌کیله : ۶۶۴ .
قلعهٔ شاه عباسی دردهکدهٔ‌عباس آباد راستوپی: ۴۷۹ .
قلعهٔ شاه نشین قدیم نزدیك دهکدهٔ چرات : ۴۱۹ .
قلعهٔ شونادشت(شاهان‌دشت) = قلعهٔ ملك‌بهمن: ۴ :
قلعهٔ شیخ‌طبرسی = نزدیك‌قریه‌قراخیل‌بالاتجن شاهی : ۳۶۶ ، ۳۶۷ ، ۳۶۸ ، ۳۷۰ .
قلعهٔ طبرسی : ۲۰۶ ، ۲۴۹ .
قلعهٔ طبری = قلعه‌طبرسی = قلعه شیخ طبرسی: ۳۶۹ ، ۳۷۰ .
قلعهٔ عباس آباد : ۴۲۸ .
قلعهٔ علی‌آباد در علی آباد (شاهی) : ۳۳۵ .
قلعهٔ فیروزجاه = قلعهٔ پیروزی .
قلعهٔ فیروزشاه = قلعهٔ پیروزی : ۳۱۲ .
قلعهٔ قدیمی آمل پهلوی پل هراز : ۶۲ .
قلعه کنی میان دهکدهٔ بزرودپی وشانه تراش بندپی : ۳۱۶ .
قلعه کنی نزدیك بقعهٔ ملا محمد شهرآشوب دربنگرکلا : ۳۰۴ .
قلعه کتی دربائی‌کلای بندپی : ۳۱۶ .
قلعه کتی پائین لموك نوکندکا : ۳۸۹ .
قلعه کتی‌درابوالحسن‌کلای‌بارفروش : ۵۷۳ .
قلعه کتی احمدکلا در۱۷ کیلو متری بابل : ۵۷۴ .
قلعهٔ کره سنگ درلفور : ۴۸۲ .
قلعهٔ کش درسوته‌جلال ازرك : ۲۷۷ .
قلعه کش وقف برباغ‌شاه : ۱۹۶ .
قلعه کش تپه درشمال گلوگاه : ۷۴۲ .
قلعهٔ کلین : ۴۲۳ .
قلعهٔ کنگه‌لی در دهکدهٔ کنگه‌لی راستوپی سوادکوه : ۴۷۲ ، ۴۷۳ .
قلعهٔ کوپی‌سرا دراراضی دهکدهٔ‌کوپی سرای بندپی : ۳۱۹ .
قلعه کوتی دهکده‌ای از دهکده‌های دابو : ۱۶۷ .
قلعهٔ کوتی در قلابند سرخ رود هرازپی : ۱۵۳ .

www.tabarestan.info تبرستان

قلعهٔ کوزا ازقلعه‌های کسلیان‌علی آباد : ۳۹۶، ۳۹۷ ، ۷۷۳ .
قلعهٔ کیاکلا در کیاکلای علی آباد : ۳۶۱ .
قلعهٔ کیسلیان : ۳۹۵ ، ۳۹۶ .
قلعه گردن دروسط دهکدهٔ عباس آباد : ۴۷۹.
قلعه‌گردن = قلعهٔ اولاد : ۴۲۷ ، ۴۳۹ .
قلعهٔ گلندان : ۳ .
قلعهٔ لمسرکلا در دو فرسنگی شیخ موسی : ۳۲۹ .
قلعهٔ ماهانه‌سر (= ماهیه‌سری دز = ماهند سردز): ۱۲۲ ، ۱۵۸ ، ۱۶۰ ، ۱۶۱، ۱۶۶ ، ۴۳۹ ، ۵۱۴ .
قلعهٔ مرزناك نزدیك مرزناك و گرد رودبار : ۳۳۰ .
قلعهٔ مشهدسر (= بابلسر) : ۲۵۷ .
قلعهٔ ملك بهمن = قلعهٔ شونا دشت : ۴ .
قلعهٔ میرعماد در هزارجریب : ۷۶۲ .
قلعهٔ ناصرآباد : ۶۸۱ .
قلعهٔ ولوکلاته‌مشهد گنج افروز : ۳۰۰ .
قلعه‌های ساری : ۲۲ .
قلعه‌های فرح‌آباد : ۵۹۵ .
قلهٔ ارفع‌کوه : ۴۳۱ .
قلهٔ دماوند : ۶۵۴ .
قلیچ لی محلهٔ ساری : ۴۹۵ ، ۴۹۹ .
قلیچ لو [طایفه...] ازطوایف ترکمان : ۴۹۹.
قلیچ محله = قلیچ لی‌محله درساری : ۴۹۵.
قمره : ۴۴۸ .
قنات‌علی‌خانی از موقوفات مسجد نصیرخان اشرف : ۶۶۷ .
قنبرغلام علی بن ابی‌طالب علیه‌السلام : ۱۱۷.
قواستل از بنه‌های میانکاله : ۷۱۵ ،
قوام الدین بن‌سید رضی الدین [سید...] : ۲۸ ، ۵۱ ، ۵۵ ، ۹۲ .
قوام‌الدین بن میرعبدالکریم [میر...] : ۱۸۵.
قوام‌الدین مرعشی [سید... میر...] : ۵۱۴ .
قومش : ۵۱۶ . ۷۷۰ .
قهارقلی‌خان حاکم بارفروش‌ده : ۲۰۰ .
قیاس‌کلا از دهکده‌های دابو : ۱۷۰ .
قیصر روم : ۴۳۹ .

ك

کاخ شاه عباس در آمل = قصرشاه عباس در آمل : ۴۶ .
کاخ شاه عباس = قصرشاه عباس در اشرف : ۶۲۹ .
کاخ صفی‌آباد = قصرصفی‌آباد : ۶۱۳
کارخانهٔ آرد میرزا یانس : ۶۷۵ .
کارخانهٔ برق ساری : ۵۱۶ .
کارخانهٔ تراورس سازی شیرگاه : ۴۰۱ .
کارخانهٔ قند ریزی در بارفروش‌ده : ۲۰۱ .

کارخانه‌های نیشکر نزدیك علی آباد : ۳۴۲ .
کاردگرمحله = کاردی محله ازمحلات آمل : ۲۶ ، ۶۴ .
کاردکلا ازشاخه‌های تجن : ۴۸۶ .
کاردگرنماور = تجری اسپه شورپی سرراه بابل به‌آمل : ۲۸۴ .
کاردی محله از محلات آمل = کاردگرمحله : ۲۶ .
کاردی محله ازدهکده‌های جلال‌ازرك:۲۷۸.
کاردی محله = کاردگرمحلسه از دهکده‌های دابو: ۱۶۸ .
کارکنده(جزء بخش‌مرکزی شهرستان‌ساری): ۳۳۳، ۴۸۵ .
کارلتون‌کون : ۶۹۸ ، ۶۹۹ .
کارمزد [نام‌بلوك ونام دهکدهٔ‌مرکزی]:۳۹۲.
کاروانسرا محله ازمحلات آمل : ۲۶ .
کاروانسرای امین الملك درکنار رود بابل : ۲۰۹ .
کاروانسرای پای‌گردنهٔ‌کبود (درلار) : ۵ .
کاروانسرای بازار گرجی‌کجك اشرف : ۶۱۶، ۶۶۹ .
کاروانسرای بزرگ اشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۹.
کاروانسرای پلنگ درشهربابل : ۲۵۳ .
کاروانسرای تبریزی درمحلهٔ بهرام‌اترساری : ۵۶۴ .
کاروانسرای حاجی طالبیان در محلهٔ اوجابن بابل : ۲۱۲ .
کاروانسرای حاجی عباسعلی در بابل : ۴۹۵.
کاروانسرای حاجی‌علی‌اکبرسبزعلیان دربازار شهدا بابل : ۲۱۲ .
کاروانسرای حاجی علیرضا بلورچی در محله بازار بابل : ۲۱۱ .
کاروانسرای حاجی کریسم‌کریمی آلاشتی در محلهٔ چهارسوق بابل : ۲۱۲ .
کاروانسرای حاجی محمدحسن درمحلهٔ بازار بابل : ۲۱۱ .
کاروانسرای حاجی محمدعلی ایمانی درسبزه میدان بابل : ۲۱۲ .
کاروانسرای حضرت درمحلهٔ چهارسوق‌بابل: ۲۱۰ .
کاروانسرای دقیق درسنگ پل بابل: ۲۱۳ .
کاروانسرای سه راه چال در محلهٔ چهارسوق بازار بابل : ۲۱۰ .
کاروانسرای سید ذبیح طبری در اول محلهٔ چهارشنبه پیش بابل : ۲۵۳ .
کاروانسرای شاه درساری : ۵۶۳ .
کاروانسرای شاه عباسی گدوك فیروزکوه : ۳۹۳، ۴۷۲ .
کاروانسرای شاه عباس دربارفروش‌ده:۱۹۷.
کاروانسرای‌شفیعی درمحله دروازهٔ بارفروش ساری : ۵۶۴ .
کاروانسرای شهمیرزادیها در محلهٔ بهرام اتر ساری : ۵۶۴ .
کاروانسرای شهمیری درسه راه مسجد جامع

www.tabarestan.info تبرستان

بابل : ۲۱۲ ،
کاروانسرای علی‌گدا معروف به علی بلن در محله دروازهٔ استراباد ساری : ۵۶۴ .
کاروانسرای قدیمی دردارون محلهٔ آمل: ۷۱.
کاروانسری قیصریه درمحلهٔ چهارسوق بازار بابل : ۲۱۱ .
کاروانسرای لار:۴.
کاروانسرای قیصریه درآمل : ۱۰۵.
کاروانسرای کاشی در دروازهٔ بارفروش ساری : ۵۶۳ .
کاروانسرای لعلی درخیابان بیسرتکیهٔ بابل : ۲۱۱ .
کاروانسرای معتمد در محلهٔ چهارسوق بابل : ۲۱۰ .
کاروانسرای مفتخرالممالک درخیابان‌شهریار-پور بابل : ۲۱۳ .
کاروانسرای ملك درمحله بازار بابل : ۲۰۹.
کاروانسرای میرزاآقا درساری : ۴۹۵ .
کاروانسرای میرزا شفیع درآمل : ۱۰۵ .
کاروانسرای وزیری درآمل: ۱۰۵.
کاروانسرای وکیل در محلهٔ میدان ساری : ۴۹۵، ۵۶۳ .
کاروانسرای همدانی درمحلهٔ میدان ساری : ۵۶۴ .
کارکنده از دهستانهای ساری : ۴۸۵ .
کارکنده (جزء شاهی) : ۴۸۵ .
کاریز سرراه نشل به لزیر: ۳۲۱ .
کاوی‌کلا از دهکده‌های رودبست مشهدسر: ۲۵۵ .
کاسمی [دکتر...] : ۵۵۴.
کاسه‌گرمحله ازمحلات بابل : ۱۸۰ .
کاشان : ۴۲۶ .
کاشیهای شش ضلعی درگالش‌کلا : ۴۸۲ .
کاشی محله ازمحلات آمل : ۲۶ .
کاظم (برادر امامزاده ابراهیم درآمل): ۷۸.
کاظم بیك [حاجی ...] بانی مسجدکاظم بیك: ۲۲۸ .
کاظم بیگی از دهکده‌های لاله‌آباد : ۲۸۷ .
کافرقلعه قلعه خرابهٔ عظیمی دردهکدهٔ قلعه‌کش دشت‌سر: ۱۴۱ .
کافرکتی دراراضی علمدار بابل : ۲۵۲ .
کاکران از دهکده‌های بلوك انند : ۳۹۲ .
کالپوش : ۴۹۹ ، ۶۱۶ ، ۶۷۳ .
کاله = انجیله = میانکاله : ۳۵۸ ، ۷۰۲ .
کامران میرزا نایب السلطنه : ۸ .
کاوس : ۴۸۷ .
کبریت محله قسمتی ازمجاور-محله : ۳۳۳ .
کبود جامه : ۵۱۴ .
کبودکلای بیشهٔ بابل : ۲۹۸ .
کبودگنبد خارج‌شهر آمل اززلزله ویران‌شد: ۴۹ ، ۵۰ ، ۵۲ .
کپورچال از بنه‌های میانکاله : ۷۱۵ .
کتاب اسامی دهـات کشور: ۵۳۱ ، ۵۴۱ ، ۵۴۷ ، ۵۵۲ ، ۵۵۷ ، ۷۷۷ .
کتاب بساتین الفضل : ۷۲۳ .

کتاب التحریر والشرح تألیف سید ابوطالب یحیی : ۴۲ .
کتاب التفهیم لاوایل صناعة التنجیم : ۴۴۷ .
کتابخانهٔ بیوتات سلطنتی : ۳۱۹ ، ۳۶۱ .
کتابخانهٔ عمومی آمل : ۳۹ .
کتابخانهٔ عمومی هاشمی : ۶۰ .
کتاب لدعامه تألیف‌سیدابوطالب یحیی:۴۲.
کتاب دیار شهریاران : ۴۴۶ .
کتاب فهرست بناهای‌تاریخی واماکن‌باستانی ایران : ۵۴ ، ۷۳ ، ۹۵ .
کتاب المجزی تألیف سیدابوطالب یحیی : ۴۲ .
کت‌پلی علف‌چری اطراف شیخ‌موسی:۳۲۶.
کتراچال علف‌چری‌اطراف شیخ‌موسی:۳۲۶.
کتل‌کبود (= گردنهٔ کهو) : ۵ .
کته پشت ازدهکده‌های دشت‌سرآمل : ۱۴۹.
کته خواست‌کوتی درپایین خیابان لیتکوه : ۱۲۰ .
کتیبه‌ای درتجرخیل هزارجریب : ۷۶۲ .
کتی‌سر از دهکده‌های جلال ازرك : ۲۸۳ .
کتی‌سر دراراضی اسبه شورپی جلال ازرك : ۲۸۴ .
کتی‌سرا دهکده‌ای که‌جزء علی‌آبادشد:۳۳۳.
کتیوك علف‌چری اطراف شیخ موسی: ۳۲۶.
کجور: ۴۹۹ .
کجید از دهکده‌های بلوك‌کسلیان : ۳۹۳ .
کربلای معلی : ۱۸۵ ، ۲۶۶ ، ۲۶۸، ۴۱۱.
کربلائی ابراهیم‌بانی‌سقانفارتکیهٔ آهنگرکلای بیشه‌سرشاهی : ۳۷۷ .
کربلائی‌ابوطالب بانی‌بنای‌امامزاده‌عبدالحق: ۴۰۴ .
کربلائی علیرضا نوائی نجار ضریح مقبـرهٔ پادشاه میر در دهکده پادشاه میر بندپی ۱۲۸۸ : ۳۱۵ .
کربلائی غلامرضانوائی نجارضریح پادشاه‌میر دردهکدهٔ پادشاه میر بندپی ۱۲۸۸: ۳۱۵ .
کربلائی هدایت چراتی سوادکوهی بـانی ضریح سید ابوصالح در ملـهٔ بیشه سر علی‌آباد : ۳۸۰ .
کرچنگ بیشه‌سرشاهی : ۳۸۳ .
کرد [طایفه ...] : ۴۹۹ .
کردآباد از دهکده‌های بلوك زیراب: ۳۹۳، ۳۹۴ .
کردآباد بالای تنگهٔ‌کولا : ۱۲۵ ، ۴۰۵ .
کرد آسیاب از دهکده‌های بلوك خانقاه‌پی : ۳۹۲ .
کردکلا از دهکده‌های چپکرود : ۳۴۹ .
کرد محله (= کـردکوی) : ۵۶۸ ، ۷۳۹ ، ۷۵۲ .
کرد محلهٔ ساری : ۴۹۵ .
کردی : ۴۴۷ .
کرمان از دهکده‌های بلوك خانقاه‌پی: ۳۹۱.
کره سنگ کناررودخانهٔ هراز: ۱۱۸، ۱۸۰ .

www.tabarestan.info تبرستان

کریم بدتیر آملی : ۸۴ .
کریم خان زند : ۴۹۸ ، ۶۰۵ ، ۶۰۸ .
کریم زیاز دربان‌کله بست وچپر : ۳۱۱ .
کسلیان از دهستانهای سوادکوه : ۳۳۳ ، ۳۹۳ ، ۳۹۵ ، ۳۹۶ ، ۴۰۱ . آب درهٔ کسلیان : ۴۰۵ .
کسیل از دهکده‌های لورا : ۳۹۵ .
کشتی‌گاما : ۷۱۸ .
کشك‌سرا درکنار باول رودکاخ میرعلی‌خان: ۱۸۵ ، ۴۱۷ .
کشواره: ۱۲۶ .
کلا از دهکده‌های بلوك زیراب : ۳۹۳ .
کلاج خونی سرراه چرات به شیخ موسی : ۴۱۹ .
کلاج مشهد ازمحلات بابل : ۱۷۶ ، ۱۷۹ .
کلار: ۱۳ .
کلاردشت : ۴۹۹ .
کلا رود از ارتفاعات میان‌بند شروع‌می‌شود واراضی بابل راآبیاری می‌کند: ۱۸۰ ، ۳۰۷ .
کلاریجان (بلوك دهکدهٔ مرکزی) : ۳۹۲ .
کلاغ مسجد = کلاج مشهد بقول دمرگان : ۱۸۵ .
کلاغ مسجد در شهرساری : ۵۷۴ .
کلاك پنجهزاره : ۷۲۹ .
کلاگرمحله درتالارپی : ۳۴۳ .
کلام الله مجید = قرآن : ۸۱ .
کلاه فرنگی برروی رودخانهٔ تالار: ۳۵۷ .
کلاه فرنگی بحرارم بابل : ۱۸۹ ، ۱۹۰ ، ۱۹۲ .
کلاه‌فرنگی‌چوبی باغ‌ملك‌آرا = کلاه‌فرنگی ملك‌آرائی : ۵۲۴ .
کلاه فرنگی ساری : ۴۹۴ .
کلاه فرنگی ملك‌آرائی : ۵۲۲ .
کلباد از بخشهای‌اشرف: ۴۸۵ ، ۵۶۸ ، ۶۱۳ ، ۷۲۷ ، ۷۳۲ ، ۷۳۳ ، ۷۳۴ ، ۷۳۷ .
کلش‌خیل محله (شایدگالش خیل) ازمحلات آمل : ۲۶ .
کلمنت رابرت مارکام : ۷۱۵ .
کله بست از دهکده‌های رود بست مشهد سر: ۲۵۵ ، ۲۷۱ .
کله‌کون (کلیکان) هرازپی : ۱۵۵ .
کله میدان از دهکده‌های علی‌آباد : ۳۴۳ .
کلیان از دهکده‌های بلوك‌آلاشت : ۳۹۲ .
کلیجان رستاق از دهستانهای ساری : ۴۸۵ .
کلیج‌کلا از دهکده‌های بلوك زیراب: ۳۹۲ .
کلیج‌کلا برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
کمال الدین نزدیك سرخ‌کلای جدید: ۴۱۵ .
کمال‌الدین بن‌میرقوام‌الدین‌مرعشی[سید...]: ۴۸ ، ۱۶۰ ، ۱۶۱ ، ۱۸۳ ، ۱۸۷ ، ۲۵۱ ، ۴۳۹ ، ۴۸۸ ، ۴۹۷ ، ۵۴۵ .
کمان‌رو ازنهرهای دست چپ هراز: ۲۹ .
کمانگرکلا از دهکده‌های دشت سرآمل : ۱۳۷ ، ۱۴۹ .
کمانگرکلای دابو: ۱۶۹ .

کم دره از دهکده‌های دشت‌سرآمل : ۱۴۵ .
کمرپشت سرراه آلاشت به امامزاده حسن : ۳۲۷ .
کمرپشت علف چری اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
کمرو برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
کمرود از دهکده‌های بلوك خانقاه‌پی: ۳۹۲ .
کمرود از دهکده‌های بلوك راستوپی: ۳۹۲ .
کمکلا از دهکده‌های دشت‌سرآمل : ۱۴۲ .
کمند ازدهکده‌های‌بلوك‌کلاریجان‌وکمندین: ۳۹۲ .
کمندین [باوك ...] : ۳۹۲ .
کنارهٔ‌گز: ۶۷۵ .
کنت دوگوبینو: ۳۶۸ .
کنت ویونویچ : ۷۱۲ .
کنج ازخاندانهای ساکن درتیارچلاو: ۱۲۲ .
کنستانتین : ۷۱۹ .
کنسی از دهکده‌های دشت‌سرآمل : ۱۳۴ ، ۱۴۲ .
کنگلستان : ۱۳۰ .
کنگلو = کنگه‌لی : ۴۷۳ .
کنگه‌لی برسرراه‌شهمیرزاد به‌هزارجریب: ۵۶۹ .
کنوچال بر سرراه نشل به‌بایجان : ۳۲۲ .
کنیسای خشنود = کنیسای قدیمی در یهودی‌محلهٔ بابل : ۲۴۴ .
کنیسای قدیمی دریهودی محلهٔ بابل : ۲۴۴ .
کوتردین‌کارجادهٔ اصلی بابل به بابلسر: ۲۵۹ ، ۵۷۴ .
کوتنا بیشه‌سرشاهی : ۳۸۳ .
کوتی درقیاس‌کلای دابو: ۱۷۰ .
کوتی جنید نزدیك شهربابل : ۲۵۳ .
کوتی خرد مرد : ۲۵۷ .
کوچك سرا دهکده‌ای‌که جزء علی‌آباد شد : ۳۳۳ ، ۳۴۳ .
کوچهٔ ابراهیمی دربابل : ۲۴۹ .
کوچهٔ باقرناظر دربابل : ۲۲۷ .
کوچهٔ سماکی درآمل : ۴۴ .
کوچهٔ حصیرفروشان بابل : ۲۴۹ .
کوچهٔ صفدری ازگذرهای ساری : ۴۹۵ .
کوچهٔ لطفی : ۱۴۲ .
کورا برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
کوره‌سر ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
کوسان (کوهسنان‌امروز) ازدهکده‌های قره‌طغان : ۶۷۳ ، ۶۸۸ ، ۶۹۲ ، ۶۹۶ ، ۶۹۷ ، ۷۷۷ .
کوسرکنده از دهکده‌های نکا : ۶۸۲ .
کوشك سرا درمشهدگنج افروز: ۳۰۰ .
کوشك شاه اردشیر درروددبارآمل : ۱۵۱ .
کومش (سمنان ودامغان) : ۴۸۵ .
کوه آتش پرست کوهی‌که آتشکدهٔ کوسان بر آن است : ۶۹۳ .
کوه استبل از دهکده‌های بلوك‌خانقاه: ۳۹۲ .
کوه اسك : ۶ .
کوه بردنا : ۷۳۶ ، ۷۳۷ .
کوه بی‌بی‌کوهی‌که قلعهٔ‌پیل‌پاهان براناست : ۳۲۲ .

www.tabarestan.info تبرستان

کوه تنگه سرچشمه‌های سجارود : ۳۰۷ .
کوه تیار : ۱۲۸ .
کوه جوشن درحلب : ۳۰۱ .
کوه چنگی : ۴۸۶ .
کوه دیزآباد : ۴۸۶ .
کوه زرد درشمال چرات : ۴۲۰ .
کوهستان پشتکوه چهار دانگه . ۴۸۶ .
کوهستان زیرکوه چهار دانگه : ۴۸۶ .
کوهستان شروین : ۴۴۱ .
کوهستان گیلان : ۶ .
کوه سوت‌کلوم (بکسرتاء) : ۶۵۱ .
کوه صفهٔ اصفهان : ۶۰۴ .
کوه طوس : ۷۲۴ .
کوه قارن : ۴۴۱ .
کوه لی‌پشت درجنوب چرات : ۴۲۰ .
کوه نارم در غرب چرات : ۴۲۰ .
کوه وندا اومید : ۱۳ .
کوههای البرز : ۵۶۹ .
کوههای جرجان : ۵۶۴ .
کوههای خوشانگور : ۷۴۷ .
کوههای هزارجریب : ۵۶۶ .
کوه زرنگیس : ۷۴۸ .
کوه هزارخاتون خطیرکوه : ۴۷۹ .
کوی ارتش از محلات ساری : ۴۹۵ .
کوی خیل از دهکده‌های چپکرود : ۳۴۹ .
کوی کارمندان از محلات ساری : ۴۹۵ .
کوی لسانی از کویهای ساری: ۴۹۵ .
کهریز سرراه لزور به بلفت : ۴۱۸ .
کهکرون [اراضی...] در محلهٔ پائین هشتل دشت‌سرآمل : ۱۴۶ .
کهنه ده : ۷۴۸ .
کهنه مسجد از محلات آمل : ۲۵ .
کیا اسکندر چلاوی : ۱۲۲ .
کیا اسمعیل ابوالفوارس شهریاربن عباس مدفون در برج لاجیم : ۳۹۹ ، ۴۰۰ ، ۴۰۱ .
کیا افراسیاب از چلاویان ۲۴ ، ۱۲۲ .
کیا بوالحسن بربالای تپه اومال ۶۸۴ .
کیاسر : ۷۴۹ .
کیاکلا ـ جزء بخش‌مرکزی شهرستان شاهی: ۳۳۳ ، ۳۶۱ .
کیاگرشاسب قلعه‌دار قلعه سامان : ۱۲۷ .
کیاوشتاسف جلال : ۱۸۷ ، ۵۱۳ .
کیایان جلال : ۴۴۸ ، ۵۱۳ .
کیجاپل (= پل‌دختر) خارج ازشهرک‌شیرگاه : ۴۰۴ .
کیجا تکیه درحمزه‌کلای بیشهٔ بابل : ۲۹۶ .
کیخسرو : ۴۸۷ .
کیسه صدگری زمین که داذمهر به اراضی اسپهبدان افزود : ۵۱۲ .
کیکاوش [استندار...] : ۲۳ .
کیلنگور : ۱۵۸ .
کیرمك دونالد : ۷۳۸ .
کیومرث بن بهرام . ۴۲۰

گ

گالش خیل ازمحلات آمل : ۲۵ .
گالش‌پل درراه محمودآباد‌به‌بابلسر : ۱۷۰.
گامیشاده : ۷۲۱ .
گاوباره [ملوك...] : ۵۰۱ .
گاوزن‌محله ازدهکده‌های رودپشت مشهدسر: ۲۵۵ .
گبر : ۱۹ .
گبرکنی درگیل محله نزدیك دهکدهٔ‌کته پشت دشت‌سرآمل : ۱۴۹ .
گبرکونی نزدیك گالش‌پل : ۱۷۰ .
گت‌تپه‌کش دراشرف : ۵۷۳ .
گت‌سره سرراه شلفین‌گردن‌به‌چرات : ۴۱۸.
گچ‌سر : ۲۵۶ .
گدار GODARD : ۷۷۶ .
گدارتپه ازتپه‌های‌رستمکلا : ۶۸۸ ، ۶۸۹ .
گدوك شاه کوهی در جنوب سواد کوه = گدوك فیروزکوه : ۳۹۱ .
گدوك فیروزکوه = گدوك شاه : ۴۳۰ ، ۴۷۸ .
گذرگار زیار در باول رود : ۱۸۵ .
گراودین تپه درشمال گلوگاه : ۷۴۲ .
گرایلی [طایفه...] : ۴۹۹ ، ۶۷۳ .
گرایلی محلهٔ اشرف : ۴۹۹ ، ۶۱۶ .
گرجستان : ۵۸۱ ، ۶۶۵ .
گرجستان‌کاخت : ۵۸۲ .
گرجی [طایفه...] : ۴۹۹ .
گرجی محله = آسیاب‌سر = آبدنگ‌سر از محلات آمل : ۲۵ ، ۲۶ ، ۷۲ .
گرجی‌محله ازمحلات‌اشرف : ۶۱۵ ، ۶۱۶.
گرجی محله از دهکده‌های غرب اشرف : ۴۹۹ .
گرجی محله ازنواحی قره‌طغان : ۶۷۳ .
گرد رودبار بندپی : ۳۳۰ .
گردشیم ازشعب تجن : ۶۰۶ .
گردکوه دین دوم پائین جمنان علی آباد : ۳۴۱ .
گردگروب[دکتر...]Dr GERD GROPP : ۴۳۴ .
گردنهٔ گوگلی : ۷۴۸ .
گردنه وسو سدراه آلاشت به‌امامزاده حسن : ۳۲۷ .
گرده بازو : ۱۲۶ ، ۵۰۸ .
گرزالدین‌خیل از دهکده‌های دوآب بالا : ۳۹۱ .
گرشاسب پسر پادشاه هزبر الدین خسرو (با دختر شرفی ازدواج‌کرد) : ۱۶۵ .
گرگان ۲۸۳، ۴۴۱ ، ۴۸۵، ۴۸۶ ، ۴۹۸ ، ۵۰۵ ، ۵۱۶ ، ۵۱۷ ، ۵۲۰ ، ۵۶۹ ، ۶۰۸ ، ۶۷ ، ۷۲۴ ، ۷۲۵ ، ۷۲۸ ، ۷۳۵ ، پادشاهان قدیم : ۵۷۲ . دشت : ۶۷۳ . کنارهٔ‌گرگان :۴۹۹.

www.tabarestan.info تبرستان

کنارهٔ گرگان : ۴۹۹ .
گرگ‌تپه ازدهکده‌های سورتیجی : ۷۶۷ ، ۷۶۸ .
گرمابرود ازشاخه‌های تجن : ۴۸۶ ، ۷۴۷ ، ۷۴۹ .
گرمابهٔ خواجه یعقوب‌مجوسی درآمل : ۳۹.
گرمرود : ۱۴۲ ، ۷۴۷ .
گرمه‌چشمه برسرراه‌شهمیرزاد به‌زارجریب: ۵۶۹ .
گروه سرراه نشل به لزیر: ۳۲۱ .
گرینویچ : ۷۰۲ .
گزوار میان رشمه ودیله رود : ۴۷۷ .
گسکر: ۲۹ ، ۵۶۹ ، ۷۳۸ .
گشاده از بنه‌های میانکاله : ۷۰۹ .
گلپایگان مازندران : ۱۶۲ ، ۱۶۳ ، ۱۶۴ .
گل تپه خرابه‌ای بردهانهٔ تجن : ۵۶۷.
گلخواران ازشاخه‌های تجن : ۴۸۶ .
گلشان ازمحلات بارفروش(= گلشن):۱۷۹.
گلشان ازمحلات‌آمل (ظاهراً گلشن) : ۲۶ .
گلشن = گلشان ملگنوف‌ازمحلات بارفروش: ۱۸۰ .
گل لاك‌کنی میان سامان‌کنسی وبازیارکلا : ۱۳۴ .
گلوگاه اشرف : ۴۷۶، ۷۰۸، ۷۲۷، ۷۳۵، ۷۴۹ .
گلوگاه بندپی : ۲۹۹ .
گلیاکیاش محله ازمحلات‌آمل : ۲۶ .
گلیجان رستاق ساری : ۶۰۳ .
گلیران : ۱۳۰ .
گمبوج اول و میهون وسوم سرراه نشل به فیروزکوه : ۳۲۱ .
گملین : ۲۴ .
گمبوج برسرراه اسك به لاسم : ۴ .
گمبوجی قدیمی برسرراه لاسم به نوا : ۳ .
گمیشان : ۷۲۳ .
گمش تپه : ۷۳۷ .
گملین Gmelin : ۲۴، ۷۳۵ .
گمیش تپه غرب علی‌آباد : ۵۷۳ .
گنبد ایرج بن فریدون درشهرآمل : ۳۷ .
گنبد چهارراه درآمل : ۴۳ .
گنبد حسام الدوله درشهرساری : ۵۰۷ .
گنبد خضر درآمل : ۳۹ .
گنبد رادکان : ۴۰۰ .
گنبد سایه سه تن مرقد سه تن از پسران میرقوام الدین است = گنبد سید سه تن : ۴۹ ، ۵۴ .
گنبد سلم وتور = سه‌گنبدان : ۴۹۰ ، ۴۹۱ ، ۵۰۴ ، ۵۰۵ ، ۵۰۶ ، ۵۰۷ .
گنبد سه تن = سه‌گنبد درساری : ۴۹۴ .
گنبد سید سه تن = گنبد سایه سه تن = میرحیدر = سید درمحلهٔ پایین بازارآمل : ۵۲ .
گنبد شاطر دربالا دزاگلیجان رستاق: ۶۰۳، ۶۰۴ .
گنبد شمس‌آل رسول : ۵۱ .
گنبد شمس‌طبرسی که یك پوشش‌آن اززلزله

خراب شد خارج شهرآمل : ۴۹ ، ۵۰ ، ۵۲ ، ۵۶ .
گنبد قابوس درگرگان : ۵۰۵ .
گنبد لاجیم = برج لاجیم : ۷۷۵ ، ۷۷۶ .
گنبدی قدیمی درشمال ساری : ۵۷۵.
گنبدی قدیمی درهرب ده اهلم رستاق: ۱۱۰.
گنبد محمدآملی درخارج شهرآمل:۴۹، ۵۲.
گنبد میربزرگ = مشهد میربزرگ : ۹۲ .
گنبد ناصرللحق که یکی‌ازسادات‌حسنی‌است درخارج شهرآمل = مشهد ناصرللحق : ۴۹ ، ۵۱ ، ۵۲ ، ۵۴ ، ۵۵ .
گنبدهای بیرون شهرآمل : ۴۸ .
گنج‌افروز ازنواحی‌بابل = گنجوروز:۲۸۷، ۳۰۷ .
گنجوروز وقف برباغ شاه : ۱۹۶ .
گنجینه‌های تاریخی مازندران : ۳۹۹ .
گنگرج‌کلا ازدهکده‌های چلاو:۱۲۲،۱۲۴، ۱۲۸، ۱۲۹ .
گندی‌آب : ۴۷۳ .
گواسل از بنه‌های میانکاله : ۷۱۱.
گودرزآهنگرآملی : ۳۱۰ ، ۳۱۱ .
گورآمله درکوچهٔ گازران‌آمل : ۳۷ .
گوراسپهبد خورشید درچاشت‌خوران:۴۸۲.
گور بوالقاسم‌نانجین ازسران‌درگاه وشمگیر ابن زیار: ۵۲۰ .
گورستان بازار سرکوسان : ۶۹۷.
گورستان بربری محلهٔ ساری : ۵۴۷ .
گورستان خرم شاه درغرب ساری : ۵۷۵ .
گورستان دهکدهٔ نشل : ۳۲۳ .
گورستان روسها درمیانکاله : ۷۱۲ .
گورستان سادات اهلم دردهکدهٔ اهلم:۱۰۹.
گورستان شهربابل : ۲۵۲ .
گورستان غازی رستم درغرب ساری: ۵۷۵.
گورستان قدیمی افرا سرا : ۱۷۰ .
گورستان قدیمی در ازر: ۴۸۱ .
گورستان قدیمی درقدمگاه‌کوه هزارخاتون: ۴۷۹ .
گورستان قدیمی در وردشت : ۴۸۱ .
گورستان قدیمی درمرتع وساله : ۴۸۱ .
گورستان قدیمی سیارسر هرازپی : ۱۵۵ .
گورستان گبری درلاکوم ولرزنه : ۴۸۱ .
گورستان نرگیسی‌کوسان : ۶۹۷ .
گورستان نیال در اراضی پشت‌گنگرج‌کلا : ۱۲۸ .
گورستان ومسجدی خرابه : ۵ .
گور سرخاب بن رستم درساری : ۵۲۰ .
گور سندی‌بن‌شاهك دربانصری مشهد ساری: ۵۲۰ .
گورفخرالدین گلپایگانی درمسجد سیاه مجد دابو: ۱۶۳ .
گورك محله ازمحلات‌آمل: ۲۵ ، ۲۶ .
گور ملا مرجان در بقعهٔ سلطان محمدرضا در ساری : ۵۴۶ .
گورکلان : ۴۹۹ .

www.tabarestan.info تبرستان

گوکله شور از بنه‌های میانکاله : ۷۱۱ .
گوگلی برسرراه شهمیرزاد به هزارجریب : ۵۶۹، ۵۷۰ .
گونو[چشمه ...] : ۶.
گیریلی خیل ازمحلات آمل : ۲۶ .
گیل : ۴۶۱ .
گیلان : ۲۹ ، ۲۸۳ ، ۳۹۶ ، ۵۲۱ ، ۶۰۸، ۷۰۳ ، ۷۳۸ ، ۷۷۷ .
گیلان = گیلکها : ۷۰۲ .
گیلخواران‌جزء بخش‌مرکزی‌شهرستان‌شاهی: ۳۳۳ ، ۳۴۹ ، ۳۵۰ ، ۳۵۱ ، ۳۵۲ ، ۳۵۳ ، ۳۵۴ ، ۳۵۵ .
گیلخواران ساری : ۴۱۷ ، ۴۸۵ .
گیلکها : ۶۸۰ .
گیلکی لاهیجان : ۴۴۵ .
گیل محله از دهکده‌های دشت‌سرآمل: ۱۴۹.
گیلی = گیلکی : ۴۵۴ .

ل

لاپ‌کمر = غار اسپهبد خورشید : ۴۶۴ .
لاجیم : ۷۴۹ .
لت‌کومه : ۷۴۷ .
لارجان = لاریجان : ۱۲۴ ، ۴۶۱ .
لارقصران : ۴ ، ۵ ، ۲۱ ، ۴۴ ، ۶۵ .
لاریجان = لارجان : ۱۲۴ ، ۳۰۷ .
درهٔ لاریجان : ۱۹ .
لاریجانیها : ۱۸ .
لاریم از دهکده‌های چپکرود : ۳۴۹ .
لاریم میاندورود : ۶۰۱ .
لاسم (از دهکده‌های بالا لاریجان): ۲۰۳، ۳۱۰.
لاله‌آباد از نسواحی بابل ، ۱۵۷ ، ۲۸۷ ، ۲۹۹، ۳۰۷ .
لالیم : ۵۶۹ .
لاویج‌کلا از دهکده‌های سوادکوه : ۳۹۴ .
اللباب فی تهذیب الانساب : ۱۷۵.
لتالی‌کله برسرراه تنگه : ۵۷۰ .
لتی محلی اطراف شیخ موسی : ۳۲۶.
لرزله سرراه قدیم لفور: ۴۰۴ .
لرزنه از دهکده‌های بلوک‌آلاشت : ۳۹۲ .
لرستان : ۴۲۵ .
لری : ۴۴۷ ، ۴۴۸ .
لزور = لزیر از دهکده های فیروزکوه : ۳۲۱، ۴۱۸ .
لشکرمغول : ۲۰ ، ۲۳ .
لطف الله میرزا والی مازندران : ۶۸۱ .
لطیف از خاندانهای ساکن در پریمهٔ چلاو: ۱۲۳ .
لغت نامهٔ دهخدا : ۴۴۸ .
لفور از دهستانهای سوادکوه : ۲۲ ، ۲۴ ، ۱۳۲ ، ۳۳۳ ، ۴۰۴ ، ۴۸۱ ، ۴۹۷ .
ارتفاعات : ۱۲۴ .
لکونی ازنهرهای دست چپ هراز: ۲۹ .

لله پرچین [بقعهٔ...] : ۲۱ ، ۸۱ ، ۸۴ .
لله مرزچول : ۶۸۳ .
لله ونگا از بنه‌های میانکاله = لله ونگه . ۷۱۱ ، ۷۱۵ .
لمراسك از دهکده‌های کلباد : ۷۲۷ ، ۷۷۷.
لمزر (بکسرلام و راء) : ۴۳۳ ، ۴۳۴ .
لمره : ۴۴۸ .
لنکران : ۵۰۰ ، ۵۶۸ .
لنگر : ۷۴۹ .
لوت سرراه نشل به‌بایجان : ۳۲۲ .
لورا ناحیه‌ای درسرچشمه‌های‌رودخانه‌کرج. ۳۹۵ .
لوسر : ۷۳۲ .
لولاك از دهکده‌های بوك کسلیان : ۳۹۳ .
لومن دون محل کاخ طوس : ۴۸۷ ، ۶۹۲ .
لومن دون : ۶۹۲ .
لویه‌یور از دهکده‌های بلوك‌کسلیان : ۳۹۳ . ۳۹۳ .
لهاش از دهکده‌های چلاو : ۱۲۲ ، ۱۳۰ ، ۱۳۱ .
لهه (محلی اطراف شیخ موسی) : ۱۳۰ ، ۳۲۶ .
لیتکوه (ازنواحی آمل): ۱۸، ۱۰۷ ، ۱۱۶، ۱۱۷ ، ۱۱۸ ، ۱۱۹ ، ۱۲۰ .
لیچارف : ۷۱۸ ، ۷۱۹ .
لیسر نزدیك آب بندان سر راه شیخ موسی به‌نشل : ۳۲۴ .
لیلی (معشوقهٔ مجنون) : ۶۶۰ .
لیمون مزکورهٔ ساری : ۶۰۷ .
لیند از دهکده‌های بلوك آلاشت : ۳۹۲ .
لینگمان : ۱۲۵ .

م

مأمون : ۸۱ ، ۸۲ ، ۸۳ .
مؤمن‌آباد از محلات بارفروش : ۱۸۰ .
مؤیدآی ابه : ۴۹۷ ، ۵۱۸ .
ماته = اسبانه‌سرای : ۱۳ .
مادر تهمورس خان امیر گرجستان : ۶۲۸ .
مازندران : ۱۱، ۲ ، ۱۸ ، ۱۹ ، ۲۱ ، ۲۳، ۲۹ ، ۳۰ ، ۳۳ ، ۳۹، ۴۵ ، ۹۵ ، ۹۶، ۱۰۷ ، ۱۲۲ ، ۱۶۲ ، ۱۷۵ ، ۱۷۶ ، ۱۷۸ ، ۱۸۷ ، ۱۸۸ ، ۱۹۱ ، ۱۹۴ ، ۱۹۵ ، ۱۹۸ ، ۲۲۱ ، ۲۵۶ ، ۲۶۰ ، ۳۱۲ ، ۳۱۳ ، ۳۹۴ ، ۳۹۶ ، ۴۰۰ ، ۴۲۱ ، ۴۲۳ ، ۴۲۴ ، ۴۲۵ ، ۴۲۶ ، ۴۳۲ ، ۴۴۸ ، ۴۶۳ ، ۴۷۵ ، ۴۸۶ ، ۴۹۲ ، ۴۹۶ ، ۴۹۷ ، ۴۹۸ ، ۴۹۹ ، ۵۰۰ ، ۵۰۶ ، ۵۱۸ ، ۵۴۵ ، ۵۳۳ ، ۵۵۸ ، ۵۶۳ ، ۵۶۷ ، ۵۶۸ ، ۵۸۰ ، ۵۸۱ ، ۵۸۲ ، ۵۸۳ ، ۶۰۱ ، ۶۰۸ ، ۶۱۷ ، ۶۲۹ ، ۶۴۶ ، ۶۵۵ ، ۶۶۲ ، ۶۶۴ ، ۶۶۵ ، ۶۸۲ - ۶۸۴ ، ۶۸۷ ،

www.tabarestan.info تبرستان

۶۹۷ . ۶۹۸ ، ۷۰۳ ، ۷۰۵ ، ۷۰۶ ،
۷۲۷ ، ۷۳۲ ، ۷۳۳ ، ۷۳۴ ، ۷۳۵ ،
۷۳۶ ، ۷۳۸ ، ۷۳۹ . : ۷۴۸ ، ۷۷۰ ،
۷۷۷ . اربابیای: ۴۲۴ . امامزاده‌های:
۲۷۲ .امرای: ۴۲۴ .اهالی: ۴۷۵ .حاکم:
۲۰۳ : ۲۷۴ . حکام : ۳۵ . حکومت :
۲۱ ،۳۸ .داروغگان: ۶۷ .دشت : ۲۸۳،
۳۲۹ . دیوساران : ۴۲۶ ، راههای :
۴۷۴ . مازندران‌شرقی: ۴۸۵ . شوارع:
۴۷۶ . دراویش و فقرای : ۵۴۵ .
قوافل : ۳۱ . عمارت پادشاهی : ۱۹۵ .
کتابچهٔ : ۸۷ . کتان مازندرانی : ۲۷۴ .
مردم مازندران: ۱۲۵ ، ۱۸۴ . یاغیان:
۴۲۵ .
مازندرانیان دیوسار : ۴۱۴ .
مازیار بن‌قارن [اسپهبد...] : ۲۱ ، ۲۲ ، ۴۷،
۴۸ ، ۱۷۷ ، ۱۸۳ ، ۲۰۱ ، ۴۹۴ ،
۴۹۷ ، ۵۵۵ ، ۵۵۶ ، ۷۷۰ .
ماسبن از نهرهای دست‌چپ هراز : ۲۹.
مالك اشتر : ۲۱ ، ۶۵ .
مالك‌بن حارث الاشتر النخعی : ۲۱ .
مالکه دشت : ۲۱ .
مالکیه قائل به امامت مالك اشترند : ۴۴ .
مامطیر = مامطیران = بارفروش ده =
بارفروش = بابل: ۱۲ : ۱۷۵ ، ۱۷۶.
مامطیران = مامطیر = بارفروش‌ده =
بارفروش = بابل : ۱۷۵ .
ماوراء النهر : ۱۲۲ ، ۵۱۵ ، ۵۴۵ .
ماهانه‌سر = ماهیه‌سری‌دز = قلعهٔ ماهانه‌سر :
۱۸۷ .
ماه بی‌بی خانم‌بنت حسنقلی‌دوانی‌لو : ۱۰۸.
ماه خانم [مشهدیه...] : ۸۸ .
ماهان : ۱۱۲ .
ماهی‌دسته در آمل : ۴۰ .
ماهیه‌سر(نام پادشاهی‌است) : ۱۵۸ ، ۱۵۹.
ماهیه‌سری‌دز = قلعه ماهانه‌سر : ۱۵۸ ،
المتقی بالله (۵۳۰ تا ۵۵۵) : ۳۰۱ .
متکلا ازدهکده‌های بلوك‌کسلیان: (= متن‌
کلابقول ناصرالدین شاه) : ۳۹۳ ،
۳۹۴ .
مثنی بن‌حجاج : ۴۷ .
مجاری زیرزمینی فاضلاب کاخهای صفوی :
۶۵۳ ، ۶۵۴ ،
مجالس المؤمنین : ۲۷ ، ۳۷۲ .
مجاور محله دهکده‌ای‌که جزء علی‌آباد شد :
۳۳۳ .
مجلسی : ۳۷۱ .
مجلهٔ آینده : ۴۴۷ :
مجمع‌الجزایر آشوراده : ۷۲۱ ، ۷۲۲ .
مجمع‌الجزایر بحر اژه : ۶۲۰ .
مجموعهٔ کتابخانهٔ بیوتات سلطنتی : ۳۶۱ ،
۴۷۹ .
مجموعهٔ کتابخانهٔ ملی ملك : ۷۰۴ .
مجدسر (= مسجدسر) : ۴۳۱ .
محتشم کاشانی : ۳۱۷ ، ۳۸۵ .

محسن السقط بن‌حسین بن‌علی علیه السلام :
۳۰۱ .
محلهٔ امامزاده عبدالله ساری : ۵۱۶ .
محلهٔ بازار بابل : ۲۰۷ .
محلهٔ پل به‌یورآمل محل قبیلهٔ ایرائی : ۲۴،
۲۶ ، ۱۴۲ .
محلهٔ پنجشنبه بازار قدیم بارفروش : ۲۱۳ ،
۲۱۴ .
محلهٔ چالك‌سرآمل : ۱۰۵ .
محلهٔ چاه‌سرآمل : ۲۴ .
محلهٔ چلاوه‌سرآمل : ۴۴ .
محلهٔ حصیرفروشان بارفروش : ۲۴۹ .
محلهٔ خیابان‌حرم ازمحلات‌بارفروش : ۱۷۸.
محلهٔ درلبش از محلات قدیم‌آمل : ۳۹ .
محلهٔ راست‌کوی‌آمل : ۲۲ ، ۴۲ .
محلهٔ سبزمیدان ساری ۴۹۵ .
محلهٔ سبزمیدان محمدشاهی درساری : ۴۹۹.
محلهٔ سید جلال بارفروش : ۲۳۳ .
محلهٔ شاهزاده حسین ساری : ۵۳۹ .
محلهٔ شون دشتی‌آمل : ۲۵ .
محلهٔ عباس خانی ساری : ۵۵۸ .
محلهٔ علیاباد‌آمل : ۴۰ ، ۴۳ .
محلهٔ عوامه‌کوی بر در دروازهٔ آمل : ۴۸ ،
۴۹ ، ۵۰ .
محلهٔ قراکوی ساری : ۵۱۹ .
محلهٔ کلیمیها = یهودمحله‌ازمحلات‌بارفروش:
۱۸۰ .
محلهٔ مسجد جامع‌آمل : ۲۵ ، ۶۴ ، ۶۵ .
محلهٔ مسجد جامع بابل : ۲۰۶ ، ۲۰۷ .
محلهٔ میرزا کوچك از محلات بارفروش :
۱۷۹ .
محلهٔ میرزای مجتهد ازمحلات ساری : ۴۹۵.
محلهٔ نقاره خانه ساری : ۴۹۵ .
محلهٔ هاشمی‌آمل : ۲۵ .
محمد ازمهرهای ذیل سند برگذاری تولیت :
۸۷ .
محمد (معروف به خلیفة بن‌حسن بن‌خلیفه بن
ابراهیم از مدفونین درآمل) .
محمد از مدفونین در مقبرهٔ بیکائیها پسر سید
عبدالله بیکائی : ۲۳۰ .
محمد [آقاشیخ...] متولی امامزاده ابراهیم
آمل : ۸۶ ، ۸۷ .
محمدآباد : ۶۹۸ .
محمد ابراهیم از مهرهای ذیل سند : ۸۸ .
محمدابراهیم آهنگر کاتب کتیبهٔ صندوق‌امامزاده
رضا درکوتنا بیشه‌سرشاهی : ۳۷۹ .
محمد ابراهیم خردمند [حاجی...] از مالکان
کاروانسرای معتمد : ۲۱۰ .
محمد اسماعیل سعیدی واقف کاروانسرای
حضرت : ۲۱۰ .
محمد امیر بندر [سید...] از پیرمردان تکیهٔ
اوجابن بارفروش : ۲۴۶ .
محمد انتظاری [سید...] از پیرمردان تکیهٔ
اوجابن بارفروش : ۲۴۶ .

www.tabarestan.info تبرستان

محمدباقر از مهرهای ذیل سند : ۸۷ .
محمدبن ابی‌بکر المقدسی [شمس‌الدین ابو-عبدالله...] : ۱۱ .
محمدبن استاد حسین نجار سازنده صندوق شاهزاده حسین ساری : ۴۵۷ ، ۵۳۶ ، ۵۳۷ ، ۵۳۸ .
محمدبن استاد علی نجار رازی [استاد...] : ۲۶۷ .
محمدبن جریر طبری [ابوجعفر...] : ۱۲ ، ۱۹ .
محمدبن‌حسن المهدی صاحب‌الزمان : ۲۶۹.
محمدبن خالد : ۱۷۷ ، ۱۸۳ .
محمد محمد صالح کاتب کتیبهٔ در ورودی سید ابوصالح در بیشه‌سر علی آباد : ۳۸۲ .
محمدبن موسی نمایندهٔ مأمون : ۲۱ .
محمد تقی‌خان بندپی بانی‌مسجد جامع نشل : ۳۲۰ ، ۳۲۱ .
محمدتقی‌خان سازنده شاه مرز : ۶۰۸ .
محمد تقی طالبیان [حاجی...] از مالکان کاروانسرای حاجی طالبیان : ۲ ۲ .
محمد تقی معتمدی [حاجی...] بانی گورستان شهربابل : ۲۵۲ .
محمد جعفر کاظم‌بیگی‌متولی‌مسجد کاظم‌بیگ: ۲۲۸ .
محمد جعفرمعتمد ازمالکان کاروانسرای معتمد : ۲۱۰ .
محمد جوینی امام الحرمین : ۴۱ .
محمد حسن از مهرهای زیر سند برگذاری تولیت : ۸۷ .
محمد حسن امین‌الضرب [حاجی...] : ۳۲ ، ۳۳ ، ۳۵ ، ۱۱۲ ، ۱۵۱ .
محمد حسن‌خان اعتمادالسلطنه : ۱۸ ، ۳۱ ، ۴۶ ، ۵۰ ، ۶۲ ، ۹۳ ، ۱۰۷ ، ۱۴۲ ، ۱۹۱ ، ۲۰۰ ، ۲۱۳ ، ۲۵۶ ، ۲۶۳ ، ۳۹۱ ، ۴۱۷، ۴۱۹ ، ۴۷۶ ، ۴۹۴ ، ۵۱۵ ، ۵۲۳ ، ۵۲۵ ، ۵۲۹ ، ۵۳۰ ، ۵۶۳ ، ۶۱۷ ، ۶۴۹ ، ۶۵۵ ، ۶۵۶ ، ۶۶۶ ، ۶۶۷ ، ۶۶۹ ، ۶۸۱ ، ۶۹۳ ، ۷۰۶ ، ۷۲۰ ، ۷۳۵ ، ۷۳۷ ، ۷۷۰ .
محمد حسن‌خان‌پسرعلیقلی‌خان پسر فتحعلی‌شاه: ۲۰۰ .
محمد حسن خان قاجار پدر آقا محمدخان : ۱۹۹ ، ۵۰۰ ، ۶۱۵ ، ۶۳۳ .
محمدحسن‌خان وزیرمازندران : ۵۶۳ .
محمد حسین کاردگر : ۳۷۸ .
محمد حسین یزدی[آقا...] (پدرمحمد وکیل التجار) : ۱۵۲ .
محمد خان سواد کوهی حاکم مازندران : ۶۰۸ ، ۷۳۶ .
محمد خوارزمشاه [سلطان علاء الدین : ۲۰، ۲۳ .
محمد ربیع موسوی از مهرهای ذیل سند برگذاری تولیت : ۸۷ .

محمد رحیم [حاجی...] (برادر حاجی محمد حسن امین‌الضرب : ۳۴ .
محمد رسول‌الله : ۴۳۵ .
محمد رضا از مهرهای ذیل سند : ۸۸ .
محمد رضا [آقا ...] : پسرحاج‌کاظم بیك : ۲۲۳ ، ۲۲۶ ، ۲۲۸ .
محمد رضا پهلوی : ۱۰۱ ، ۲۶۹ ، ۵۶۸ .
محمد رضا راشدی صاحب سهم‌کاروانسرای قیصریه : ۲۱۱ .
محمد زکی موسوی ازمهرهای ذیل سند برگذاری تولیت : ۸۷ .
محمدشاه قاجار: ۱۸۹ ، ۲۰۳، ۲۰۶، ۲۹۹، ۳۶۷ ، ۴۹۹ ، ۵۰۷ ، ۵۰۹ ، ۵۲۸ ، ۵۳۰، ۵۵۸ .
محمد شفیع (از امضاءکنندکان ذیل حکومت-نامه): ۸۷ .
محمد شفیع صدر اعظم [میرزا ...] : ۲۰۱ ، ۲۱۳ ، ۲۱۴ ، ۲۱۵ .
محمد شهریار = درویش محمد شهریار = شریار: ۴۳۴ ، ۴۴۰ .
محمد شیبانی : ۸۲ ، ۸۳ .
محمد صادق خان سرتیپ قشون مازندران : ۲۰۰ .
محمد صادق موسوی از امضاءکنندگان ذیل حکومت نامه : ۸۷ .
محمدطاهر وحیدقزوینی: ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۱.
محمد علی ازمهرهای ذیل سند : ۸۸ .
محمدعلی [میرزا...]: ازپدران متولی:۲۱۴.
محمد علی ایمانی فرزند محمدمهدی: ۲۳۲، ۲۳۳ ، ۲۳۶ ، ۲۳۸ ، ۲۴۰ ، ۲۴۴ ، ۲۴۵، ۲۵۳ .
محمد علی‌کتی درشرق بابل : ۵۷۴ .
محمد غزالی امام الحرمین : ۴۱ .
محمد قاسم ازمهرهای ذیل سند : ۸۷ .
محمدقاسم بن محمدرضا طبرسی ازشاگردان مجلسی : ۳۷۱ .
محمد قاسم میرزا : ۷۴۰ .
محمد القاضی بن حسن بن خلیفة بن ابراهیم ازمدفونین درآمل : ۲۷ .
محمد قلی سنگر: ۷۴۲ .
محمد قلی میرزا ملك‌آرا فرزند فتحعلی شاه = ملك‌آرا : ۸۶ ، ۱۹۰، ۵۰۷، ۵۲۹، ۷۴۰ .
محمدکاظم پول رنگ دررا داد : ۵۷۸ .
محمد المصطفی علیه السلام = نبی = رسول خدا : ۷۵ ، ۲۳۵ ، ۲۳۶.
محمد میرزا مهندس [حاجی ...] : صاحب راپورت میانکاله : ۷۰۷ ، ۷۲۱ .
محمد ناصرخان : ۵۷۲ .
محمد ناظری [سید ...] : از پیرمردان تکیهٔ اوجابن بارفروش : ۲۴۶ .
محمد وحسن‌بن محمد زید مدفون درامامزاده عباس ساری : ۵۴۹ .
محمد هاشم ازمهرهای ذیل سند : ۸۸ .

www.tabarestan.info تبرستان

محمدیوسف ابن کربلائی قاسم آهنگر بیشه‌سری کاتب کتیبه‌های در امامزاده موسی رضا درمنگل شیرگاه : ۴۰۶ .
محمد یوسف بن قاسم شاگرد عالی یعقوب کاتب کتیبهٔ در امامزاده حمزه : ۴۰۸ .
محمد یوسف بن کربلائی محمد قاسم آهنگر-کلائی واقف رقبهٔ درویش داود: ۳۷۸.
محمودآباد مرکزاهلم رستاق وهرازپی: ۳۲، ۳۶ ، ۱۱۲ ، ۱۵۱ ، ۱۵۲ .
محمود بن محمد بن ملکشاه (۵۱۱ تا۵۲۵): ۳۹۶ .
محمود غزنوی [سلطان ...] : ۲۳ .
مختارمحله ازمحلات ساری : ۴۹۵.
مدانلو [طایفه ...] : ۵۰۰ .
مدارس حسن بن قاسم معروف به داعی‌صغیر درآمل: ۴۳ .
مدرسهٔ آصفیه در بارفروش : ۲۱۵ ، ۲۱۶ .
مدرسهٔ احمد ملا صفرعلی : ۶۱۶ .
مدرسهٔ امام خطیب درآمل : ۴۰ ، ۴۱ .
مدرسهٔ امامیه درکوچهٔ درب مسجدجنب‌مسجد جامع ساری : ۵۵۸ .
مدرسه خرابه‌ای درمحلهٔ حصیرفروشان بابل: ۳۶۸ .
مدرسهٔ زکی خان درمحلهٔ حصیرفروشان بار-فروش : ۲۴۹ .
مدرسهٔ زین الشرف درآمل : ۴۰ .
مدرسهٔ سقاباشی در بابل : ۲۳۰.
مدرسهٔ سلیمان خان درساری درمحلهٔ بازار روبروی مسجد جامع : ۴۹۵ ، ۵۵۷ .
مدرسهٔ شاه غازی درمحلهٔ گاوپوستی: ۵۰۹ .
مدرسهٔ صدرآباد درتهران ازموقوفات‌میرزا محمد شفیع صدراعظم : ۲۱۵.
مدرسهٔ صدراعظم = مدرسهٔ میرزا شفیع صدر اعظم: ۲۱۳ .
مدرسهٔ فروغی درساری : ۵۴۵ .
مدرسهٔ قاضی = مدرسهٔ باقرناظر در بابل : ۲۳۱ .
مدرسهٔ قدیمی باقرناظر = مدرسهٔ قاضی : ۲۳۱ .
مدرسهٔ قهاریه درمحلهٔ مسجد قهاریه بابل : ۲۵۰ .
مدرسهٔمادرشاهزاده درمحلهٔسبزمیدان‌درساری: ۴۹۵، ۵۵۸ .
مدرسهٔ محمد ناصرخان دراشرف : ۶۱۶ .
مدرسهٔ محمودیه درتهران از موقوفات میرزا محمد شفیع صدراعظم : ۲۱۵.
مدرسهٔ میرزا شفیع صدراعظم دربارفروش : ۱۹۹، ۲۱۳ .
مدرسهٔ میرزا مهدی اشرفی دراشرف : ۶۱۶.
مدرسه ومسجدکاظم‌بیك درمیدان‌محلهٔسرحمام بابل : ۲۲۳ ، ۲۲۷ .
مدرسهٔ هفده‌دی درخیابان‌پهلوی بابل: ۲۴۹.
مدینه : ۸۲.
مذهب امامیه : ۴۰ .
مذهب زیدیه : ۴۰ .

مذهب شافعی : ۴۱ .
مذهب مالکی : ۲۱ ، ۷۲ .
مرآت البلدان : ۱۲۲ ، ۳۱۹ ، ۶۴۸.
مراتع کنگلو بسرسر راه سیاه بیشهٔ هراز به فیروزکوه : ۱۳۱ .
مراد بیك ازمحلات بارفروش: ۱۷۸، ۱۸۰.
مراد تپه سرراه لزور به بلقت : ۴۱۸ .
مراغیان رودبار: ۴۴۴ .
مرتضی بن سید حسن بن سید رضی الدین [سید ...] : ۲۸ .
مرتضی بن سید رضی الدین [سید...] : ۲۸.
مرتضی بن سیدشمس‌الدین بن سیدحسین کیا ابن سیدعبدالله بن سید علی کیا بالکانی [سید ...] : ۲۶۸ .
مرتضی قلی خان فرزند میرزا محمد خان کلبادی : ۷۳۷
مرتع الیس : ۵ .
مرتع پلهار: ۵ .
مرتع رستانك روبروی گنگرج کلا : ۱۲۷.
مرتع کلن : ۱۲۹ .
مرتع مُوزون : ۵ ، ۶ .
مرتع نه‌ای : ۵ .
مرتع ویارك : ۶ .
مرداب انزلی : ۷۲۳.
مرداویج = تاج الملوك مرداویج : ۴۲۱ .
مرداویج [شمس الملوك ...] : ۱۲۵ .
مرزبان‌آباد : ۱۲۵ .
مرزبان‌آباد حوالی قلعه دارا : ۴۲۲ .
مرزبان لارجان : ۴۲۲ .
مرزنگو از دهکده‌های دابو: ۱۶۹ ، ۱۷۱ .
مرزی کلا برسرراه مشهدگنج افروز: ۱۸۱ .
مرس بن = مرسم آخرین‌دهکدهٔدرهٔداراب کلا: ۶۰۱ .
مرعشیان = سادات مرعشی : ۱۸۳ ، ۴۴۰ ، ۵۱۵ .
مرقدآق شیخ علی شریعتمدار درحظیرهٔ متصل به مسجدکاظم بیك : ۲۲۷ .
مرقد ابن فورك درمحلهٔ علی کلا ده سرهٔ‌آمل: ۴۲ .
مرقد ابوعلی محمد بن ابوالحسین احمد در محلهٔ راست‌کوی‌آمل : ۴۴ .
مرقد اشترویخ = امامزاده شترگردن : ۶۸۲ .
مرقد امیرتاج الدوله شهریار درآمل : ۴۳ .
مرقد امیرسید علی درلنگر پشتکوه : ۷۶۵ .
مرقد بی‌بی آسیه خاتون در محلهٔ چراغ برق قدیم بابل : ۲۱۹ .
مرقد بی‌بی فاطمه : ۱۱۵.
مرقد چارامام : ۶۸۱ .
مرقد حسن بن حمزهٔ علوی درآمل : ۴۰ .
مرقد حسن بن قاسم بن حسن بن علی بن عبدالرحمن‌معروف به داعی صغیردرشهر آمل : ۴۳ .
مرقد درویش در دهکدهٔ امافت راستوپی سوادکوه : ۴۷۲ .
مرقد درویش فخرالدین حاجی در موزی‌رج جلال ازرك : ۲۷۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

مرقد دوپسر امیر مؤید درکلاك : ۷۲۸ .
مرقد سادات بابلکان درکوسان : ۶۹۳ .
مرقد رکن‌الدین ساری درآمل : ۴۱ .
مرقد سیدمهدی کروب در مقری‌کلای بندپی = سید میرکریم (بقول ملگنوف) : ۳۱۷ .
مرقد شیخ محمد حسن شریعتمدار در حظیرهٔ متصل به‌مسجد کاظم بیك : ۲۲۷ .
مرقد شرف‌الدین درشهرآمل : ۴۰ .
مرقد سید شمس الدین بابلکان در دهکدهٔ بابلکان لاله‌آباد بابل : ۲۸۸ .
مرقد عبدالمعصوم در محوطه‌ای نزدیك تکیهٔ باقر ناظر : ۲۵۳ .
مرقد مطهربن حارس موسی = امامزاده عبدالله در دهکدهٔ شهنه کلای دشت‌سر آمل : ۱۴۰ .
مرقد مولانا میرنظام الدین محمد = پادشاه = میر : ۳۱۳ .
مرقد الناطق بالحق سید یحیی‌بن حسین در آمل : ۴۲ .
مرگین سرراه چرات به‌شیخ موسی : ۴۱۹ .
مرو : ۱۲۵ .
مری بسرکت : MARY BORKETT ۴۳۴ .
مریج محله : ۱۷۰ .
مریم وزیری نوادهٔ میرزا مسیح : ۵۵۸ .
مزار حسن رضی در اراضی زاهدکلای نوکندکای شاهی : ۳۶۲ .
مزار درویش خانسار در الم‌نور هرازپی : ۱۵۵ .
مزار درویش محمد واقع در علی‌آباد (شاید مزار جمنو باشد؟) : ۳۳۴ .
مزار شهدا درمسجد جامع آمل : ۲۲ .
مزدکیان : ۴۴۶ .
مزرعه خشك‌شوار وقف بر مسجد و مدرسه صدر اعظم‌که رضا متولی مدعی تولیت خشکه روآر معرفی‌می‌کرد: ۲۱۴.
مزکوره ازدهستانهای ساری : ۴۸۵ ، ۶۰۳.
مسا سرراه لزور به‌بلفت : ۴۱۸ .
مستدرك‌الوسایل تألیف میرزا حسین بن‌محمد تقی طبرسی نوری : ۳۷۱ .
مستنبط المسایل تألیف میرزا حسین بن‌محمد تقی طبرسی نوری : ۳۷۱ .
مسجدآخوند دراشرف : ۶۱۶ .
مسجدآقاعباس درشرق کاردگرمحلهٔ آمل: ۷۰.
مسجدآقا عبدالکریم درمحله پل به‌یورآمل : ۲۵ ، ۱۰۴ .
مسجد ابوجعفر حناطی درآمل : ۴۰ .
مسجد ابوالفضل درخیابان فرح‌آباد : ۵۵۸.
مسجد ارباب با مدرسه در اشرف : ۶۱۶ .
مسجد اسکندر میرزا درساری : ۵۵۶ .
مسجد افغان در قراتپه : ۶۸۰ .
مسجد امام حسن عسکری درمحلهٔ پایین بازار آمل : ۵۸ .

مسجد امیرکلا ازدهکده‌های پازوار مشهدسر = مسجد چهل ستون : ۲۵۸ .
مسجد ایرائیها درمحلهٔ پل‌به‌یورآمل = مسجد روحیه : ۲۴ ، ۱۰۳ .
مسجد بارفروش [دمرگان] = امامزاده قاسم در محلهٔ آستانهٔ بارفروش : ۲۳۵ .
مسجد باشی در بازار محلهٔ اشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۸ .
مسجد بالو : ۴۳۸ .
مسجد بیسرتکیه‌درمحلهٔ بیسرتکیه‌بابل : ۲۴۶.
مسجد پنجشنبه بازار = مسجد حاجی میرزا هدایت در محلهٔ پنجشنبهٔ بازار قدیم بارفروش : ۲۴۵ .
مسجد پیرعلم = مسجدمرادبیك درمحلهٔ پیرعلم بارفروش : ۲۴۴ .
مسجد جامع = مسجد محمدتقی‌خان درنشل بندپی : ۳۲۰ .
مسجد جامع آمل = مسجدطشته زنان : ۲۱، ۲۲ ، ۶۱۶ .
مسجد جامع اشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۶ .
مسجد جامع بارفروش درمحلهٔ مسجد جامع : ۱۸۳ : ۲۰۱ ، ۲۰۲ ، ۲۱۵ .
مسجد جامع رصاخان درساری : ۵۵۶ .
مسجد جامع ساری = مسجد جمعه در محلهٔ چناربن : ۴۹۰ ، ۴۹۳ ، ۴۹۵ ، ۵۵۴، ۵۵۵ ، ۵۵۶ ، ۵۵۷ .
مسجد جامع شنجریه از محلات بارفروش : ۱۷۹ ، ۱۸۰ .
مسجد جامع قدیمی‌درمحلهٔ مسجد جامع آمل : ۲۵ ، ۶۴ ، ۶۵ ، ۶۶ و ۶۷ .
مسجد جامع کوچك حاجی علی = مسجدحاج علی‌کوچك : ۵۷ .
مسجد جامع لاهیجان : ۶۱۶ .
مسجد جامع مصطفی‌خان در ساری : ۵۵۶ .
مسجد چال = مسجد حاجی میرزابابا درمحلهٔ چهارسوق بابل : ۲۰۸ .
مسجد چال در اشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۷ .
مسجد چاله زمین در محلهٔ چاله زمین بابل : ۲۵۰ .
مسجد چهار سوق در چهار سوق محلهٔ بازار بابل : ۲۰۷ .
مسجد چهارشنبه پیش دراراضی گورستان‌شهر بابل : ۲۵۲ .
مسجد حاج‌خان‌بیك درمیدان سرحمام بابل : ۲۳۱ .
مسجد جامع درویش علی در ساری : ۴۹۵ ، ۵۵۸ .
مسجد حاج درویش علی در ساری : ۴۹۵ ، ۵۵۸ .
مسجد حاج دهقان زاده درساری : ۵۵۶ .
مسجد حاج رضاخان درساری : ۴۹۵ .
مسجد حاج علی کوچك درمحلهٔ پائین بازار آمل : ۵۷ .
مسجد حاج مصطفی خان در ساری : ۴۹۵ ، ۵۵۸ .

www.tabarestan.info تبرستان

مسجد حاجی‌کریم دردهکدهٔ امیرکلا پازوار مشهدسر : ۲۵۷ .
مسجد حاجی میرزا بابا = مسجدچال درمحلهٔ چهارسوق بابل : ۲۰۸ .
مسجد دوم کلاك : ۷۲۹ .
مسجد روحیه = مسجد ایرائیها : ۲۵ .
مسجد رحیمیه در بابل : ۲۵۳ .
مسجد زرگرمحله درخیابان‌چراغ برق قدیم : ۲۱۷ .
مسجد سالارآمل : ۴۲ ، ۴۳ .
مسجد سرآبدنگ دراشرف : ۶۱۶ .
مسجد سعیدالعلما در محله مسجد جامع بابل : ۲۰۶ .
مسجد سیامجد دابو : ۱۶۳ .
مسجد سید جلال در محلهٔ سید جلال بابل : ۲۳۳ .
مسجد سید محمد رضا = سلطان محمد رضا : ۵۴۱ .
مسجد شاه = مسجدگرجی محله‌آمل : ۱۰۱ .
مسجد شاه غازی در ساری : ۵۰۷ ، ۵۵۶ .
مسجد شیخ‌کبیر = مسجد محدثین در محلهٔ توغداربن بارفروش : ۲۴۶ .
مسجد صدر = مسجد میرزاشفیع صدراعظم: ۲۱۳ ، ۲۱۴ .
مسجد ضرابی درمحله‌توغداربن بابل : ۲۵۲.
مسجد طشته زنان = مسجد جامع‌کهنه‌آمل : ۶۵ .
مسجد عرب درساری : ۵۵۶ .
مسجد فرح‌آباد : ۵۸۰ ، ۵۸۷ .
مسجد قدیمی آمل = مسجدکهنهٔ‌آمل : ۱۱ ، ۲۳ .
مسجد قدیمی محله نقیب‌کلا : ۲۵۳ .
مسجد قهار قلی خسان در محله مسجد قهاریه بابل : ۲۵۰ .
مسجد کاظم بیك‌بابل : ۱۹۶ ، ۲۲۷ ، ۲۲۸ ، ۳۱۳ .
مسجد گرجی محله‌آمل : ۲۵ .
مسجد گرجی محله اشرف : ۶۶۸ ،
مسجد گلدسته در رستمکلا : ۶۹۱ .
مسجد گلشن درمحله گلشن بابل : ۲۴۵ .
مسجد گلشن درمحله تجنه‌جار آمل : ۲۵ .
مسجد گلشن بـا مدرسه در اشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۷ .
مسجد گیلك در قراتپه : ۶۸۰ .
مسجد محدثین = مسجد شیخ کبیر در محلهٔ توغداربن بارفروش : ۲۴۷ .
مسجد محلهٔ توقداربن (توغداربن) : ۲۳۲ .
مسجد محمدتقی‌خان = مسجد جامع درنشل بندپی : ۳۲۰ .
مسجد مرادبیك = مسجد پیرعلم : ۲۴۴ .
مسجد مولانا درزرگرمحلهٔ بارفروش : ۲۱۹.
مسجد میرزا محمد علی در نیاکی محلهٔ آمل = مسجد نیاکیها : ۲۵ ، ۸۸ ، ۳۷۰ .
مسجد میرزامهدی اشرفی دراشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۸ .

مسجد نصیرخان بامدرسه دراشرف : ۶۱۶ ، ۶۶۷ .
مسجد ومدرسه ملاصفرعلی دراشرف : ۶۶۸.
مسجد و مدرسهٔ میرزا شفیع صدراعظم پشت مسجد چهارسوق : ۲۱۳ .
مسجد و منارهٔ مالك اشتر در محلهٔ چلاوه‌سر برابرکوچه سماکی : ۴۴ .
مسجد هاشمی درشاهان‌دشتی محلهٔ‌آمل : ۶۰.
مسجدی قدیمی در فولادکلای علـی آباد : ۳۴۷ .
مسجدی قدیمی در محله پل به یور بالاتر از پل قدیمی هراز : ۱۰۴ .
مسجدی نظر کرده دز فیل‌بند بندپی : ۳۲۸ .
مسجد نوآمل : ۱۱ ، ۲۳ .
مسجد و مناره‌مالك اشتر در محلهٔ چلاوه سر برابرکوچه سماکی : ۴۴ .
مسعود غزنوی [سلطان...] : ۱۹۹ :
مسعود میرزا ظل السلطان = ظل السلطان : ۵۲۶ .
مسعودی : ۱۹ ، ۳۷ .
مسکو : ۳۲ .
مسلحه اورازباد بالای پل تیجنه‌رود : ۵۱۶ .
مسلمان : ۱۹ ، ۵۸۲.
مشائی محله‌آمل : ۲۵ ، ۲۶ .
مشائی ازطوایف ساکن درآمل : ۲۴ .
المشترك وضعاً والمفترق صقعاً : ۱۷۵ .
مشك‌آبادجزء بخش‌مرکزی شهرستان شاهی : ۳۳۳ ، ۴۲۲ .
مشکوة الممالك : ۳۶ .
مشکوتی : ۵۱ ، ۲۳۷ ، ۲۹۲ ، ۵۳۱ ، ۵۴۰ ، ۵۴۶ ، ۵۴۷ ، ۵۵۱ ، ۷۷۶ .
مشهد امام دادرس در بارفروش‌ده : ۱۸۴ .
مشهد امـام عبدالواحدبن اسماعیل در آمل معروف به شافعی دوم : ۴۱ .
مشهد جمنو = مشهد چمنو : ۳۳۹ .
مشهد جمنون = مشهد چمنو : ۳۳۹ .
مشهد چمنو = مشهد جمنو = مشهد چمنون در دهکده جمنون علی‌آباد : ۳۳۹ .
مشهد سبز : ۱۸۷ .
مشهد سبز = کتی‌سراسبه‌شورپی : ۲۸۴ .
مشهدسر[بندر...] بابلسر = مشهدی‌سر: ۱۷۷ ، ۱۹۳ ، ۲۵۵ ، ۲۵۶ ، ۲۷۴ ، ۳۲۱ ، ۵۶۹ .
مشهدی‌سرا از دهکده مشهد گنج افروز مولد محمدشاه قاجار : ۲۹۹ .
مشهد سه راه درآمل : ۴۰ .
مشهد شمس‌آل رسول درآمل : ۴۹ .
مشهد شیخ ابوتراب درآمل : ۳۹ .
مشهدگنج افروز = گنجوروز : ۲۹۹ .
مشهد لله پرچین = مرقدشاهزاده ابراهیم در گرجی‌محله : ۷۲ .
مشهد مقدس : ۳۰ ، ۱۸۴ ، ۷۱۷ .

www.tabarestan.info تبرستان

مشهد میربزرگ = مقبره میرقوام‌الدین‌مرعشی در کاردگر محله : ۹۱، ۹۳، ۹۵ .
مشهد میر کمال الدین در میری‌سرروضه در ساری : ۵۴۶ .
مشهدی جعفرخریدار باغ‌منصورلشکر : ۳۲۰.
مشهدی سلیمان انزابی : ۳۲۳ .
مشهدی میریعقوب متولی بقعهٔ امامزاده‌محمود درمرتع‌دهکده لاریم گیلخواران : ۳۵۷.
مشیرالدوله : ۳۵ .
مشیرالسلطنه : ۳۰۳ .
مصلی نزدیک آمل : ۲۲ .
مطلع‌السعدین : ۱۵۹ .
مطهر ازدهکده‌های دابو : ۱۶۹ .
مظفر [سید...] ۴۵ ، ۴۶ .
مظفربن حکم بشری پاسدار مسلحه اورازباد : ۵۱۶ .
مظفرالدین شاه : ۷۱۰ .
معادن نائیج : ۳۲ .
معماران گرجی : ۶۵۳ .
معماران هلندی ۶۵۳ .
مغول [دوران...] : ۴۲۳ .
مغول [قشون...] : ۴۲۳ .
مغولها = مغولان : ۲۳ ، ۴۲۳ ، ۵۰۱ .
مفلح (سردار لشکرعرب) : ۵۱۶ .
مقبرهٔ آمله در آمل : ۲۰ .
مقبرهٔ امامزاده عبدالله = برج لاجیم : ۳۹۸، ۴۰۱ .
مقبرهٔ بهاءالدین حسن‌بن مهدی مامطیری در شهر بارفروش : ۱۸۶ .
مقبرهٔ بیکائیها در میدان محلهٔ سرحمام بابل : ۲۲۹ .
مقبرهٔ‌سیدزین‌العابدین‌دروسط‌میدان‌محله‌پنجشنبه بازار جدید : ۲۳۱ .
مقبرهٔ شهدا درچهار راه شهدای بابل : ۲۵۰.
مقبرهٔ شیخ طبرسی : ۳۷۱ ، ۳۷۲ .
مقبرهٔ قاضی هشام درجوار گنبدشمس طبرسی: ۵۰ .
مقبرهٔ متصل به‌مسجدکاظم بیك : ۲۲۷ .
مقبرهٔ سعیدالعلما در محلهٔ مسجد جامع بابل ۲۰۶ .
مقبرهٔ سید عالی‌کیا درشاه‌کلا : ۴۸۱ .
مقبرهٔ سیدمفیدسرراه ساری به‌اشرف : ۵۷۴ .
مقبرهٔ قرشی درمحلهٔ آستانهٔ بارفروش : ۲۴۳.
مقبرهٔ محمد حسن معروف به شیخ کبیر [آقا شیخ...] در مسجد محدثین در محله توغداربن بارفروش : ۲۴۸ .
مقبرهٔ درویش محمد رستم مشهور به لمل در کنار بابل‌رود : ۱۸۶ .
معدن آهن ماهن : ۱۱۲ .
المعتز بالله [خلیفه...] : ۵۱۶ .
معتصم خلیفهٔ عباسی : ۷۷۰ .
معصوم زاده درپاسند پنجهزاره : ۷۳۰ .
معصوم زاده درجنکل کارمزد : ۴۷۸ .
معصوم زاده میرمفید در نکا : ۶۷۵ ، ۶۷۷ .

معصومعلی‌شاه = حاجی زین‌العابدین‌شیروانی ۵۲۲ ، ۵۲۳ ، ۵۲۵ ، ۵۶۸ ، ۶۴۹ ، ۶۷۸، ۶۸۱ .
معصومه [حضرت ...] سلام الله علیها : ۸۱ .
مقبرهٔ ملامحمد شهرآشوب دردهکدهٔ بنگرکلا از دهکده‌های مشهدگنج افروز: ۳۰۱ .
مقبرهٔ ملا نصیرا در مسجد محدثین در محلهٔ توغداربن بارفروش : ۲۴۸ .
مقبرهٔ مولانا میر نظام الدین محمد در پادشاه امیر بندپی : ۲۲۸ .
مقدسی : ۲۳ ، ۴۵ ، ۵۵۶ .
مقصورهٔ جامع آمل : ۴۲ .
مقیم خان ساروی حاکم مازندران : ۵۶۷ .
مقیمی جزء میانکاله : ۷۰۴ ، ۷۰۷ .
مکتب ارتدکس بیزانس : ۷۱۹ .
مکنزی (کاپیتان چارلز فرانسیس) : ۴۹۰ ، ۵۶۷، ۷۱۸ .
ملا آقا بابا ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
ملا آقاجان [حاجی...]: ازواقفان‌کاروانسرای حضرت : ۲۱۰ .
ملا اسماعیل پول رنگ در سید ابوصالح را داده : ۳۸۲ .
ملا باقر تبریزی ازهمراهان میرزا حسینعلی : ۳۷۰ .
ملا حبیب فولاد کاتب‌کتیبهٔ صندوق امامزاده زین‌العابدین درقادی‌کلا : ۴۱۲ .
ملاحده : ۴۱ ، ۴۲ ، ۵۰۹ .
ملا حسین بشیرویه‌ای : ۲۰۶، ۳۶۷ ، ۳۶۸، ۳۶۹ .
ملازین‌العابدین عموی‌میرزا حسینعلی بهاءاله: ۳۷۰ .
ملاشیخ‌علی متولی امامزاده ابراهیم‌آمل:۸۷.
ملا شیخعلی گیلانی مؤلف تاریخ مازندران : ۵۳۱ ، ۵۳۹ ، ۶۹۳ .
ملا صادق از بنه‌های میانکاله : ۷۰۹ .
ملاعبادی متولی امامزاده عبدالله علی دربلواء دشت‌سرآمل : ۱۵۰ .
ملا عبدالله بن حاجی‌آهنگر پول رنگ در امامزاده حمزه راداده(۱۱۱۹) : ۴۰۷ .
ملا عبدالکریم [حاجی...] : از واقفان کاروانسرای حضرت : ۲۱۰ .
ملاعلی‌کتی درجادهٔ قائم‌شهربه‌کیاکلا:۳۸۸.
ملاقی‌بن تپه‌ای درتیرکلای‌اسفیورد وشوراب: ۵۷۰ .
ملا مجدالدین مکی : ۵۳۳ ، ۵۴۱ ، ۵۴۶ ، ۷۴۳ .
ملا محمد بن شهرآشوب : ۳۰۲ ، ۳۰۳ ، ۳۰۴ .
ملا محمد بن مهدی اشرفی [حاج...]: ۲۰۷.
ملا محمد پسرملا شیخعلی دلارستاقی : ۸۶ .
ملا محمد شریف بن ملا حسینعلی‌آملی ملقب به شریف الدین : ۲۰۶ .
ملا محمد صالح طبرسی مازندرانی : ۳۷۱.
ملا محمد علی متولی امامزاده طاهربن‌موسی الکاظم : ۱۷۱ .
ملا محمد علی بارفروشی [حاجی...]: ۲۴۹.

www.tabarestan.info تبرستان

ملا محمد ولی حاجی زین العابدین بانی در ورودی سید ابوصالح : ۳۸۲.
ملا محمد یوسف کاتب کتیبهٔ صندوق امامزاده عباس‌رضا درکوتنا بیشه‌سرشاهی: ۳۷۹.
ملایحیی خلیل‌اف [مشهدی ...]: ازپیرمردان تکیهٔ اوجابن بارفروش : ۲۴۶ .
ملرد از دهکده‌های دوآب بالا : ۳۹۱.
ملك‌بلده واقع دربلدهٔ طیبهٔ امامزاده ابراهیم: ۸۷ .
ملك‌آرا محمد قلی میرزا پسر فتحعلی شاه : ۱۸۹ ، ۱۹۲ ، ۴۸۹ ، ۴۹۴ ، ۵۰۶ ، ۵۲۳ ، ۵۲۴ ، ۵۲۵ ، ۵۲۶ ، ۵۶۶ .
ملك بهمن حکمران رستمدار : ۴۵ ، ۴۶ ، ۴۲۳، ۴۲۵ .
ملك زاهده خاتون خاتون سلجوقی : ۵۱۸ ، ۵۱۹ .
ملك‌کاوس حکمران رستمدار: ۴۲۳ .
ملك‌کیومرث نورپسرخال میرعلی‌خان: ۳۰۹.
ملگنوف رئیس کمپانی‌جدید روسی درآشوراده : ۷۱۸ .
ملگنوف : ۲۶ ، ۴۹ ، ۶۴ ، ۹۳ ، ۱۱۲ ، ۱۷۸ ، ۱۹۰ ، ۱۹۷ ، ۱۹۹ ، ۲۱۳ ، ۲۲۹ ، ۲۳۵ ، ۲۵۱ ، ۲۵۳ ، ۲۵۷ ، ۲۶۱ ، ۲۷۰ ، ۲۷۴ ، ۲۸۷ ، ۲۹۱ ، ۳۱۳ ، ۴۷۸ ، ۴۹۴ ، ۵۰۰ ، ۵۰۶ ، ۵۱۶ ، ۵۳۱ ، ۵۳۸ ، ۵۴۶ ، ۵۵۶ ، ۵۵۷ ، ۵۵۸ ، ۵۶۲ ، ۵۶۳ . ۵۶۶ ، ۵۶۹ ، ۵۷۲ ، ۵۷۵ ، ۵۹۴ ، ۵۹۵ ، ۶۰۴ ، ۶۱۶ ، ۶۳۱ ، ۶۳۲ ، ۶۵۷ ، ۶۶۶ ، ۶۶۷ ، ۶۶۸ ، ۶۶۹ ، ۶۷۹ ، ۶۸۰، ۷۳۶ .
ملوك باوندی : ۷۷۶ .
مله (دهی درسنندج) : ۴۴۸ .
ملهٔ ابوالعباس دهی دراطراف اهواز: ۴۴۸.
ملهٔ امیرخان(دهی درگوران کرمانشاه):۴۴۸.
ملهٔ بید (دهی درکرمانشاه) : ۴۴۸ .
ملهٔ تخت (دهی درخرم‌آباد لرستان): ۴۴۸.
ملهٔ سرخ (دهی درکرمانشاه) : ۴۴۸ .
ملهٔ سرخه : ۴۴۸ .
ملهٔ شیخ : ۴۴۸ .
ملهٔ قربانی : ۴۴۸.
ملهٔ قلندر: ۴۴۸ .
ملهٔ کبود : ۴۴۸ .
ملهٔ گاله : ۴۴۸ .
ملهٔ هار: ۴۴۸ .
ملهٔ متکا(درمازندران) : ۴۴۸.
ملهٔ هیان : ۴۴۸ .
ملیجه‌کتی تپه‌ای درنودهك میاندورود: ۵۷۰.
ملیجه‌کتی درهولای میاندورود : ۵۷۱ .
ممشی از دهکده‌های بلوك‌کارمزد : ۳۹۲ .
منارکهنهٔ ساری : ۴۸۸ ، ۵۱۹ .
منجیل : ۴۴۱ .
منزل آقای سلیمان احمدیان = دارالحکومهٔ آمل درنیاکی محله‌آمل : ۹۰.
منزل آقای علی محمد شفائی در نیاکی محلهٔ آمل : ۹۰ .
منزل آقای محسن‌منفرد درنیاکی‌محلهٔ آمل: ۹۰.

منزل آقای مستوفی درنیاکی محلهٔ آمل : ۸۹.
منزل‌جمشید سلیمان تبار دردهکدهٔ نشل‌بندپی: ۳۲۲ .
منزل زردی ازتپه‌های میانکاله : ۷۱۱ .
منزل سرتك ازبنه‌های میانکاله : ۷۱۱ .
منزل سردار جلیل در اترب : ۶۸۸ .
منزل قوام‌الدین سلیمان‌تبار در نشل بندپی : ۳۲۲ .
منزل مازیار درچاشت خوران : ۴۸۲ .
منزل مقیم از بنه‌های میانکاله : ۷۱۱ .
منزل منوچهر مقصودی (ملك‌زاده) : ۷۰ .
منشی‌الممالك تیولدارچلاو دردوران‌ناصری: ۱۲۲ .
منصورخلیفه ۳۸ ، ۴۶۰ .
منصور غفارصالح : ۱۱۹ .
منصور لشکر (حاکم بندپی) : ۳۲۰ .
منگارپی از دهکده‌های جلال ازرك : ۲۷۸.
منگل = منگول : ۱۴۲ ، ۱۲۴ ، ۱۲۶ ، ۱۲۹ ، ۱۳۱ .
منوچهرستوده : ۴۳۵ ، ۴۴۱ .
منوچهرشاه : ۵۰۳ ، ۵۵۵ .
مورین‌دین : ۶۸۷ .
موزك : ۶۸۳ .
موزون برسرراه نشل به‌بایجان : ۳۲۲ .
موزهٔ ایران باستان : ۶۸۹ ، ۷۰۱ .
موزهٔ طبیعی دانشکده علوم دانشگاه تهران : ۶۷۱ .
موزی‌رج ازدهکده‌های جلال ازرك : ۲۷۵.
موزی‌گله از دهکده‌های بارفروش : ۳۴۳ .
موسی علیه‌السلام : ۲۸۱ .
موسی‌بن‌بغا سردار لشکرعرب : ۵۱۶ .
موسی نام اسلامی ونداد هرمزد پسر اسپهبد خورشید : ۴۶۲ .
موسی بن احمد = درویش موسی : ۳۳۷ .
مولانا اولیاء الله آملی : ۷۷۰ .
مولانا عبادی متولی امامزاده طاهربن موسی‌الکاظم : ۱۷۱ .
مولانا علی متولی امامزاده سید نصربن سید محمد ۳۳۶ .
مولانا علی نقی متولی امامزاده قاسم بابل بارفروش : ۲۳۴ .
مولانا محمد رضای دروازی متولی بقعهٔ ملا مجدالدین درساری : ۵۴۸ .
مولانا محمود بهشتی گیلانی : ۶۱۴ .
مومجی‌خیل (از دهکده‌های بلوك کلاریجان وکمندین) : ۳۹۲ .
مونگی‌چال‌کوهی‌درجنوب‌سوادکوه : ۳۹۱.
مهترکش تپه درجنوب حسین‌آباد : ۷۴۱ .
مهجوری : ۵۲، ۶۰ ، ۱۰۱ ، ۱۹۹، ۲۲۹، ۲۳۵ ، ۲۹۳ . ۳۴۰ ، ۳۶۷ ، ۳۷۰ ، ۳۸۷ ، ۴۰۱ ، ۴۱۵ ، ۵۰۷ ، ۵۰۹ ، ۵۲۷ ، ۵۳۲ ، ۵۴۱ ، ۵۵۱ ، ۵۵۴ ، ۵۵۶ ، ۵۵۸ ، ۵۶۶ ، ۵۶۷ ، ۵۹۹ ، ۶۶۵ ، ۶۶۶ ، ۶۶۷ ، ۶۶۸ ، ۶۸۰ . ۷۰۷ ، ۷۳۰ .

www.tabarestan.info تبرستان

مهدی [آقا سید ...] : ۸۸ .
مهدی‌آباد ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
مهدی بن‌احمدبن‌محمد بن‌عبدالرحمن شنجری از مدفونین درآمل : ۲۷ .
مهدی باباپور [حاج...] از پیرمردان تکیه اوجابن بارفروش : ۲۴۶ .
مهدی‌بن منصور خلیفه : ۴۶۰ .
مهدی خیل محله ازمحلات آمل : ۲۶ .
مهدی رجه جزه پنجهزاره : ۷۲۷ .
مهدی رهروان [حاج ...] سازنده و بانی امامزاده قاسم‌درمحلهٔ آسنانه بارفروش: ۲۳۸ .
مهدی فرزند مأمون خلیفهٔ عباسی : ۲۱ ، ۱۶۲ .
مهدی فضل‌الله زادهٔ : ۲۵۱ ،
مهدیقلی خان مجدالدوله : ۸ .
مهدیقلی میرزا حاکم مازندران : ۳۶۷ ، ۳۶۹ ، ۳۷۰ .
مهرپرستان : ۴۴۴ .
مهروان = مهربان = مهروبان : ۷۷۷ .
مهلبی : ۱۲ .
موسی تپه درشمال‌شرقی گرجی محله : ۷۴۲.
میارکلا از دهکده‌های بلوک‌راستوپی : ۳۹۲.
میامی : ۷۳۸ ،
میانا : ۷۴۸ .
میان‌بند کمربندی کـه نیمی از دامنهٔ شمالی کوههای البرزرا می‌گیرد : ۳۰۷ .
میان‌دسه ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
میاندورود = رودخانهٔ تجن : ۵۶۵ .
میان‌دورود قره‌طغان (ازدهستانهای ساری) : ۴۸۵ ، ۵۹۶ ، ۶۷۳ ، ۶۷۹ .
میان قلعه میان‌قلعه پلنگان وسرتك درمیانکاله: ۵۹۴ ، ۷۰۵ ، ۷۱۲ ، ۷۱۳ .
میان‌کاتی ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
میان‌کال = میانکاله : ۷۰۳ .
میانکاله [شبه جزیرهٔ ...] : ۵۹۳ ، ۶۱۷ ، ۶۵۵ ، ۶۷۸ ، ۶۸۱ ، ۷۰۲ ، ۷۰۳ ، ۷۰۴ ، ۷۰۵ ، ۷۰۷ ، ۷۰۸ ، ۷۰۹ ، ۷۱۲ ، ۷۲۱ ، ۷۲۲ ، ۷۳۷ .
میانکاله [خلیج...] : ۶۷۳ .
میان‌کلا : ۴۰۵ .
میان‌گردش : ۴۸۶ .
میدان اسب‌دوانی طهران : ۱۹۲ .
میدان بارفروش‌ده : ۱۸۴ .
میدان پیرعلم درمحلهٔ پیرعلم‌بارفروش : ۲۴۴:
میدان رودبار باقلی‌پزان درآمل : ۴۵ .
میدان ساعت ساری : ۵۰۹ ، ۵۵۸ .
میدان سبز = سبزمیدان بارفروش : ۳۶۷ .
میدان سبزدرشهرساری = سبزه‌میدان : ۵۱۷.
میدان شاه اصفهان : ۵۸۵ .
میدان شهرساری : ۵۱۷ .
میرافضل دررکنندهٔ بیشه‌سرشاهی : ۳۸۳ .
میرافضل درنرم‌آب : ۷۷۰ .

میرتیمور مرعشی نویسندهٔ تاریخ خاندان مرعشی مازندران : ۶۱ ، ۳۳۴ ، ۳۷۴ ، ۵۲۳ ، ۵۶۵ .
میرحیدر افغان نژاد : ۶۸۰ .
میرزا بیك [حاجی ...] : نوکرصدراعظم:۶.
میرزا تقی خان وزیرطبرستان: ۴۷۵ ، ۴۷۶.
میرزا حسین بن محمد تقی طبرسی : ۳۷۱ .
میرزا خان = سلطان محمود بن سلطان مراد خان : ۳۱۰ ، ۳۱۱ ، ۳۱۲ .
میرزا سلطان مراد خان پسرعم میرعبدالله‌خان ۴۲۴ .
میرزا سید حسین جان دبیر قاجار نویسندهٔ زیارتنامهٔ مقبرهٔ ملا محمد شهرآشوب : ۳۰۳ .
میرزا علی خان حاجب الدوله : ۵۳۰.
میرسلطان مراد خان : ۵۲۲ .
میرشمس‌الدین خان : ۵۲۱ .
میرزا علی نقی ملك التجار [حاجی ...] : ۲۰۹ ، ۲۴۳ .
میرزا محمد خان علامه : ۲۱۴ .
میرزا محمد خان‌کلبادی : ۷۳۷.
میرزا محمود رئیس فرزند حاج سید محمد رئیس ازسادات مرعشی : ۲۰۷ .
میرزا مسیح معزالدوله : ۴۹۲ ، ۵۳۰.
میرزا یحیی‌ازهمراهان میرزا حسینعلی:۳۷۰.
میرزا یوسف بانی‌حمام میرزا یوسف: ۲۲۰ ، ۲۲۲ .
میرزین العابدین فرزند میرعلی‌خان : ۳۰۸.
میرسرروضه از محلات ساری : ۴۹۵ .
میرسلطان مراد خان : ۳۰۸ ، ۳۱۰.
میرعبدالله خان بن میرسلطان محمود خان بن میرعبدالکریم‌ازسادات‌مرعشی‌مازندران: ۳۰۹ ، ۴۲۳ ، ۴۲۴ .
میرظهیرالدین بن سید نصیر الدین بن میرقوام الدین مرعشی = سید ظهیرالدین مرعشی : ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۸ ، ۴۷ ، ۵۱ ، ۶۵ ، ۶۷ ، ۷۲ ، ۱۱۰ ، ۱۵۹ ، ۱۶۲ ، ۱۷۶ ، ۱۸۳ ، ۱۸۴ ، ۱۸۷ ، ۳۳۴ ، ۳۳۹ ، ۴۳۷ ، ۴۳۸ ، ۴۸۸ ، ۵۰۳ ، ۵۱۳ ، ۵۱۴ ، ۵۳۱ ، ۵۴۵ ، ۵۵۵ ، ۵۶۵ ، ۶۹۲ ، ۶۹۶ ، ۷۶۹ ، ۷۷۴ .
میرعبدالکریم فرزند میرعبدالله خان، ۳۰۸ ، ۳۰۹ .
میرعزیزفرزند میرعبدالله خان : ۳۰۹ .
میرعلی خان (ازخاندان مرعشی مازندران) : ۳۰۸ ، ۳۰۹ ، ۳۱۰ ، ۳۱۱ ، ۳۱۲ ، ۴۱۷ .
میرقوام الدین فرزند میرعلی خان : ۳۰۹ .
میرقوام الدین مرعشی = میربزرگ : ۱۷ ، ۴۹ ، ۵۲ ، ۵۵ ، ۹۱ ، ۹۲ ، ۹۵ .
میرمحمد حسین متولی مسجد جامع بـابل : ۲۰۱ ، ۲۰۲ .
میرمرتضی متولی مزار درویش خان در الم‌نور هرازپی : ۱۵۵ .

www.tabarestan.info تبرستان

میرمشهدمحله ازکویهای مهم ساری : ۴۹۳ ، ۴۹۵ .
میرنظام الدین محمد [مولانا ...] : ۲۲۳ ، ۲۲۵، ۲۲۸ .
میری سرروضه مرقد میرکمال الدین بن میرقوام الدین : ۵۴۵ .
میری کتی درسفید تور بندپی : ۳۱۶ .
میل رادکان : ۷۷۶ .
میل رسگت : ۷۷۴ .
میل شاطردوانی درکوه صفهٔ اصفهان: ۶۰۴، ۶۰۵ .
میونا از دهکده‌های هزارجریب : ۵۶۹ .
میون ملك از دهکده‌های چپکرود : ۳۴۹ .
میون ویشه برسرراه تنگه : ۵۶۹ .
میهون رباط در اراضی وردواو سرراه نشل به لزیر: ۳۲۱ .

ن

ناتل : ۱۲ ، ۴۳۸ .
ناجرکجور: ۲۶۳.
نادرشاه : ۱۵ ، ۴۶ ، ۸۶ ، ۴۹۹ ، ۵۲۸ ، ۵۲۹ ، ۵۶۶ ، ۶۳۲ ، ۶۳۸ ، ۶۴۴ ، ۶۵۰ ، ۶۸۰ ، ۷۳۶ .
نارنج باغ درنکا : ۶۷۴ .
ناصرآباد به نام ناصرالدین شاه : ۷۰۷ .
ناصر بزرگ : ۱۶۵ .
ناصرخسرو: ۴۵۰.
ناصرالدین شاه : ۴ ، ۵ ، ۶ ، ۷، ۳۰ ، ۳۲، ۳۳، ۳۵ ، ۵۶، ۶۳ ، ۸۹، ۹۳، ۱۱۲، ۱۵۳ ، ۱۷۸ ، ۱۹۱ ، ۱۹۳ ، ۱۹۶ ، ۱۹۸ ، ۲۰۶ ، ۲۰۷ ، ۲۰۹ ، ۲۱۳ ، ۲۳۴ ، ۲۴۳ ، ۲۴۸ ، ۲۵۸ ، ۲۶۲ ، ۳۱۹ ، ۳۲۷ ، ۳۶۶ ، ۳۷۰ ، ۳۹۳ ، ۴۰۴ ، ۴۱۵ ، ۴۲۷ ، ۴۳۲ ، ۴۷۸ ، ۴۹۶ ، ۵۲۲ ، ۵۲۳ ، ۵۲۴ ، ۵۲۵ ، ۵۳۰ ، ۵۳۱ ، ۵۵۸ ، ۵۶۲ ، ۵۶۴ ، ۵۶۵ ، ۵۶۶ ، ۵۶۸ ، ۵۹۴ ، ۶۰۸ ، ۶۴۹ ، ۶۵۳ ، ۶۵۵ ، ۶۵۸ ، ۶۶۲ ، ۶۶۵ ، ۶۸۱ ، ۷۰۴ ، ۷۰۵ ، ۷۰۶ ، ۷۰۷ ، ۷۱۰ ، ۷۱۱ ، ۷۵۶ .
ناصرعلی‌آبادی : ۳۳۵ .
نامدار خراسانی بن درویش حاجی‌کفشگر [حاجی ...] از بانیان امامزاده ابراهیم آمل : ۷۳ ، ۷۹ ، ۸۴ .
نامنه : ۷۳۶ .
نایب السلطنه : ۳۵ .
نائیج : ۳۲ ، ۳۳ .
نبیره سید ظهیرالدین بن میرقوام‌الدین:۲۸.
نپیر Napier : ۷۱۱ .
نجارکلا از دهکده‌های چلاو: ۱۲۲ .
نجف اشرف : ۳۷۱ .
نجم الدوله : ۵۱۷ .

نخبهٔ کامرانی : ۷۰۷ .
نخ‌کلاازدهکده‌های بلوك‌زیراب = نخی‌کلا: ۳۹۳، ۳۹۴ .
نرگس تپه غرب علی‌آباد : ۵۷۳ .
نرگس تپه درجنوب زاغمرز : ۷۴۱ .
نرگس جار از دهکده های یلوك زیراب = نرگس جاسر (بقول ناصرالدین شاه) : ۳۹۲، ۳۹۴ .
نرگس‌کوتی در راه محمودآباد به بابلسر : ۱۵۲ .
نرم‌آب جزء دودانگه : ۴۸۵ ، ۷۴۸، ۷۶۹.
نشاکوتی در طرف شرق نوکندکا (تاریخ خاندان مرعشی ۳۳۲) : ۳۶۳ .
نشل مرکزییلاقی منصورلشکر: ۳۲۰، ۳۲۱ ، ۳۲۲، ۳۲۳ .
نصرالله [میرزا ...] پدر خیالی رضا متولی : ۲۱۴ .
نصرالله علی‌آبادی : ۳۳۵ ، ۴۳۲ .
نصرالله موسوی ازمهرهای ذیل سند : ۸۸ .
نصرت‌الله خان حافظ الصحه [آقا میرزا...]: ۶۵۷ .
نصیرالدین بن میر قوام الدین [سید ...] : ۲۸ ، ۱۱۰ .
نظام‌آشور = بناهای نظام‌آشور: ۷۱۵ .
نظام بن علی جوبکلاه متولی مرقد درویش فخرالدین : ۲۷۶ .
نظام السلطان والی مازندران : ۵۲۶ .
نظام الملك [خواجه ...] : ۴۱ .
نظرعلی آفریدگار خدا دوستدار علی مؤذن آستانهٔ سید قاسم : ۵۷۸ .
نعش خانه درگورستان دهکدهٔ نشل: ۳۲۳ .
نعل بندان ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
نعمت‌الله تهرانی[سید...] ازمالکان‌کاروانسرای حاجی طالبیان : ۲۱۲ .
نقاره‌چی محله = محلهٔ نقاره خانهٔ ساری : ۴۹۵ .
نقاشان انگلیسی : ۶۳۴ .
نقاشان چینی : ۶۳۴ .
نقاش محله ازمحلات اشرف : ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۶۸ .
نقشهٔ آدامك Adamec : ۴۳۳ .
نقطة الکاف تألیف میرزا جانی‌کاشانی:۳۷۱.
نقیب دشت میان راه علی‌آباد به بارفروش وقف برمسجد ومدرسهٔ صدراعظم: ۲۱۳.
نقیب‌کلا از دهکده‌های علی‌آباد : ۳۴۳ .
نقیب‌کلا ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
نکا از دهکده‌های قره‌طغان : ۴۸۶ ، ۵۹۷ ، ۶۰۴ ، ۶۷۳ ، ۶۷۴ ، ۶۷۵ ، ۶۷۷ ، ۶۸۲ ، ۶۸۳ ، ۶۸۸ ، ۷۴۰ .
نمارکلا از دهکده‌های جلال ازرك : ۲۷۸ .
نمد مال راستهٔ شاهاندشتی محلهٔ‌آمل : ۶۰.
نوآباد ازمحلات‌آمل : ۲۶ .
نوا (از دهکده‌های بالا لاریجان) : ۳.
نوازریق برادرجلال‌الدین پروانچی : ۳۰۹.

www.tabarestan.info تبرستان

توتکیه ازمحلات ساری : ۴۹۵.
توتکیه درمحلهٔ نوتکیهٔ ساری : ۵۶۰ .
توده سرراه‌کیاسر: ۷۴۹ .
نوذرآباد نزدیك مصب نکا: ۴۸۶ ، ۶۷۸ .
نور: ۱۸ ، ۴۹۹ .
نوری ازطوایف ساکن درآمل : ۲۴ .
نوریها : ۱۸ .
نوسر: ۵ ، ۶ .
نوکندکا جزء بخش مرکزی شهرسنان شاهی: ۳۳۳، ۳۶۱ .
نوکنده : ۵۶۸ ، ۷۳۵ ، ۷۳۹ ، ۷۴۹ .
نومل ازمحلات ساری : ۴۹۵ .
نویسندگان‌کرپوس Corpus : ۴۳۳، ۴۳۴
نهر اسپنت منشعب از الشه رود : ۱۰۷ .
نهر تلی ران منشعب از الشه رود : ۱۰۷ .
نهرخشك شورش‌گرجی : ۶۸۸.
نهرخشك شورش‌کلت : ۶۸۸ .
نهر زاغمرز: ۶۸۲ .
نهرسیری منشعب از الشه رود : ۱۰۷ .
نهرطبرستان = رودخانهٔ تجن : ۵۶۴ .
نهرعلی‌آباد منشعب از الشه رود : ۱۰۷ .
نهر فشکه‌رو منشعب از الشه رود : ۱۰۷ .
نهرکاری درکره سنگ ازرودخانهٔ هراز جدا می‌شود : ۱۸۰ ، ۲۵۵ .
نهرکاسم ده منشعب از الشه رود : ۱۰۷ .
نهرکلاور: ۵۴ .
نهر متالون از رود خانهٔ تالار جدا می‌شود : ۱۸۰ .
نهرهای بارفروش : ۱۸۰ .
نهرهای منشعب ازهراز: ۲۹ .
نیاك از دهکده‌های بالا لاریجان : ۱۲۹ .
نیاکی ازطوایف ساکن درآمل : ۲۴ .
نیاکی محلهٔ‌آمل : ۲۵ ، ۲۶ .
نیالا در هزارجریب : ۴۷۶ ، ۷۳۲ .
نی‌پیه Napier : ۴۹۲ .
نیراس : ۱۳۰ .
نیراسب محلی اطراف شیخ موسی:۳۲۶ .

و

وازمل استل از بنه‌های میانکاله : ۷۱۵ .
واژهٔ نامهٔ طبری صادق‌کیا : ۴۴۷ .
واقعهٔ بدشت : ۷۳۲ .
والهٔ بالا از دهکده‌های بلوك انند : ۳۹۲ .
والهٔ پایین از دهکده‌های بلوك انند : ۳۹۲.
وبا درسال ۷۴۳ هـ. ق : ۲۴ .
وبا درسال ۷۵۰ هـ. ق : ۲۴ .
وجیه الله میرزا : ۷ .
ورچال سرراه قدیم لفور: ۴۰۴ .
ورزاخون سرراه لزور به بلفت : ۴۱۸ .
ورزکتی ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
ورسك : ۴۲۷ ، ۴۲۸ ، ۴۳۰ .
ورسك از دژهای گدوك عباس‌آباد : ۴۷۸ .
ورمتون از دهکده‌های بابلکان : ۲۸۸ .
ورمجه (دختر اسپهبد خورشید) : ۴۶۲ .

ورمجهٔ هرویه از همسران اسپهبد خورشید : ۵۱۳ :
ورند : ۴۸۶ ، ۷۴۸ .
وزارت فرهنگ : ۲۴۹ .
وزوار از دهکده‌های هزار جریب : ۷۴۹ .
وسیه علف‌چری اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ ، ۴۱۹ .
وقف قرآن وقف کاروانسرای سه‌راه‌چال : ۲۱۱ .
ولاش : ۶۸۱ .
ولایت عجم = ایران : ۸۲ .
ولوپی از دهستانهای سواد کوه : ۳۳۳ ، ۳۹۲ ، ۴۱۷ ، ۴۱۸ ، ۴۱۹ ، ۴۲۰ ، ۴۷۷ .
ولوکش ازدهکده‌های بلوك‌کسلیان : ۳۹۳ .
ولوکلا = ولوکلاته محلی‌کـه سجارود بـه بابل‌رود می‌ریزد : ۳۰۷ .
ولوکلاته = ولوکلا : ۳۰۸ .
ولیس‌ده پائین خیابان : ۱۱۹ .
ولیکان (ملك شرفی خواهر اسپهبد شاه غازی رستم) : ۱۶۵ .
ولیك رود از دهکده‌های دابو : ۱۶۶ .
ولیکه‌رود نخستین نهری‌که بالاتر از سکه‌رو در محل سلهار از هراز جدا می‌شود . ۲۹ .
وندا هرمزد (= موسی) : ۴۶۲ : ۷۴۸ .
وندچال دهکده‌ای از بلوك سرخ رباط : ۳۹۱ .
ونه‌بن محلی‌اطراف شیخ موسی : ۳۲۶ .
ونه‌بن دابو : ۱۶۲ .
ویارك برسرراه نشل به‌بایجان : ۳۲۲ .
ویرانه‌های تزاری درآشوراده : ۷۲۲ .
ویرانه‌های تزاری در شبه جزیره میانکاله : ۷۱۲ .
ویشتاسب جلالی : ۲۵۱ .
ویشه محله ازدهکده‌های جلال‌ازرك : ۲۷۸.
ویلبر : ۱۵۸ ، ۱۵۹ .
ویلیام پرایس : ۴۴۷ .

ه

هارون برادر حضرت موسی : ۲۸۱ .
هارون الرشید : ۲۱ ، ۵۹ ، ۶۵ ، ۶۶ ، ۵۵۵ ، ۵۵۶ .
هارون محلهٔ آمل‌که قسمتی از محلهٔ پل به‌یور است : ۲۵ ، ۲۶ .
هاشمی [از طوایف ساکن درآمل] : ۲۴ .
هبله‌رود : ۴۷۴ ، ۴۷۵ .
هبله‌رود میان گزوار وفیروزکوه [مرحله...] : ۴۷۷ .
هدایت ابن آخوند ملاعلی کاتب کتیبه‌های سقانفار تکیهٔ آهنگر کلای بیشه‌سر : ۳۷۷ :

www.tabarestan.info تبرستان

هرات : ۷۱۶ ، ۷۱۷ .
هراز = آب هراز : ۲۹، ۲۸۷. آب هراز: ۲۰ . پل هراز = پل آمل: ۱۵، ۶۱ . جوی‌هرهز: ۱۶۴. رودخانهٔ‌هراز : ۱۷، ۱۲۲، ۱۲۹، ۱۵۷ . رود هراز : ۱۹ ، ۲۹، ۱۳۱. نهرهای فرعی هراز: ۱۶۶. هرازپی از نواحی آمل: ۱۰۷، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۷ .
هرمزپس‌نرکش : ۵۰۳ .
هرمزپور برادلیمونی : ۷۴۹ .
هرمزد پسر اسپهبد خورشید (= ابوهارون عیسی) : ۴۶۲ .
هزارجریب = هزارگری = هزاره‌گری : ۵۶۷ ، ۵۶۹ : ۷۰۳ ، ۷۲۸ ، ۷۴۷ ، ۷۴۸ ، ۷۵۲ ، ۷۷۴ .
هزارجریب دیگر بردروازهٔشهرساری : ۷۴۸.
هزارجریبی جزء چهاردانگه: ۴۸۵ ، ۷۴۷ ، ۷۶۱ .
هسته‌کلا ازمحلات بارفروش : ۱۷۹ .
هسکاکلا = هسته‌کلا از محلات بارفروش : ۱۷۹ .
هشنادتنان در خشکرود جلال ازرک : ۲۸۲ .
هشترخان [تجار...] : ۱۷۷ .
هشتل [محله بالا ...] : ۱۴۹ .
هشتل [محلهٔ پایین ...] : ۱۴۶ .
هفتاد ودوتن دردهکدهٔ شومیای اهلم رستاق: ۱۰۹ .
هفت‌تن ازمحلات بارفروش : ۱۷۸ .
هفت‌تن درچالی شیرگاه : ۴۱۶ .
هفت‌تن مرقد هفت تن از سادات حسنی در آمل : ۳۹ .
هفت‌تن در اراضی‌علمداربابل = هفت‌تنان : ۲۵۱ ، ۲۵۲ .
هفت‌تنان در اراضی علمداربابل = هفت‌تن : ۲۵۱ .
هفت‌تنان درنیم‌فرسنگی پل سیاهرودعلی آباد: ۳۴۲ .
هفت‌کوتی در اراضی دهکدهٔ چالی درحاشیهٔ جنگل : ۴۰۵ .
هکرده‌کل از دهکده‌های دابو: ۱۶۶، ۲۷۳.
هلامه‌سر دهکده‌ای نزدیک آمل : ۳۰ .
هلاندیها : ۴۷۶ .
هلن : ۷۱۹ .
هلن سرراه آلاشت به‌امامزاده حسن : ۳۲۷ .
همایون تپه (ظاهراً اول به کاخ صفی آباد می‌گفته‌اند) : ۶۵۲ ، ۶۵۶ .
همایون تپه = گلستان تپه : ۶۵۸ ، ۶۵۹ ، ۶۶۰ ، ۶۶۱ ، ۶۶۴ ، ۷۴۲ .
همت‌آباد از محلات بارفروش : ۱۸۰ .
هندوستان : ۶۳۳ ، ۷۱۷ .
هندوکلا از دهکده‌های دشت‌سرآمل : ۱۳۴، ۱۳۵ .
هنرستان بهرامتر ازمحلات ساری : ۴۹۵ .

هنوی جوناس : ۱۵ ، ۱۷ ، ۴۶، ۴۹ ، ۶۱، ۶۲ ، ۶۴ ، ۹۲ ، ۵۰۵ ، ۵۰۶ ، ۶۳۰، ۶۳۲ . ۶۳۵ ، ۶۳۷ ، ۶۳۸ ، ۶۴۲ ، ۷۳۸ ، ۷۴۱ .
هولمز [ویلیام ریچارد]... : ۱۸، ۴۶ ، ۶۱، ۶۲ ، ۶۴، ۹۲ ، ۱۸۹ ، ۵۲۸ ، ۵۹۱.
هیأت علمی فرانسه در ایران : ۵۷۴ .
هیأت کرپوس CORPUS : ۴۳۳ ، ۴۳۴ ، ۵۳۳ ، ۵۳۷ ، ۵۳۸ ، ۵۵۰ ، ۷۵۳ ، ۷۵۴ ، ۷۶۷ .
هیبت‌الله [سید...] : ۱۸۴ .
هیکو برسر راه شهمیرزاد به هزار جریب : ۵۶۹ .
هیکوکلا جزء بلوك علی‌آباد : ۳۹۴ .

ی

یاس تپه غرب علی‌آباد : ۵۷۳ .
یاقوت تپه : ۷۴۲ .
یاقوت حموی : ۱۲۳ ، ۱۷۵ .
یالورود نور : ۵ .
یانه‌سر : ۷۶۷ ، ۷۴۹ .
یحیی برادر امامزاده ابراهیم درآمل : ۷۲ ، ۷۸ ، ۸۳ .
یحیی شاعر ماده تاریخ سنگ قبر صدرا : ۲۷۰ .
یحیی از پیغمبران بنی اسرائیل : ۲۸۱ .
یحیی بن‌حسن بن‌ابی‌عبدالله محمد بن‌عبیدالله بن‌عبدالله بن‌حسن بن‌جعفر بن‌حسن بن‌حسن. ۲۶ .
یحیی بن‌یحیی بانی مسجد جامع ساری : ۵۵۵ ، ۵۵۶ .
یحیی بن موسی الکاظم = امامزاده یحیی درساری : ۵۳۱ ، ۵۳۵ .
یحیی بن میرقوام‌الدین : ۵۳۳ .
یخچال تپه درجنوب عسکرآباد : ۷۴۱ .
یخکش از بخشهای اشرف : ۴۸۵ ، ۴۸۶ ، ۶۱۳ .
یزدادی : ۱۳ ، ۱۵۹ .
یزدجرد بن‌شهریار بن‌اردشیر بن کیخوار (تاج‌الدوله) : ۱۱، ۲۳ .
یزدگرد سوم : ۶۰۸ .
یزیدبن مهلب : ۵۲۰ .
یسع از سران بنی‌اسرائیل : ۲۸۱ .
یعقوب بیك خریدار باغ منصورلشکر : ۳۲۰
یعقوب‌علی بنای‌حسینیه‌آقا شیخ علی : ۶۹۱.
یعقوب گته‌کیا : ۳۷۸ .
یعقوب لنگه از بنه‌های میانکاله : ۷۱۰ .
یعقوب‌مجوسی [خواجه...] : ۳۹ .
یك‌درلپو از بنه‌های میانکاله : ۷۰۹ .
یکه‌توت ازبنه‌های میانکاله : ۷۰۹ .
ینگچری : ۵۲۷ ، ۵۲۹ .
یورمحله ازمحلات بابل رشت : ۲۷۰ .
یهود : ۵۸۲ .

www.tabarestan.info تبرستان

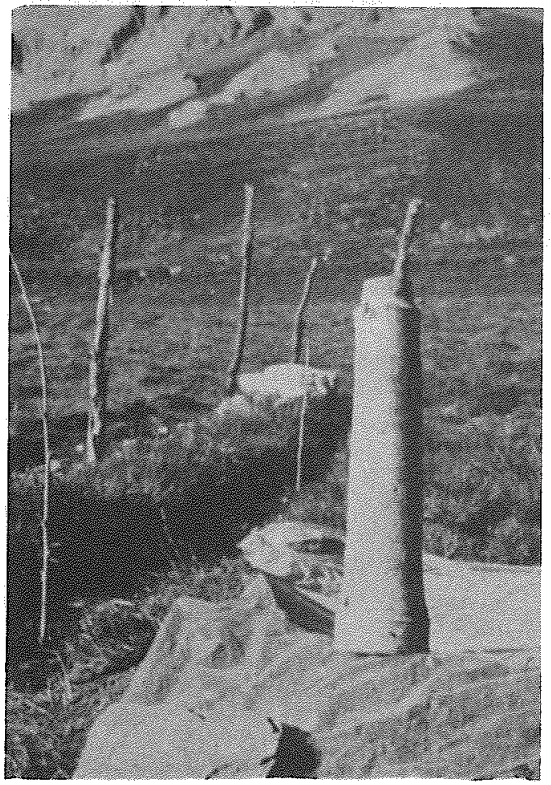
یهود محله از محلات بارفروش : ۱۷۹ .
یهودی : ۱۹ .
یوسف علیه‌السلام : ۲۸۱ .
یوسف از مهرهای ذیل‌سند : ۸۷ .
یوسف‌خان مستوفی‌الممالك [میرزا...] : ۷.
یوسف‌خان هوتکی : ۵۰۰ .
یوسف‌رضا در دهکدهٔ کلاه‌کون هرازپی : ۱۵۵.
یوسف موسوی از امضاء کنندگان ذیل حکومت نامه : ۸۷ .

www.tabarestan.info
تبرستان

عکسها، طرحها و نقشه‌ها

عکس شمارهٔ ۱: گنبوجی برسر راه اسك بدلاسم.
(عکس از آقای ایرج اشار).

عکس شمارهٔ ۲: نمونهٔ گنگهایی که در مرتع ویارك لاریجان یافت شده است.

www.tabarestan.info
تبرستان

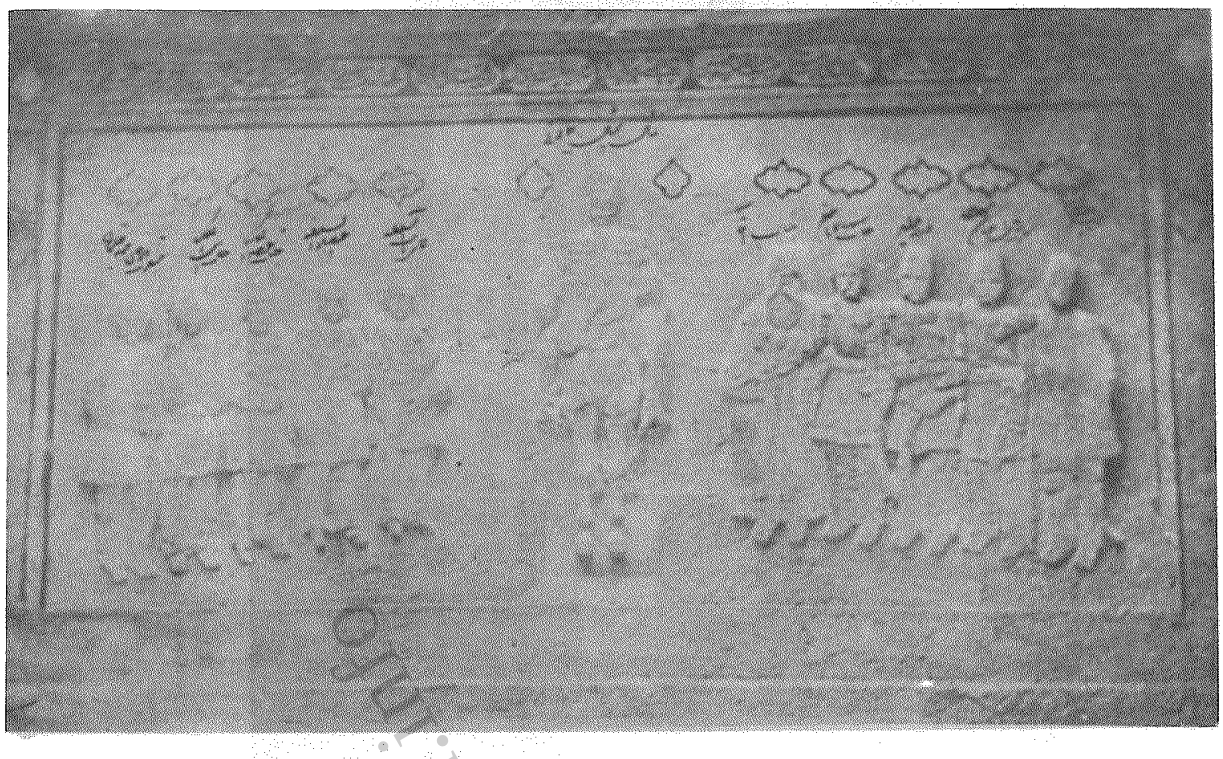

عکس شمارهٔ ۳: پل رودخانهٔ پلورکه ازکوه اسك جاری است.

(ازآلبوم ناصرالدین شاه).

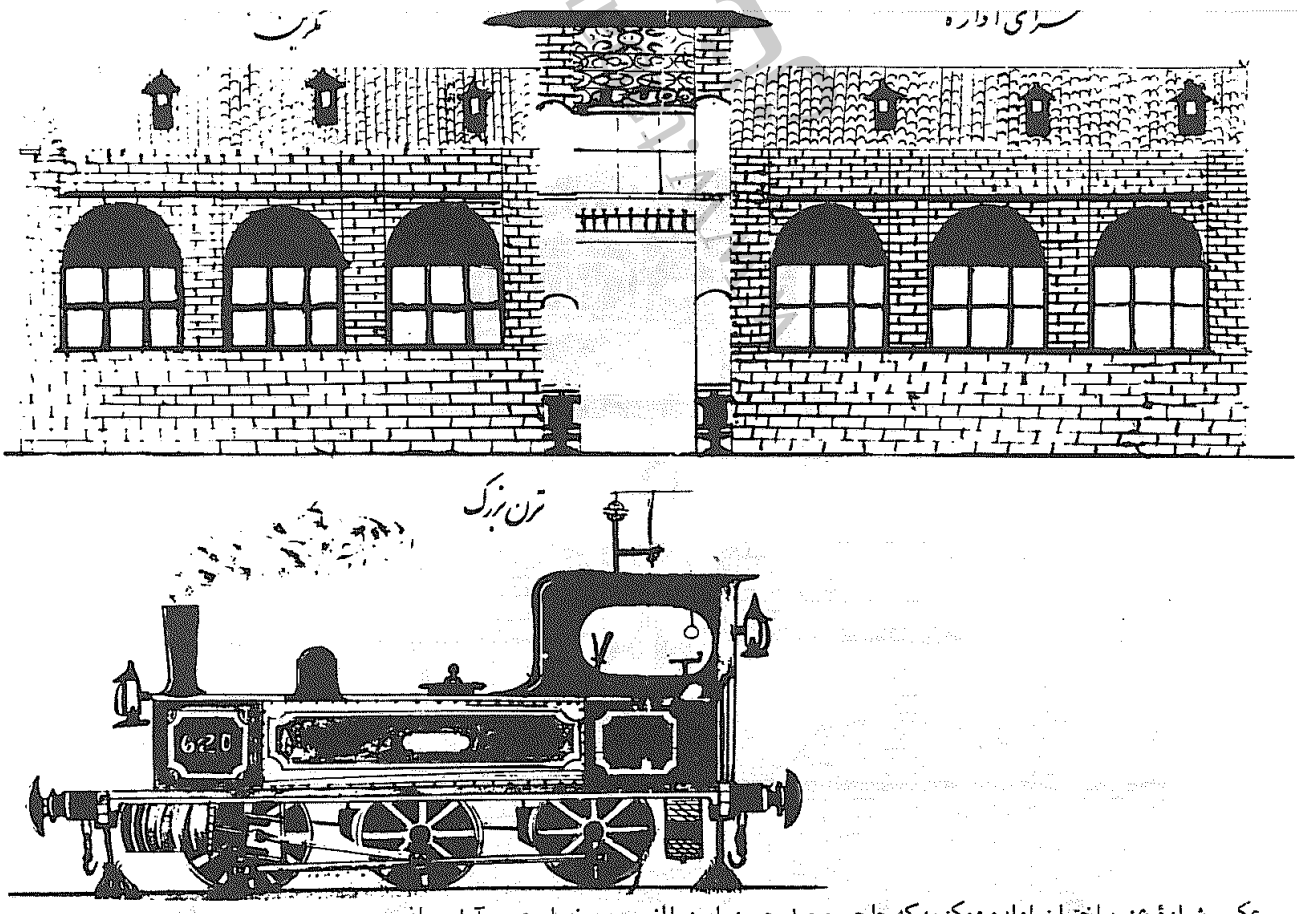
ل شمارهٔ ۴: بقعه ومسجد امامزاده حسن درمیان رود پایین *نور*.

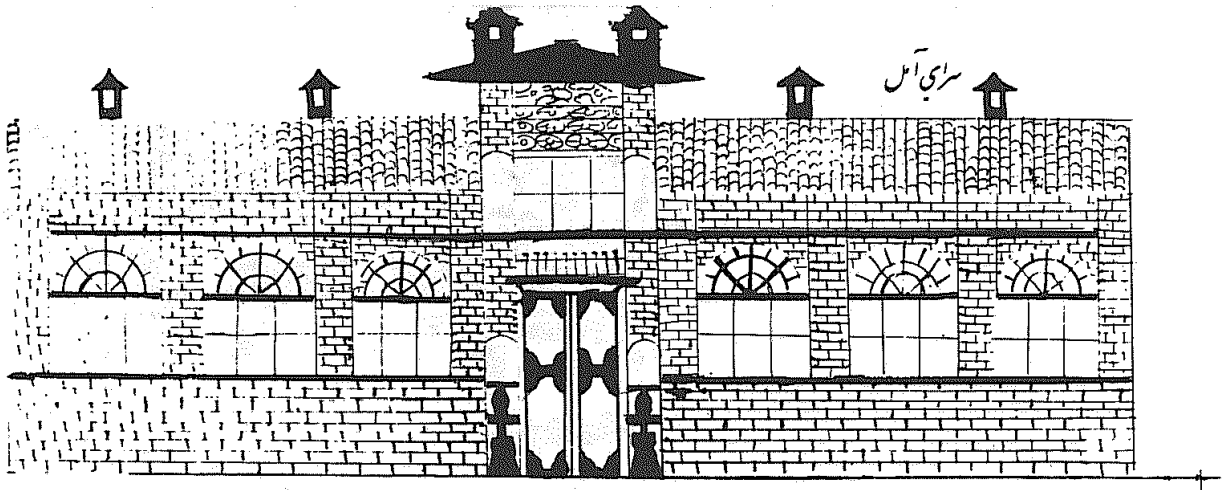
۹۰۲

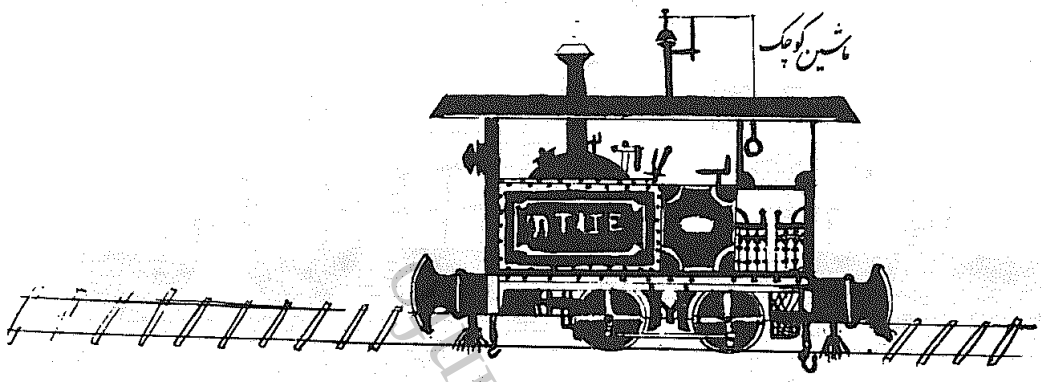
عکس شمارهٔ ۵: شکل شاه در بند بریده در راه قدیمی هراز که به امر ناصرالدین شاه تعمیر شده است.

۹۰۳

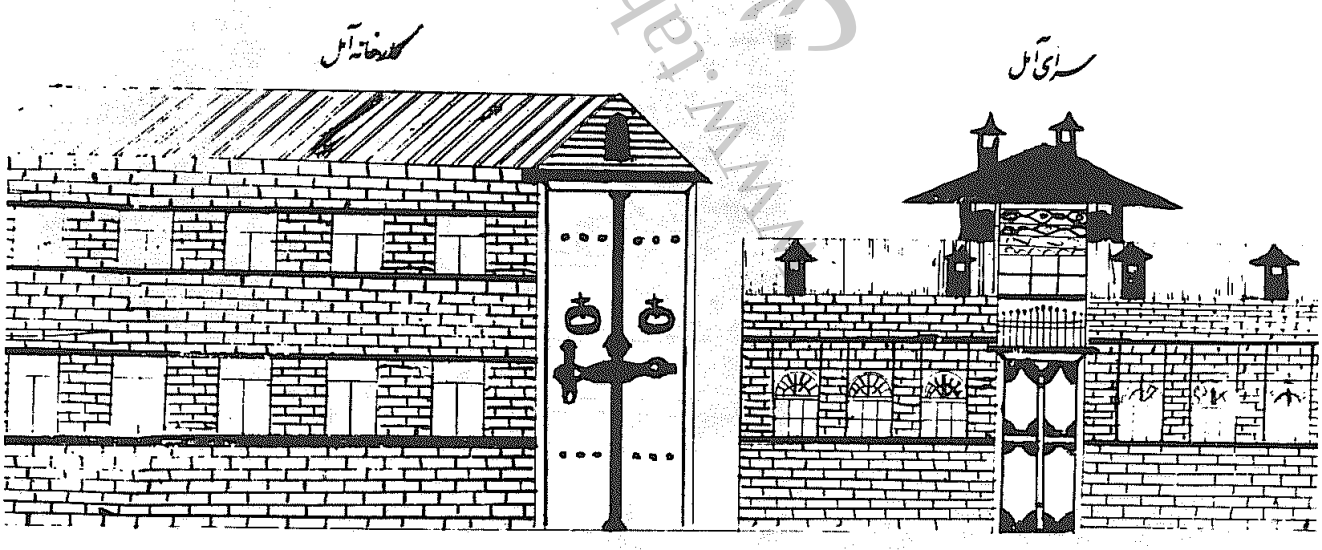
عکس شمارهٔ ۶: ساختمان اداره ومکزین که حاجی محمد حسین امین الضرب می‌خواست درآمل بسازد.
(این عکس را دکتر اصغر مهدوی مرحمت کرده‌اند).

۹۰۴

عکس شمارهٔ ۷: سرای اول سبزمیدان آمل که مرحوم حاجی محمد حسین امین الضرب برای راه‌آهن آمل ـ محمودآباد می‌خواست بسازد.
(عکس‌مرحمتی آقای دکتر اصغر مهدوی است).

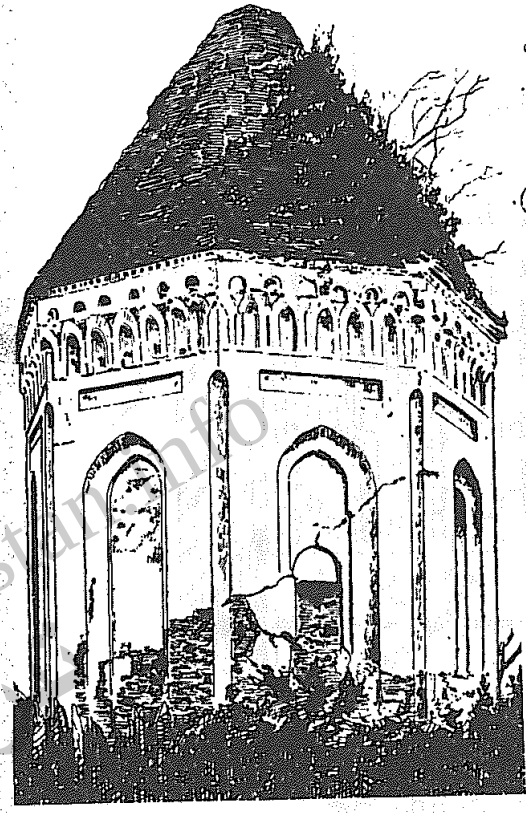

۹۰۵

عکس شمارهٔ ۸: سرا وکارخانه‌ای‌که مرحوم حاجی محمد حسین امین‌الضرب می‌خواست درآمل بسازد.

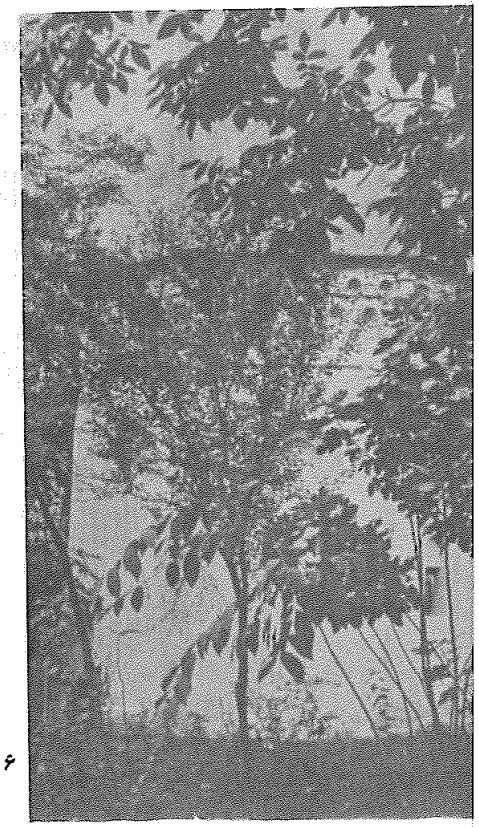
(عکس‌مرحمتی آقای دکتر اصغر مهدوی است).

www.tabarestan.info

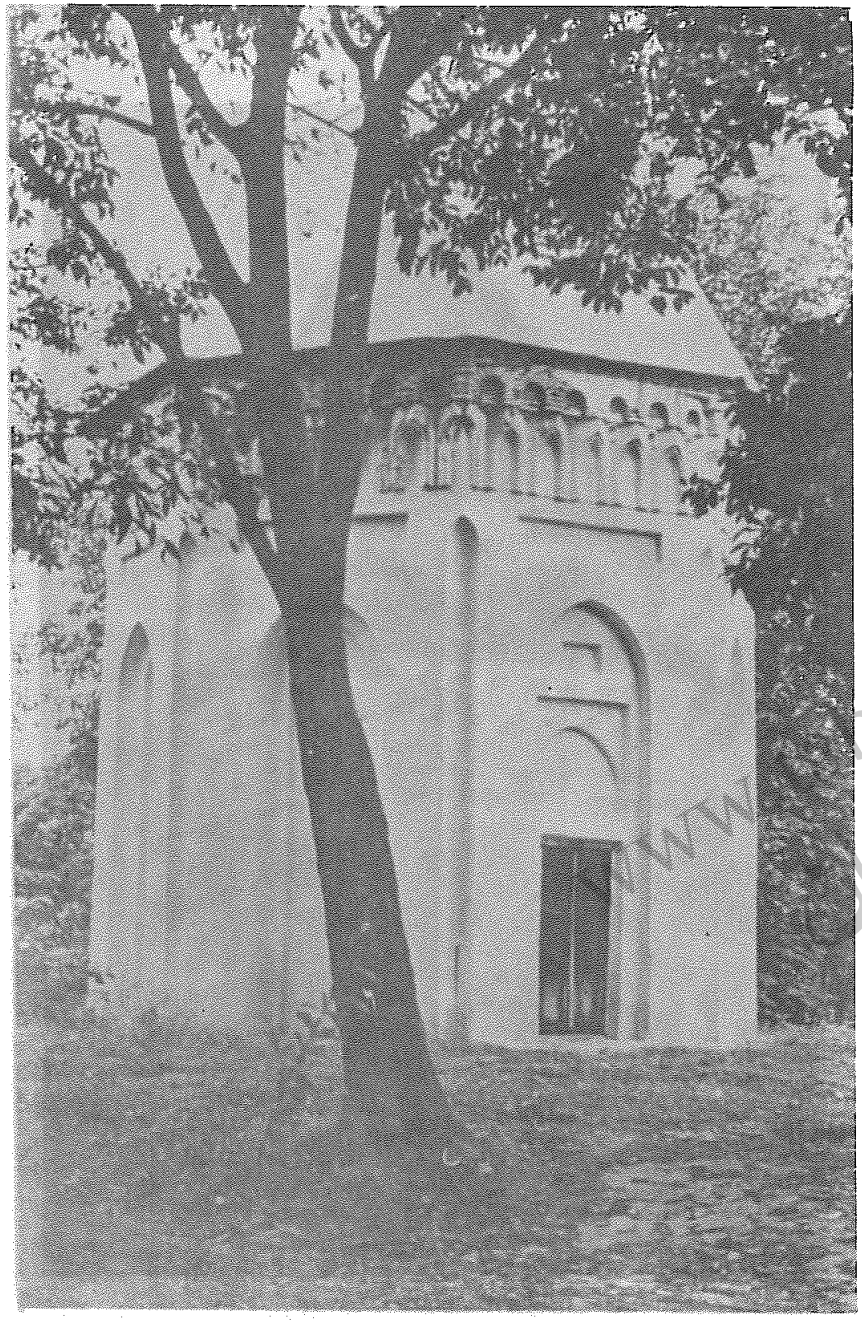

عکس شمارهٔ ۹: گنبد شمس‌آل‌رسول یاسید سه‌تن در اراضی گنبدبن محلهٔ پایین بازار آمل.

(ترسیم دمرگان، ص ۱۷۶، شکل ۸۲).

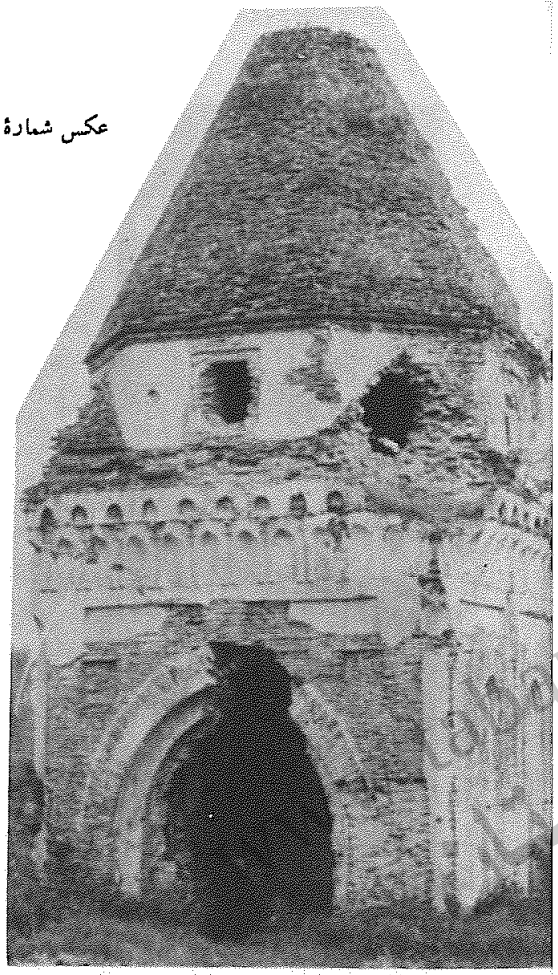
عکس شمارهٔ ۱۰: گنبد شمس‌آل رسول در اراضی گنبدبن‌آمل درسال ۱۳۵۰ شمسی.

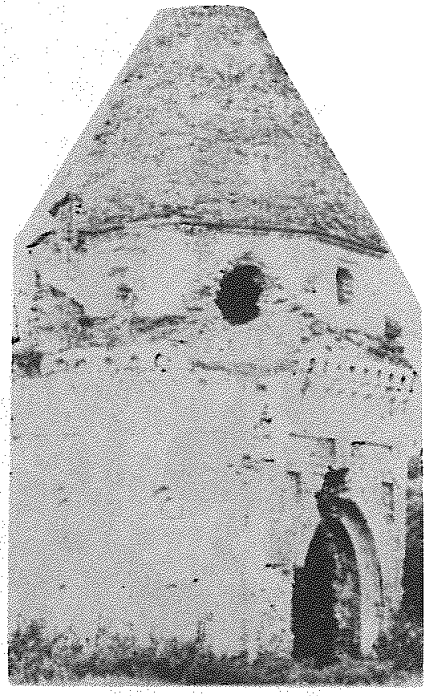
عکس شمارهٔ ۱۱: گنبد شمس‌آل رسول یـا سید سه‌تن در اراضی گنبدبن آمل در سال ۱۳۵۶ شمسی.

عکس شمارهٔ ۱۲: گنبد بزرگ آجری که ظاهراً گورالناصر للحق است، در اراضی گنبدبن‌آمل درسال ۱۳۵۰ شمسی.

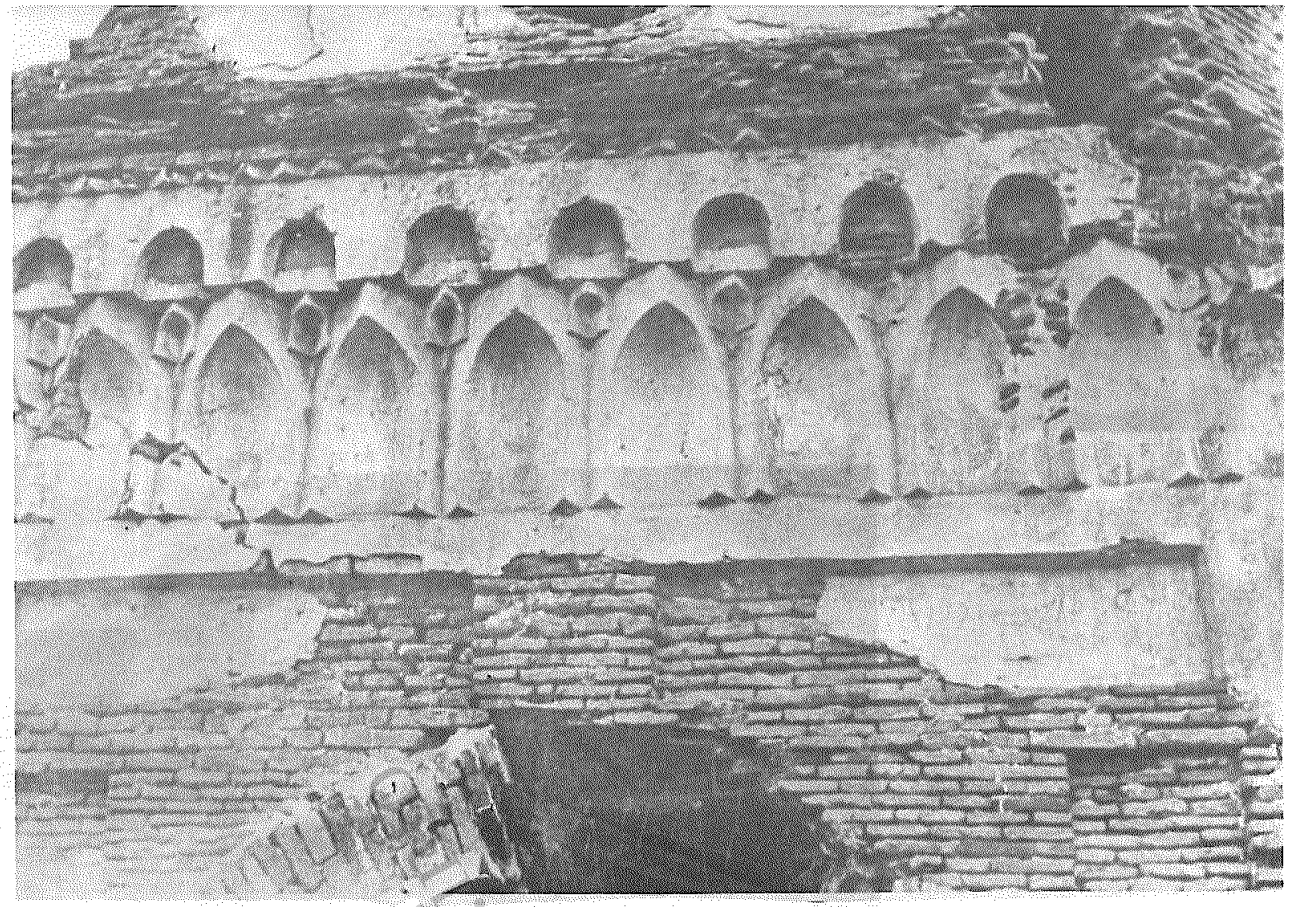

عکس شمارهٔ ۱۳: نمای دیگری از گنبد آجری بزرگ، مرقد الناصر للحق در اراضی گنبدبن‌آمل در سال ۱۳۵۰ شمسی.

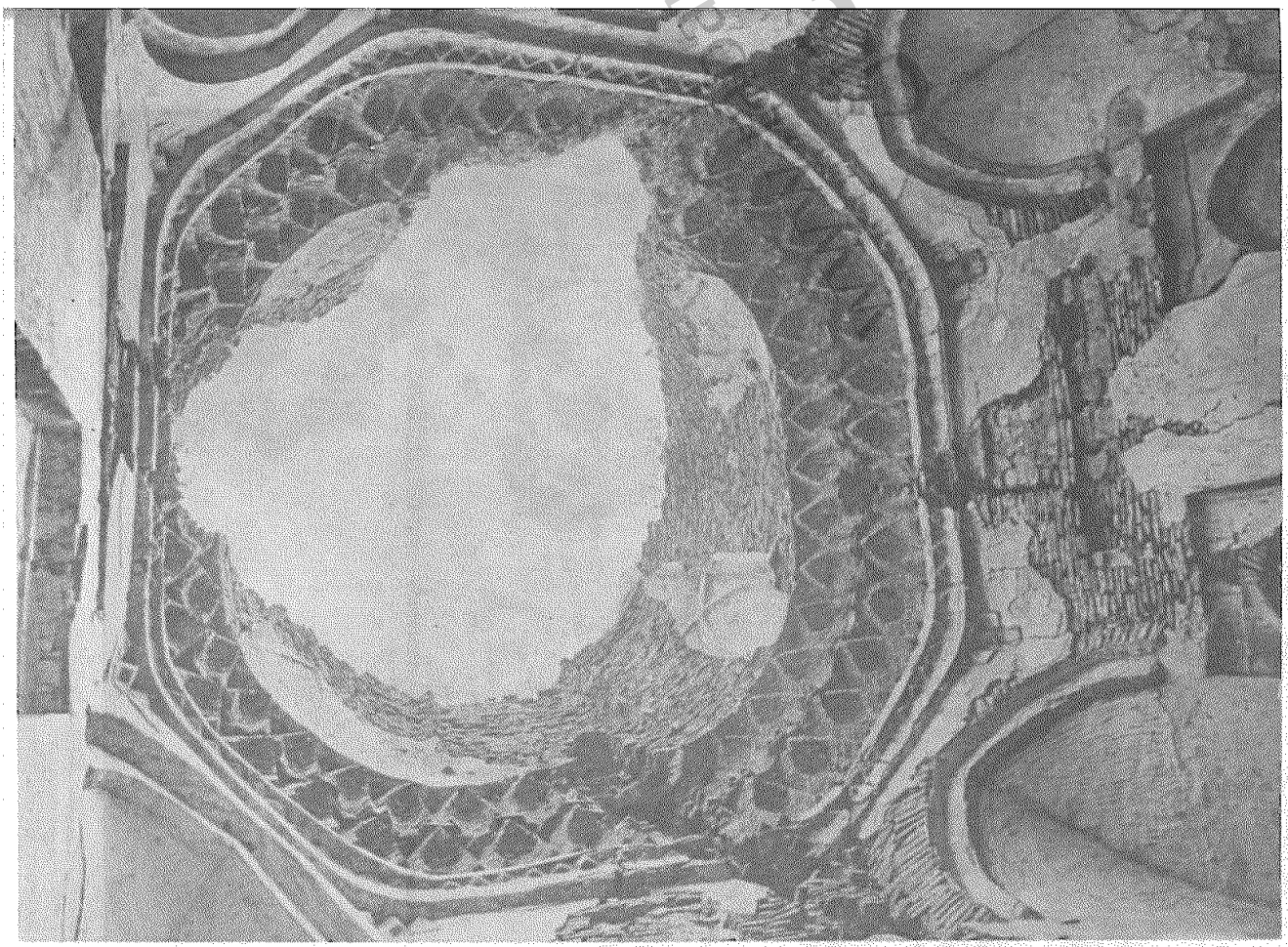

عکس شمارهٔ ۱۴: نمای دیگر از گنبد آجری بزرگ در اراضی گنبدبن آمل در سال ۱۳۵۰ شمسی.

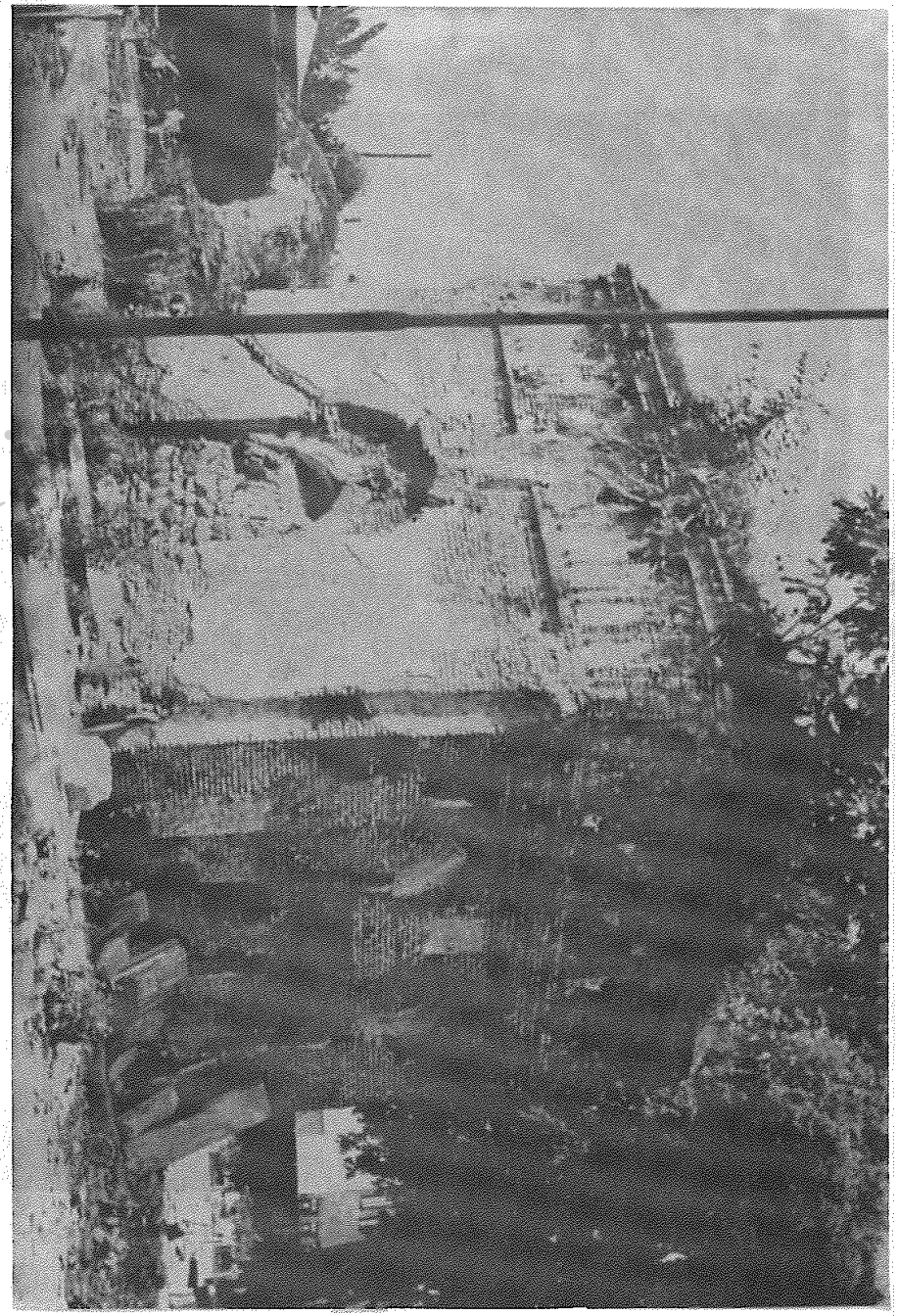
tabarestan.info تبرستان

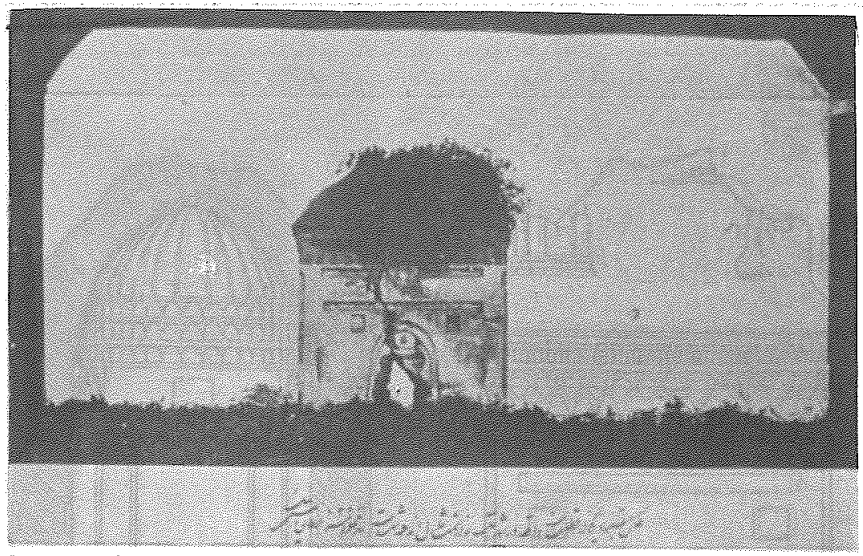
عکس شمارهٔ ۱۵: قرنیسهای سینهٔ کفتری بیرون بنای گنبد آجری بزرگ در اراضی گنبدان آمل.

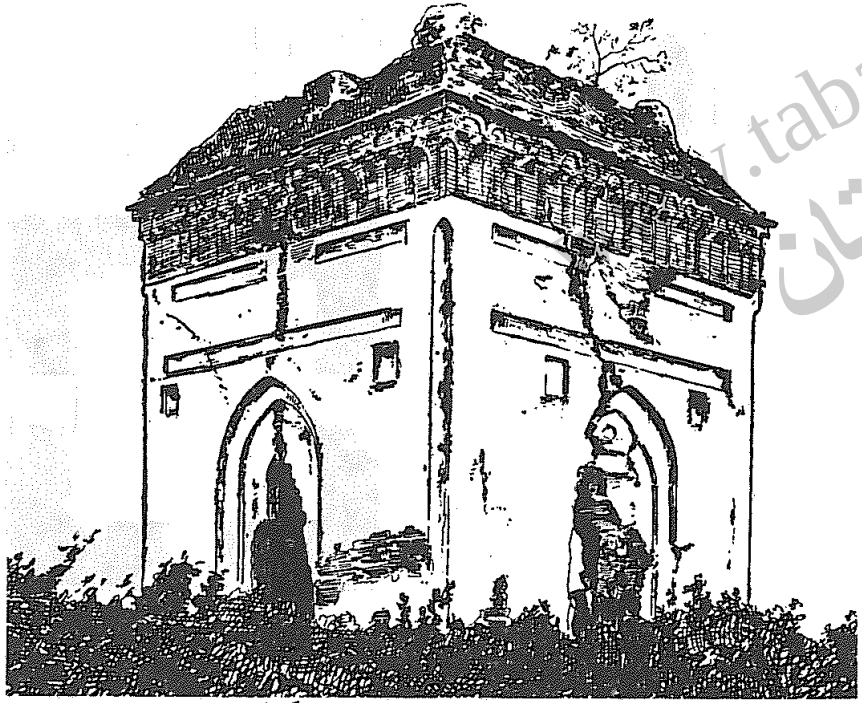
عکس شمارهٔ ۱۶: نمای قرنیسهای داخلی و سقف مدور گنبد آجری بزرگ در اراضی گنبدان آمل.

عکس شمارهٔ ۱۷: گنبد آجری بزرگ در اراضی گنبدبن آمل درسال ۱۳۵۶ شمسی.

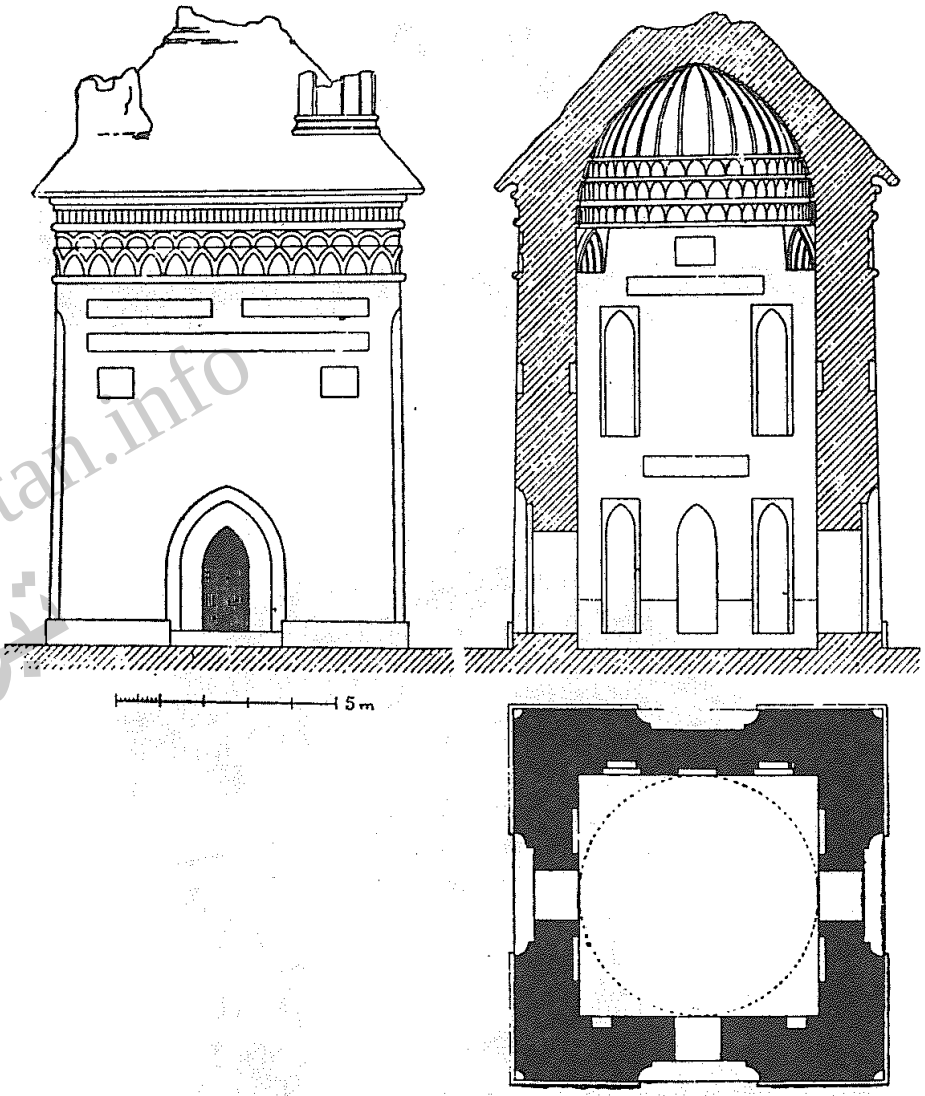

عکس شمارهٔ ۱۸: گنبد شمس طبرسی که عکاس باشی ناصرالدین شاه در محرم سنهٔ ۱۲۸۳ هـ. ق. از سمت شمال ازآن عکس برداشته است.

عکس شمارهٔ ۱۹: طرح نمای خارجی گنبد شمس طبرسی که دمرگان کشیده است. (دمرگان: ص ۱۷۷، شکل ۸۳).

www.tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۲۰: نقش سطح برش گنبد و نمای خارجی شمس طبرسی، ترسیم دمرگان در سال ۱۳۰۷ قمری.
(دمرگان، ص ۱۷۸، شکل ۸۴).

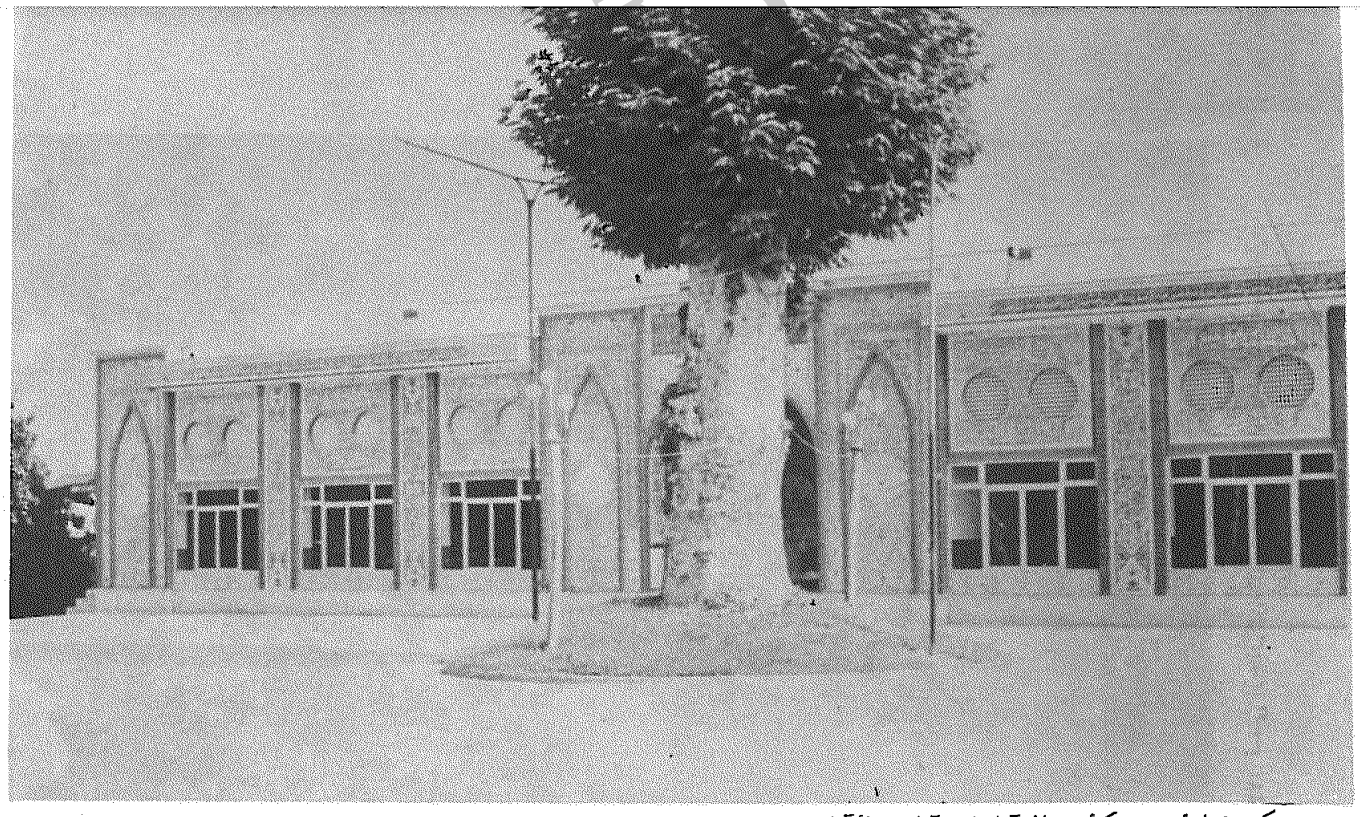
عکس شمارهٔ ۲۱، گنبد شمس طبرسی درسال ۱۳۵۰ شمسی.

tabarestan.info

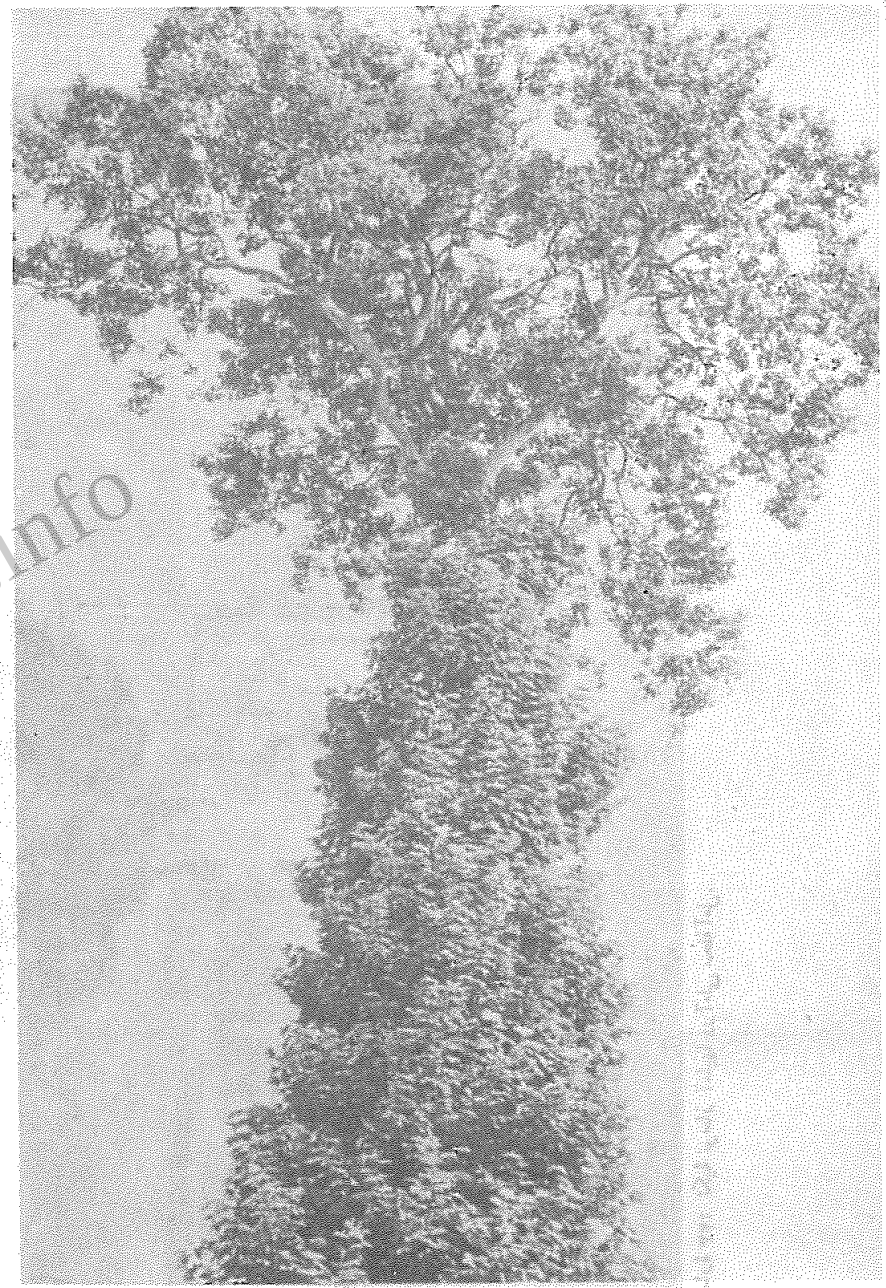
۹۱۶

عکس شمارهٔ ۲۲: نمای خارجی گنبد شمس طبرسی در سال ۱۳۵۶ شمسی.

۹۱۷

عکس شمارهٔ ۲۳: تکیهٔ نوساز آملیها در آملی محلهٔ آمل.

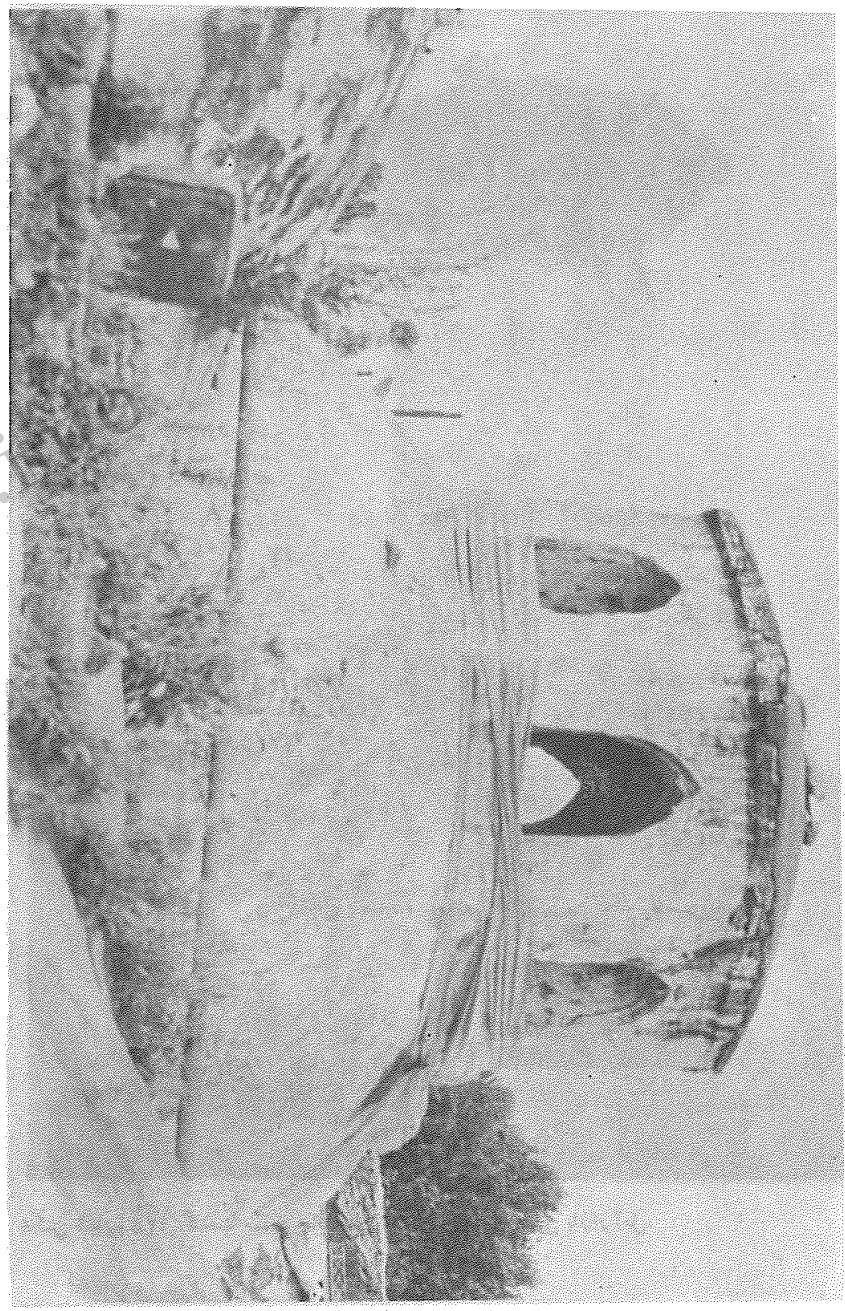

عکس شمارهٔ ۲۴: قسمتی ازچنارکهن‌سال در حیاط تکیهٔ آملیها درآملی محلهٔ آمل.

عکس شمارهٔ ۲۵: گلدستهٔ مسجد حاج علی‌کوچك در محلهٔ پایین بازارآمل.

www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۲۶: گنبد سربینهٔ حمام اشرف سلطان در آملی محلهٔ آمل.

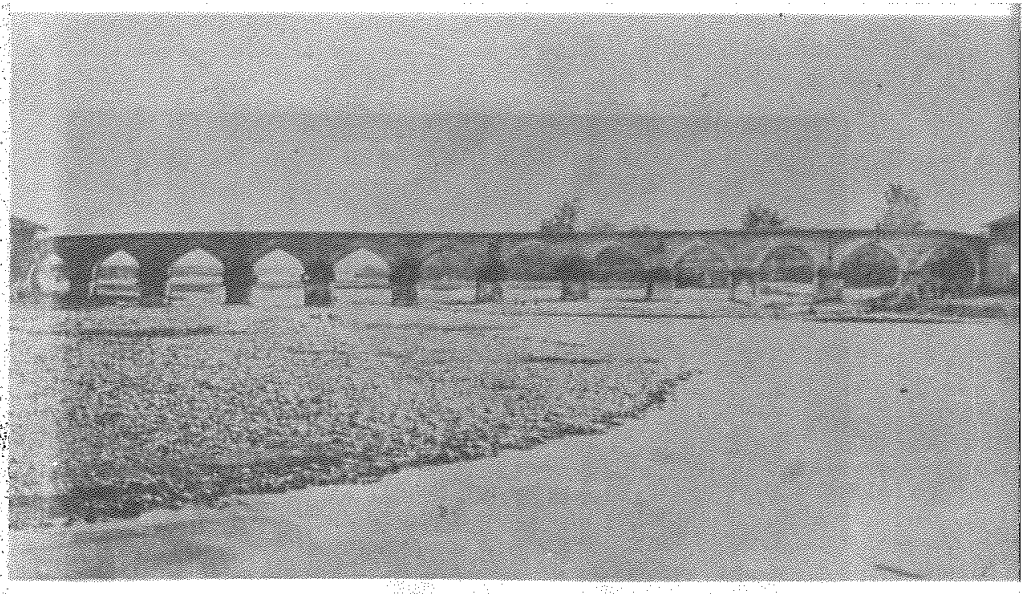

عکس شمارهٔ ۲۷: گلدستهٔ مسجد امام حسن عسکری در محلهٔ پائین بازار آمل که بر سردر ورودی ساخته شده است.

www.tabarestan.info تبرستان

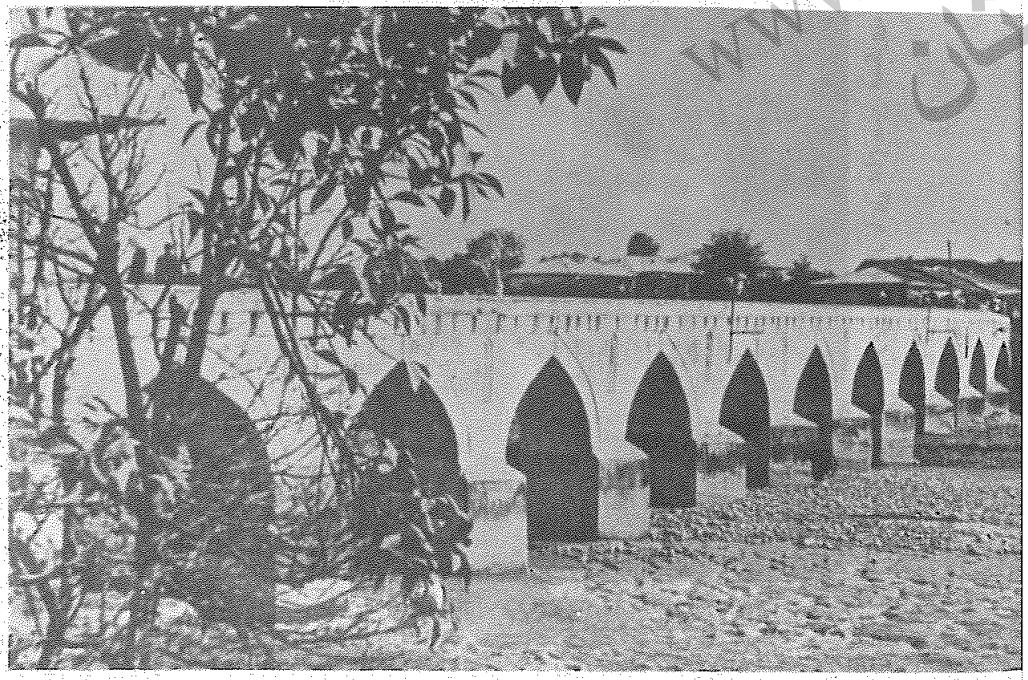

عکس شمارهٔ ۲۸: نمای شرقی گلدستهٔ مسجد امام حسن عسکری درمحلهٔ پایین بازارآمل از داخل حیاط.

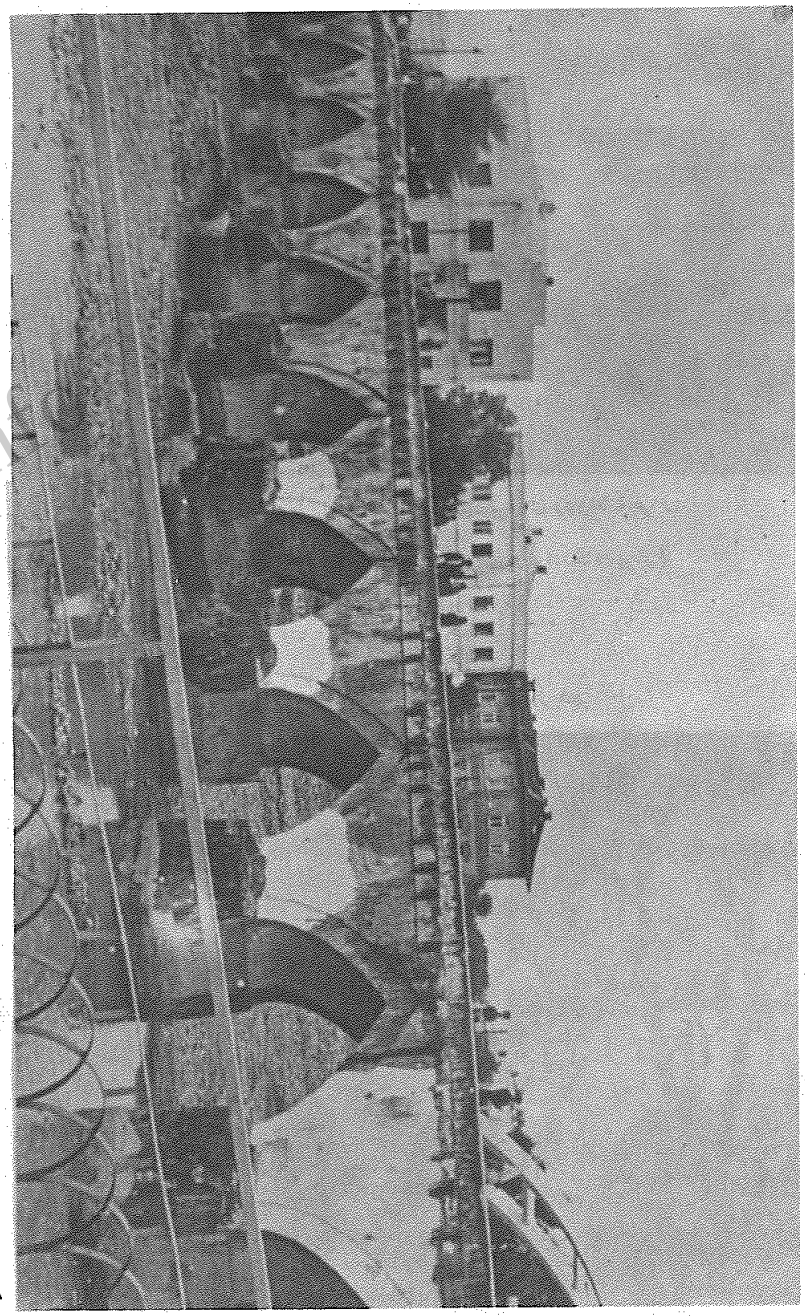

عکس شمارهٔ ۲۹: پل‌شهرآمل معروف به پل امام حسن عسکری، برروی رودخانهٔ هراز.
(عکس ازآلبوم ناصرالدین شاه شمارهٔ ۷۶۴۳ کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران).

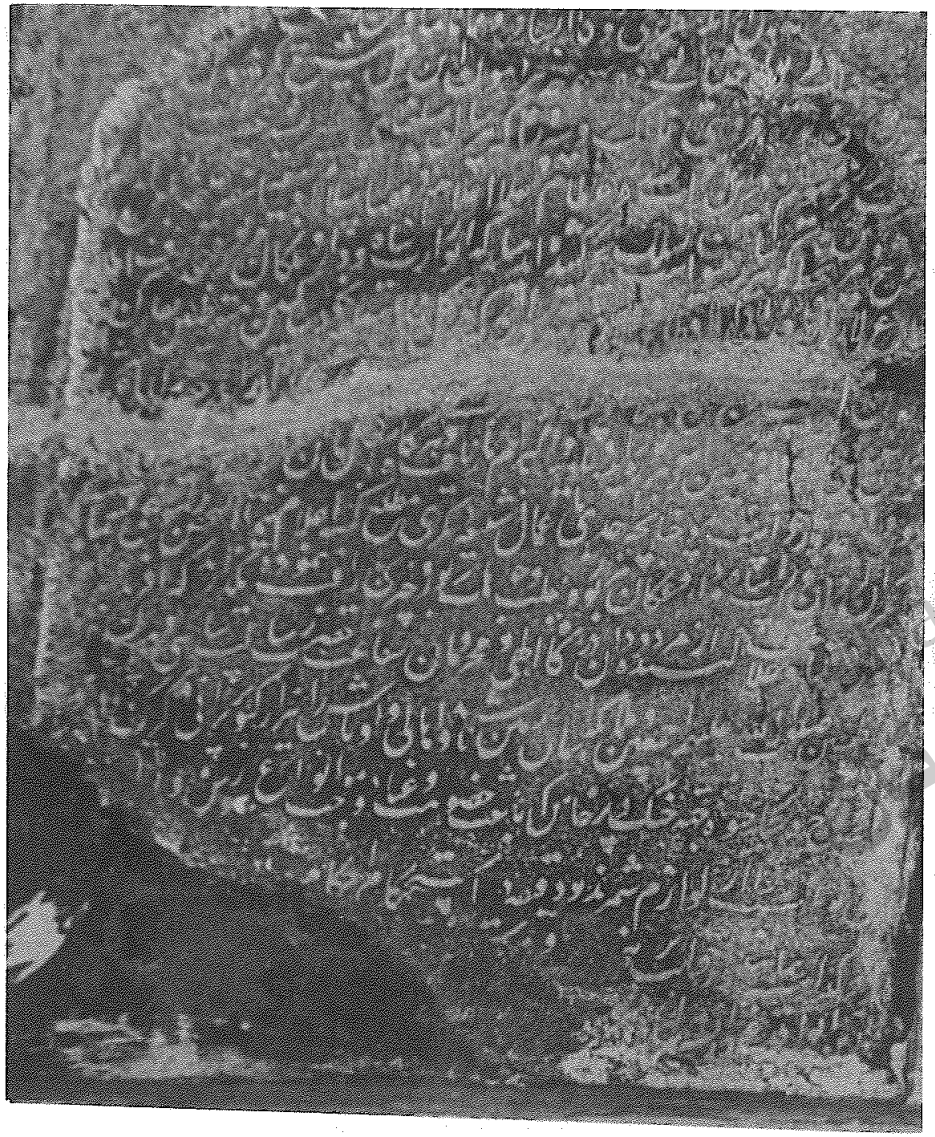
عکس شمارهٔ ۳۰: جبههٔ شمالی پل هراز معروف به پل امام حسن عسکری در شهر آمل.

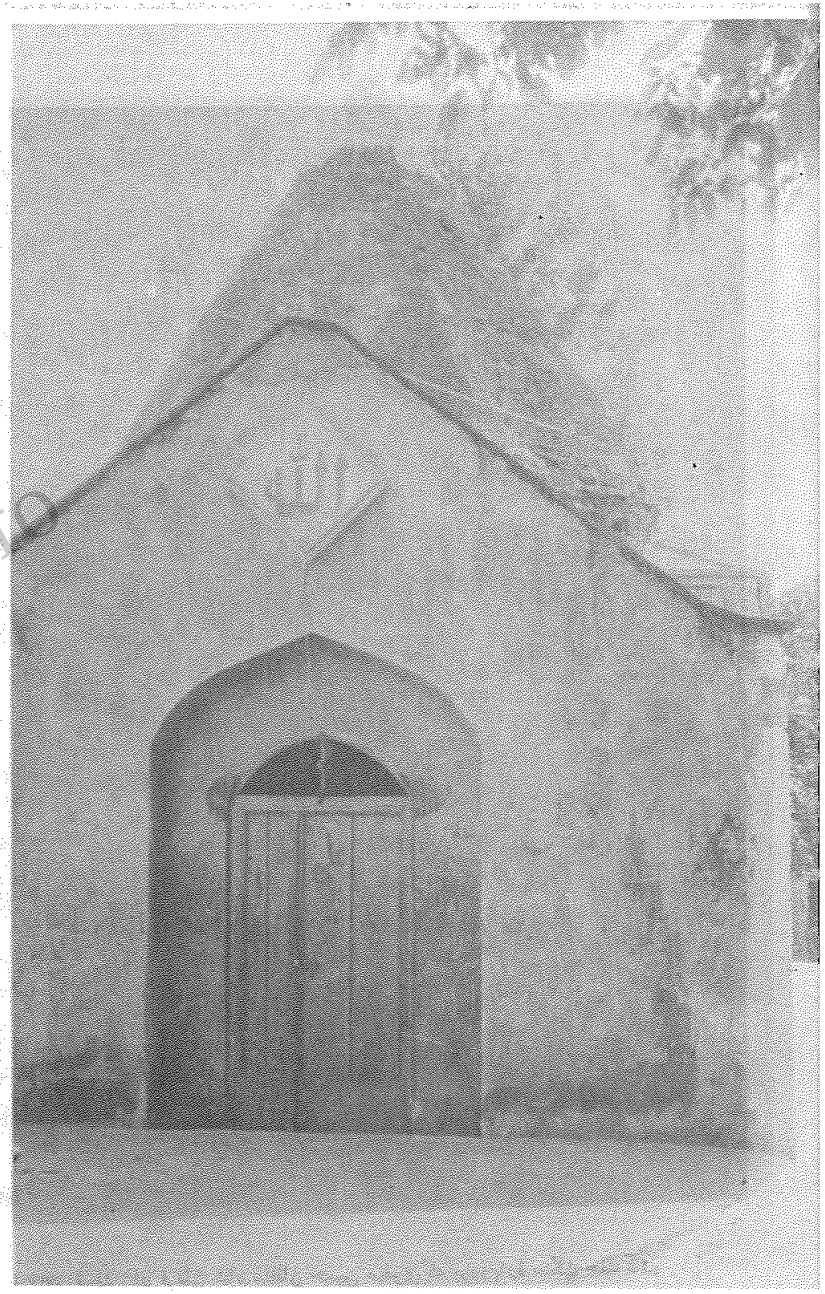
www.tabarestan.info
تبرستان

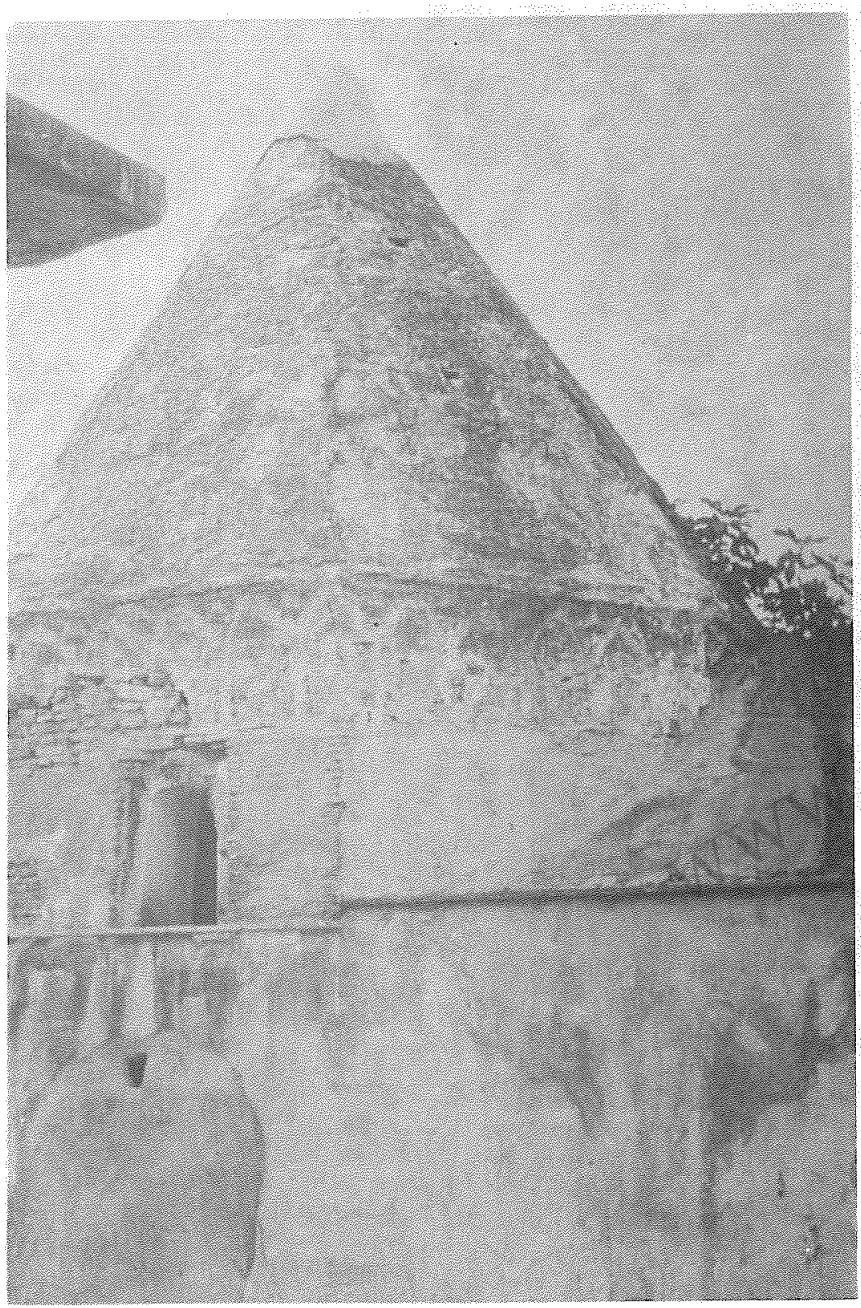
عکس شمارهٔ ۳۱: جبههٔ جنوبی پل هراز یا پل امام حسن عسکری، یا پل دوازده پله در شهر آمل.

عکس شمارهٔ ۳۲: قسمتی از فرمان شاه سلطان حسین صفوی که بردوپارهٔ سنگ حك شده است و درمسجد جامع آمل نصب است.

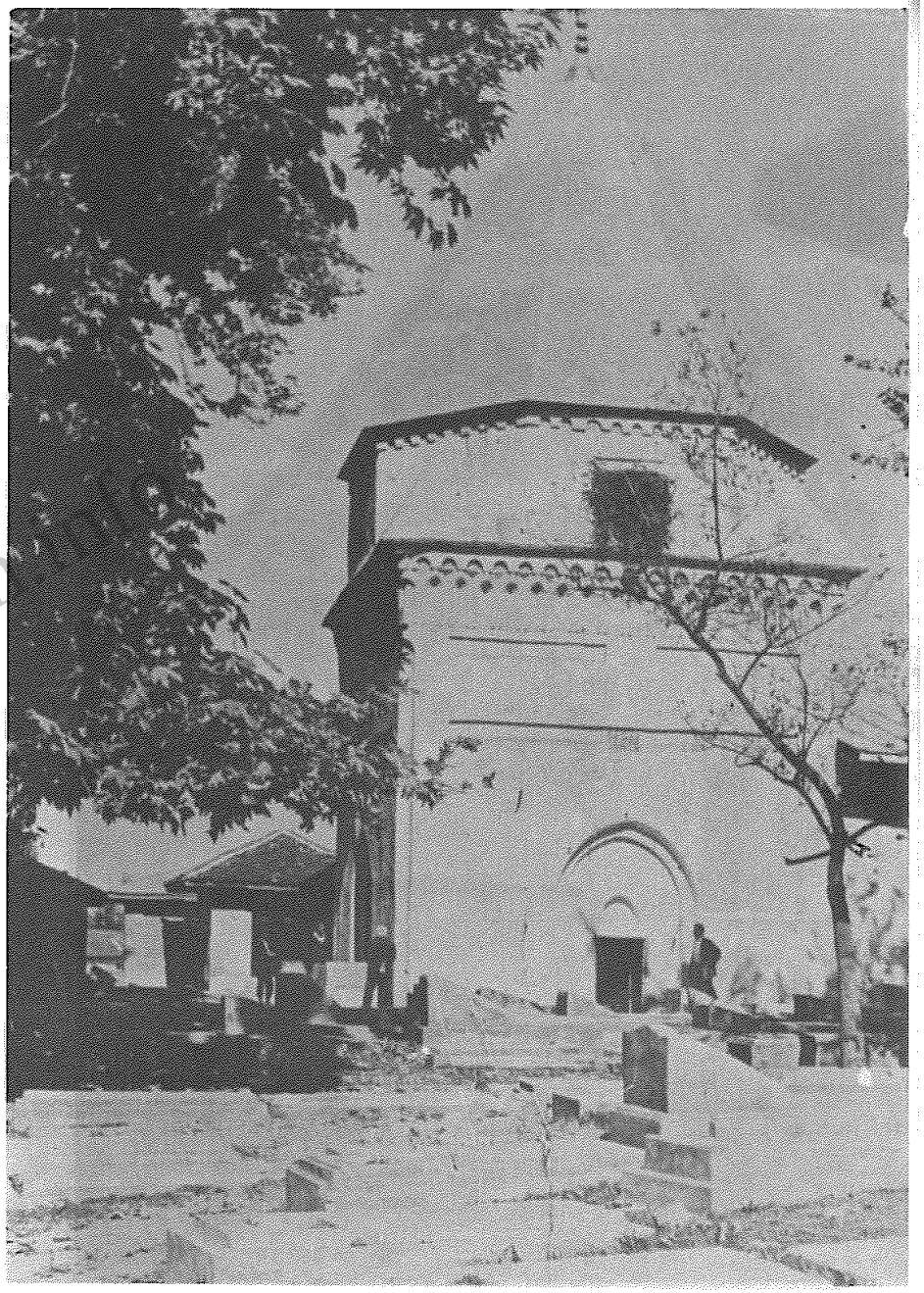

عکس شمارهٔ ۳۳: مدخل مسجد گنبد منسوب به خضر، در اراضی مصلای قدیم آمل.

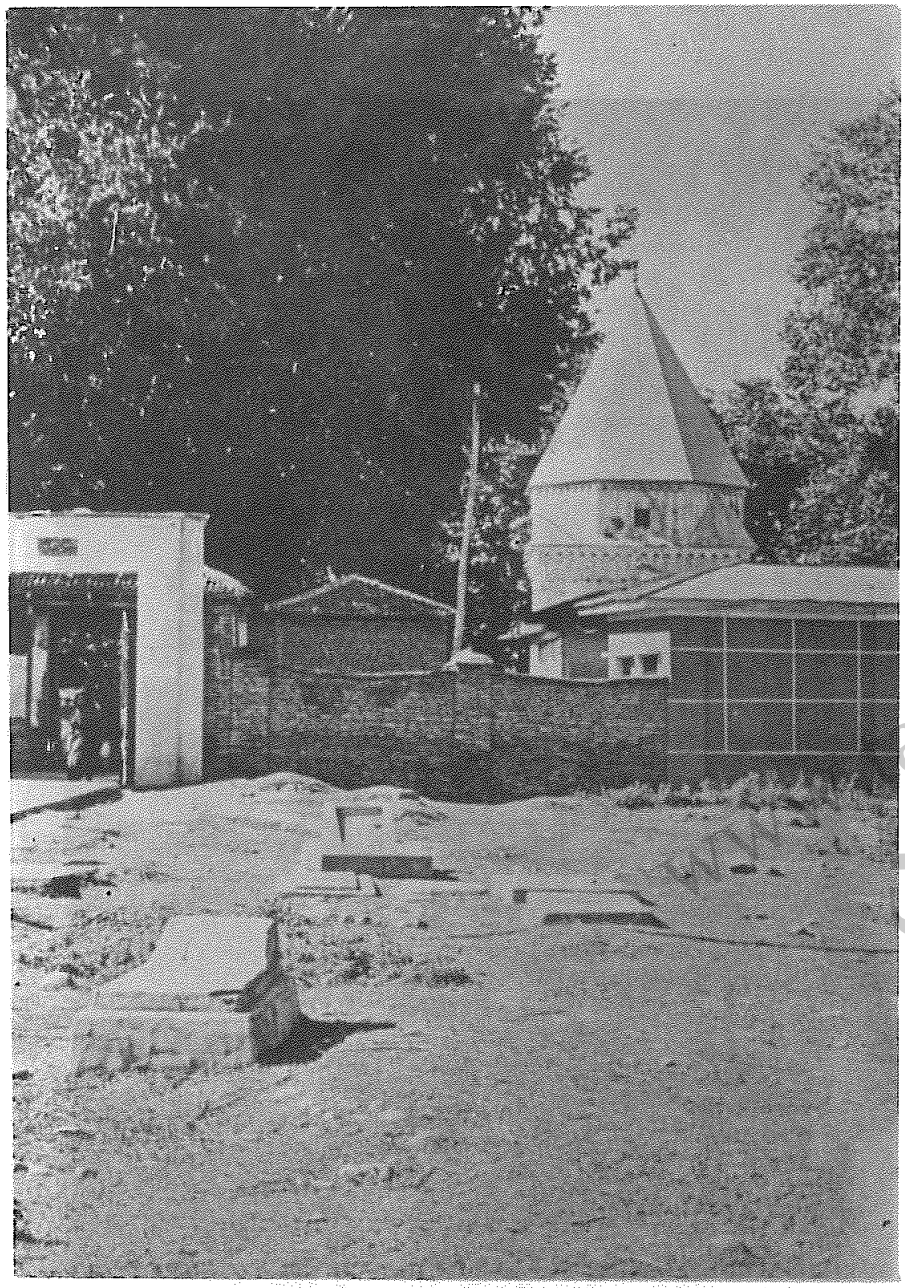

عکس شمارهٔ ۳۴: گنبد منسوب به خضر در اراضی مصلای قدیم آمل.

tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۳۵: بنای اصلی امامزاده ابراهیم در اراضی آبدنگ سرگرجی محلهٔ آمل.

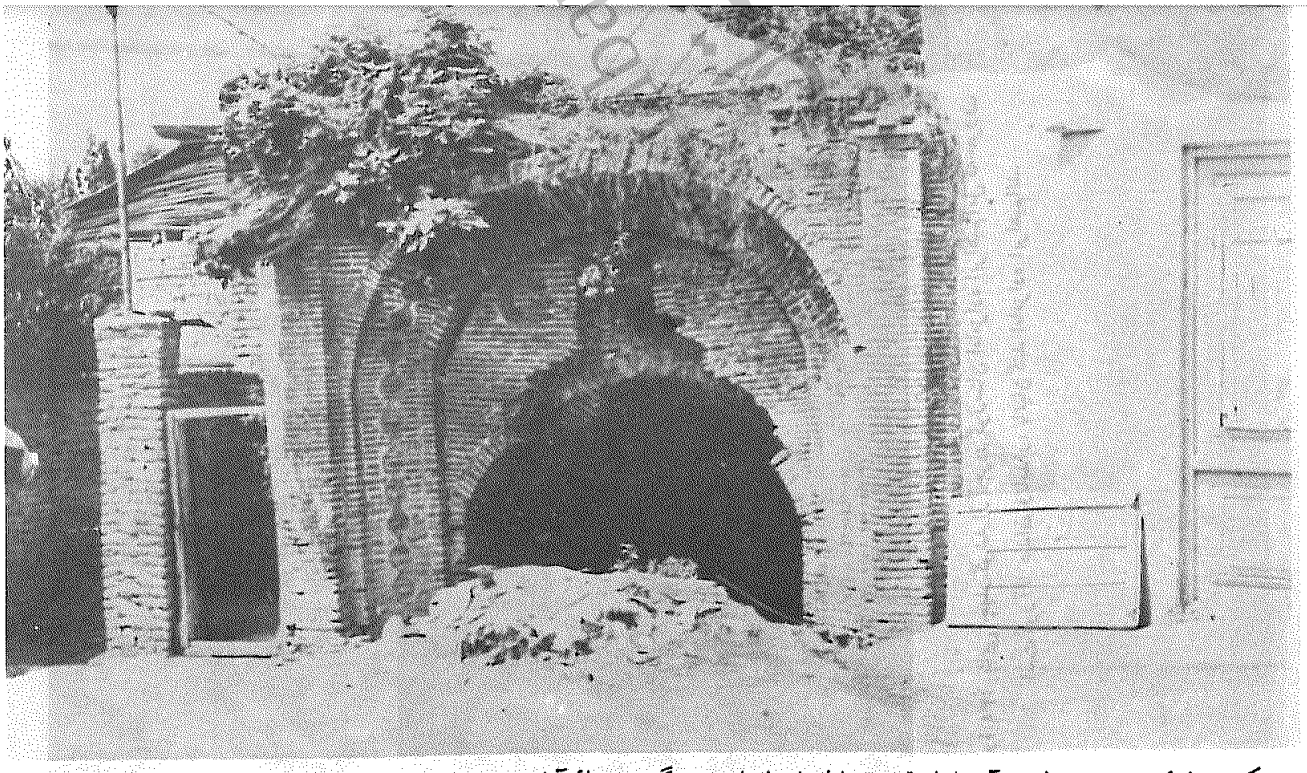

عکس شمارهٔ ۳۶: در ورودی و بناهای اطراف امامزاده ابراهیم در گرجی محلهٔ آمل.

tabarestan تبرستان

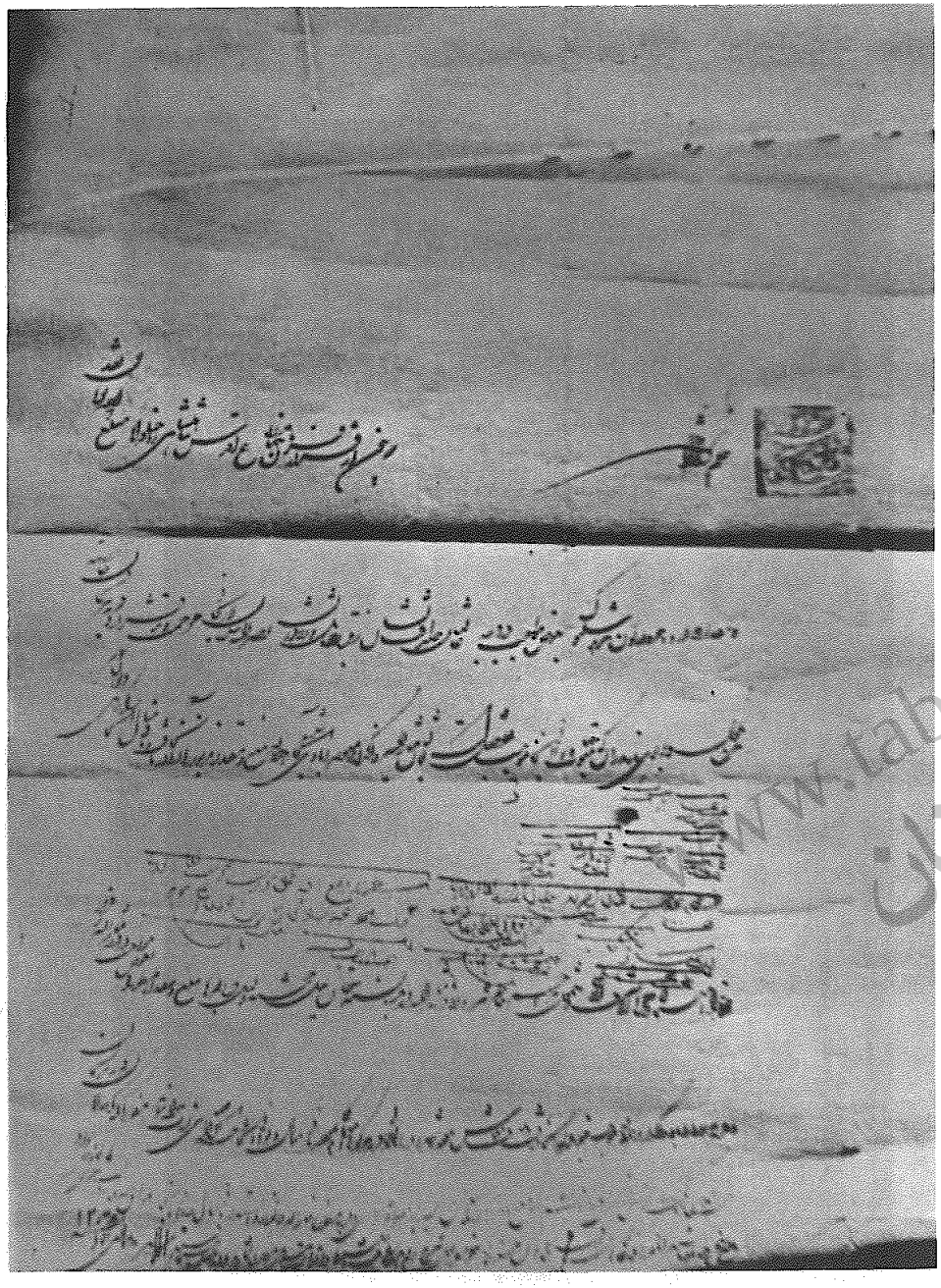
عکس شمارهٔ ۳۷: مخزن آب انبار قدیمی امامزاده ابراهیم در آبدنگ سر گرجی محلهٔ آمل.

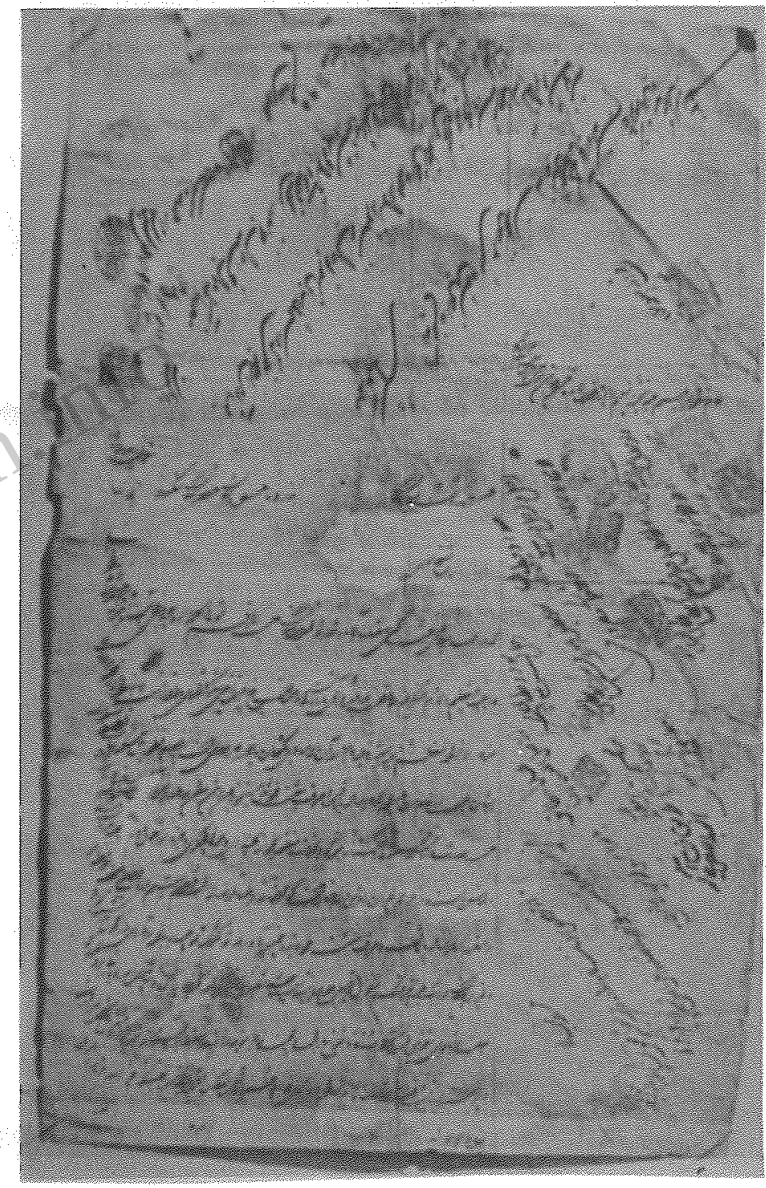
عکس شمارهٔ ۳۸: سردر پاشیر آب انبار قدیمی امامزاده ابراهیم در گرجی محلهٔ آمل.

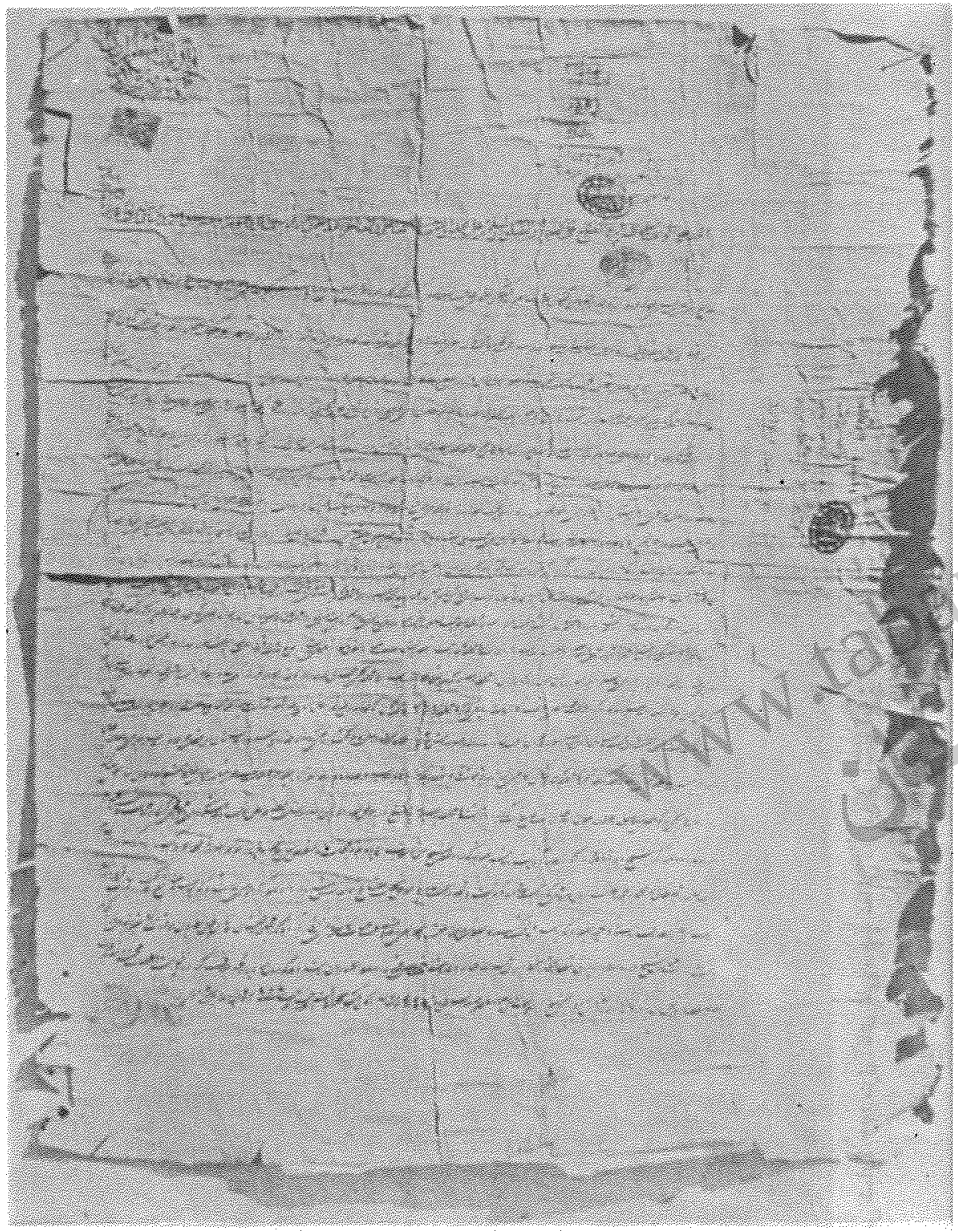
عکس شمارهٔ ۳۹: بنایی چهارگوشه از آجردر گورستان امامزاده ابراهیم آمل که معروف است گور آقا عبدالله ونامدار، بانیان گنبد امامزاده ابراهیم‌اند.

عکس شمارهٔ ۴۰: نمونه‌ای از فرمانهایی که در دست متولی امامزاده ابراهیم است.

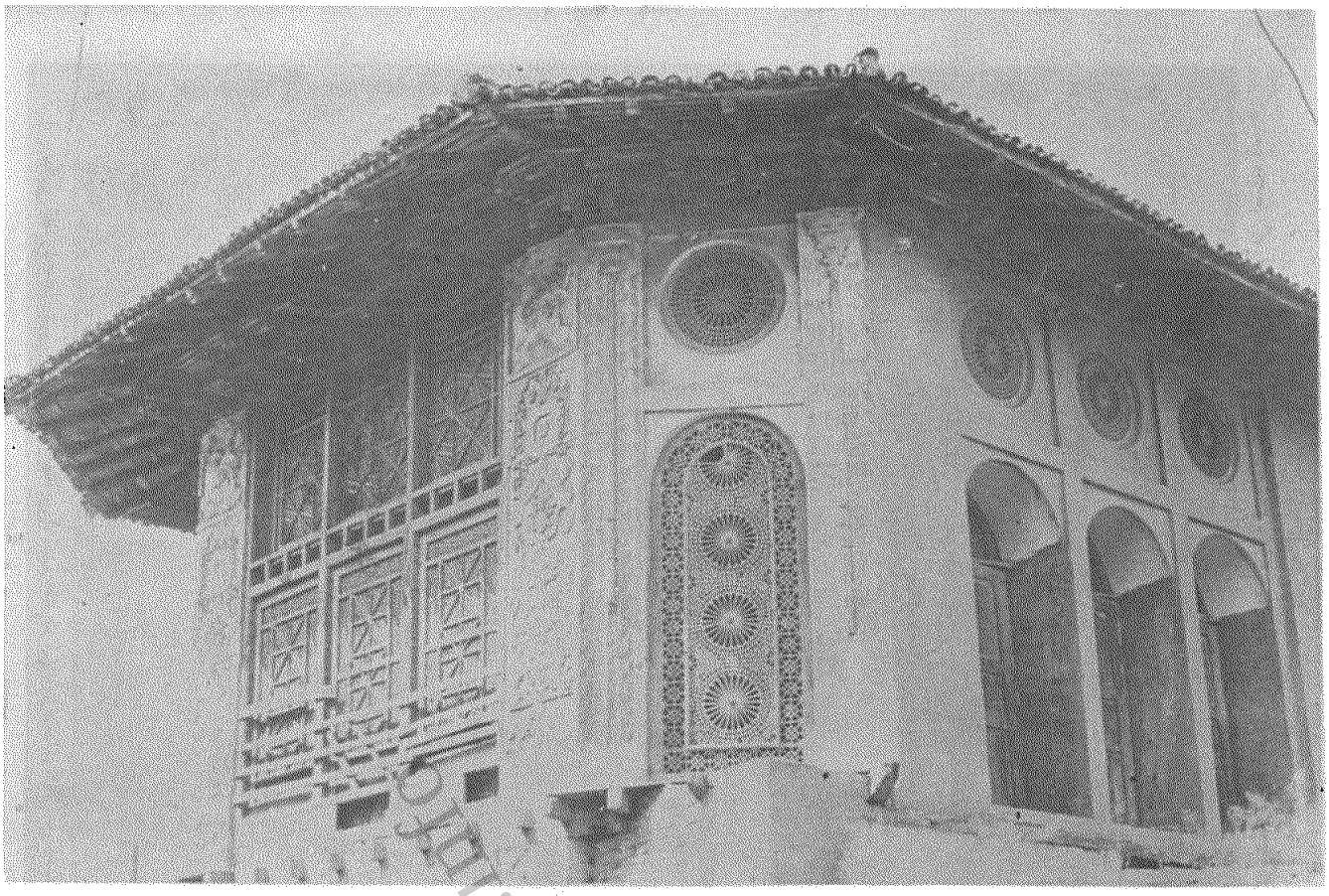

عکس شمارهٔ ۴۱: نمونه‌ای از عرضه داشتهایی که در دست متولی امامزاده ابراهیم آمل است.

عکس شمارهٔ ۴۲: نمونه‌ای از وقفنامه‌هایی که در دست متولی امامزاده ابراهیم آمل است.

www.tabarestan.info تبرستان

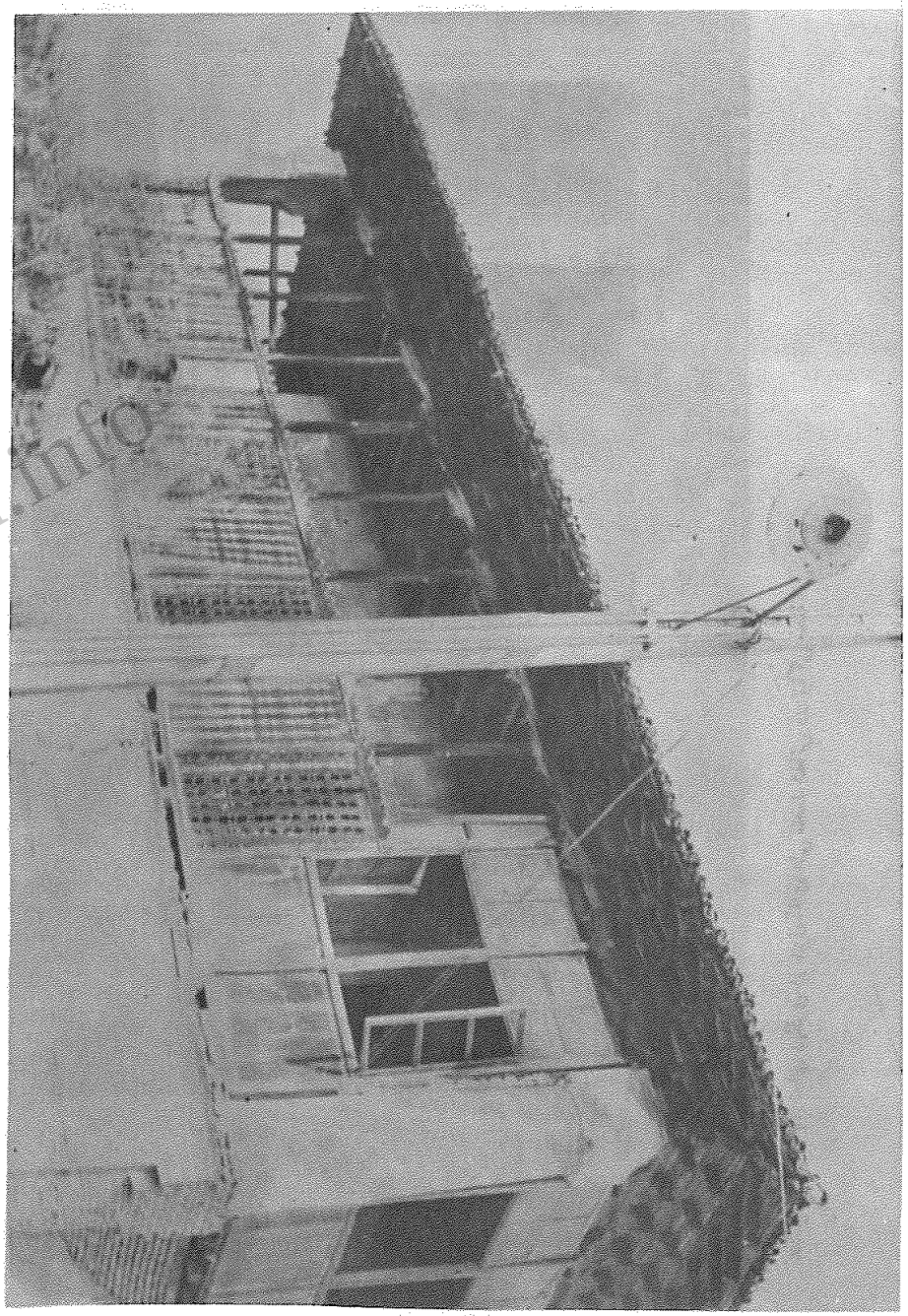
۹۳۶

عکس شمارهٔ ۴۳: منزل آقای علی محمد شفائی در نیاکی محلهٔ آمل؛

۹۳۷

عکس شمارهٔ ۴۴: نمای دیگری از منزل آقای علی محمد شفائی در نیاکی محلهٔ آمل.

عکس شمارهٔ ۴۵: منزل آقای محسن منفرد در نیاکی محلهٔ آمل.

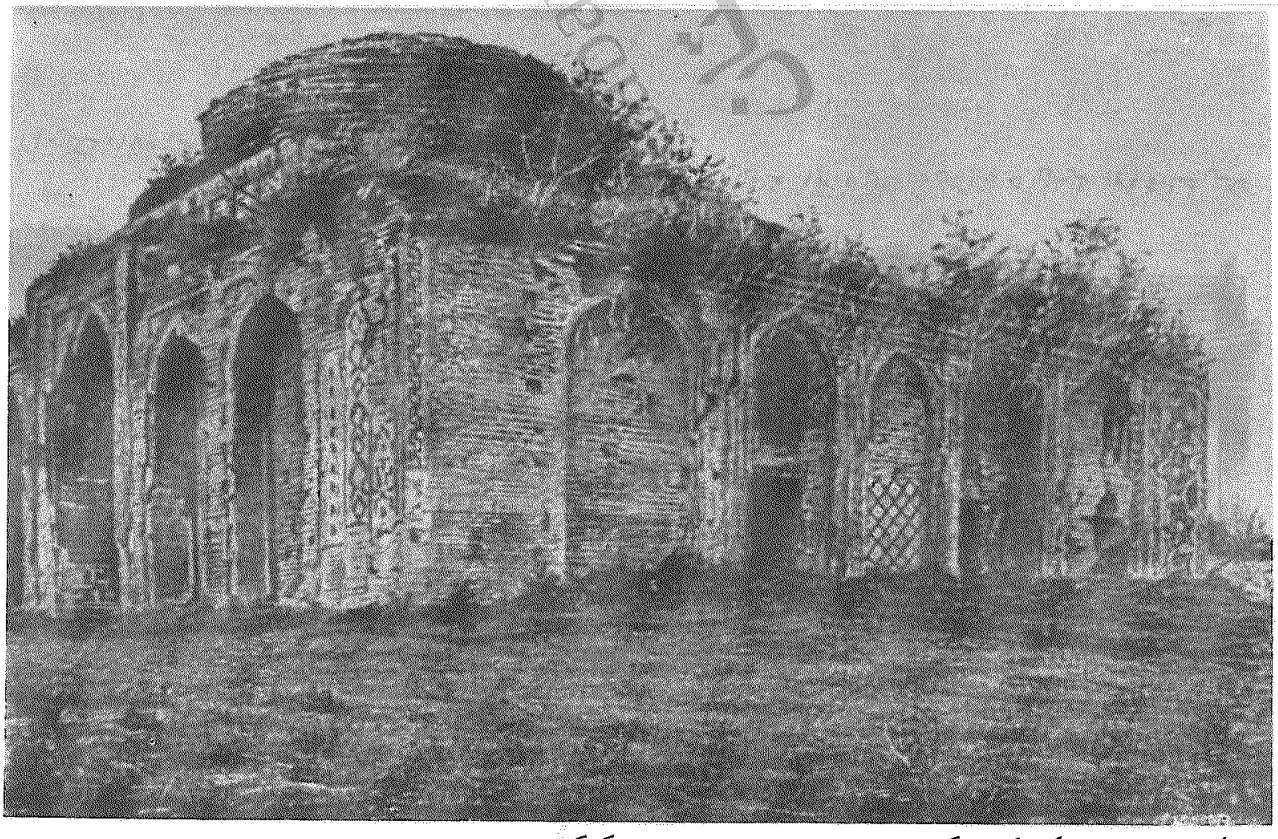

عکس شمارهٔ ۴۶: نمای دیگری از منزل آقای محسن منفرد در نیاکی محلهٔ آمل.

tabarestan.info تبرستان

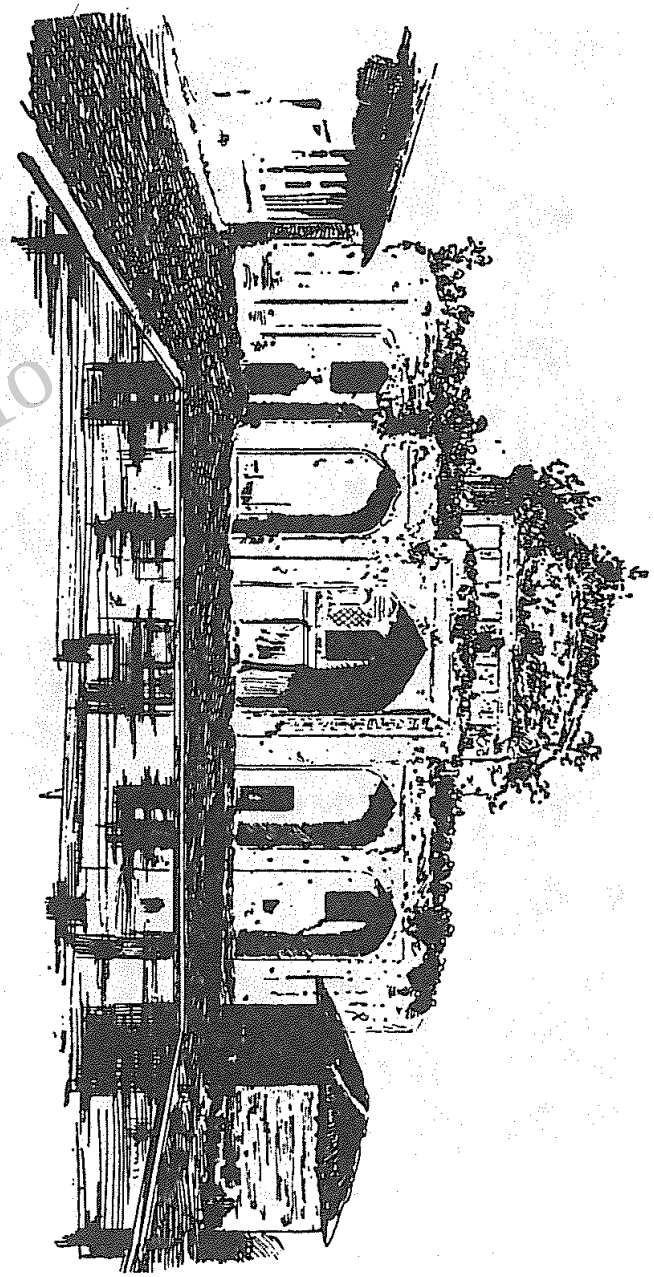

عکس شمارهٔ ۴۷: عکسی که عکاس مخصوص ناصرالدین‌شاه در محرم ۱۲۸۴ ه. ق. ازنمای شرقی مشهد میربزرگ گرفته است.

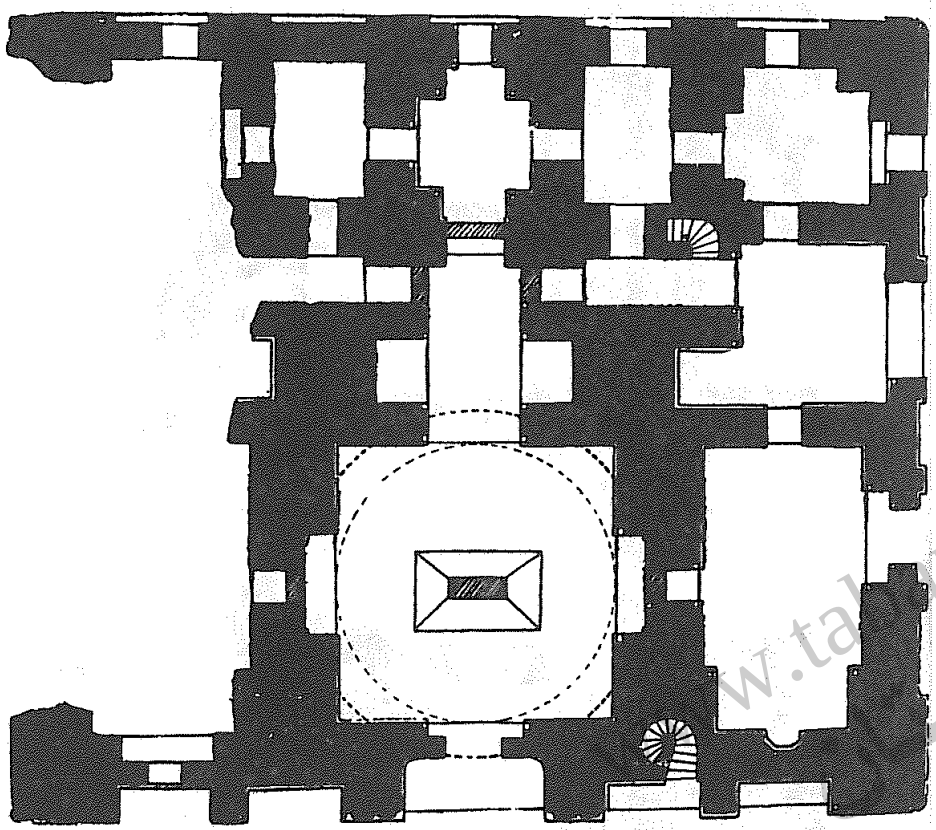
عکس شمارهٔ ۴۸: عکسی‌که دمرگان درسال۱۳۰۷ ه. ق. ازمشهد میربزرگ گرفته است.

(دمرگان، ص ۱۷۵، شکل ۸۱).

عکس شمارهٔ ۴۹: طرحی که دمرگان در سال ۱۳۰۷ ه. ق. از مشهدمیر بزرگ رسم کرده است.

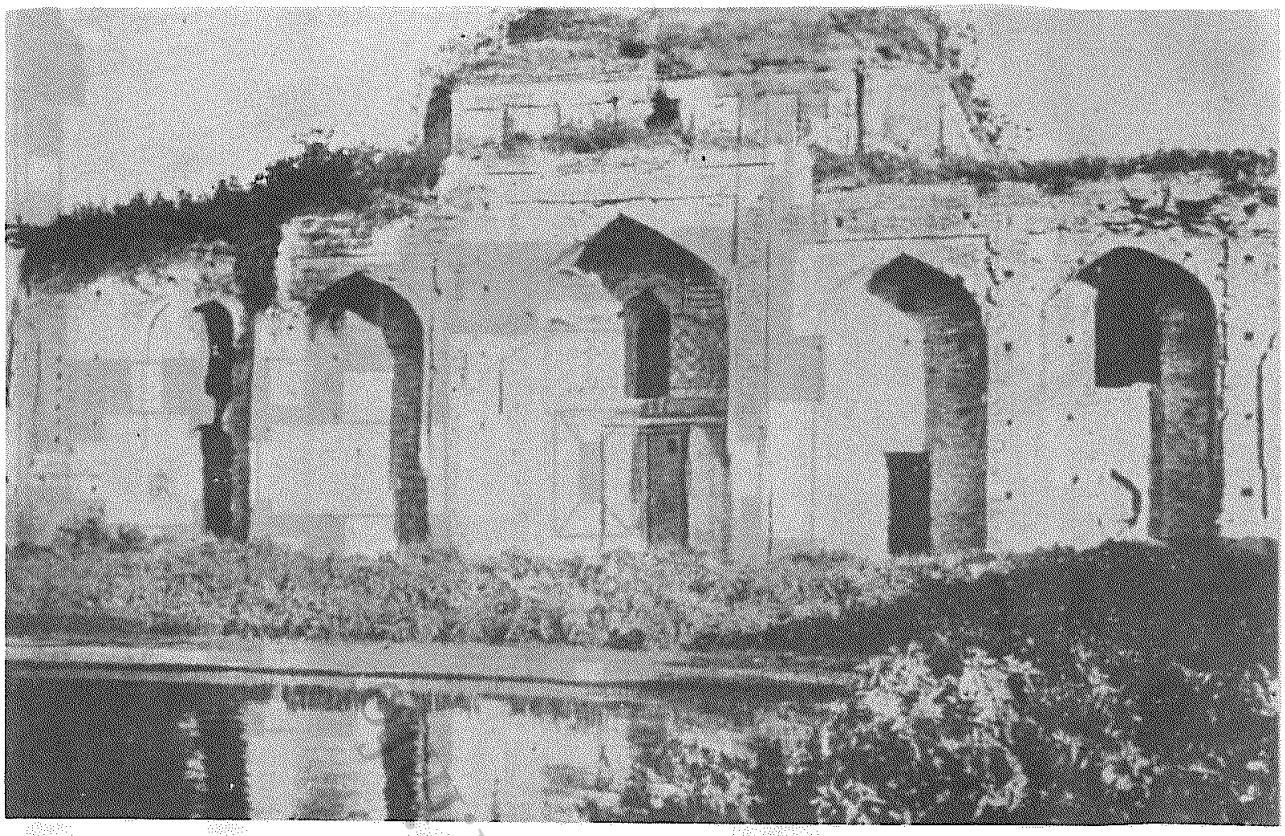
(دمرگان، ص ۱۷۴، شکل ۸۰).

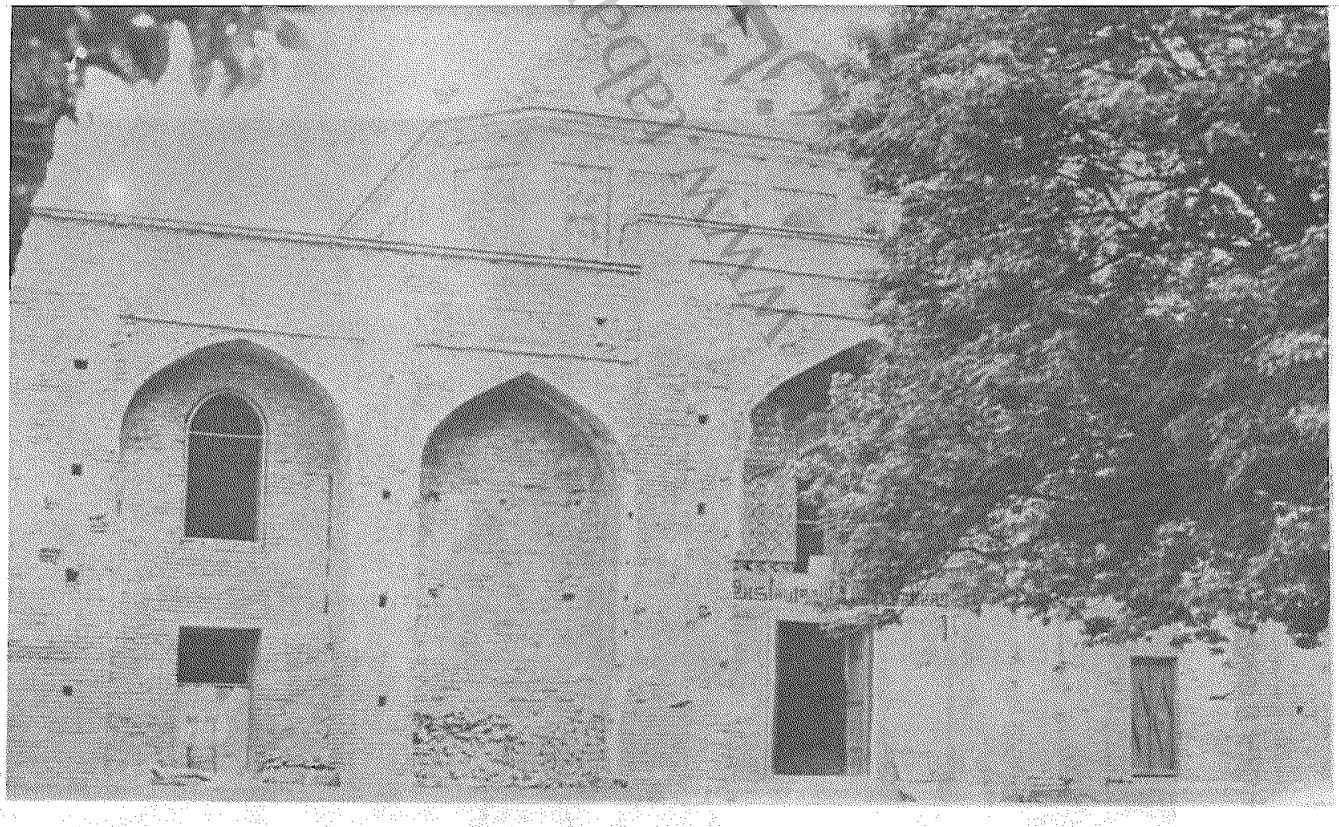
عکس شمارهٔ ۵۰: نقشه‌ای که دمرگان درسال ۱۳۰۷ ه. ق. ازمشهدمیر بزرگ کشیده است.

(دمرگان، ص ۱۷۳، شکل ۷۸).

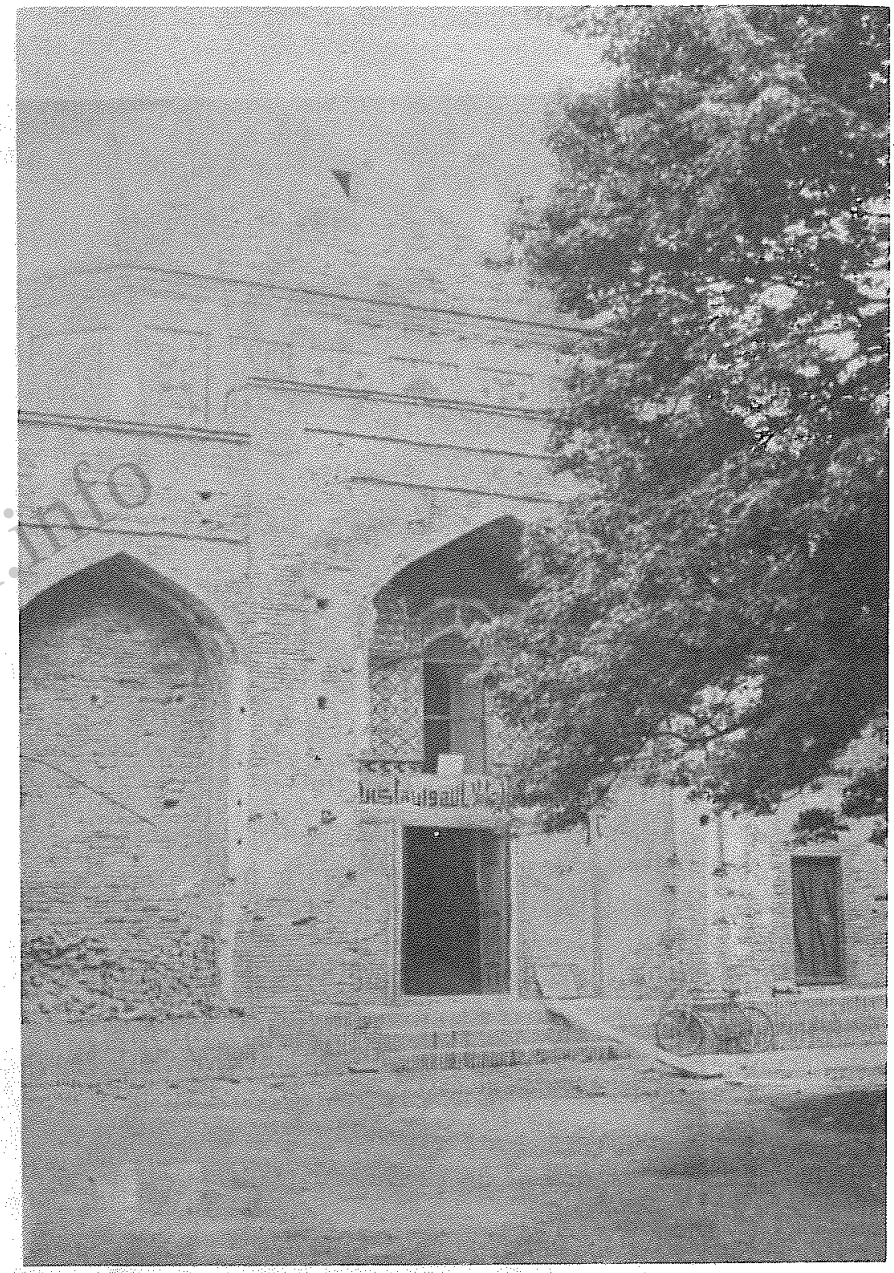
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۵۱: عکسی که رابینودرسال ۱۳۳۰ ه. ق. ازمشهد میربزرگ برداشته‌است.
(گیلان رابینو، لوحهٔ شمارهٔ ۸۷).

عکس شمارهٔ ۵۲: نمای مشهد میربزرگ درسال ۱۳۵۶ شمسی.

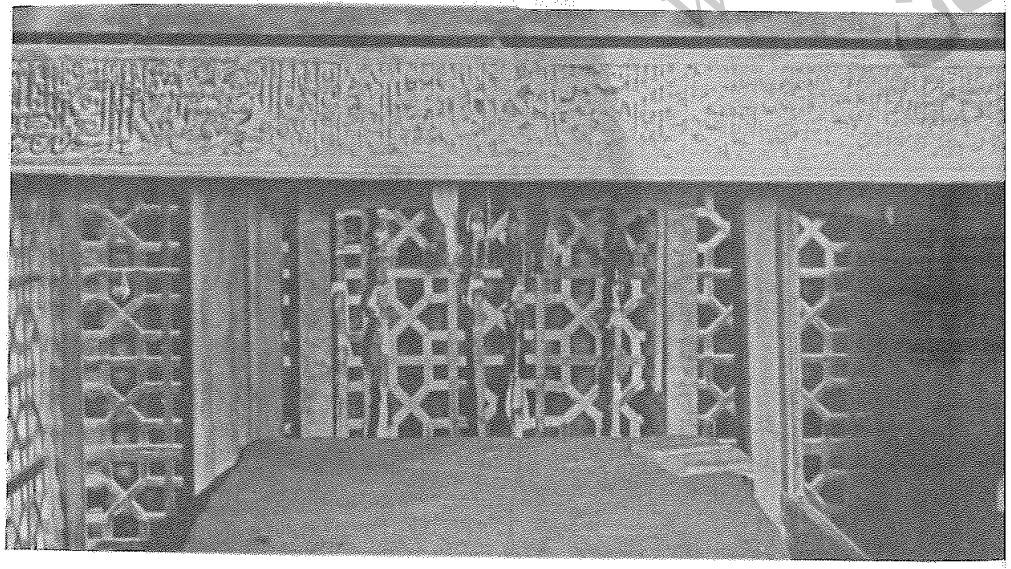

عکس شمارهٔ ۵۳: نمای دیگری از مشهد میر بزرگ درسال ۱۳۵۶ شمسی.

شمارهٔ ۵۴: سنگی در ایوان جلو در ورودی مشهد میربزرگ.

عکس شمارهٔ ۵۵: نمونه‌ای ازکتیبهٔ صندوق و ضریح مشهد میربزرگ.

www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۵۶: سنگی لپه‌ای مدور در گورستان مشهد میر بزرگ.

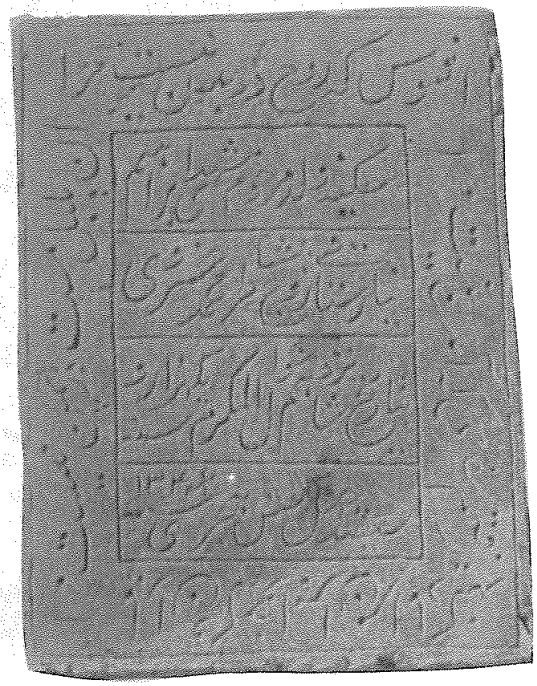
عکس شمارهٔ ۵۷: سنگی لپه‌ای و مدور در گورستان مشهد میربزرگ.

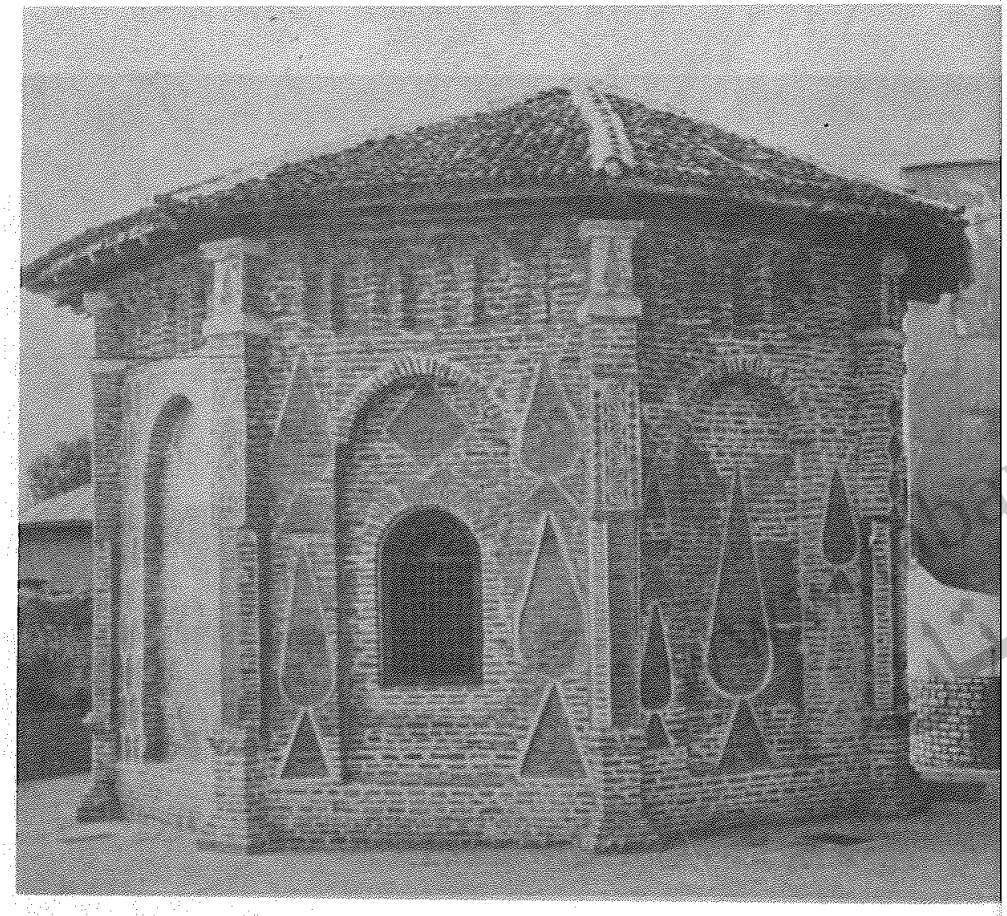
عکس شمارهٔ ۵۸: سنگی لپه‌ای بیضی شکل در گورستان مشهد میربزرگ.

عکس شمارهٔ ۵۹: سنگی تراشیدهٔ سفید رنگ
در گورستان مشهد میربزرگ.

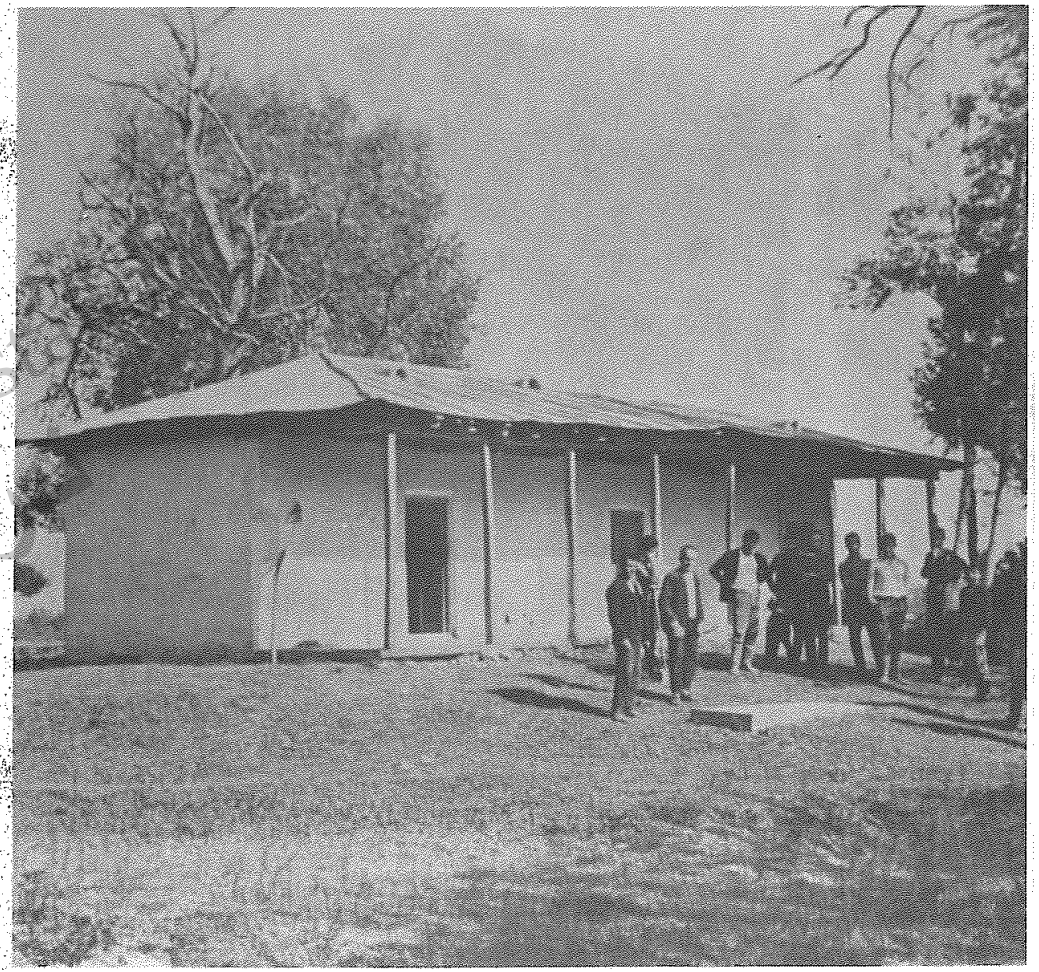

عکس شمارهٔ ۶۰:
سنگی مستطیل شکل و سفید رنگ،
در گورستان مشهد میربزرگ.

عکس شمارهٔ ۶۱: بنای امامزاده قاسم در محلهٔ پایین بازارآمل.

عکس شمارهٔ ۶۲: بنای قدیمی امامزاده فضل‌بن موسی در دهکدهٔ خشت‌سر اهلم رستاق.

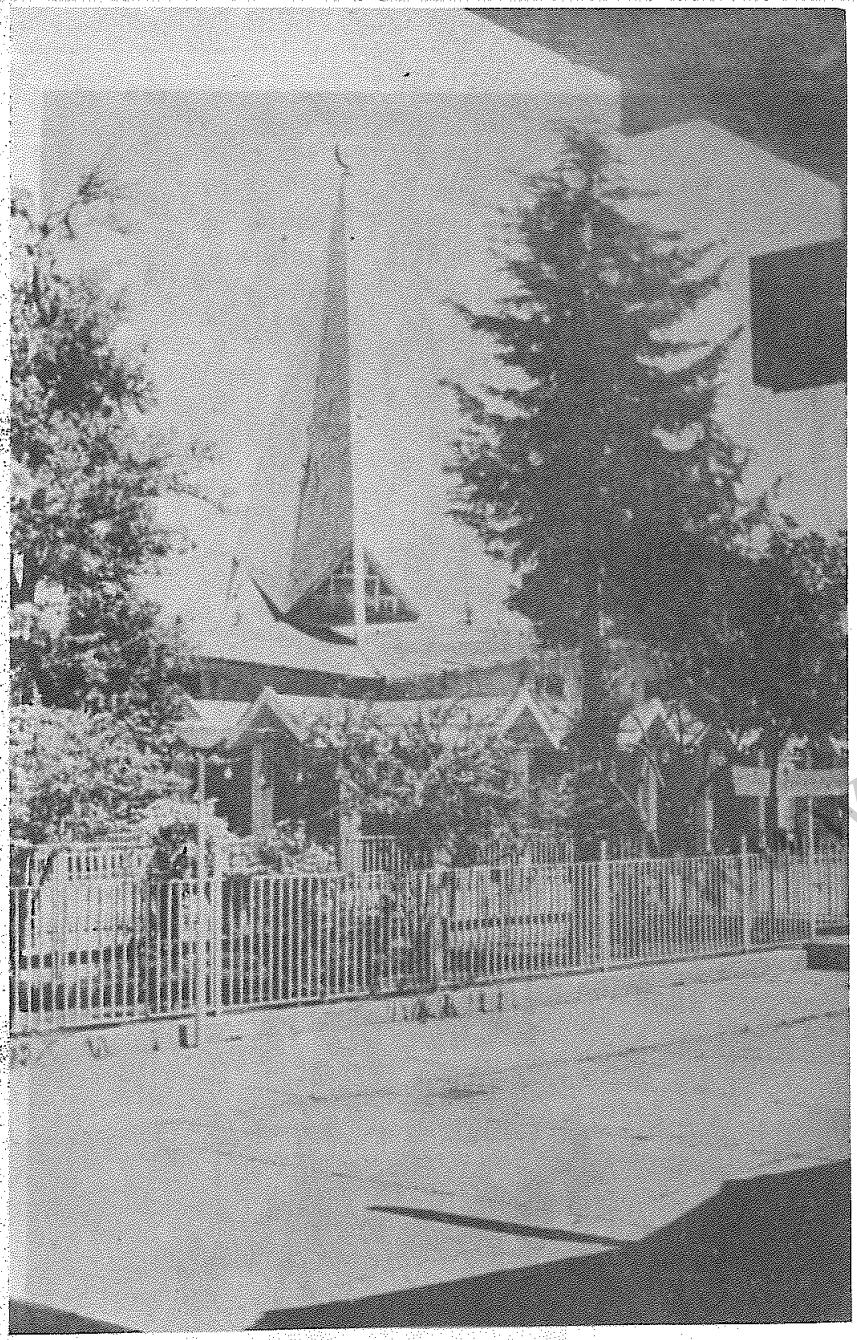

عکس شمارهٔ ۶۳: سنگ قبر شمارهٔ یك در گورستان امامزاده فضل‌بن موسی.

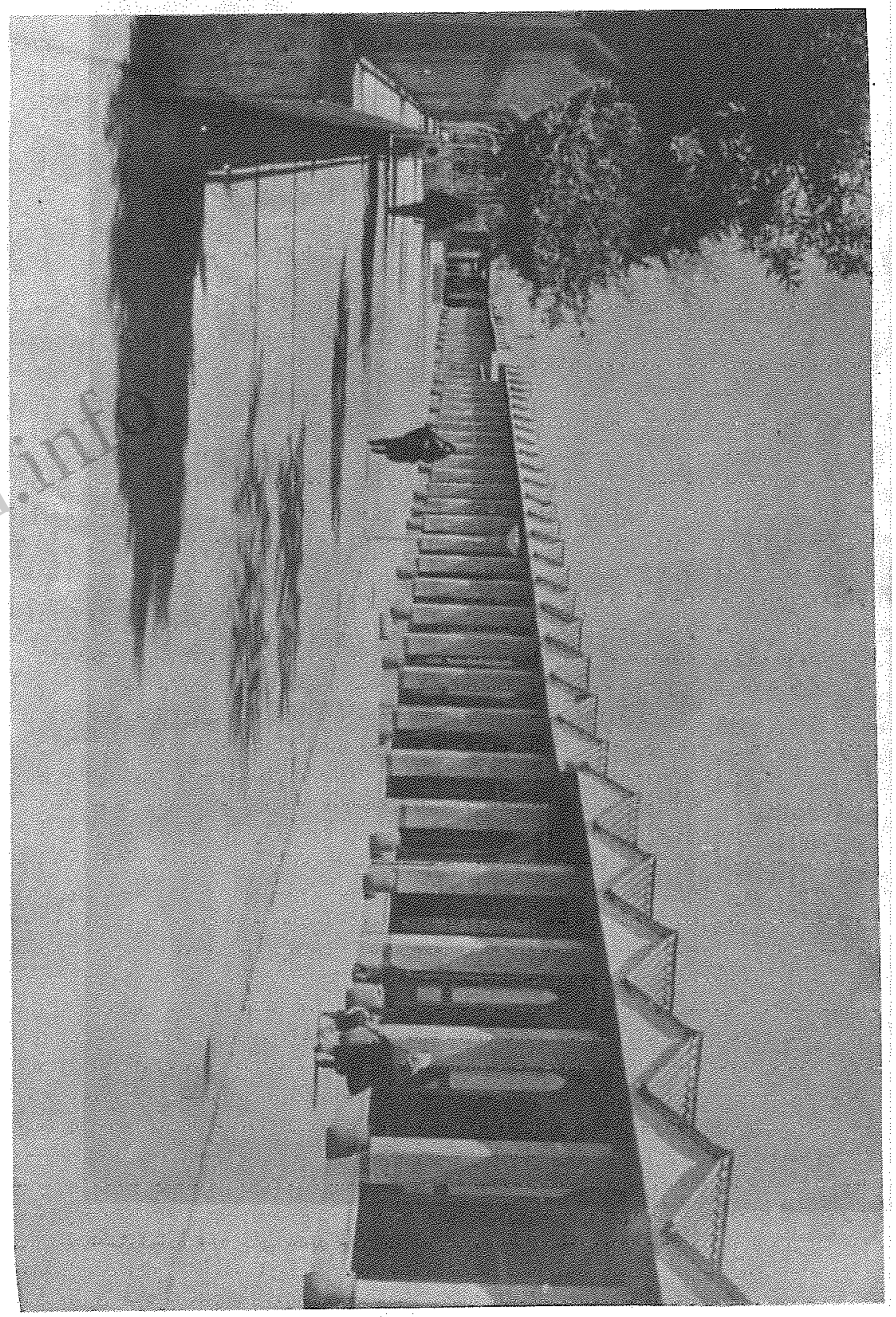

عکس شمارهٔ ۶۵: بقعه وسقانفار طاووس خاتون در سرین‌کلای اهلم رستاق.

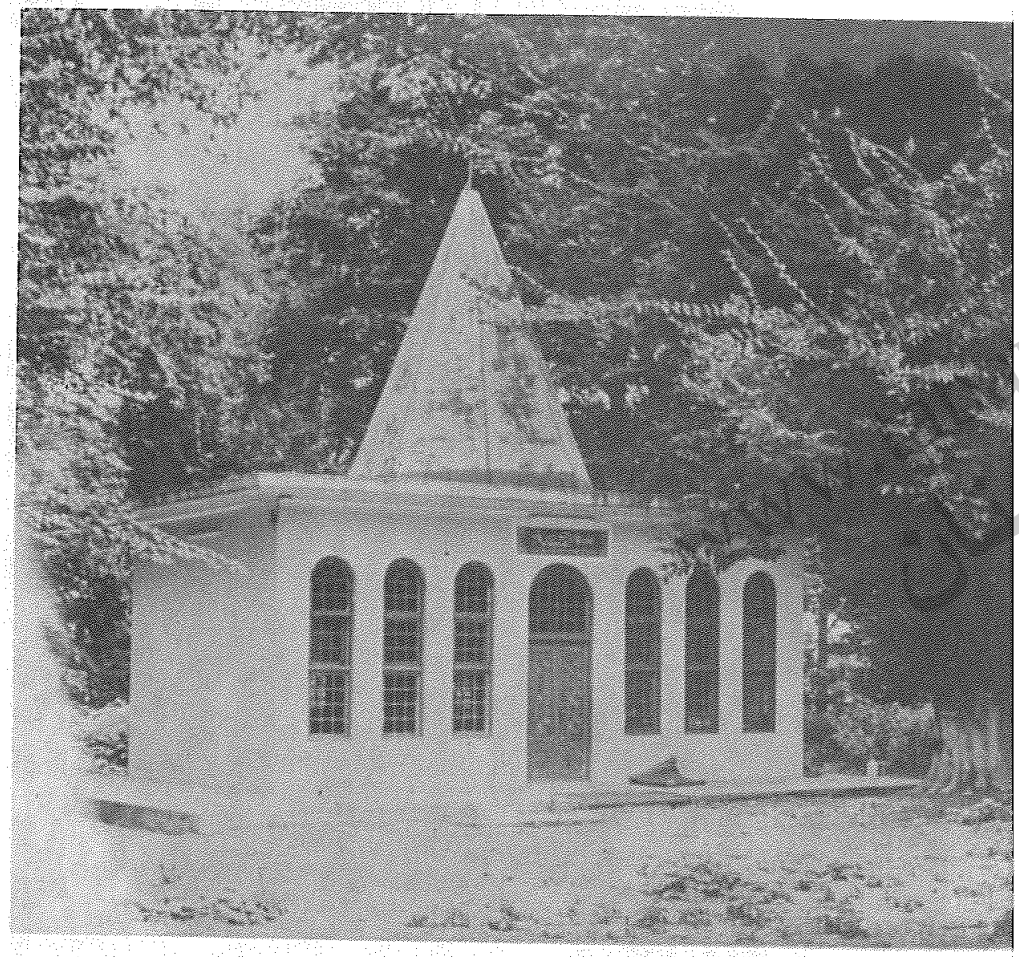
عکس شمارهٔ ۶۶: بنای جدید امامزاده عبدالله دراسکومحلهٔ لینکوه.

www.tabarestan.info
تبرستان

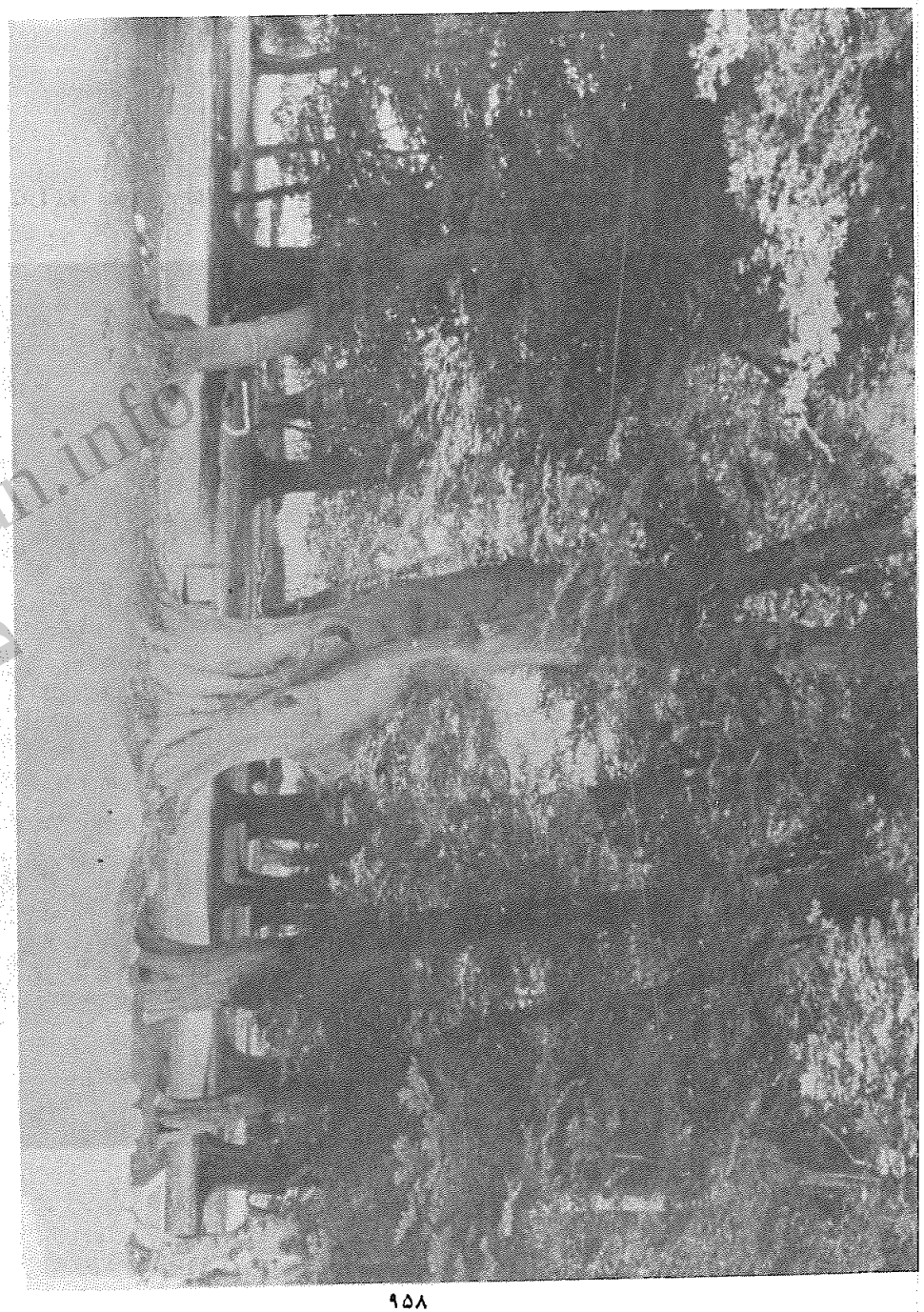

عکس شمارهٔ ۶۷: از زائر سراهای امامزاده عبدالله دراسکو محلهٔ لیتکوه.

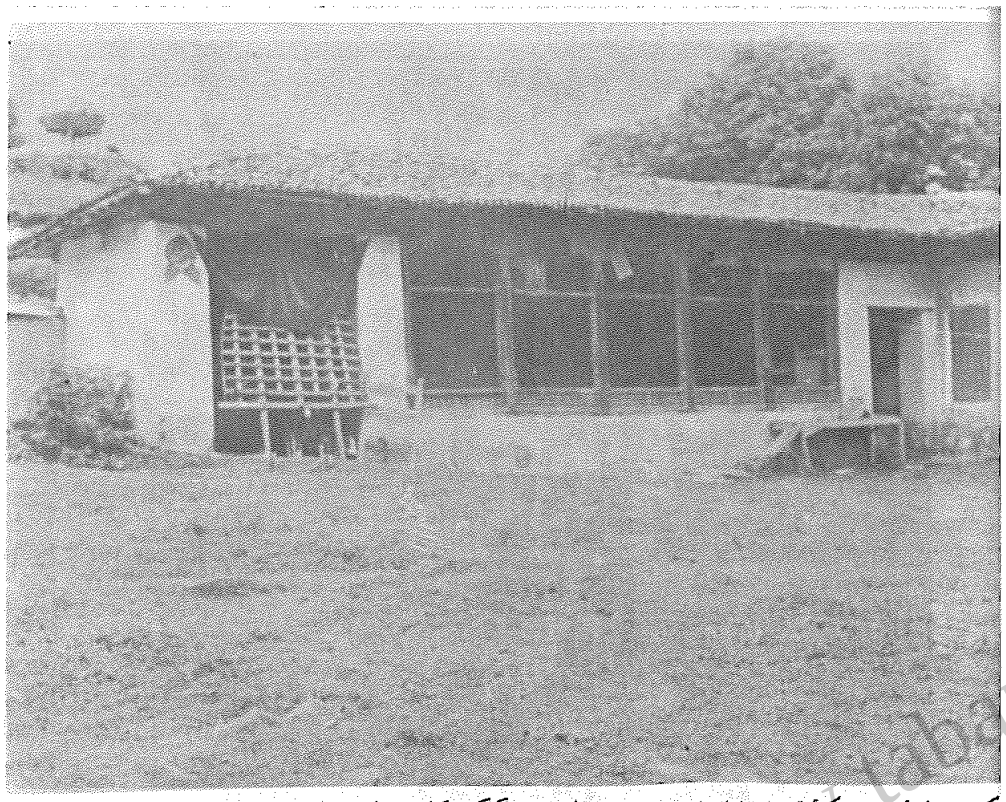
عکس شمارهٔ ۶۸: بنای تازه ساز امامزاده قاسم در قجر محلهٔ لیتکوه.

tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۶۹: بینهٔ اطراف امامزاده قاسم در قجرمحلهٔ لینکوه.

عکس شمارهٔ ۷۰: تکیهٔ قدیمی امامزاده سید سیف‌الدین در گنگرج کلای چلاو .

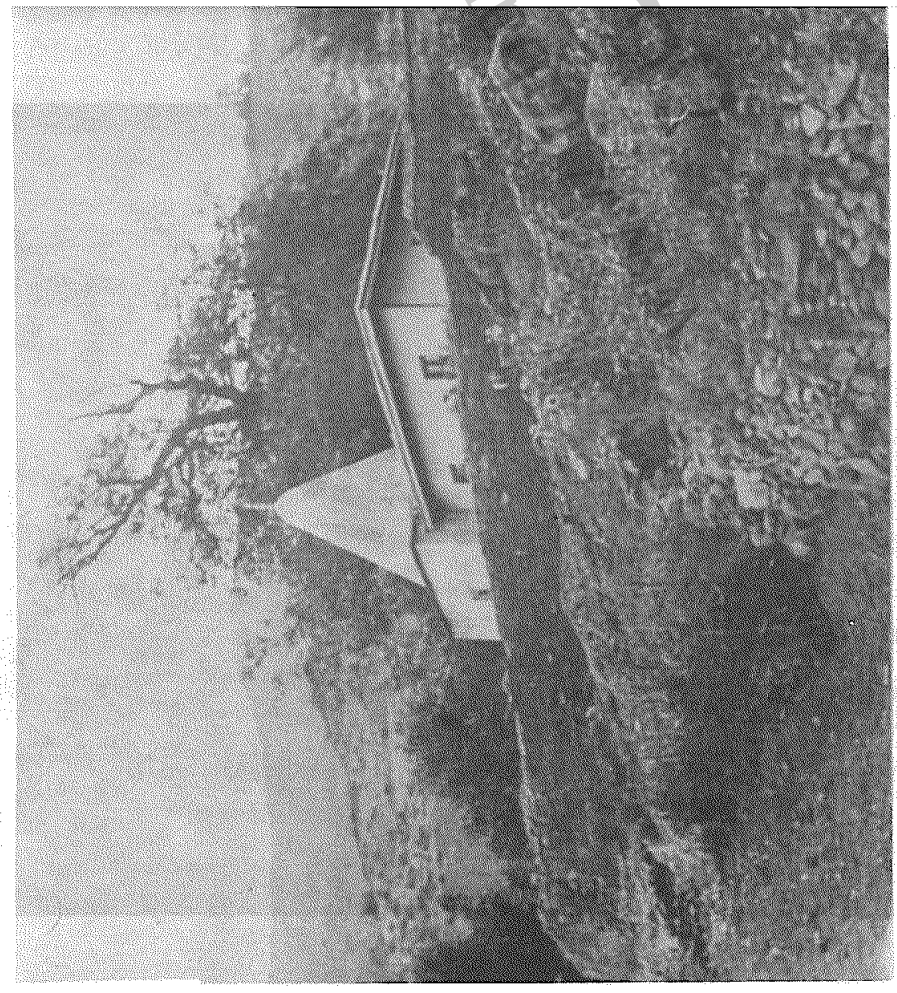

عکس شمارهٔ ۷۱: سنگ قبری در گورستان تکیهٔ سید سیف‌الدین در گنگرج کلای چلاو.

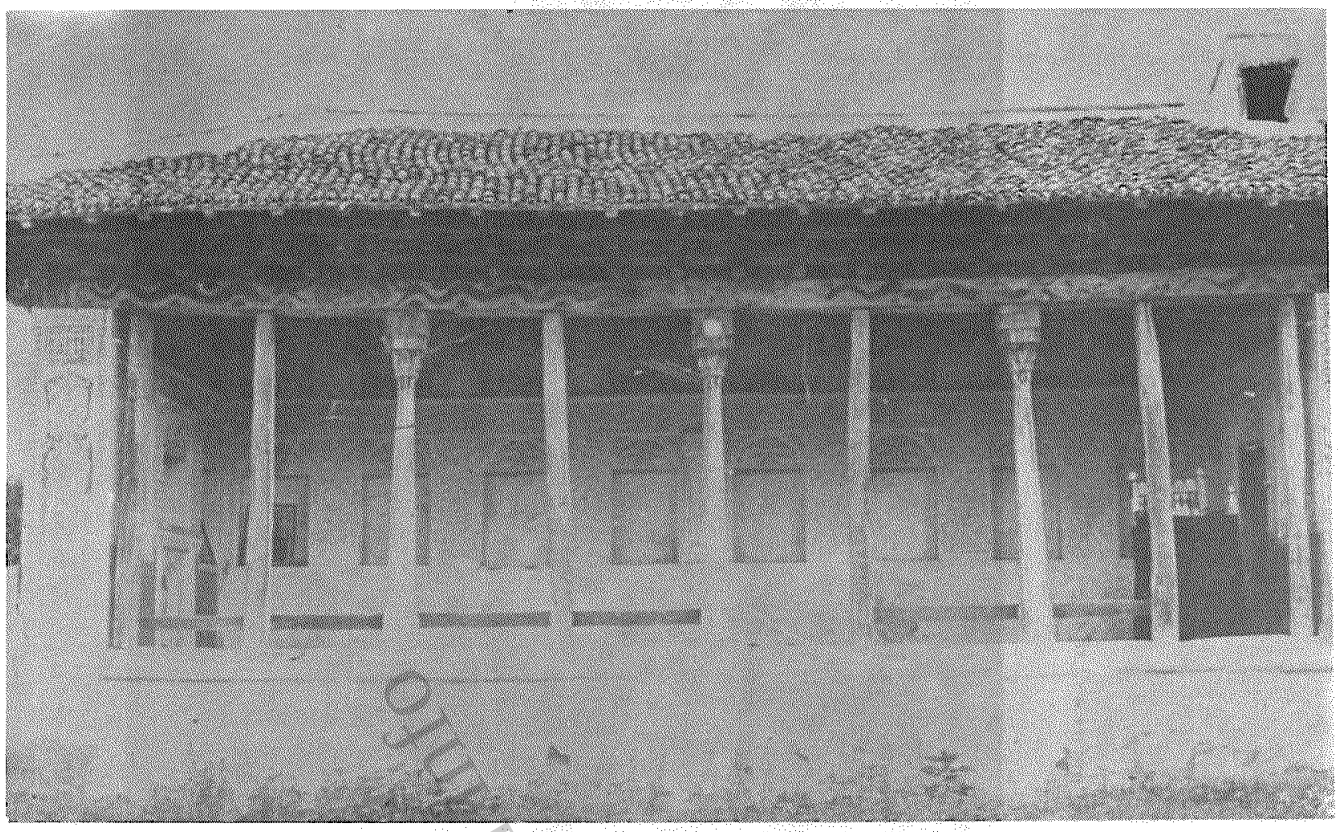
www.tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۷۲: دورنمای سنگ چال مرکز بخش چلاو آمل.

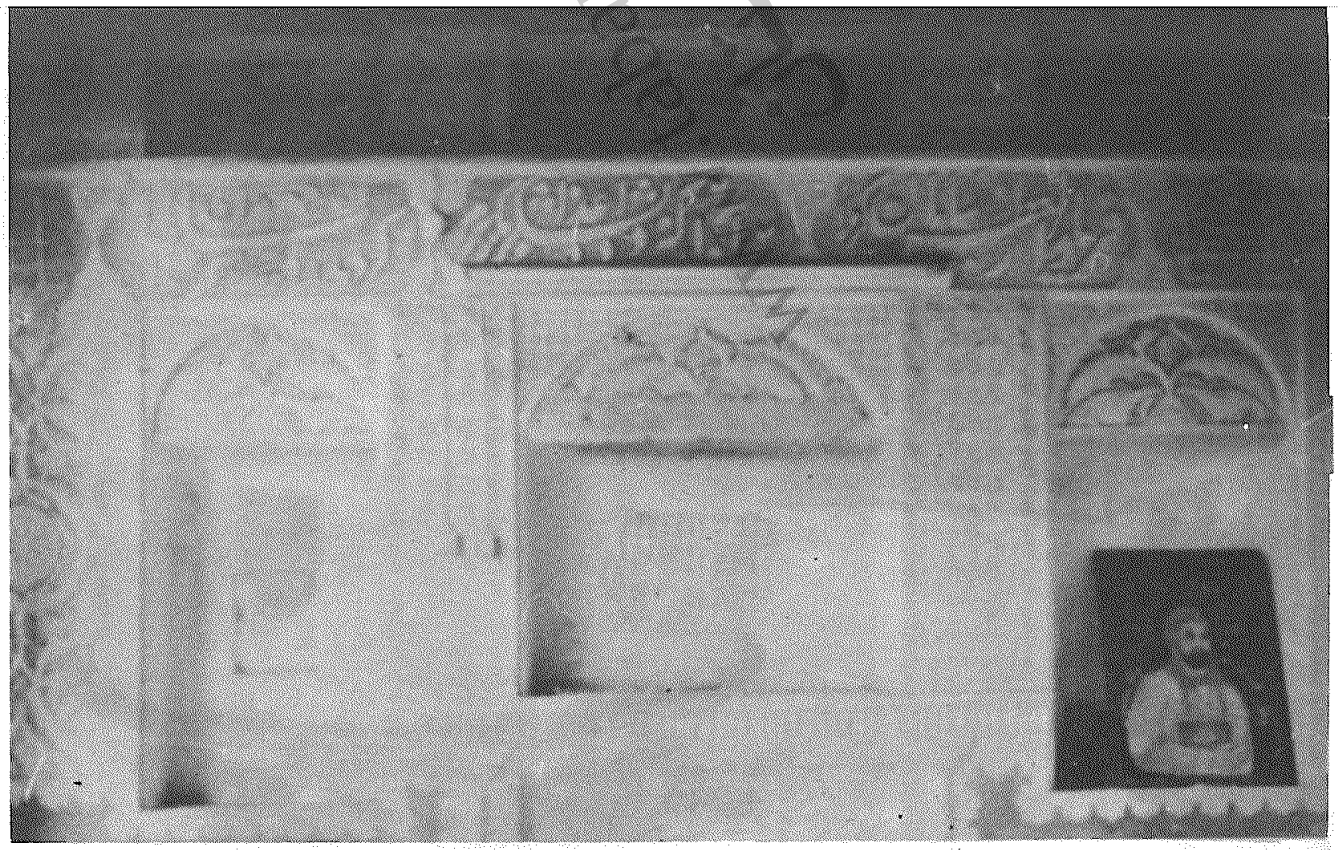

عکس شمارهٔ ۷۳: امامزاده حسن در دهکدهٔ لپاش چلاو آمل.

۹۶۲

عکس شمارهٔ ۷۴: تکیهٔ فیروزکلا در دهکدهٔ فیروزکلای دشت‌سرآمل.

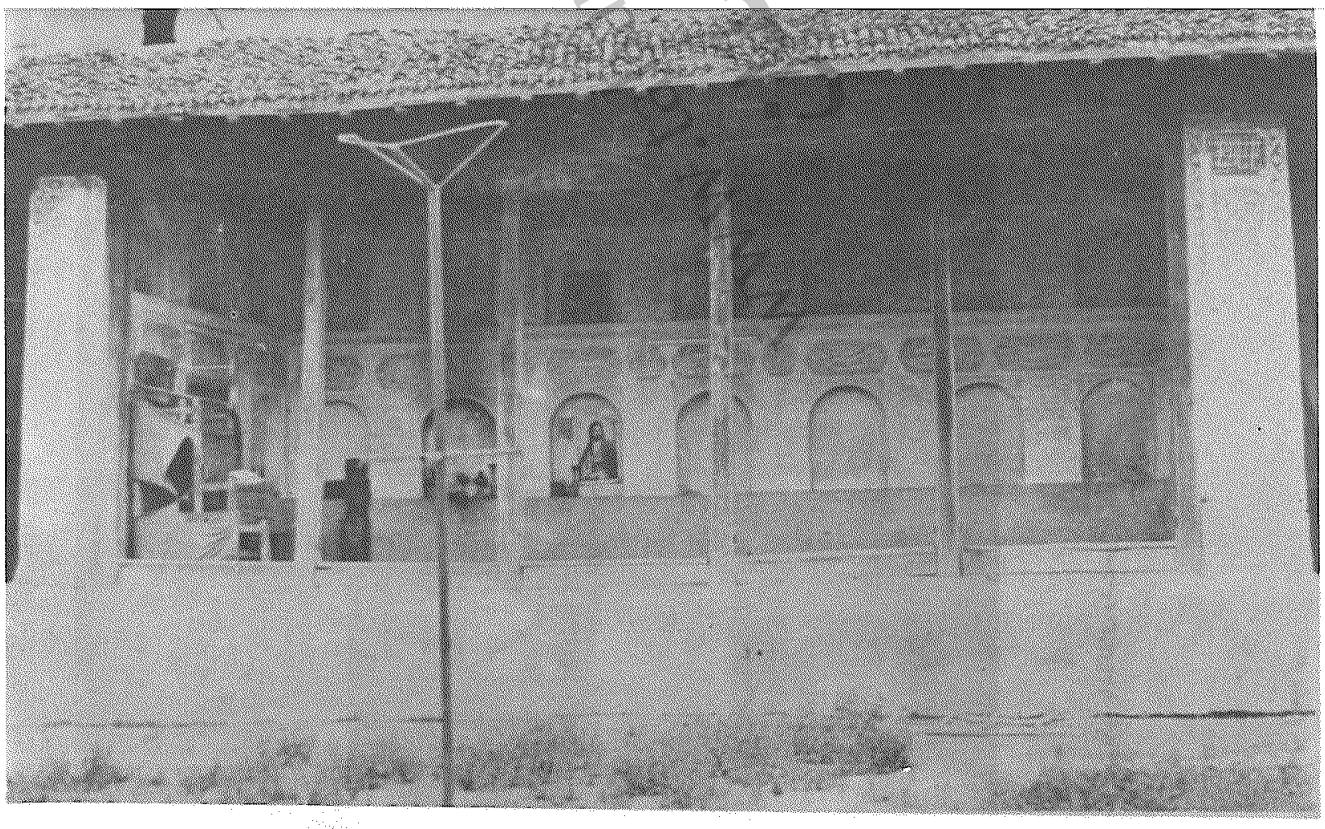
۹۶۳

عکس شمارهٔ ۷۵: گچ‌بریهای تکیهٔ فیروزکلای دشت‌سرآمل.

۹۶۴

عکس شمارهٔ ۷۶: امامزاده عبدالله (عباس) در دهکدهٔ فیروزکلای دشت‌سرآمل.

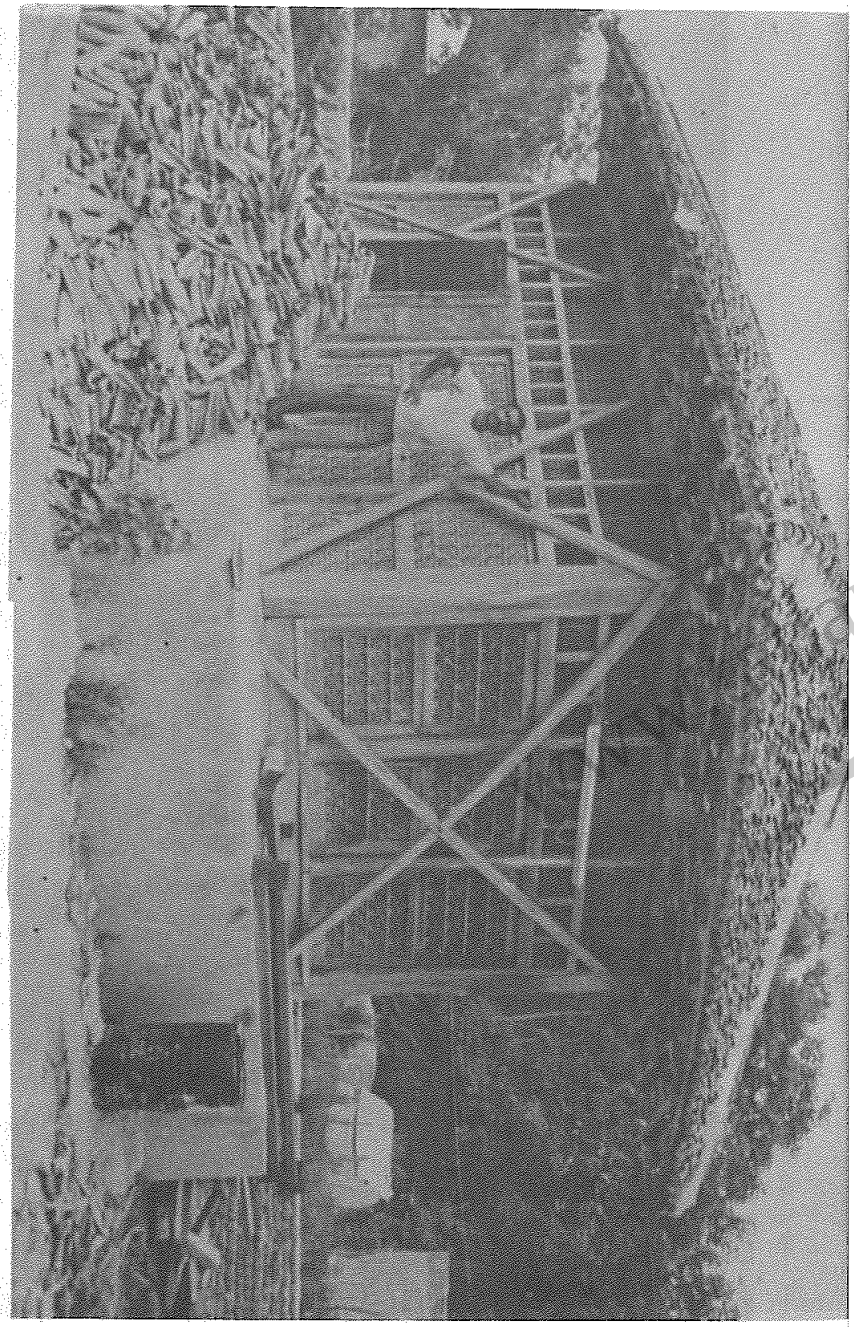

۹۶۵

عکس شمارهٔ ۷۷: تکیهٔ پاشاکلای دشت‌سرآمل

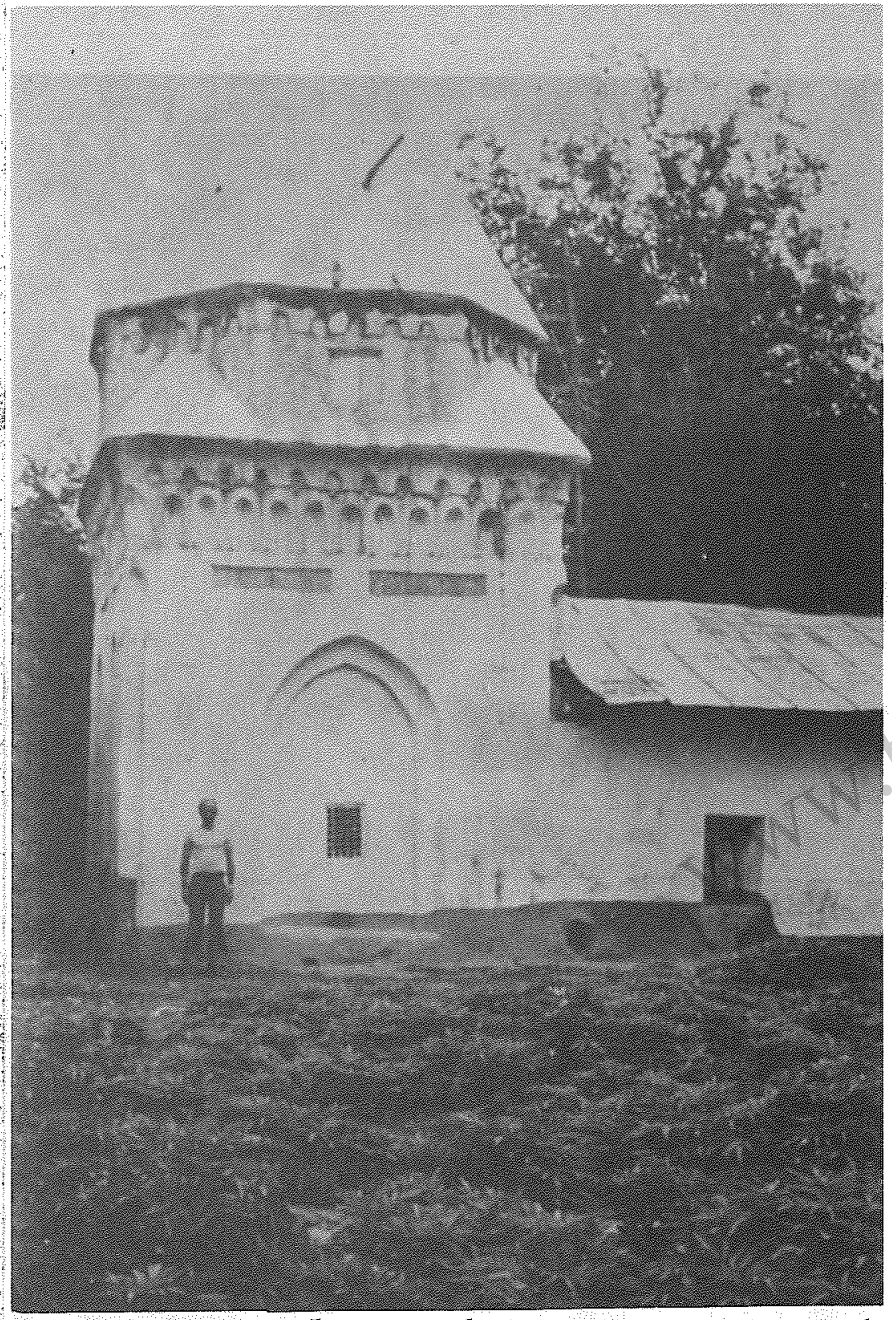
عکس شمارهٔ ۷۸: سقانفار تکیهٔ پاشاکلای دشت‌سر آمل.

عکس شماره ۷۹: سقاخانهٔ تکیهٔ پاشاکلای دشت‌سر آمل.

عکس شمارهٔ ۸۰: خانم پل در راه باغ‌کلا به شهرکلا.

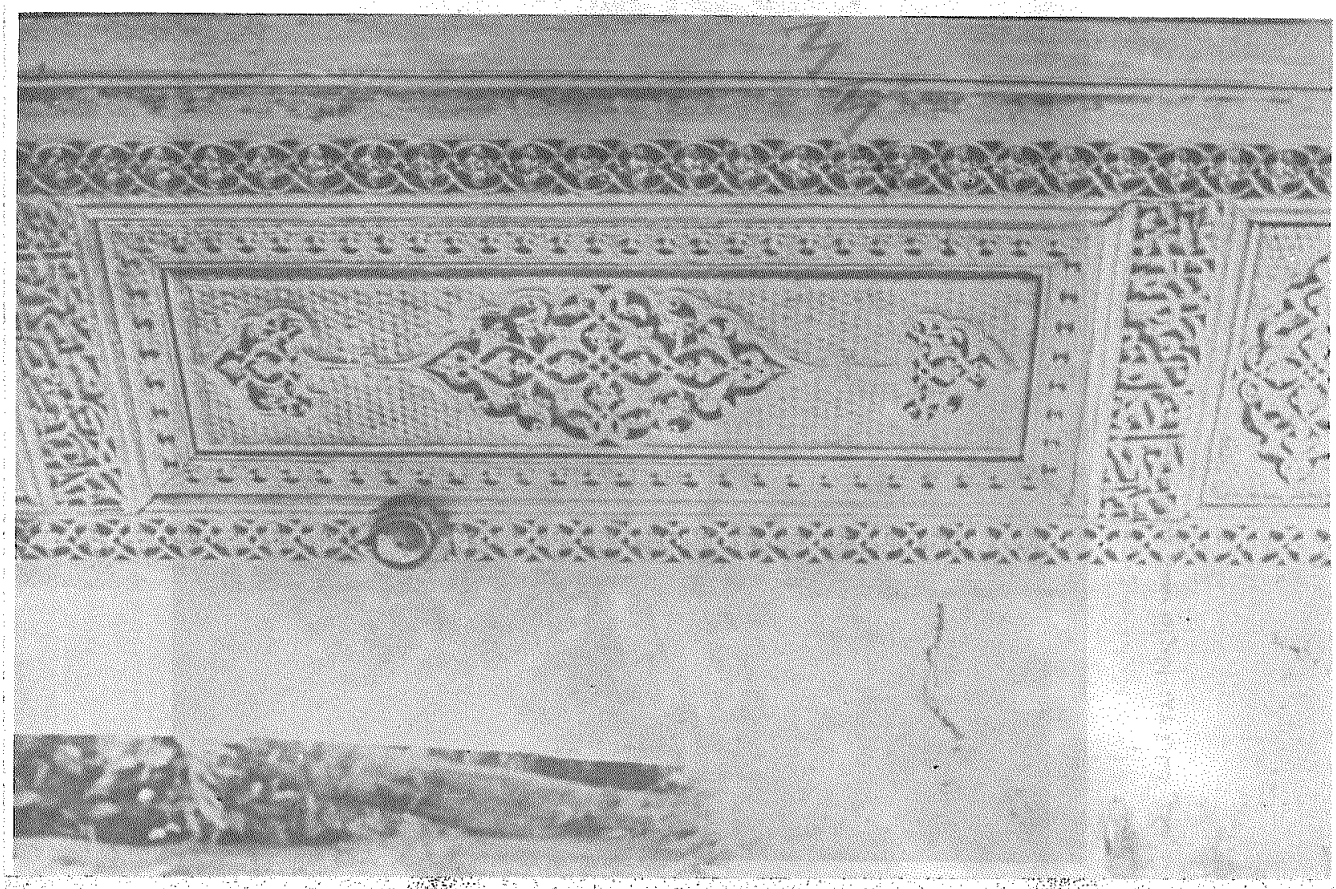
عکس شمارهٔ ۸۱: بقعهٔ درویش اسماعیل در کمانگرکلای دشت‌سر آمل.

www.tabarestan.info
تبرستان

۹۷۰

عکس شمارهٔ ۸۲: امامزاده عبدالله در دهکدهٔ شهنه‌کلای دشت‌سر آمل.

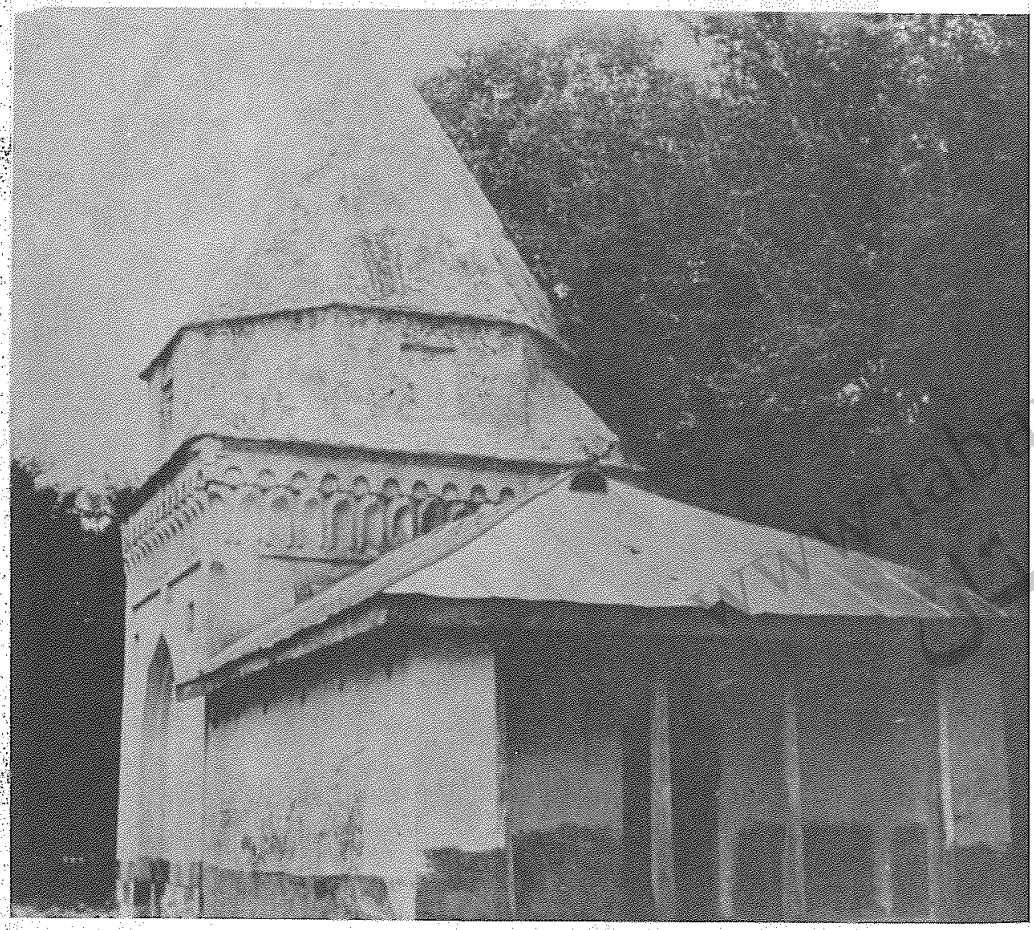
۹۷۱

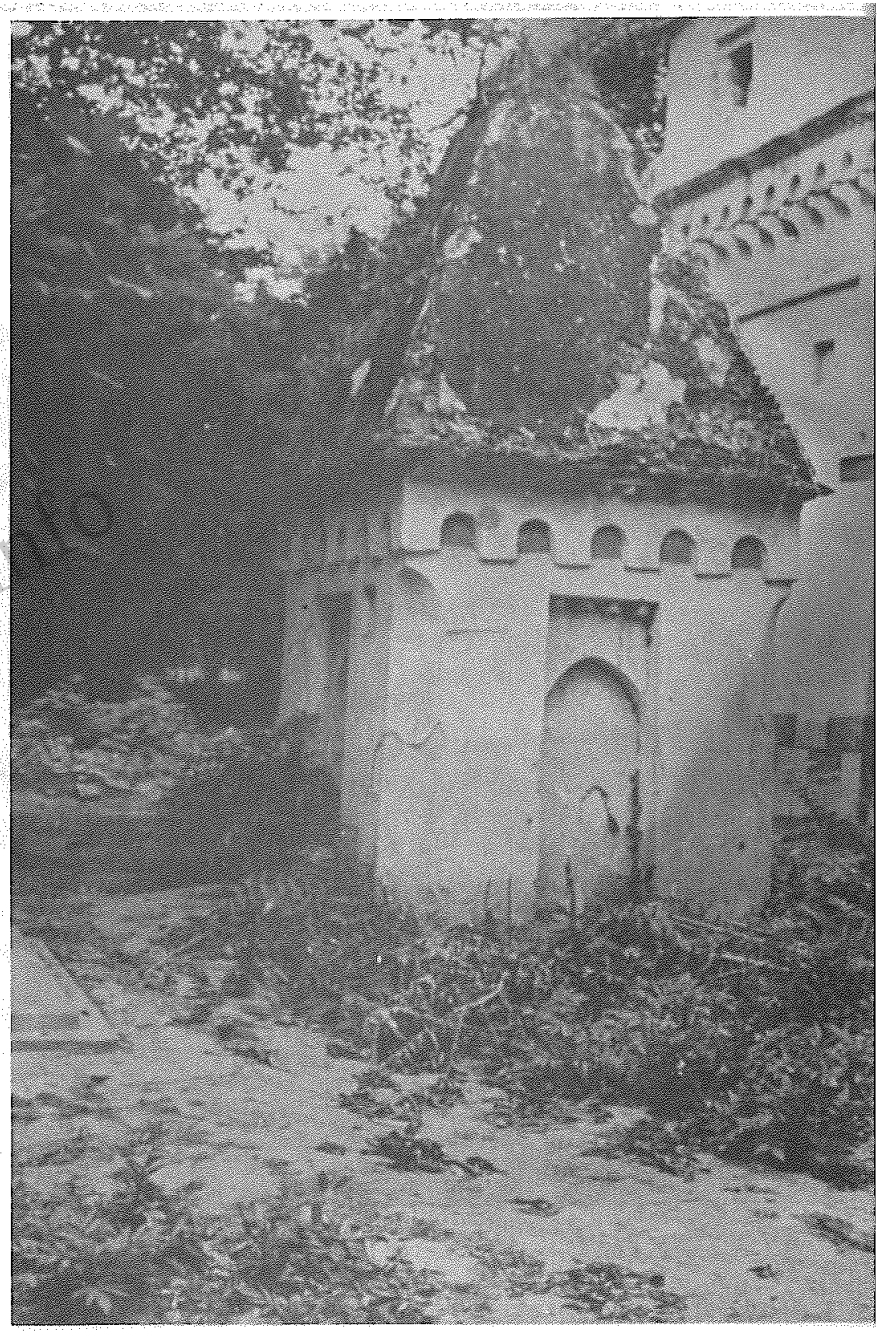
عکس شمارهٔ ۸۳: در ورودی مسجد امامزاده عبدالله درشهنه‌کلای دشت‌سر آمل.

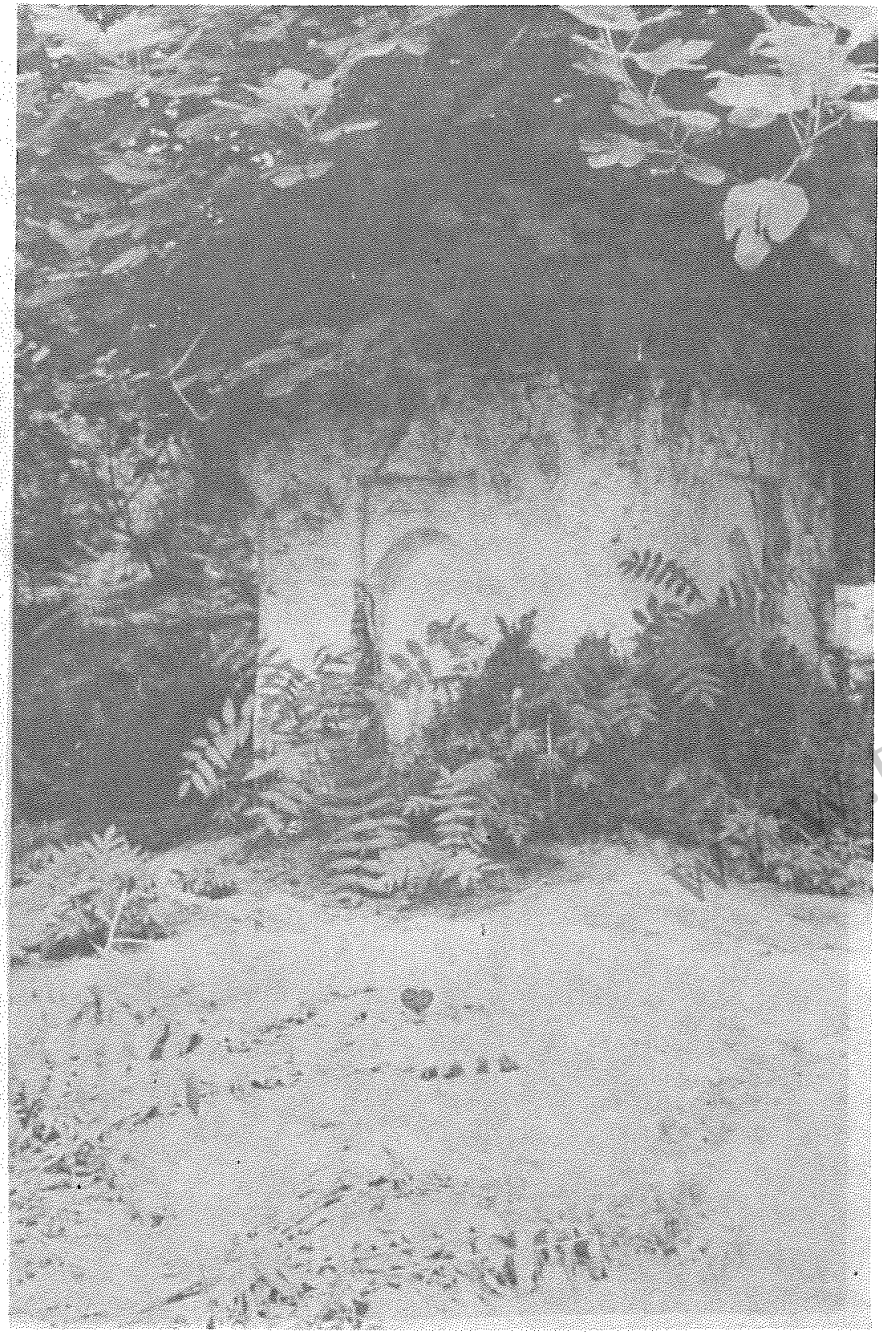
عکس شمارهٔ ۸۴: امامزاده محسن در تمسك دشت‌سرآمل.

عکس شمارهٔ ۸۵: امامزاده قاسم در اراضی کیکرون محله پایین هشتل دشت‌سرآمل.

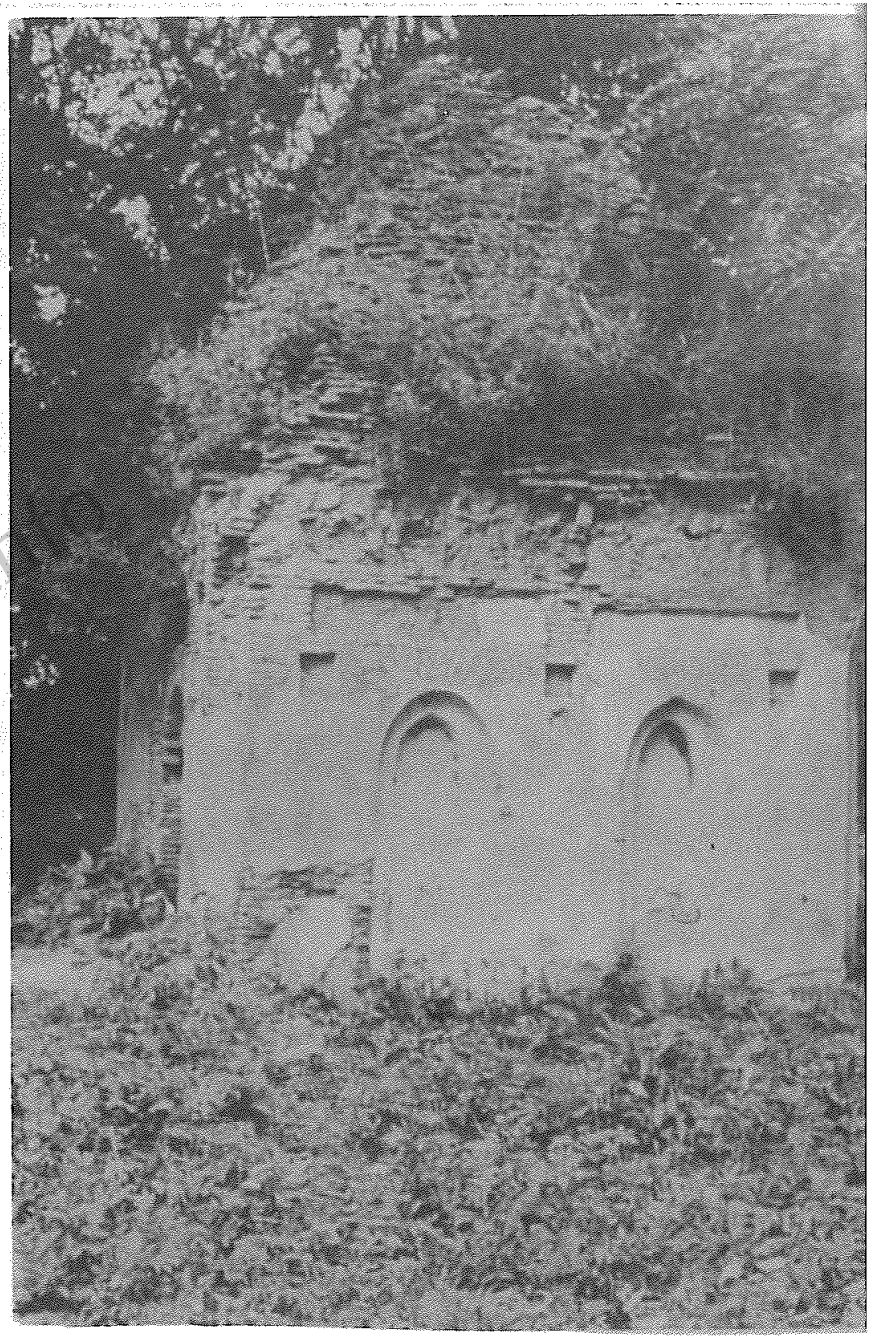

عکس شمارهٔ ۸۶: گنبد اول در گورستان بقعهٔ امامزاده قاسم هشتل دشت‌سر آمل.

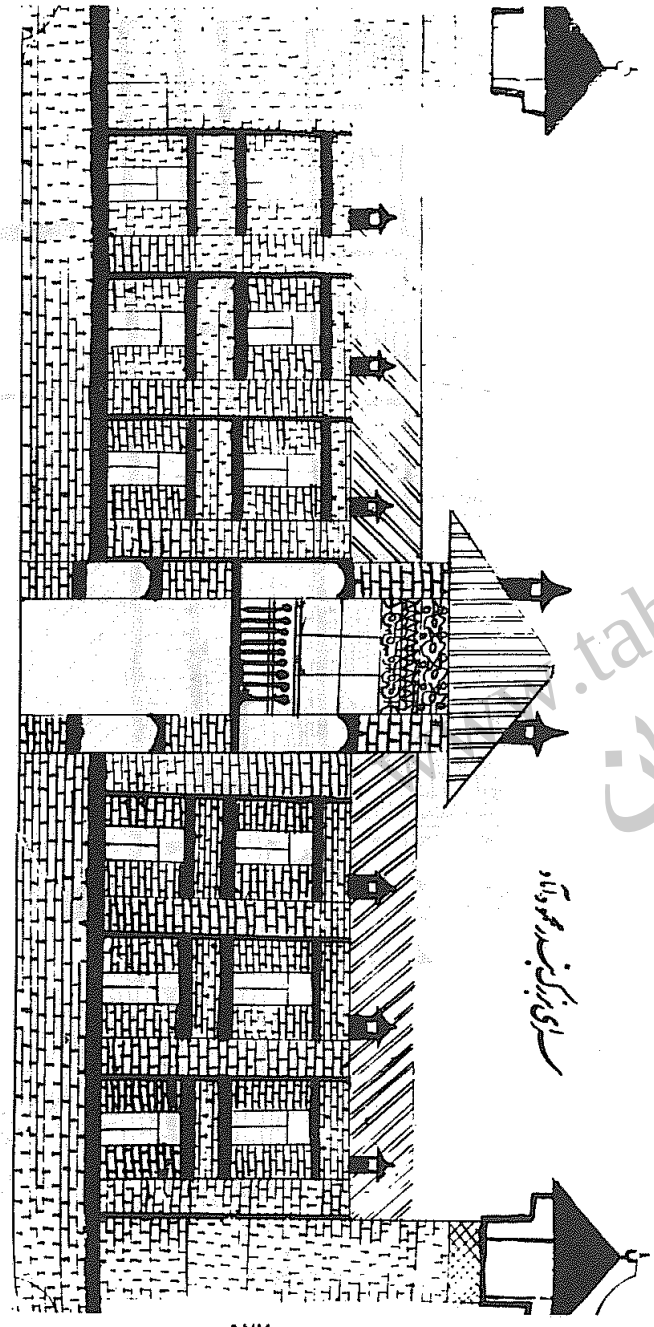

عکس شمارهٔ ۸۷. گنبد دوم در گورستان بقعهٔ امامزاده قاسم هشتل دشت‌سر آمل.

tabarestan.info
تبرستان

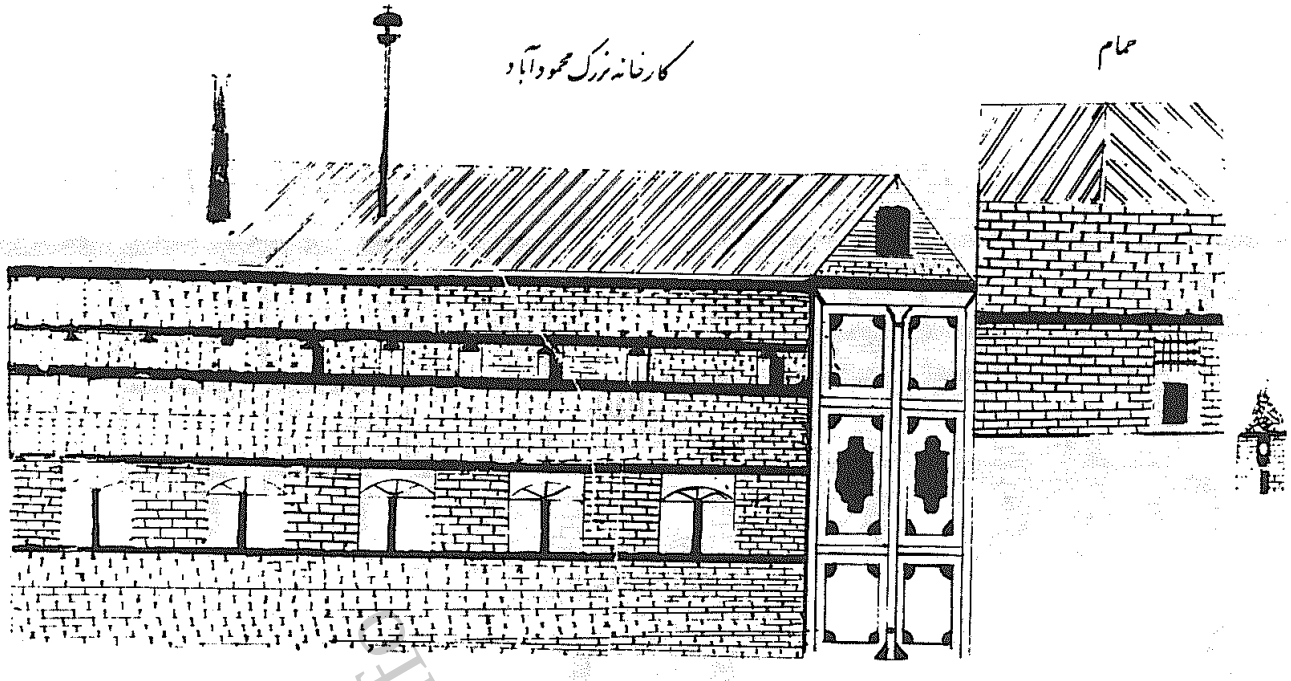
عکس شمارهٔ ۸۸: گنبد سوم در گورستان بقعهٔ امامزاده قاسم هشتل دشت‌سر آمل.

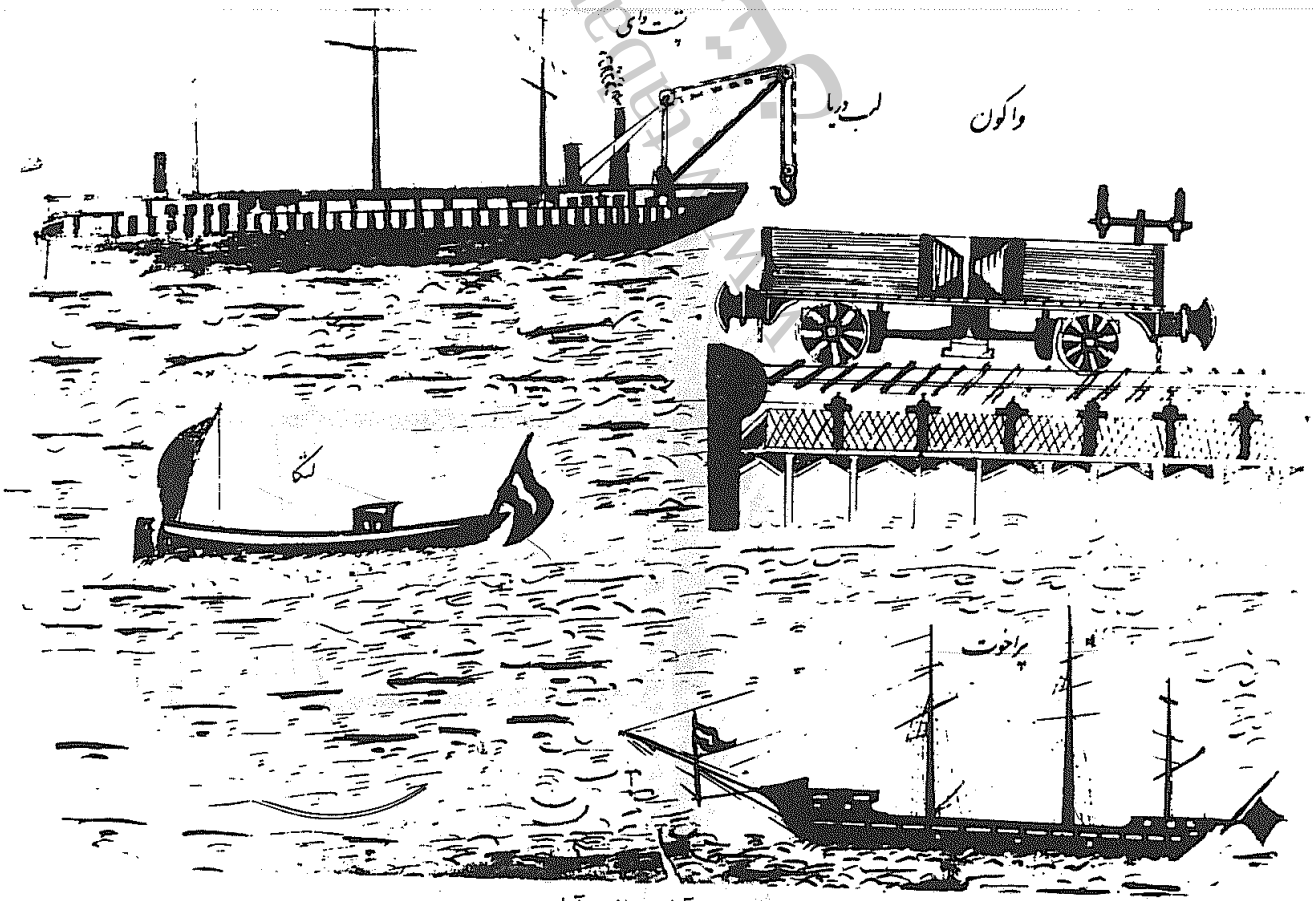
سرای بزرگ بندرگاه محمودآباد

عکس شمارهٔ ۸۹: سرای بزرگ بندرگاه محمودآباد هر ازبی آمل.

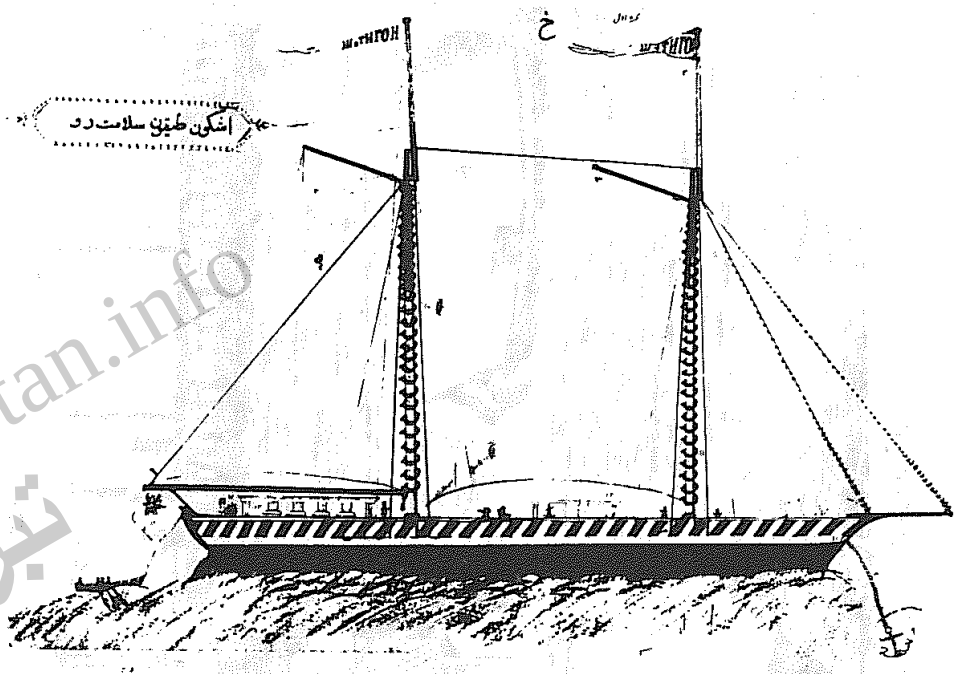
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۹۰: کارخانهٔ بزرگ و سایر تأسیسات محمودآباد هرازپی آمل.

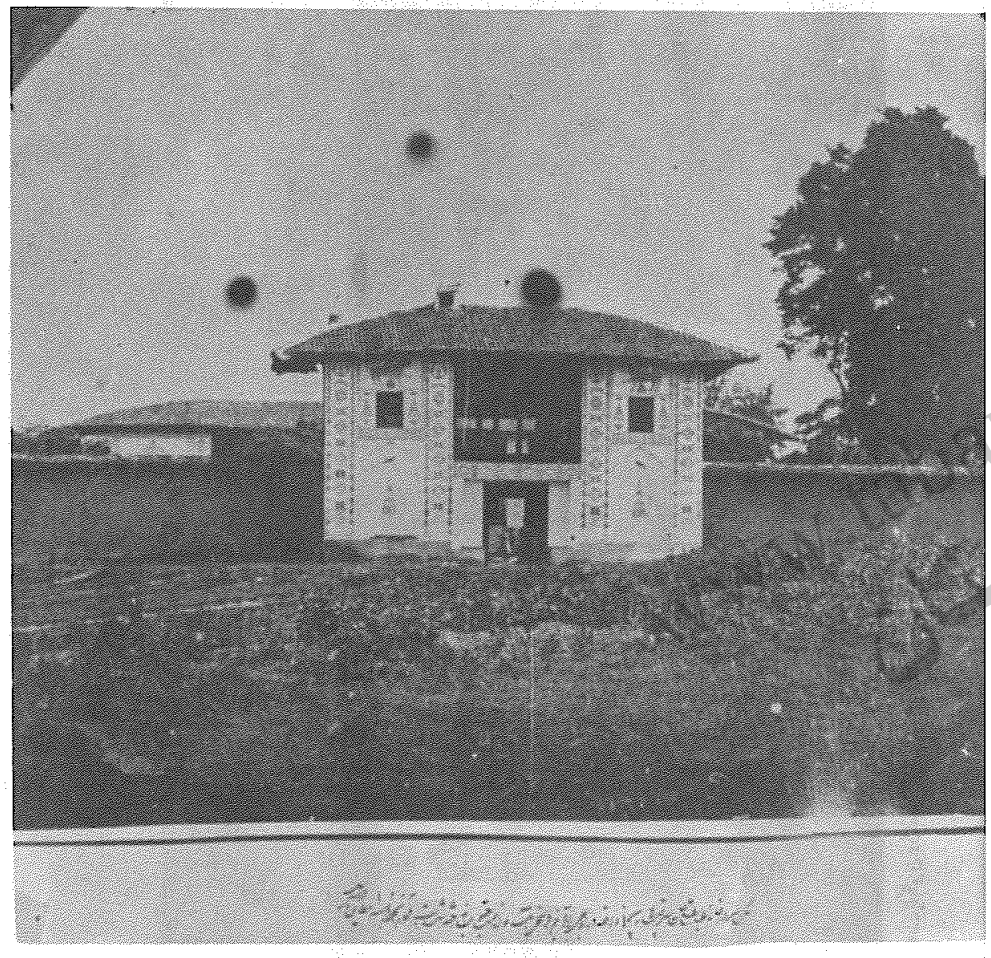

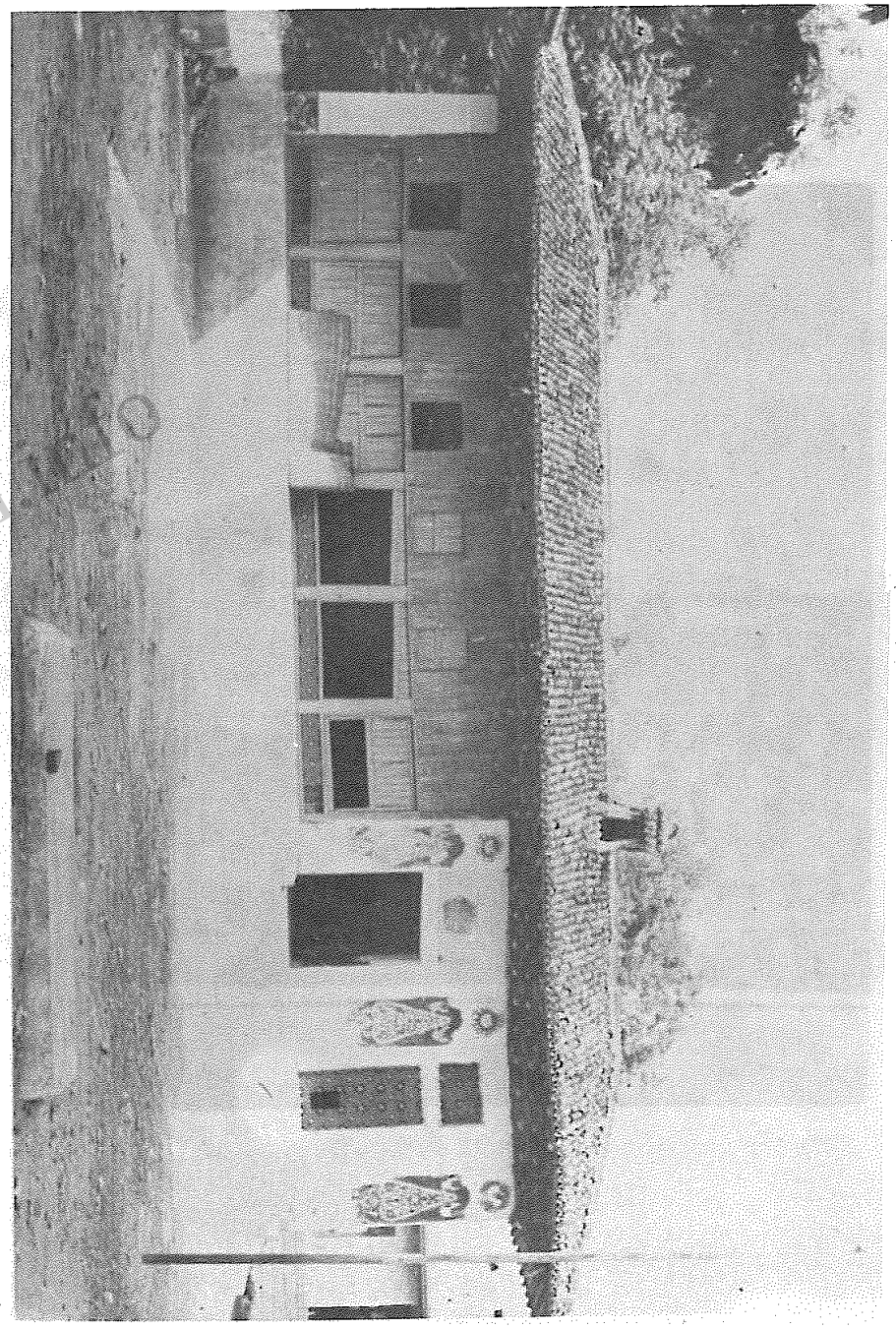
عکس شمارهٔ ۹۱: اسکلهٔ بزرگ وطرز بارگیری کشتیها در محمودآباد هرازپی آمل.

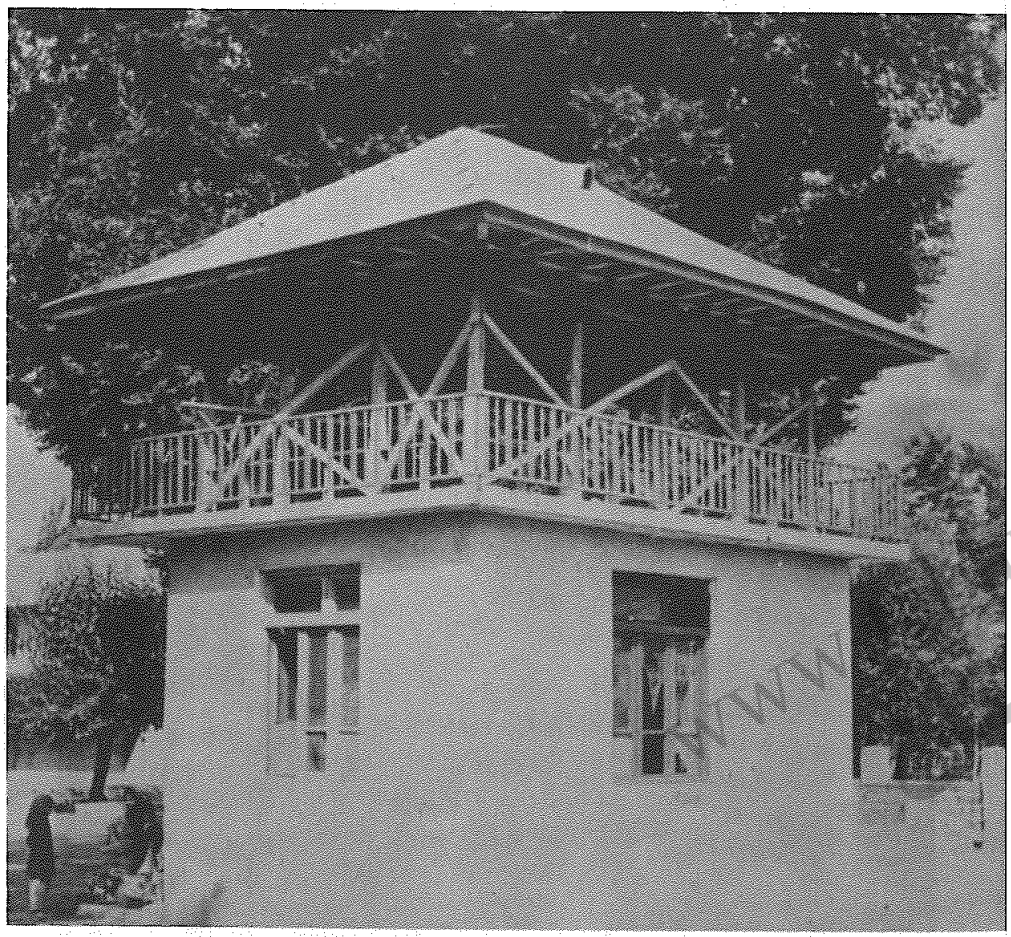
عکس شمارهٔ ۹۲: نقشهٔ اشقون طیقون سلامت رو برای حمل ونقل کالا از محمود آباد.

عکس شمارهٔ ۹۳: نمای جنوبی سردرخانهٔ عباسقلی‌خان سرتیپ لاریجانی دراوجی آباد.

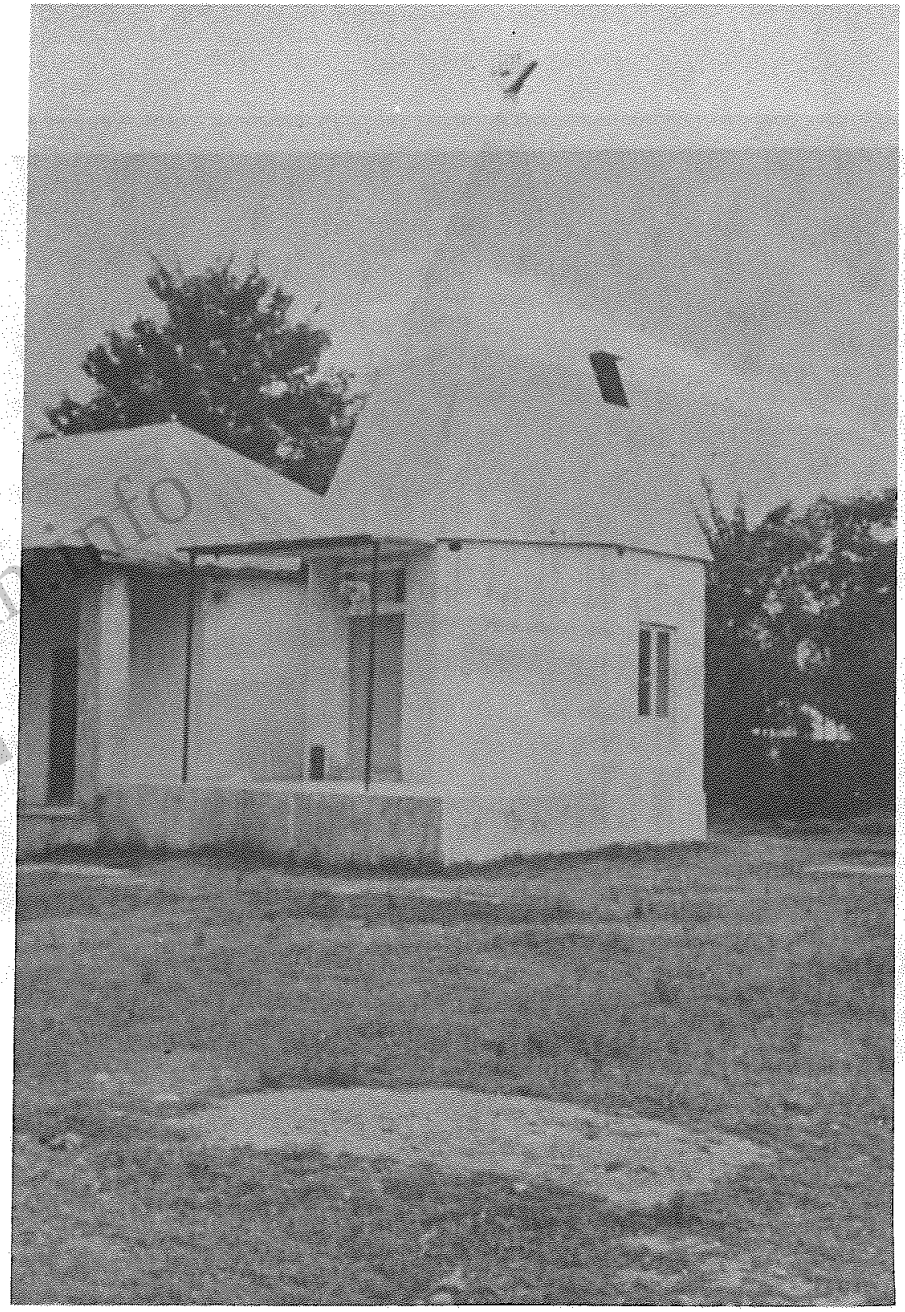

عکس شمارهٔ ۹۴: تکیهٔ هف پلکون درمعلم کلای هرازبی آمل.

عکس شمارهٔ ۹۵: سقانفار تکیهٔ هف پلکون در معلم‌کلای هرازبی آمل.

www.tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۹۶: بقعهٔ امامزاده مطهر در دهکدهٔ مطهردابوی آمل.

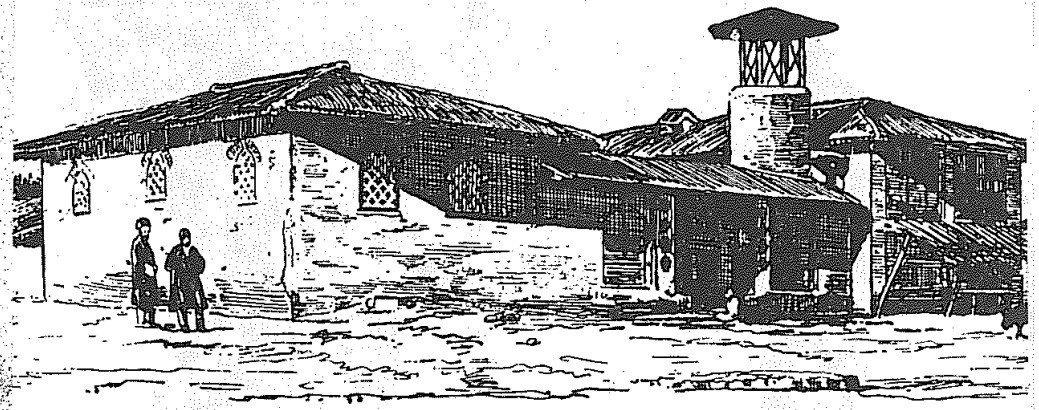
عکس شمارهٔ ۹۷: بقعهٔ سید نورالدین در اراضی پمبه‌جار مرزنگوی دابو.

عکس شمارهٔ ۹۸: منظره‌ای از خرابیهای بابل و نوسازیهای رضاخان.

عکس شمارهٔ ۹۹: منظره‌ای از خرابیهای بابل ونوسازیهای رضاخان.

عکس شمارهٔ ۱۰۰: کلاج مشهد (کلاغ مسجد) بارفروش (بابل).

(دمرگان: ص ۱۶۹).

عکس شمارهٔ ۱۰۱، طرح سیاه قلم بتوسط دمرگان از باغشاه بابل.

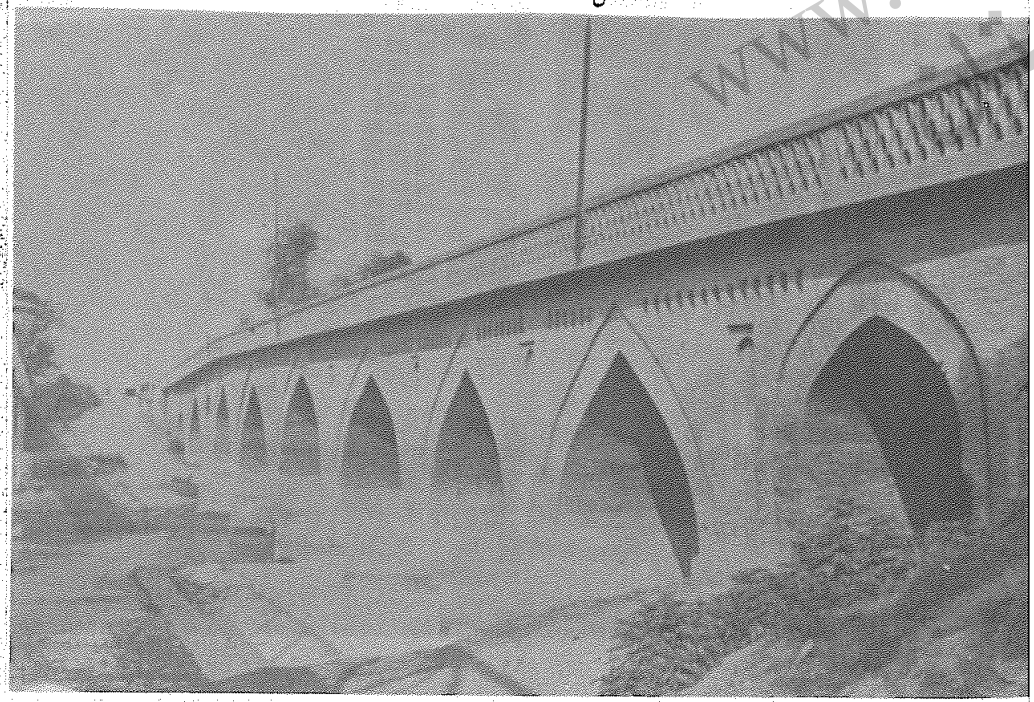
(دمرگان، ص ۱۵۳).

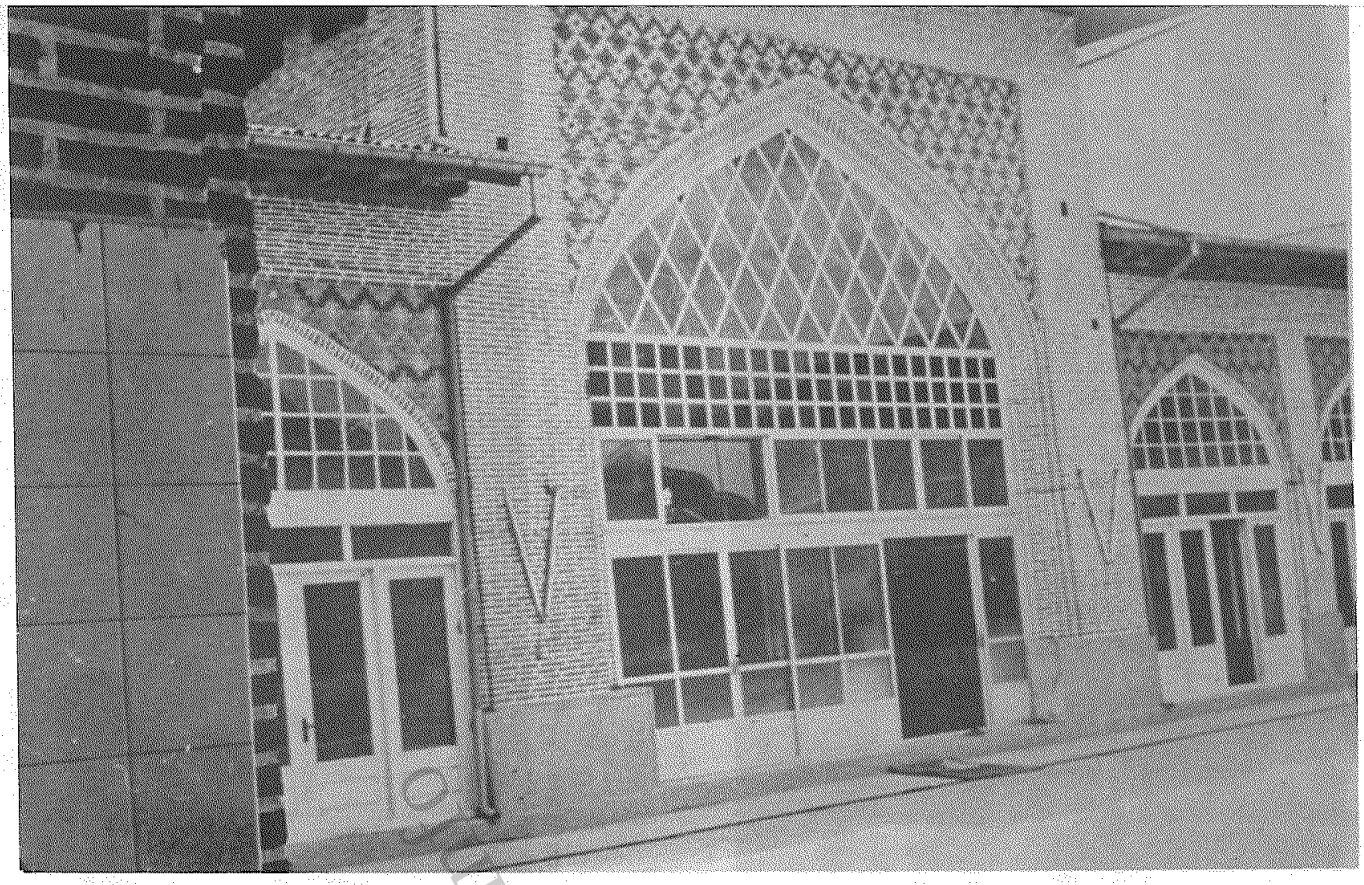
عکس شمارهٔ ۱۰۲: عکس عمارت مخروبهٔ بحرالارم بارفروش در ذیحجهٔ ۱۲۸۲ هـ. ق.

(عکس شمارهٔ ۷۶۴۴ کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران، از آلبوم ناصرالدین شاه).

عکس شمارهٔ ۱۰۳: نمای جنوبی پل محمد حسنخان درجنوب بابل.

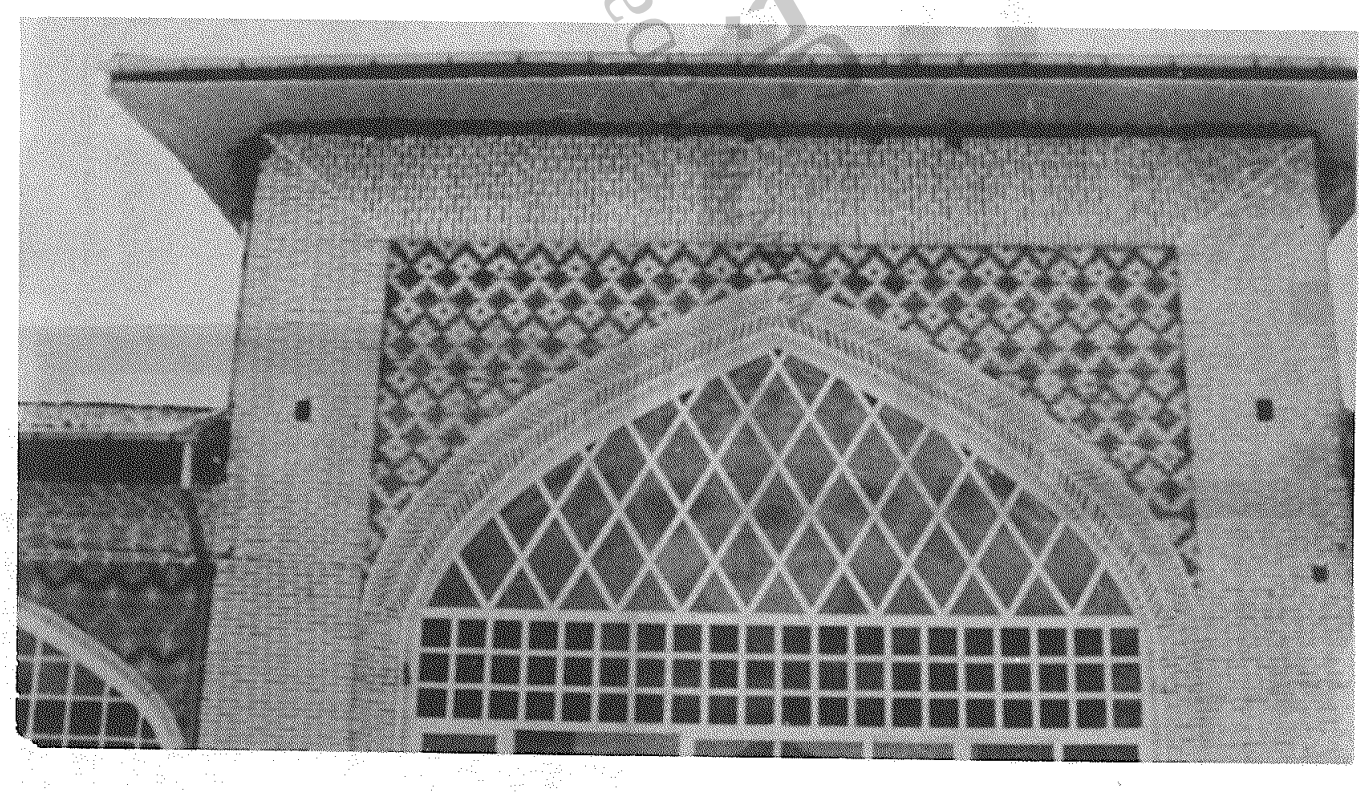

www.tabarestan.info

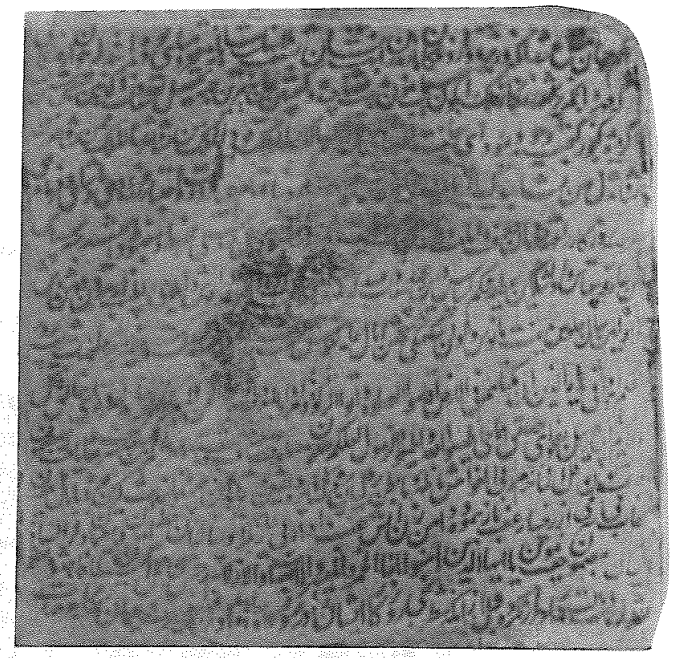
۹۹۰

عکس شمارهٔ ۱۰۴: نمای محرابهٔ مسجد جامع بابل در محلهٔ مسجد جامع.

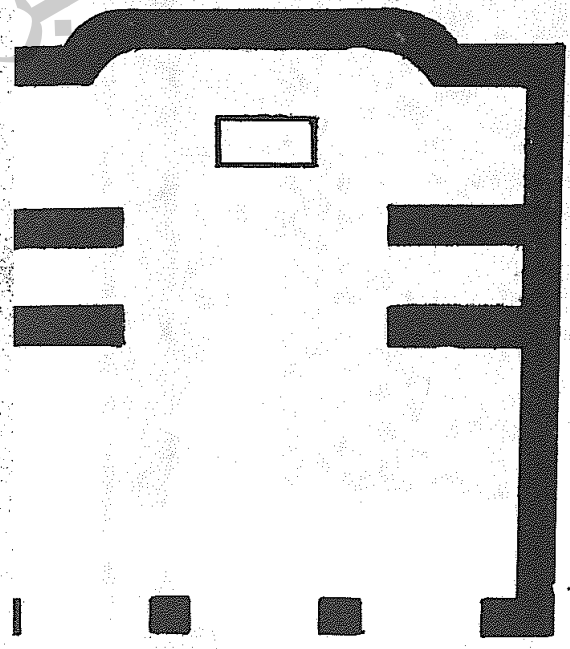

۹۹۱

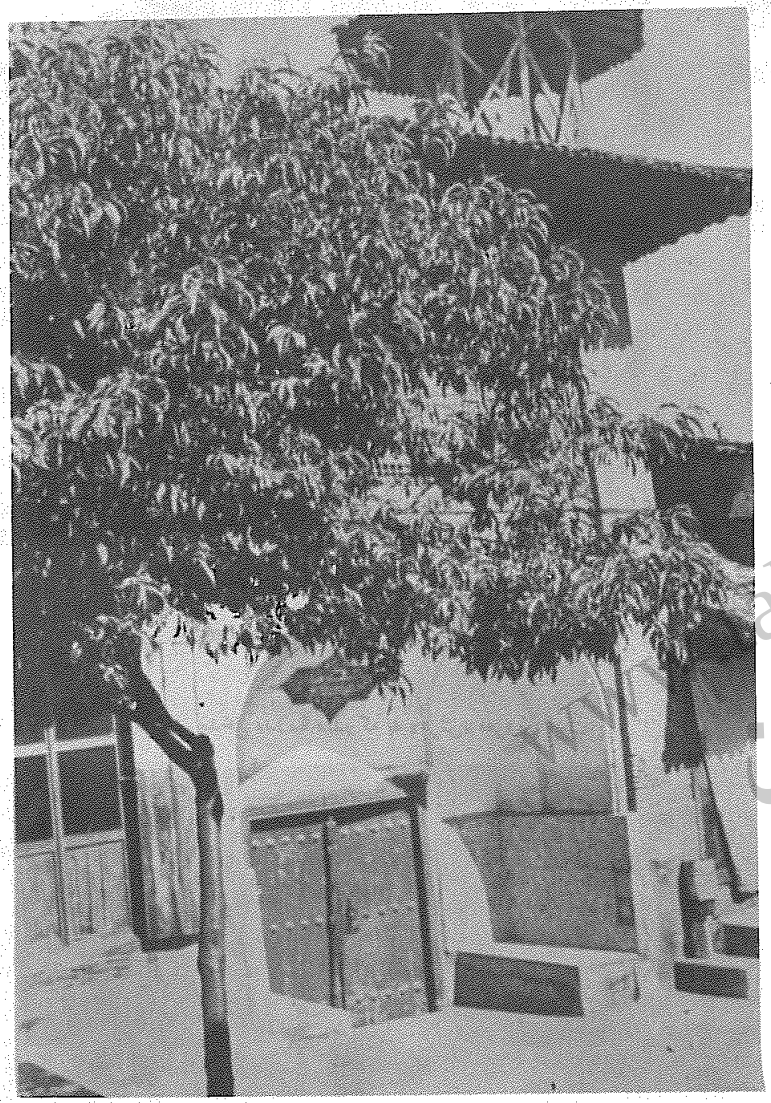
عکس شمارهٔ ۱۰۵: سردر ورودی محرابهٔ مسجد جامع بابل درمحلهٔ مسجد جامع.

عکس شمارهٔ ۱۰۶: قسمت اول فرمان مورخ ۱۱۰۶ هـ. ق. در مسجد جامع بابل.

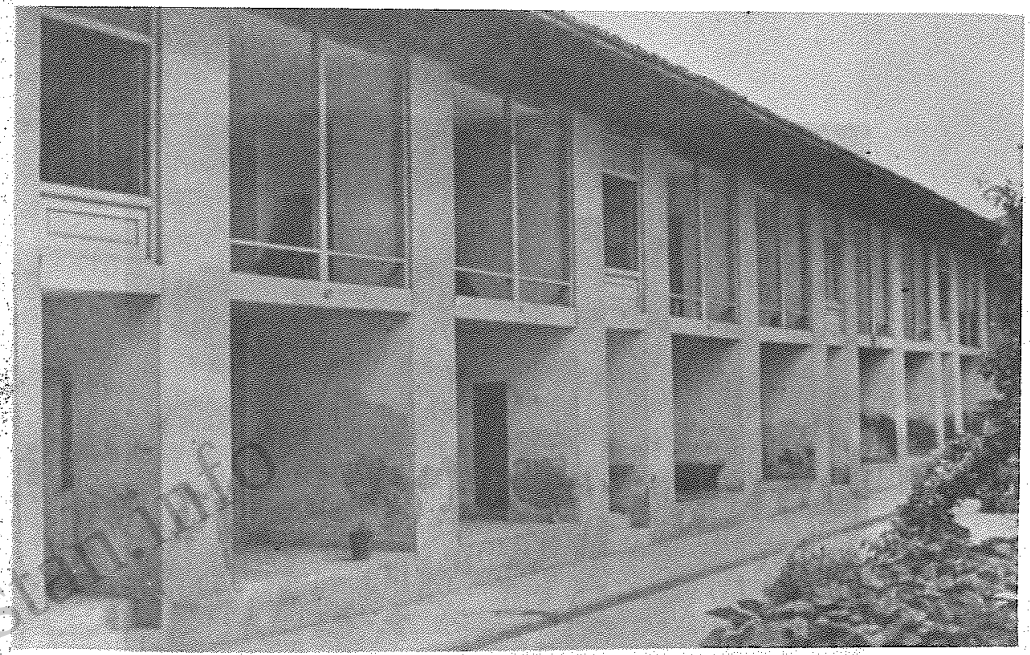

عکس شمارهٔ ۱۰۷: کروکی مقبرهٔ
سیدالعلماء درمحلهٔ مسجد جامع بابل.

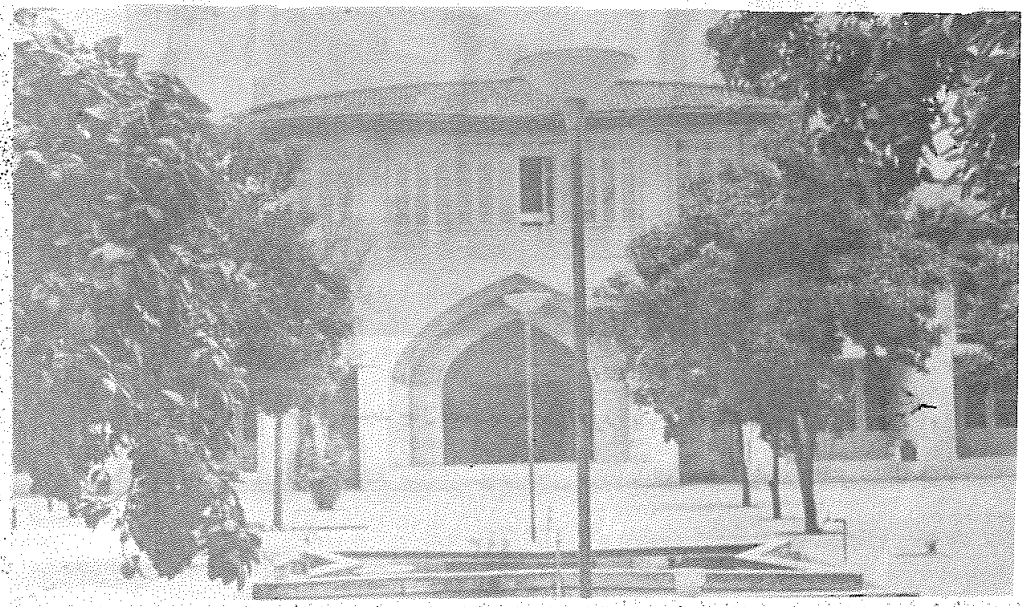
عکس شمارهٔ ۱۰۸: مدخل مسجد چال = مسجد حاجی میرزا بابا درمحلهٔ چهارسوق بابل.

tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۰۹: حجره‌های دوطبقهٔ مدرسهٔ صدر درمحلهٔ پنجشنبه بازار سابق بابل

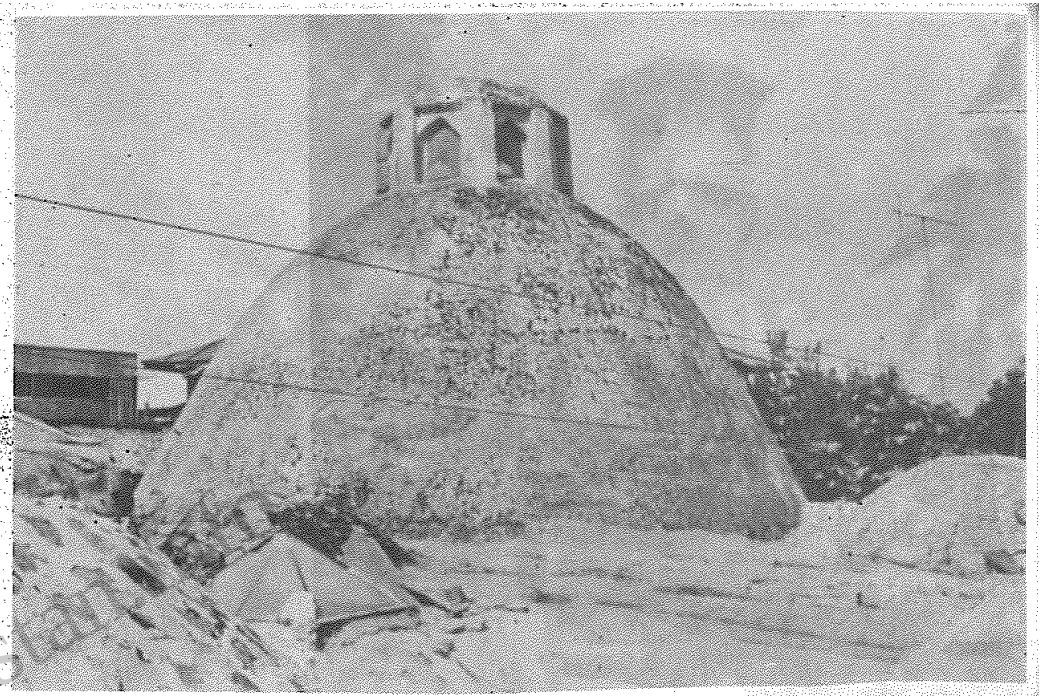
عکس شمارهٔ ۱۱۰: قسمت فوقانی مدخل مدرسهٔ صدرکه به «عرش» معروف است.

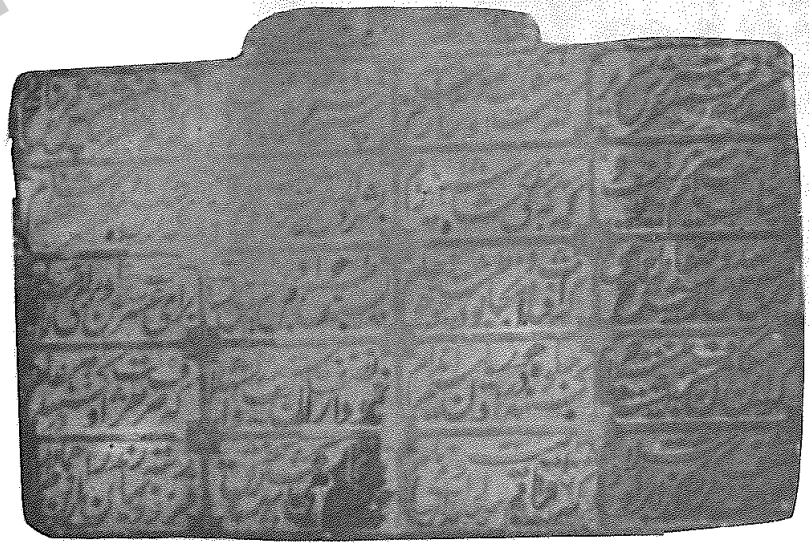

عکس شمارهٔ ۱۱۱: مسجد زرگر محله در خیابان برق قدیم بابل.

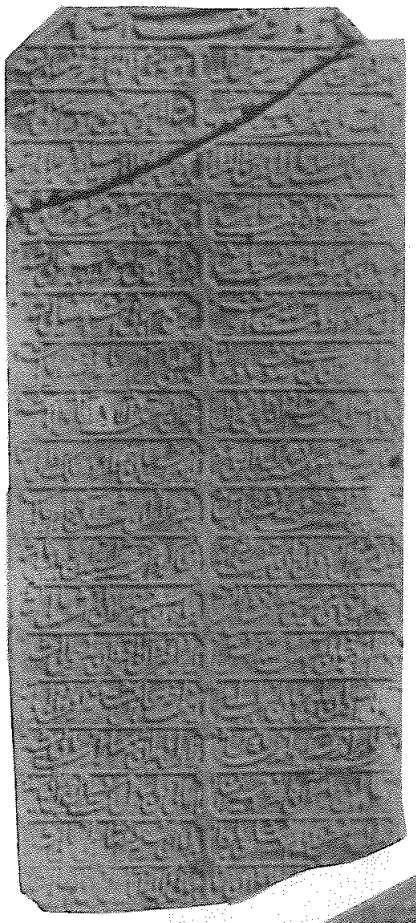
www.tabarestan.info
تبرستان

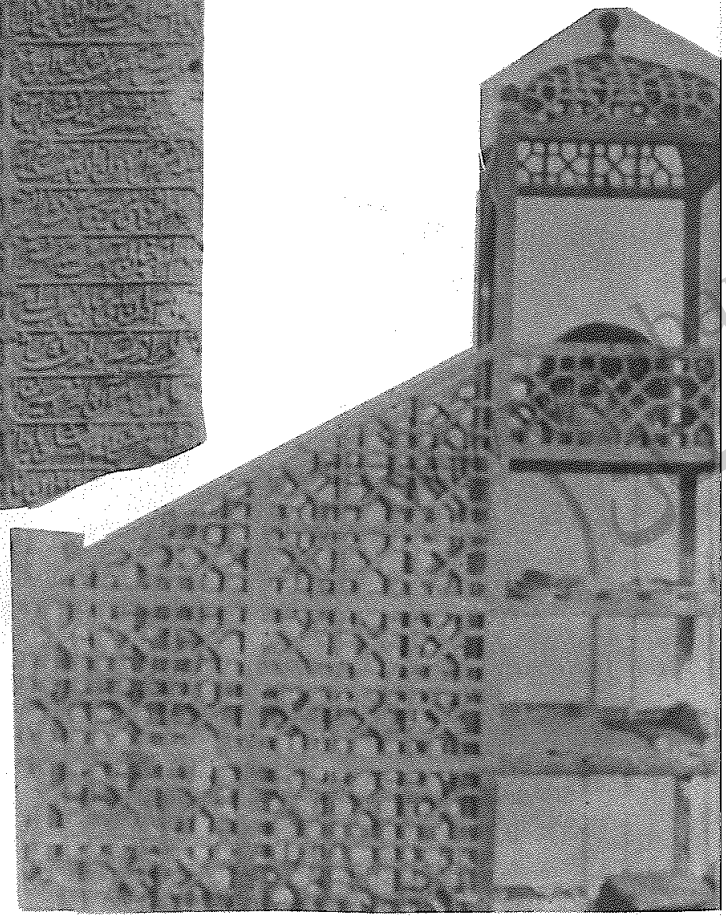
عکس شمارهٔ ۱۱۲: گنبد سربینهٔ حمام میرزا یوسف درمحلهٔ سرحمام بابل.

عکس شمارهٔ ۱۱۳: کتیبهٔ حمام میرزایوسف به درازای ۷۵ و پهنای ۴۵ سانتیمتر در سرحمام بابل.

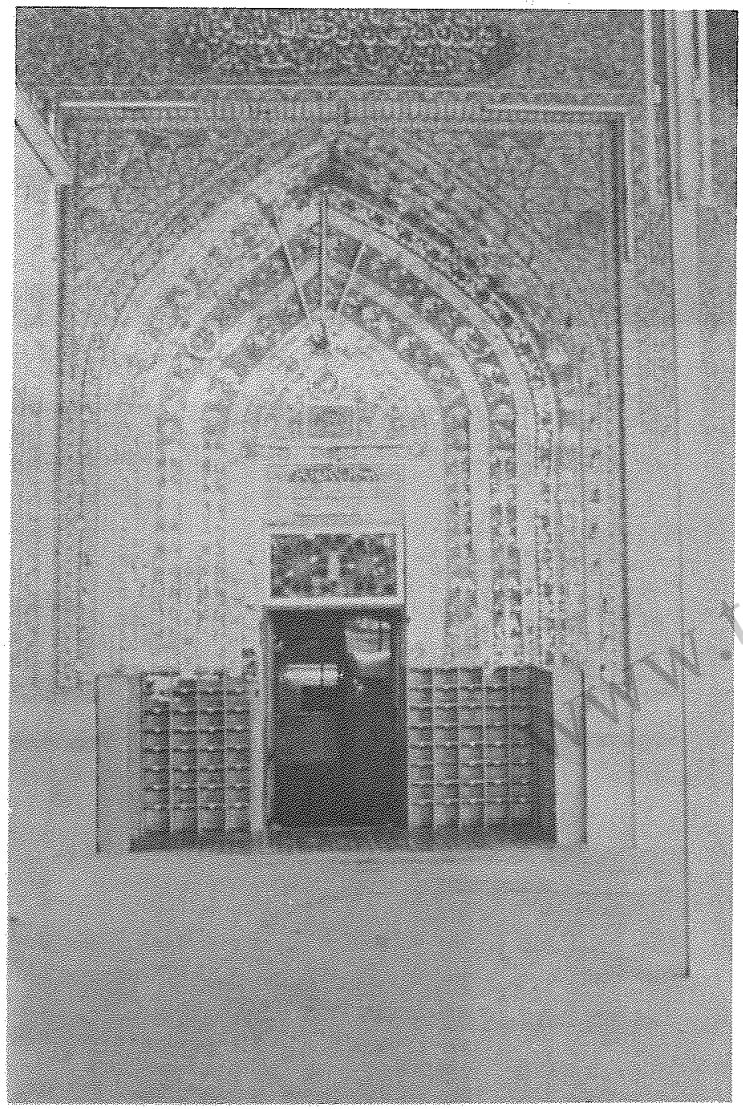
عکس شمارهٔ ۱۱۴: کتیبهٔ حمام میرزا یوسف
به‌درازای ۸۹ وپهنای ۴۰/۵
سانتیمتر درمحلهٔ سرحمام بابل.

عکس شمارهٔ ۱۱۵: منبر مسجد کاظم بیگ در میدان محلهٔ سرحمام بابل.

عکس شمارهٔ ۱۱۶: بنای اصلی بقعهٔ امامزاده قاسم درمحلهٔ آستانهٔ بابل.

عکس شمارهٔ ۱۱۷: سردر ورودی مسجد متصل به‌بقعهٔ امامزاده قاسم‌درمحلهٔ آستانهٔ بابل.

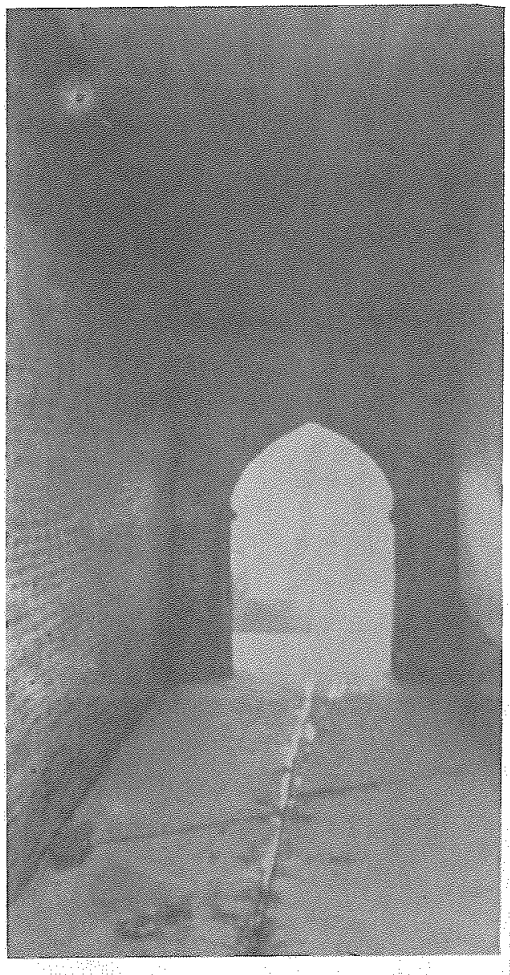
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۱۸: گچ بری سردرخانهٔ میرزا علینقی ملك‌التجار درمحلهٔ زنجیره‌بن بابل.

عکس شمارهٔ ۱۱۹: خانهٔ میرزاعلینقی ملك‌التجار درمحلهٔ زنجیره‌بن بابل.

عکس شمارهٔ ۱۲۰: دالان ملك یاکوچهٔ ملك تنگه در محلهٔ زنجیره‌بن بابل.

عکس شمارهٔ ۱۲۱: علم تکیهٔ پیرعلم یا تکیهٔ مرادبیگ در محلهٔ پیرعلم بابل.

tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۲۲: نمای گلدسته‌های مسجد حاجی میرزا هدایت با تکیهٔ پنجشنبه بازار بابل.

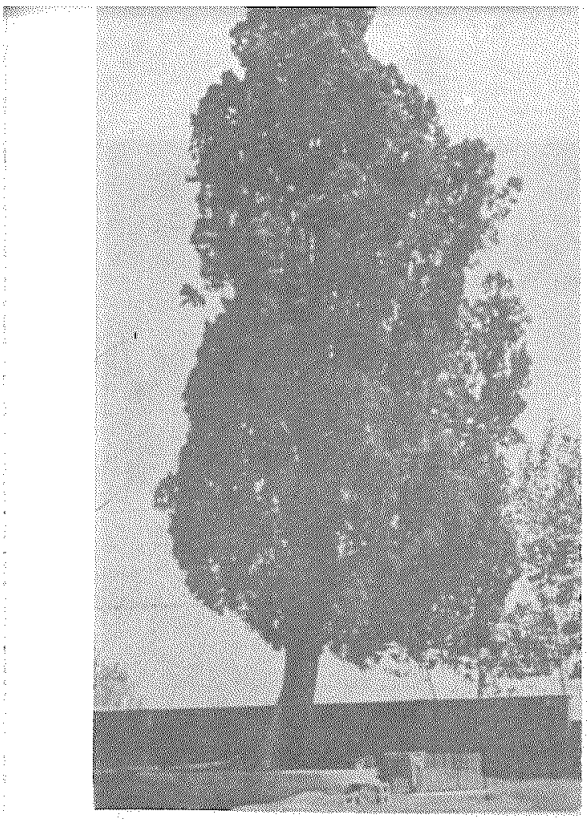

عکس شمارهٔ ۱۲۳: تکیهٔ اوجابن با گلدستهٔ آن.

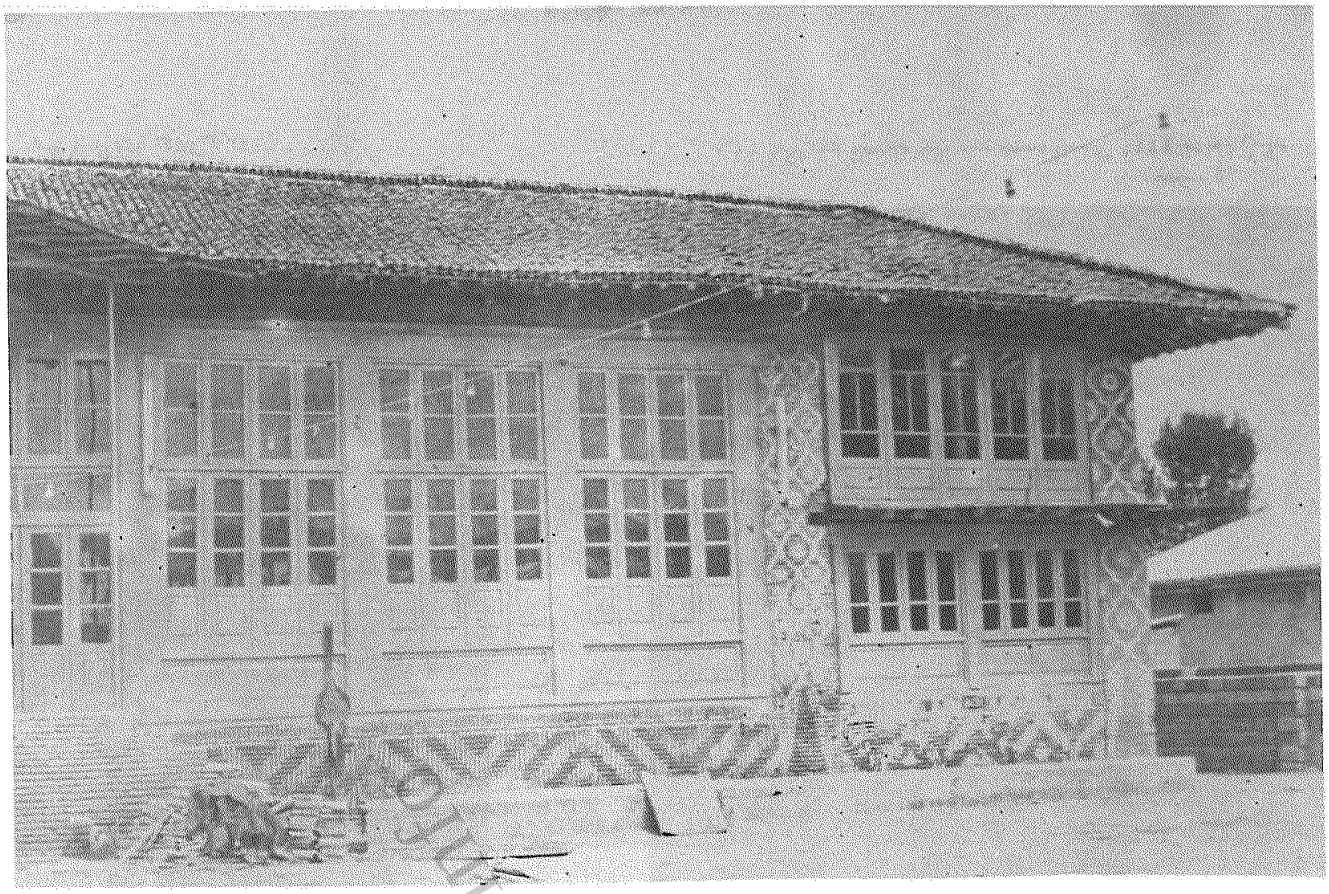
www.tabarestan.info تبرستان

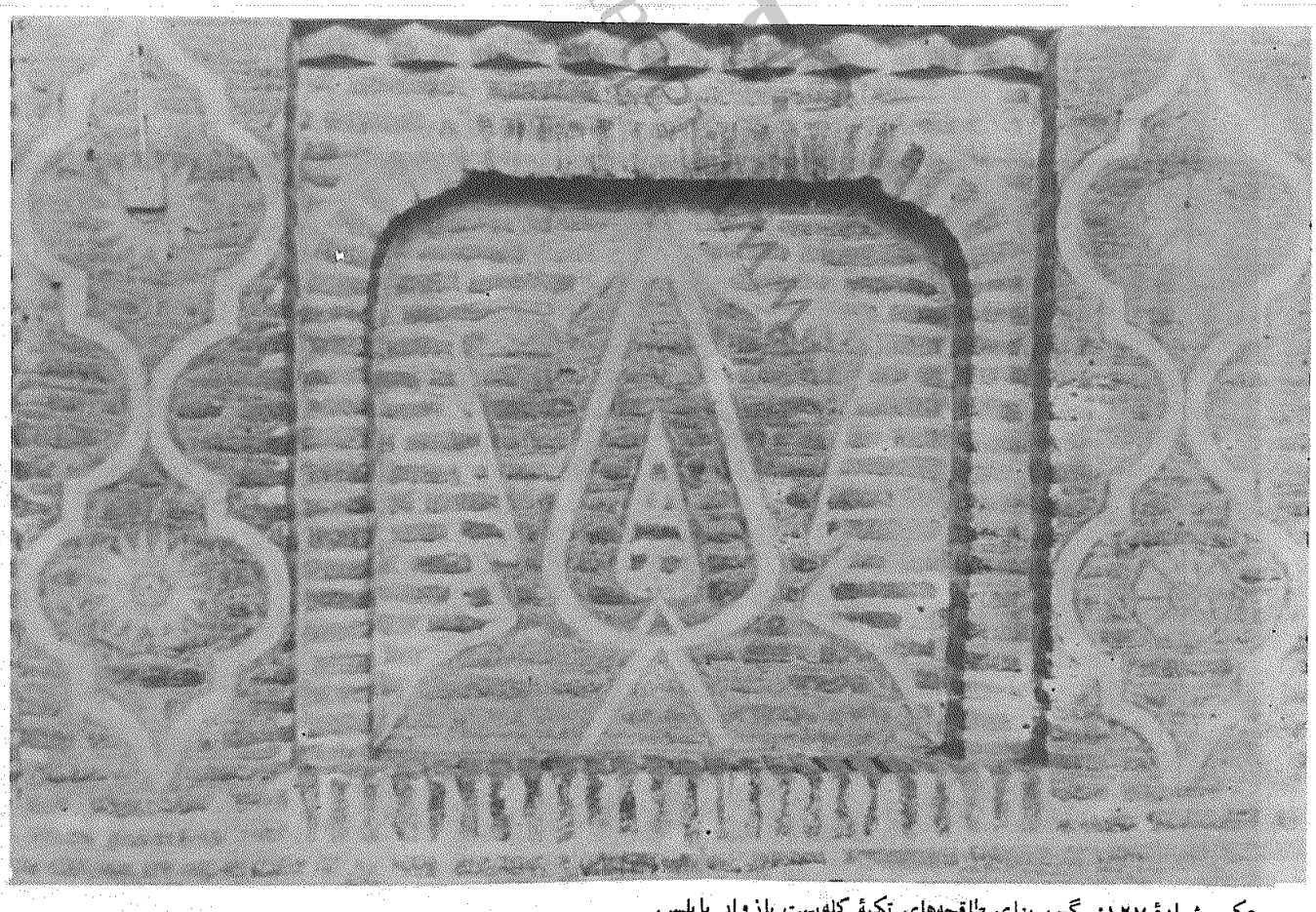
عکس شمارهٔ ۱۲۴: گلدستهٔ مسجد بیسرتکیه درمحلهٔ بیسرتکیهٔ بابل.

عکس شمارهٔ ۱۲۵: سروبقعهٔ کریم و رحیم در اراضی مقبرهٔ کلای پازوار بابلسر.

عکس شمارهٔ ۱۲۶: تکیهٔ دهکدهٔ کله‌بست پازوار بابلسر.

عکس شمارهٔ ۱۲۷: گچ‌بریهای طاقچه‌های تکیهٔ کله‌بست پازوار بابلسر.

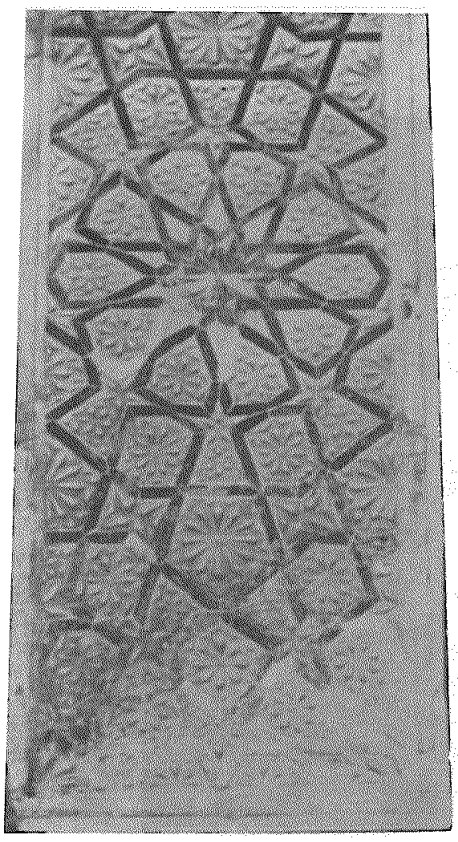
۱۰۰۶

عکس شمارهٔ ۱۲۸: گچ‌بریهای طاقچه‌های تکیهٔ کله‌بست پازوار بابلسر.

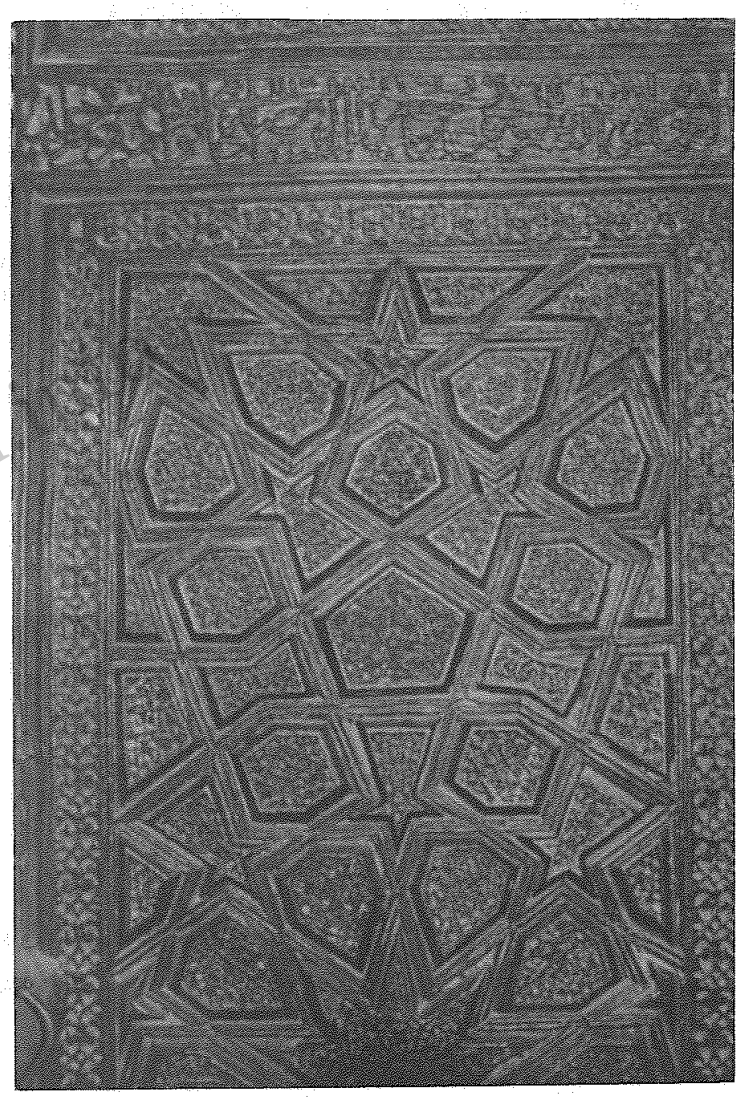

۱۰۰۷

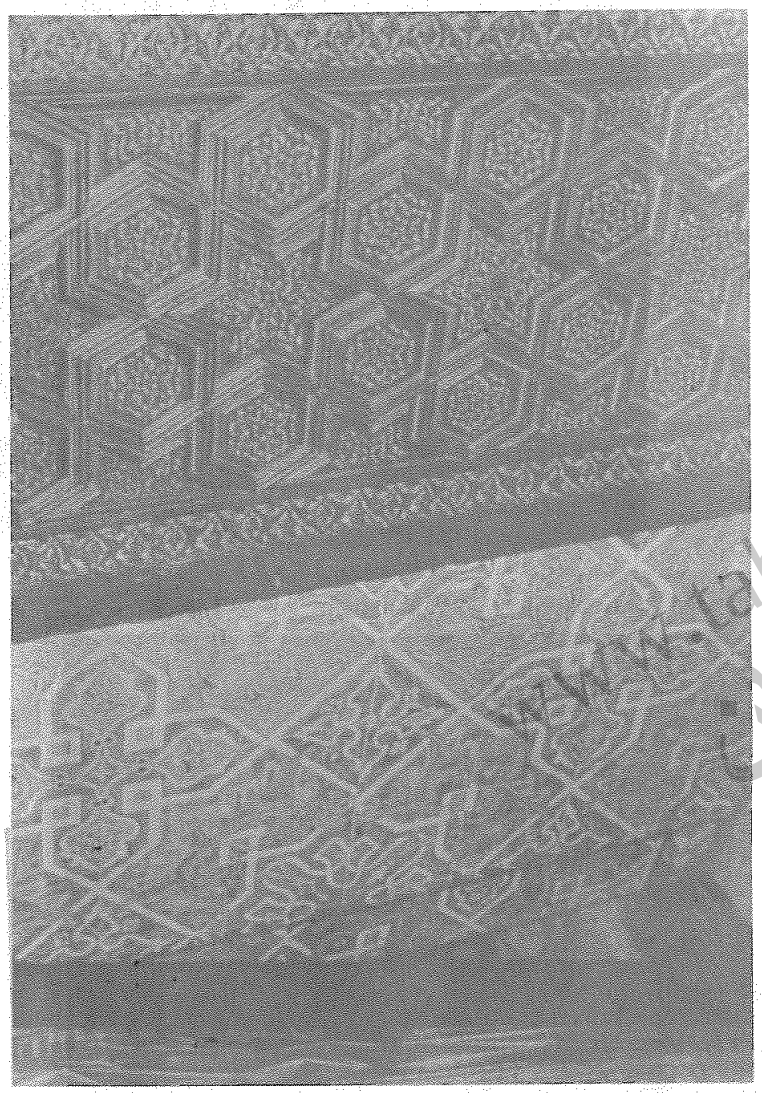
عکس شمارهٔ ۱۲۹: نمای خارجی امامزاده ابراهیم در بابلسر.

عکس شمارهٔ ۱۳۰: نمونه‌ای از گچ‌بریهای داخل بقعهٔ امامزاده ابراهیم بابلسر.

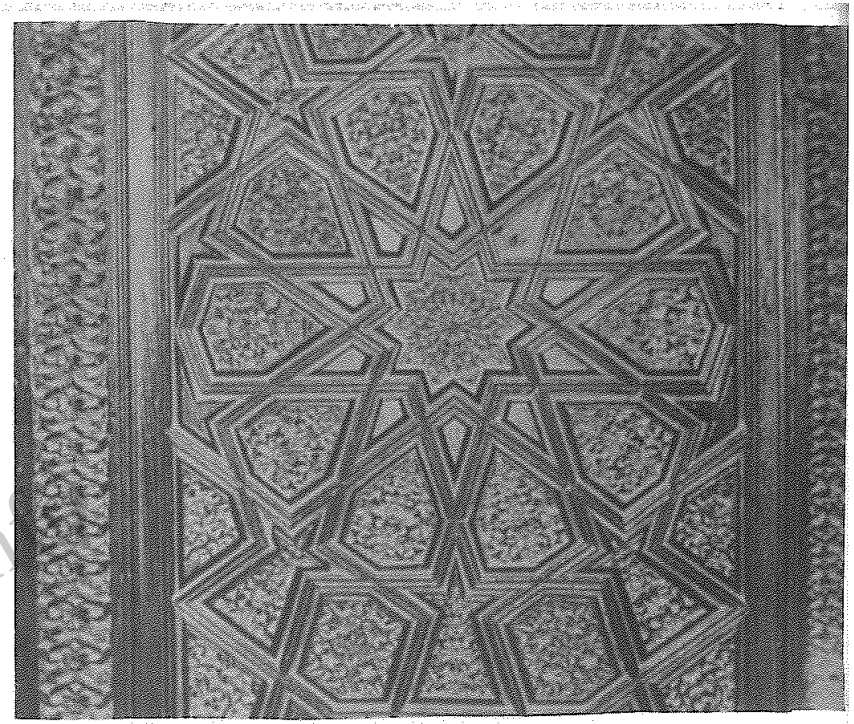

عکس شمارهٔ ۱۳۱: نمونه‌ای از در ورودی امامزاده ابراهیم که فضه خاتون تقدیم کرده است.

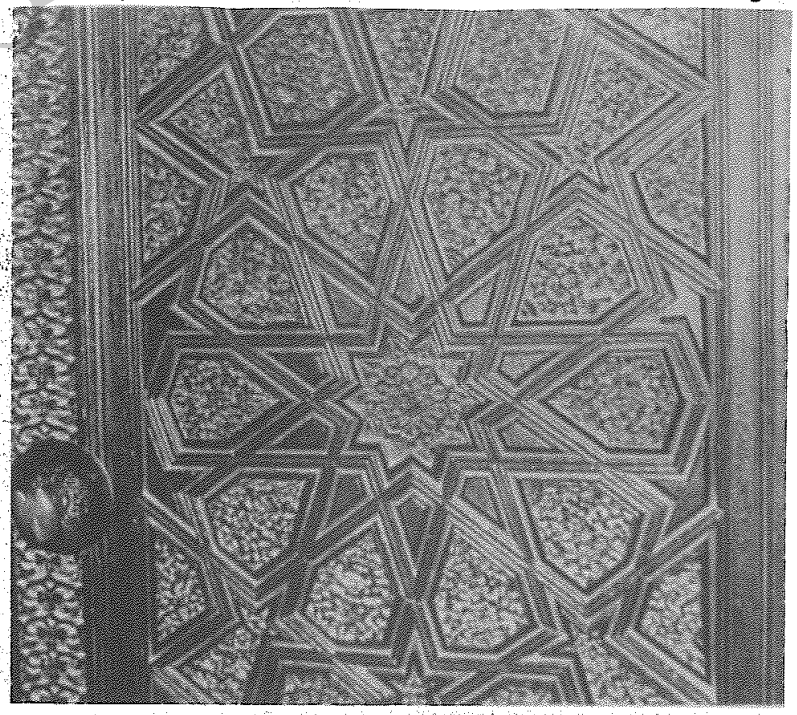
عکس شمارهٔ ۱۳۲: نمونه‌ای از دری که به صحن امامزاده ابراهیم گشوده می‌شود.

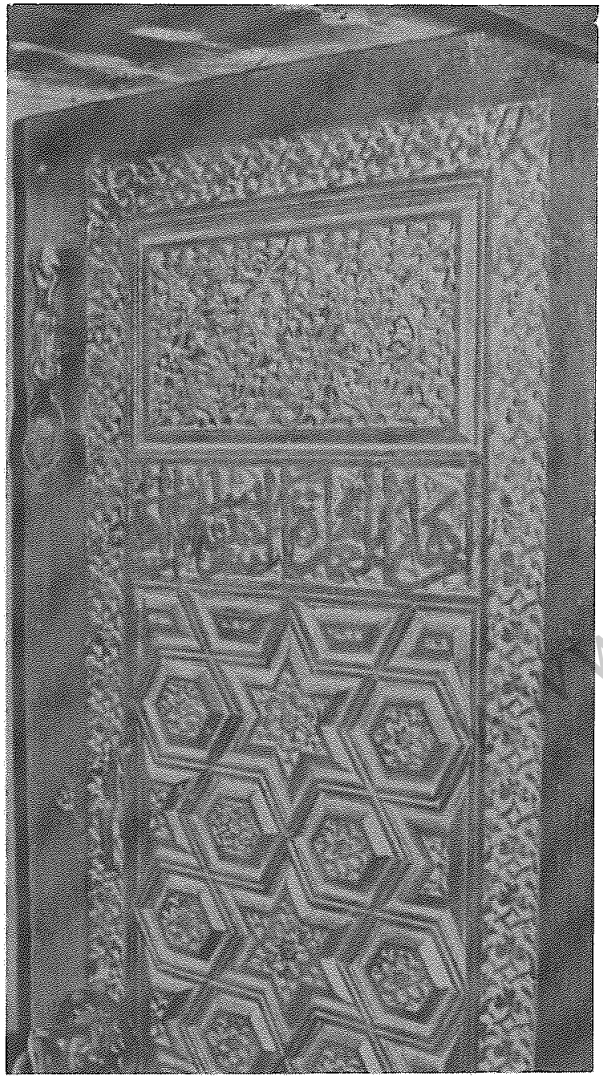
www.tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۳۳: نمونه‌ای از قاب و گره‌کاری درهای بقعهٔ امامزاده ابراهیم بابلسر.

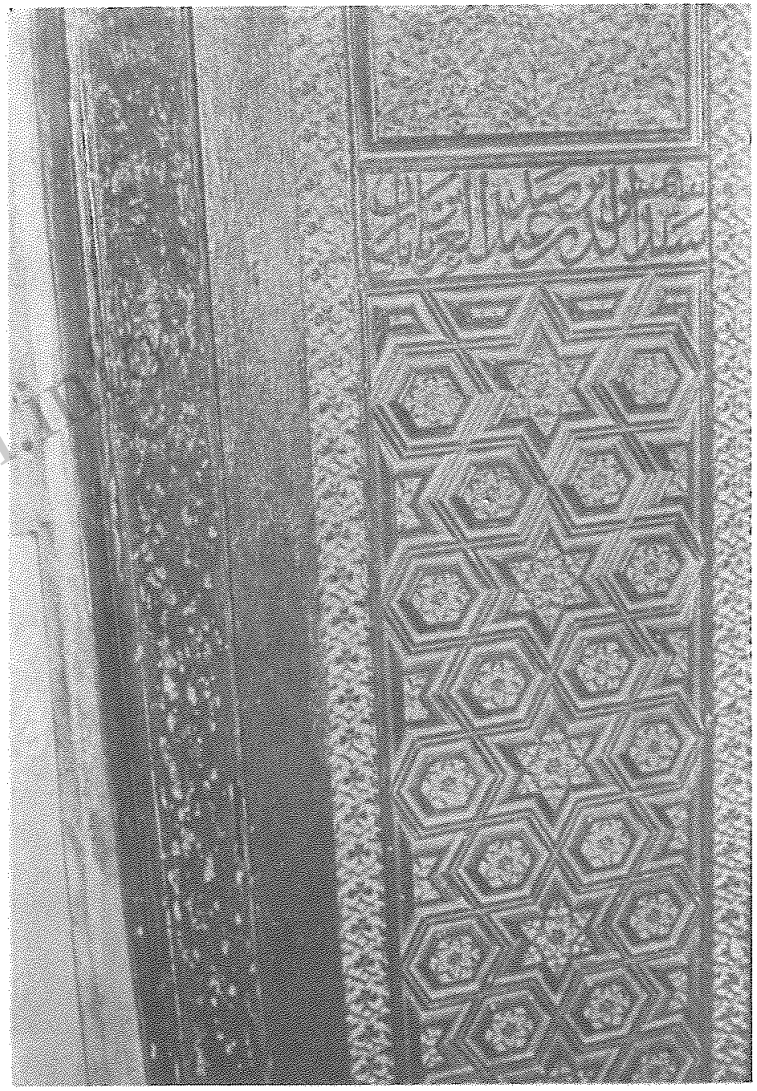
عکس شمارهٔ ۱۳۴: نمونه‌ای از قاب و گره‌کاری درهای بقعهٔ امامزاده ابراهیم بابلسر.

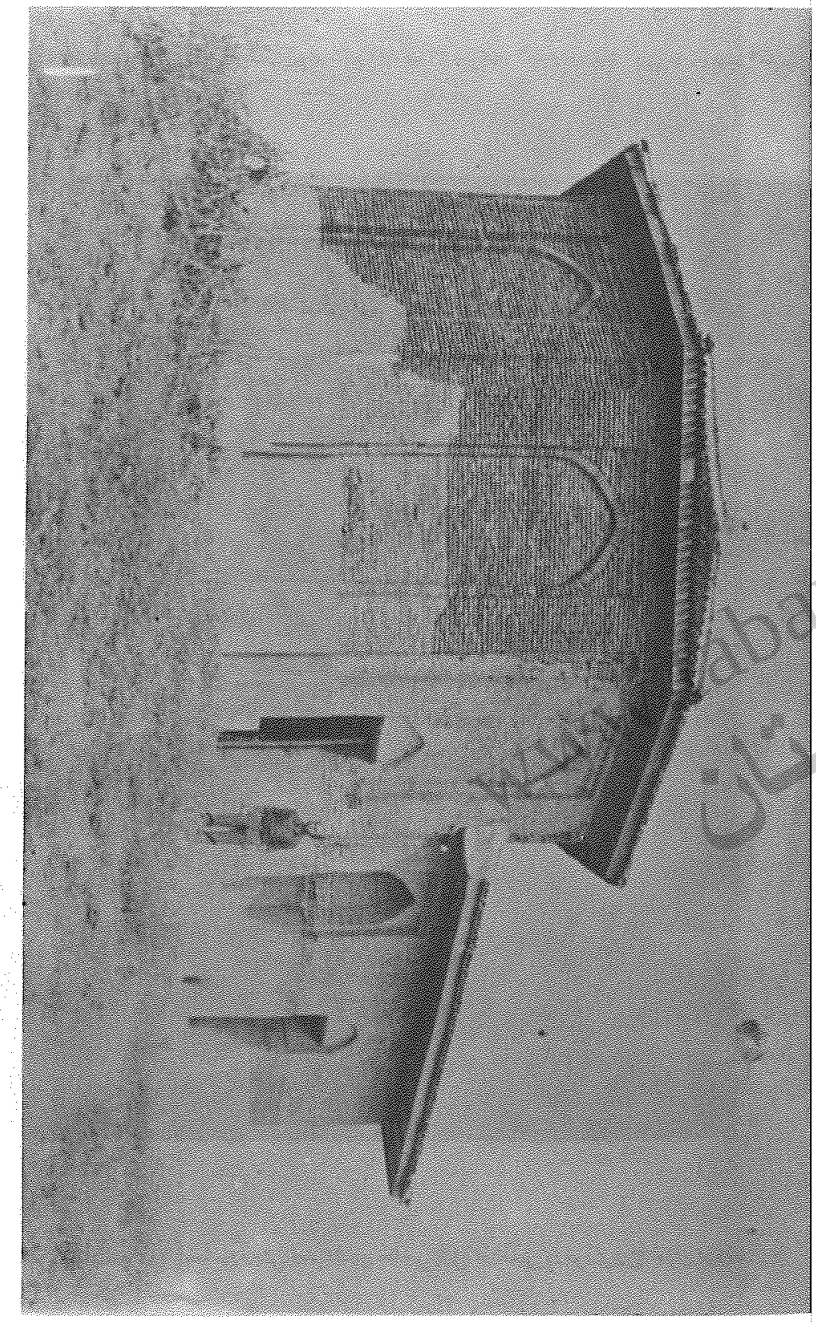

عکس شمارهٔ ۱۳۵: نمونه‌ای از قاب و گره‌کاری در تقدیمی سید شمس‌الدین بابلکان به امامزاده ابراهیم.

www.tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۳۶: نمونه‌ای از قاب و گره‌کاری در تقدیمی سید شمس‌الدین بابلکان به امامزاده ابراهیم.

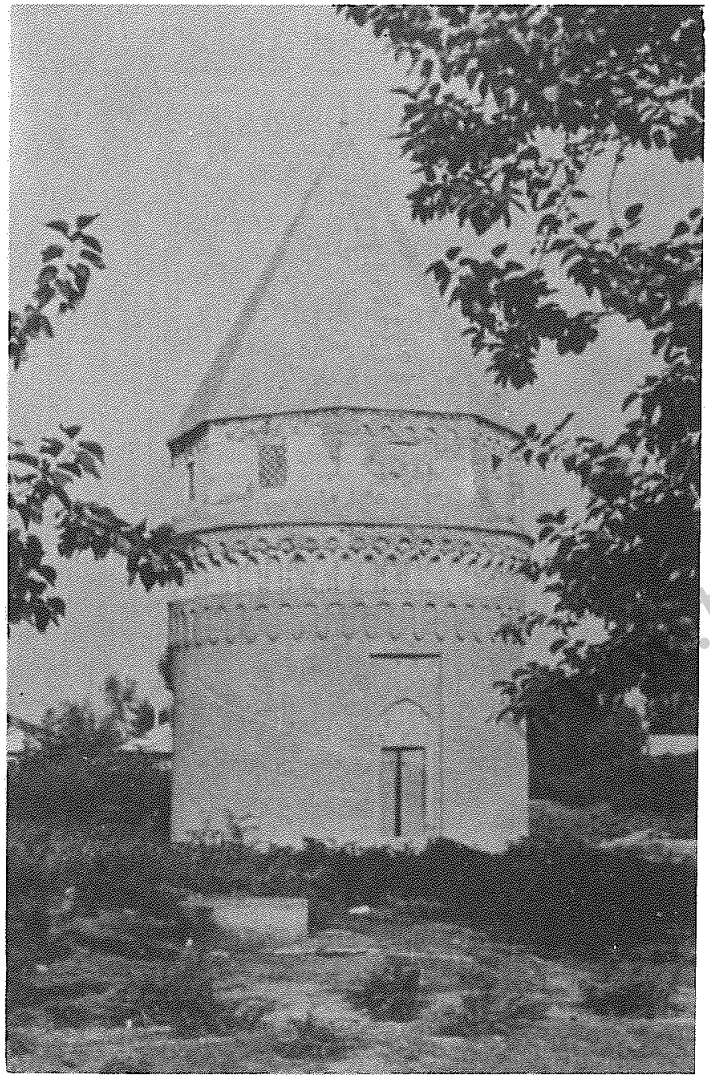

عکس شمارهٔ ۱۳۷: بقعهٔ بی‌بی رقیه با مسجد متصل به آن، در بابلسر.

tabarestan.info تبرستان

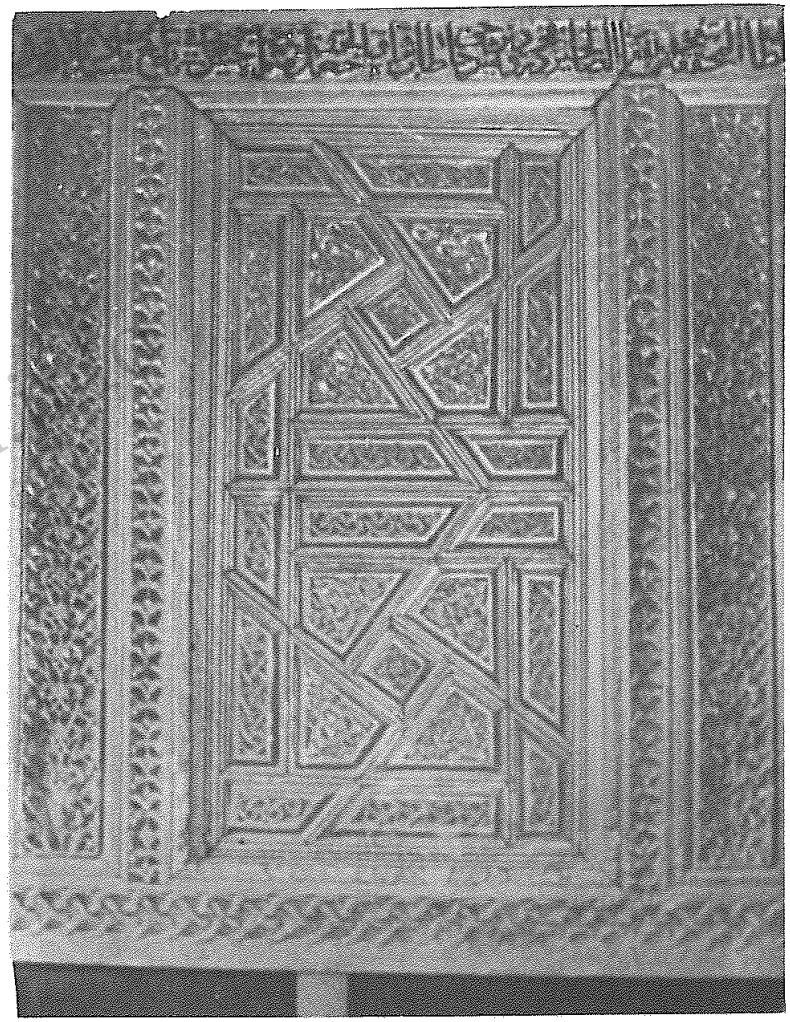

عکس شمارهٔ ۱۳۸: بقعهٔ درویش فخرالدین حاجی قبل ازتعمیر درموزی‌رج جلال‌ازرك.

عکس شمارهٔ ۱۳۹: بقعه درویش فخرالدین حاجی درموزی رج جلال ازرك پس‌ازتعمیر.

tabarestan.info
تبرستان

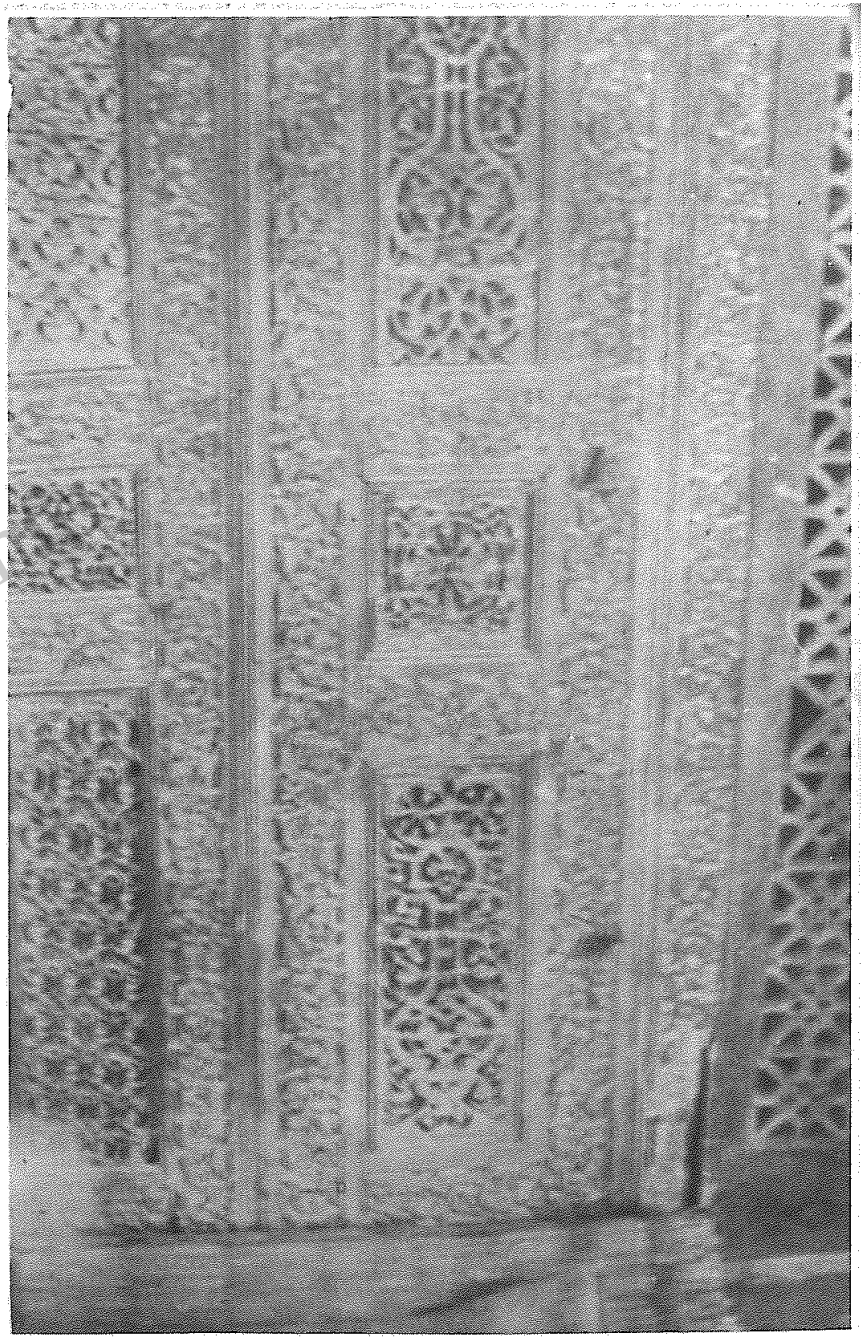

عکس شمارهٔ ۱۴۰: نمونه‌ای از قاب و آلت کاری صندوق درویش فخرالدین حاجی درموزی رج جلال ازرك بابل.

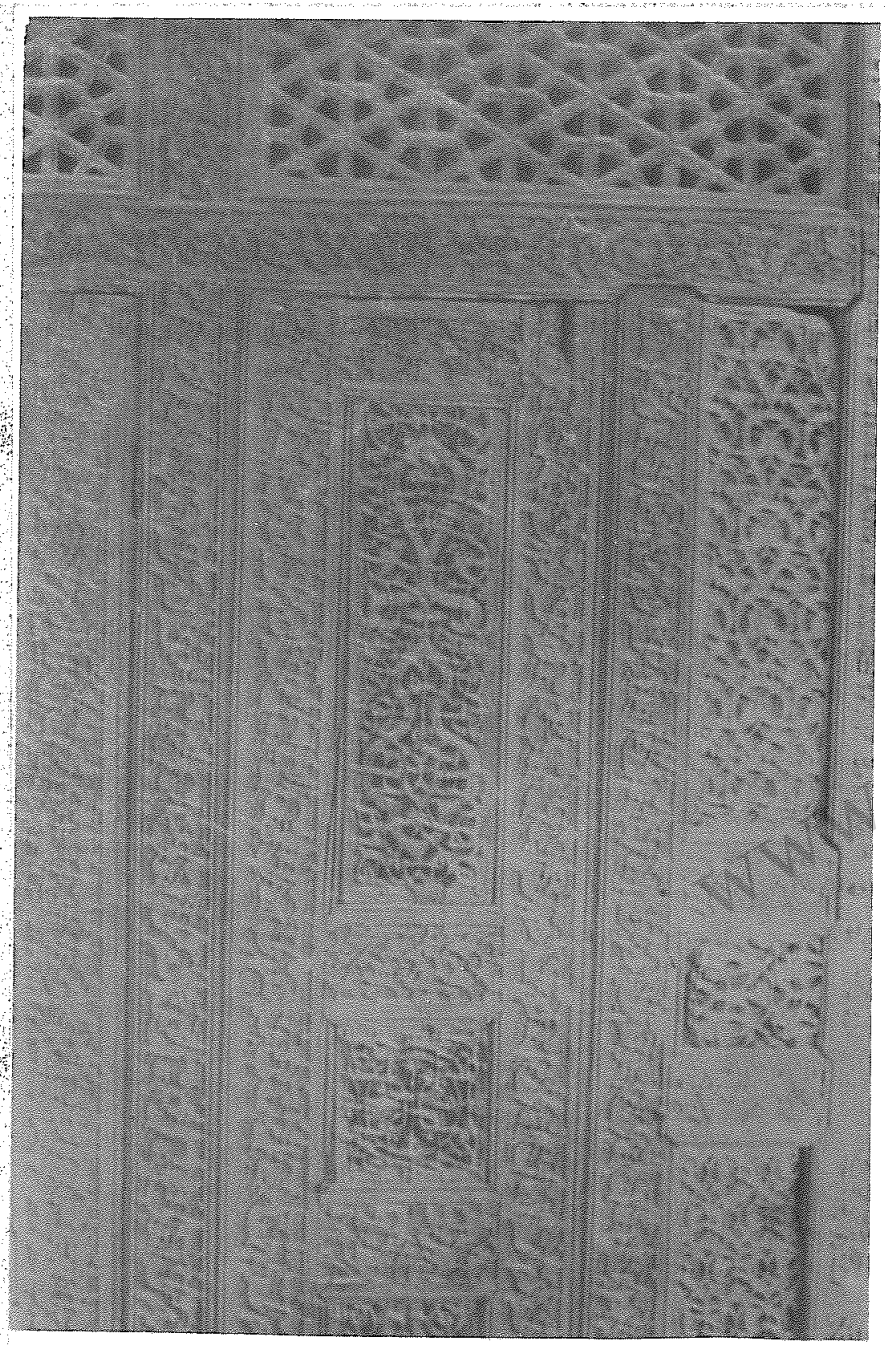

عکس شمارهٔ ۱۴۱: بنای بقعهٔ شاه عبدالله در دهکدهٔ شاه عبدالله جلال ازرك.

www.tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۴۲: نمونه‌ای از کنده‌کاری دو طرف در ورودی شاه عبدالله در دهکدهٔ شاه عبدالله جلال ازرك بابل.

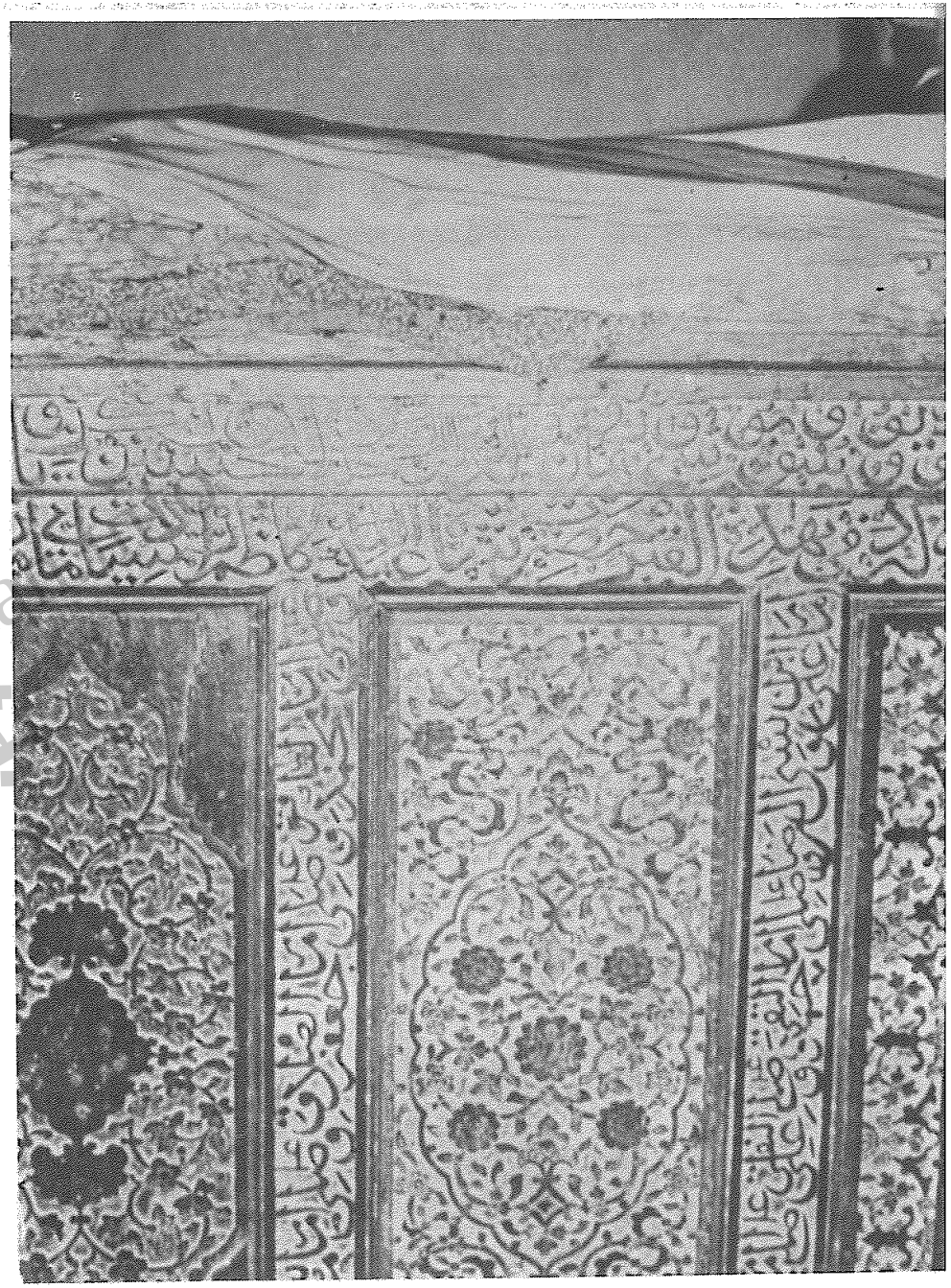

عکس شمارهٔ ۱۴۳: نمونه‌ای ازکنده‌کاری دو طرف در ورودی شاه عبدالله در دهکدهٔ شاه‌عبدالله جلال ازرك بابل.

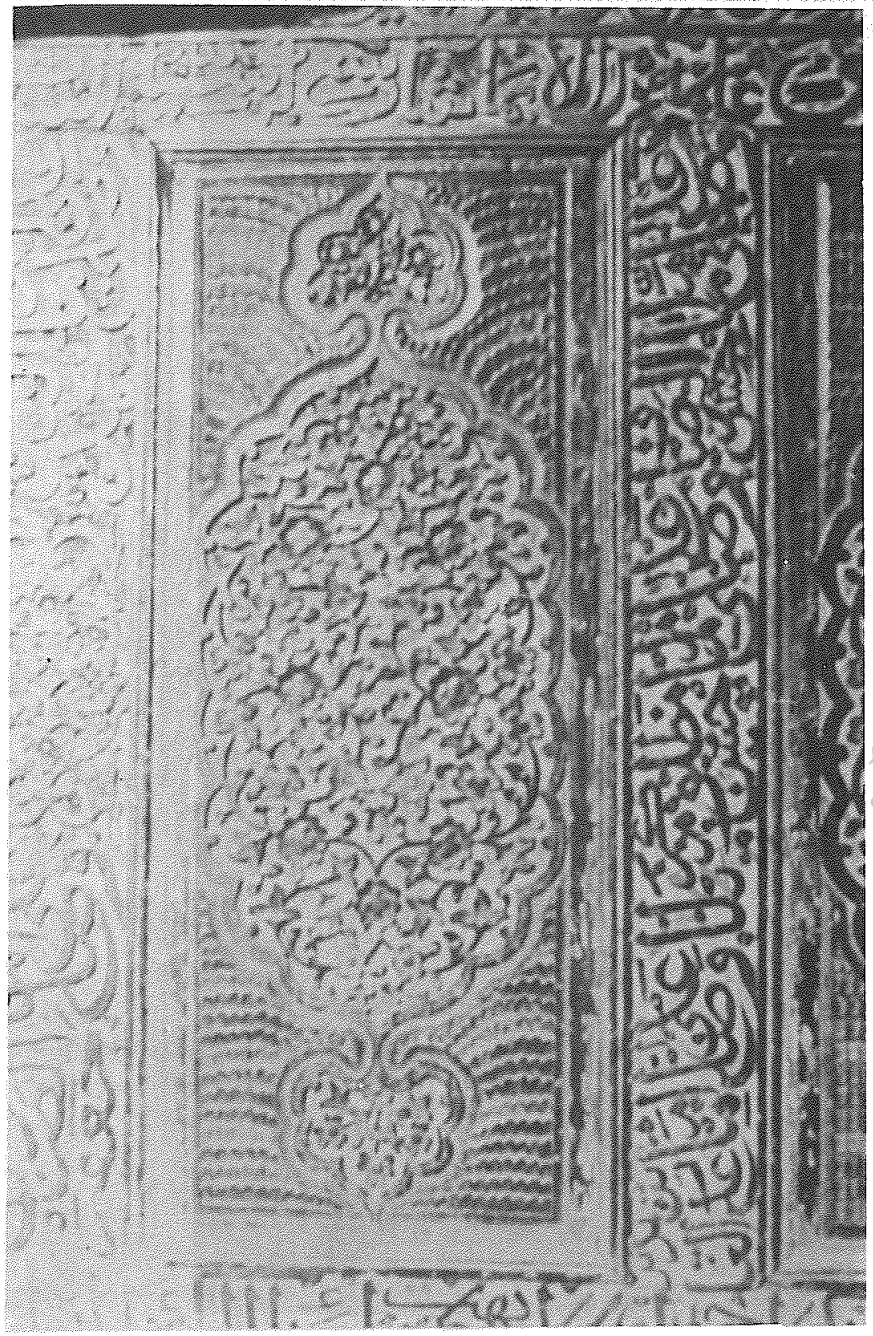
.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۴۴: قسمت بالای در ورودی دو لنگهٔ شاه عبدالله در دهکدهٔ شاه عبدالله جلال ازرك بالا.

عکس شمارهٔ ۱۴۵: نمونه‌ای ازکنده کاریهای جدار غربی صندوق شاه عبدالله در دهکدهٔ شاه عبدالله جلال ازرك.

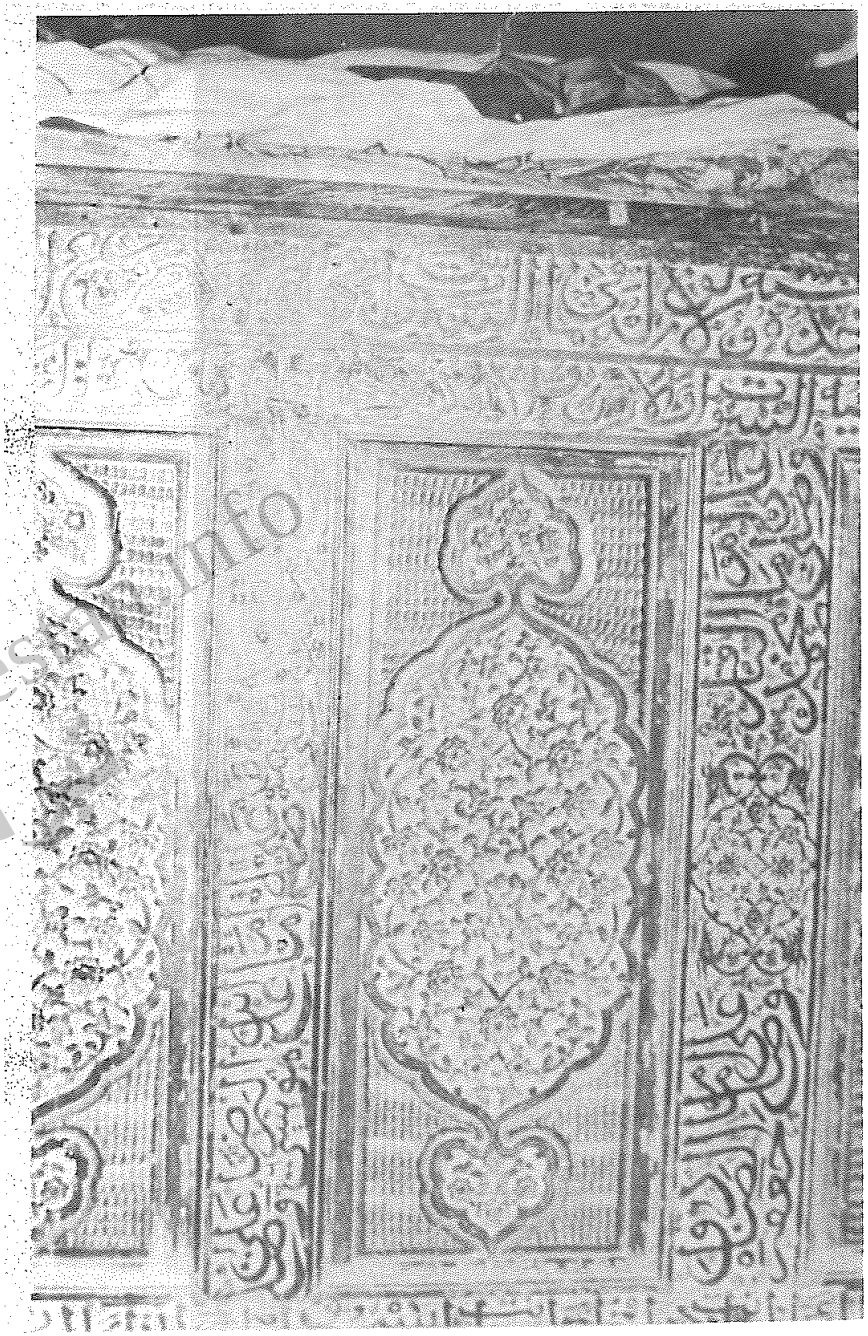

عکس شمارهٔ ۱۴۶: نمونه‌ای از کنده‌کاریهای جدار غربی صندوق شاه عبدالله در دهکدهٔ شاه عبدالله جلال ازرك.

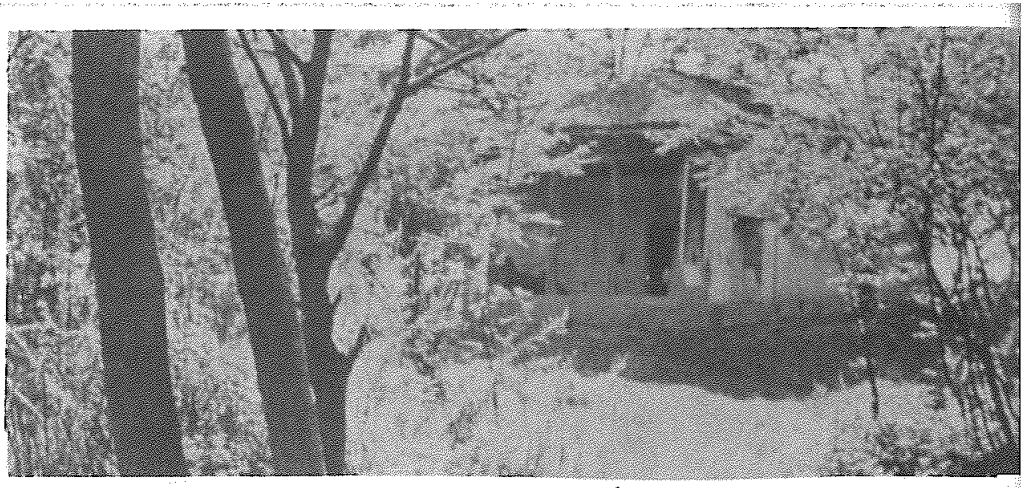

عکس شمارهٔ ۱۴۷: نمونه‌ای از کنده‌کاری و نوشتهٔ جدار شرقی صندوق شاه عبدالله در دهکدهٔ شاه عبدالله جلال ازرك بابل.

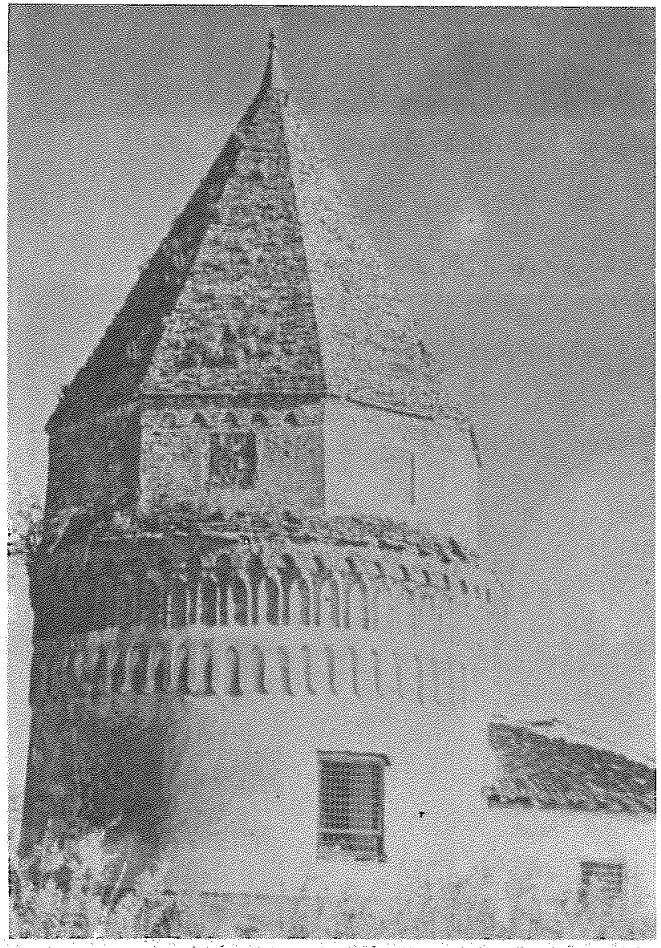
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۴۸: نمونه‌ای از کنده‌کاری‌ها و نوشته‌های جدار شرقی صندوق شاه عبدالله در دهکدهٔ شاه عبدالله جلال ازرک بابل.

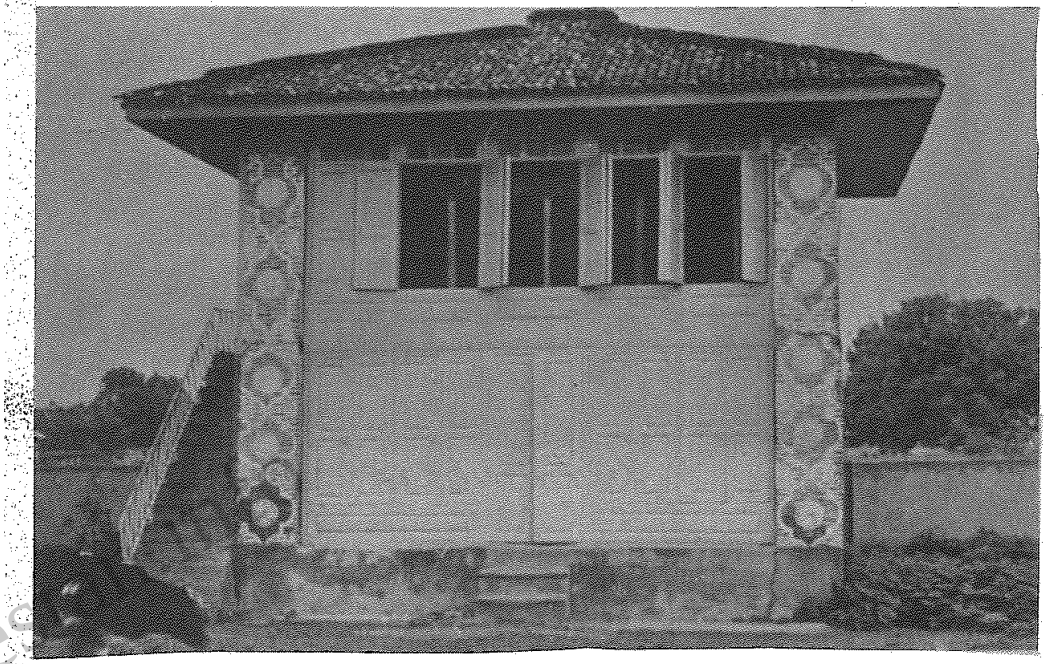

عکس شمارهٔ ۱۴۹: بنای هشتادتنان درخشکرود جلال ازرک بابل.

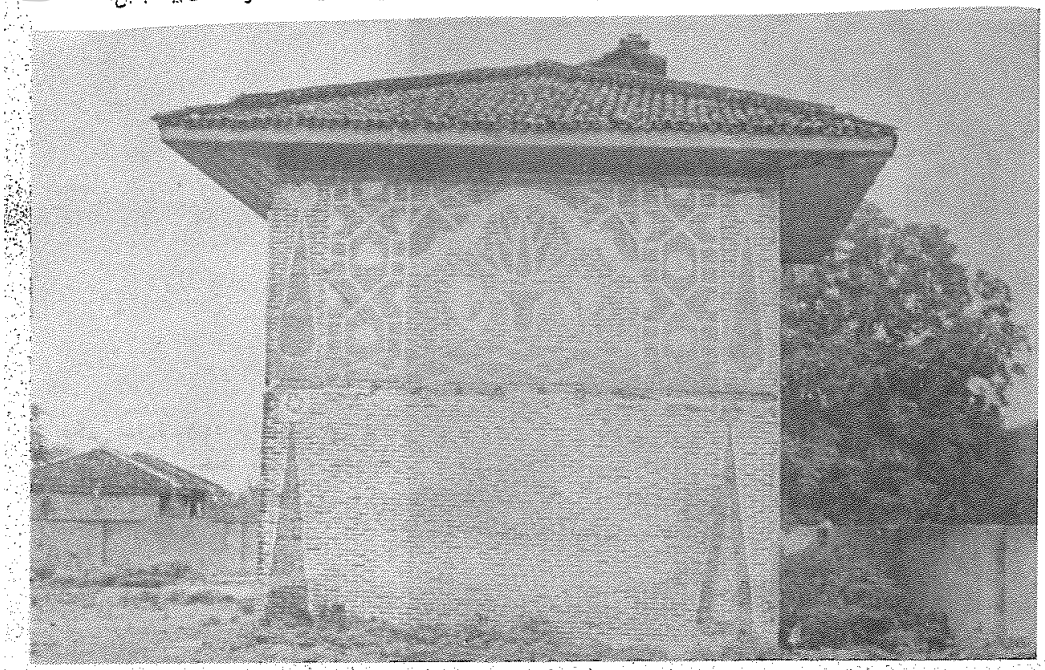
عکس شمارهٔ ۱۵۰: نمای خارجی بقعهٔ سلطان محمد طاهر در دهکدهٔ سلطان محمد طاهربیشهٔ بابل.

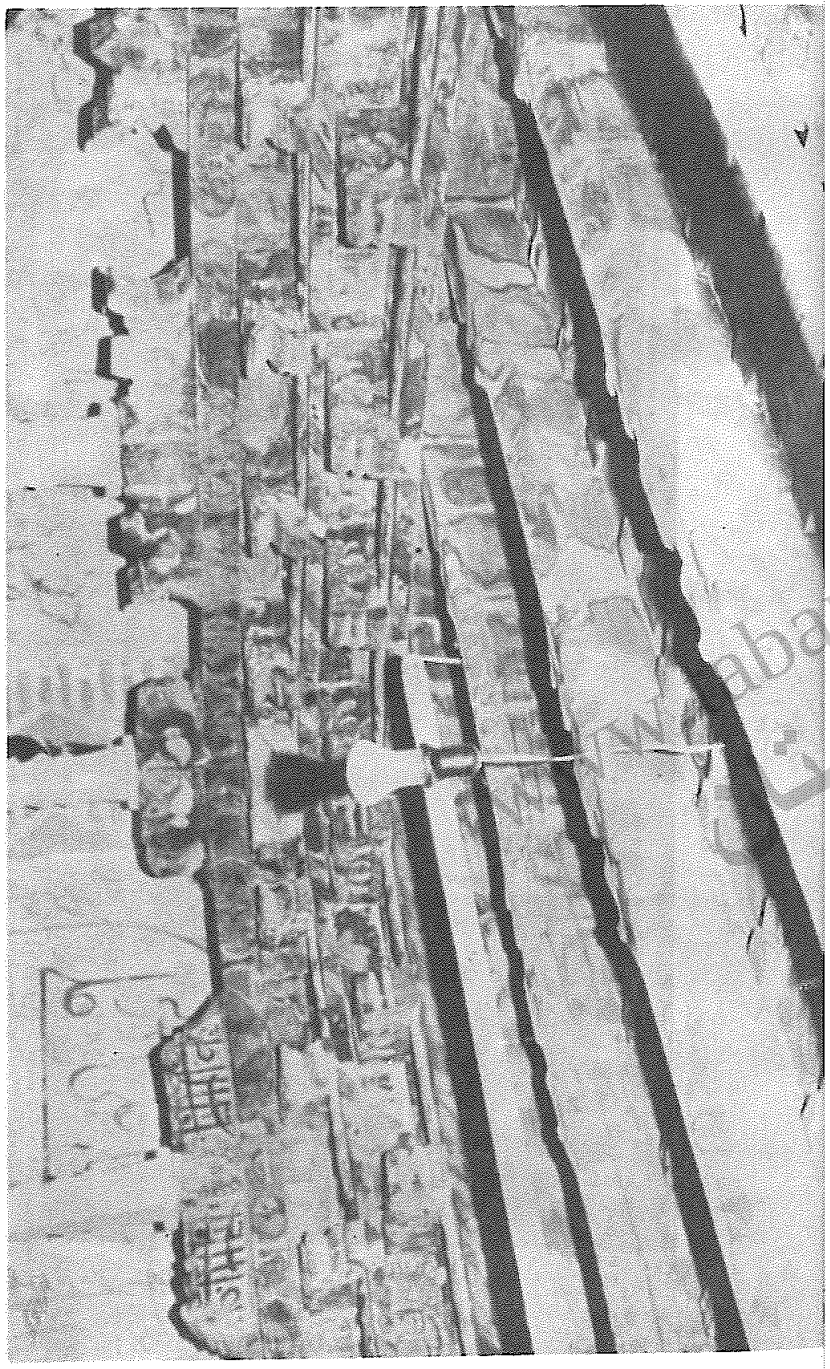
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۵۱: نمای اصلی سقا تالارکیجا تکیه در حمزه‌کلای بیشهٔ بابل.

عکس شمارهٔ ۱۵۲: نمای یکی از پهلوهای سقا تالارکیجا تکیه درحمزه‌کلای بیشهٔ بابل.

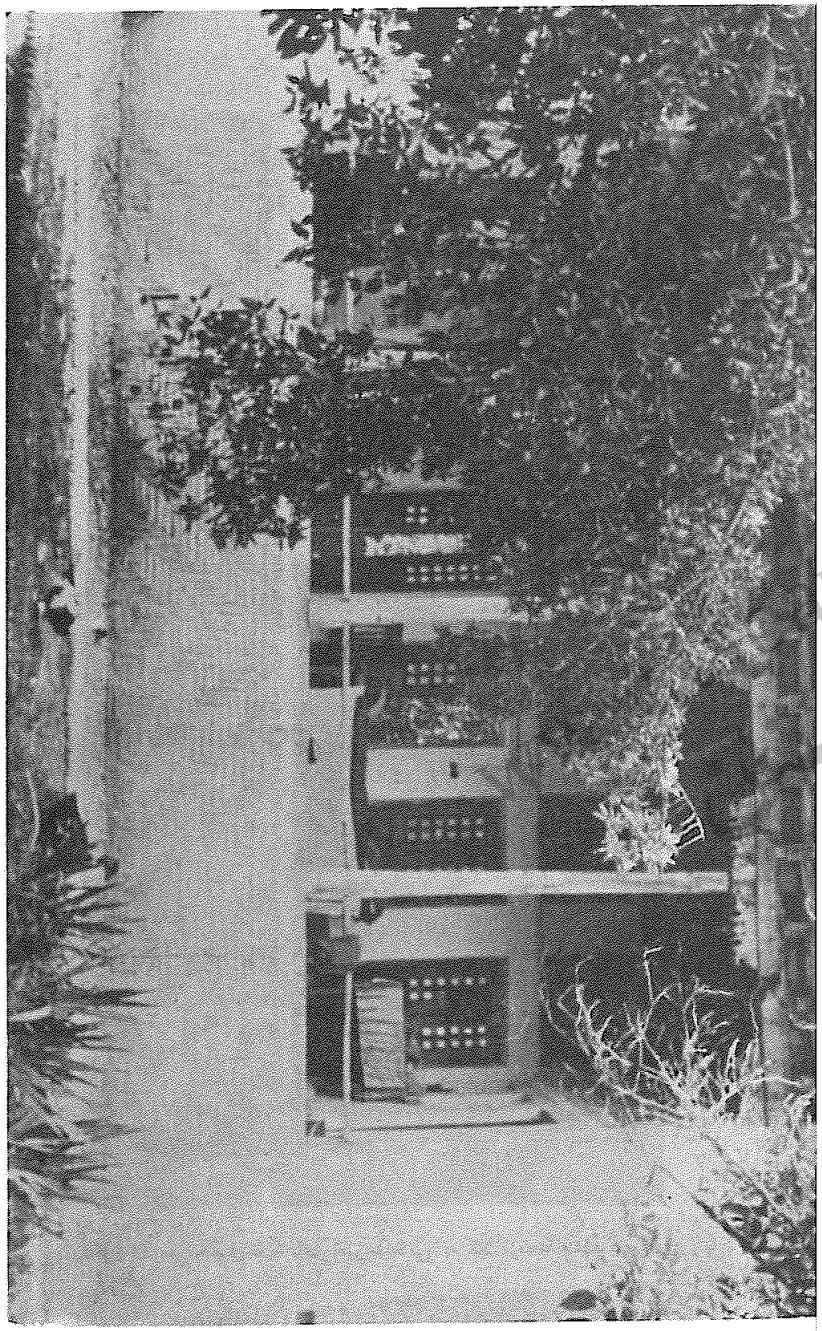

عکس شمارهٔ ۱۵۳: سرستونها و پلیرهای سقا تالارکیجا تکیه در حمزه‌کلای بیشهٔ بابل.

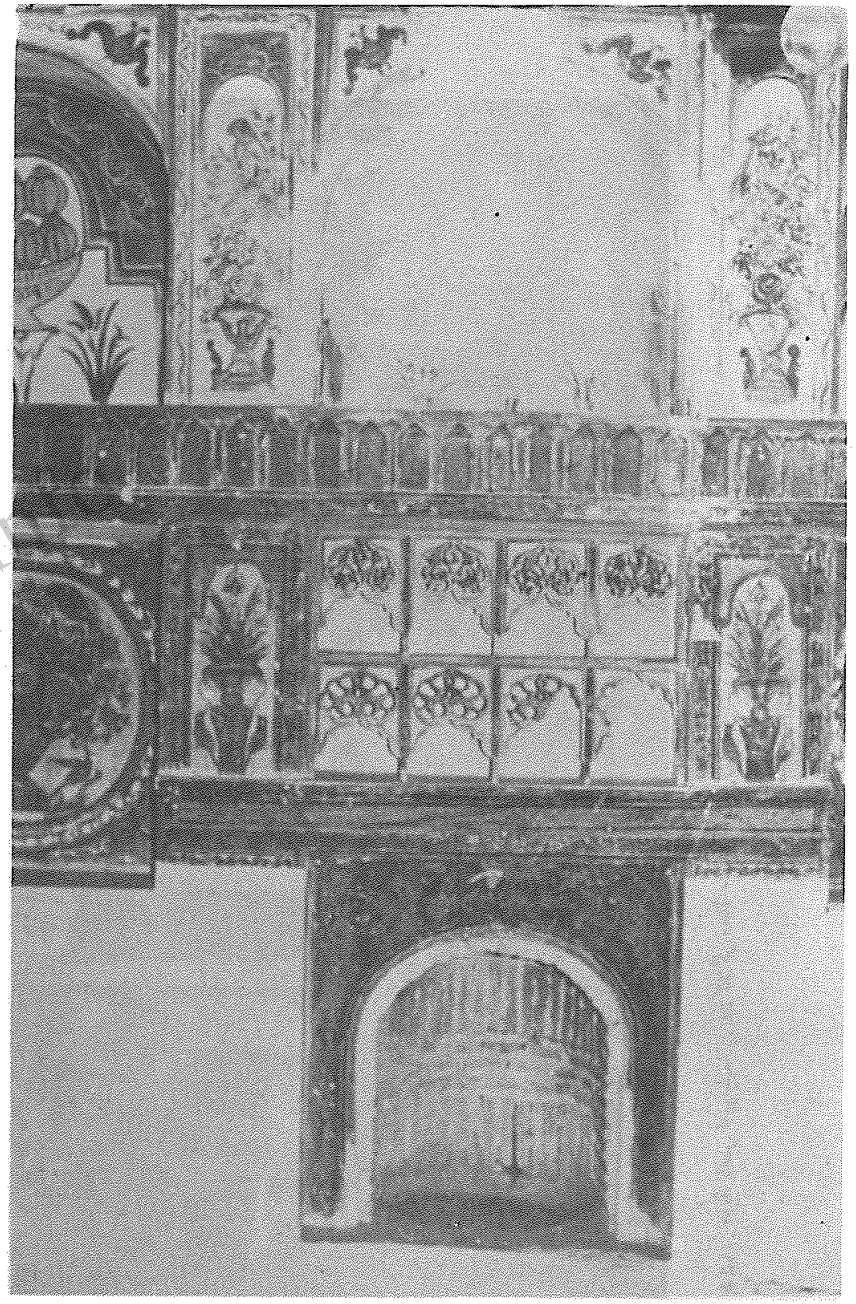
تبرستان www.tabarestan.info

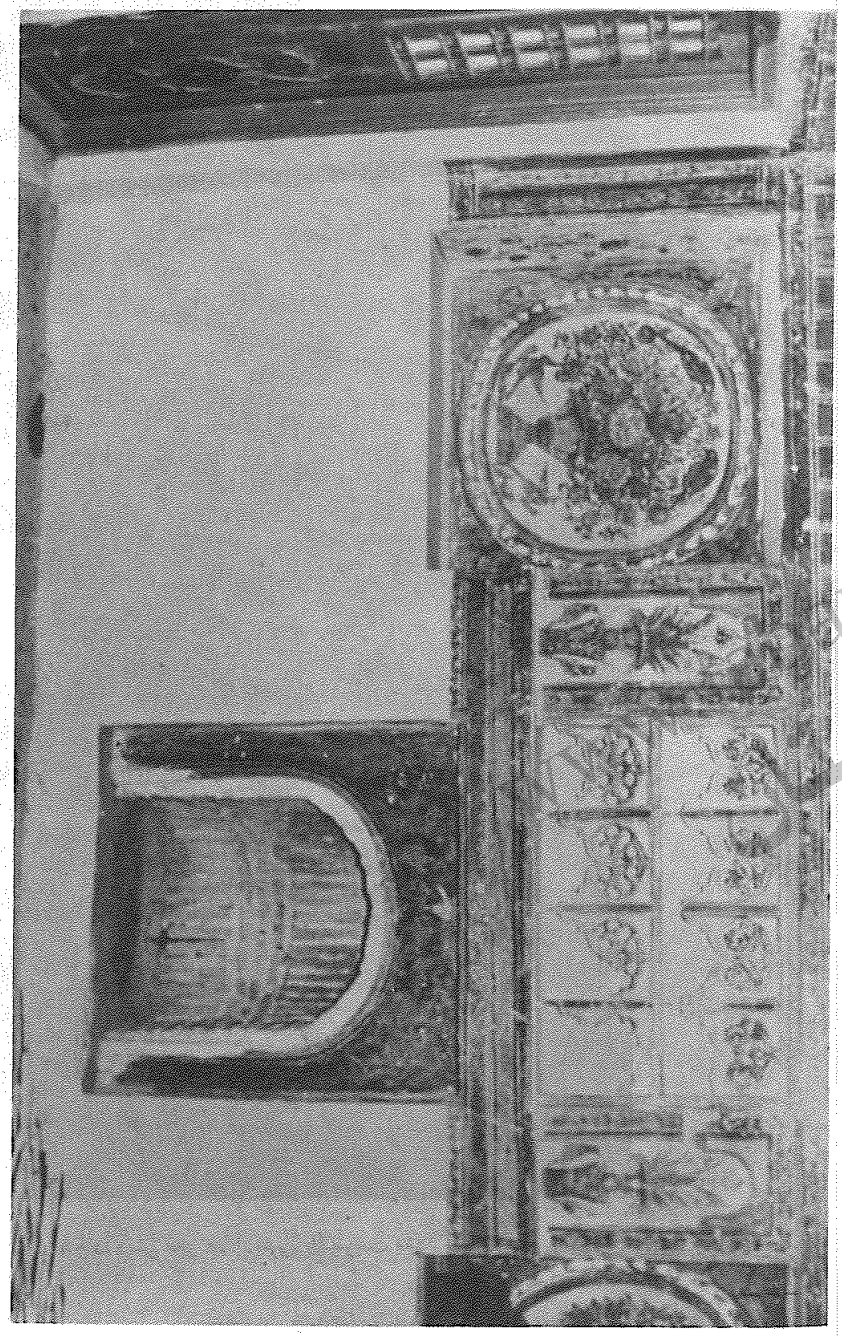
عکس شمارهٔ ۱۵۴: شیرسرهای سقانفار کیجا تکیه در حمزه‌کلای بیشهٔ بابل.

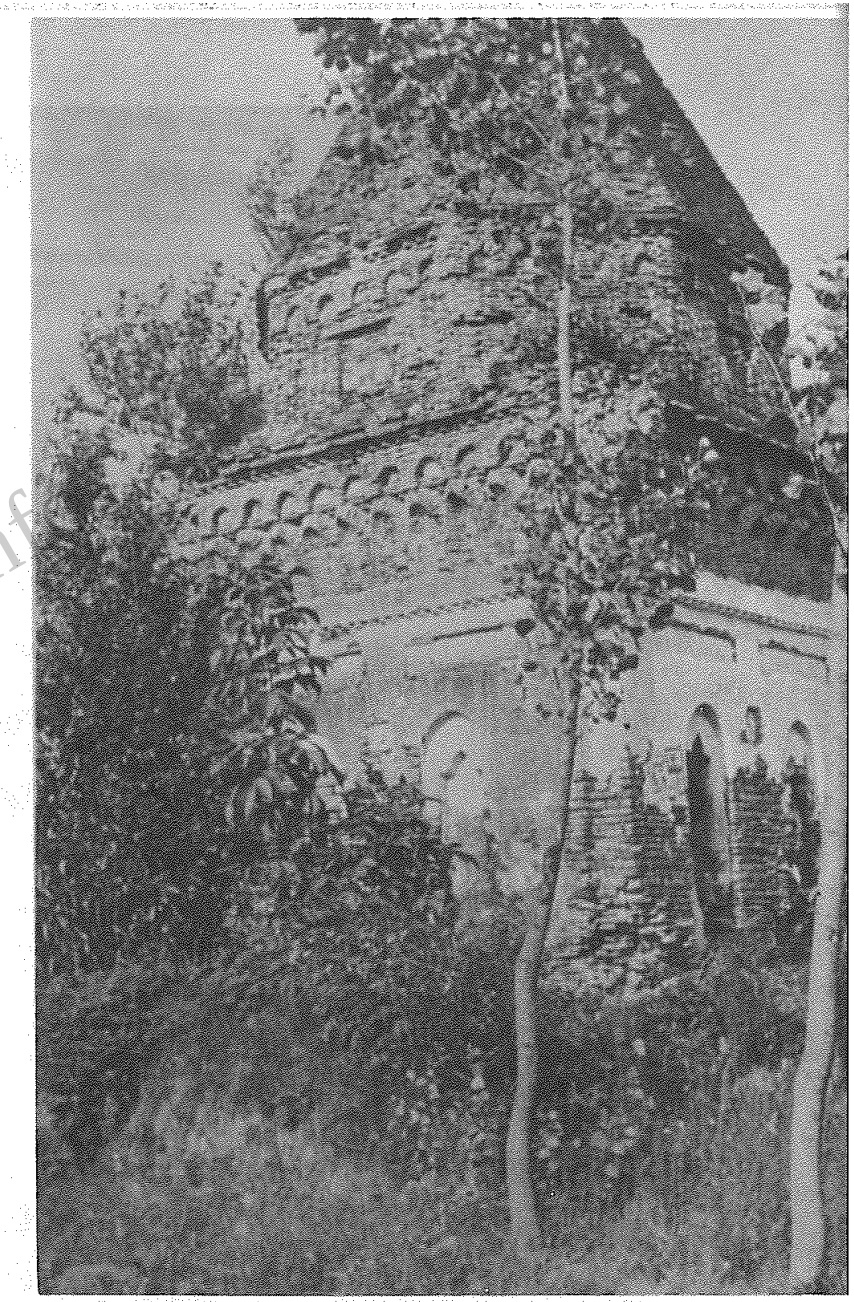
عکس شمارهٔ ۱۵۵: خانهٔ ناصر امیرسلیمانی در کلاگر محلهٔ مشهدگنج افروز بابل.

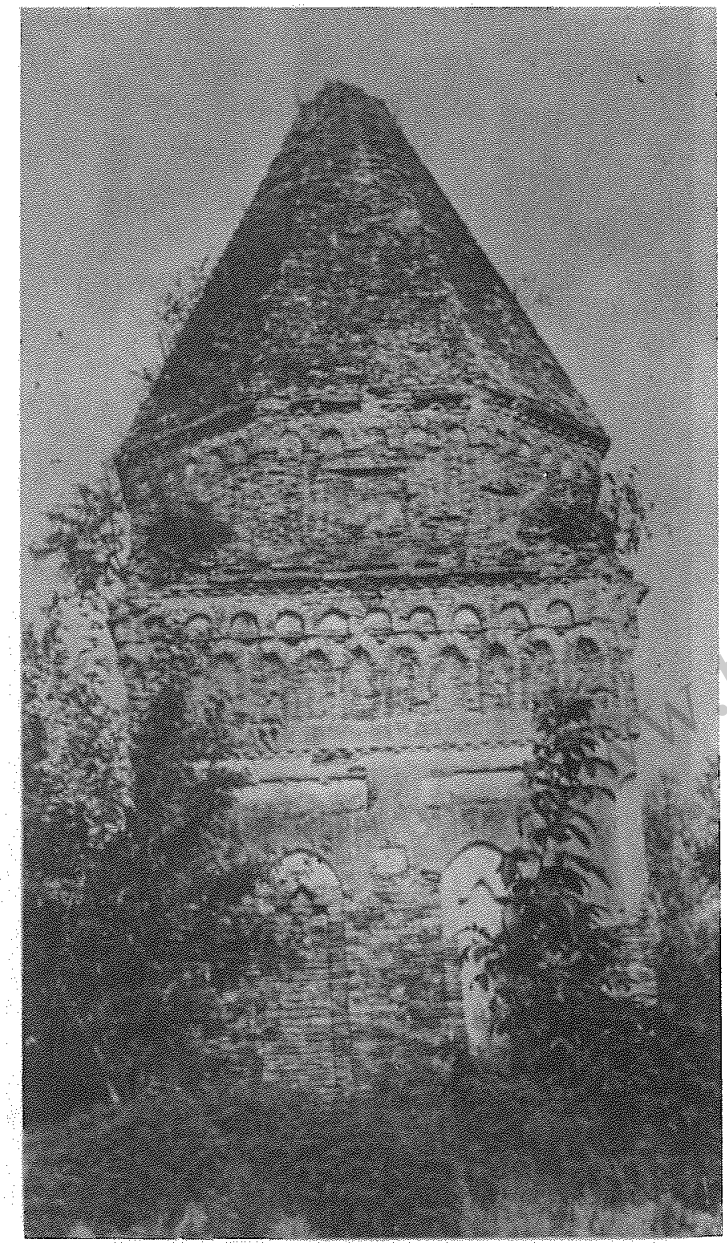
عکس شمارهٔ ۱۵۶: سربخاری‌خانهٔ ناصرامیرسلیمانی درکلاگرمحلهٔ مشهدگنج‌افروزبابل.

عکس شمارهٔ ۱۵۷: سربخاری‌خانهٔ ناصرامیرسلیمانی درکلاگرمحلهٔ مشهدگنج‌افروزبابل.

عکس شمارهٔ ۱۵۸: بنای بقعهٔ درویش فخر در اراضی بالاسرست مشهدگنج افروز.

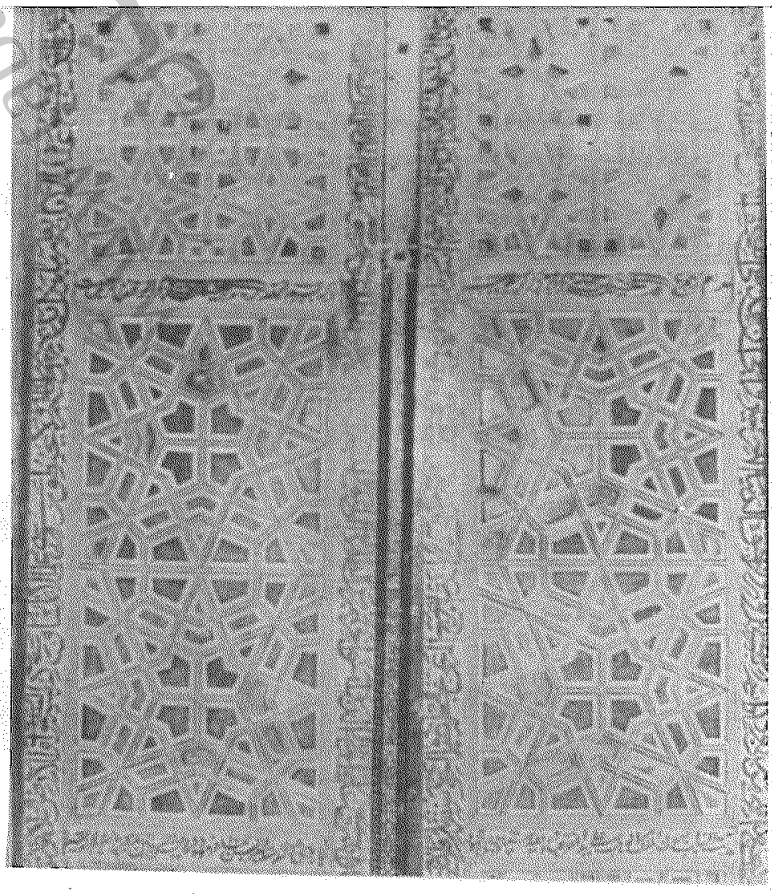

عکس شمارهٔ ۱۵۹: بنای بقعهٔ درویش فخر در اراضی بالاسرست مشهدگنج افروز.

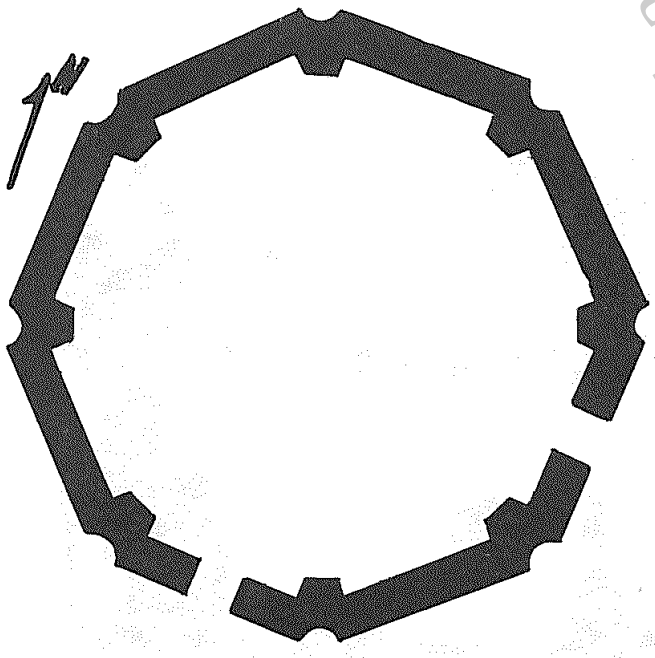
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۶۰: مقبرهٔ ملامحمد شهرآشوب در بنگز کلای گنج افروز.

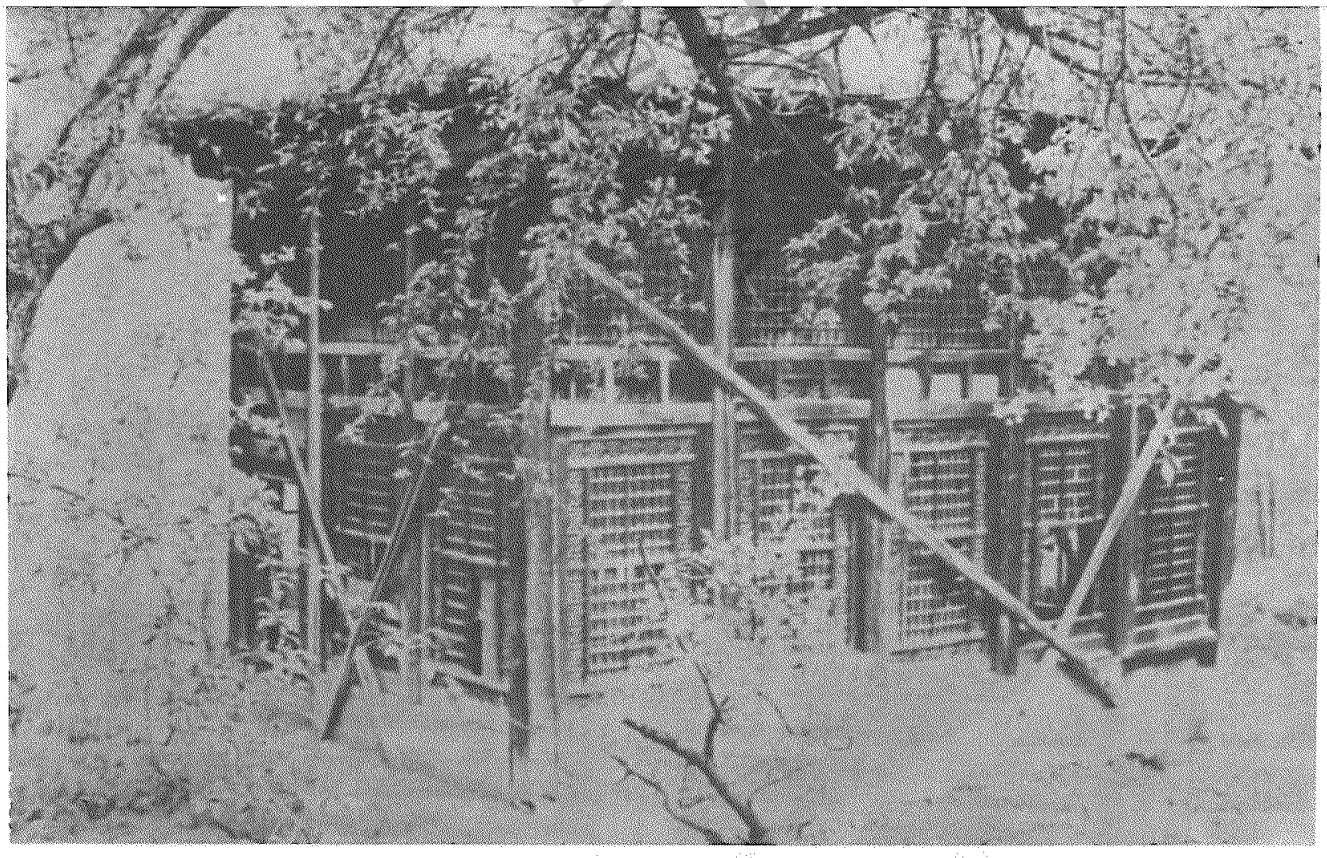
عکس شمارهٔ ۱۶۱: در ورودی امامزاده محمد دراطاق‌سرای ابوالحسن کلای گنج افروز.

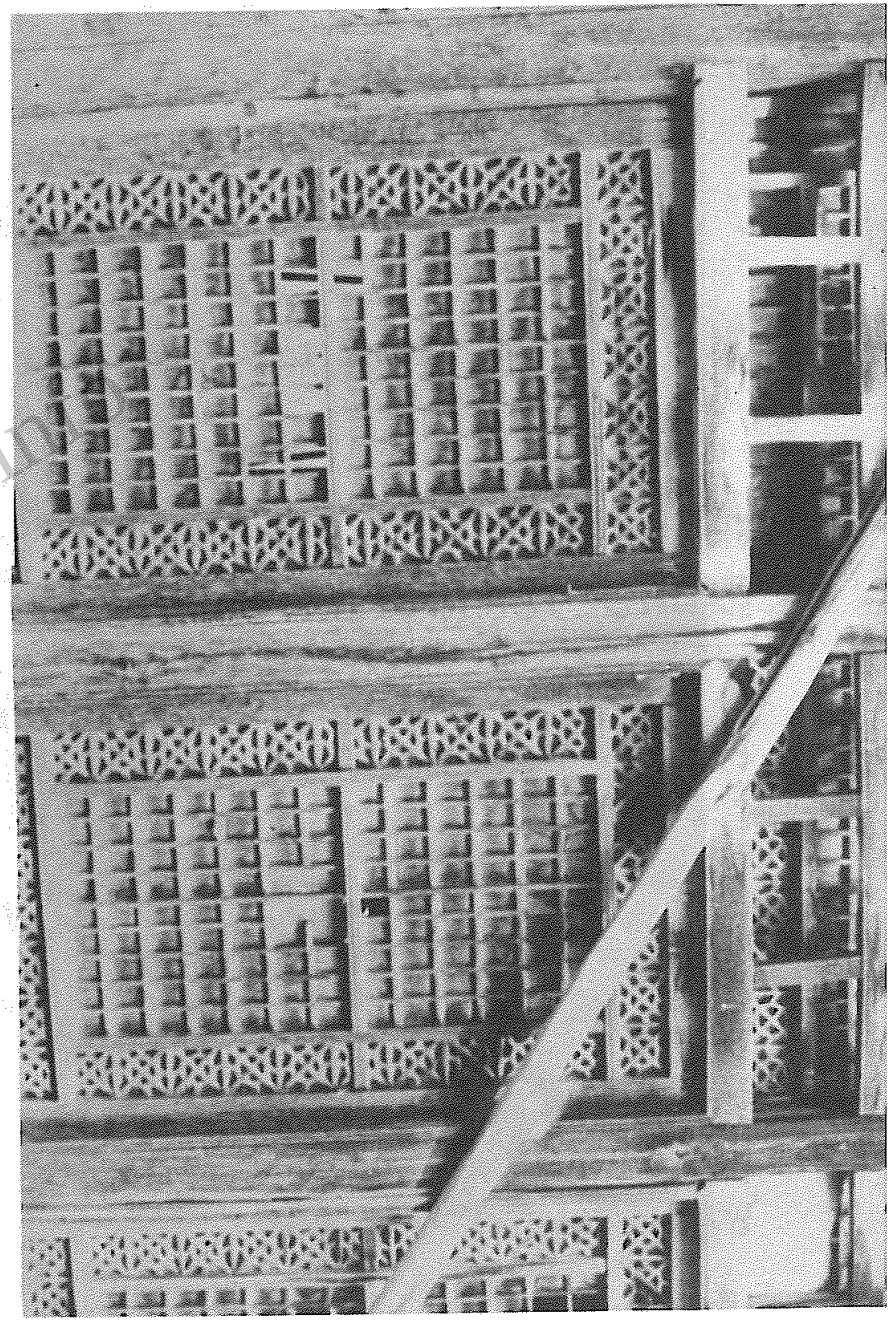
عکس شمارهٔ ۱۶۲: کروکی امامزاده محمد دراطاق سرای ابوالحسن کلای گنج افروز.

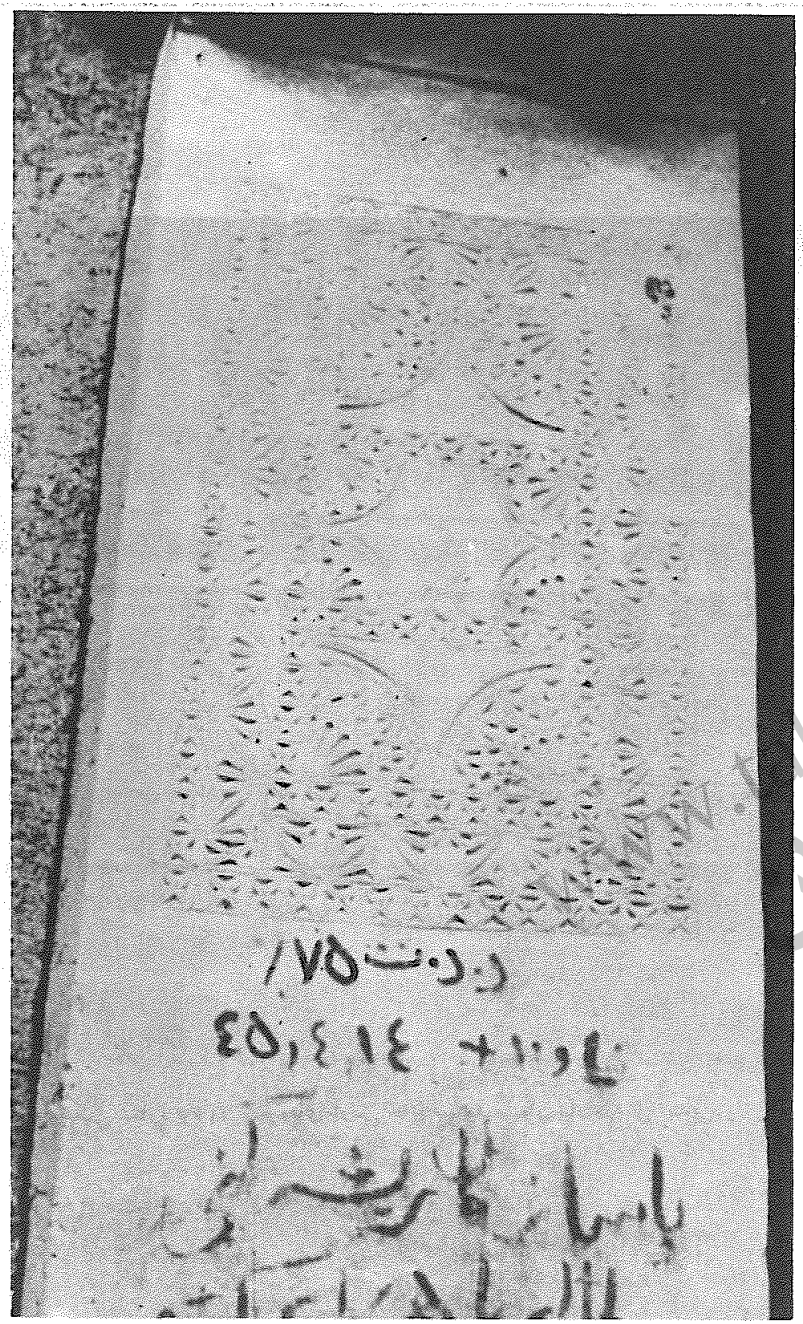
عکس شمارهٔ ۱۶۳: نمای اصلی تکیهٔ مقری کلای بندپی بابل.

عکس شمارهٔ ۱۶۴: اطاق چوبین مستطیل شکل در باغ عبدالحسین خانی درنشل بندپی.

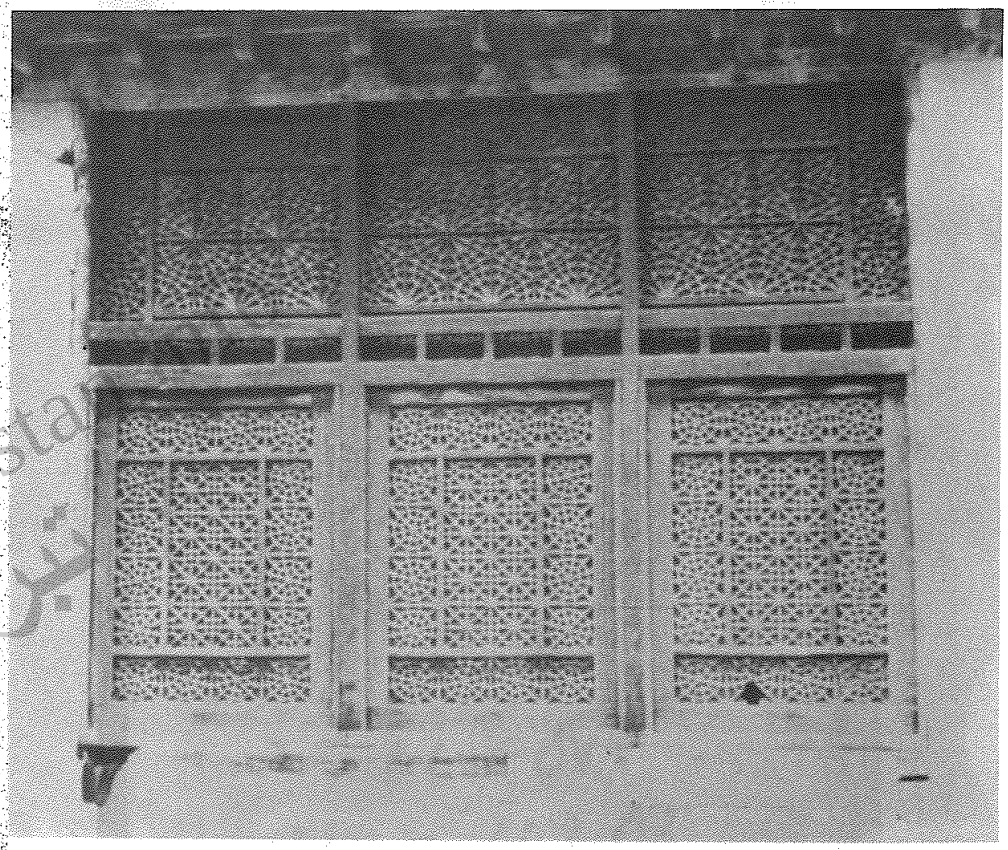

عکس شمارهٔ ۱۶۵: پنجره‌های ارسی اطاق جوبین باغ عبدالحسین‌خانی دزنشل بندپی.

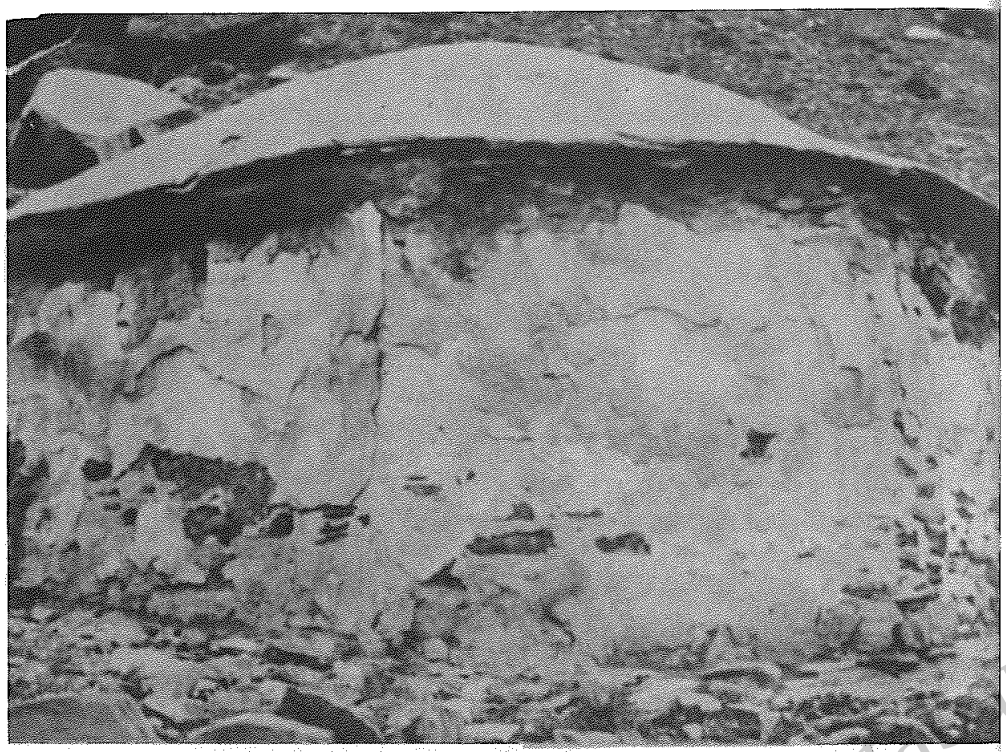

عکس شمارهٔ ۱۶۶: گچ بری جرزهای مسجد محمدتقی خانی دزنشل بندپی.

tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۱۶۷: پنجره‌های ارسی خانهٔ جمشید سلیمان تبار درنشل بندپی.

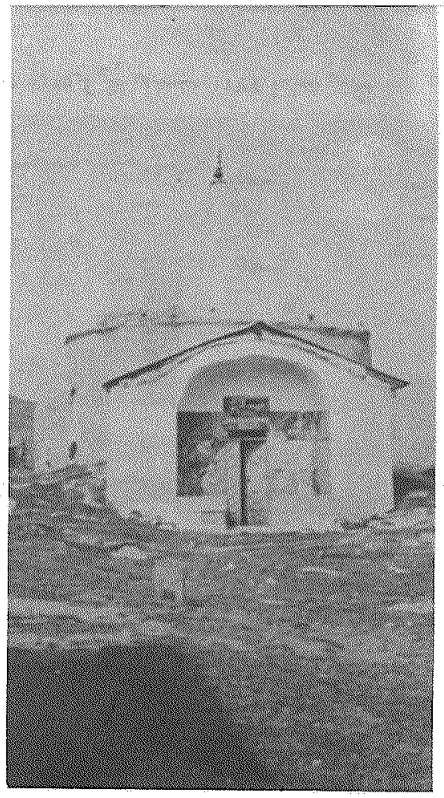
عکس شمارهٔ ۱۶۸: نعش خانه درگورستان نشل بندپی.

عکس شمارهٔ ۱۶۹: سنگ قبری درلیسرنزدیک آبندان، سرراه شیخ موسی به‌نشل بندپی.

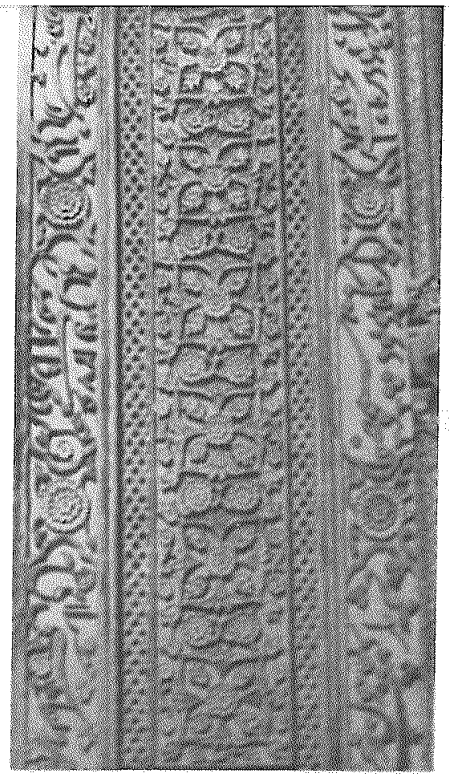
عکس شمارهٔ ۱۷۰: بنای بقعهٔ امامزاده عبدالله دردهکدهٔ شیخ‌موسی ازدهکده‌های بندپی.

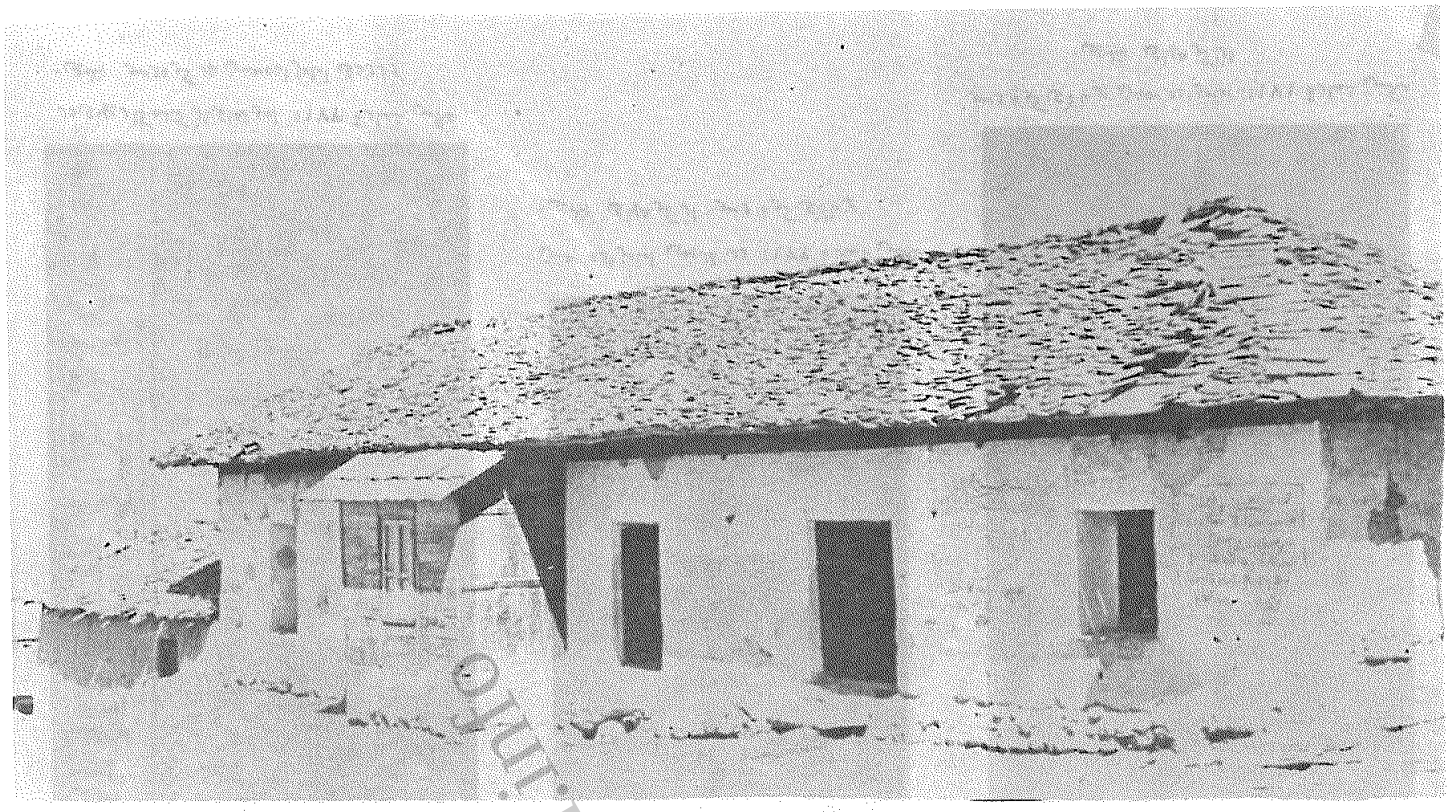
عکس شمارهٔ ۱۷۱: امامزاده حسن بربالای‌کوه وسو ازکوههای بندپی.

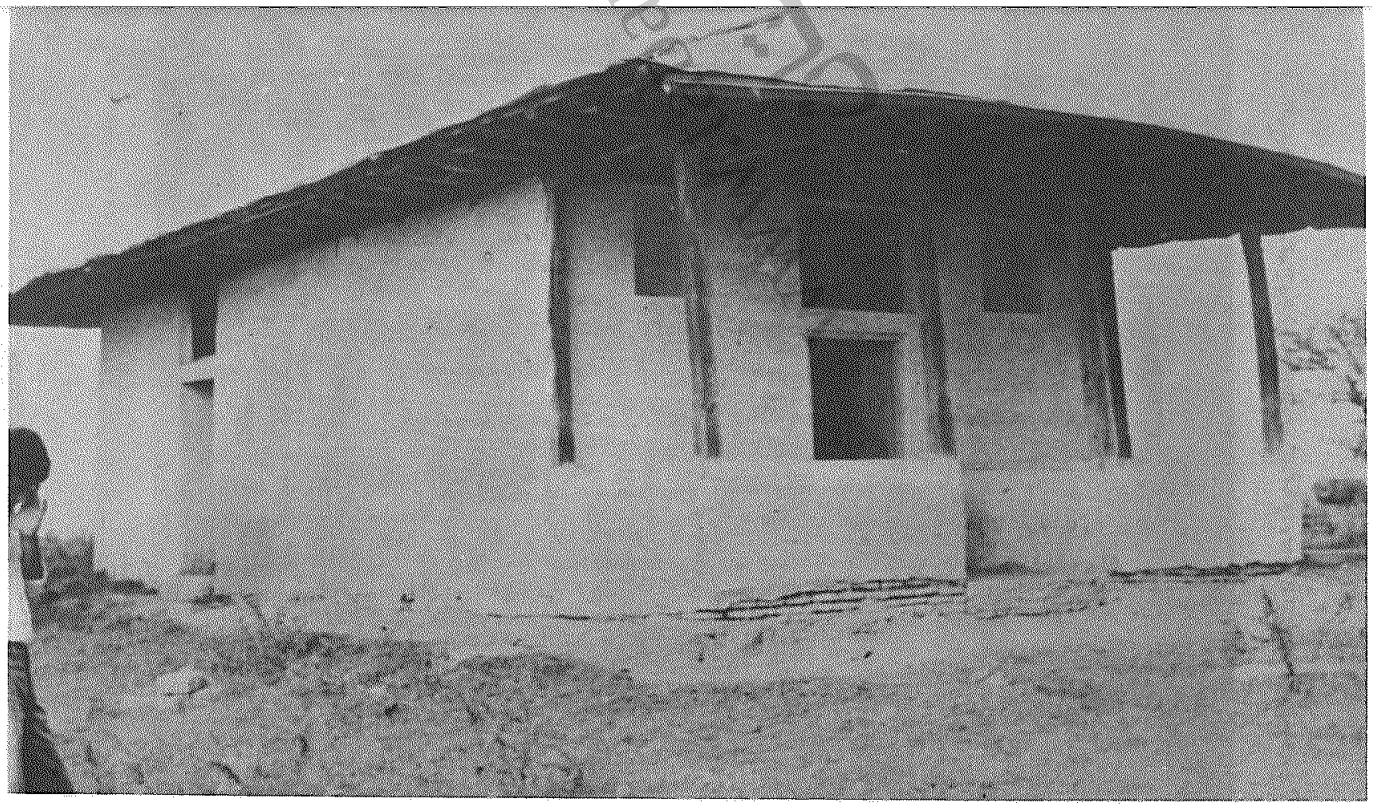
عکس شمارهٔ ۱۷۲: در قدیمی امامزاده حسن بربالای‌کوه وسو ازکوههای بندپی.

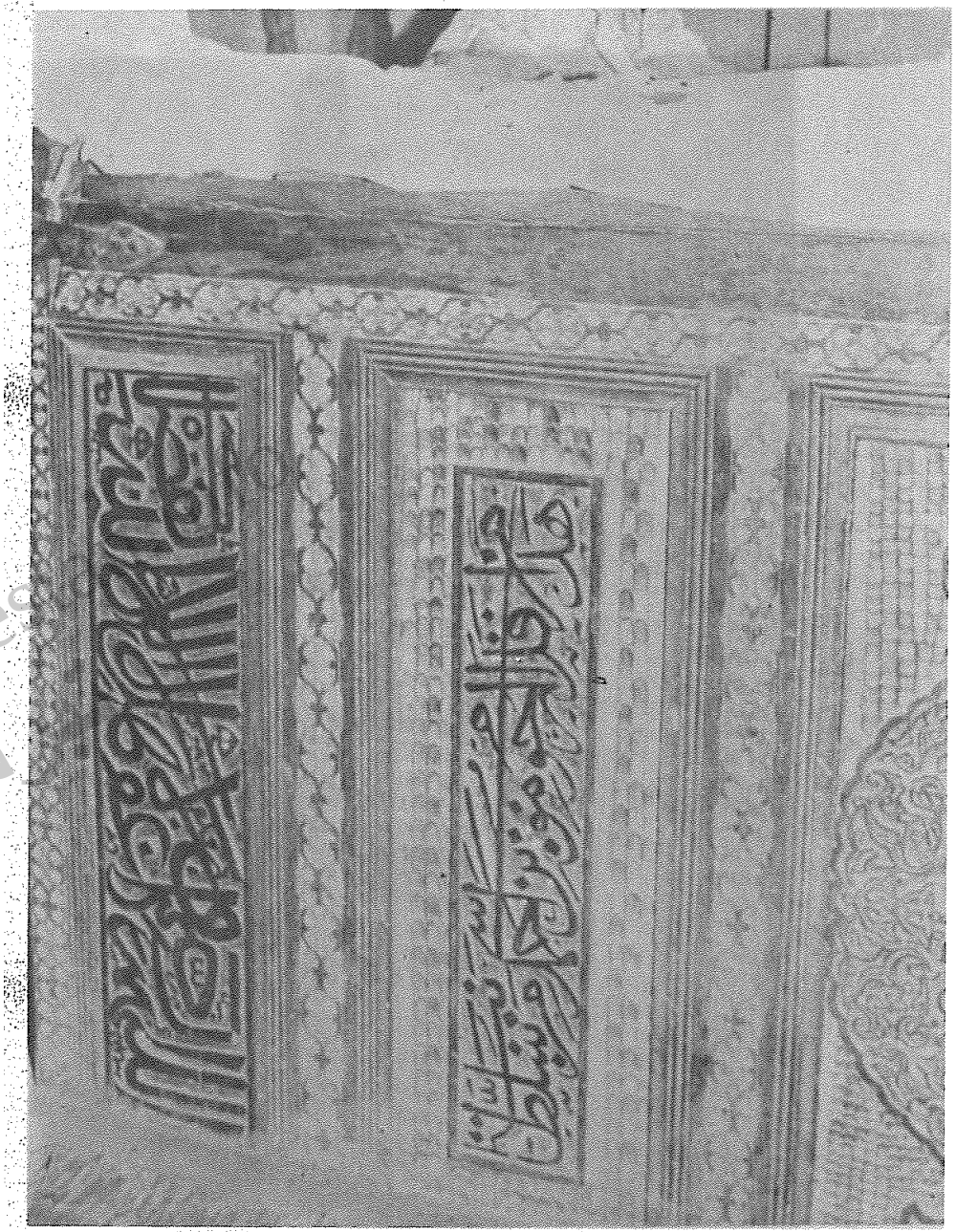
عکس شمارهٔ ۱۷۳: نمونه‌ای‌ازکنده‌کاریهای‌در ورودی امامزاده‌حسن درکوه‌وسو بندپی.

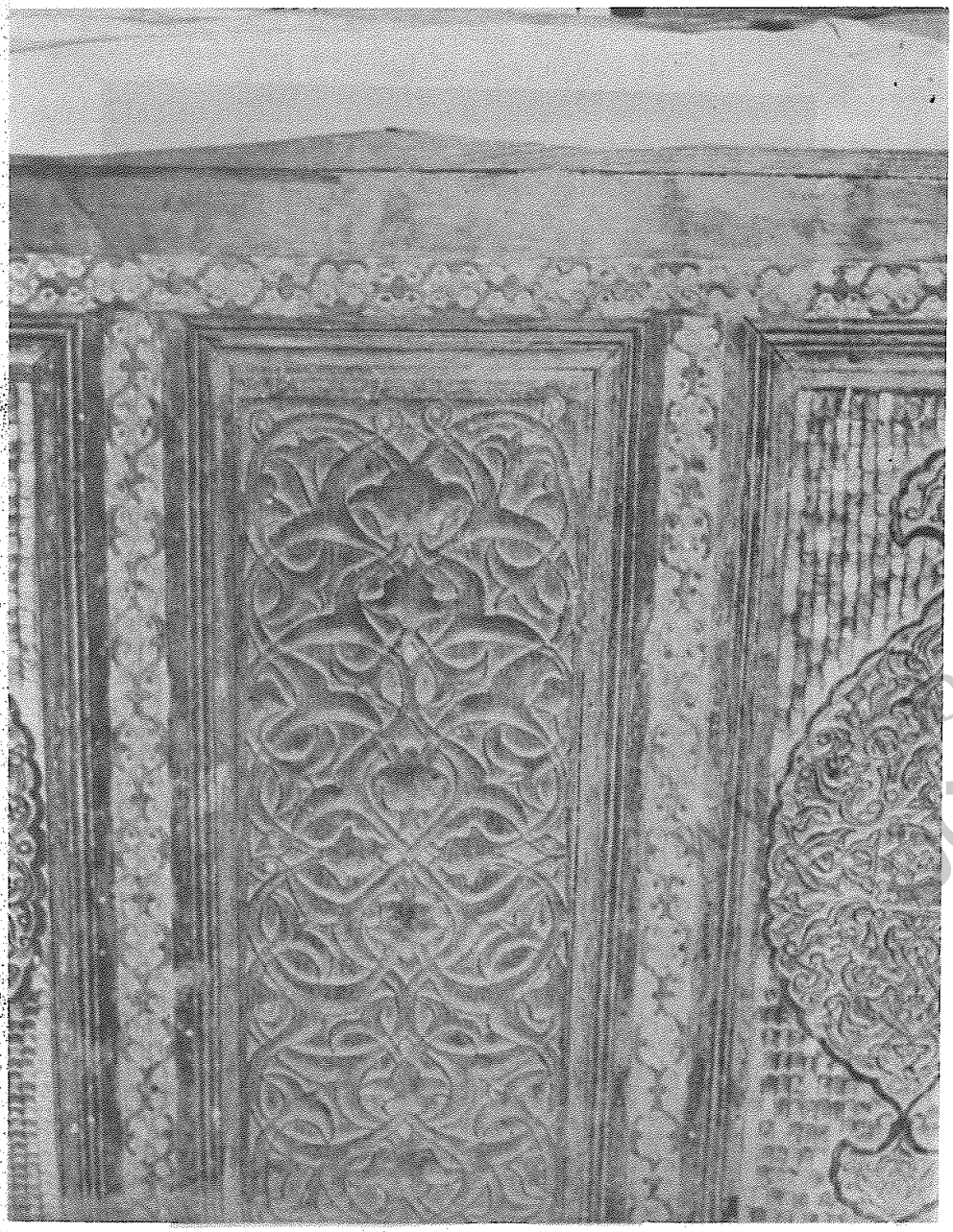
عکس شمارهٔ ۱۷۴: مسجدی نظرکرده در فیل بند بندپی.

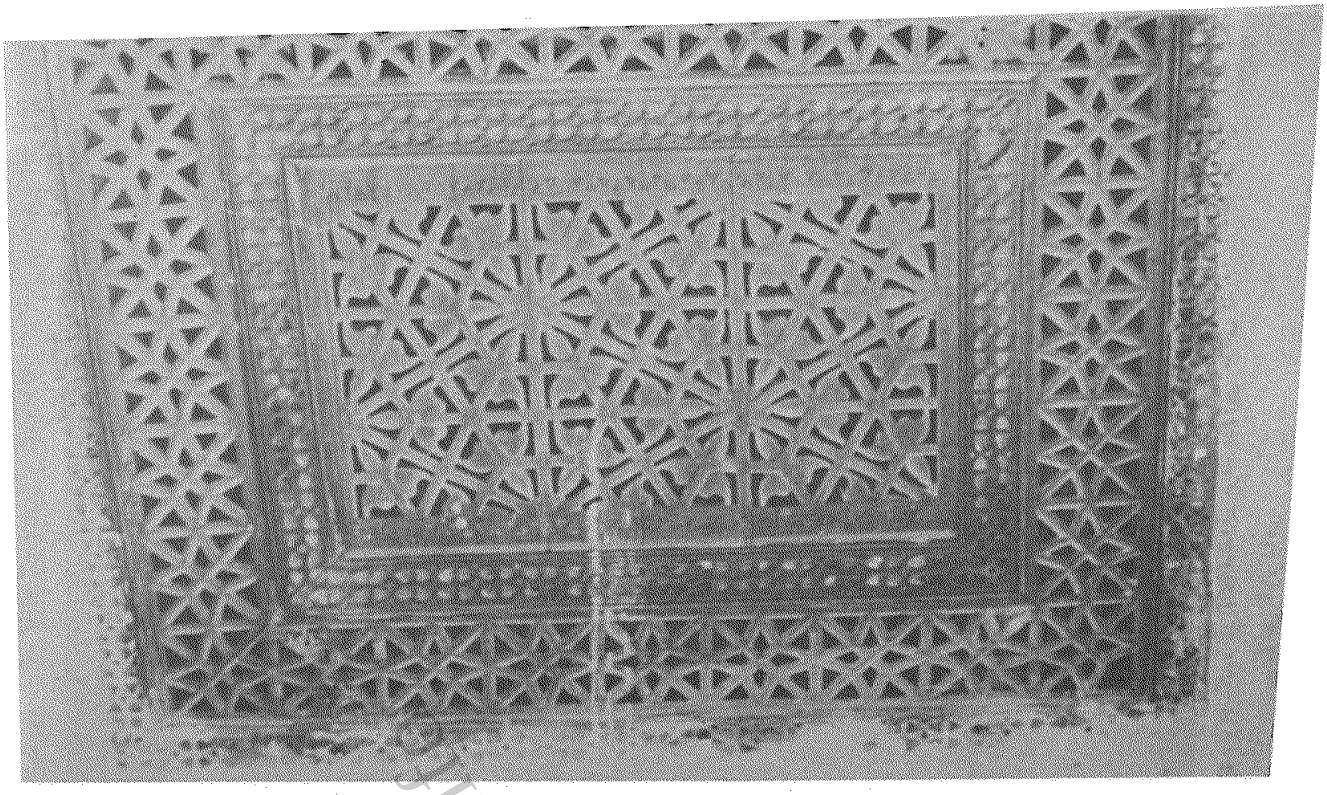
عکس شمارهٔ ۱۷۵: بنای بقعهٔ درویش موسی درتپه بیشهٔ ملازن‌کاج‌حومهٔ علی‌آبادشاهی.

عکس شمارهٔ ۱۷۶: صندوق مرقددرویش‌موسی درتپه‌بیشهٔ ملازن‌کاج‌حومهٔ علی آبادشاهی.

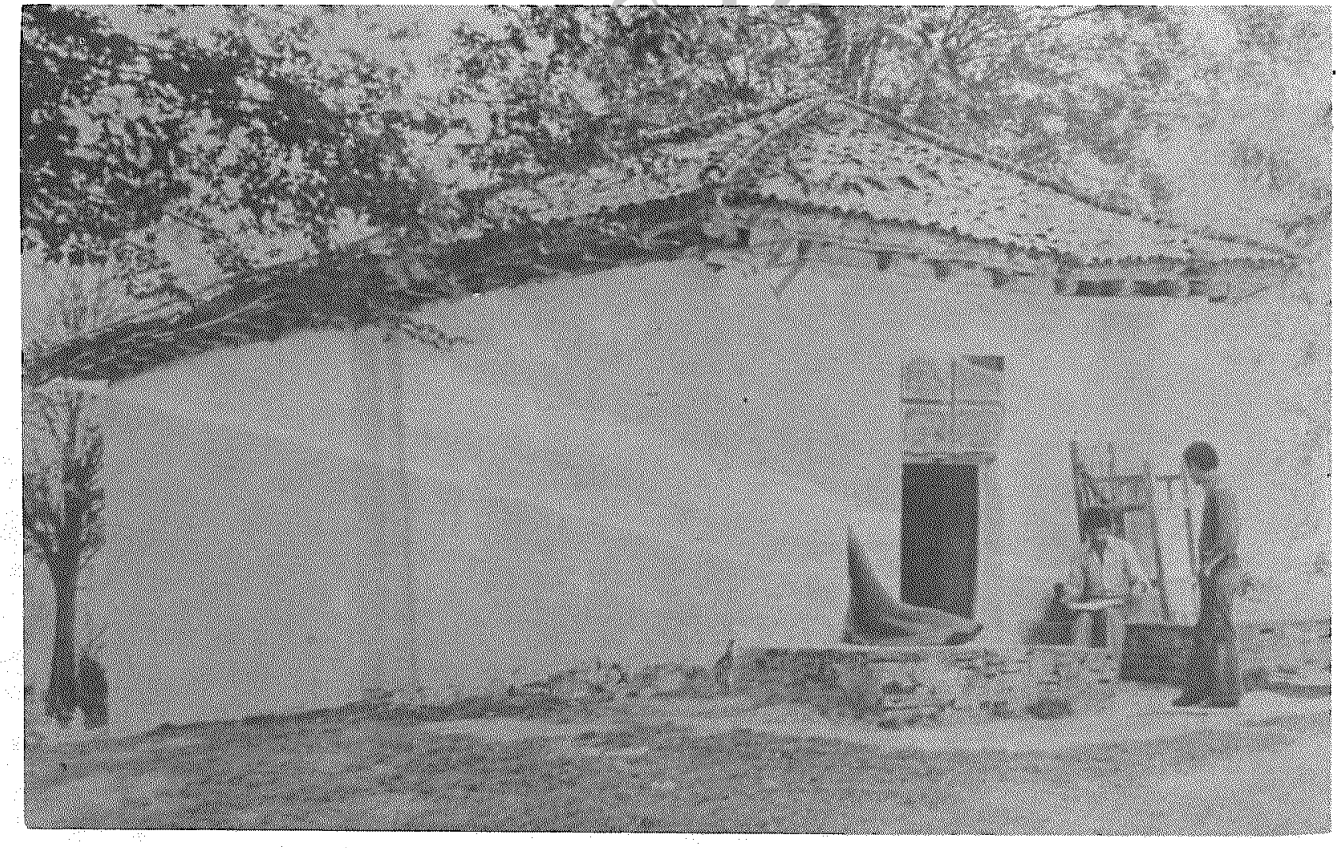

عکس شمارهٔ ۱۷۷: کنده کاریهای صندوق مرقد درویش موسی در تپه بیشهٔ ملازن کاج حومهٔ علی آباد شاهی.

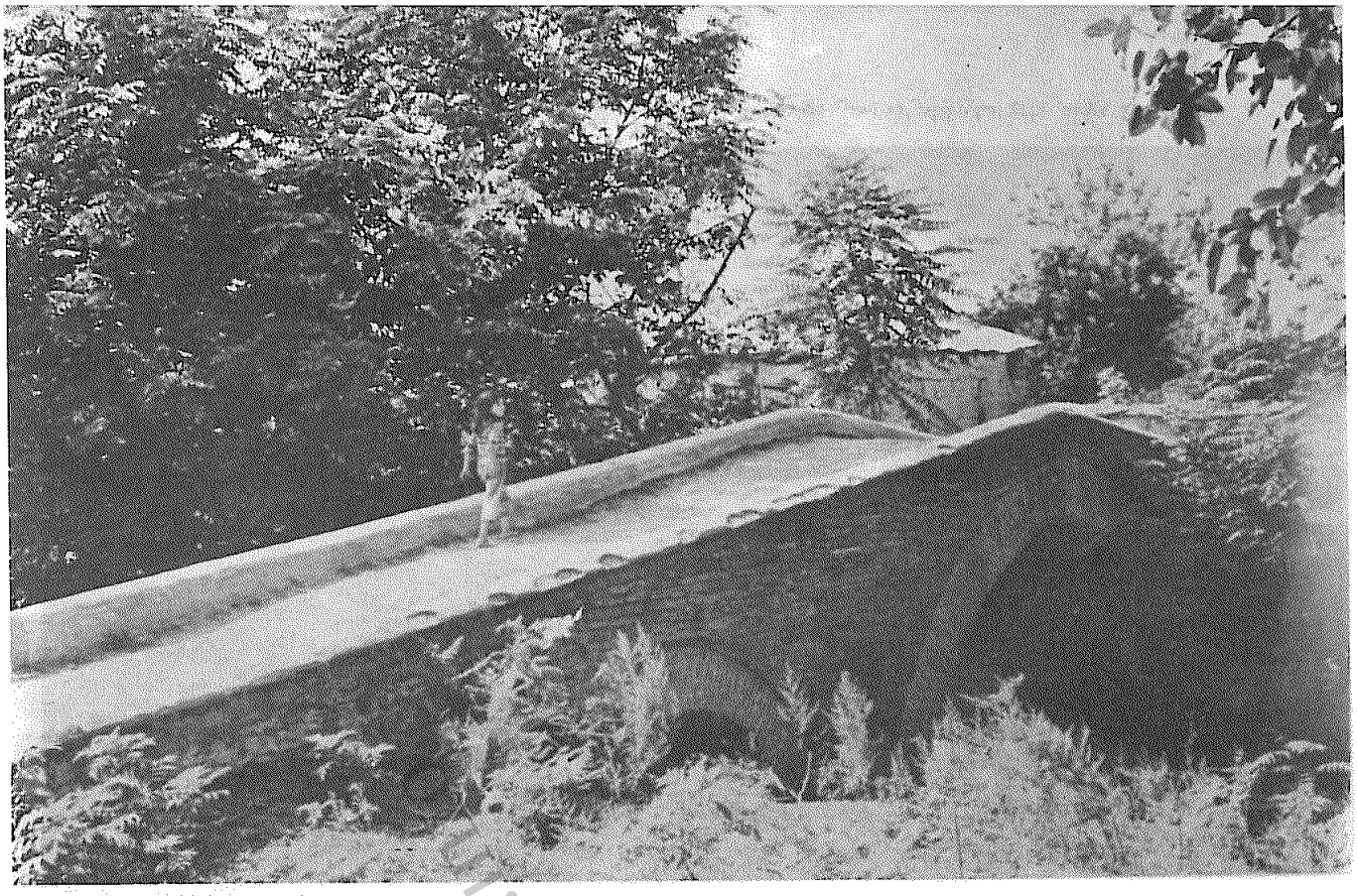
۱۰۴۸

عکس شمارهٔ ۱۷۸: پنجره مشبك بالای سردر ورودی بقعهٔ درویش موسی بر تپه بیشهٔ ملازن کاج.

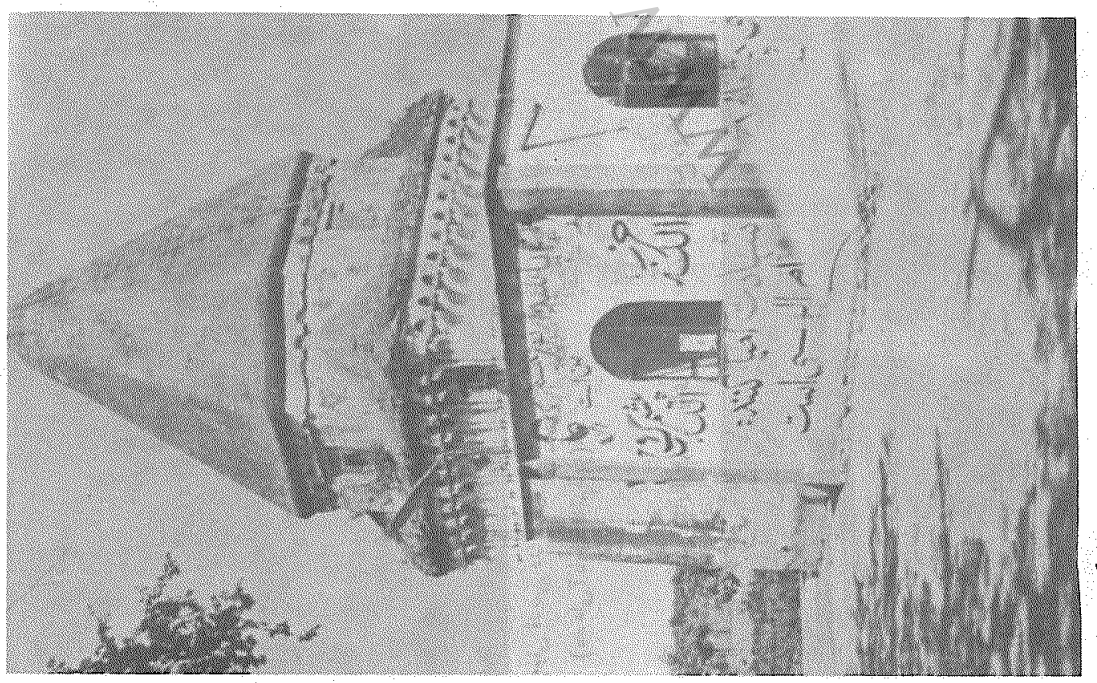

۱۰۴۹

عکس شمارهٔ ۱۷۹: بنای اصلی امامزاده یحیی در دهکدهٔ جهنه (جنید) تالارپی.

عکس شمارهٔ ۱۸۰: پل قدیمی آجری میان دهکده‌های پایین رستم و استرابادی محلهٔ تالارپی.

عکس شمارهٔ ۱۸۱: بقعهٔ سید محمد زرین نوائی در چمازکتی علی آباد شاهی (= علی آباد = قائم‌شهر).

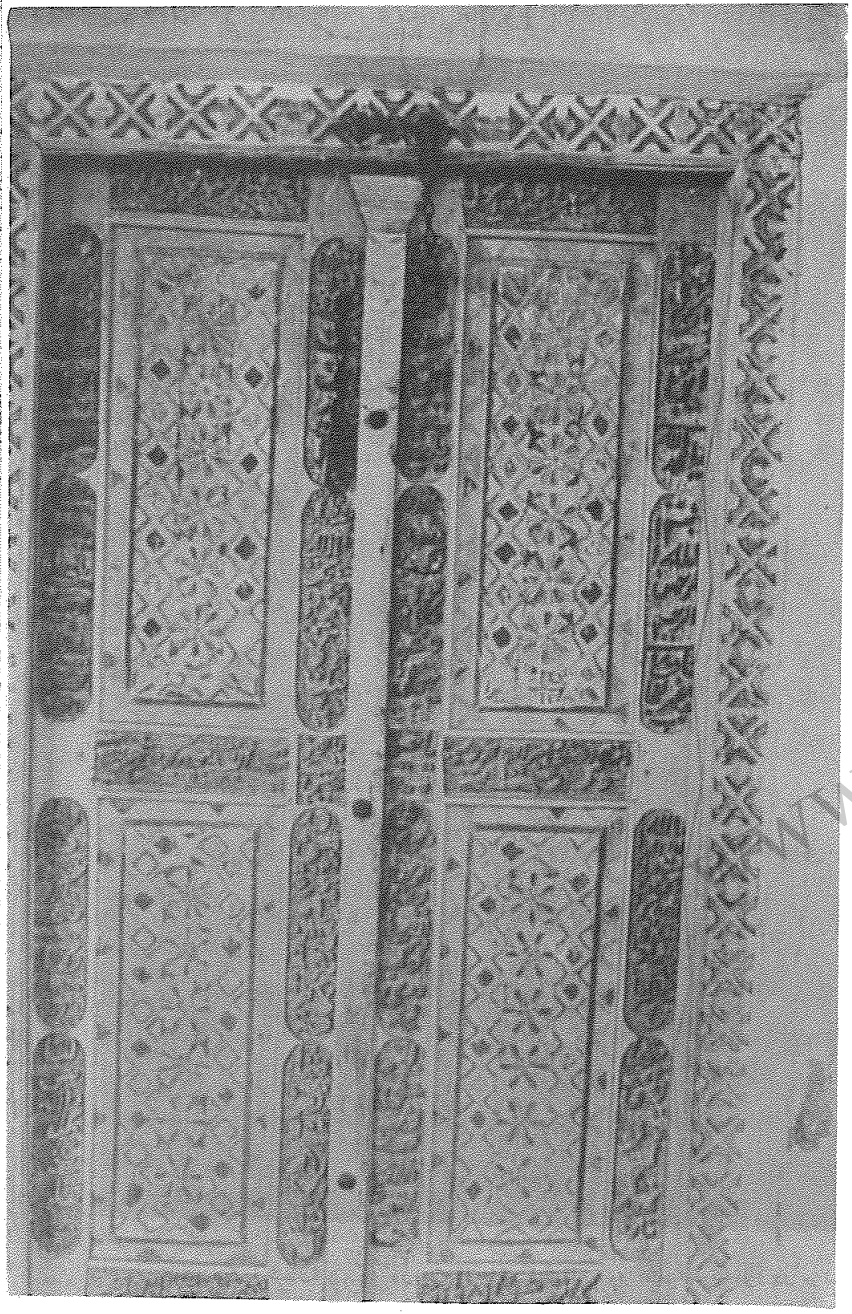
tabarestan.info

عکس شمارهٔ ۱۸۲: پلی قدیمی در سراج‌کلا از دهکده‌های جویبار گیلخواران شاهی، (= علی‌آباد = قائم‌شهر).

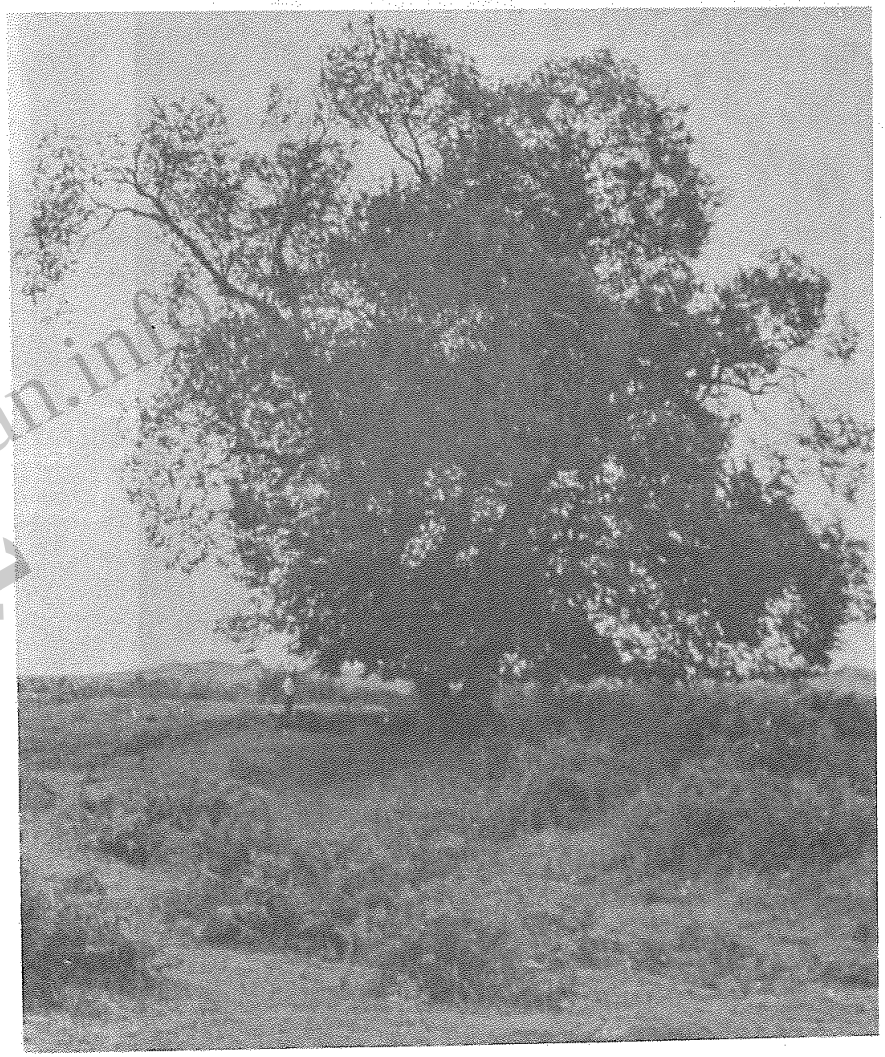
عکس شمارهٔ ۱۸۳: بنای امامزاده محمود در مرتع دهکدهٔ لاریم گیلخواران شاهی.

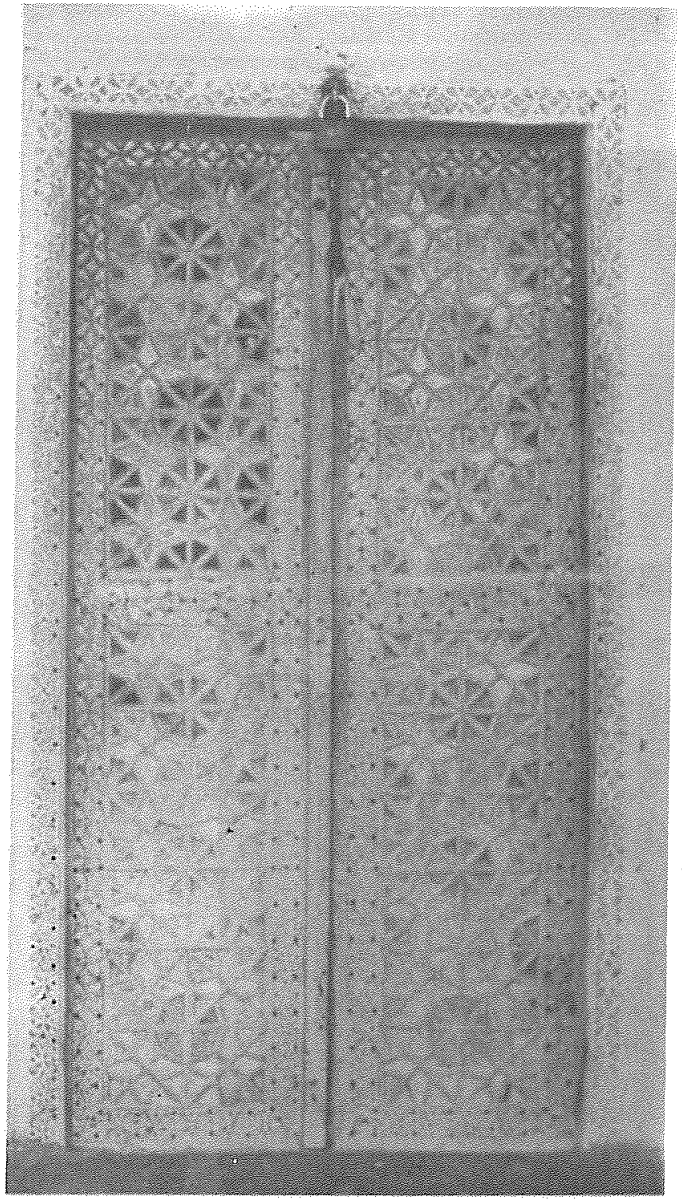

عکس شمارهٔ ۱۸۴: در ورودی امامزاده محمود در مرتع دهکدهٔ لاریم گیلخواران شاهی.

www.tabarestan تبرستان

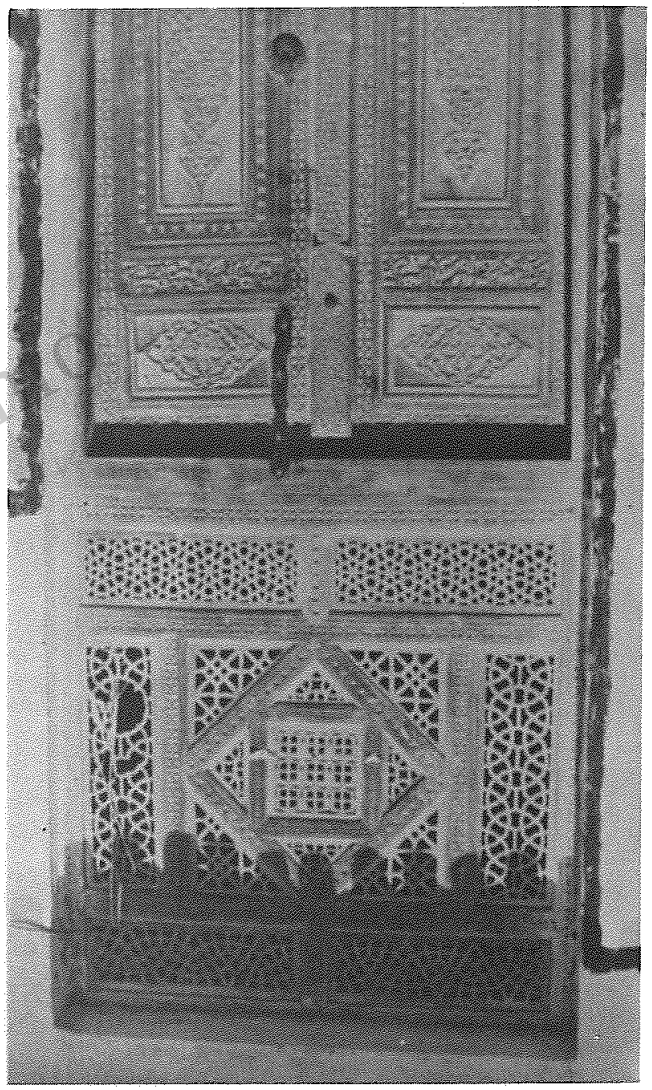

عکس شمارهٔ ۱۸۵: درخت اوجای کهنسالی در امامزاده محمود در مرتع دهکدهٔ لاریم گیلخواران شاهی.

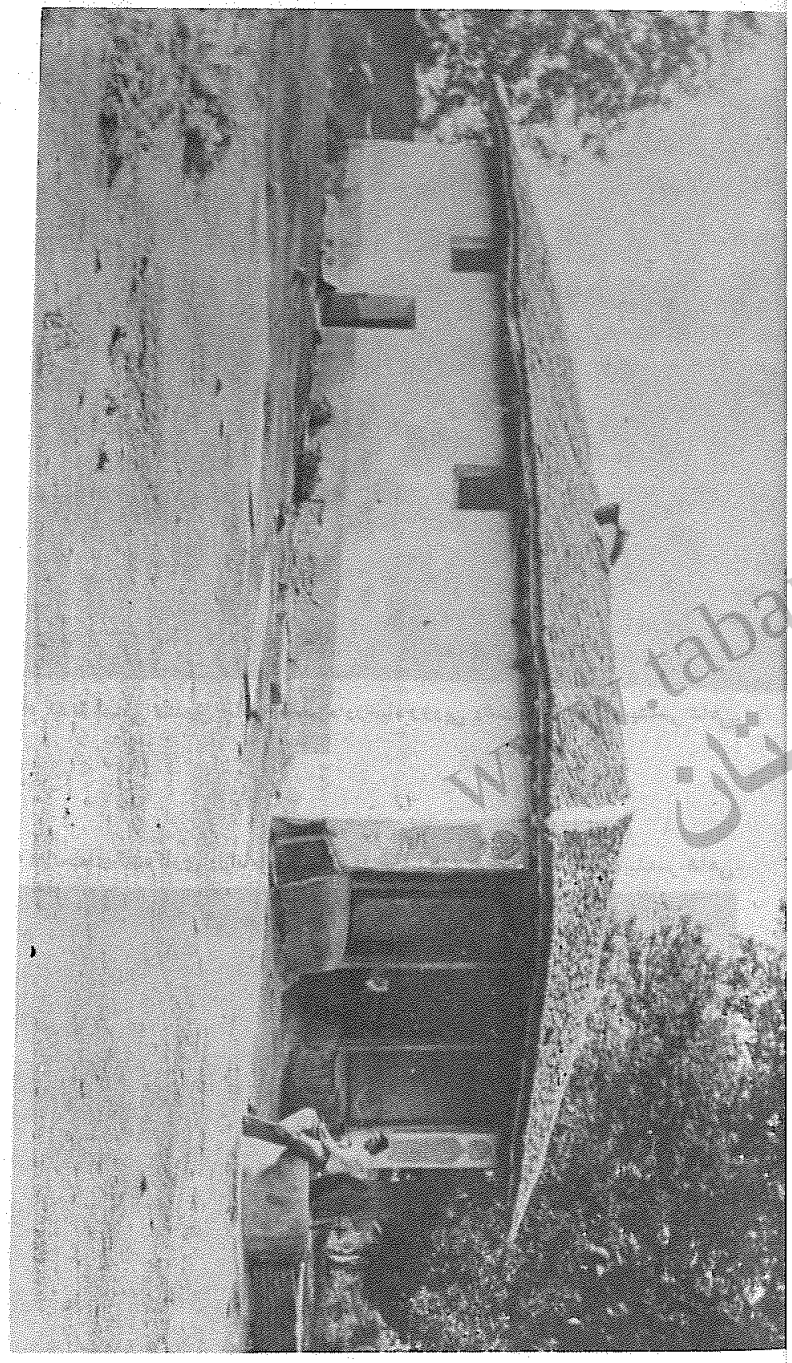

عکس شمارهٔ ۱۸۶: در ورودی بقعهٔ سید زین‌العابدین در دهکدهٔ سید زین‌العابدین گیلخواران شاهی.

www.tabarestan.info
تبرستان

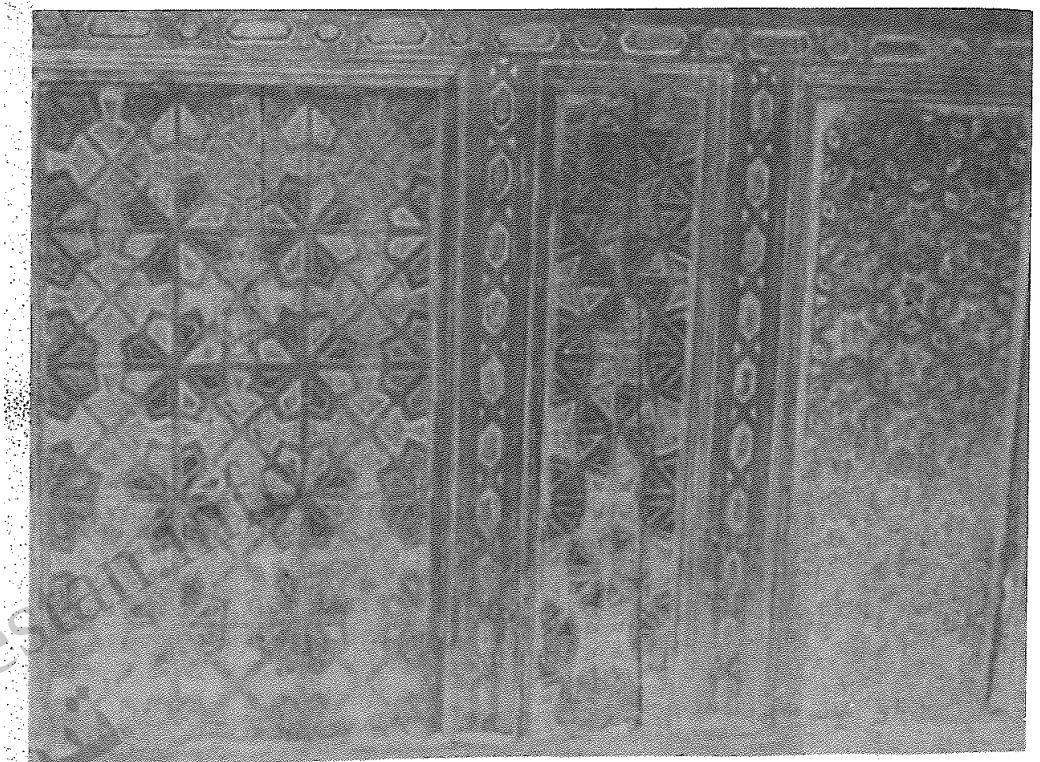

عکس شمارهٔ ۱۸۷: در ورودی بقعهٔ امامزاده قاسم در دهکدهٔ المشیر نوکندکای شاهی (قائم‌شهر).

عکس شمارهٔ ۱۸۸: مقبرهٔ شیخ طبرسی در اراضی دهکدهٔ شیخ کلی ازدهکده‌های بالاتجن علی آباد شاهی.

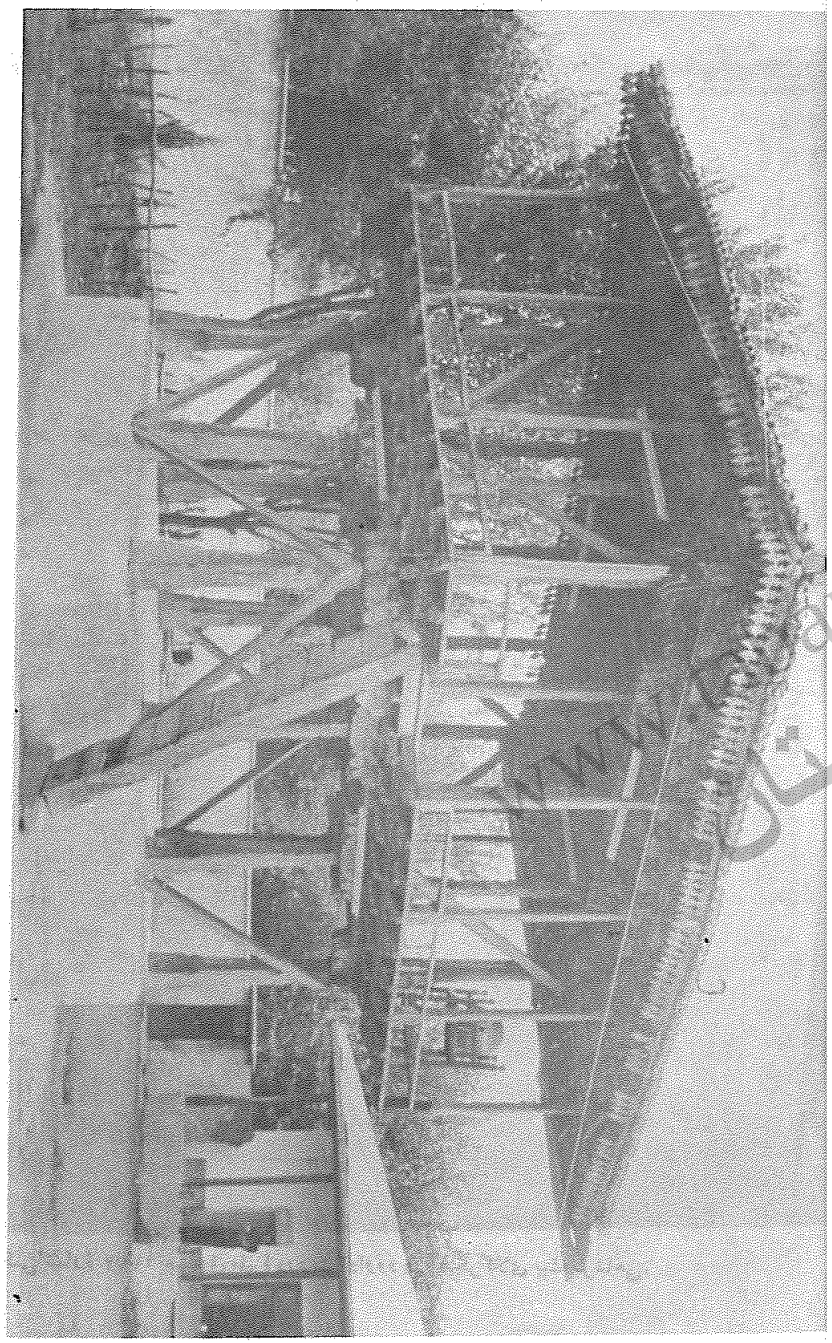
www.tabarestan.info تبرستان

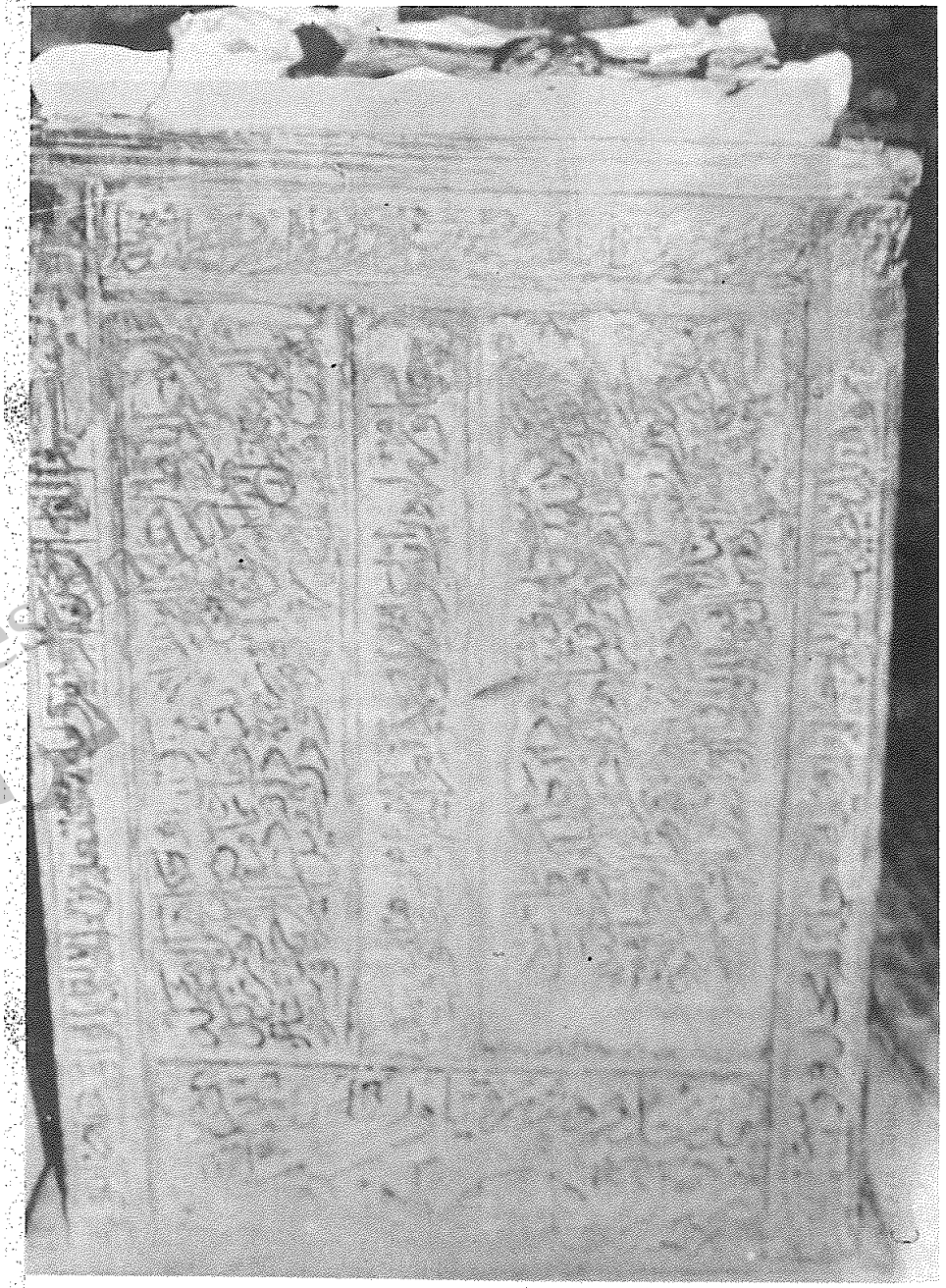
عکس شمارهٔ ۱۸۹: بدنهٔ شمالی صندوق امامزاده حمزه درسیاه رودپی دشت آهنگرکلای بیشه‌سر شاهی.

عکس شمارهٔ ۱۹۰: تخته‌ای کنده‌کاری درامامزاده حمزه درسیاه رودپی دشت آهنگرکلای بیشه‌سر شاهی.

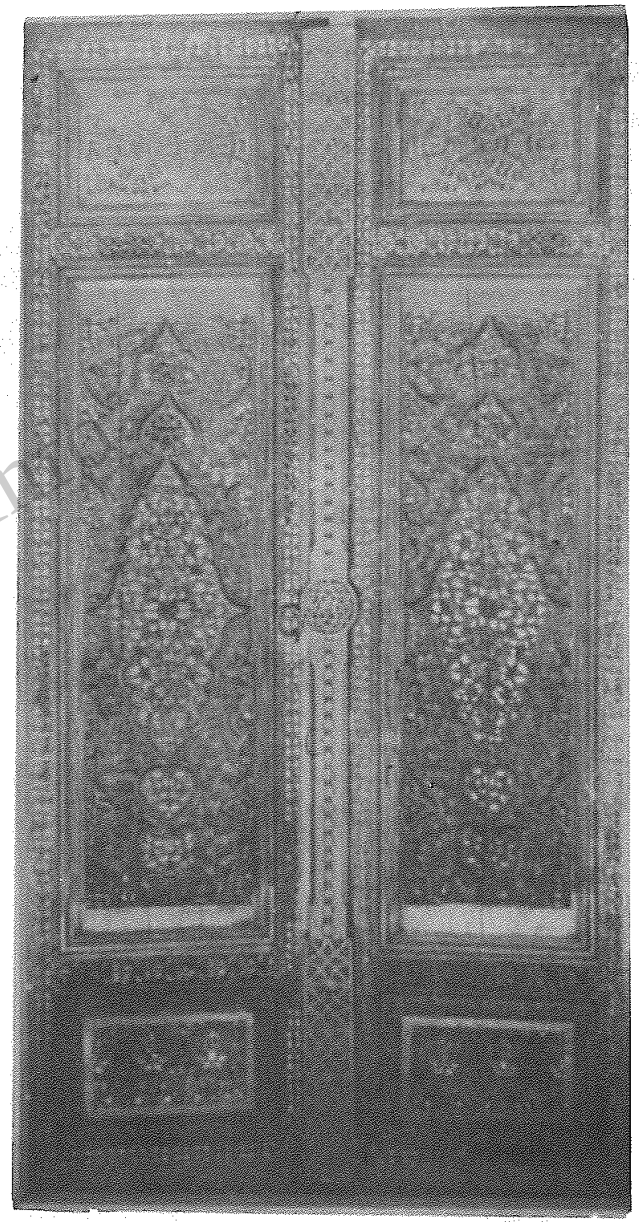
عکس شمارهٔ ۱۹۱: سفالنگار تکیهٔ آهنگرکلای بیشه‌سر شاهی (= علی آباد = قائم‌شهر).

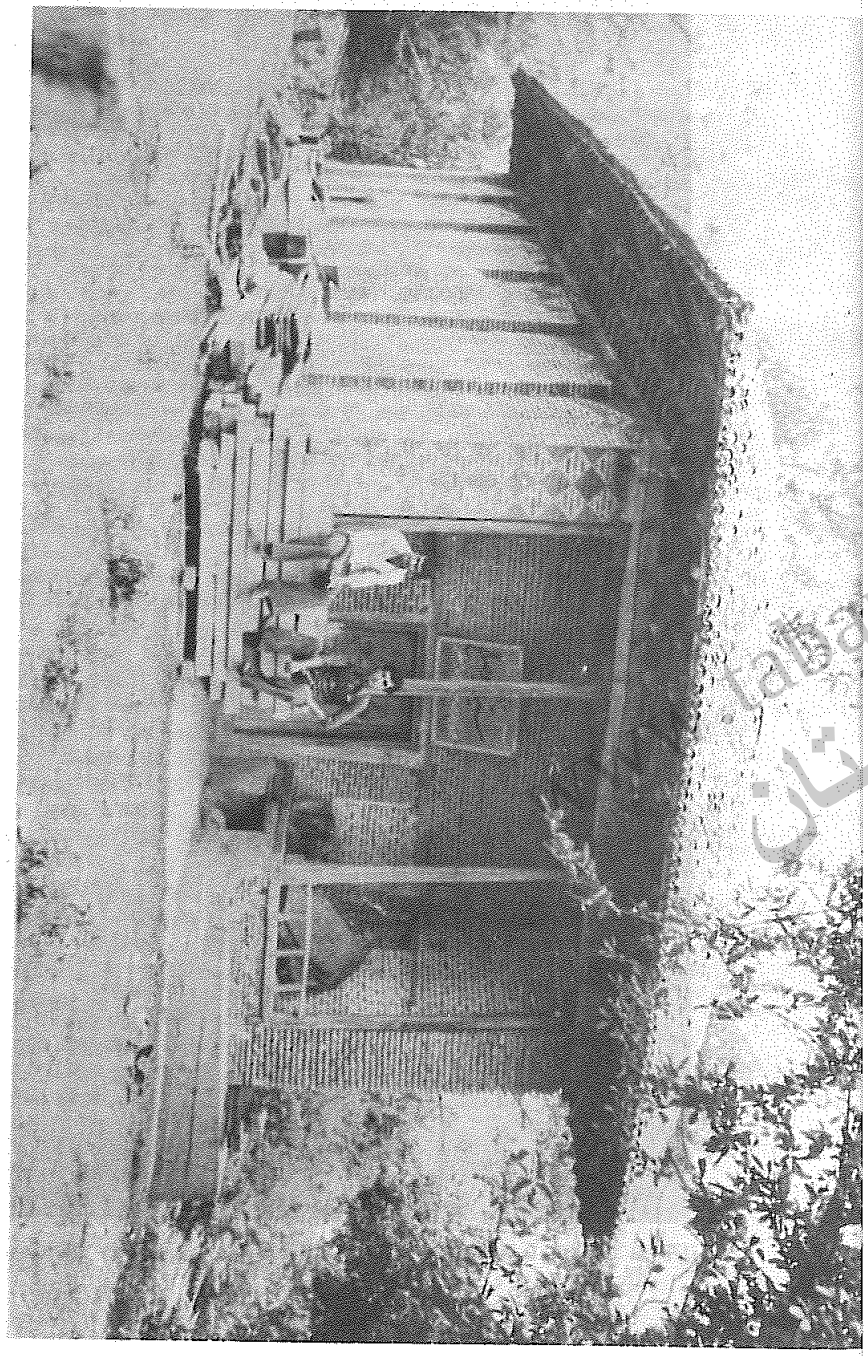
عکس شمارهٔ ۱۹۲: صندوق مقبرهٔ درویش داوود در آهنگرکلای بیشه‌سرشاهی.

عکس شمارهٔ ۱۹۳: بقعهٔ عباس رضا در دهکدهٔ کرتا از دهکده‌های بیشه‌سر شاهی.

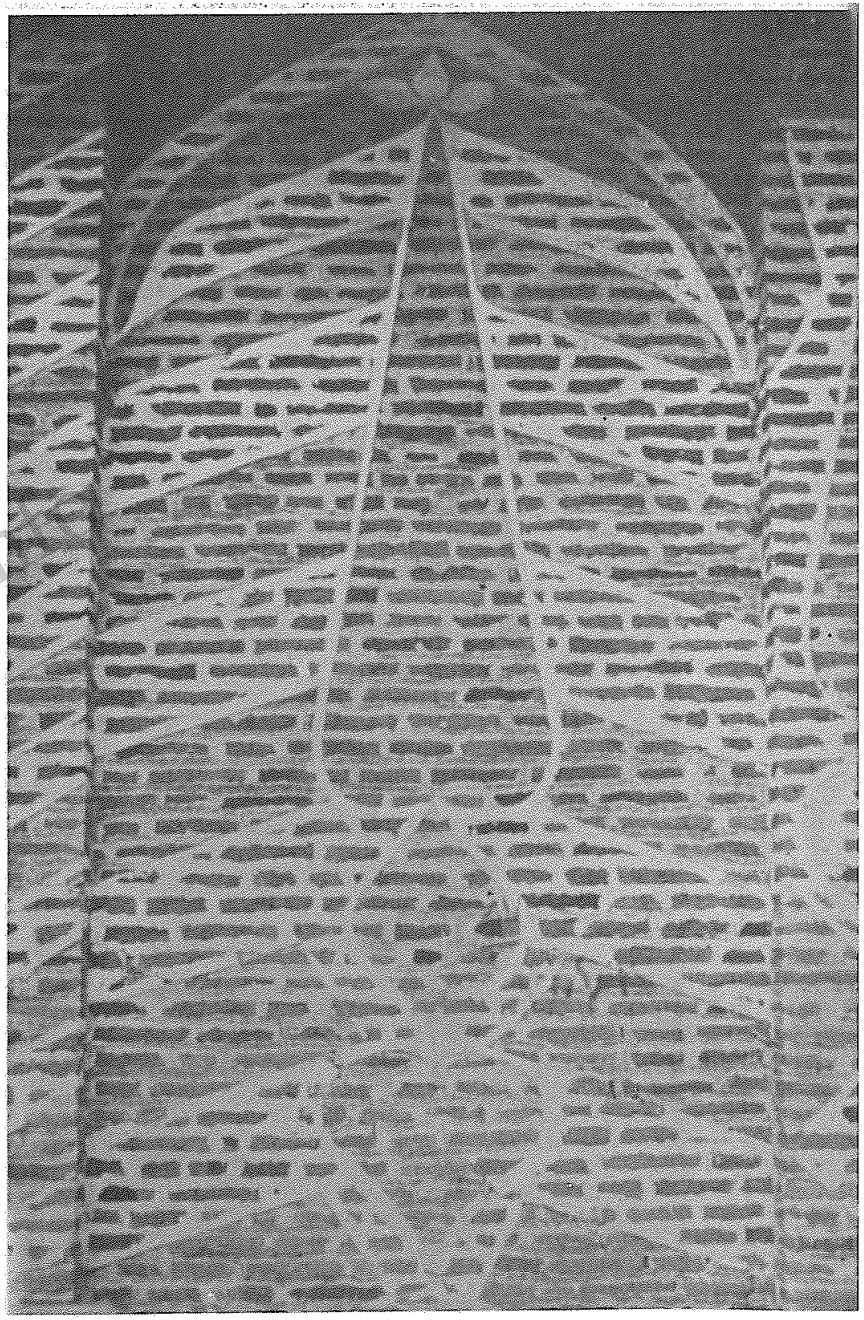

عکس شمارهٔ ۱۹۴: در ورودی بقعهٔ عباس رضا درکوتنا ازدهکده‌های بیشه‌سر علی‌آباد.

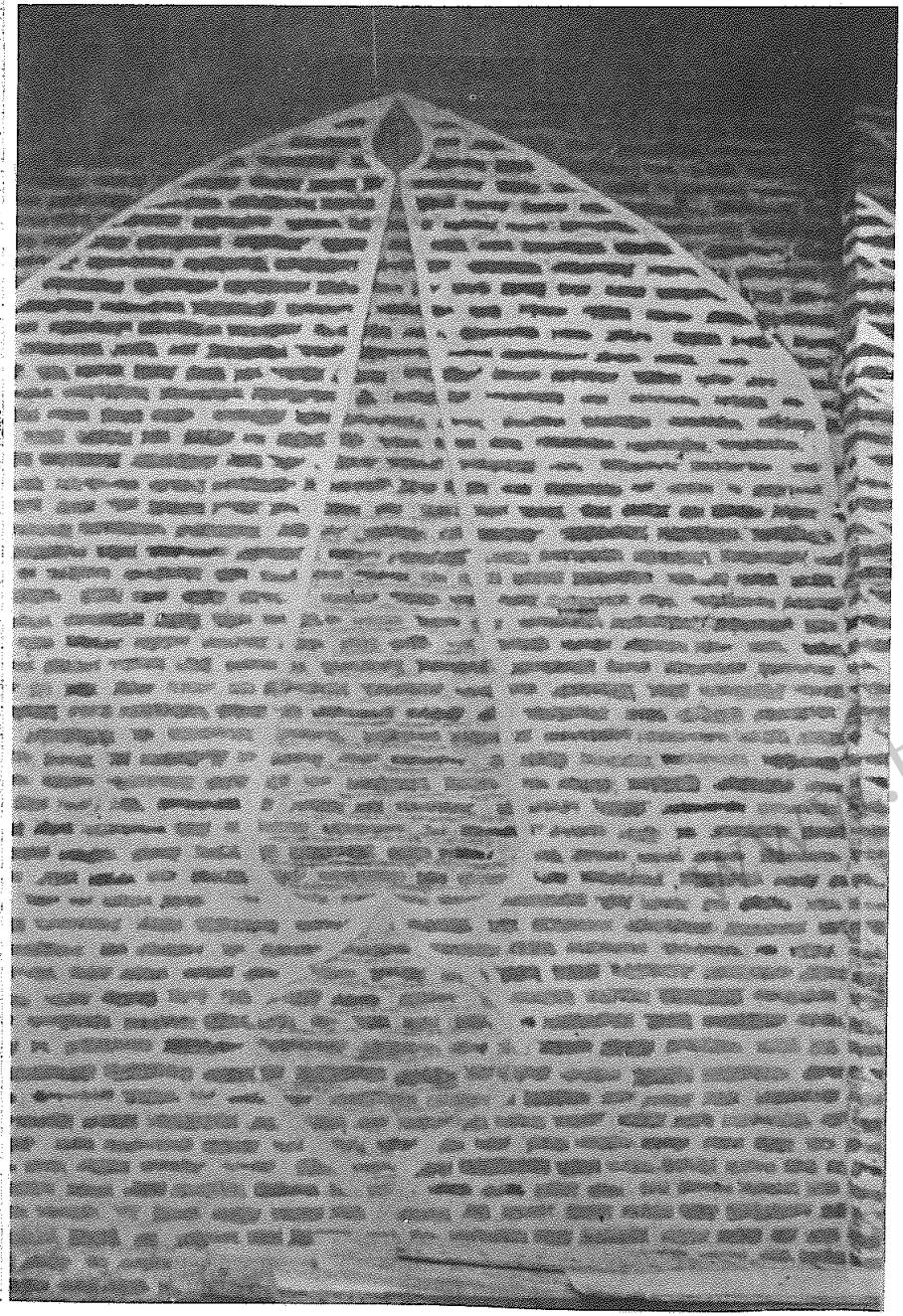

عکس شمارهٔ ۱۹۵: بقعهٔ سید ابوصالح در مله از دهکده‌های بیشه‌سر علی آباد.

tabarestan.info
تبرستان

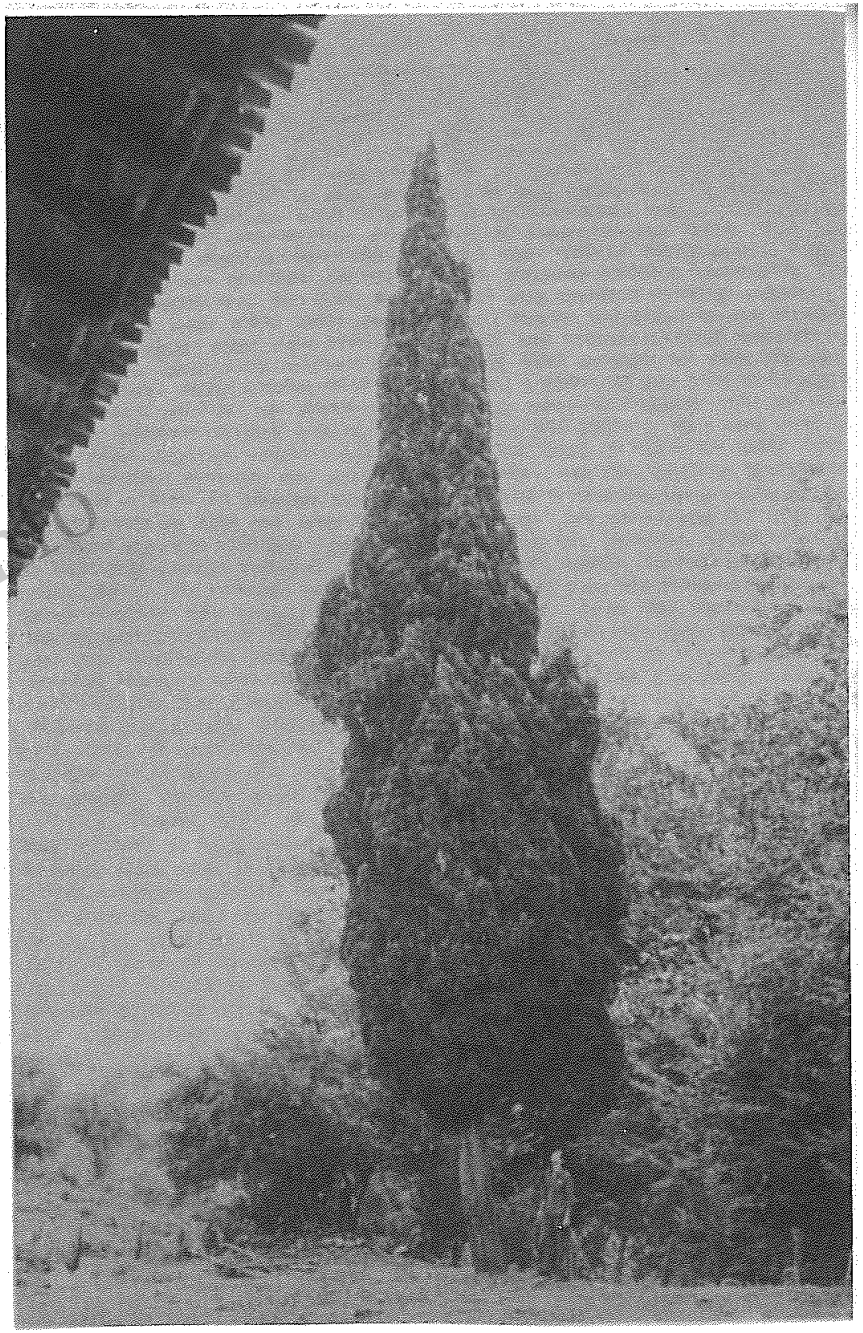

عکس شمارهٔ ۱۹۶: نقش ونگار دیـوار بقعهٔ سید ابـوصالح درمله ازدهکده‌های بیشه‌سر علی‌آباد.

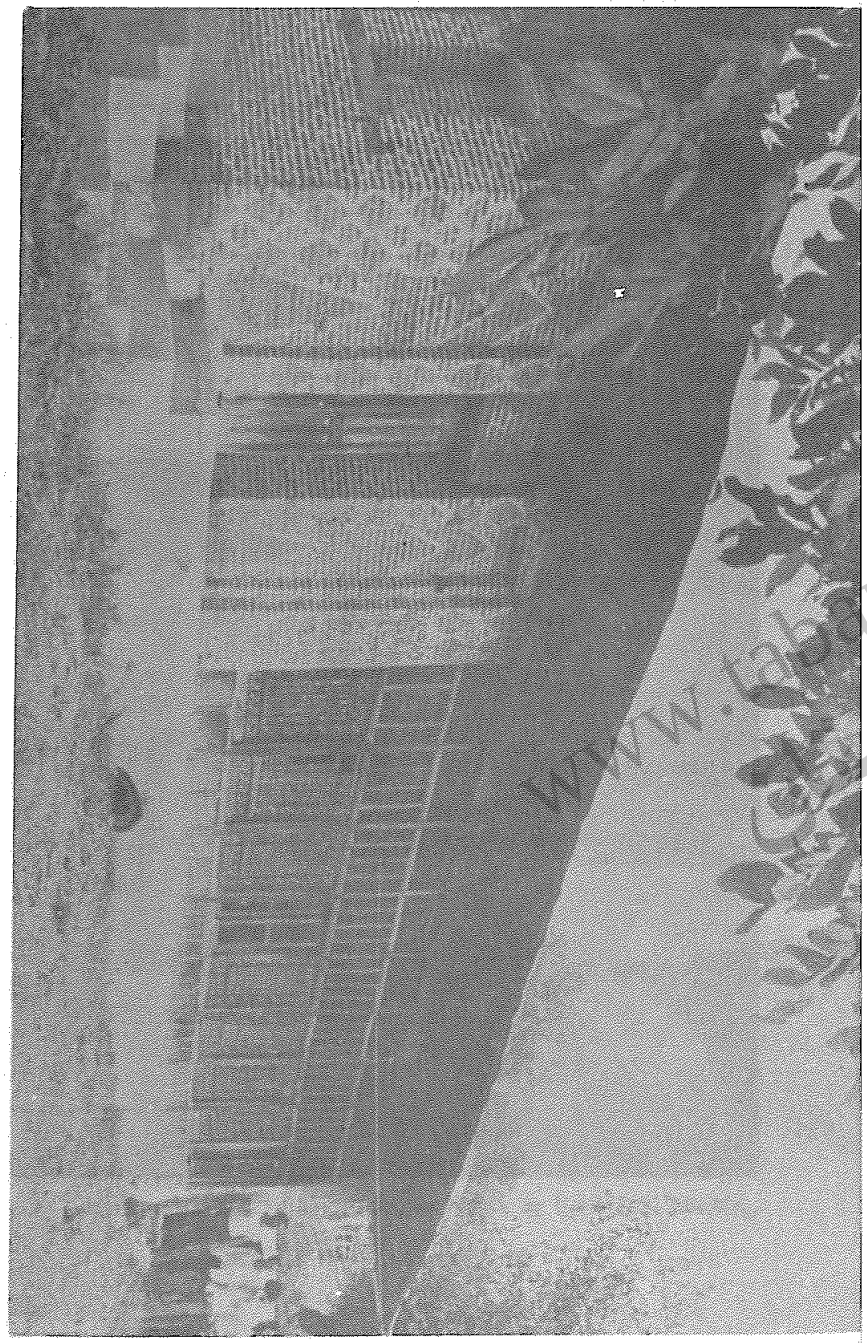

عکس شمارهٔ ۱۹۷: نقش ونگار دیوار بقعهٔ سید ابوصالح در مله از دهکده‌های بیشه‌سر علی‌آباد.

tabarestan.info
تبرستان

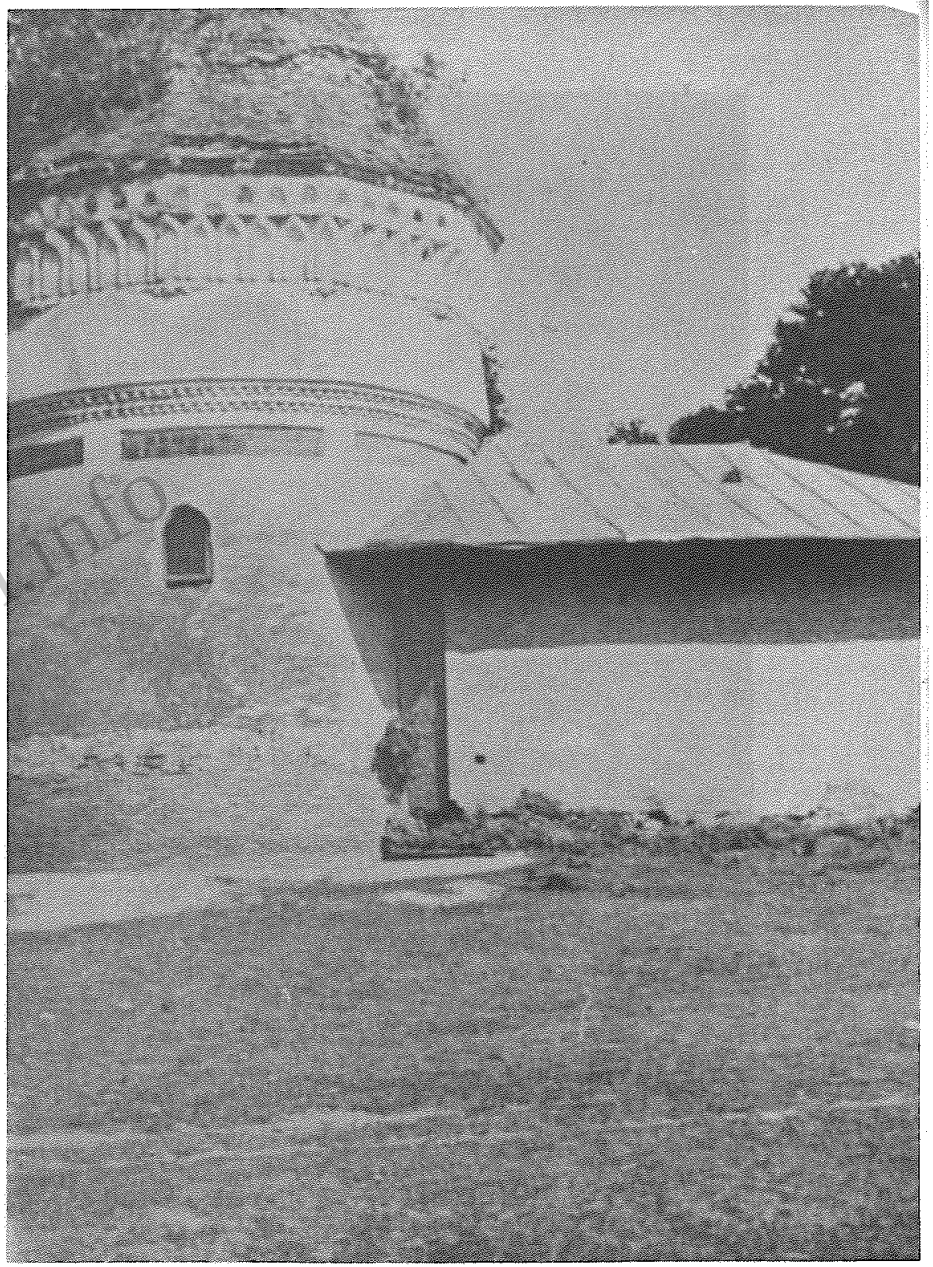

عکس شمارهٔ ۱۹۸ : سرو بقعهٔ سید ابوصالح در مله از دهکده‌های بیشه‌سر علی‌آباد.

عکس شمارهٔ ۱۹۹: تکیهٔ مله در دهکده‌های بیشه‌سر شاهی.

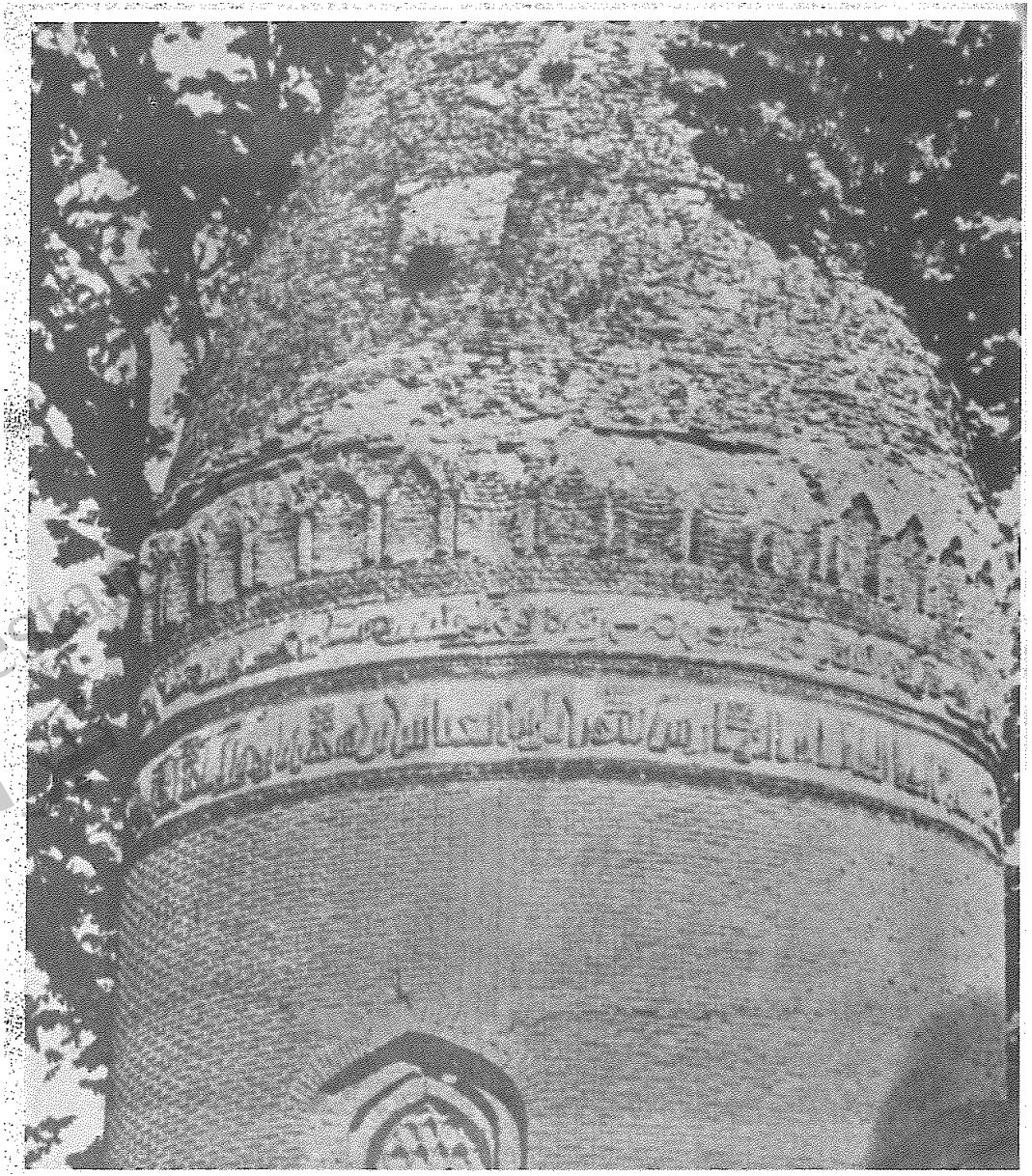
www.tabarestan.info
تبرستان

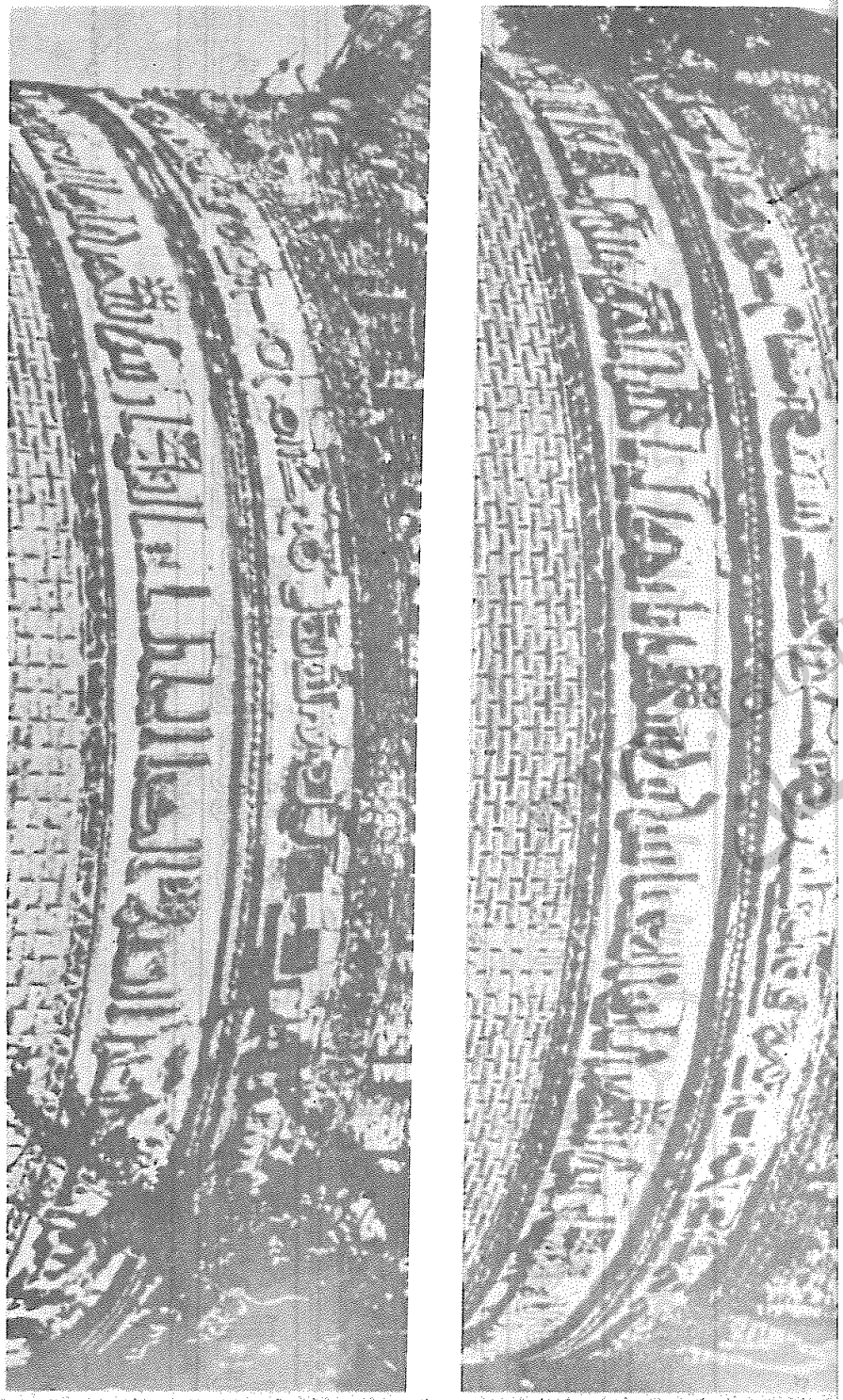
عکس شمارهٔ ۲۰۰ بنـای امامزاده قاسم در عیسی خندق = ایساندو = ایساندوق کارکنده شاهی.

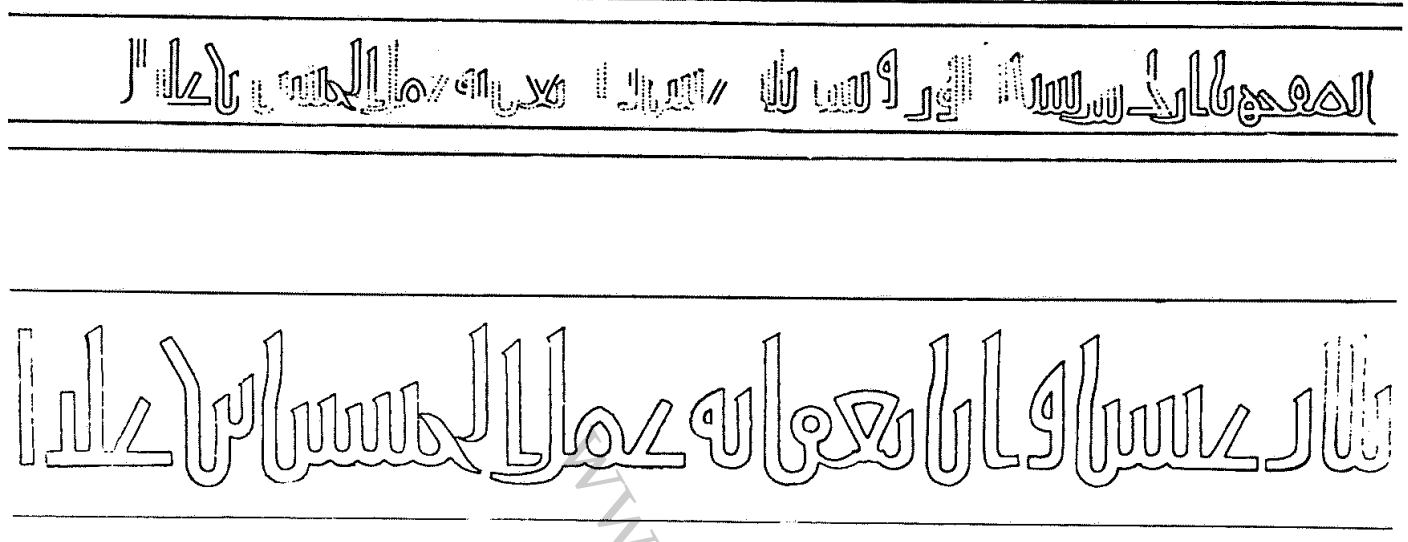
عکس شمارهٔ ۲۰۱: طرحی از دمرگـان از امامزاده قاسم در عیسی خندق = ایساندوکارکنده شاهی.

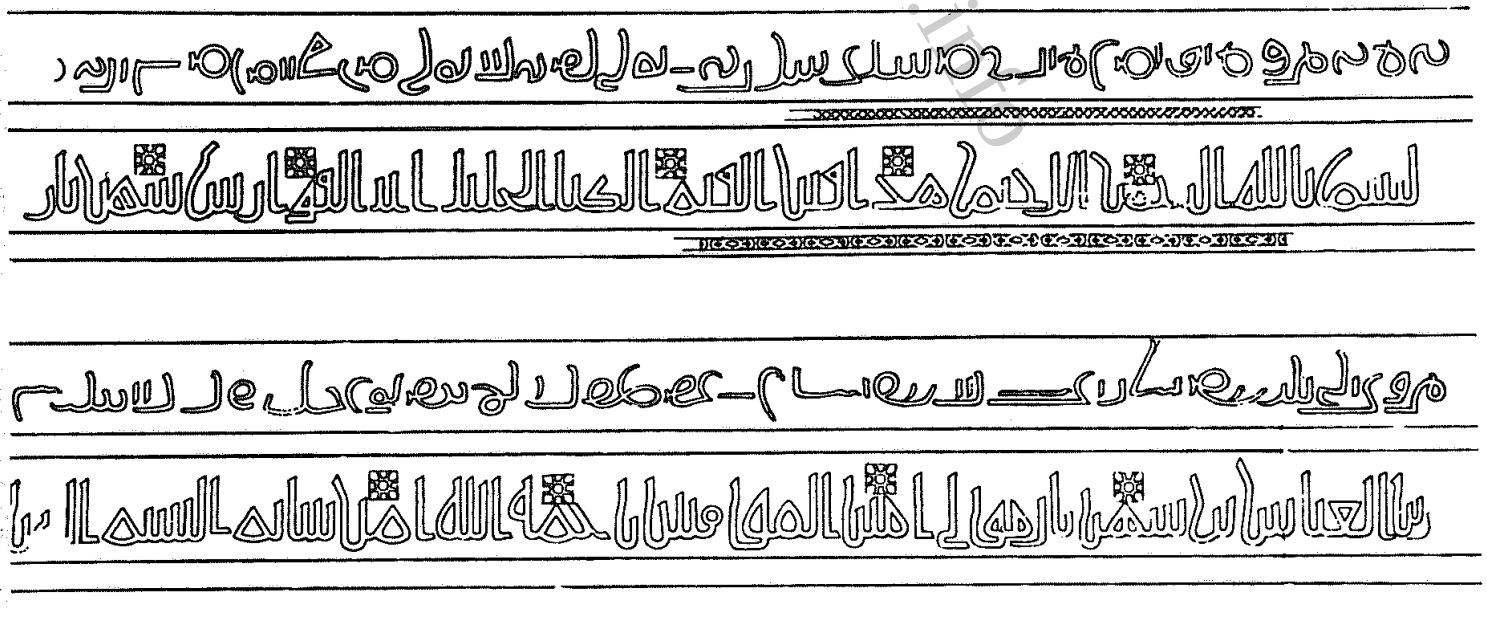
عکس شمارهٔ ۲۰۲: برج لاجیم در کسلیان سواد کوه علی آباد (شاهی).

عکس شمارهٔ ۲۰۳: کتیبه‌های برج لاجیم به خط کوفی و بهلوی در کسلیان سواد کوه علی آباد.

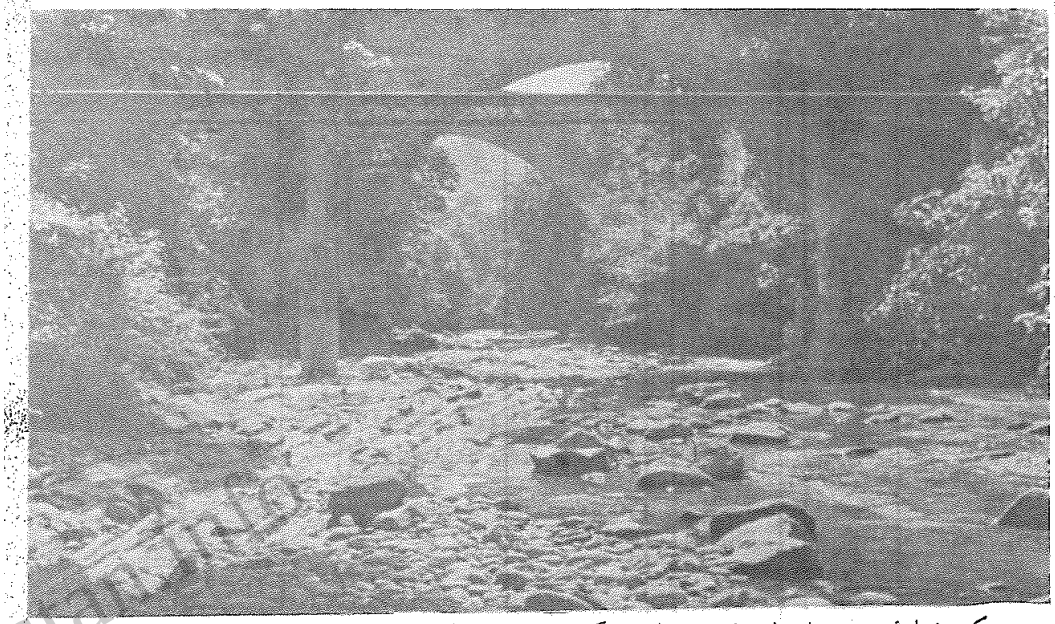

عکس شمارهٔ ۲۰۵: تاریخ کتیبهٔ برج لاجیم به خط کوفی در کسلیان سوادکوه علی‌آباد.

عکس شمارهٔ ۲۰۴: کتیبه‌های برج لاجیم به خط کوفی و پهلوی در کسلیان سوادکوه علی‌آباد.

www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۲۰۶: پل شاه عباسی داخل شیرگاه سوادکوه علی‌آباد.

عکس شمارهٔ ۲۰۷: پلی‌که از قدیم به نام شاهپور خوانده می‌شد کنار راه شیرگاه به‌علی‌آباد (شاهی).

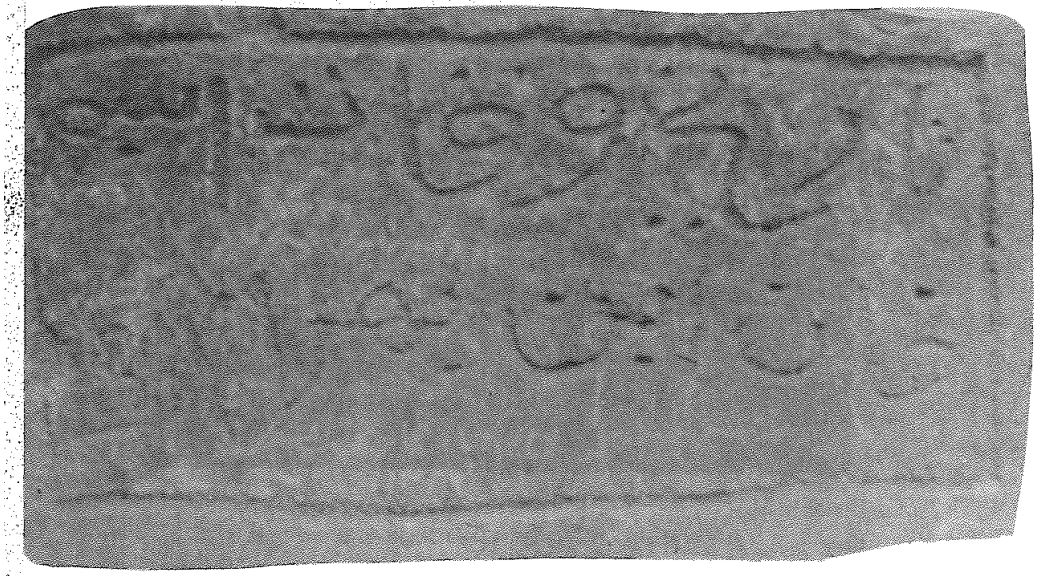

عکس شمارهٔ ۲۰۸: در ورودی بقعهٔ یونس رضا معروف به شکل آقا، در شکل از دهکده‌های شیرگاه سوادکوه.

tabarestan.info تبرستان

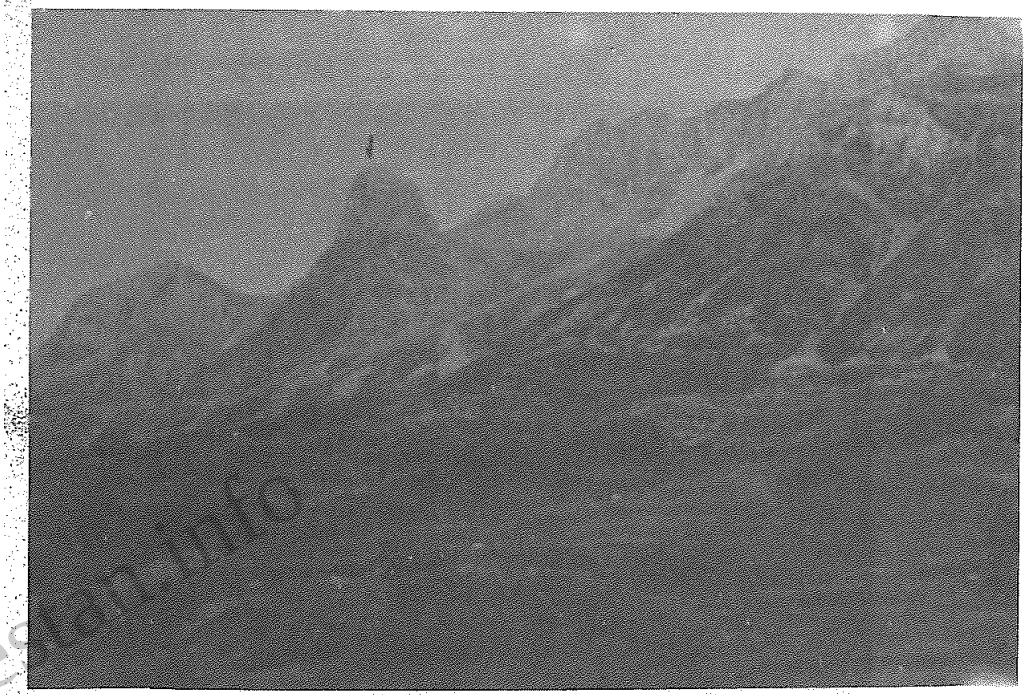
عکس شمارهٔ ۲۰۹: امامزاده زین‌العابدین برسرکوهی در روستای قادی‌کلای متروك در زیراب سوادکوه.

عکس شمارهٔ ۲۱۰ سنگ قبر اسبوخان در سر راه لزور به چرات درییلاق بلفت.

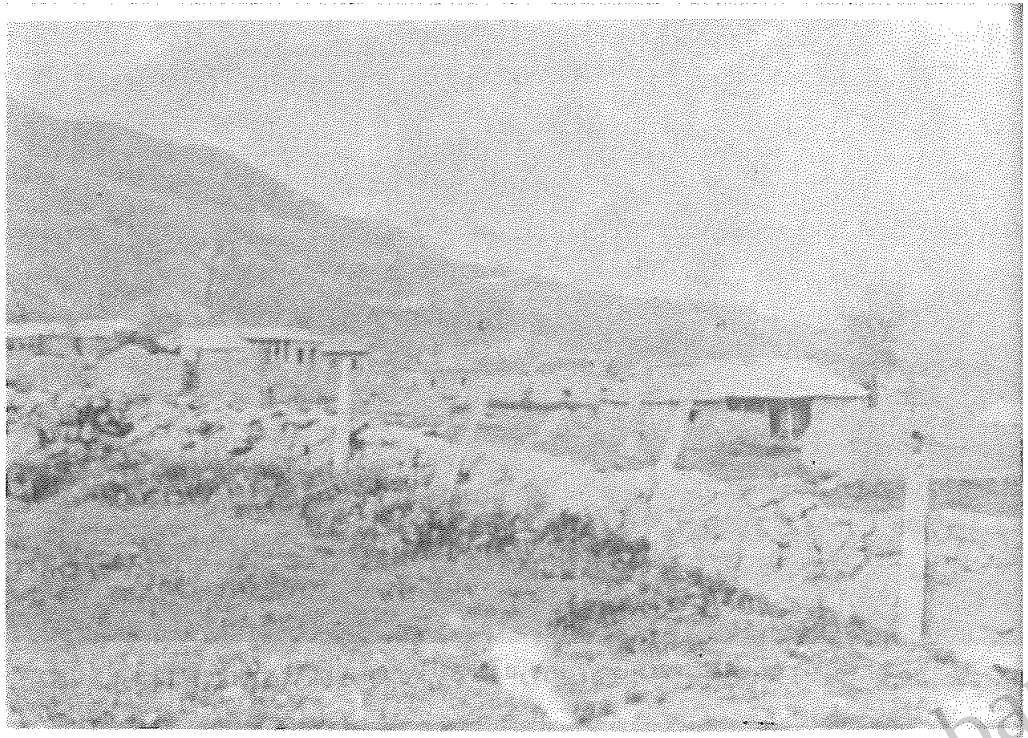
عکس شمارهٔ ۲۱۱: امامزاده سید شریف در دهکدهٔ چرات ولویی سوادکوه.

عکس شمارهٔ ۲۱۲: قلعهٔ شاه نشین چرات نزدیك چرات ازدهکده‌های ولوپی سوادکوه.

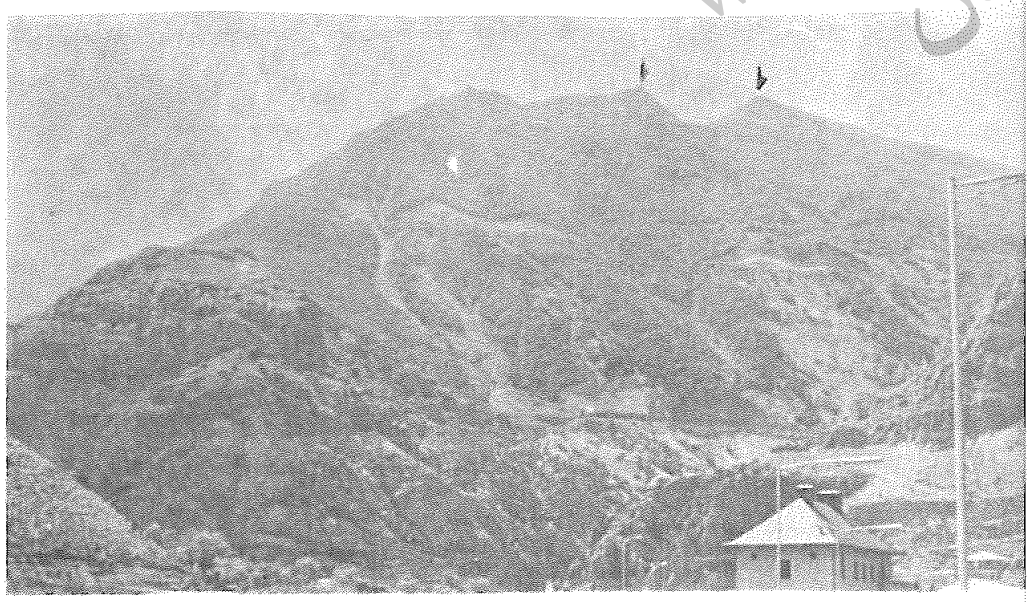
عکس شمارهٔ ۲۱۳: چرات پس از زلزلهٔ ۱۳۳۶ ه. ش. که در سال ۱۳۵۶ عکس برداری شد.

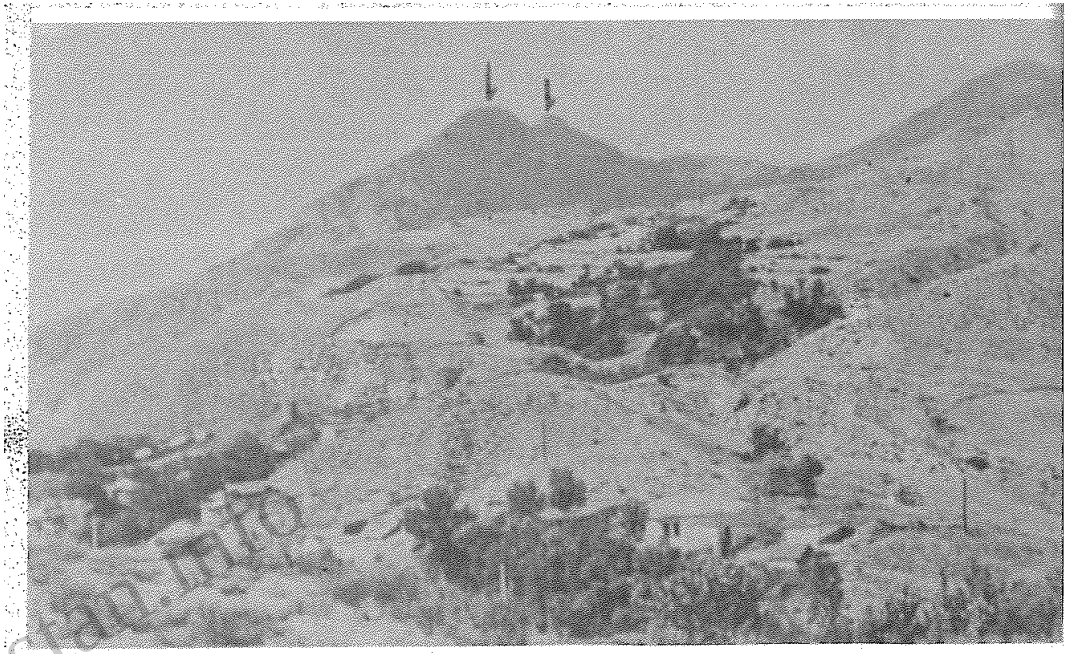

عکس شمارهٔ ۲۱۴: چرات پس از زلزلهٔ ۱۳۳۶ ه. ش.

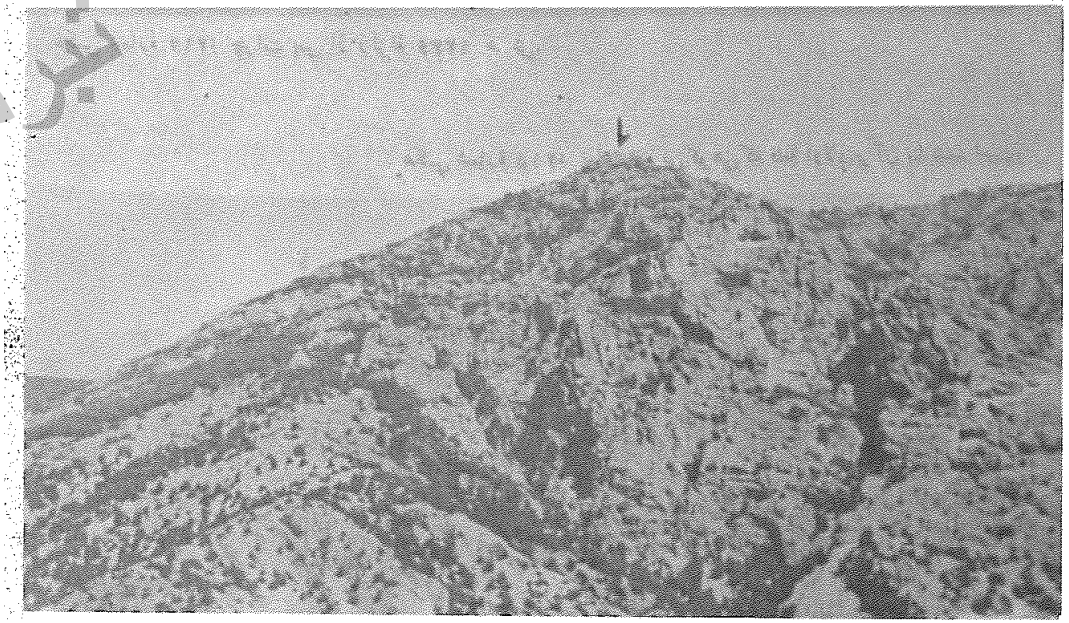
عکس شمارهٔ ۲۱۵: نمای جنوبی کوهی که قلعهٔ اولاد برآن بنا شده است.

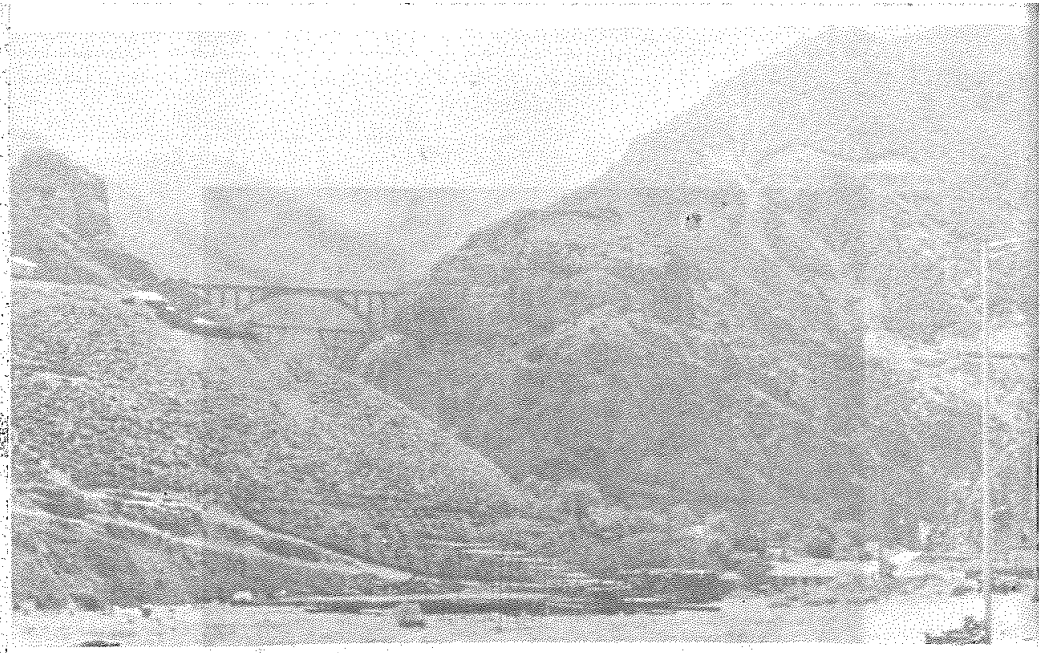
www.tabarestan.info تبرستان

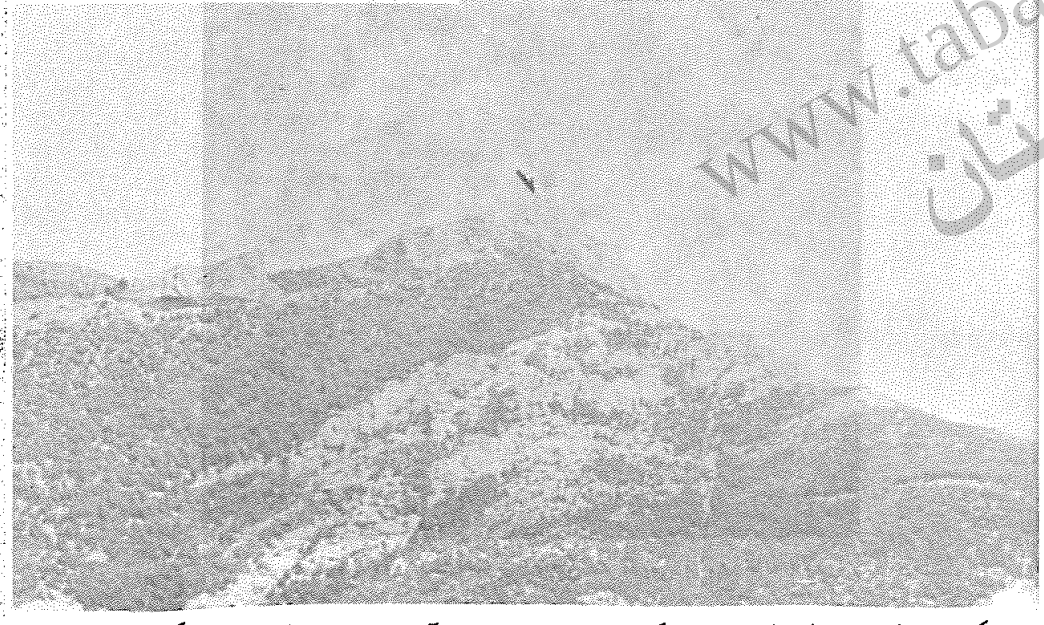
عکس شمارهٔ ۲۱۶: نمای دیگر از دو قلهٔ کوهی که قلعهٔ اولاد برآن بنا شده است.

عکس شمارهٔ ۲۱۷: نمای شمالی یکی ازقله‌ها که قلعهٔ دیو برآن بنا شده است.

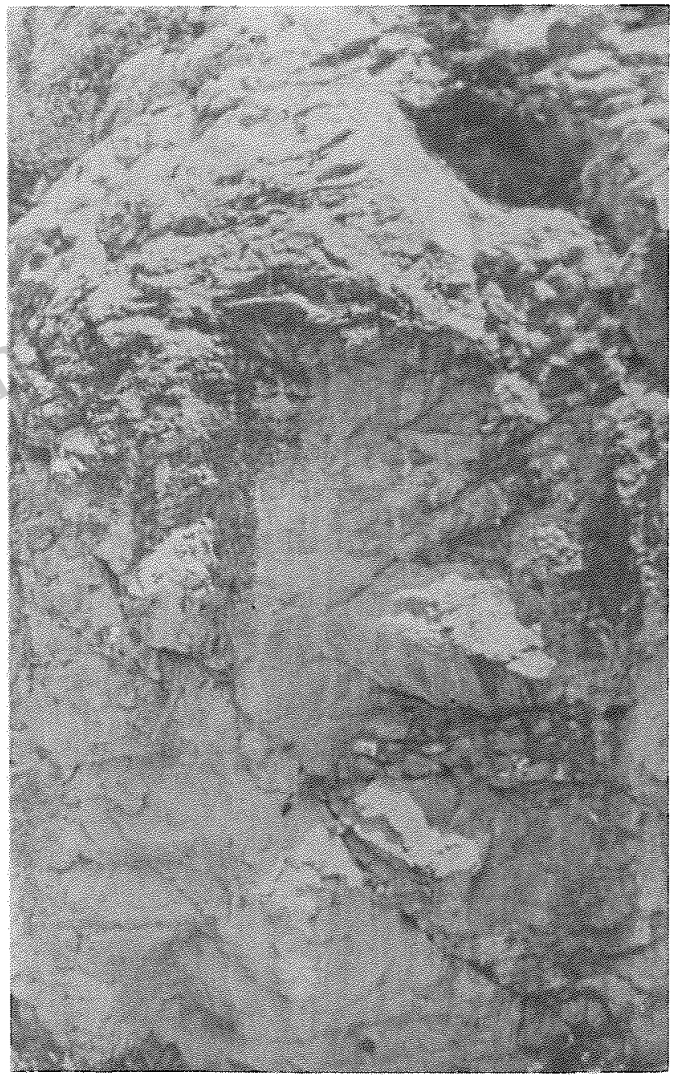

عکس شمارهٔ ۲۱۸: کوهی که قلعهٔ عباس‌آباد برآن بناشده است.

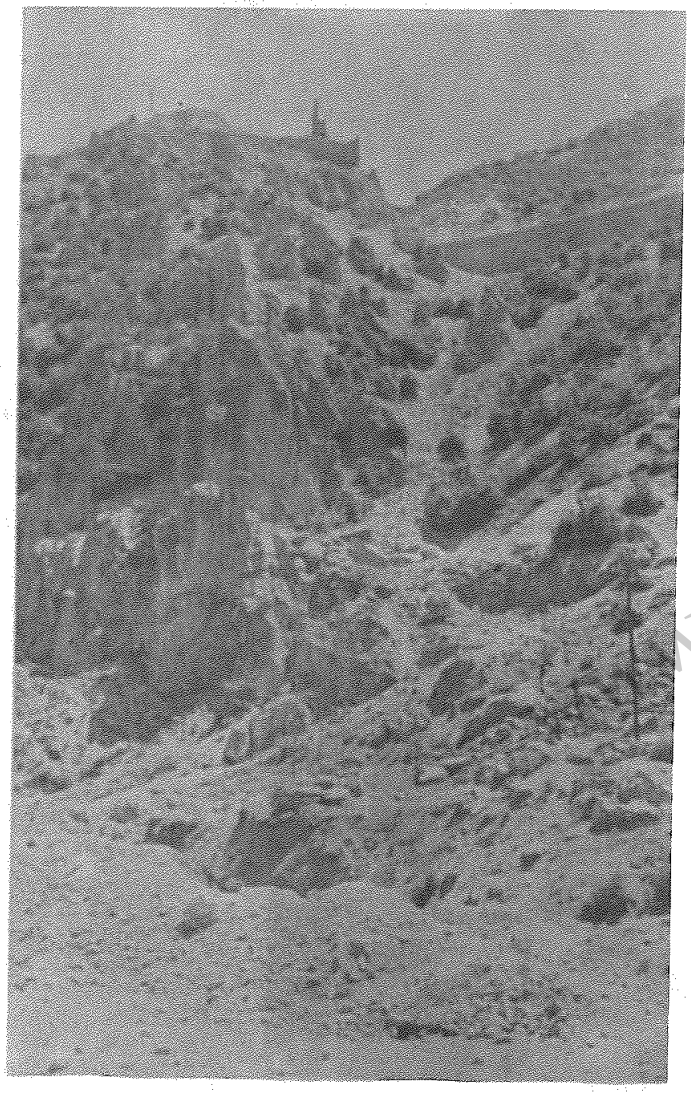

عکس شمارهٔ ۲۱۹: قلعه بابرجی برسر کوه، بردست راست تونل آخری از فیروز کوه به سوادکوه.

www.tabarestan.info
تبرستان

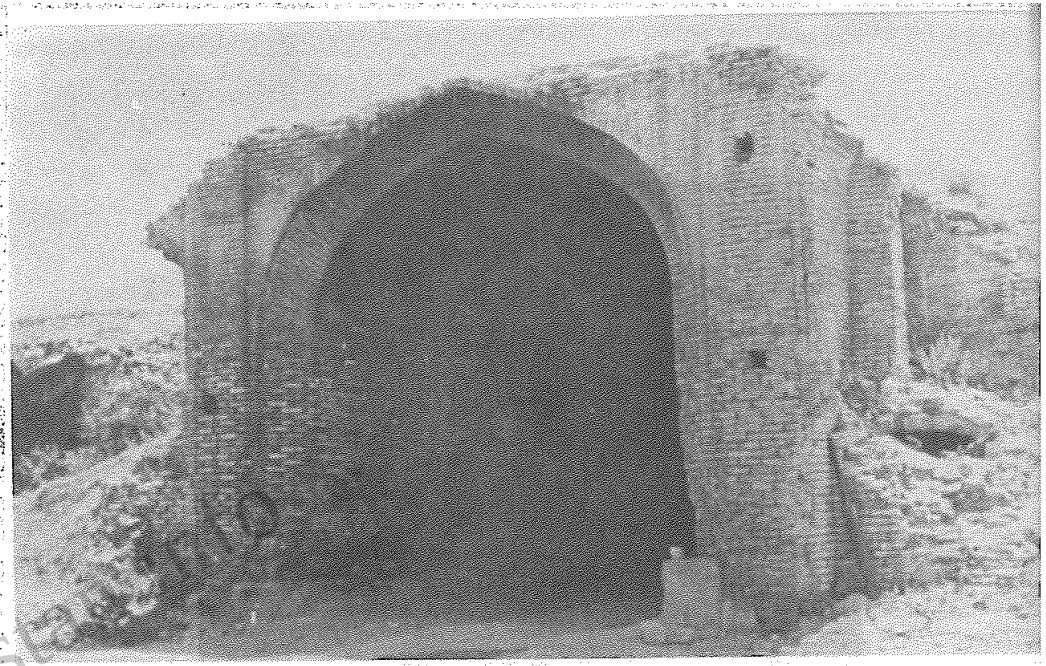

عکس شمارهٔ ۲۲۰: باقیماندهٔ سنگ‌چین سد قدیمی بر رودخانه تالار.

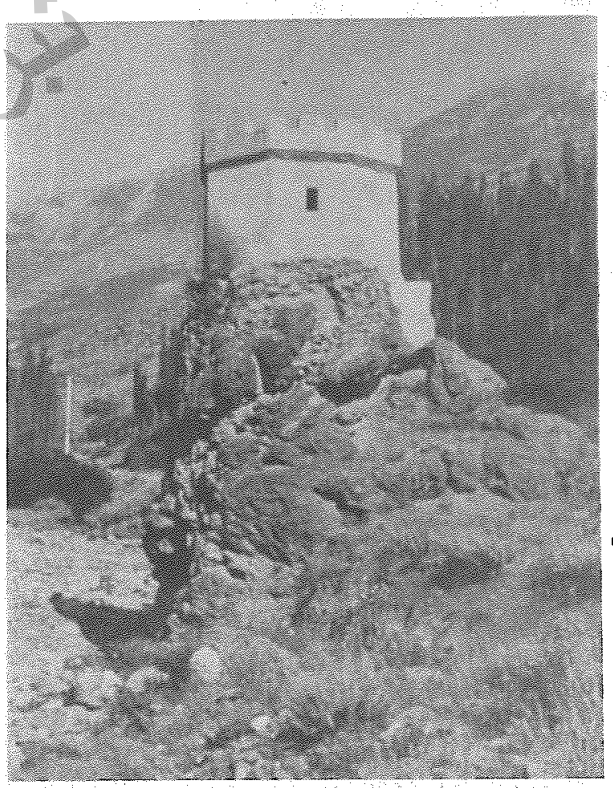

عکس شمارهٔ ۲۲۱: قلعه‌ای بردست راست تونل آخری از فیروزکوه بشاهی.

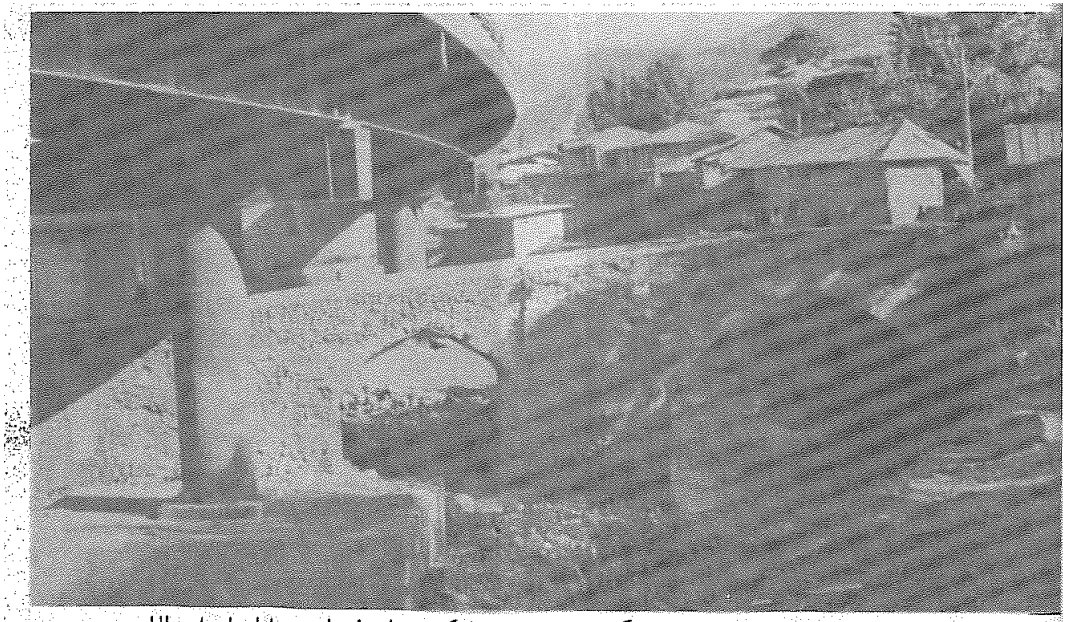
www.tabarestan.info
تبرستان

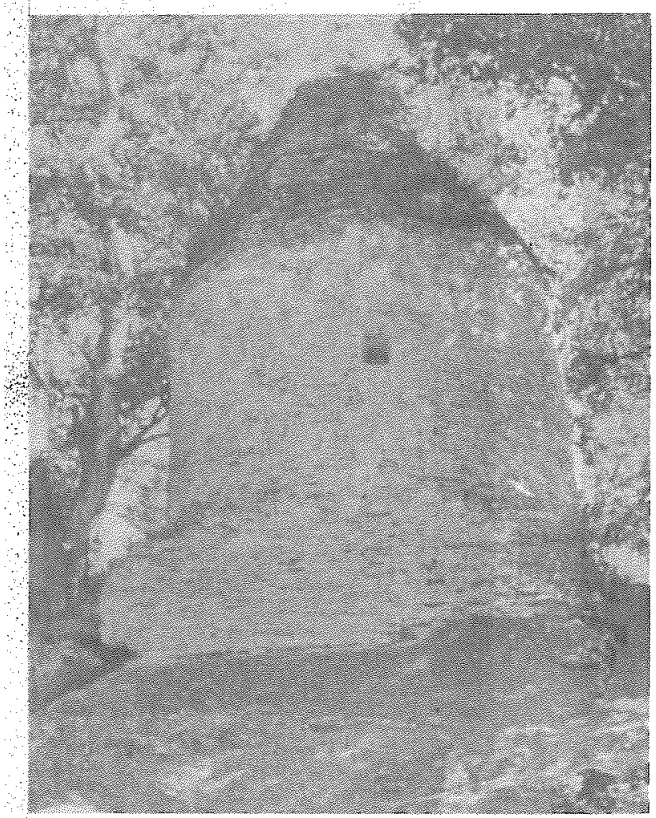
عکس شمارهٔ ۲۲۲: سردر ورودی کاروانسرای شاه عباسی برسر گردنهٔ گدوك عباس آباد.

عکس شمارهٔ ۲۲۳: برج دیوکلی برسر دو راهی
سرخاباد کنار جادهٔ ورسك به‌پل سفید.
در راستوپی سوادکوه علی آباد.

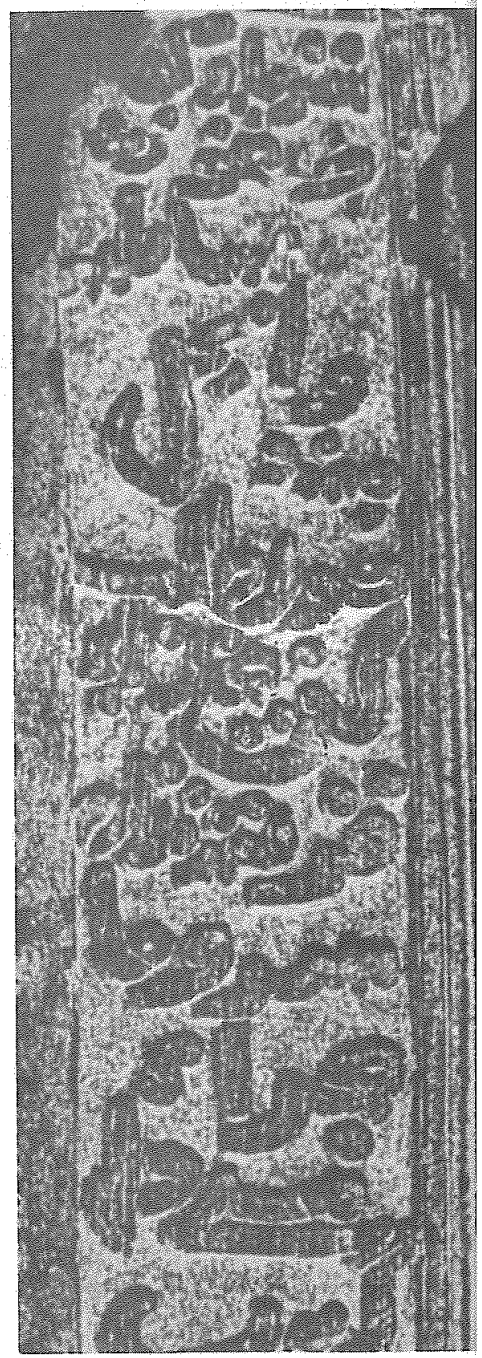

عکس شمارهٔ ۲۲۴: پل سفید در ایستگاه پل سفید سوادکوه میان زیراب و امامزاده ابوطالب.

عکس شمارهٔ ۲۲۵: پیر شهریار در دهکدهٔ
لنرز راستوپی سوادکوه
برکنارجادهٔ ده میان.

www.tabarestan
تبرستان

عکس شمارهٔ ۲۲۶: کتیبهٔ صندوق لمرز

T1 – T12.

عکس شمارهٔ ۲۲۷: کتیبهٔ صندوق لمرز برسر راه دهمیان

T10 – T20.

س شمارهٔ ۲۲۸: کتیبهٔ صندوق لمرز

T16 – T24.

عکس شمارهٔ ۲۲۹: کتیبهٔ صندوق لمرز

T21 – T31.

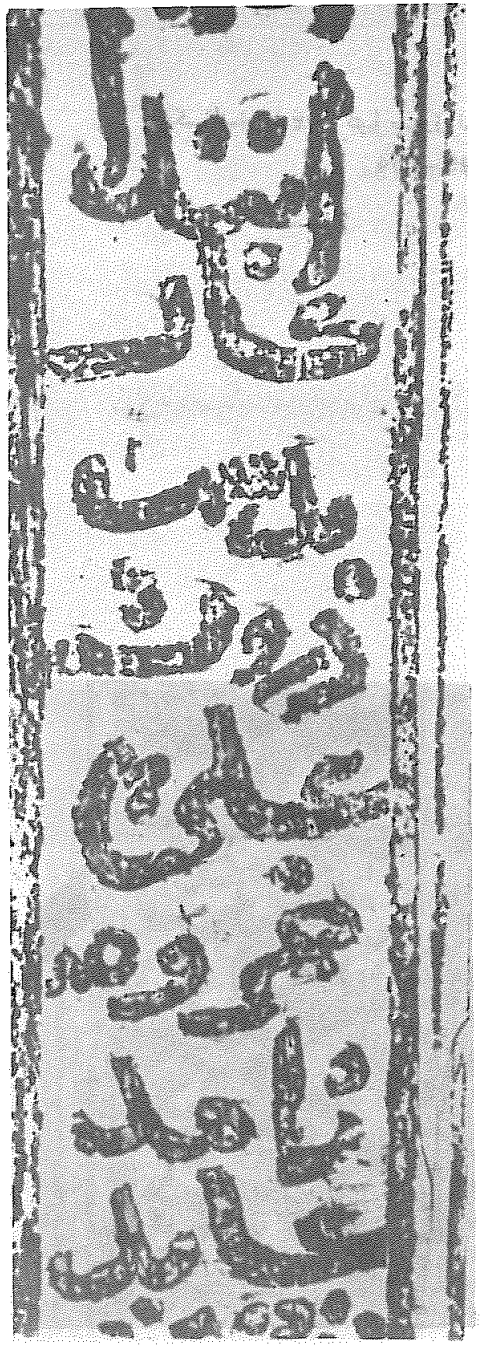
عكس شمارهٔ ۲۳۰: کتیبهٔ صندوق لمرز
T26 – T37.

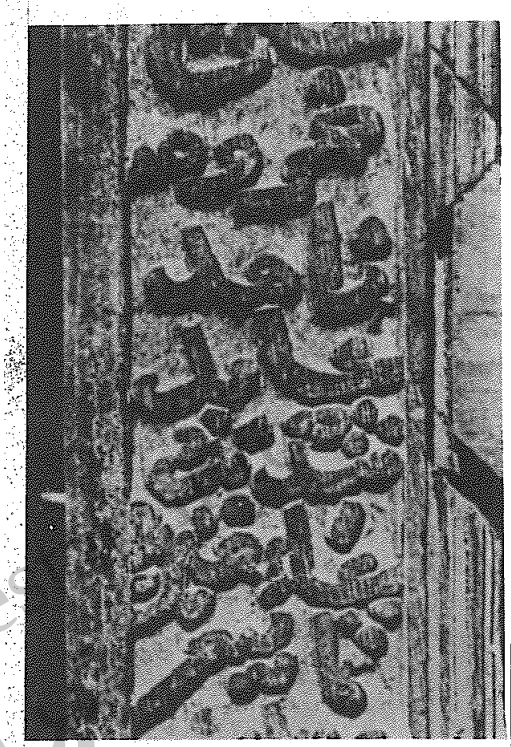
عكس شمارهٔ ۲۳۱: کتیبهٔ صندوق لمرز
T32 – T42

عكس شمارهٔ ۲۳۲: کتیبهٔ صندوق لمرز T46 – T37.

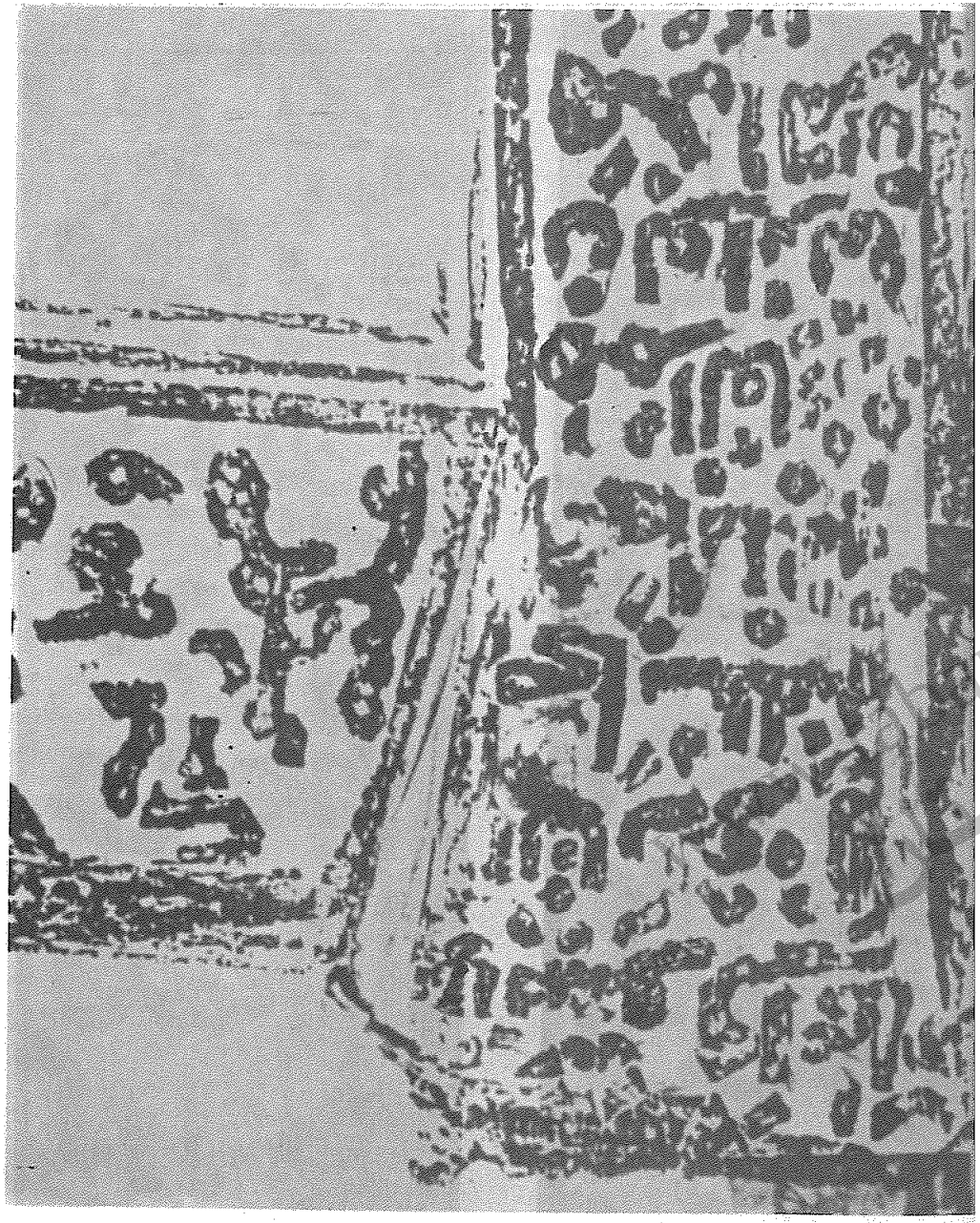
عكس شمارهٔ ۲۳۳: کتیبهٔ صندوق لمرز T52 – T44

عکس شمارهٔ ۲۳۴: کتیبهٔ صندوق لمرز
T49 – T54.

عکس شمارهٔ ۲۳۵: کتیبهٔ صندوق لمرز
T52 – T57.

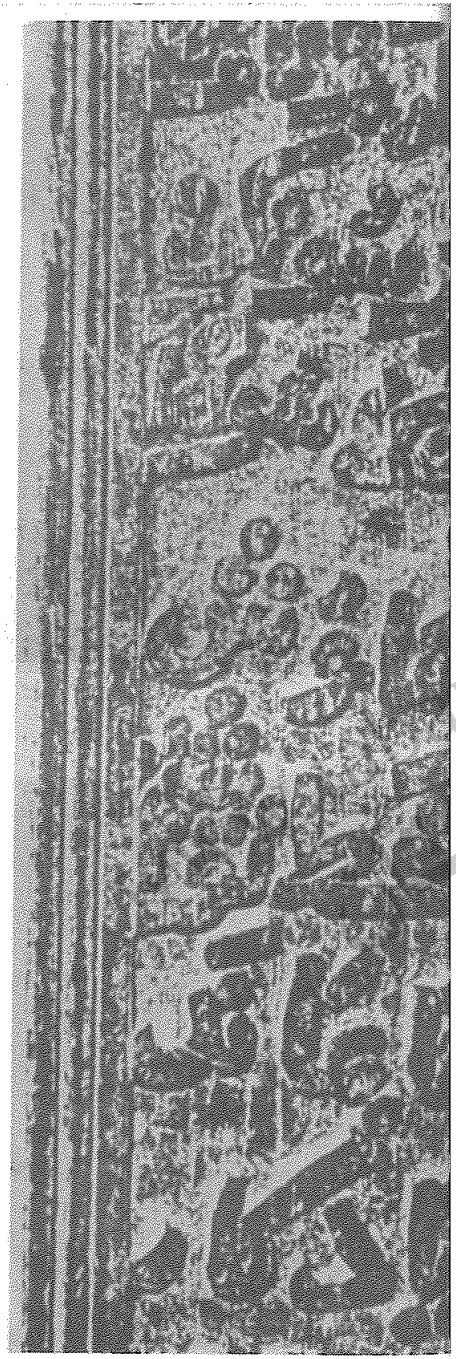
عکس شمارهٔ ۲۳۶: کتیبهٔ صندوق لمرز T52 – T57 و L1 – L7.

عکس شمارهٔ ۲۳۷: کتیبهٔ صندوق لمرز کتیبهٔ طرف راست تماشاکننده R1–R7.

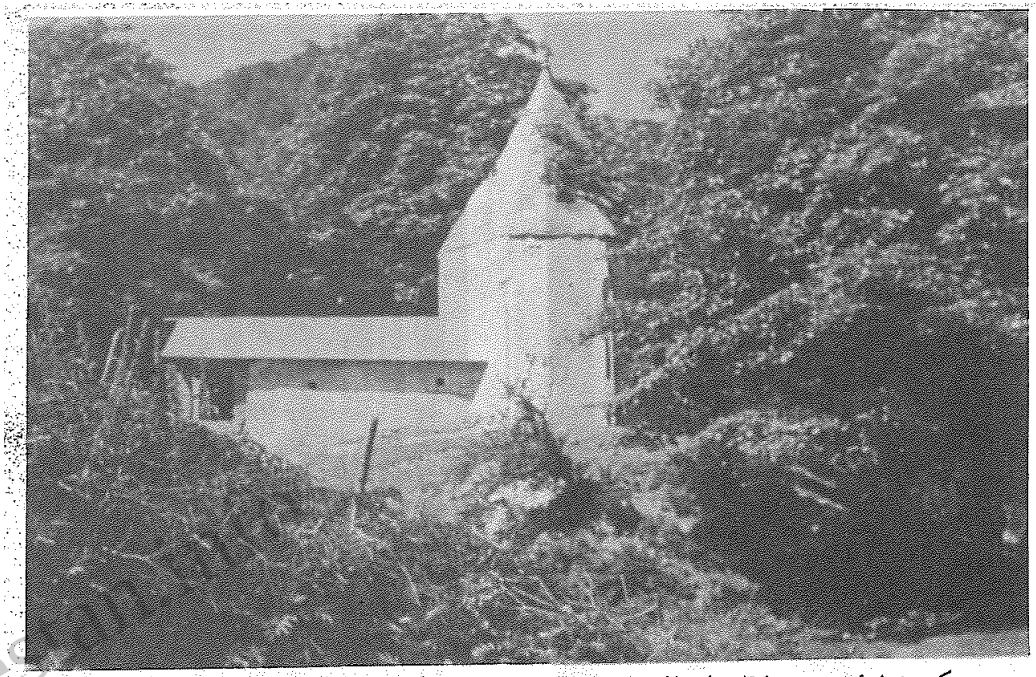
عکس شمارهٔ ۲۳۸: کتیبهٔ صندوق لمرز
R8 – R16.

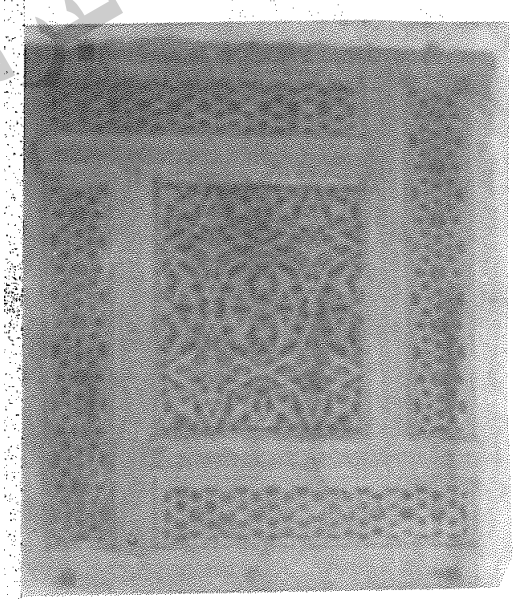
ل شمارهٔ ۲۳۹: کتیبهٔ صندوق لمرز
R14–R20:

عکس شمارهٔ ۲۴۰: کتیبهٔ صندوق لمرز
R20 – R27.

عکس شمارهٔ ۲۴۱: خانقاه شاه بالو در ده میان راستوپی سوادکوه.

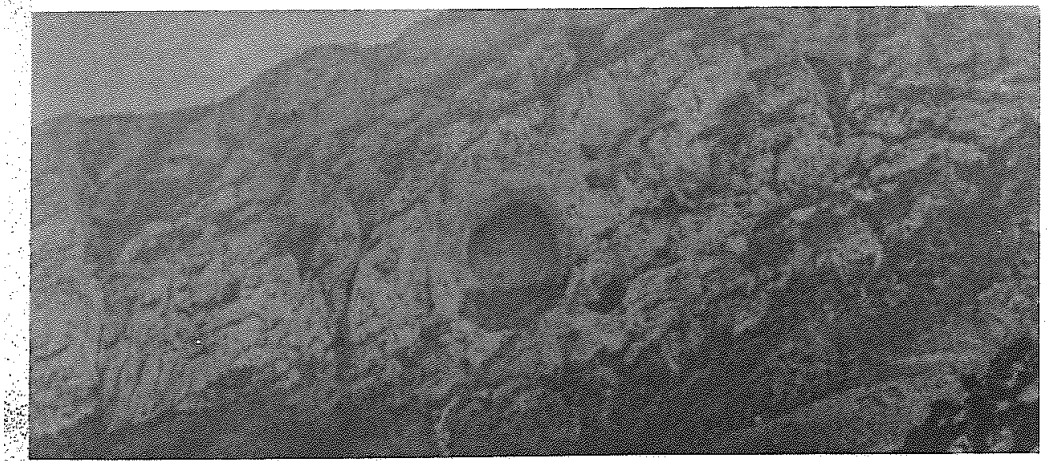

عکس شمارهٔ ۲۴۲: درمسجد شاه بالو = خندوا در دهکدهٔ ده میان سوادکوه.

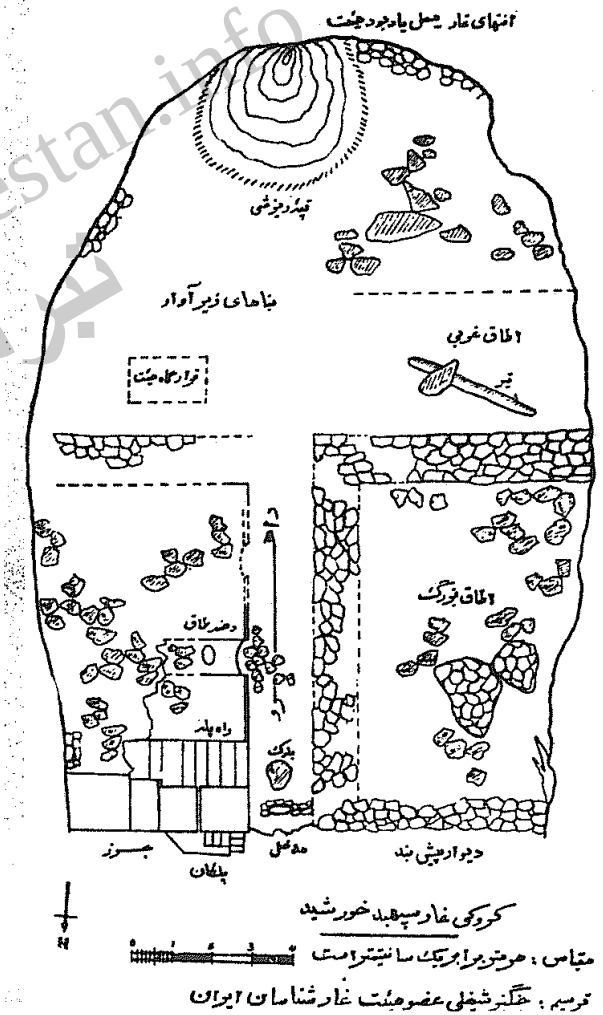

عکس شمارهٔ ۲۴۳: درمسجد شاه بالو = خندوا در دهکدهٔ ده میان سوادکوه.

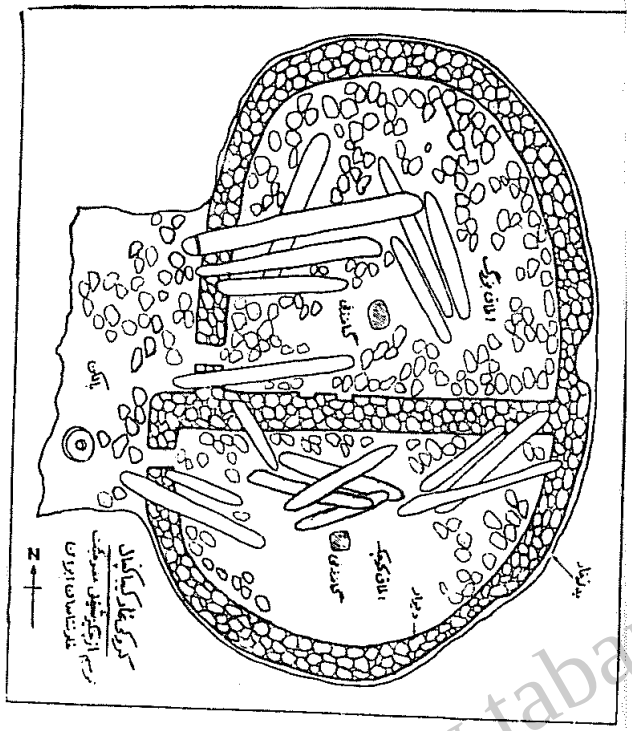
www.tabarestan تبرستان

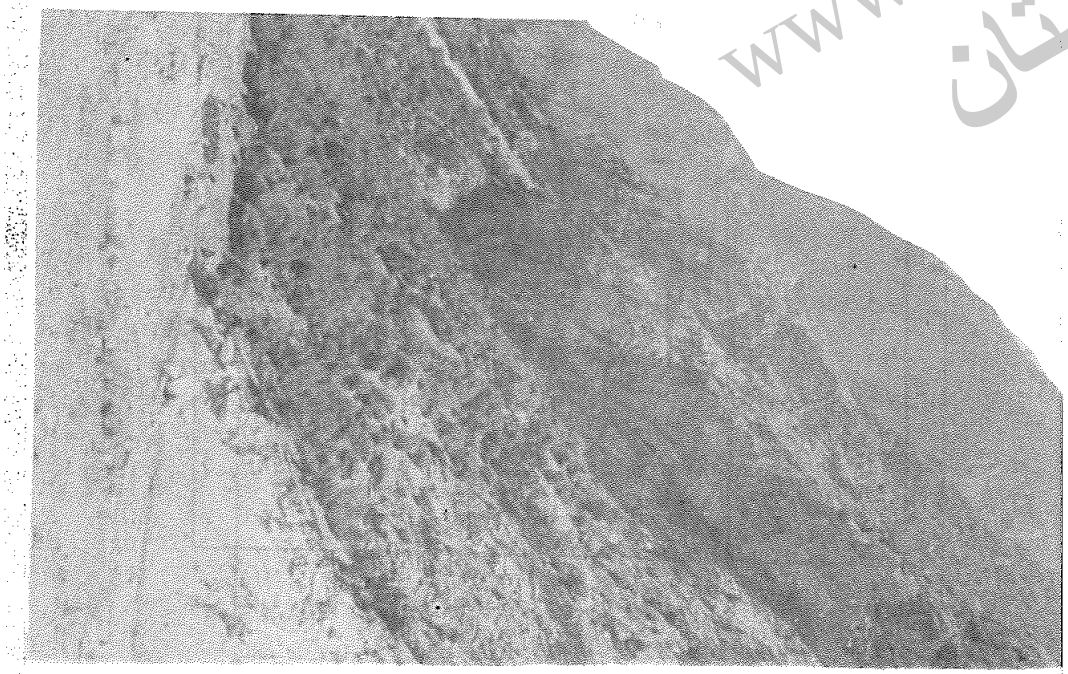
عکس شمارهٔ ۲۴۴: غار اسپهبد خورشید = عایشه گرگیلی‌دز، دردوآب سوادکوه.

عکس شمارهٔ ۲۴۵: کروکی غار اسپهبد خورشید، ترسیم چنگیز شیخلی.

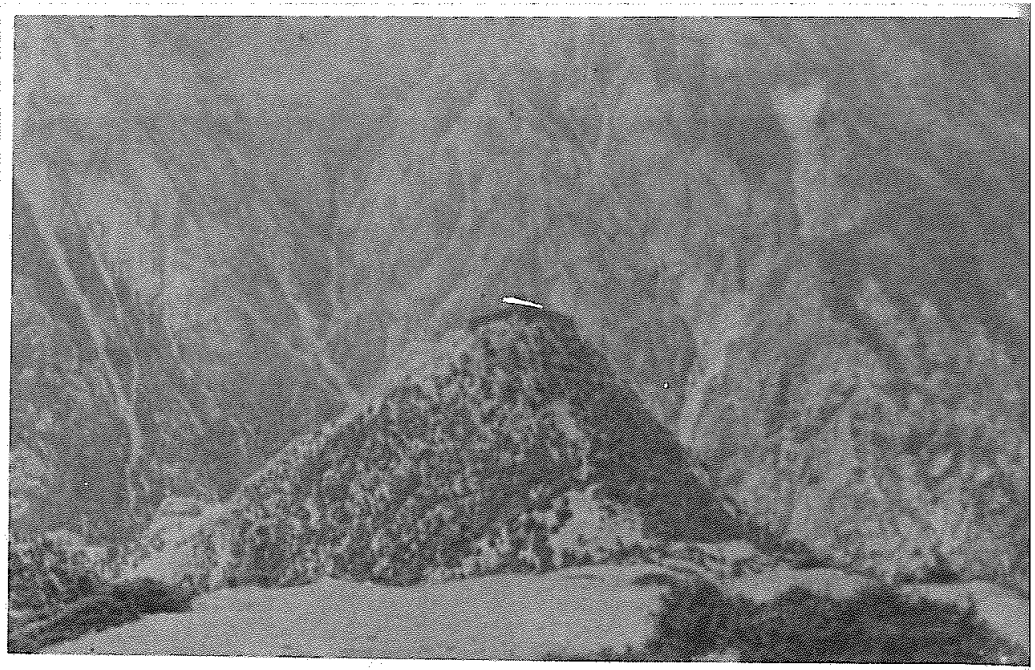

نقشهٔ شمارهٔ ۲۴۷: داخل غار کیجا کجال، ترسیم چنگیز شیخلی.

عکس شمارهٔ ۲۴۶: غار کیجا کجال، شرق ایستگاه دوآب راه‌آهن سوادکوه.

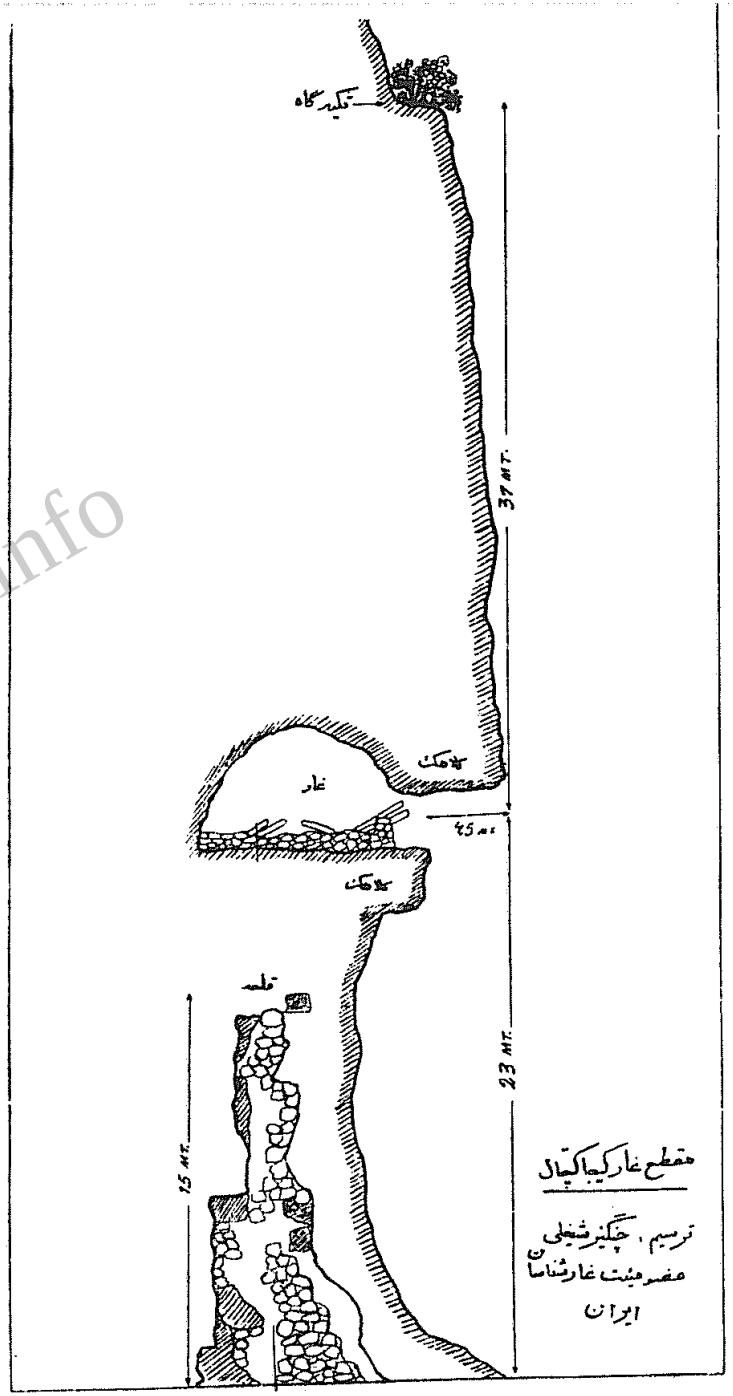
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۲۴۹ قلعهٔ کنگه‌لی در اراضی کنگه‌لی راستوپی سوادکوه.

عکس شمارهٔ ۲۵۰: سنگ‌چین‌راه قدیمی‌دوآب‌سوادکوه به‌چاشم وشامرزا (شهمیرزاد).

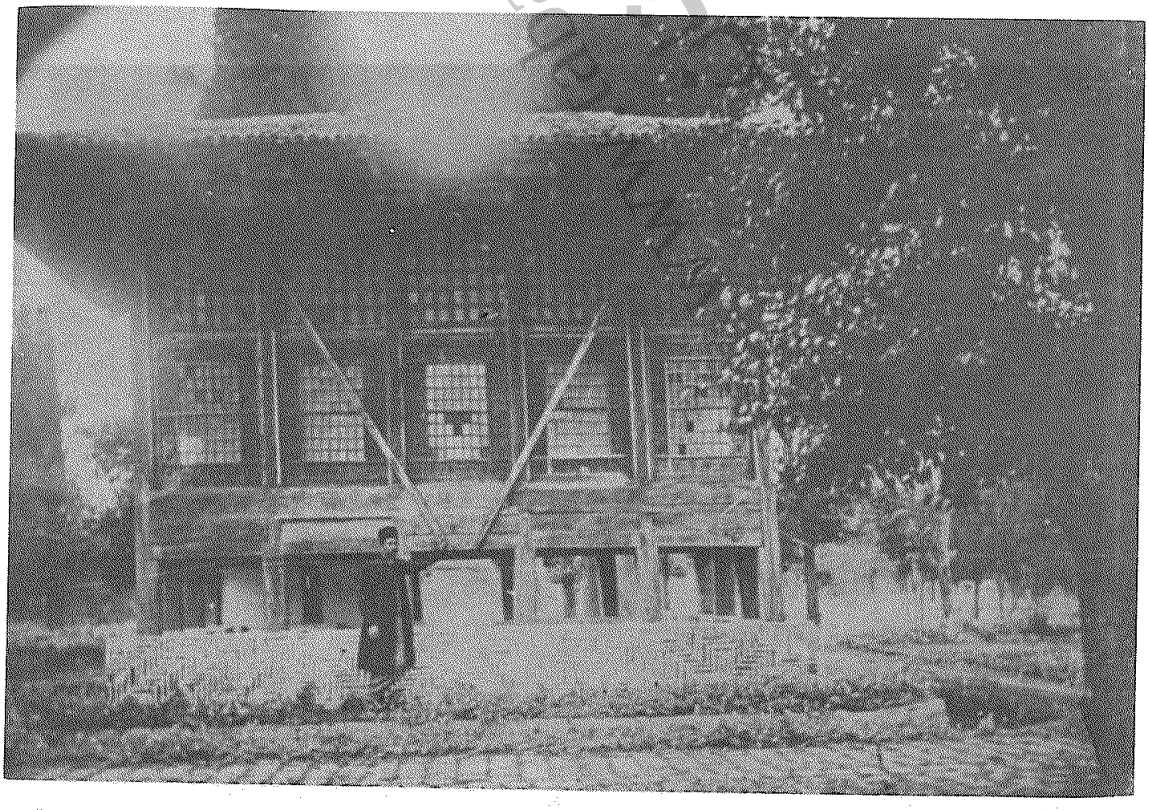
نقشه شمارهٔ ۲۴۸: مقطع غار کیجاکچال، ترسیم چنگیز شیخلی.

www.tabarestan.info
تبرستان

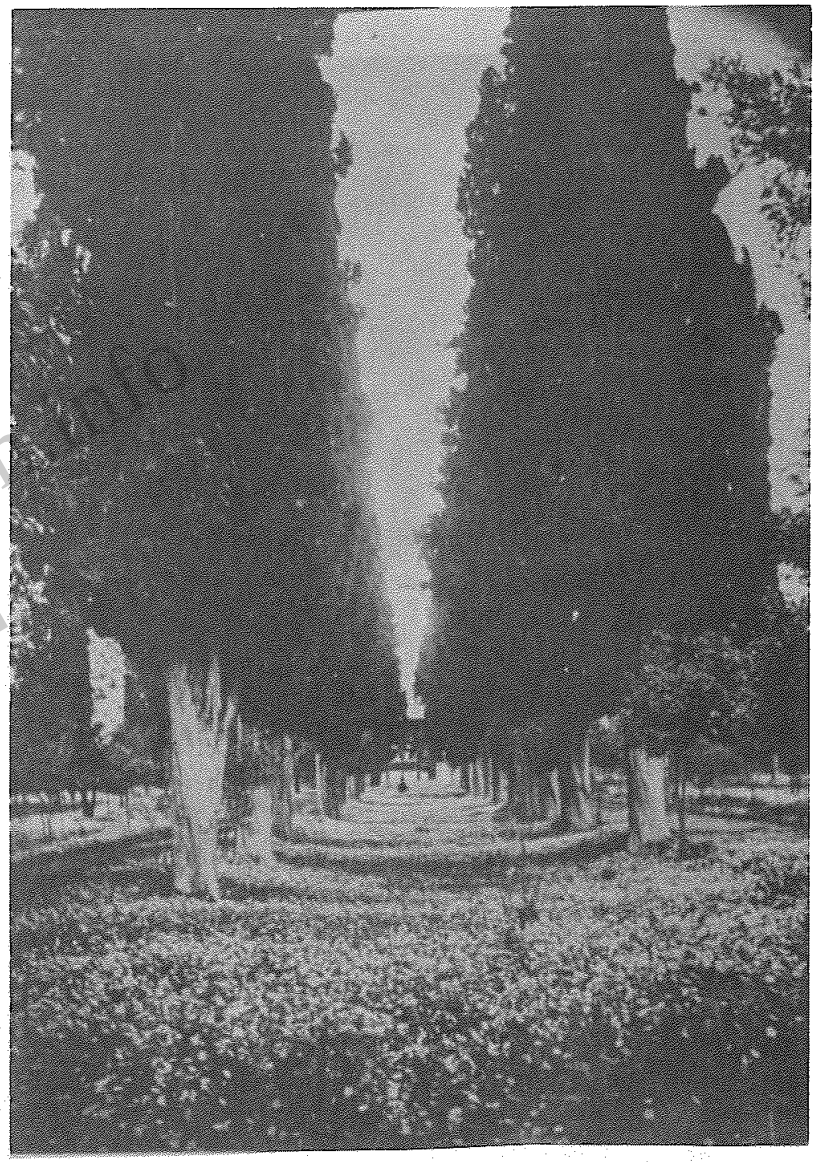
عکس شمارهٔ ۲۵۱: باغ‌شاه ساری.

(گیلان رابینو، لوحهٔ شمارهٔ ۳۱).

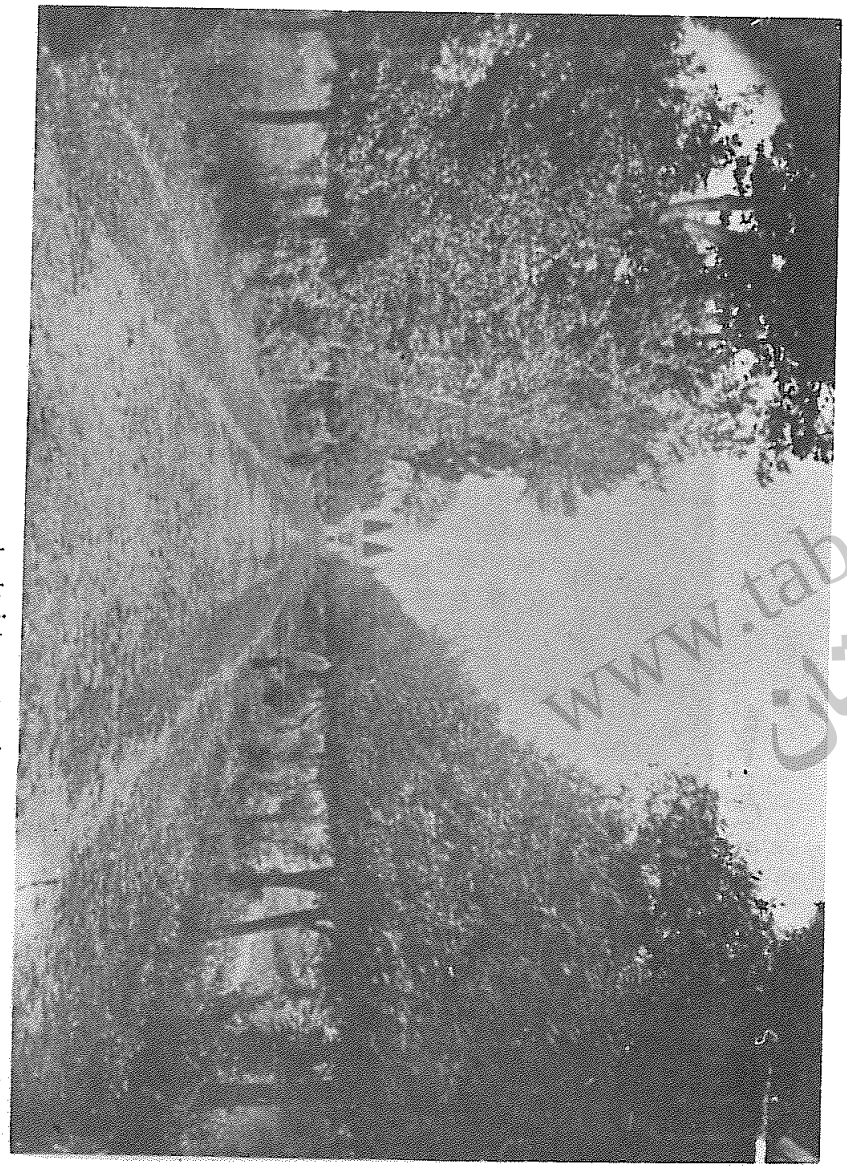

عکس شمارهٔ ۲۵۲: عمارت چوبی در وسط باغ شاه ساری.

(عکس شمارهٔ ۱۲۰۷۱ آلبوم ناصرالدین‌شاه).

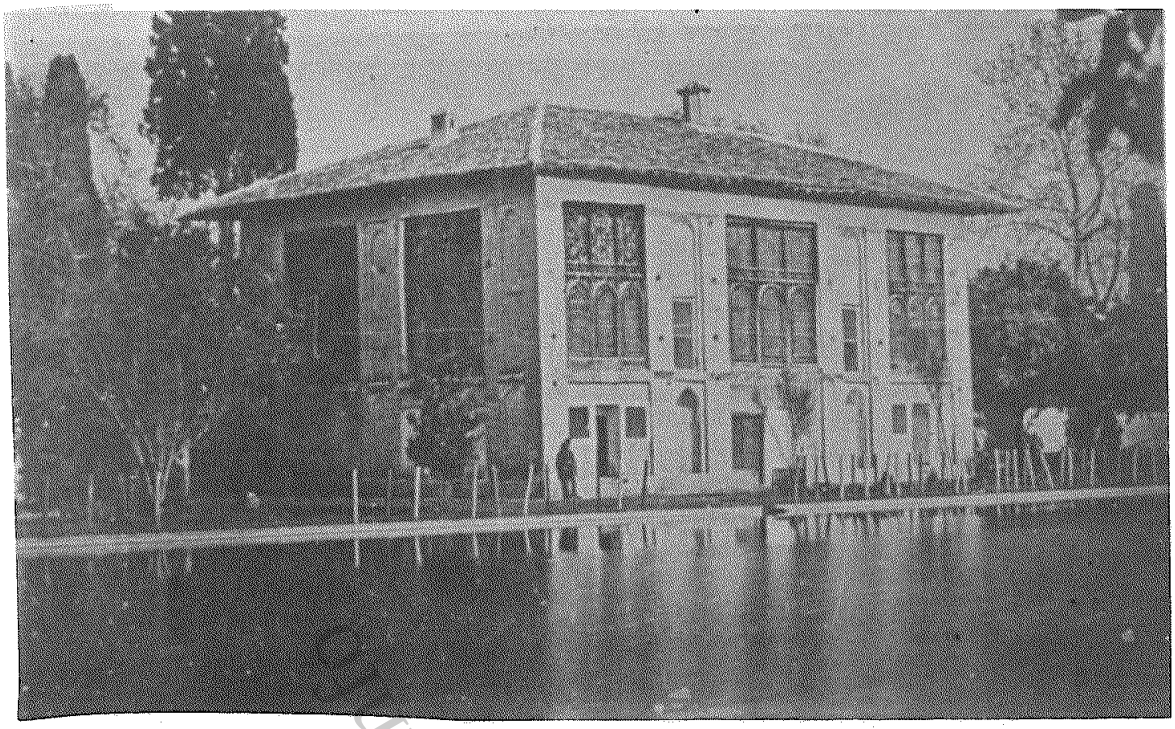

عکس شمارهٔ ۲۵۳: خیابان سرو باغ‌شاه ساری.
(عکس شمارهٔ ۱۲۰۶۹ آلبوم ناصرالدین شاه).

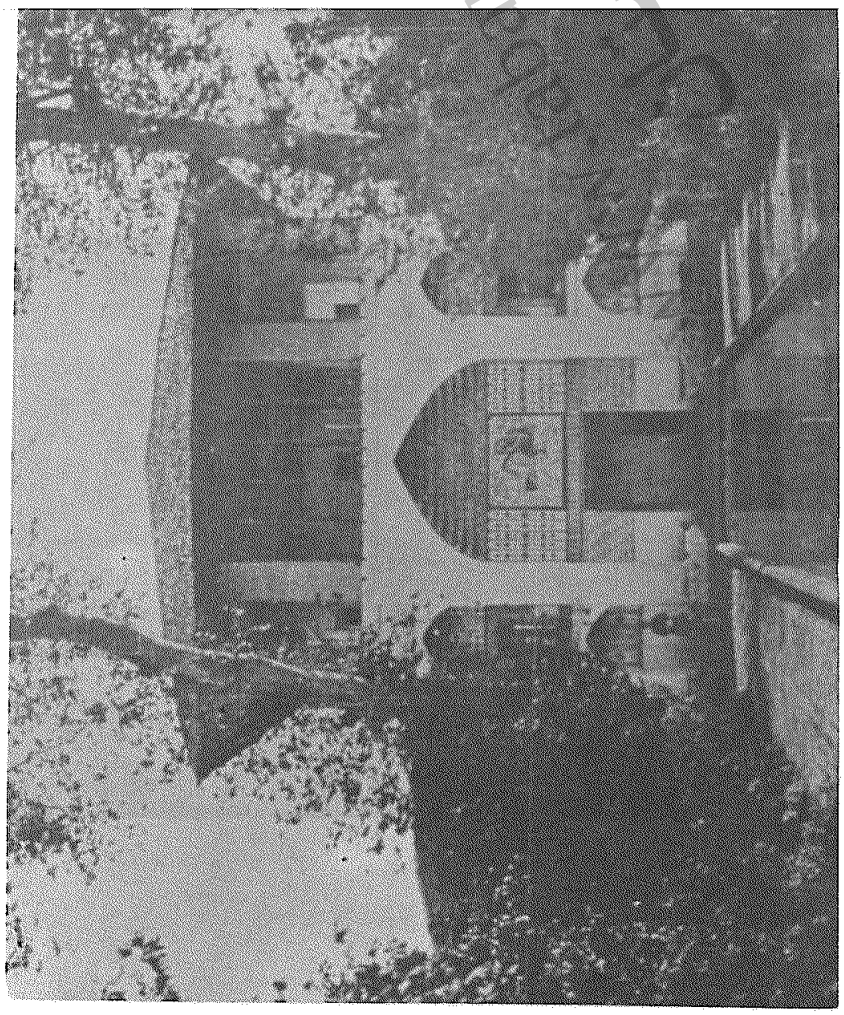
عکس شمارهٔ ۲۵۴: خیابان مرکبات وعیادت طرف استخر باغ شاه ساری.
(عکس شمارهٔ ۹۷۹۰ آلبوم ناصرالدین‌شاه).

www.tabarestan تبرستان

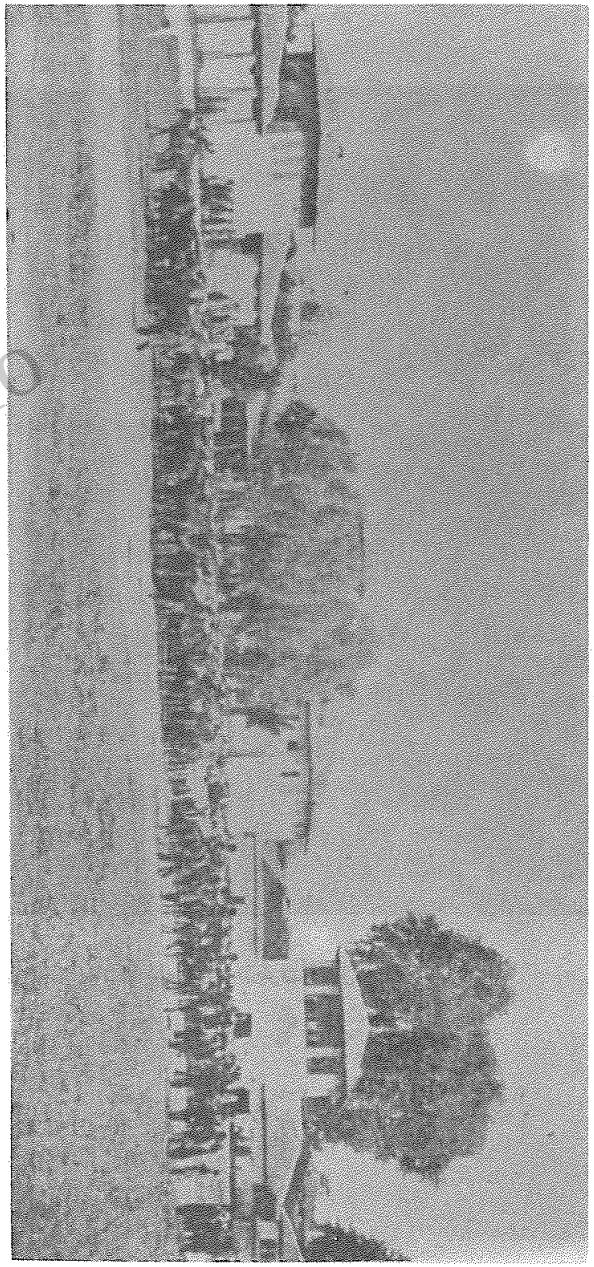

عکس شمارهٔ ۲۵۵: عمارت دو روبهٔ باغ‌شاه ساری.

(عکس شمارهٔ ۸۹۴۳ آلبوم ناصرالدین شاه).

عکس شمارهٔ ۲۵۶: سردر دیوانخانهٔ مبارکهٔ شاه شهید ازطرف داخل.

عکس شمارهٔ ۲۵۷: قصر حاکم درساری.
(گیلان رابینو، لوحهٔ شمارهٔ ۳۴).

س شمارهٔ ۲۵۸: دورنمای عمارت شرقی باغشاه ساری مشرف به استخر.
(عکس شمارهٔ ۸۹۴۴ آلبوم ناصرالدین‌شاه).

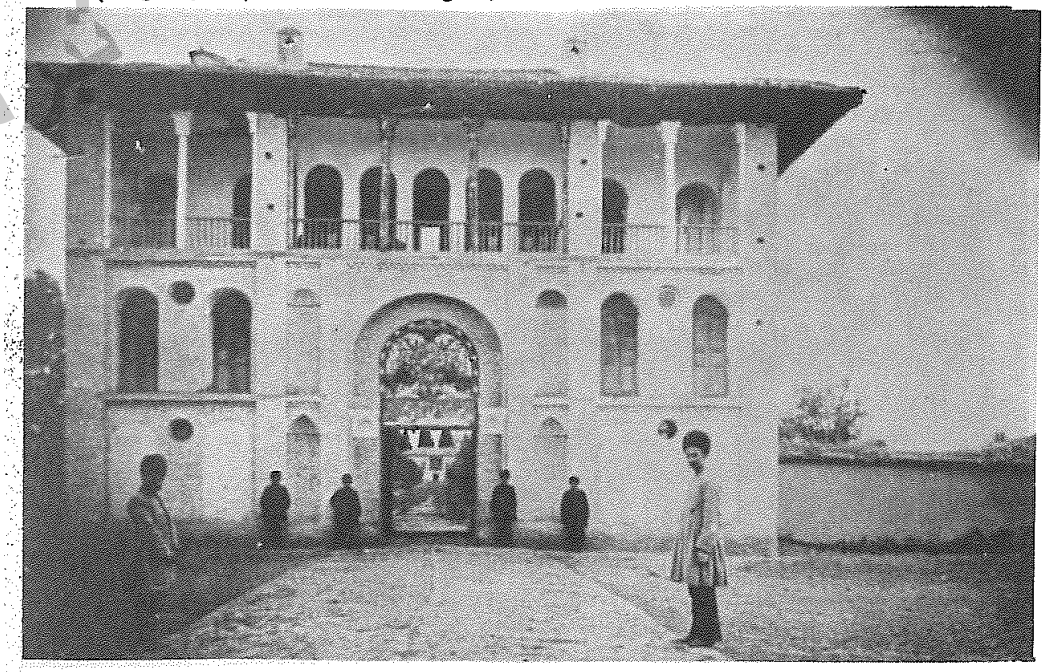

کس شمارهٔ ۲۵۹: عکس برج و یك طرف از عمارت آقا محمد خانی کـه به میدان ساری نگاه می‌کند.
(عکس شمارهٔ ۷۶۵۹ آلبوم ناصرالدین‌شاه).

www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۲۶۰: عمارت لب استخر باغشاه ساری.
(عکس شمارهٔ ۱۲۰۷۰ آلبوم ناصرالدین شاه).

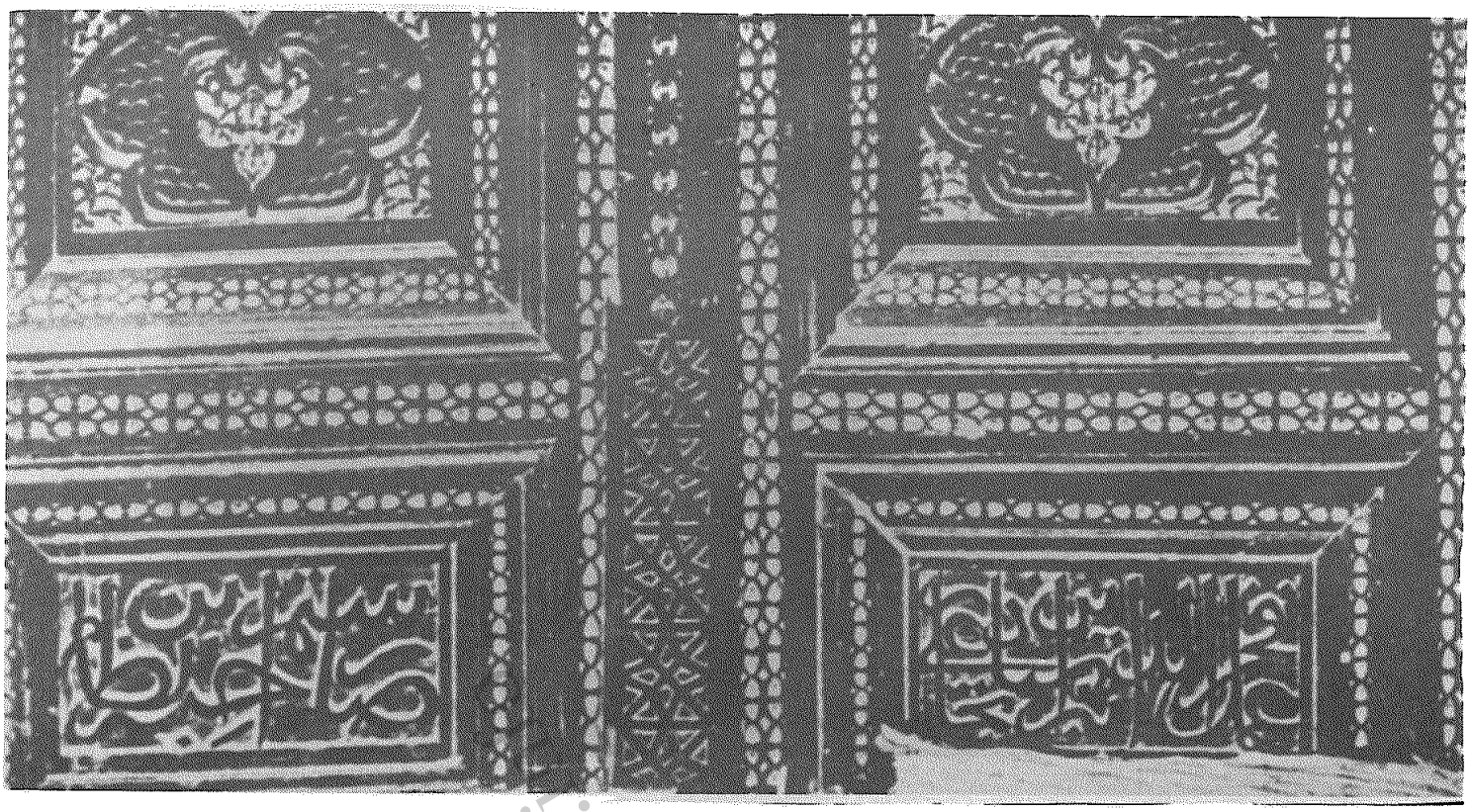

عکس شمارهٔ ۲۶۱: سردر ناصری باغشاه ساری ونقارهخانه.
(عکس شمارهٔ ۹۷۹۱ آلبوم ناصرالدینشاه).

عکس شمارهٔ ۲۶۲: امامزاده یحیی درشهرساری.

www.tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۲۶۳: قسمت پایین در ورودی فعلی امامزاده یحیی ساری. این در متعلق به‌این محل نبوده است.

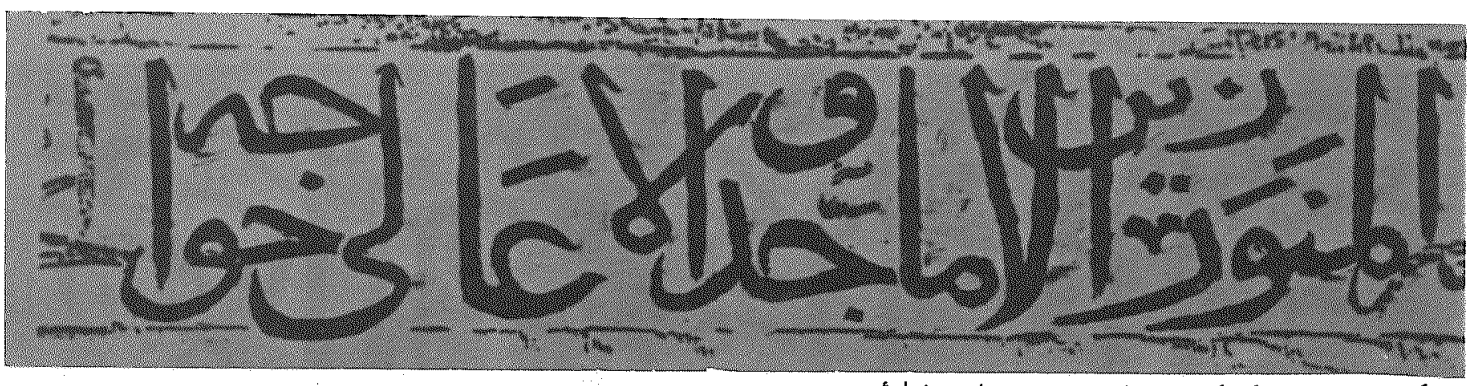
عکس شمارهٔ ۲۶۴: تنکهٔ پایین لنگهٔ راست در ورودی فعلی امامزاده یحیی درساری.

عکس شمارهٔ ۲۶۵: تنکهٔ پایین لنگهٔ چپ در ورودی فعلی امامزاده یحیی در ساری.

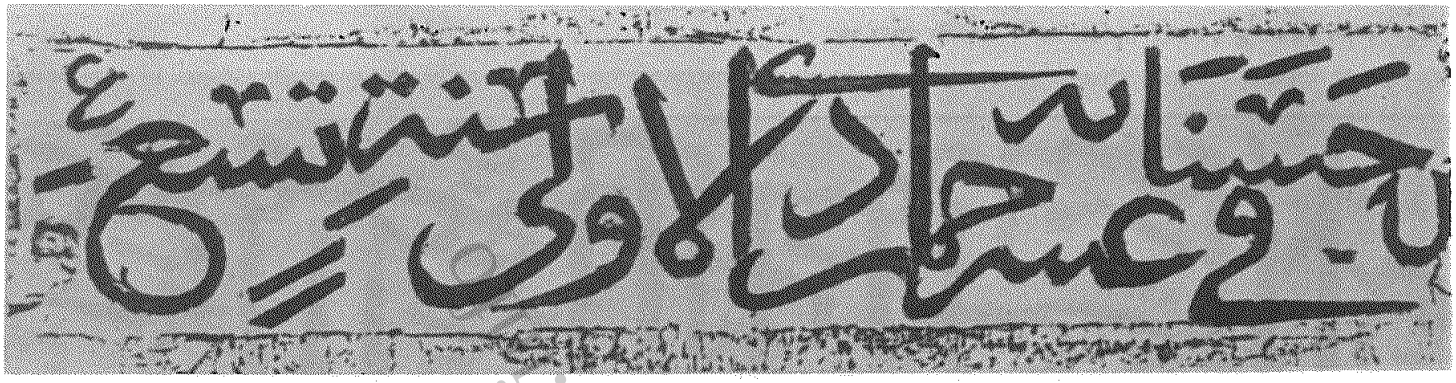
عکس شمارهٔ ۲۶۶: کتیبهٔ صندوق امامزاده یحیی درساری، شمارهٔ یك.

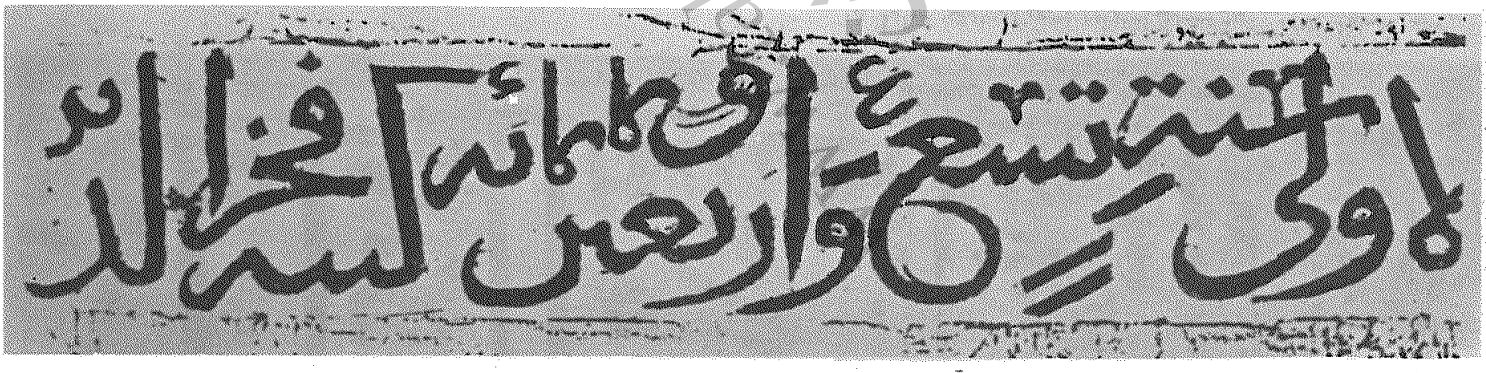
عکس شمارهٔ ۲۶۷: کتیبهٔ صندوق امامزاده یحیی درساری، شمارهٔ دو.

عکس شمارهٔ ۲۶۸: کتیبهٔ صندوق امامزاده یحیی درساری، شمارهٔ ۳.

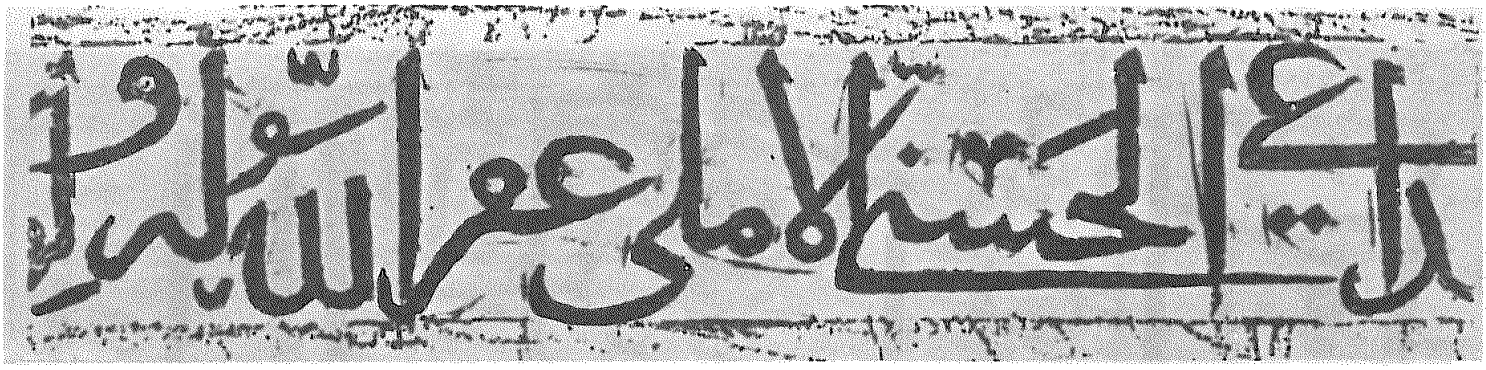
عکس شمارهٔ ۲۶۹: کتیبهٔ صندرق امامزاده یحیی درساری، شمارهٔ ۴.

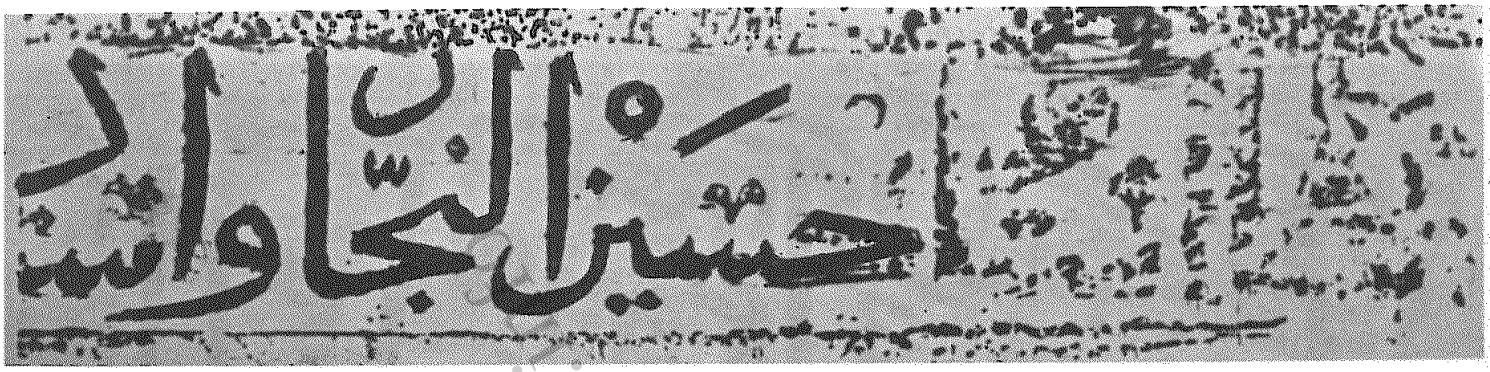
عکس شمارهٔ ۲۷۰: کتیبهٔ صندوق امامزاده یحیی درساری، شمارهٔ ۵.

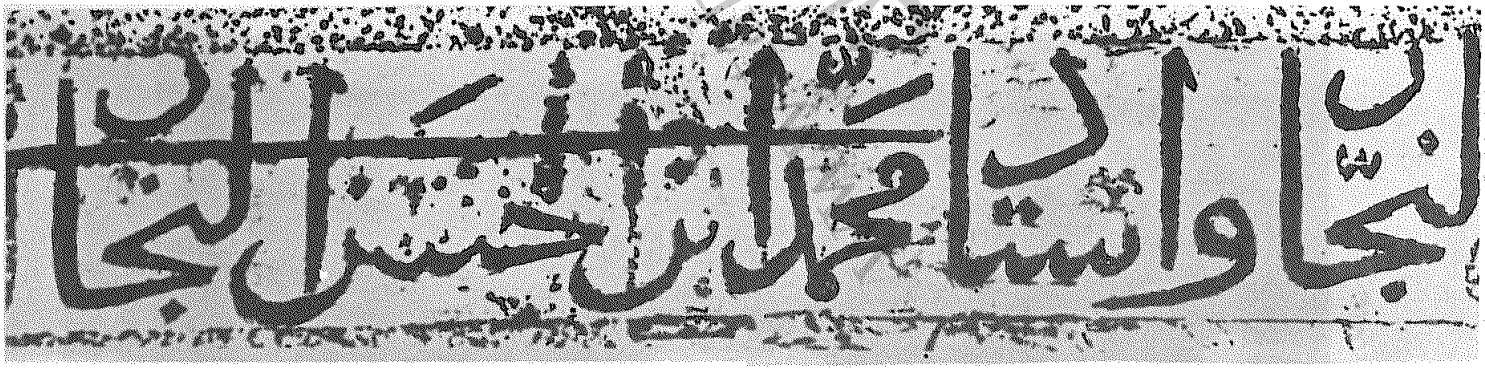
عکس شمارهٔ ۲۷۱: کتیبهٔ صندوق امامزاده یحیی درساری، شمارهٔ ۶.

عکس شمارهٔ ۲۷۲: کتیبهٔ صندوق امامزاده یحیی در ساری، شمارهٔ ۷.

عکس شمارهٔ ۲۷۳: کتیبهٔ صندوق امامزاده یحیی درساری، شمارهٔ ۸.

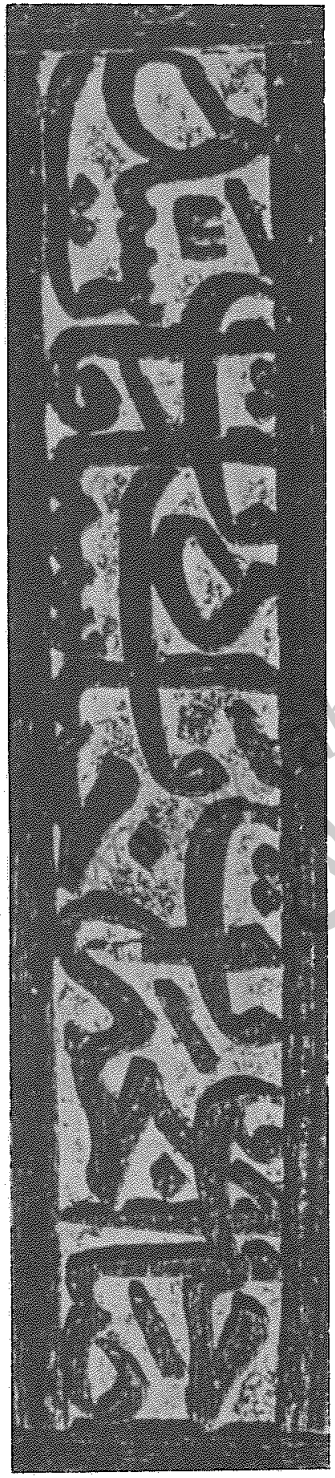
عکس شمارهٔ ۲۷۴: کتیبهٔ صندوق امامزاده یحیی درساری، شمارهٔ ۹.

عکس شمارهٔ ۲۷۵: کتیبهٔ صندوق امامزاده یحیی درساری شمارهٔ ۱۰.

عکس شمارهٔ ۲۷۶: در ورودی بقعهٔ شاهزاده حسین درساری.

عکس شمارهٔ ۲۷۷: کتیبهٔ بالوی بالای لنگهٔ راست درورودی بقعهٔ شاهزاده حسین درساری.

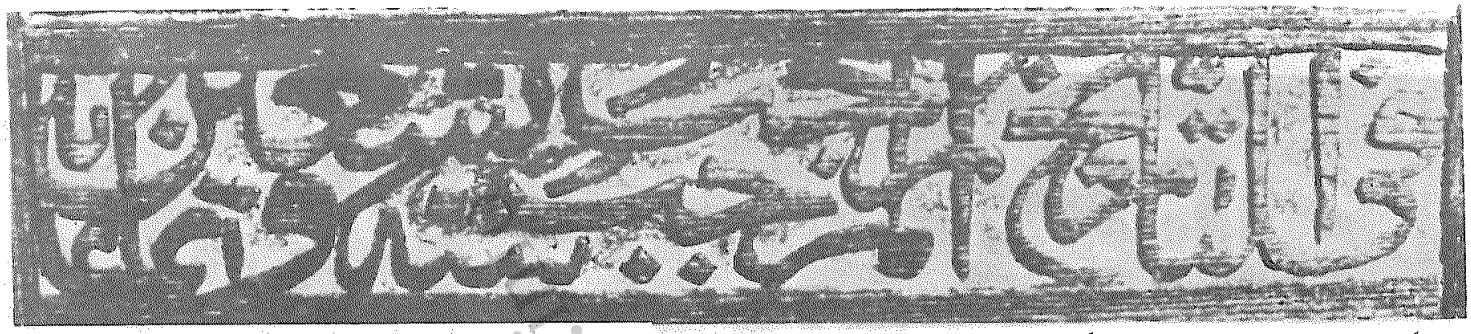

عکس شمارهٔ ۲۷۸: کتیبهٔ بالوی بالای لنگهٔ چپ درورودی بقعهٔ شاهزاده‌حسین درساری.

tabarestan.info
تبرستان

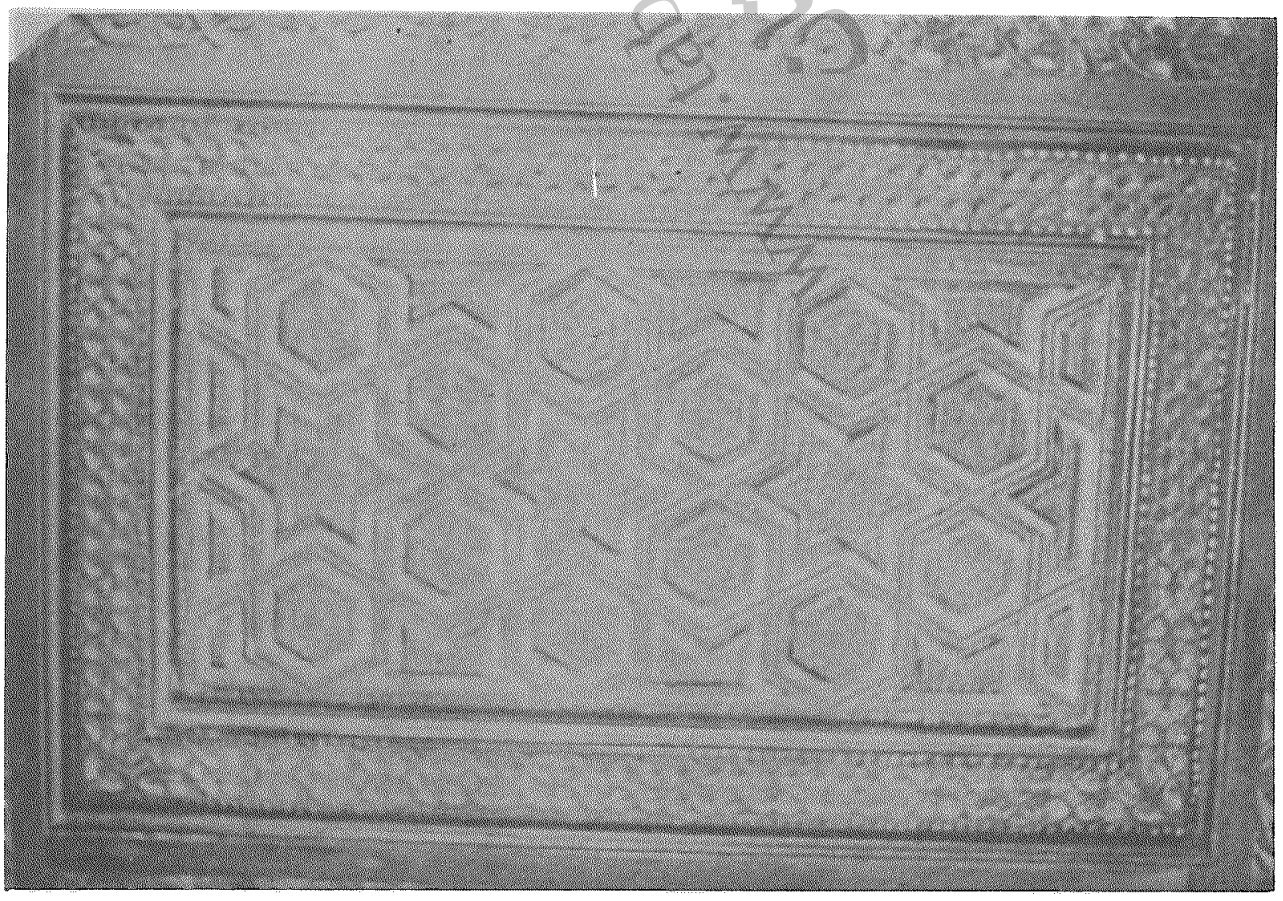

عکس شمارهٔ ۲۷۹: کتیبهٔ بائوی پایین لنگهٔ راست درورودی بقعهٔ شاهزاده‌حسین‌درساری.

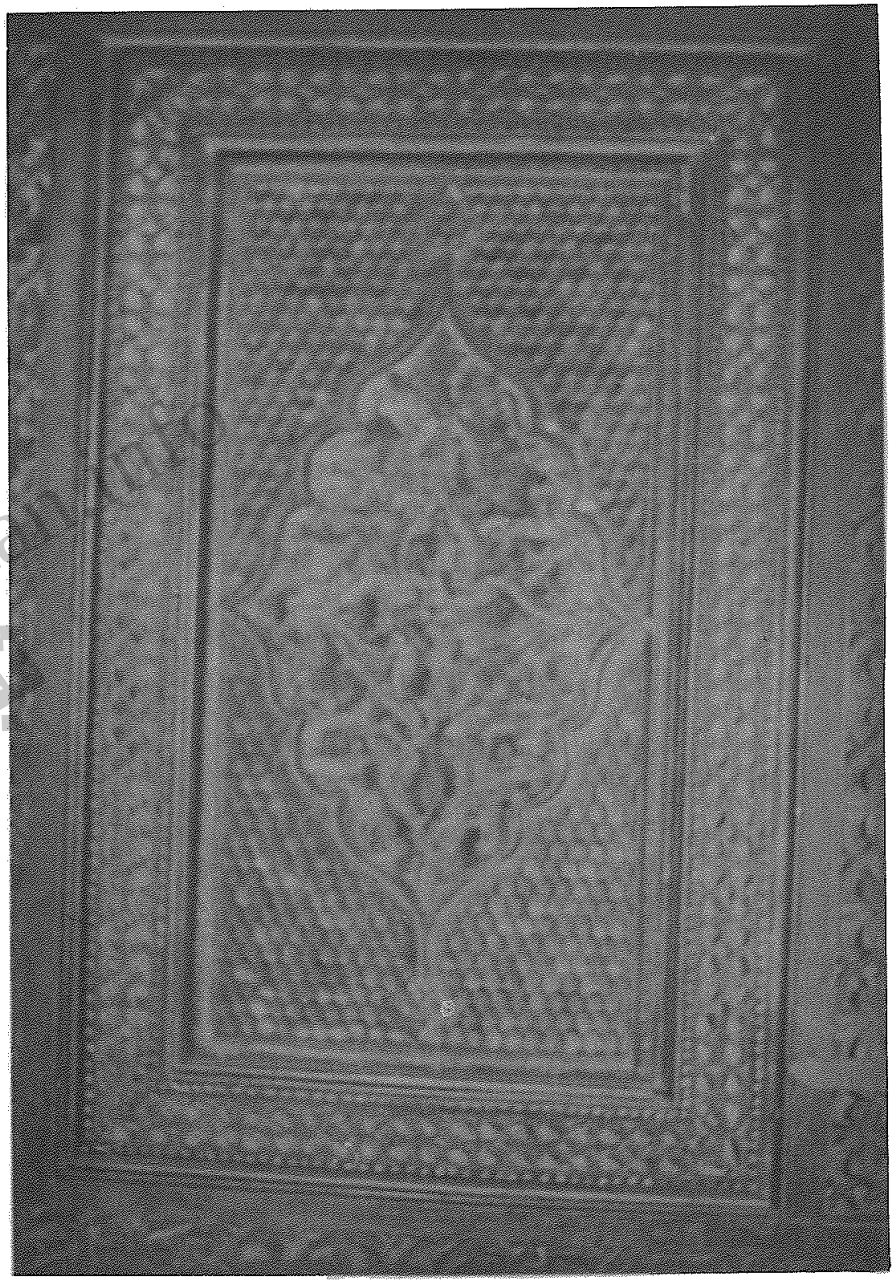

عکس شمارهٔ ۲۸۰: کتیبهٔ بائوی پائین لنگهٔ چپ درورودی بقعهٔ شاهزاده حسین‌درساری.

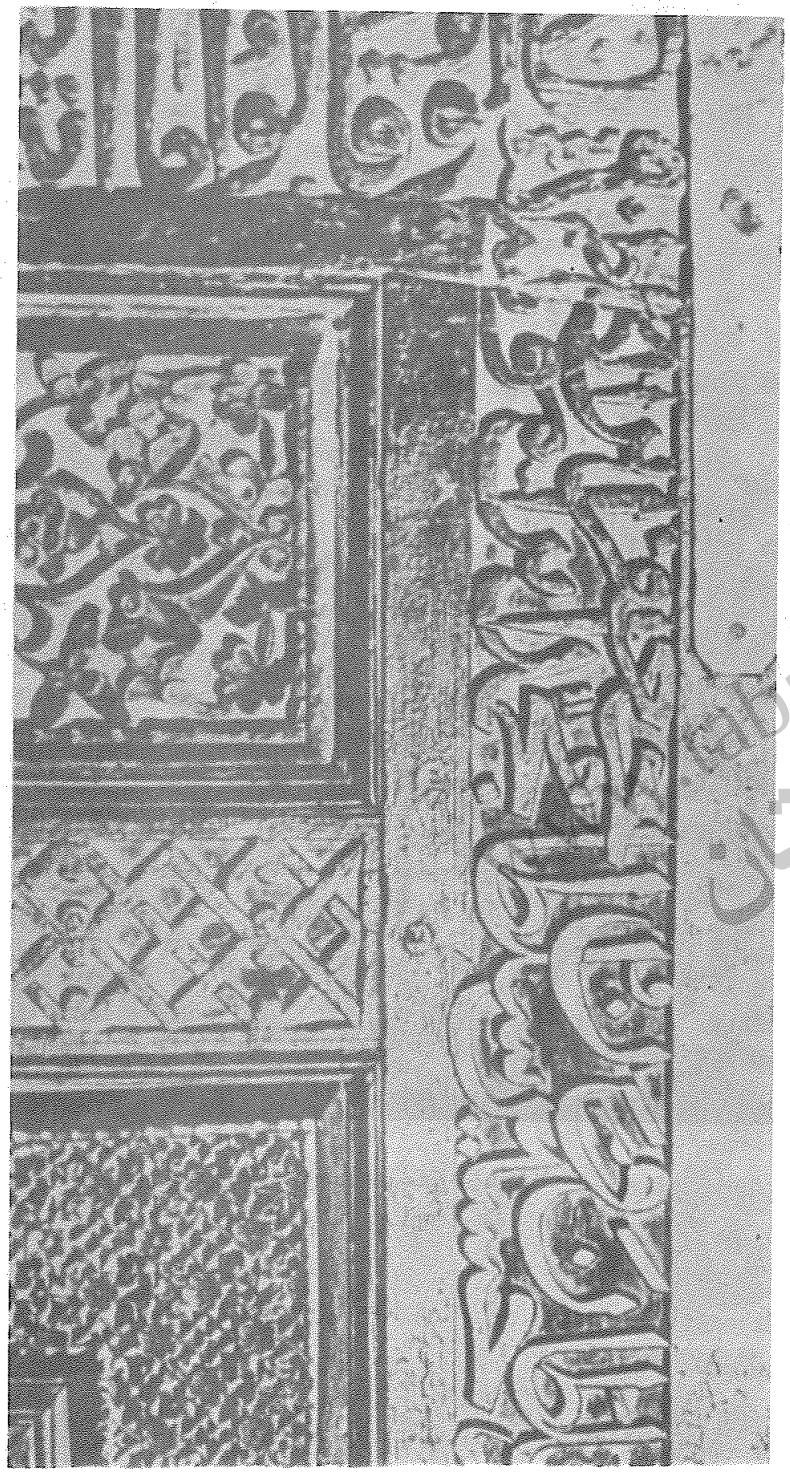
www.tabarestan.info

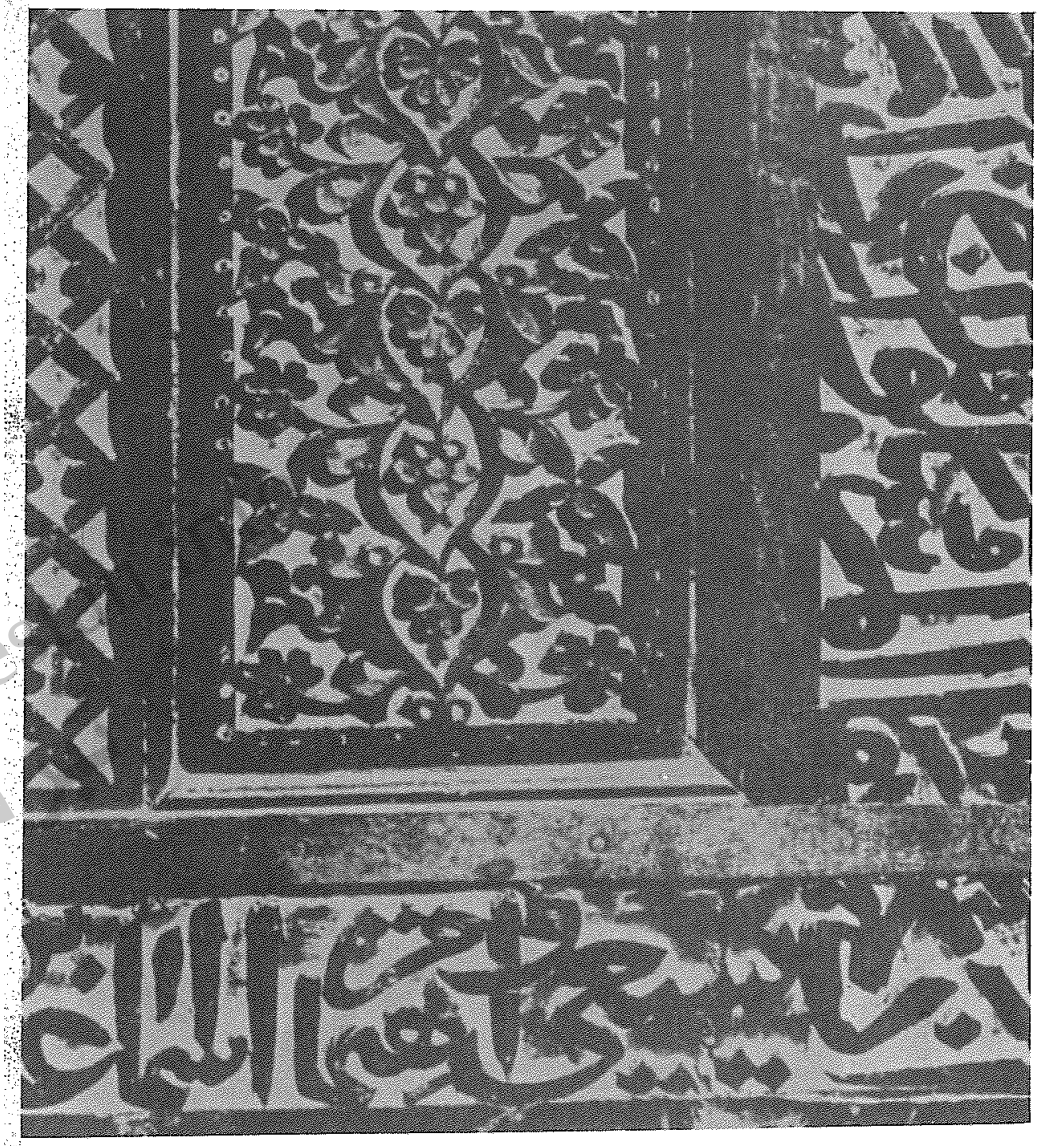
عکس شمارهٔ ۲۸۱: قاب وگره صندوق شاهزاده حسین درساری.

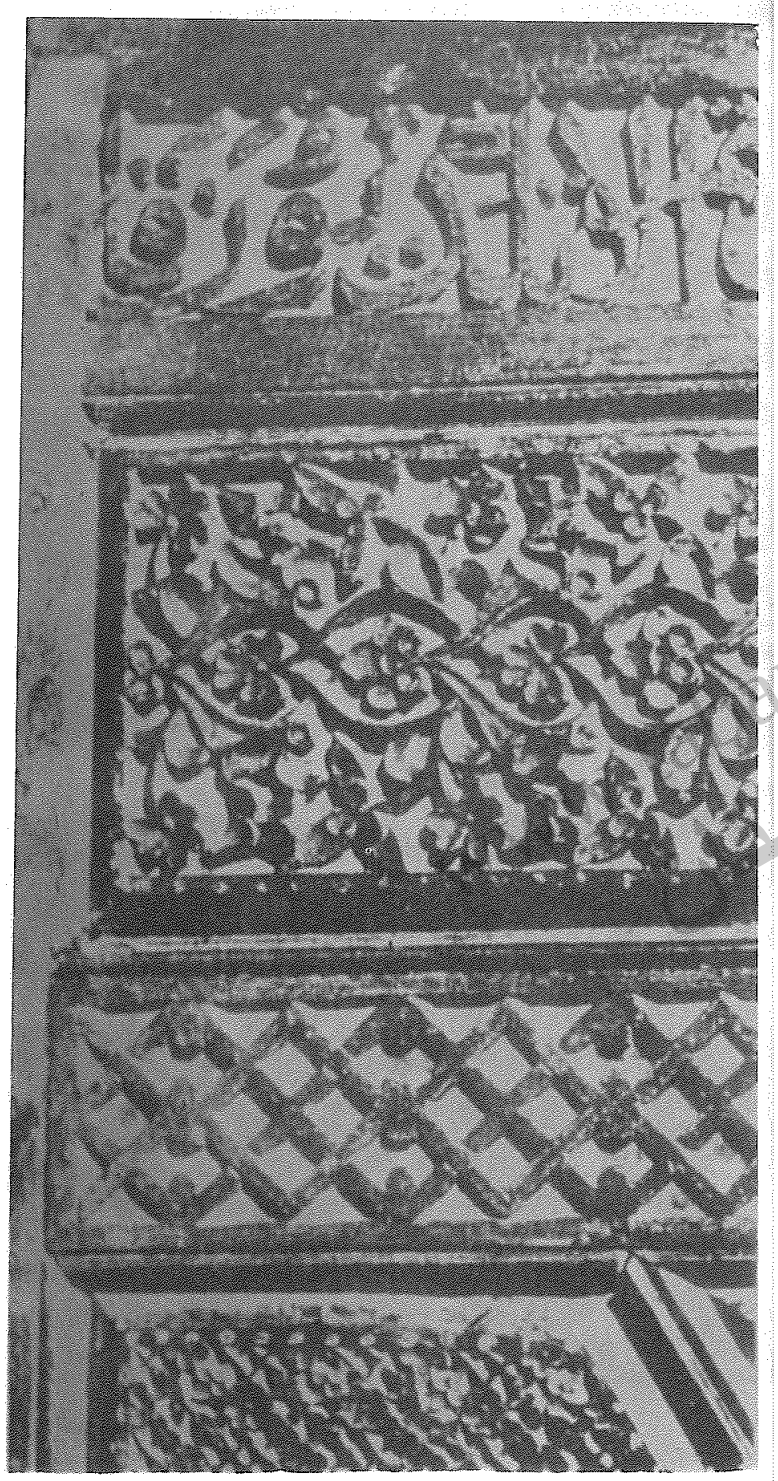
عکس شمارهٔ ۲۸۲: کنده‌کاری صندوق شاهزاده حسین درساری.

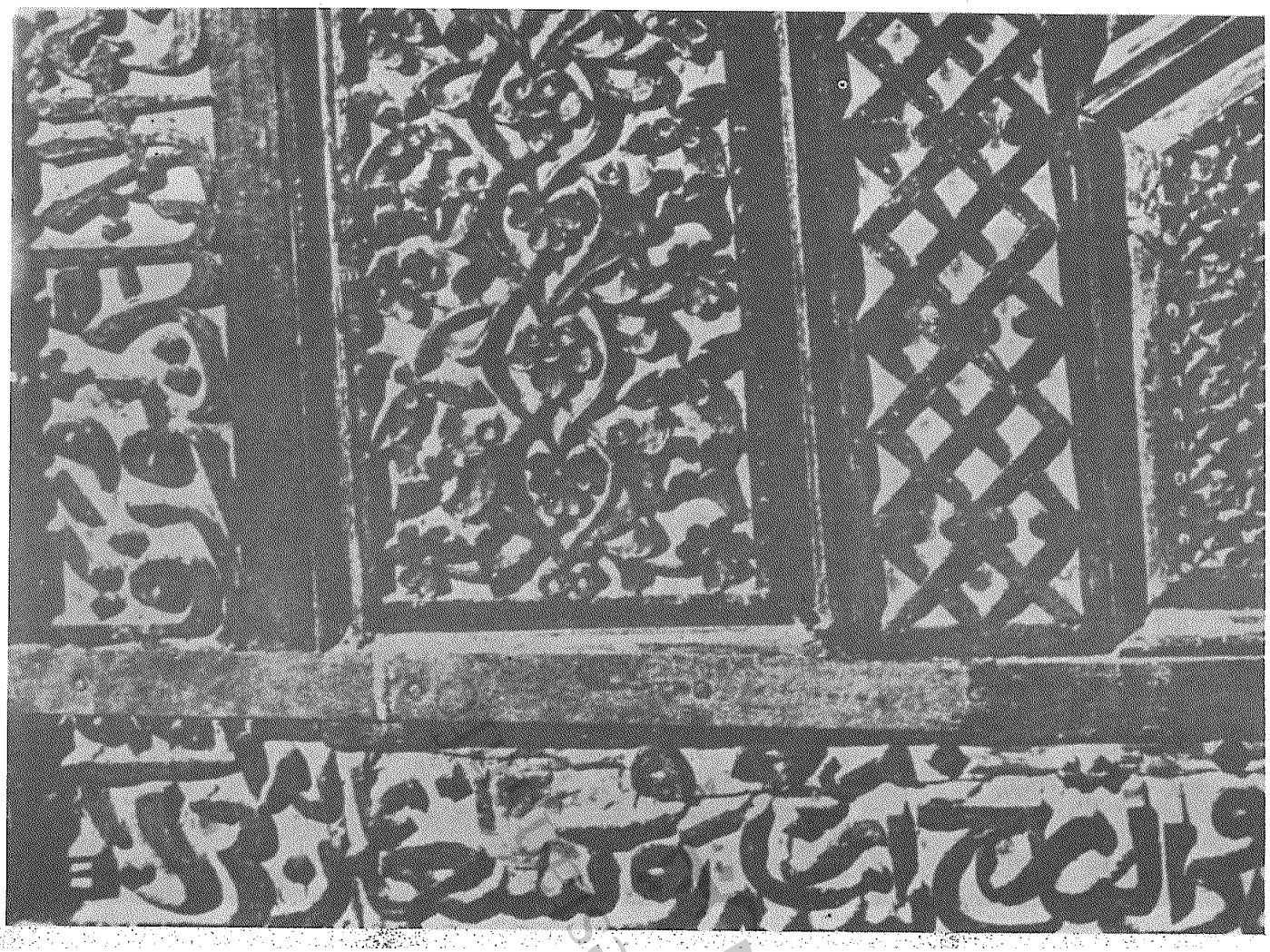
عکس شمارهٔ ۲۸۳: قسمت بالای نمای جنوبی صندوق شاهزاده حسین درساری.

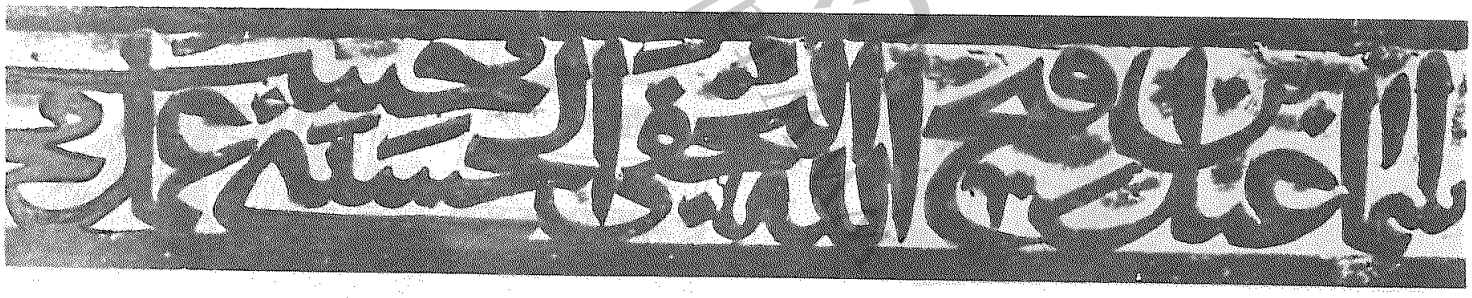
عکس شمارهٔ ۲۸۴: نمای دیگری ازصندوق شاهزاده حسین درساری.

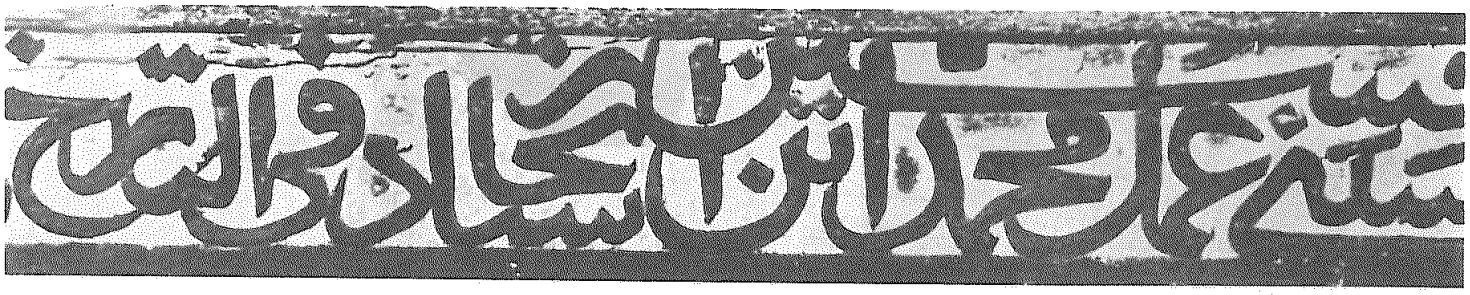
عکس شمارهٔ ۲۸۵: نمای دیگری از کنده‌کاریهای صندوق شاهزاده حسین درساری.

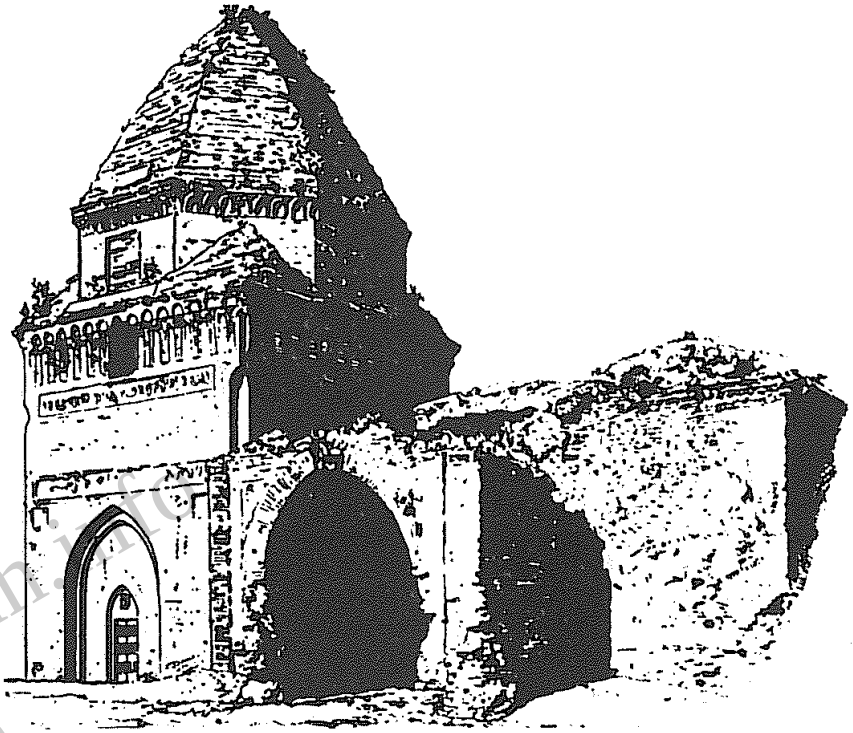
عکس شمارهٔ ۲۸۶: نمایی از کتیبه‌ها و کنده‌کاریهای صندوق شاهزاده حسین درساری.

عکس شمارهٔ ۲۸۷: کتیبهٔ صندوق شاهزاده حسین درساری.

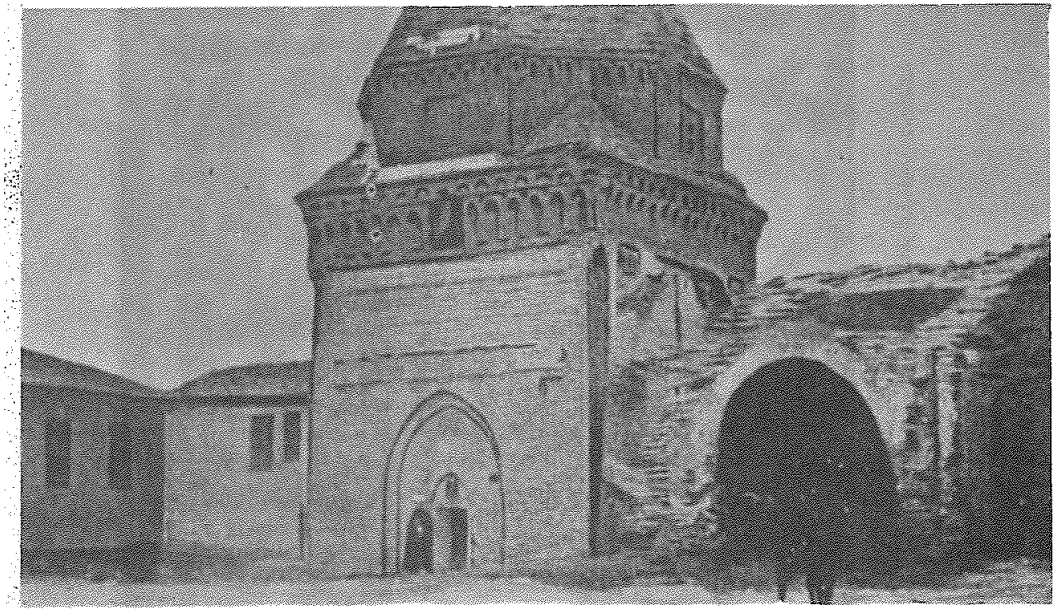

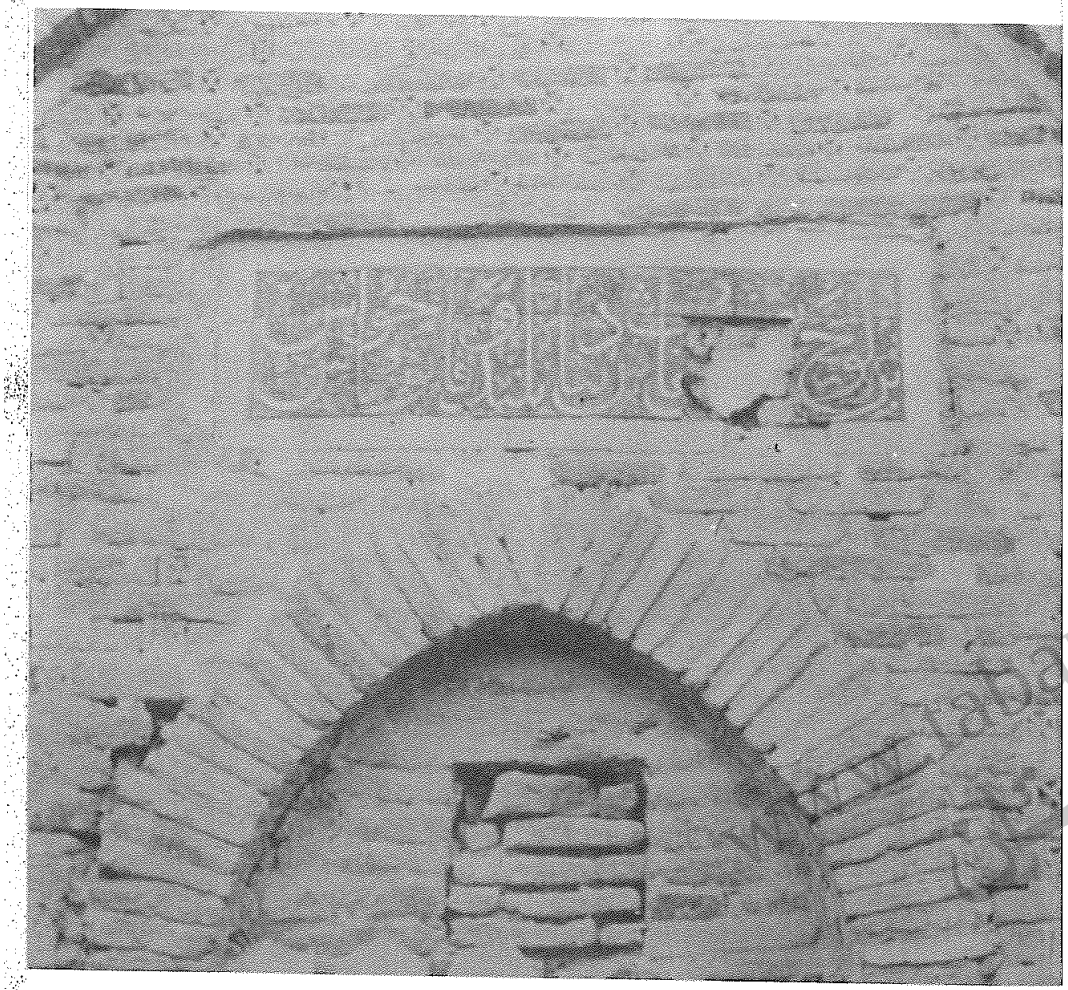
عکس شمارهٔ ۲۸۸: کتیبهٔ صندوق شاهزاده حسین درساری.

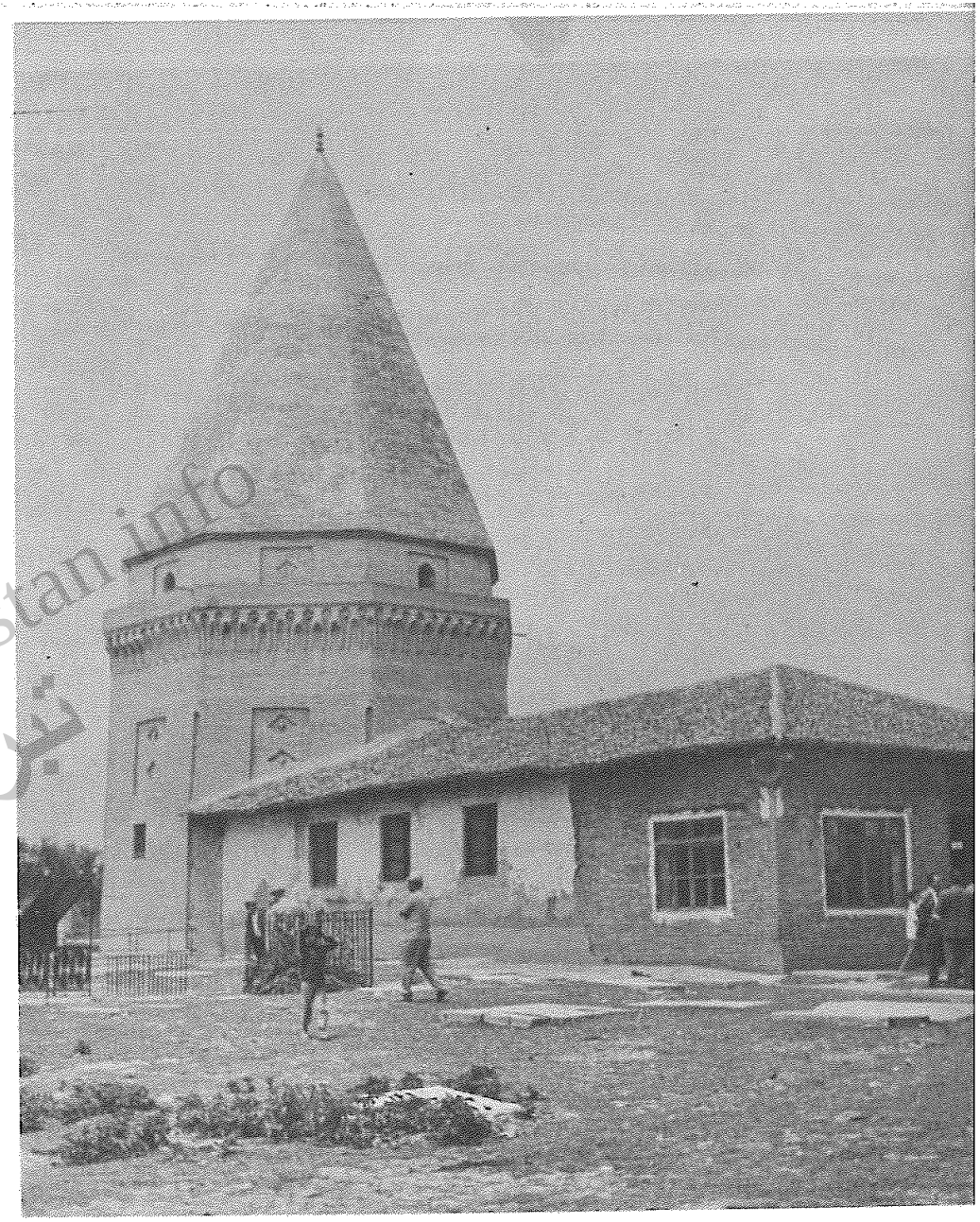
عکس شمارهٔ ۲۸۹: امامزاده زین‌العابدین درساری که در گان مسجد سید محمد رضا خوانده است.
(در گان، شکل ۶۹، ص ۱۶۷).

عکس شمارهٔ ۲۹۰: امامزاده زین‌العابدین در ساری. (گیلان رابینو، لوحهٔ شمارهٔ ۸۹).

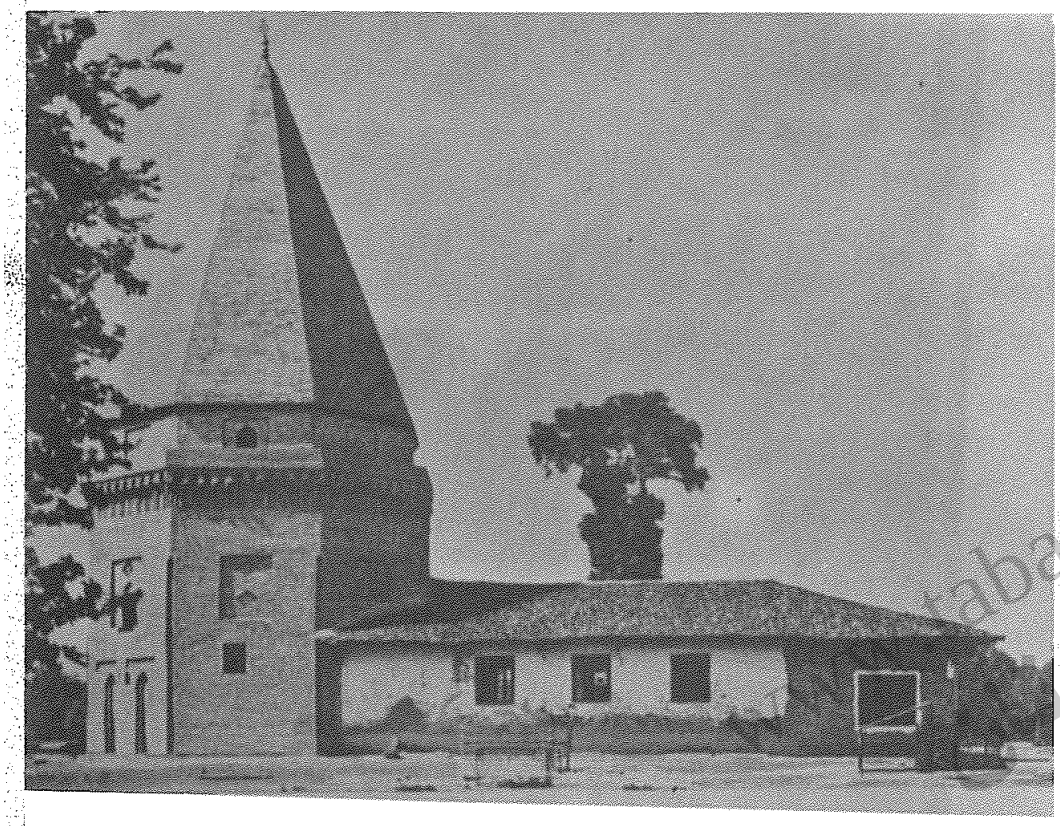

عکس شمارهٔ ۲۹۱: کاشیکاری طرف شرقی بقعهٔ امامزاده سید زین‌العابدین درساری.

عکس شمارهٔ ۲۹۲: امامزاده عباس درآزادگلهٔساری. ثبت تاریخی ۳۶۱.

عکس شمارهٔ ۲۹۳: امامزاده عباس درآزادگله ساری.

tabarestan.info تبرستان

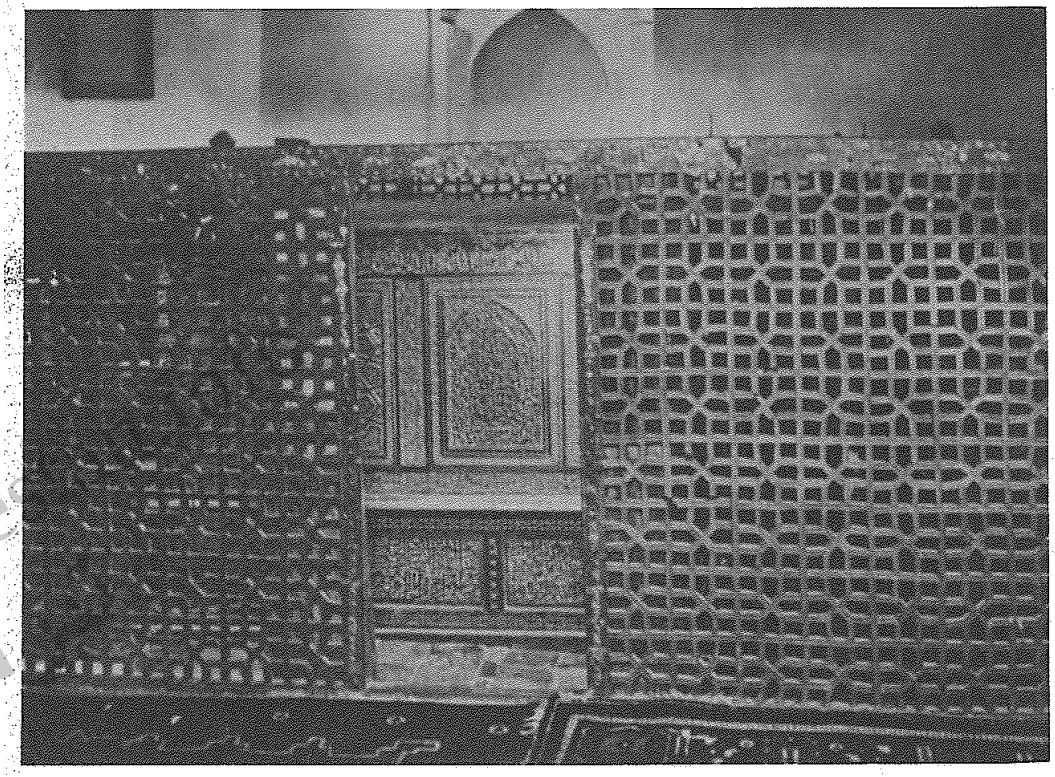

عکس شمارهٔ ۲۹۴: در ورودی مسجد امامزاده عباس درساری.

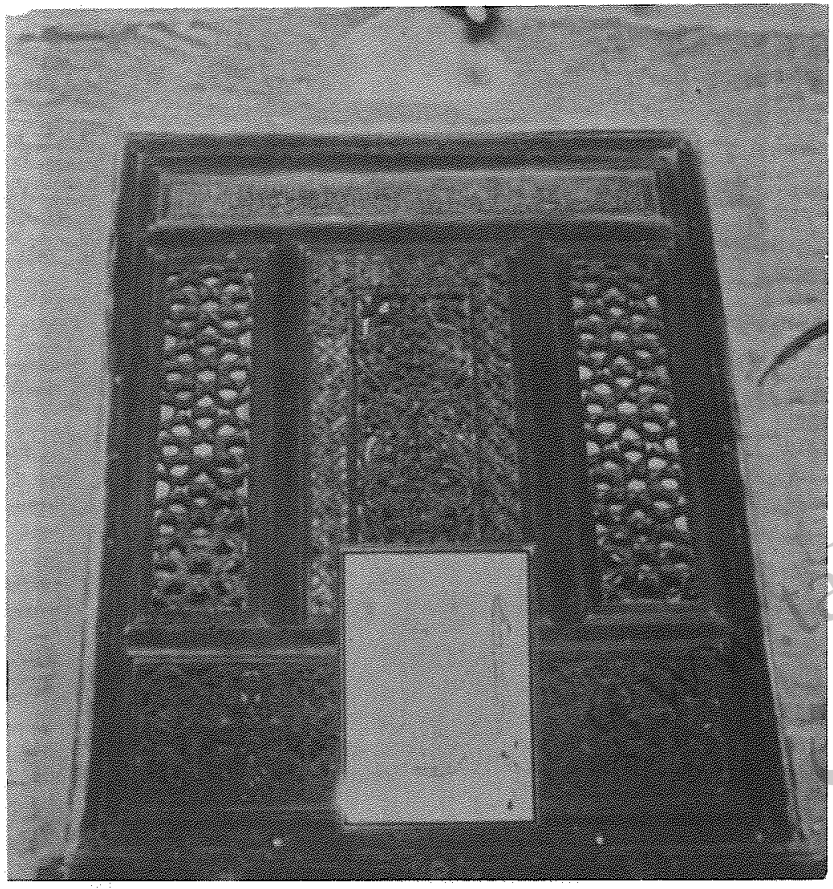

عکس شماهٔ ۲۹۵: در ورودی بقعهٔ امامزاده عباس درساری، از داخل مسجد.

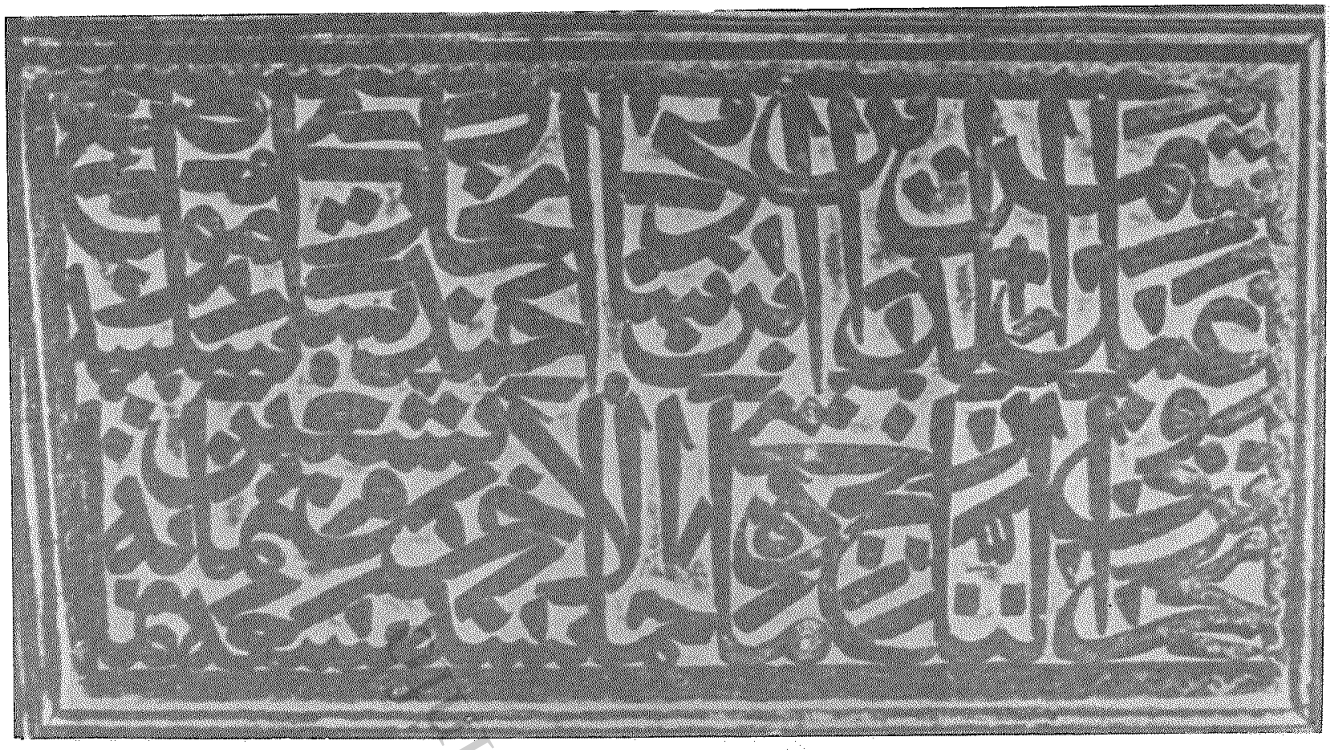
tabarestan
تبرستان

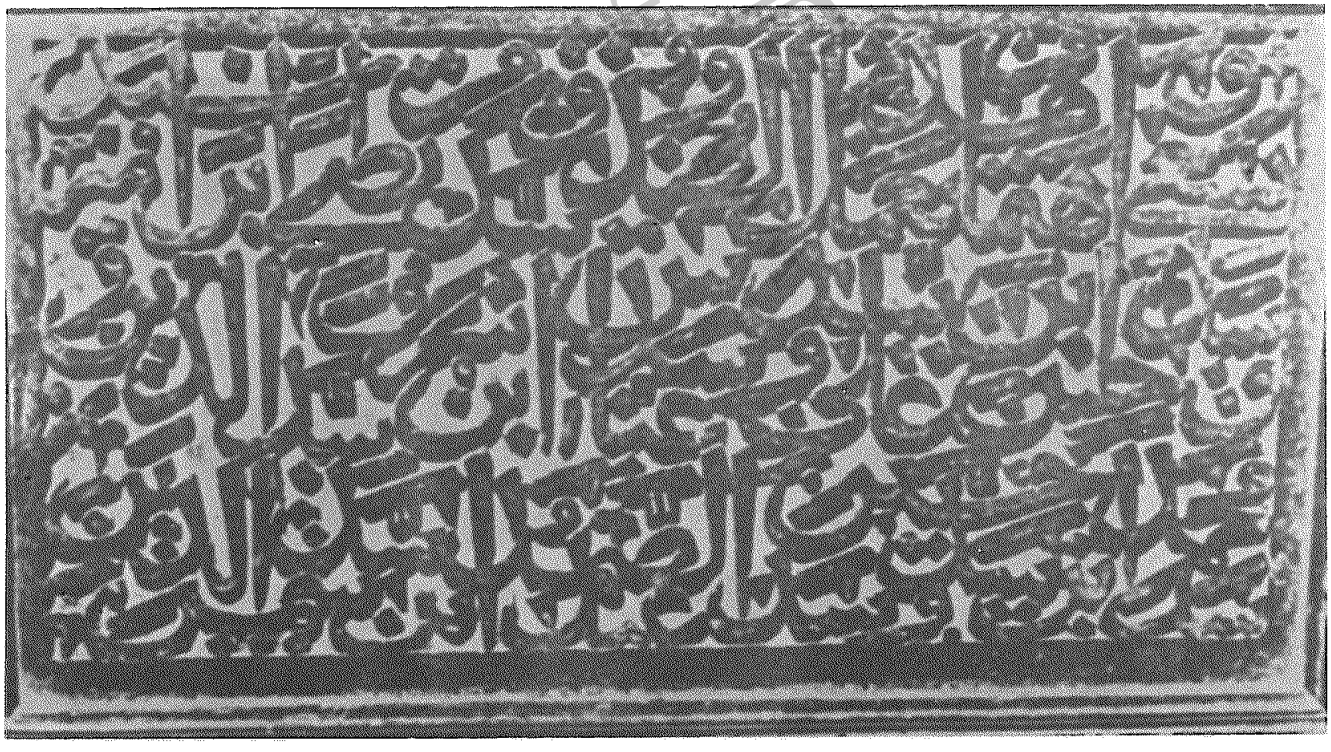
عکس شمارهٔ ۲۹۶: خفنگ نورگیر مشبك چوبی بالای در ورودی بقعهٔ امامزاده عباس در ساری.

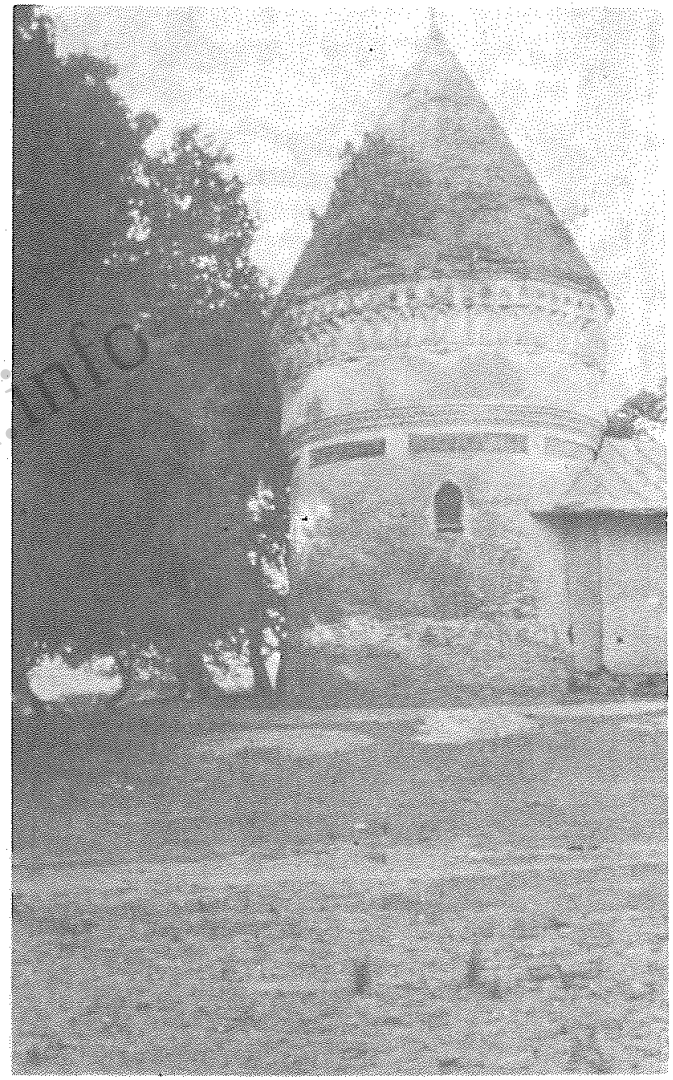
عکس شمارهٔ ۲۹۷: ضریح وصندوق امامزاده عباس درساری.

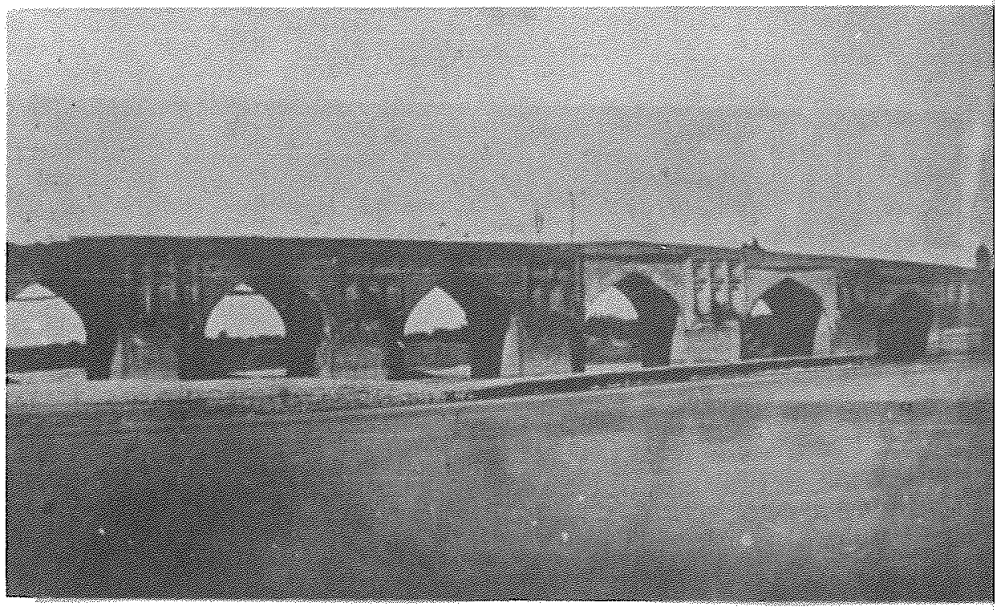
عکس شمارهٔ ۲۹۸: کتیبهٔ صندوق امامزاده عباس درساری.

عکس شمارهٔ ۲۹۹: کتیبهٔ صندوق امامزاده عباس درساری با نام بانیان متعدد.

عکس شمارهٔ ۳۰۰: سید جلال‌سردر زرگر باغ‌ساری .

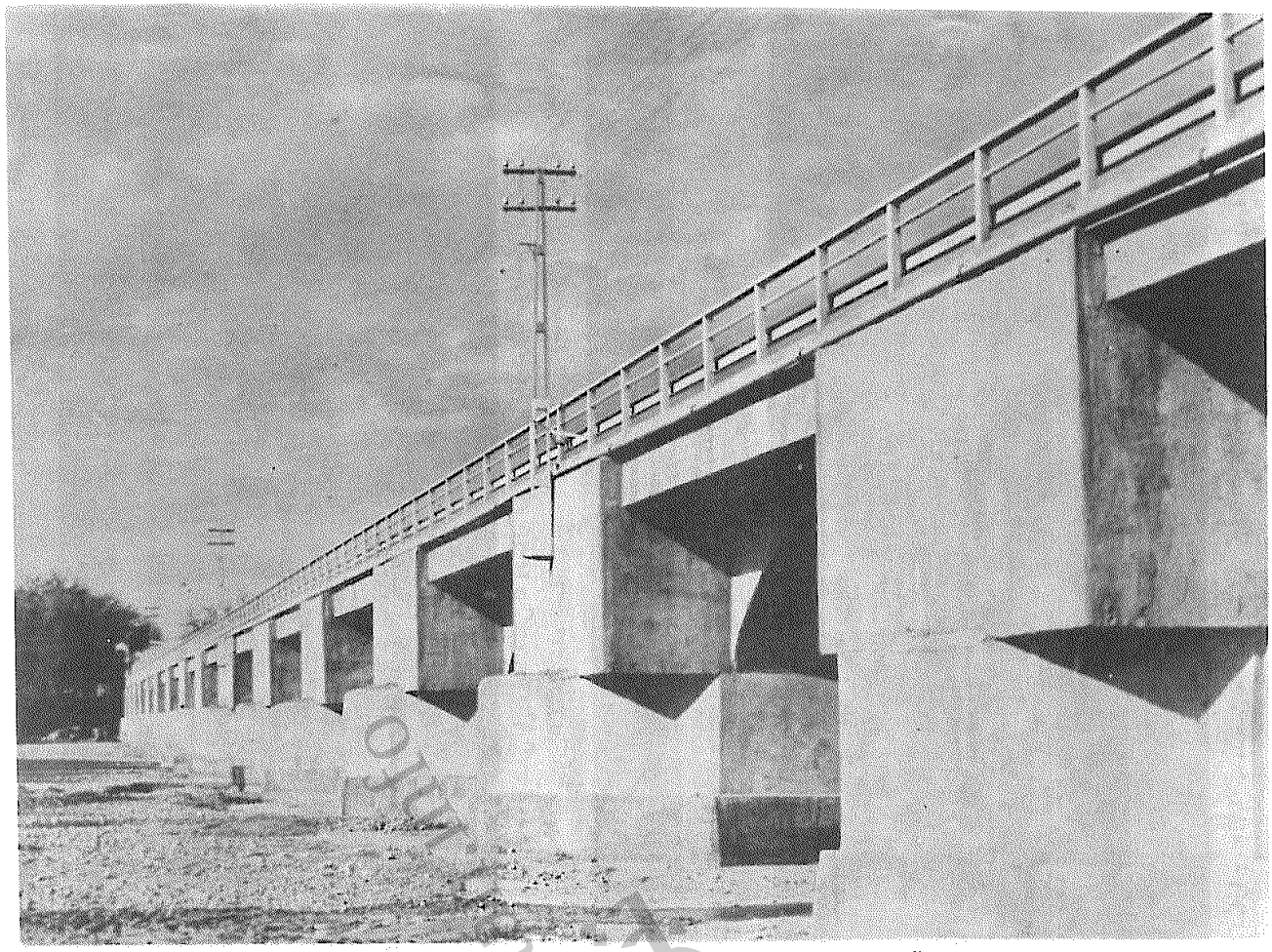

عکس شمارهٔ ۳۰۱: ابتدای پل‌رودخانهٔ‌تجن‌که درسال ۱۲۸۶ ه. ق. به‌دستورناصرالدین از سمت جنوب انداخته شده است. (شمارهٔ ۷۶۵۸، آلبوم ناصرالدین‌شاه).

عکس شمارهٔ ۳۰۲: پل محمدحسن خانی. (عکس شمارهٔ ۱۲۰۷۳، آلبوم ناصرالدین‌شاه).

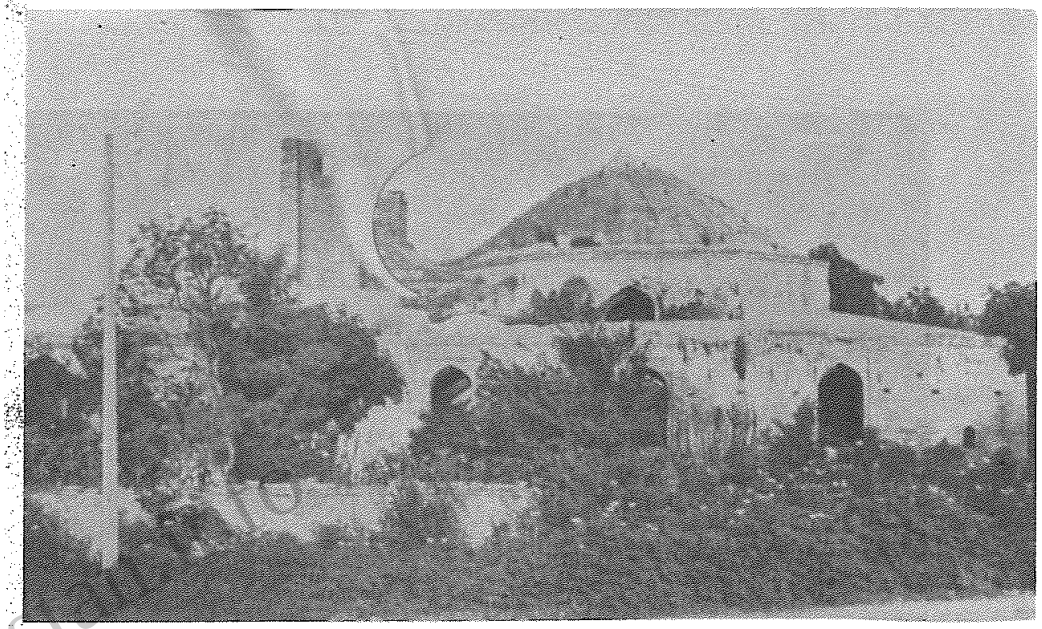
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۳۰۳: پل جدید رودخانهٔ تجن.

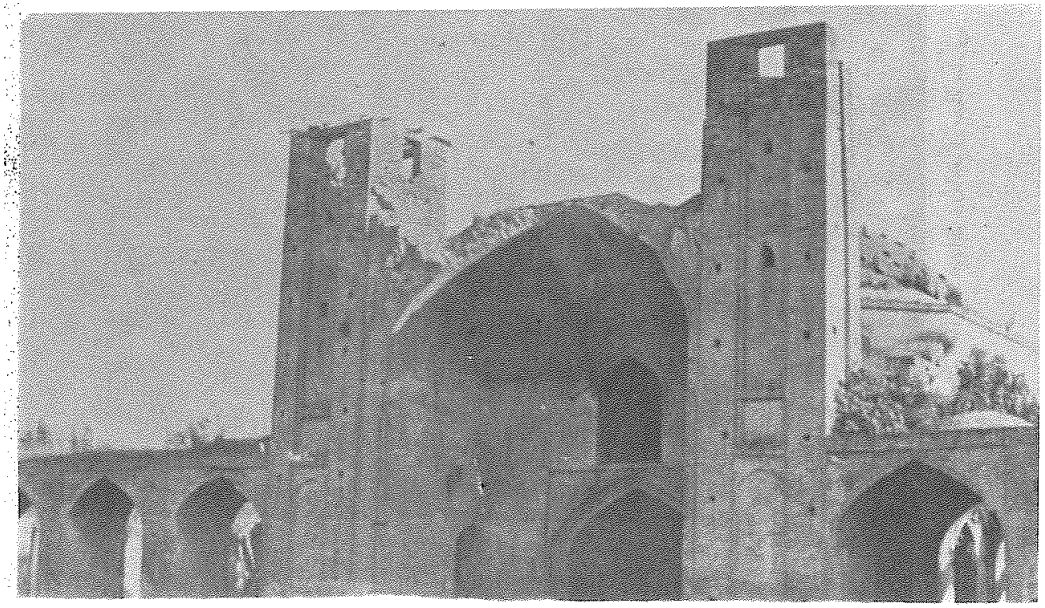

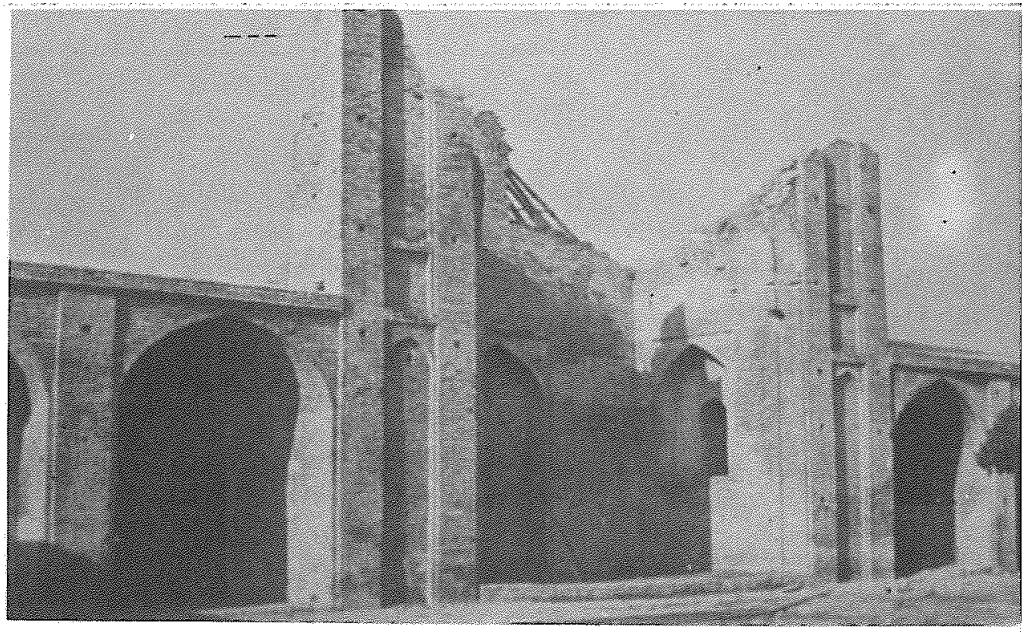
عکس شمارهٔ ۳۰۴: امامزاده عبدالله درماهفروزمحلهٔ ساری.

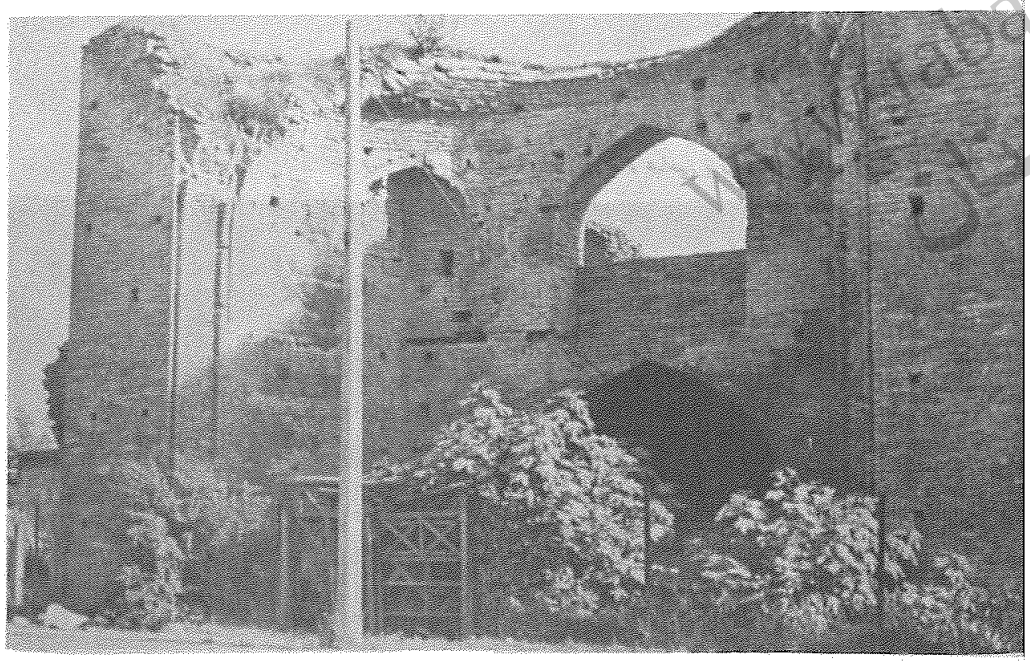
عکس شمارهٔ ۳۰۵: گنبد اصلی مسجد فرح‌آباد ساری.

عکس شمارهٔ ۳۰۶: ایوان اصلی مسجد فرح‌آباد ساری.

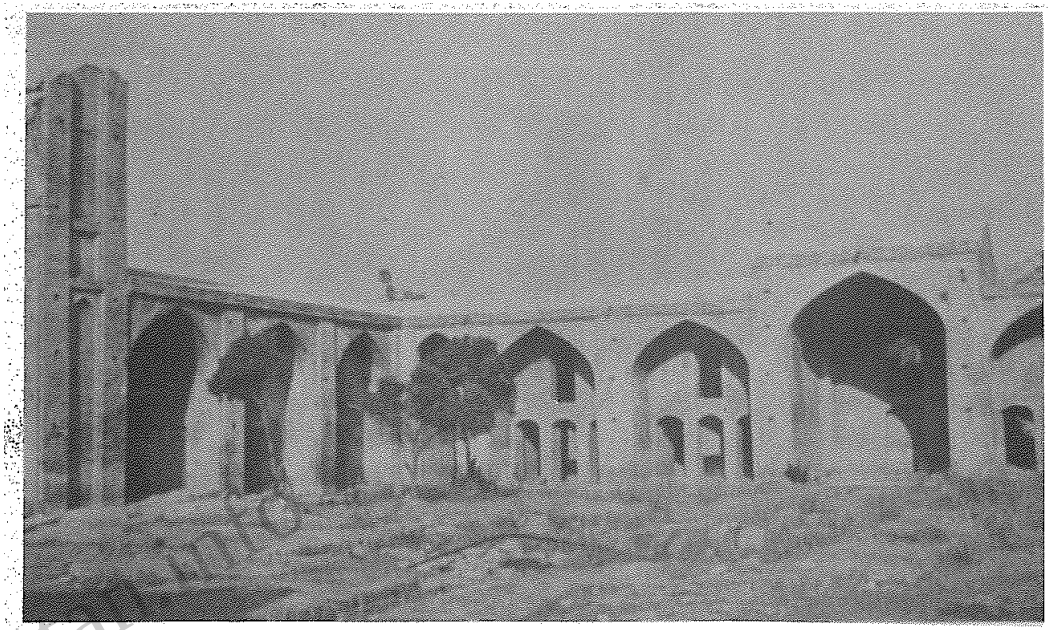

عکس شمارهٔ ۳۰۷: یکی از ایوانهای مسجد فرح‌آباد ساری.

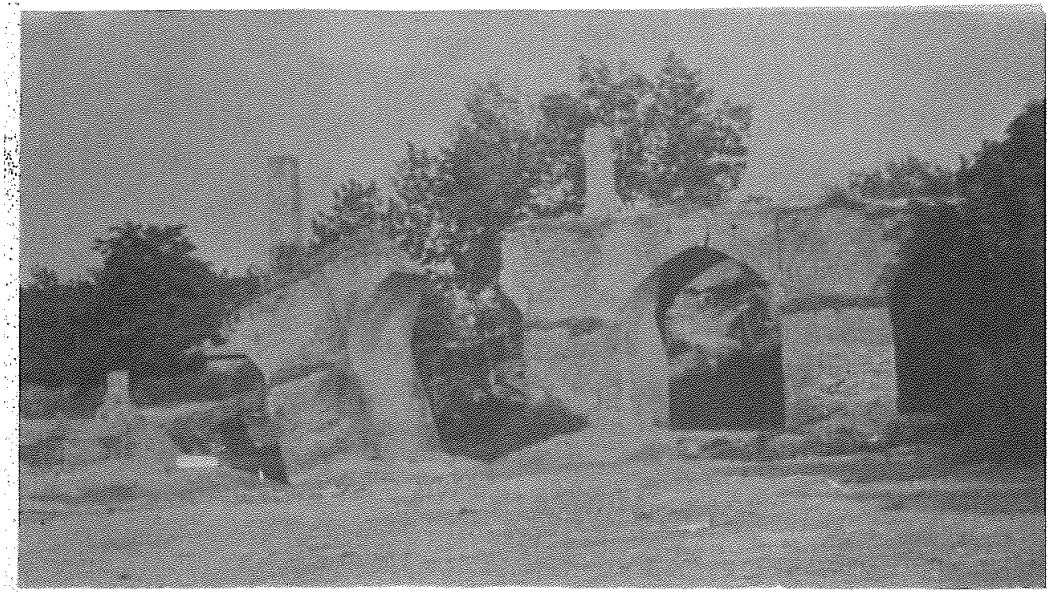

عکس شمارهٔ ۳۰۸: سردر ورودی مسجد فرح‌آباد ساری.

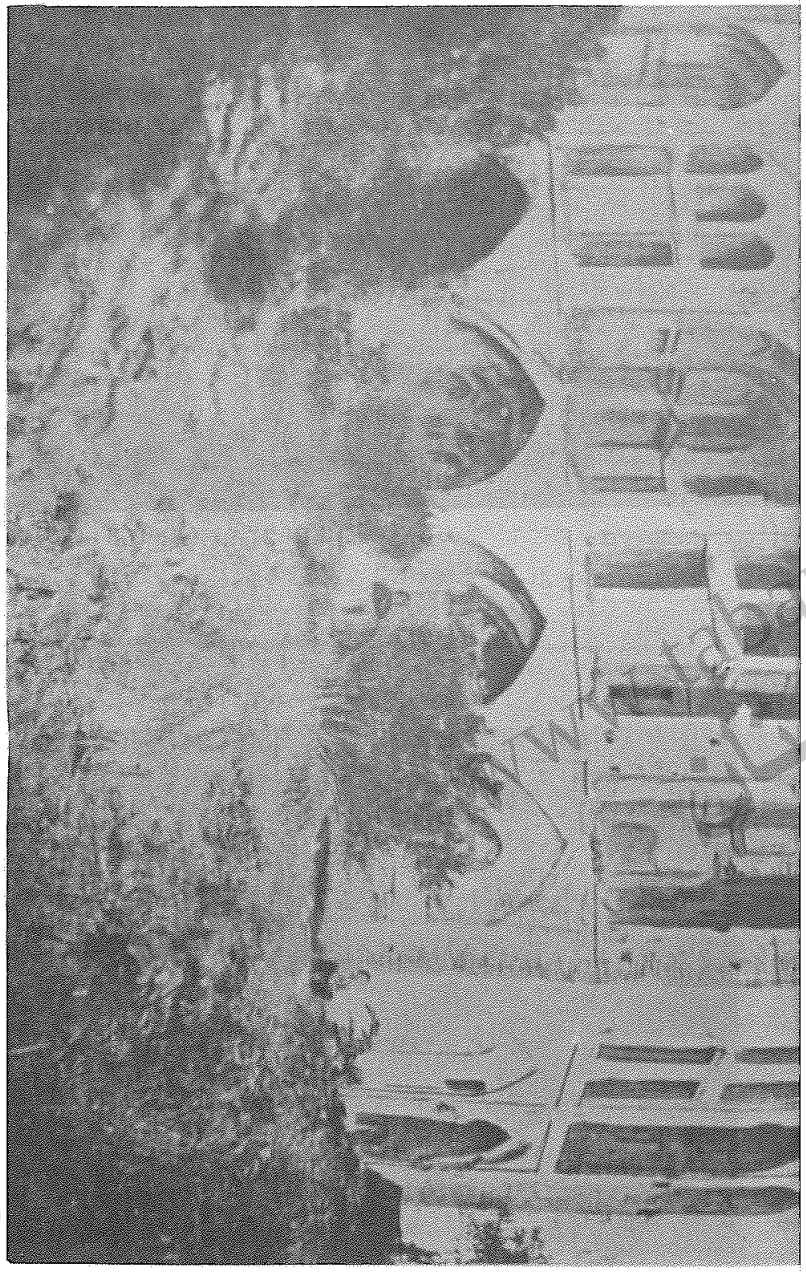

عکس شمارهٔ ۳۰۹: قسمتی‌ازمسجد فرح‌آبادساری‌که شباهت به‌کاروانسراوبارانداردارد.

عکس شمارهٔ ۳۱۰: پل شاه عباسی برروی‌خانهٔ تجن درفرح‌آباد ساری.

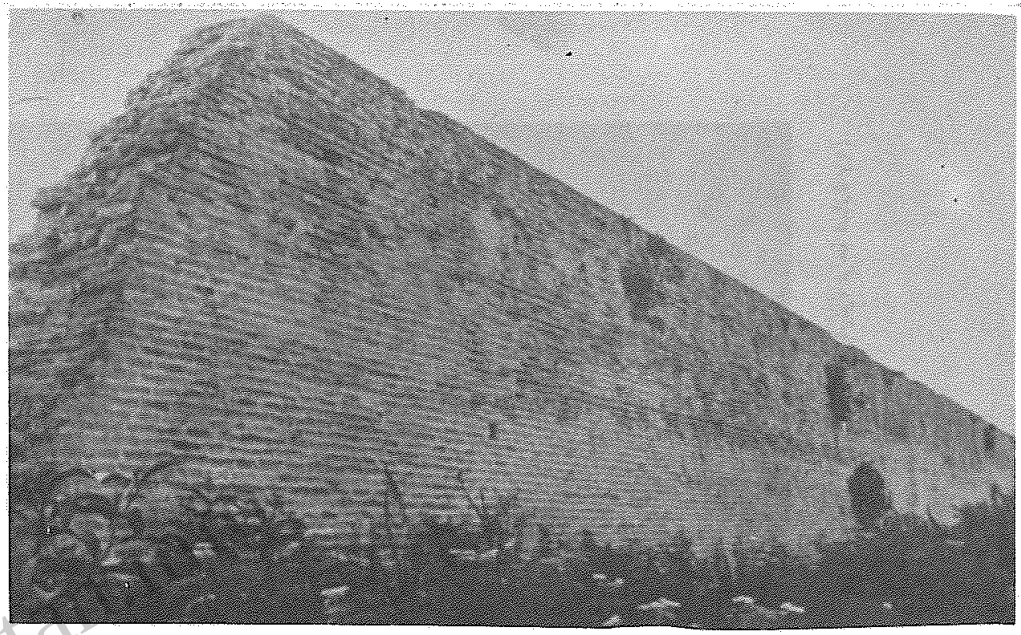

www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۳۱۱: قصر خراب جهان‌نما درفرح‌آباد ساری.

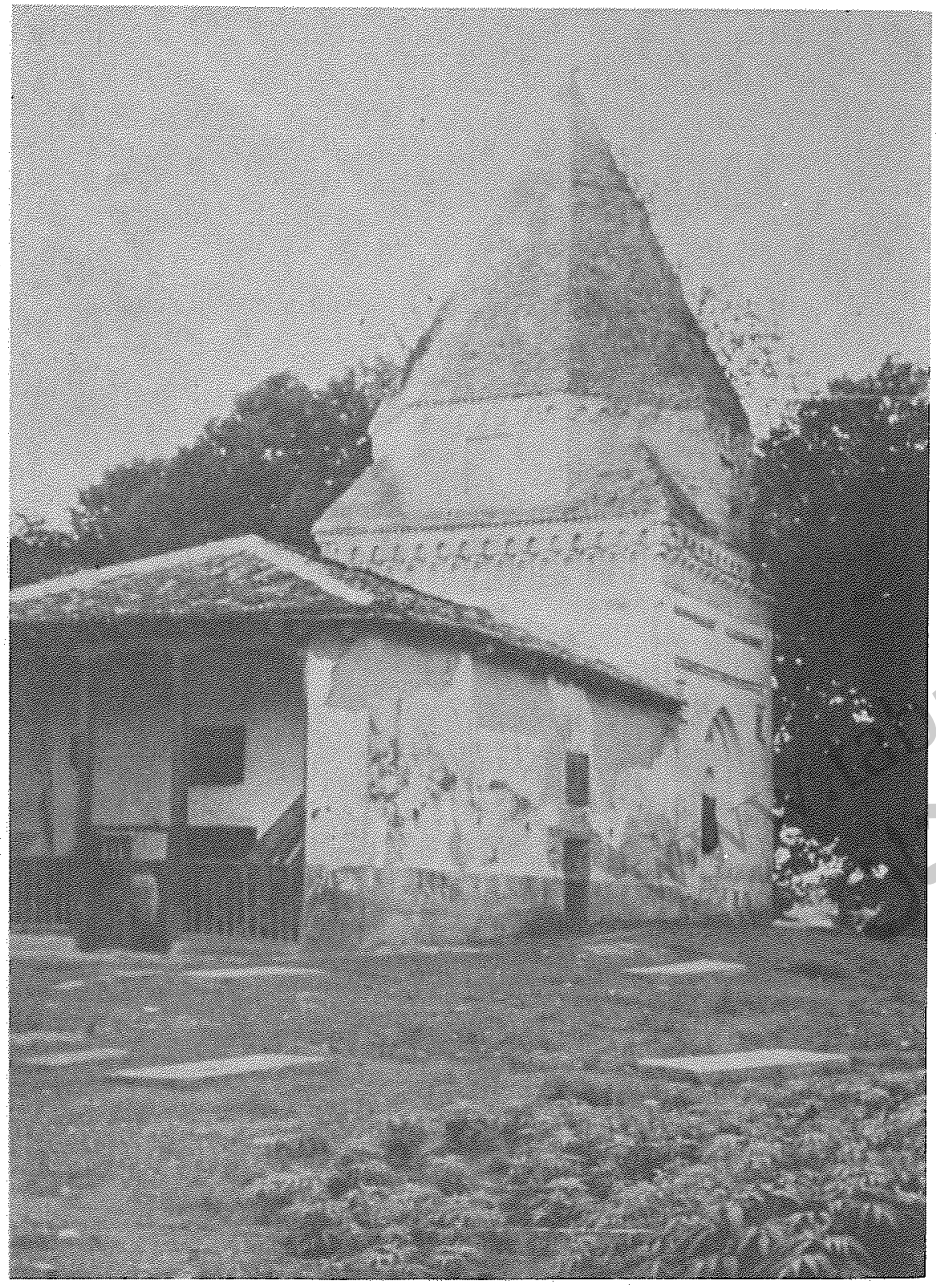
(گیلان رابینو، لوحهٔ شمارهٔ ۹۷).

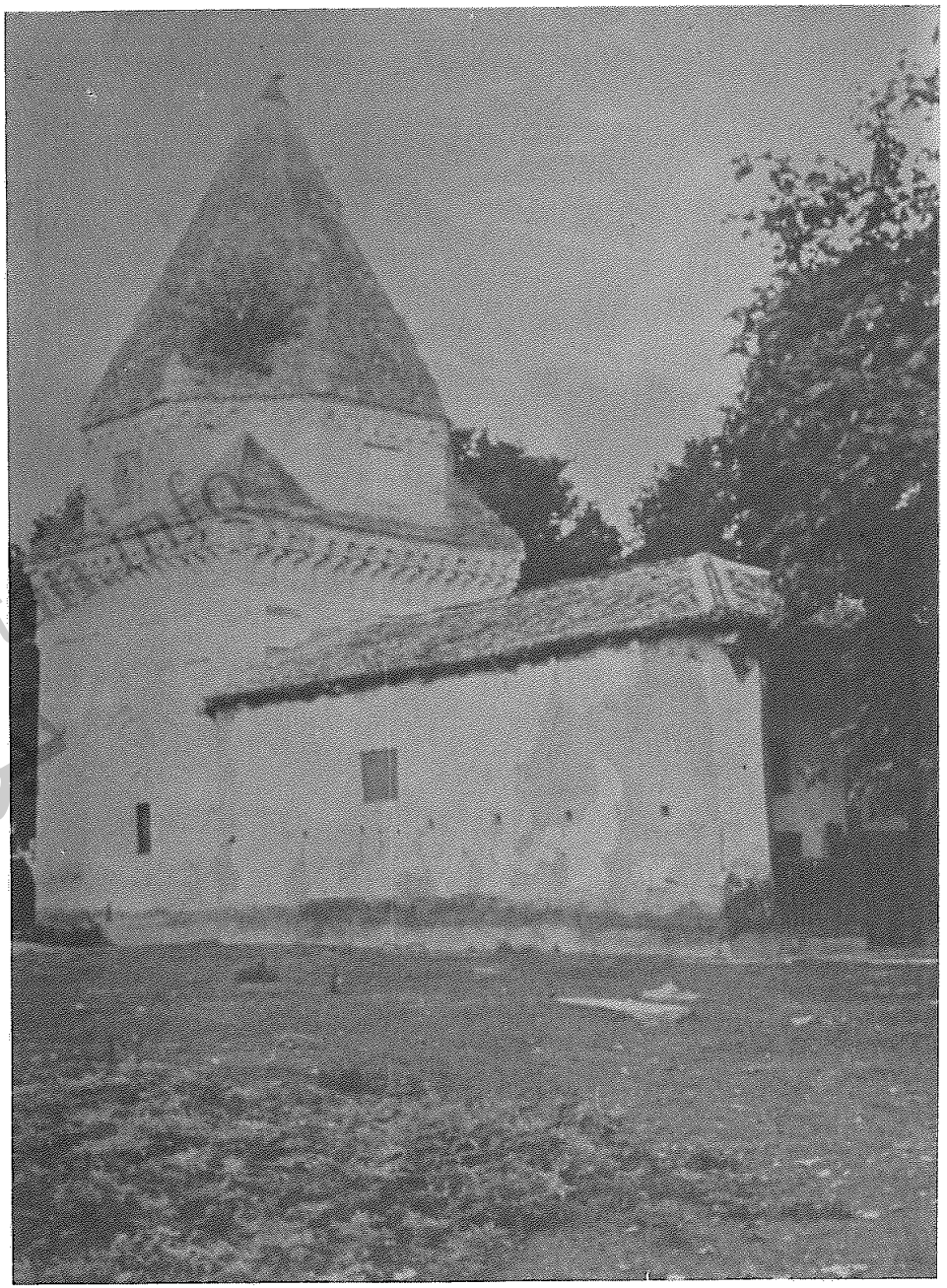
عکس شمارهٔ ۳۱۲: دیوار باقی‌مانده از کاخ جهان‌نمای فرح‌آباد ساری.
(درسال ۱۳۶۴ شمسی).

عکس شمارهٔ ۳۱۳: سردرمیدان‌وبازار، ازعمارات سلاطین صفویه واقعه درفرح‌آبادساری که از سمت جنوب انداخته شده درسال ۱۲۸۲ هـ. ق.
(عکس شمارهٔ ۷۶۴۹، آلبوم ناصرالدین‌شاه).

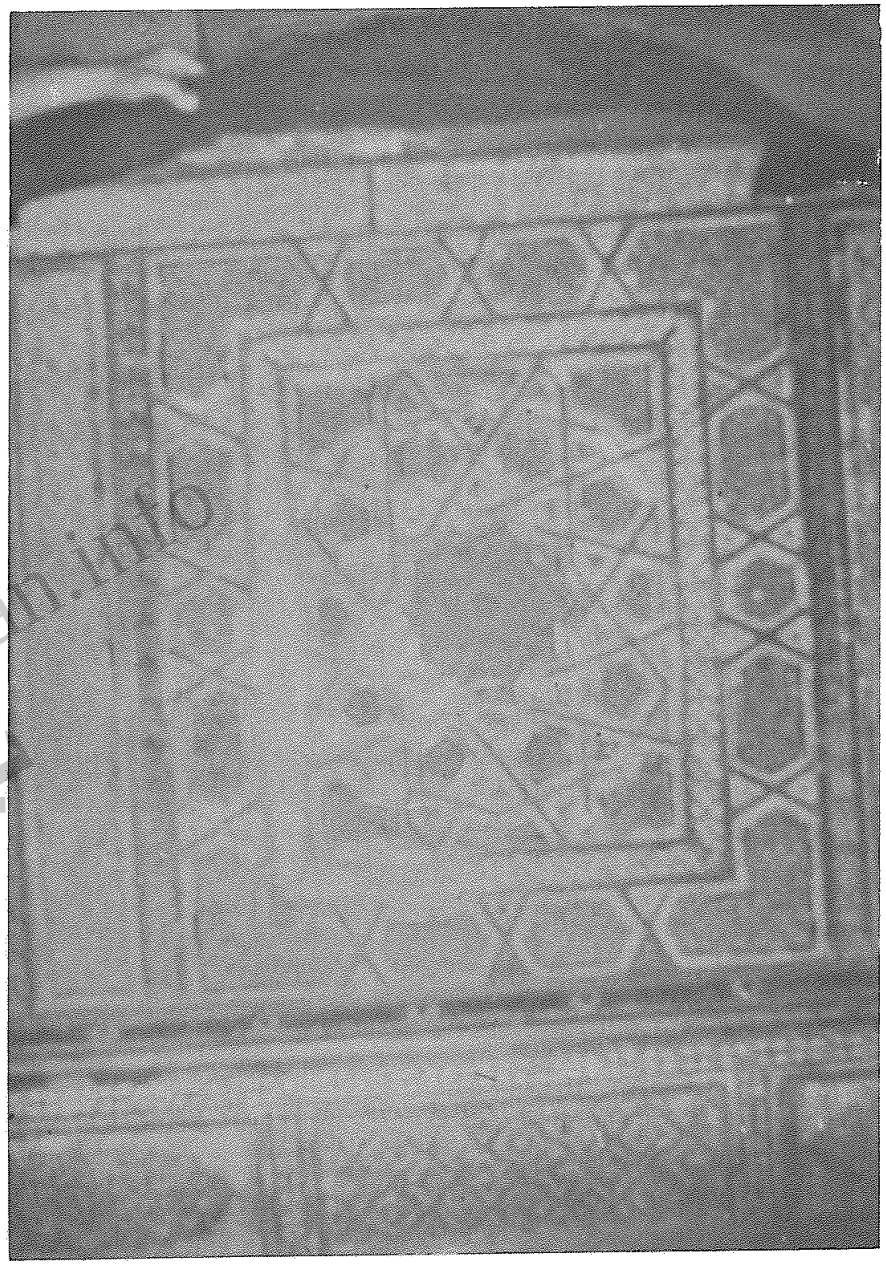
عکس شمارهٔ ۳۱۴: امامزاده عبدالصالح درمرزوت (مرز رود) ساری.

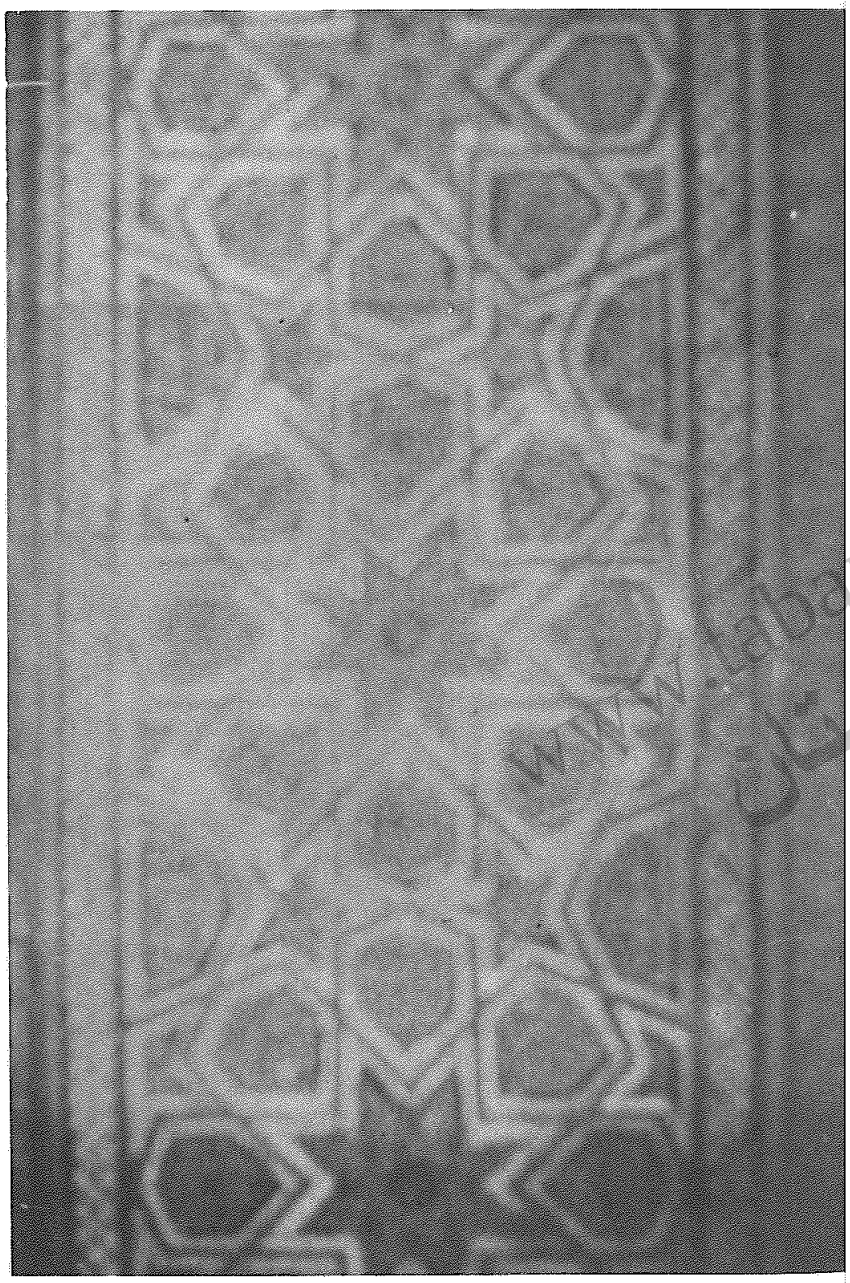
عکس شمارهٔ ۳۱۵: نمای دیگری از امامزاده عبدالصالح در (مرزرود) ساری.

عکس شمارهٔ ۳۱۶: در ورودی مسجد امامزاده عبدالصالح در مرزوت (مرزرود) ساری.

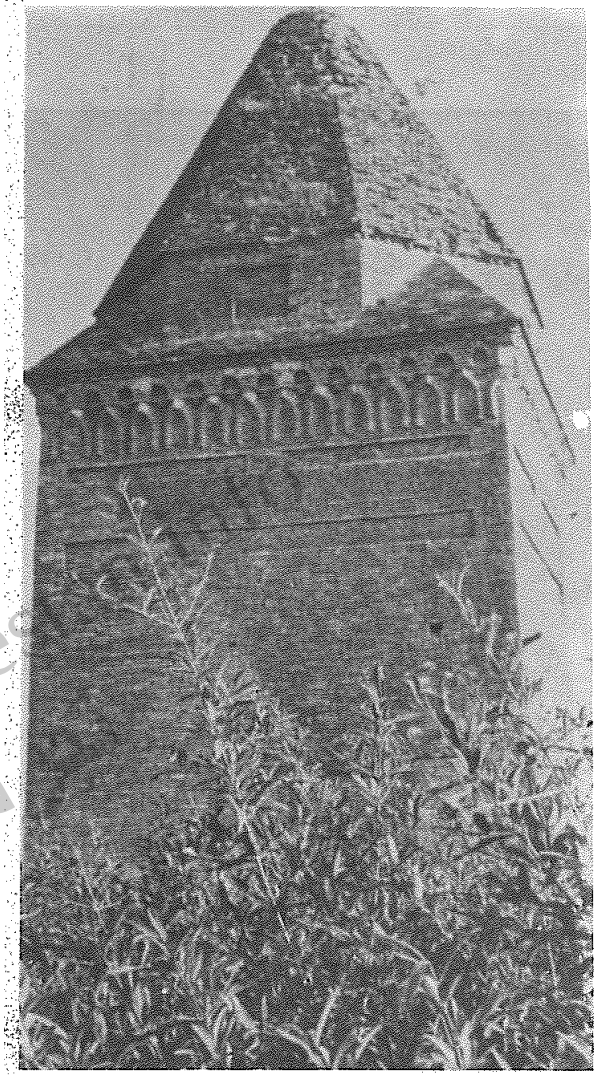

عکس شمارهٔ ۳۱۷: صندوق مرقد امامزاده صالح درمرزوت (مرزرود) ساری.

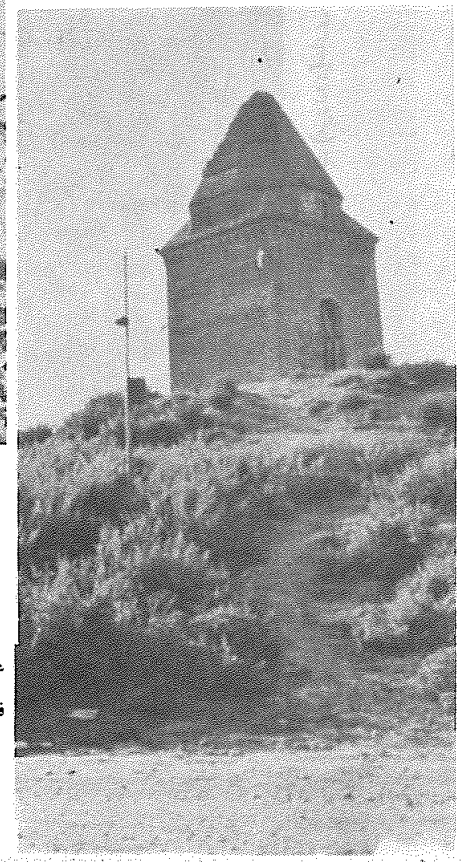

عکس شمارهٔ ۳۱۸: نمای شرقی صندوق امامزاده عبدالصالح درمرزوت (مرزرود)ساری.

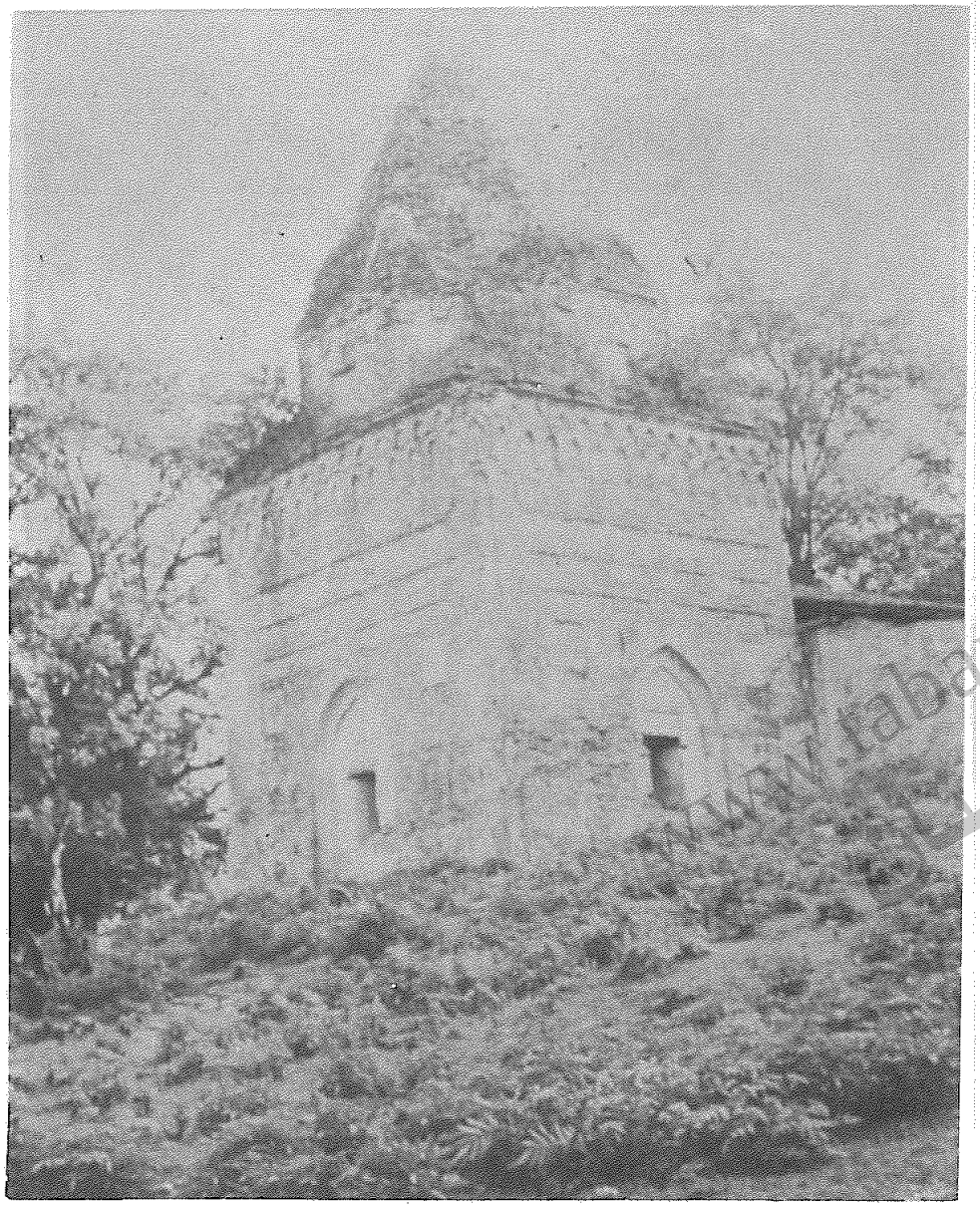
www.tabarestan.info
تبرستان

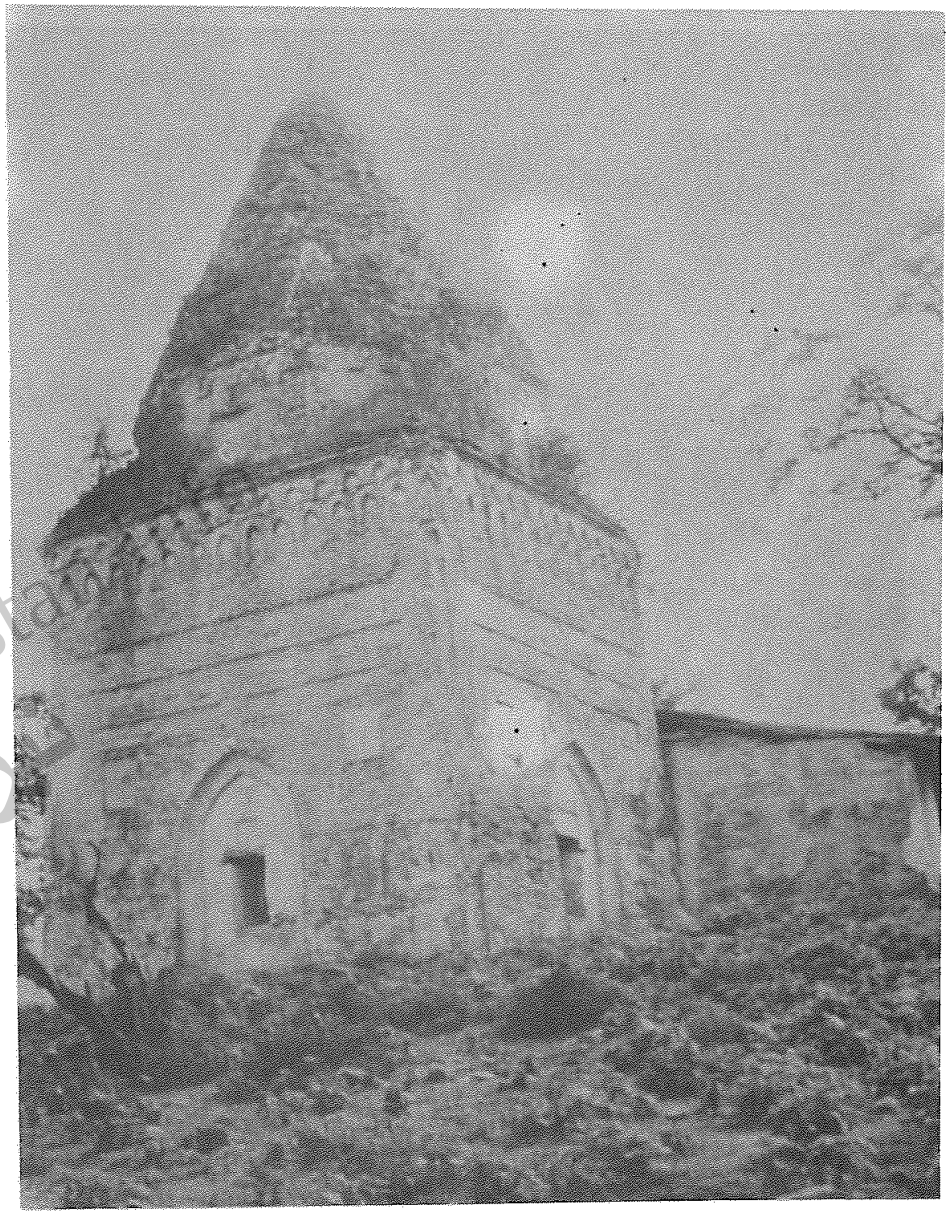
عکس شمارهٔ ۳۱۹: بنای مرقددرویش فخرالدین
بربالای‌تپه‌ای نزدیک گلما ازدهکده‌های
میاندورود ساری.

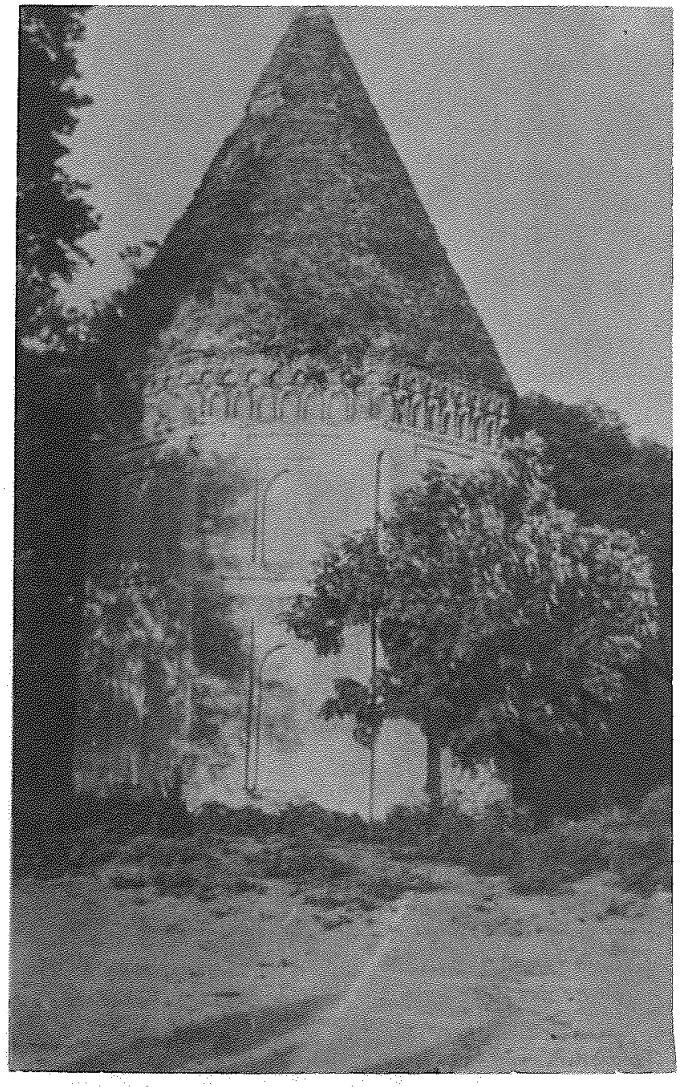
عکس شمارهٔ ۳۲۰: نمای دیگری ازبنای مرقد درویش
فخرالدین درگلما از دهکده‌های میاندورود ساری.

عکس شمارهٔ ۳۲۱: امامزاده علی‌اکبر در اوساجزء داراب کلا ازدهکده‌های میاندورودساری.

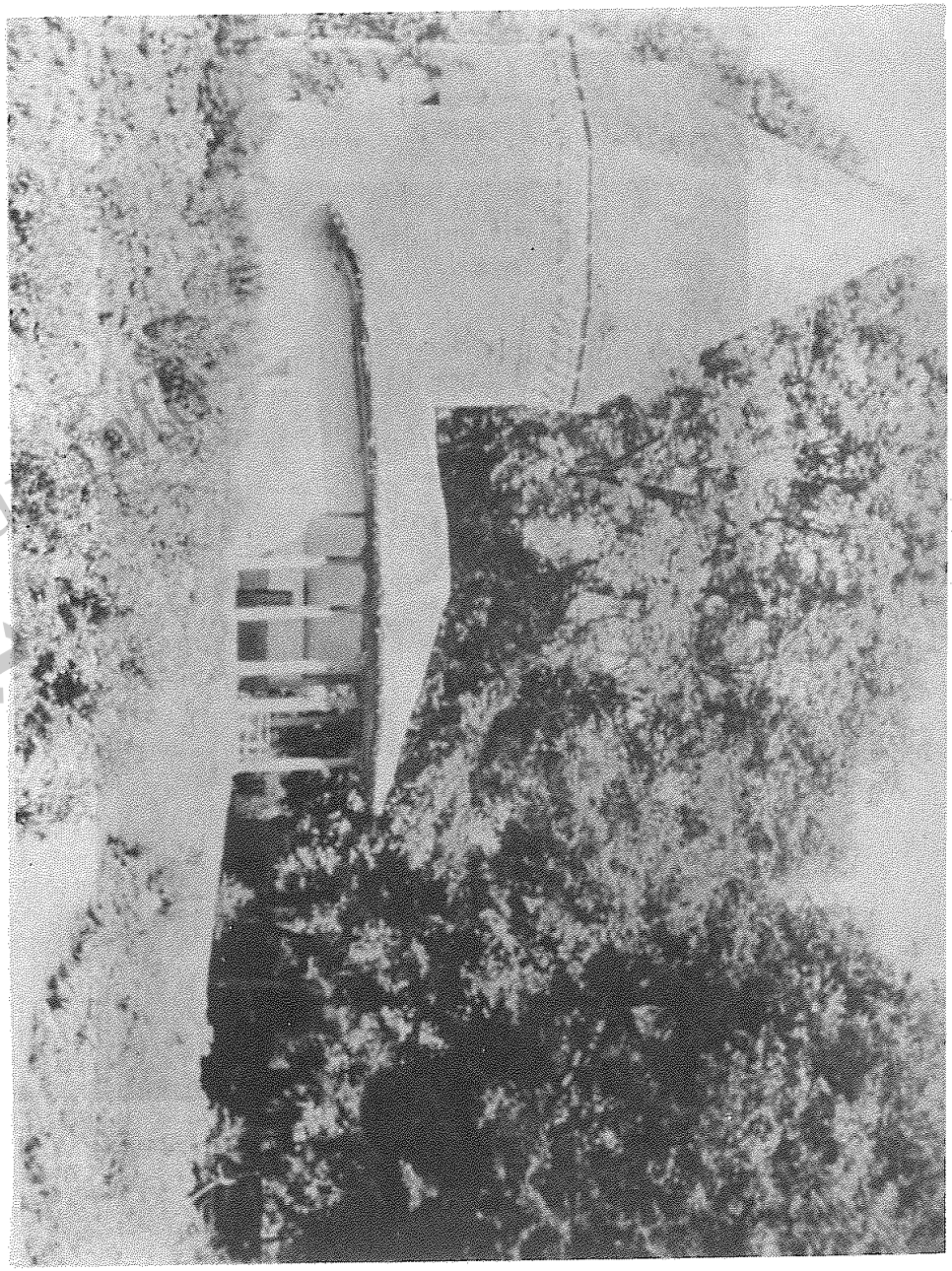

عکس شمارهٔ ۳۲۲ : امامزاده علی‌اکبر در اوساجزء داراب‌کلا از دهکده‌های میاندورود ساری.

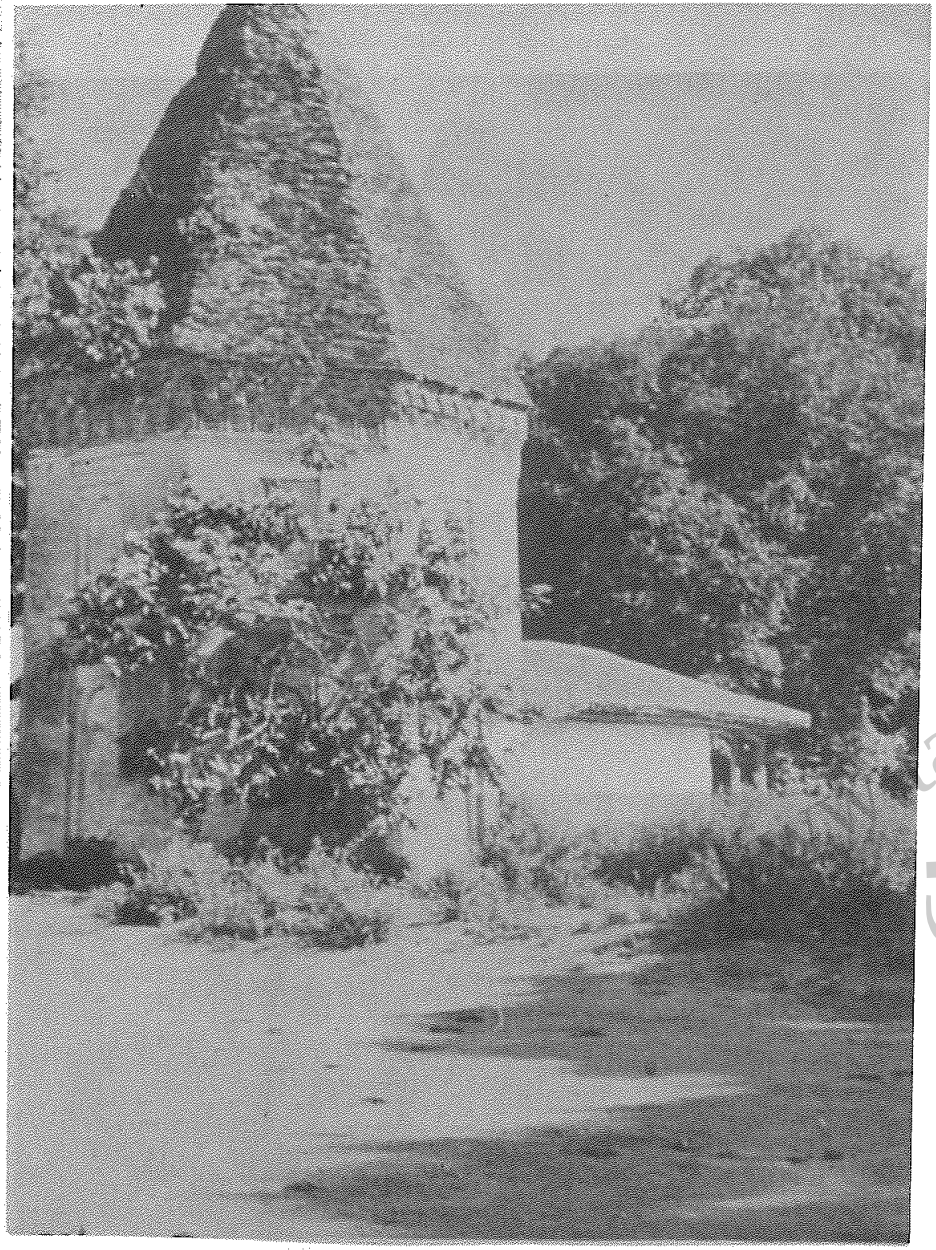

عکس شمارهٔ ۳۲۳: امامزاده عیسی‌بن کاظم علیه‌السلام در خارمیان از دهکده‌های شهرخواست ساری.

tabarestan.info تبرستان

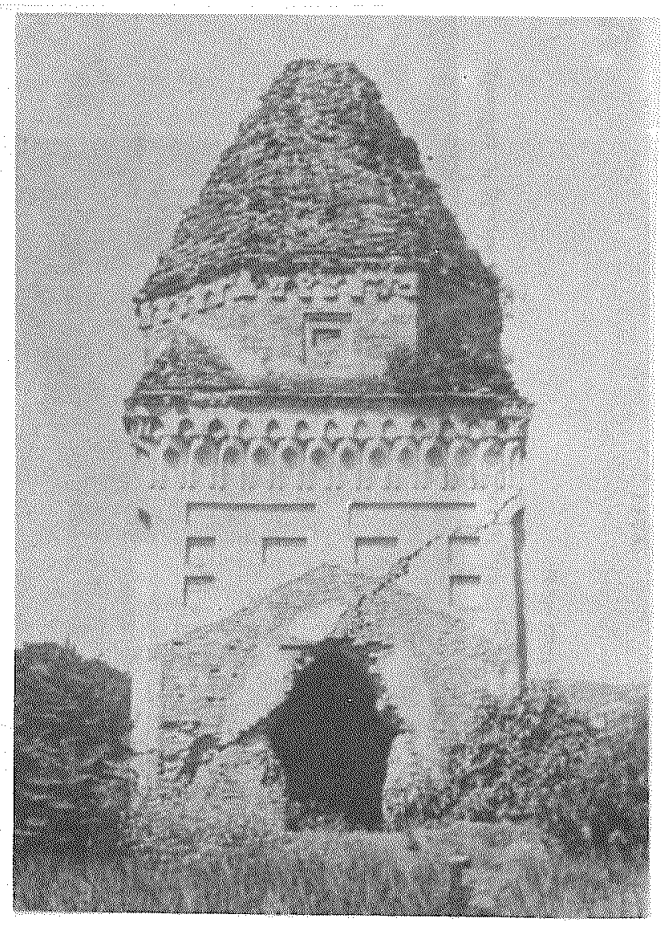

عکس شمارهٔ ۳۲۴: نمای دیگری از امامزاده عیسی‌بن کاظم علیه‌السلام در خارمیان از دهکده‌های شهرخواست ساری.

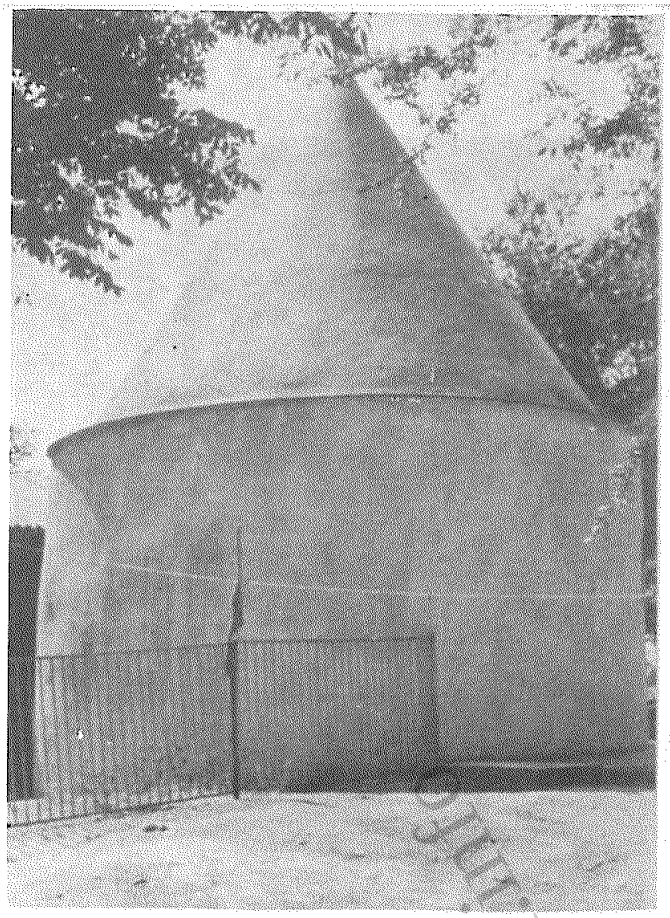

عکس شمارهٔ ۳۲۵: نمای دیگری از امامزاده عیسی‌بن کاظم علیه‌السلام در خارمیان از دهکده‌های شهرخواست ساری.

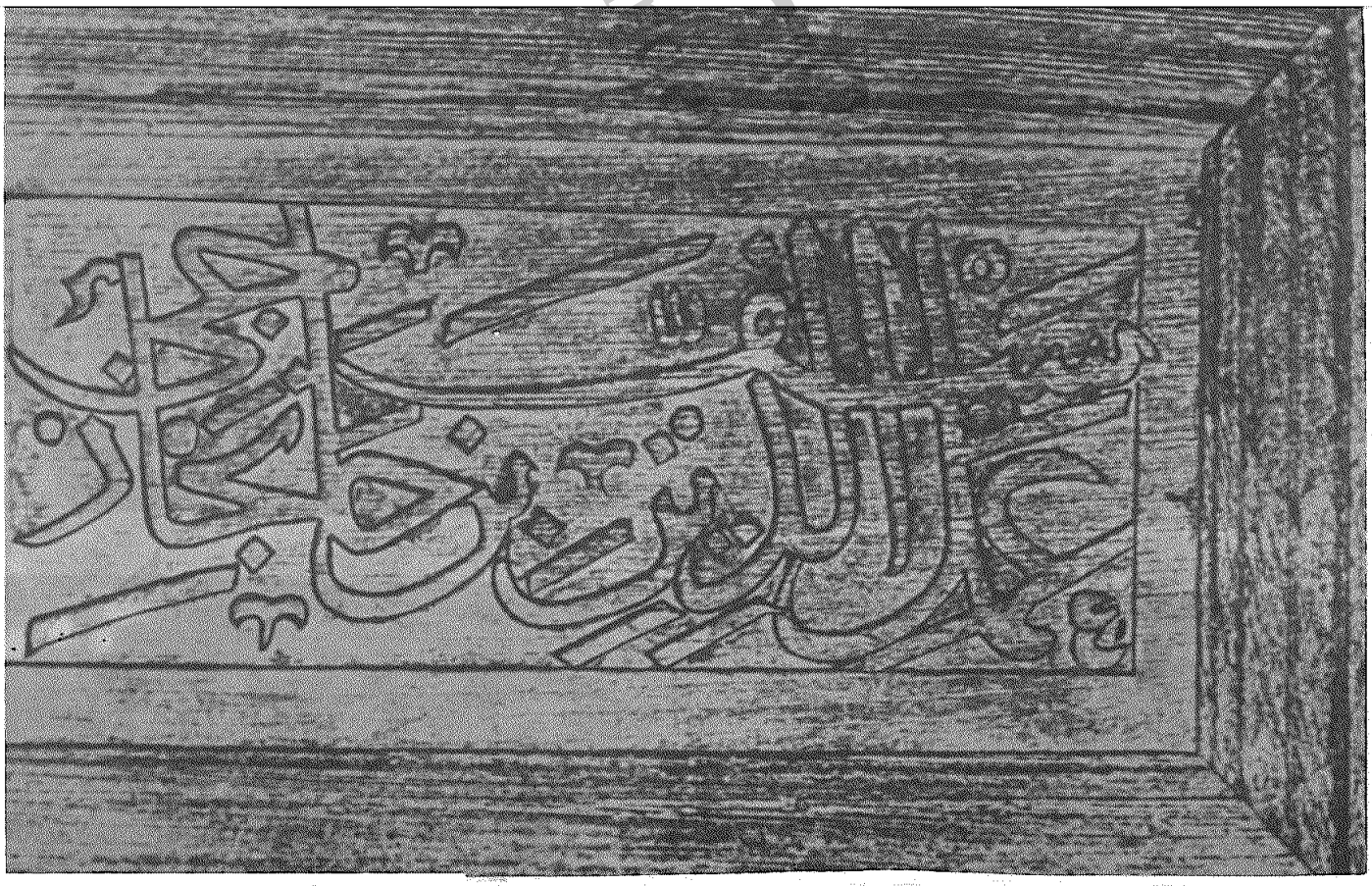
tabarestan طبرستان

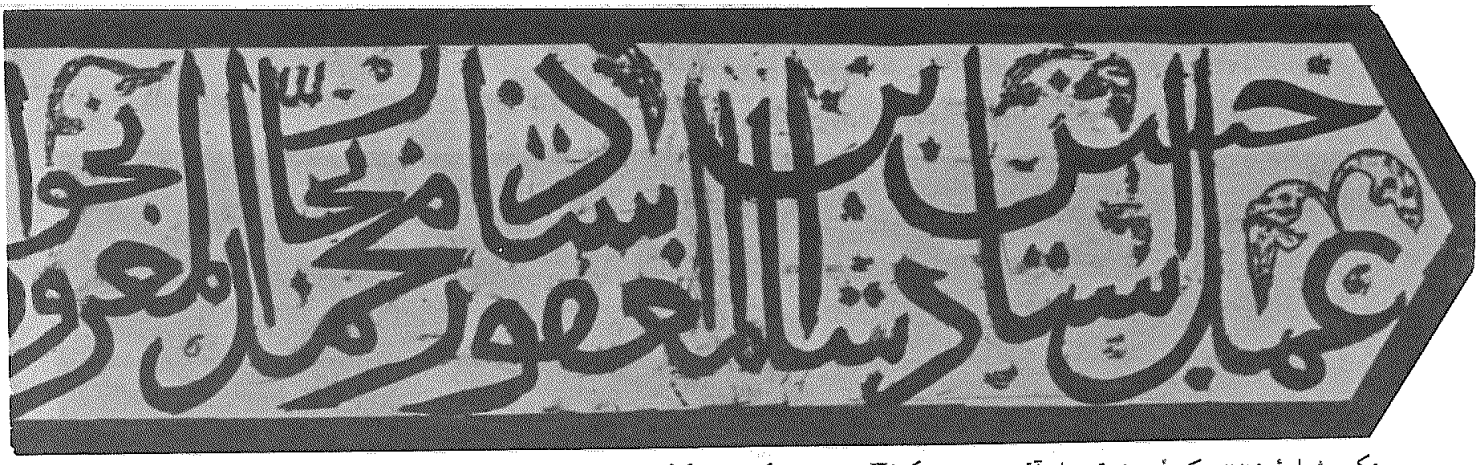
عکس شمارهٔ ۳۲۶: گنبد شاطر در بالادزا از دهکده‌های میاندرود ساری.

عکس شمارهٔ ۳۲۷ امامزاده صادق رضا در پایین دزا از دهکده‌های میاندورود ساری.

عکس شمارهٔ ۳۲۸: کتیبهٔ در ورودی آق‌مشهد دردهکدهٔ آق‌مشهد از دهکده‌های گلیجان رستاق ساری.

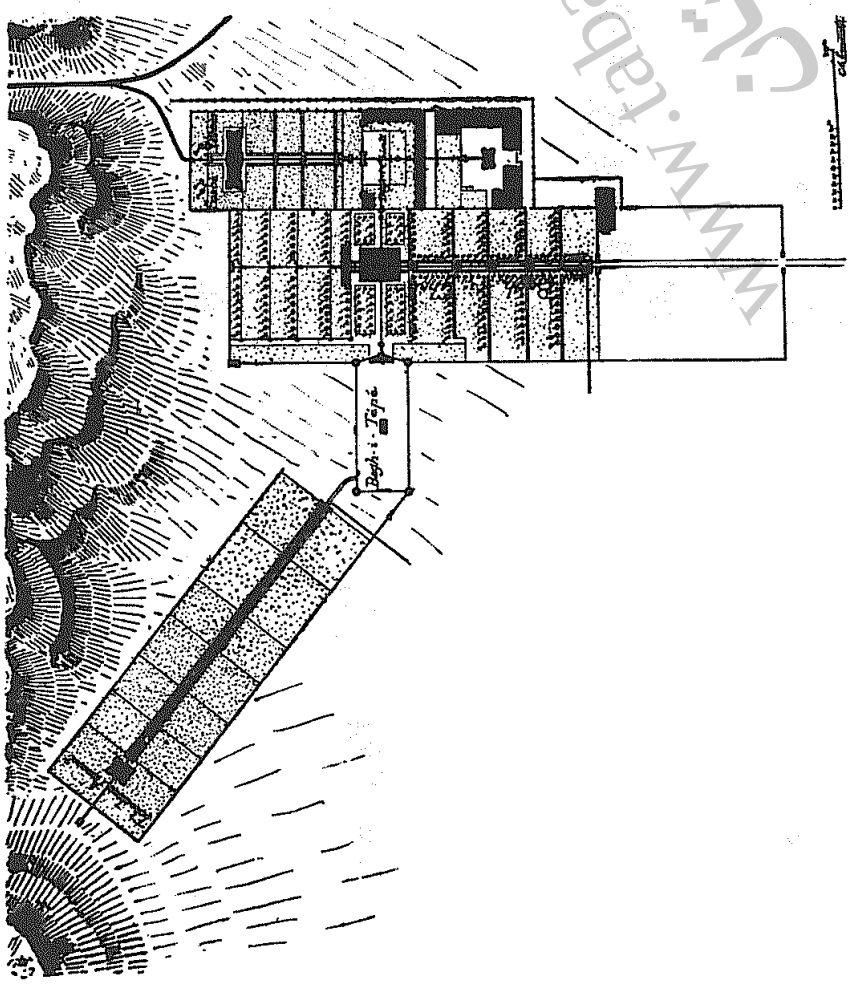

عکس شمارهٔ ۳۲۹: کتیبهٔ صندوق مزار آق‌مشهد در دهکدهٔ آق‌مشهد ازدهکده‌های گلیجان رستاق ساری.

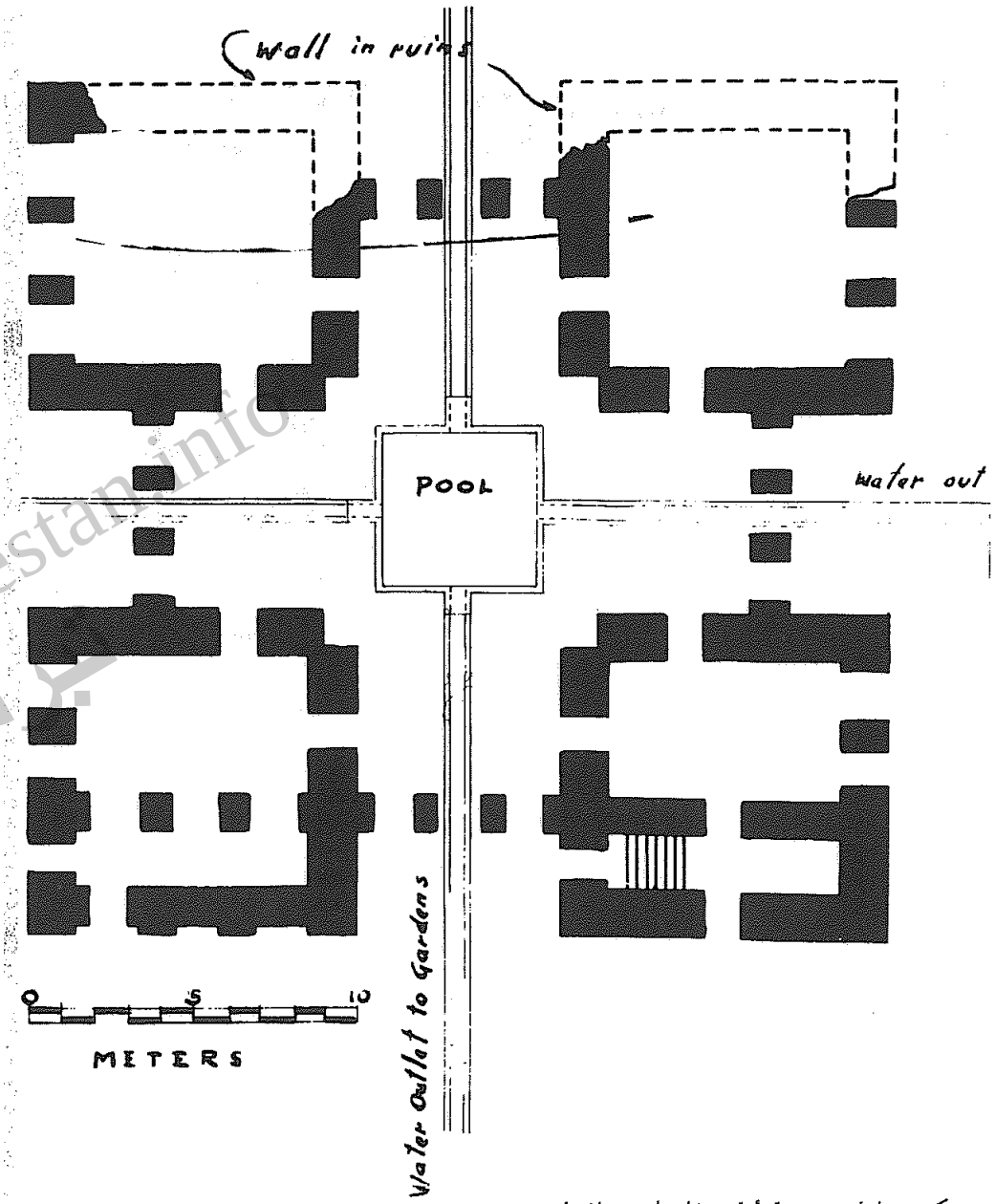

عکس شمارهٔ ۳۳۰: دنبالهٔ کتیبهٔ صندوق مزار آق‌مشهد در دهکدهٔ آق‌مشهد ازدهکده‌های گلیجان رستاق ساری.

www.tabarestan.info

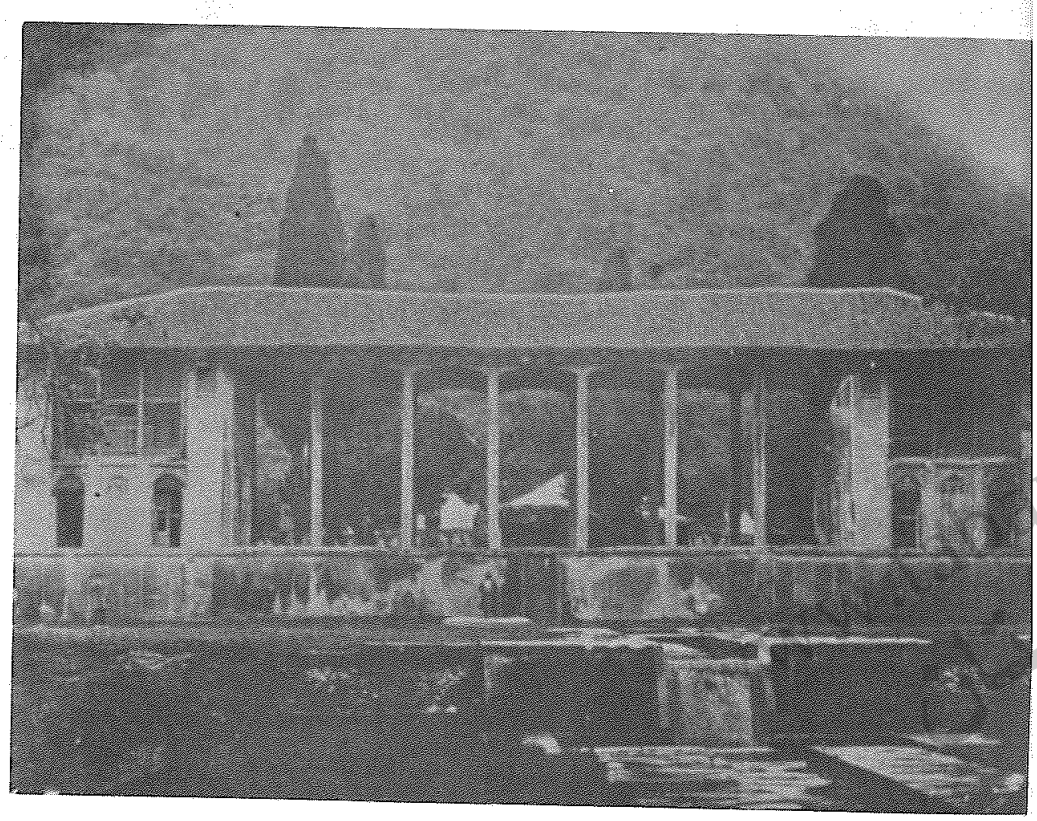

عکس شمارهٔ ۳۳۱: نقشهٔ خرابه‌های قصر اشرف.
(دمرگان، ص ۱۸۱).

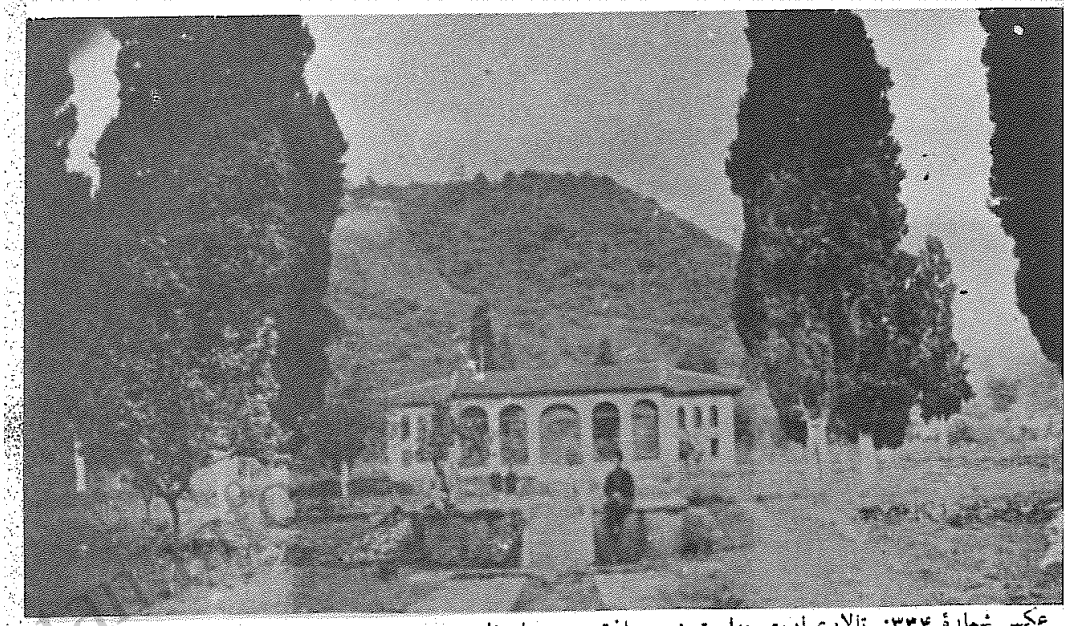
عکس شمارهٔ ۳۳۲: نقشهٔ قصر شاه‌عباس دراشرف.

(بولتن‌مؤسسهٔ امریکایی‌هنرو باستان‌شناسی‌ایران، ص۱۲۰،شکل۱۱).

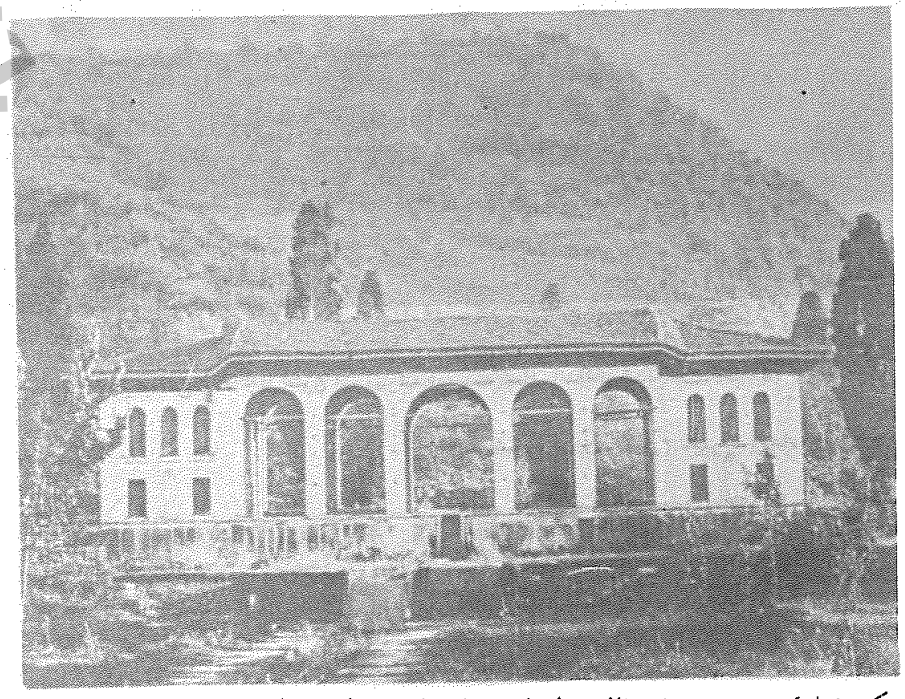
عکس شمارهٔ ۳۳۳: عکس تالار چهل‌ستون اشرف که ازسمت شمال انداخته شده است.

(عکس شمارهٔ ۷۶۵۴. آلبوم ناصرالدین‌شاه ۱۲۸۲ ه. ق.).

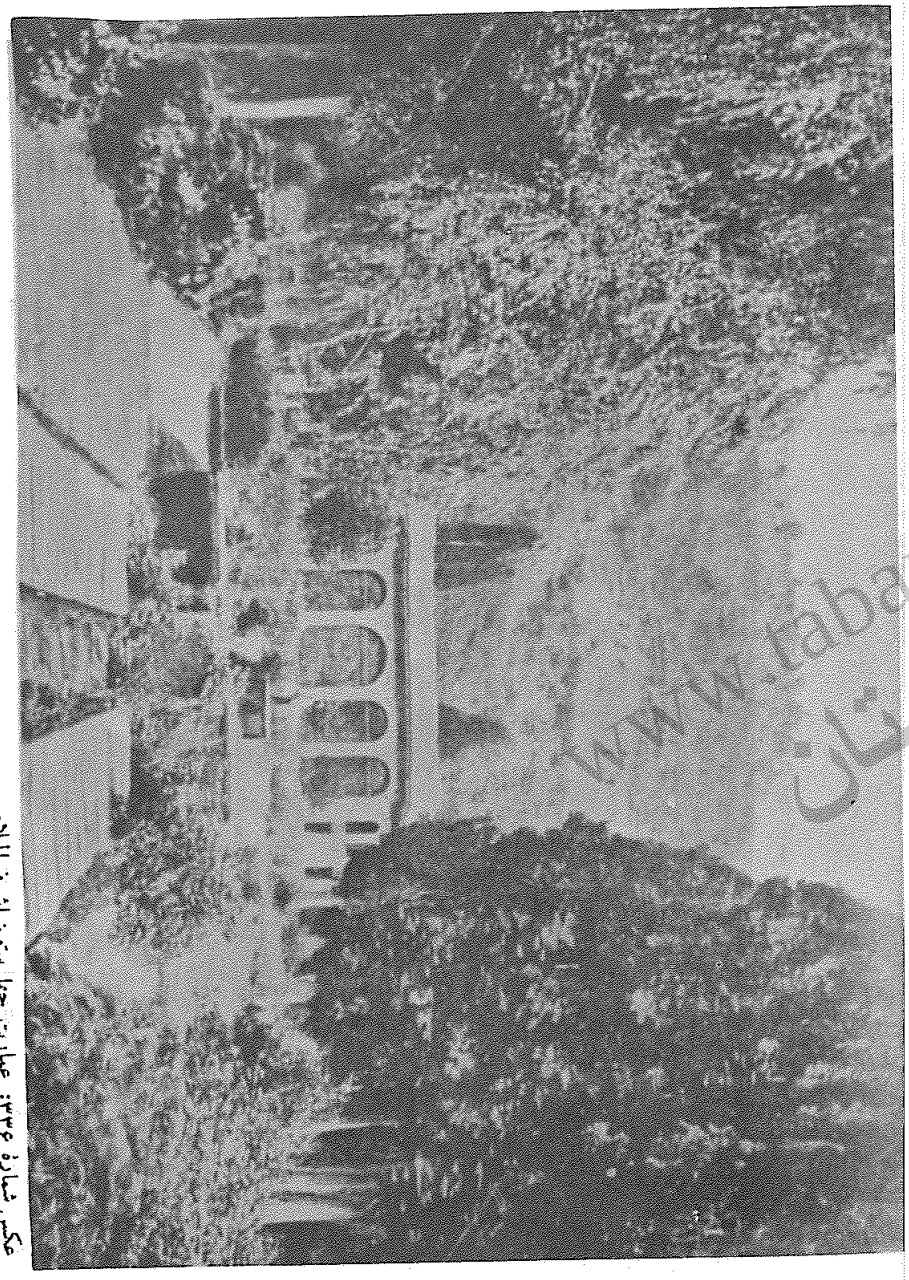
عکس شمارهٔ ۳۳۴: تالارعمارت چهل‌ستون پس ازتعمیر دوران ناصری.

(عکس شمارهٔ ۱۲۰۷۴، آلبوم ناصرالدین شاه، کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران).

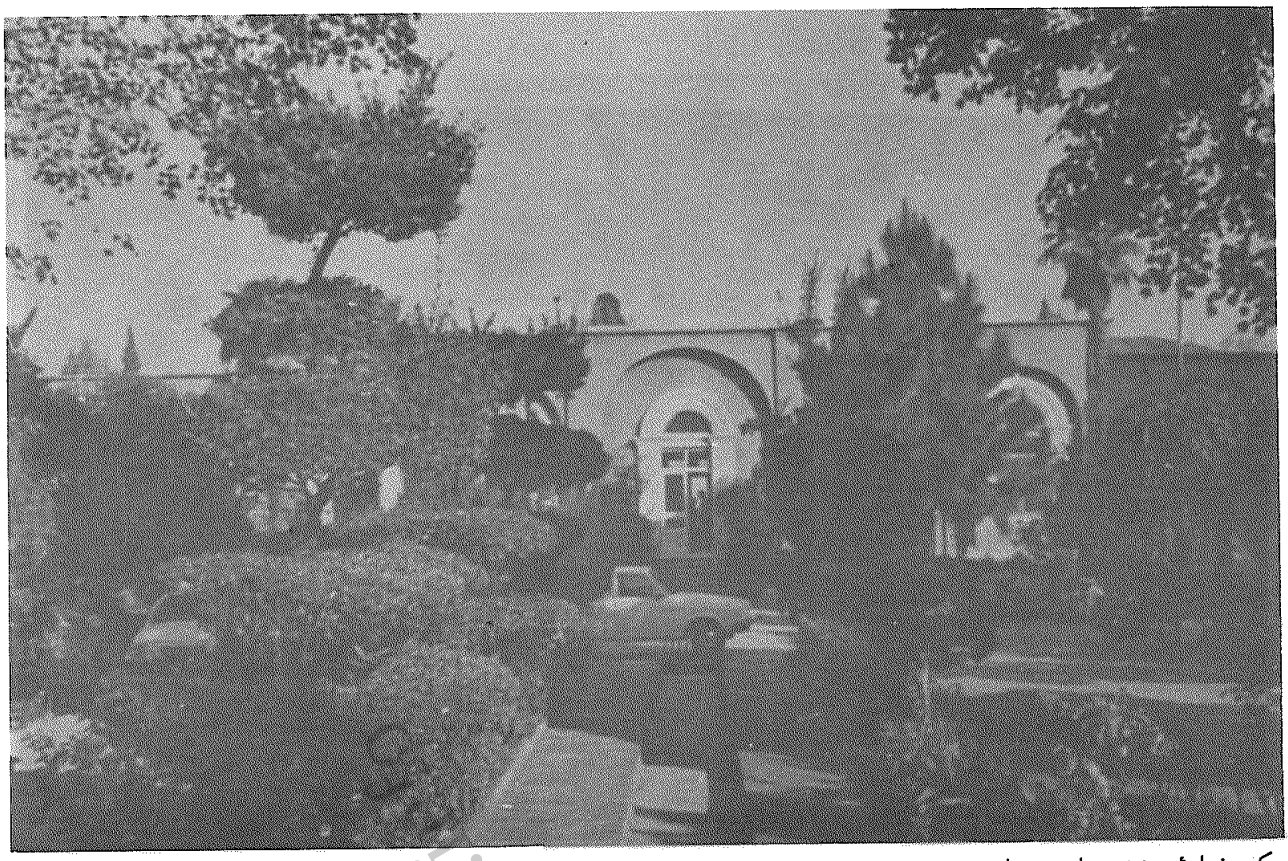
عکس شمارهٔ ۳۳۵: دورنمای تالار واطاقهای جنبین عمارت چهل‌ستون اشرف.

(عکس شمارهٔ ۸۹۵۸، آلبوم ناصرالدین‌شاه).

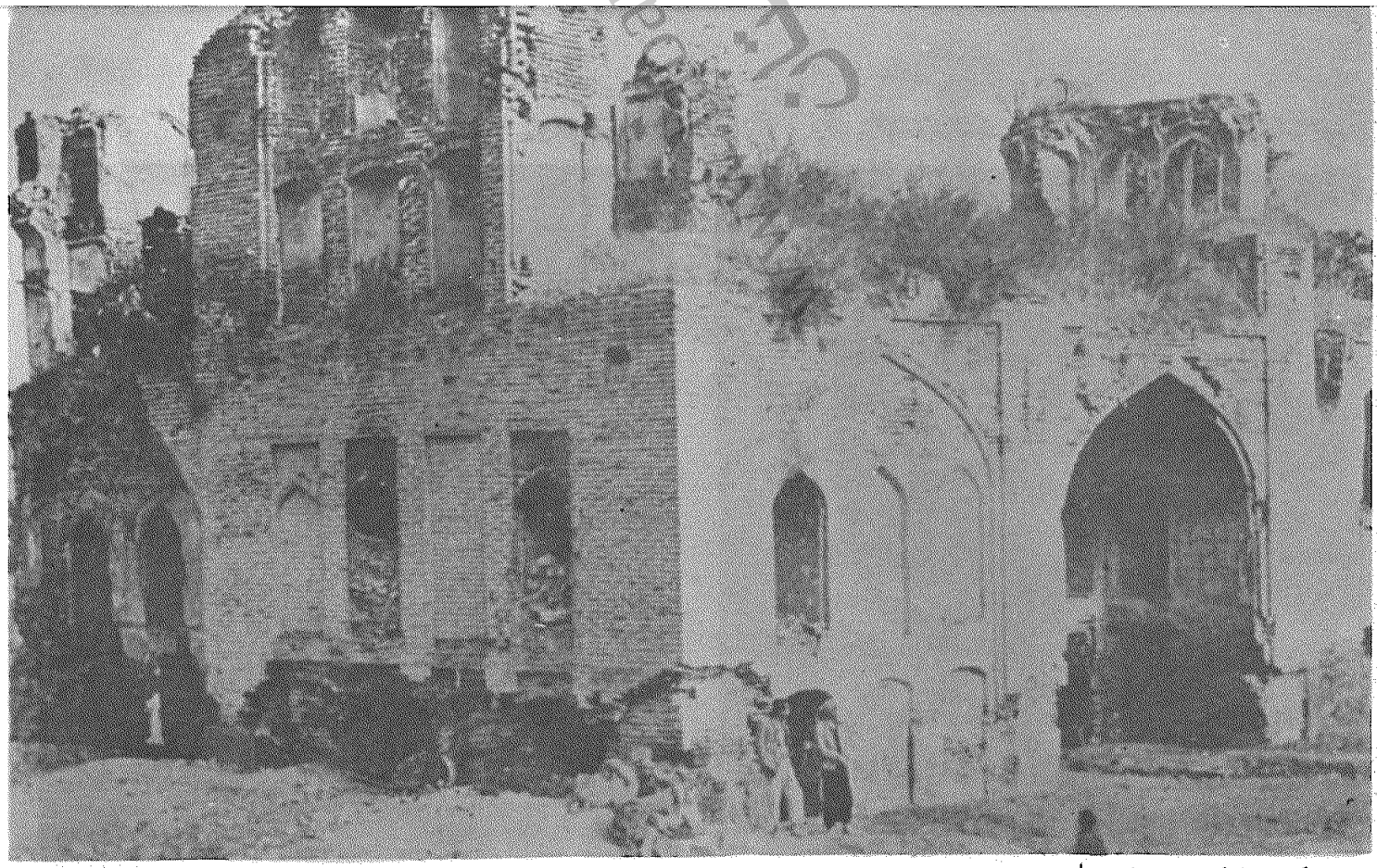

عکس شمارهٔ ۳۳۶: عمارت چهل ستون اشرف‌البلاد.

(گیلان رابینو، لوحهٔ شمارهٔ ۳۲).

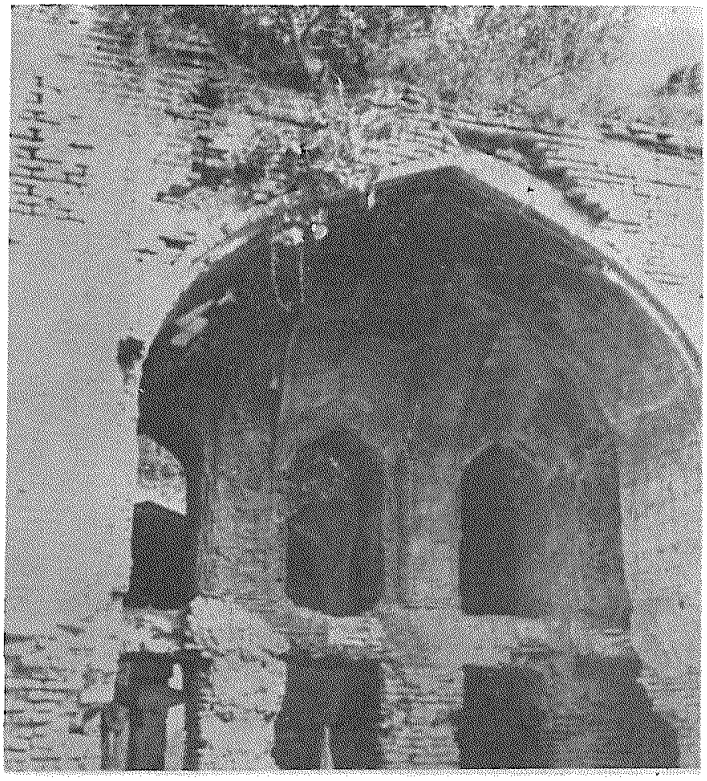

عکس شمارهٔ ۳۳۷: عمارت چهل ستون پس از تعمیر پهلوی اول که امروز شهرداری بهشهر است.

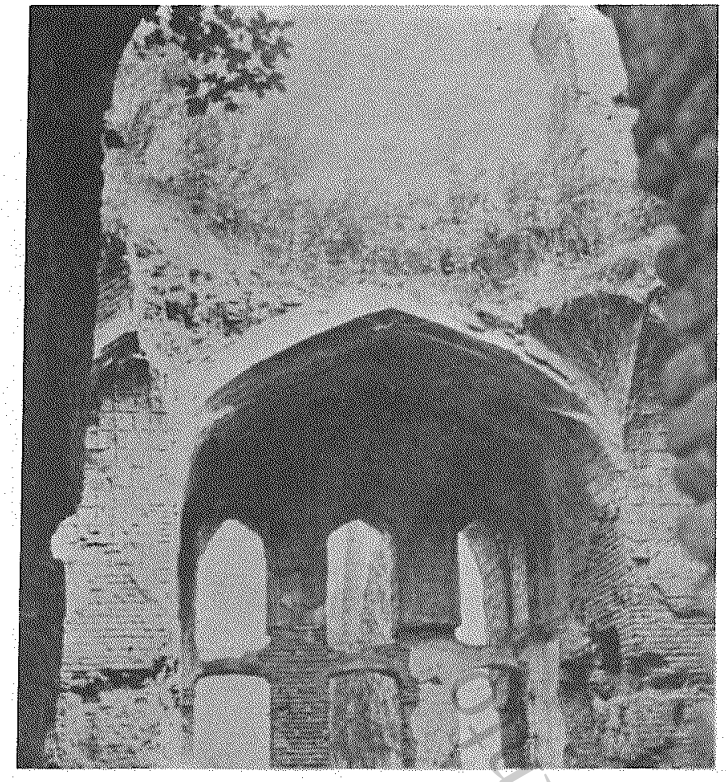

عکس شمارهٔ ۳۳۸: چشمه عمارت.

(بولتن مؤسسهٔ امریکایی هنروباستان شناسی ایران، ص ۱۲۱).

عکس شمارهٔ ۳۳۹: یکی ازصفه‌های داخلی چشمه عمارت).

عکس شمارهٔ ۳۴۰: صفهٔ دیگر داخل چشمه عمارت.

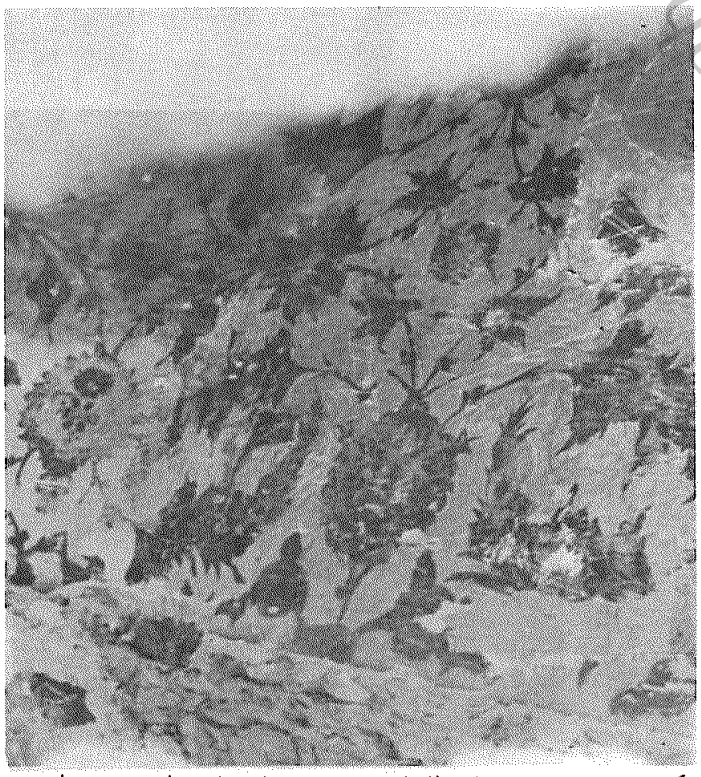
(عکس ازآقای موسی اشرفی).

www.tabarestan.info

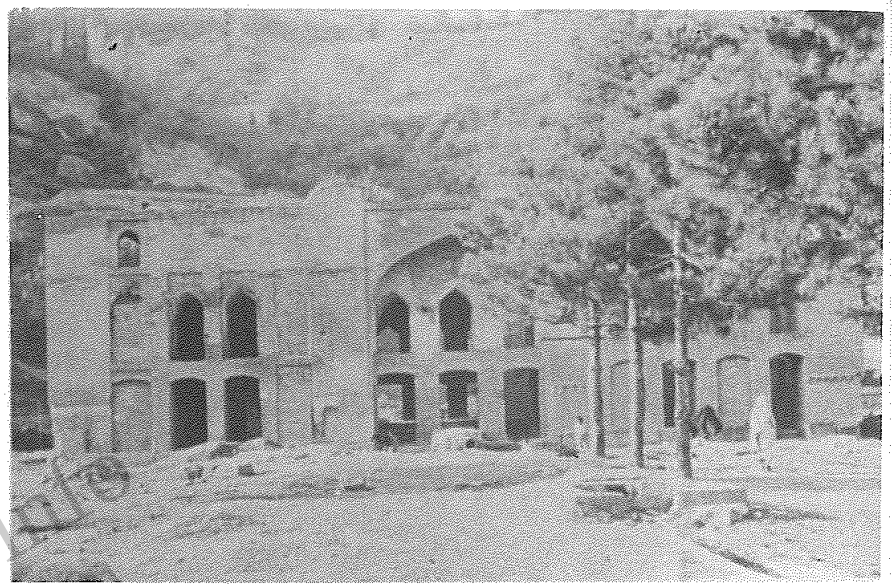
عکس شمارهٔ ۳۴۱: نقشهای طلاکاری داخل صفه‌ها و راهروهای چشمه عمارت.

(عکس ازآقای موسی اشرفی).

عکس شمارهٔ ۳۴۲: نقشهای طلاکاری داخل صفه‌ها و راهروهای چشمه عمارت.

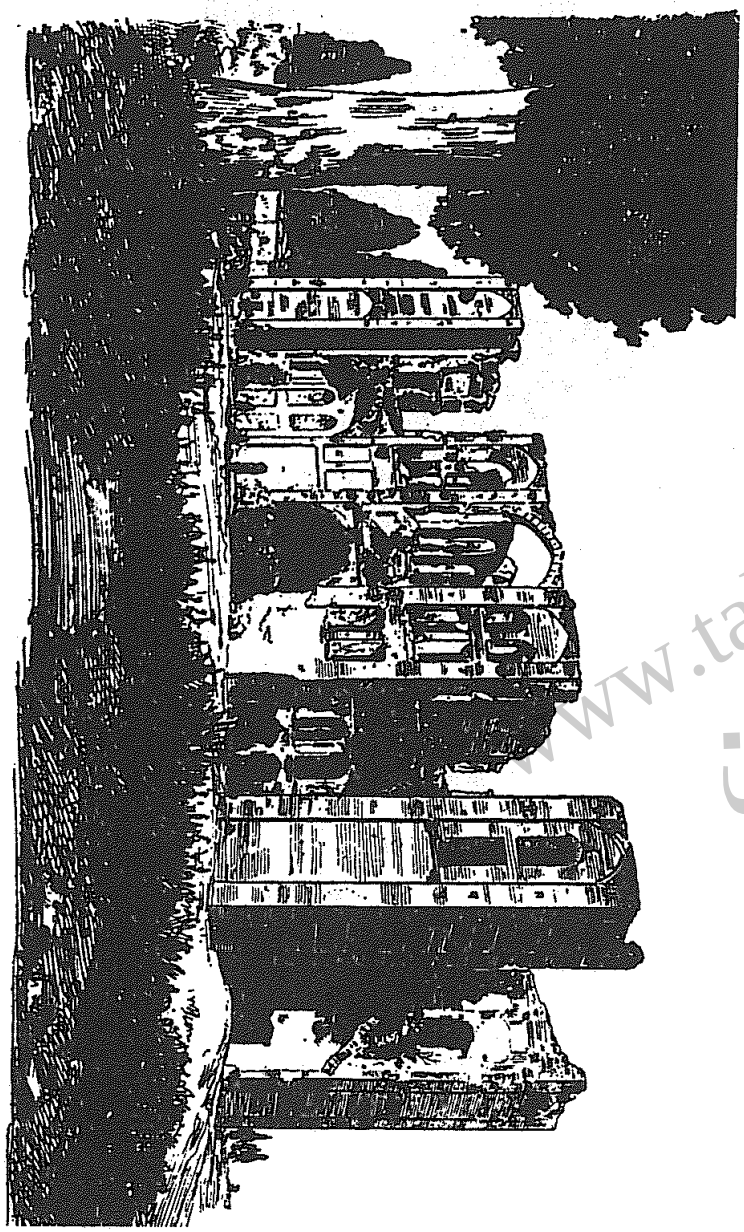
(عکس ازآقای موسی اشرفی).

عکس شمارهٔ ۳۴۳: نمای شرقی چشمه عمارت در تابستان ۱۳۵۴ شمسی.

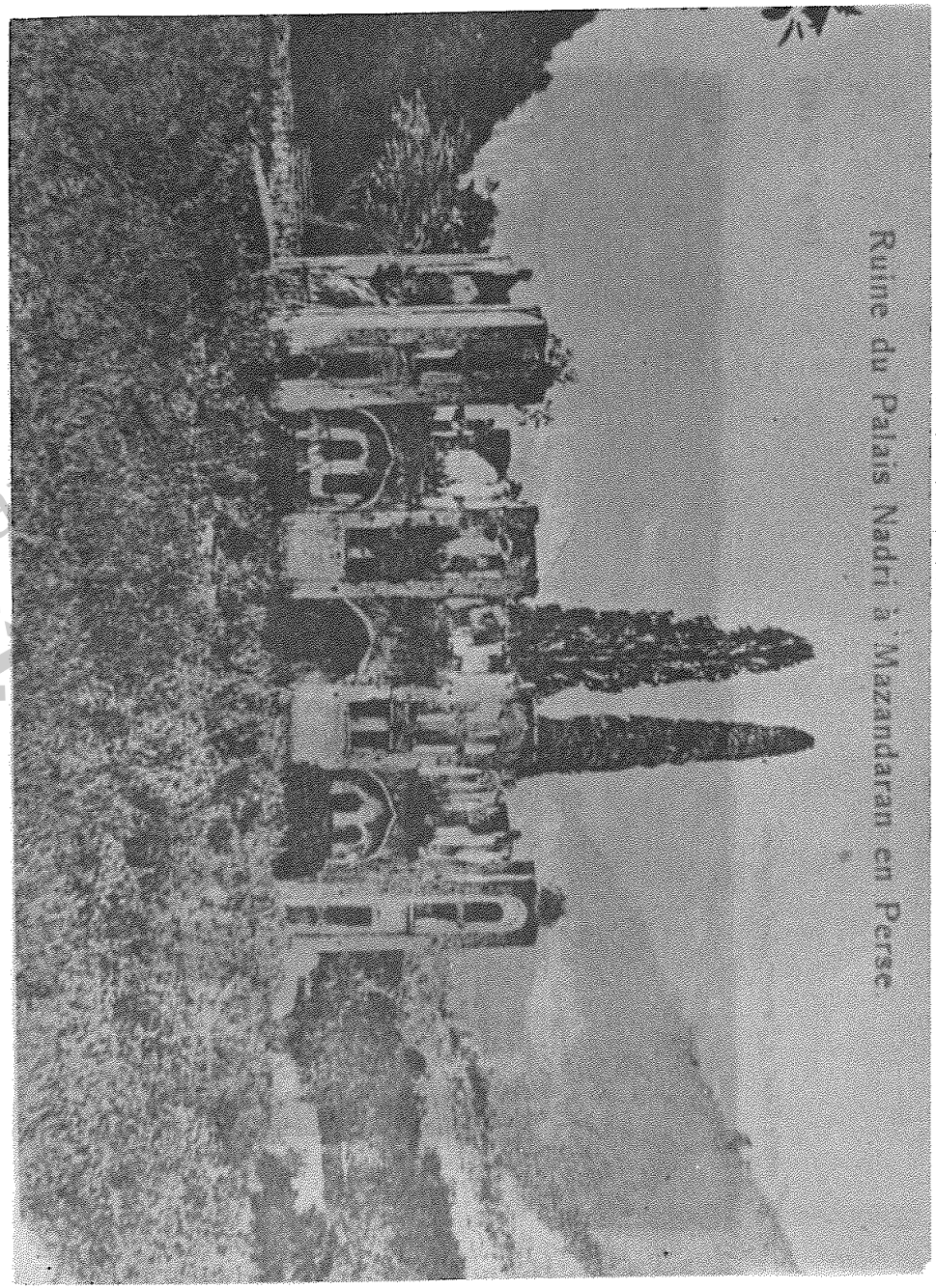
عکس شمارهٔ ۳۴۴: دروازهٔ باغ چشمه عمارت که میان باغ تپه و چشمه عمارت بوده‌است.

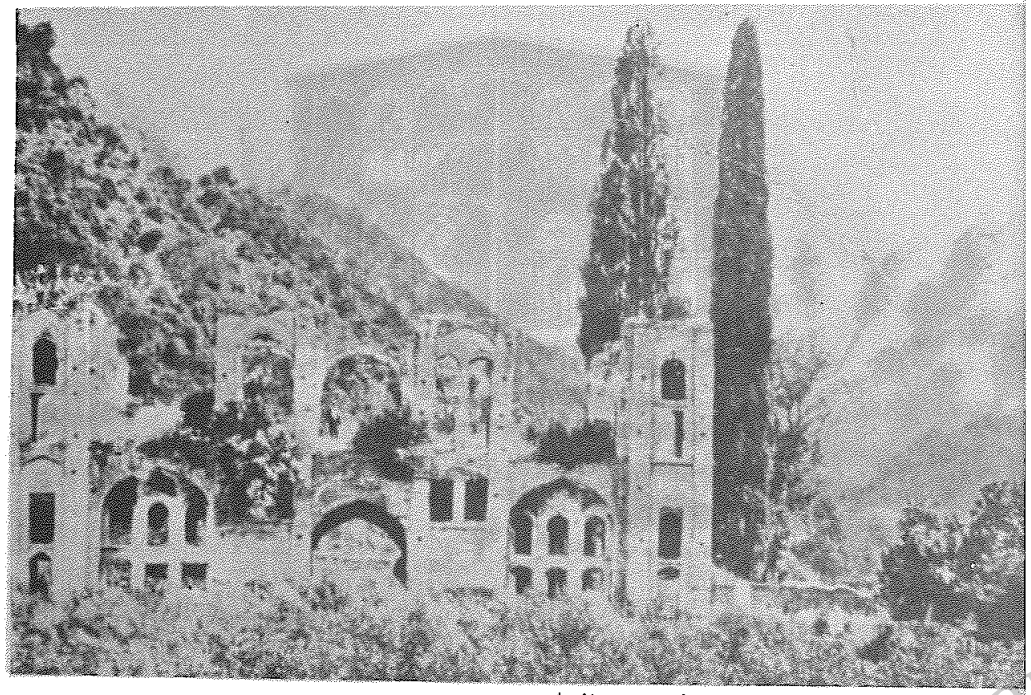

عکس شمارهٔ ۳۴۵: کاخ صاحب‌الزمان در اشرف.
(دیرگان، ص ۱۸۲).

www.tabarestan.info
تبرستان

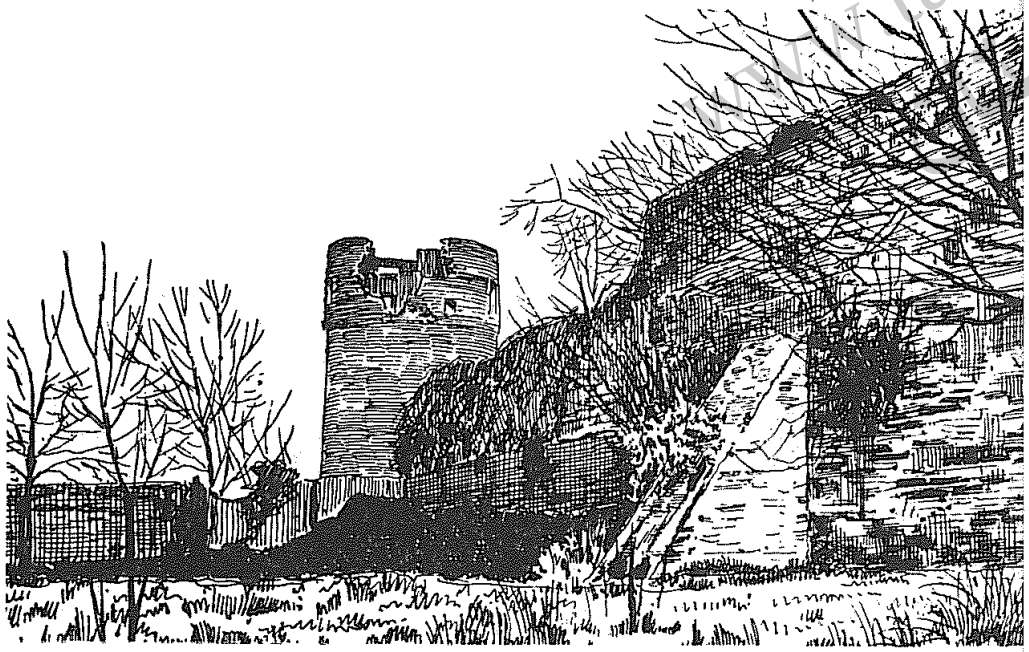

عکس شمارهٔ ۳۴۶: خرابهٔ کاخ صاحب‌الزمان که یکی از سیاحان آن را کاخ نادری خوانده است.

عکس شمارهٔ ۳۴۷: قصر و باغ صاحب الزمان.

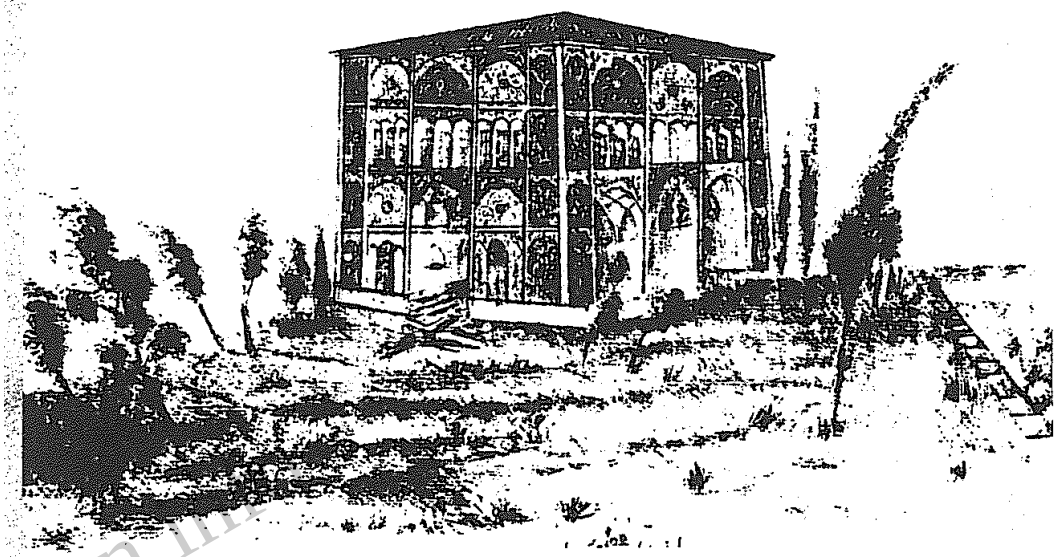
(گیلان رابینو، لوحهٔ شمارهٔ ۹۳).

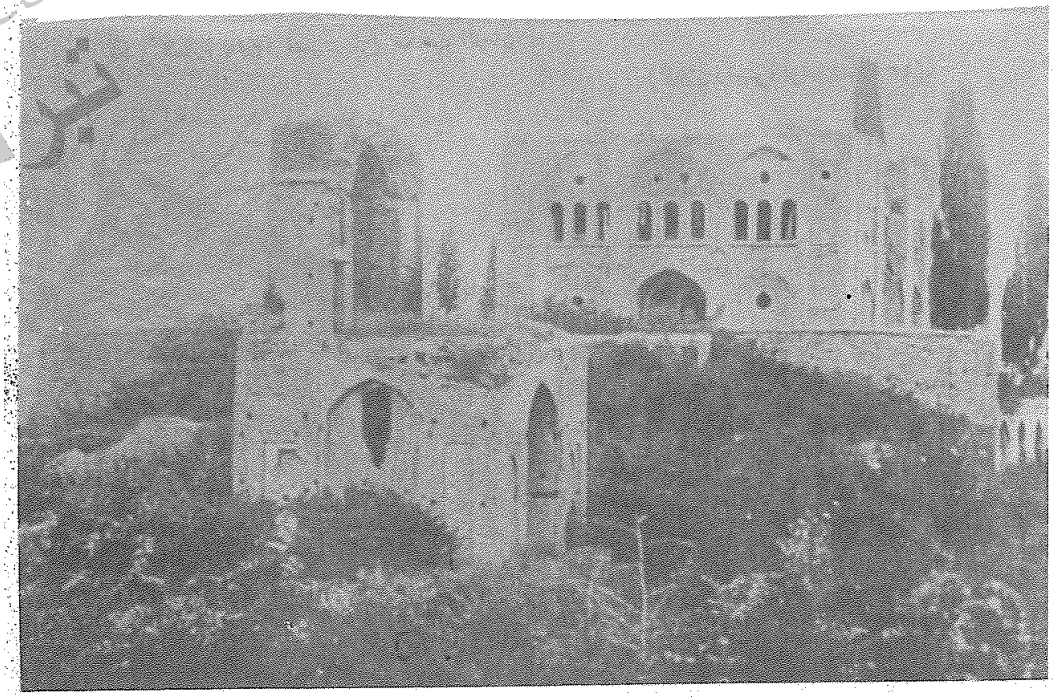
عکس شمارهٔ ۳۴۸: نمای باغ‌تپه ودیوار و برج آن.

(دمرگان، ۱۸۳، شکل ۸۷).

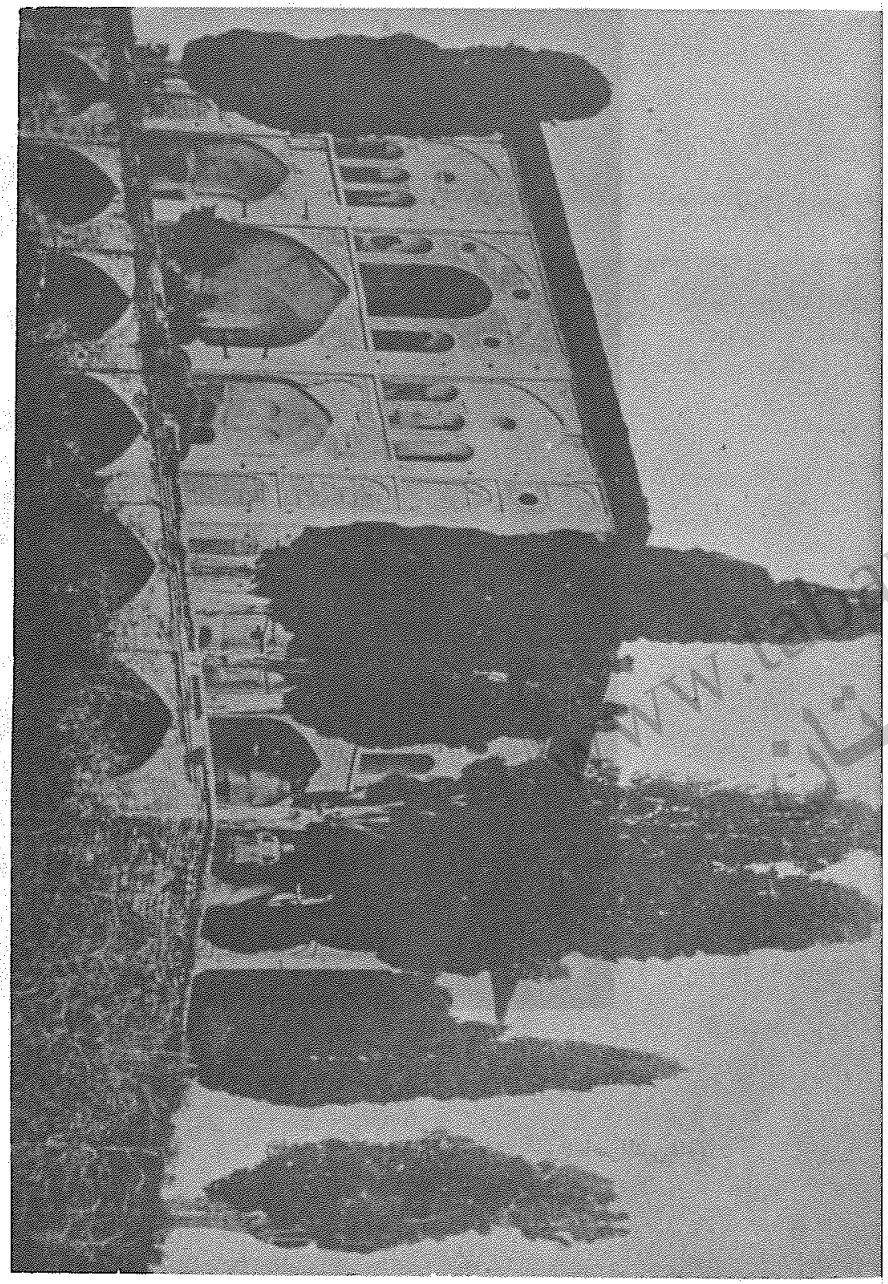
www.tabarestan

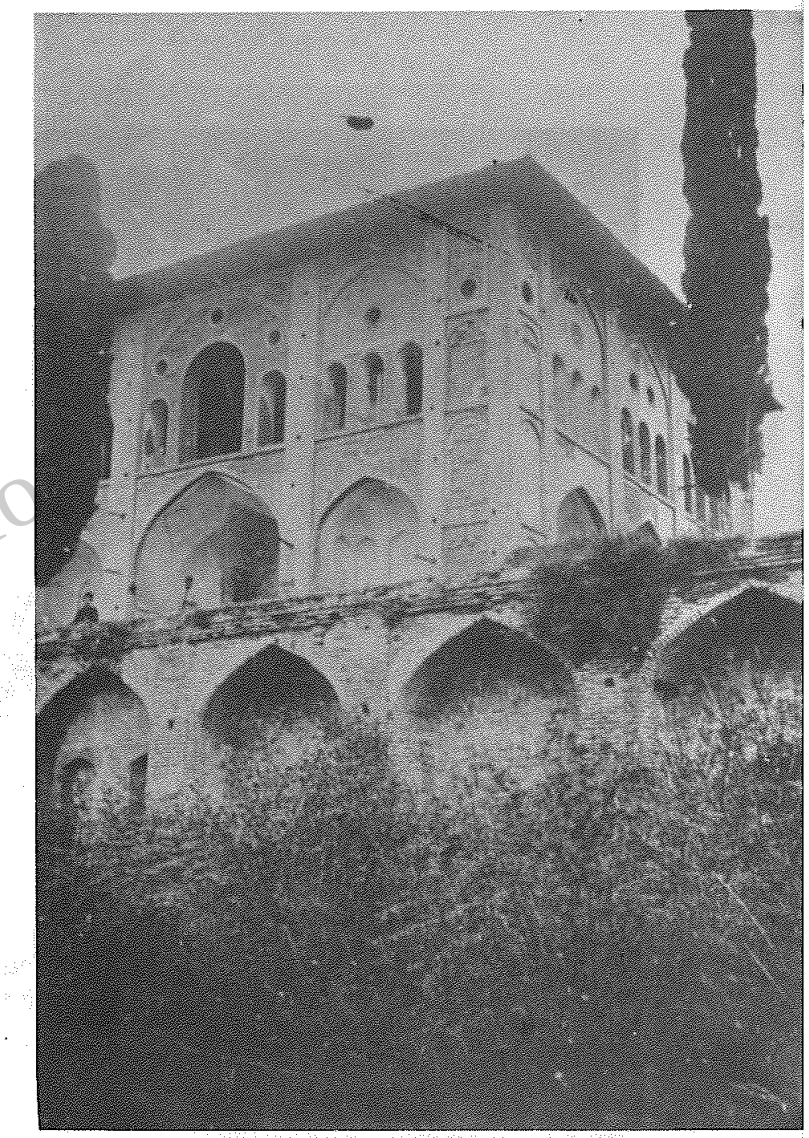
عکس شمارهٔ ۳۴۹: قصرصفی‌آباد.
(نقاشی، ابوتراب غفاری).

عکس شمارهٔ ۳۵۰: قصر صفی‌آباد در دوران رابینو.
(گیلان رابینو، لوحهٔ شمارهٔ ۸۸).

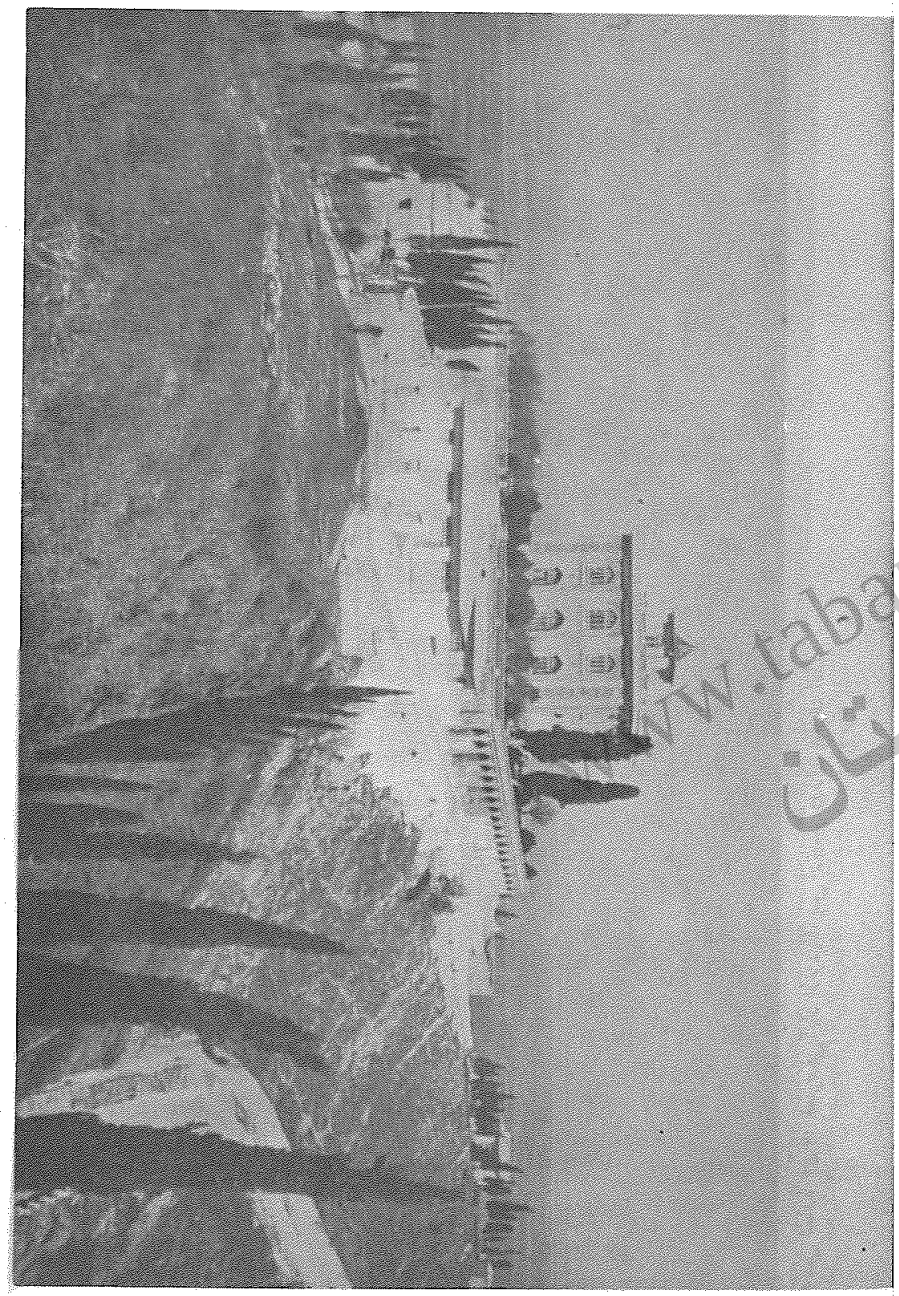

عکس شمارهٔ ۳۵۱: نمای دیگری ازقصرصفی آباد در دوران رابینو.
(گیلان رابینو، لوحهٔ شمارهٔ ۹۴).

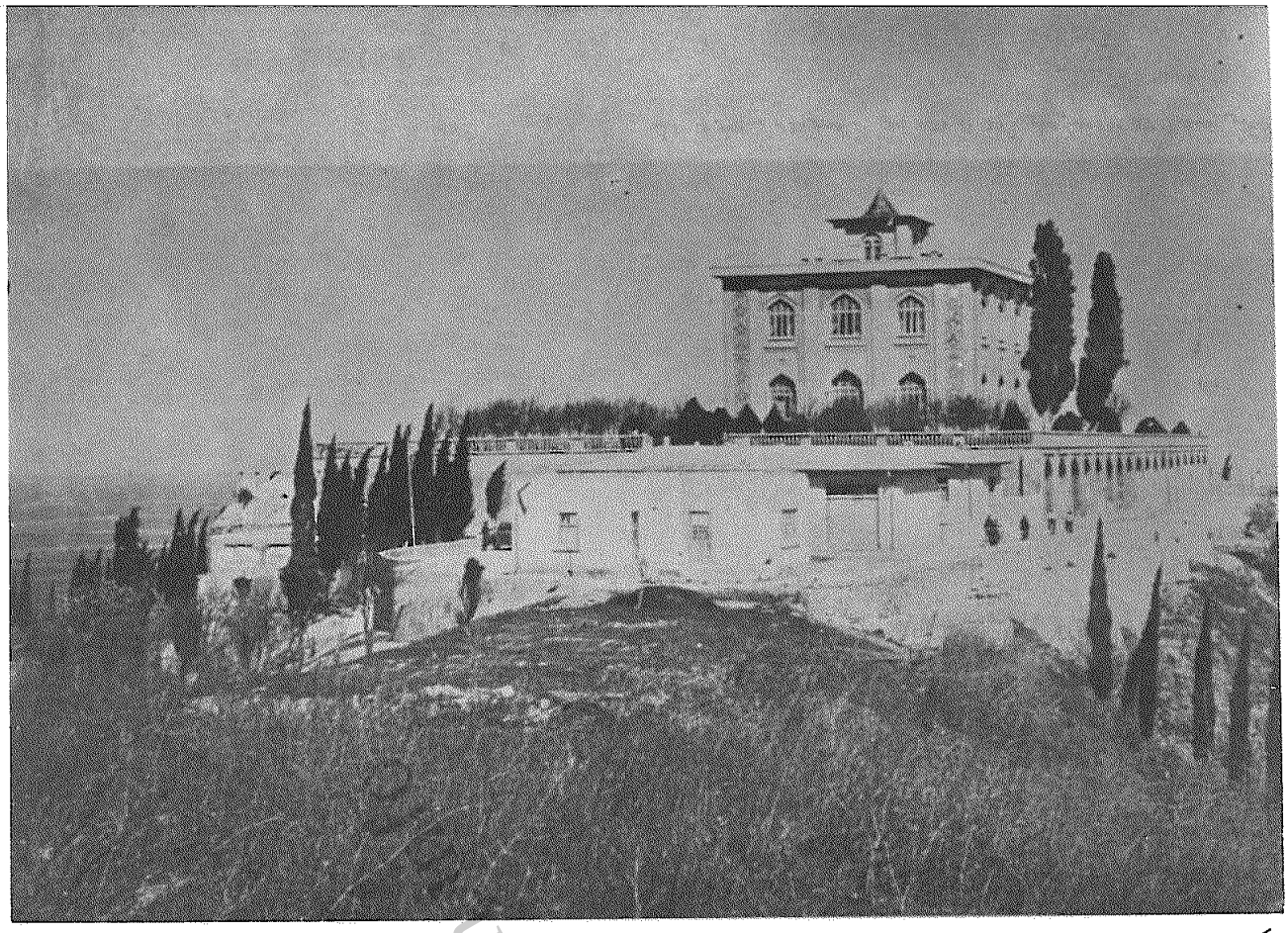
عکس شمارهٔ ۳۵۲: قصرصفی‌آباد در دوران ناصری پس از تعمیر.

(عکس شمارهٔ ۹۷۸۸. آلبوم ناصرالدین‌شاه).

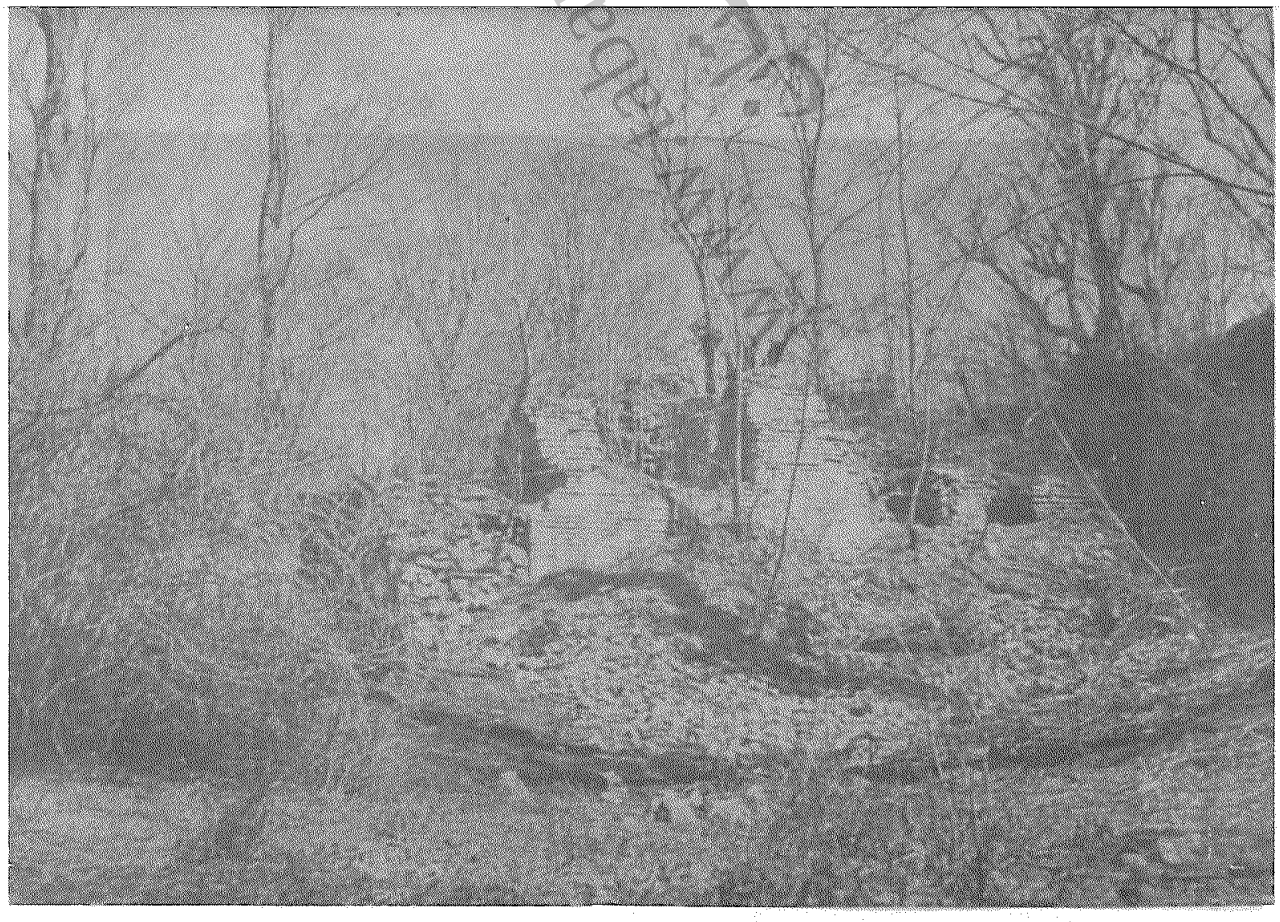
عکس شمارهٔ ۳۵۳: قصرصفی‌آباد از دور پس از تعمیردوران پهلوی اول.

www.tabarestan.info تبرستان

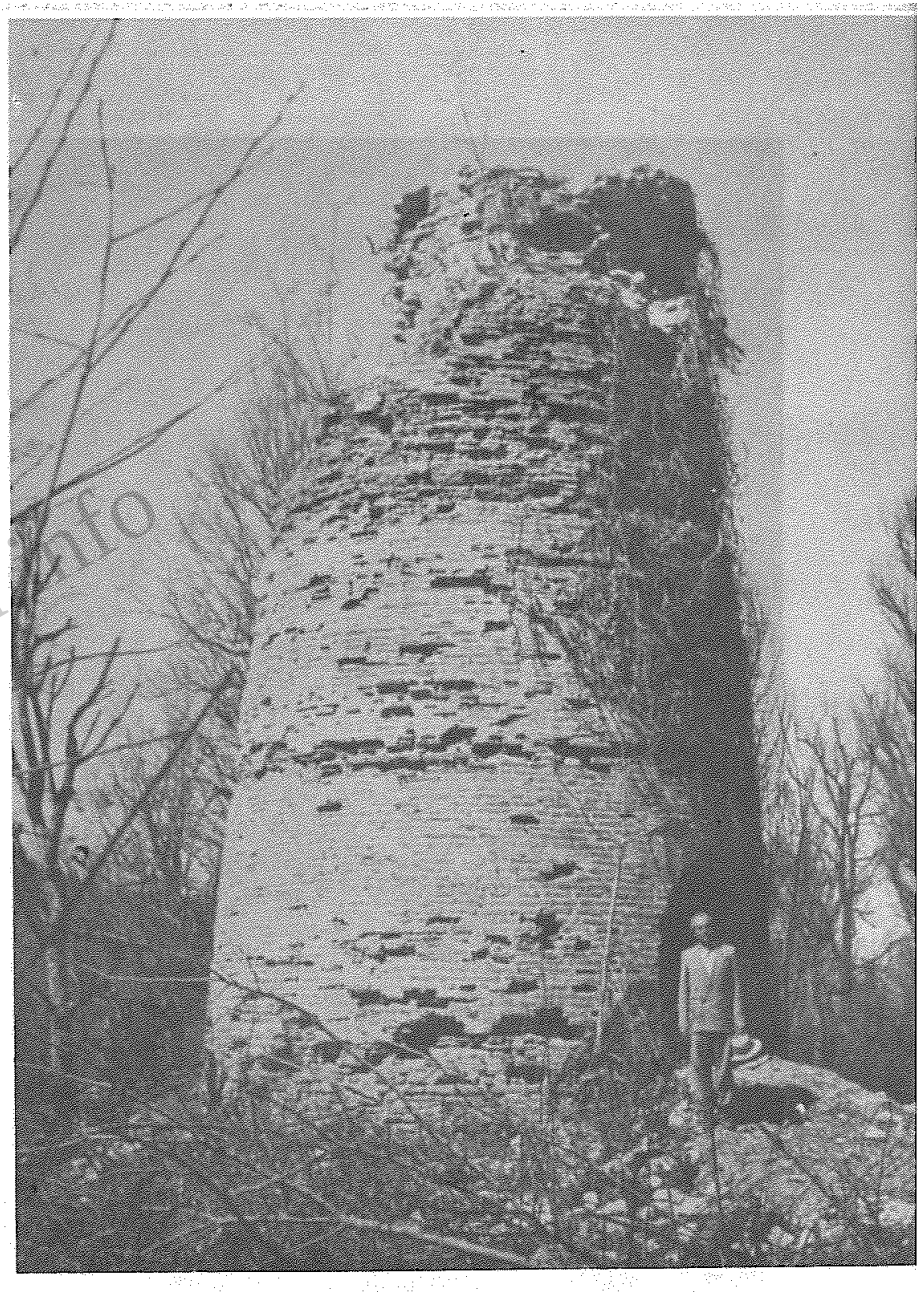
۱۱۷۸

عکس شمارهٔ ۳۵۴: قصرصفی‌آباد ازنزدیك پس ازتعمیر دوران پهلوی اول.

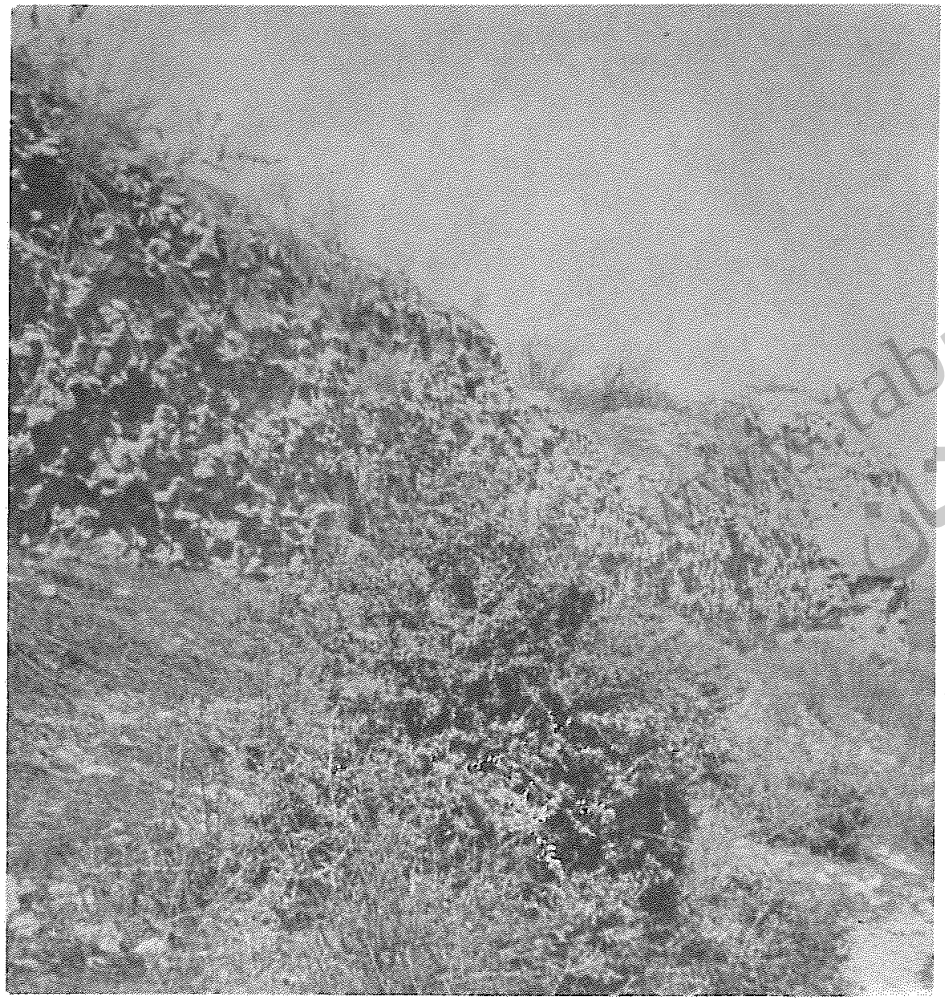
۱۱۷۹

عکس شمارهٔ ۳۵۵: خرابه‌های ساختمانهای کنارآب بندان عباس‌آباد.

عکس شمارهٔ ۳۵۶: خرابه‌های ساختمانهای کنار آب بندان عباس آباد،

عکس شمارهٔ ۳۵۷: خرابه‌های ساختمانهای کنار آب بندان عباس آباد.

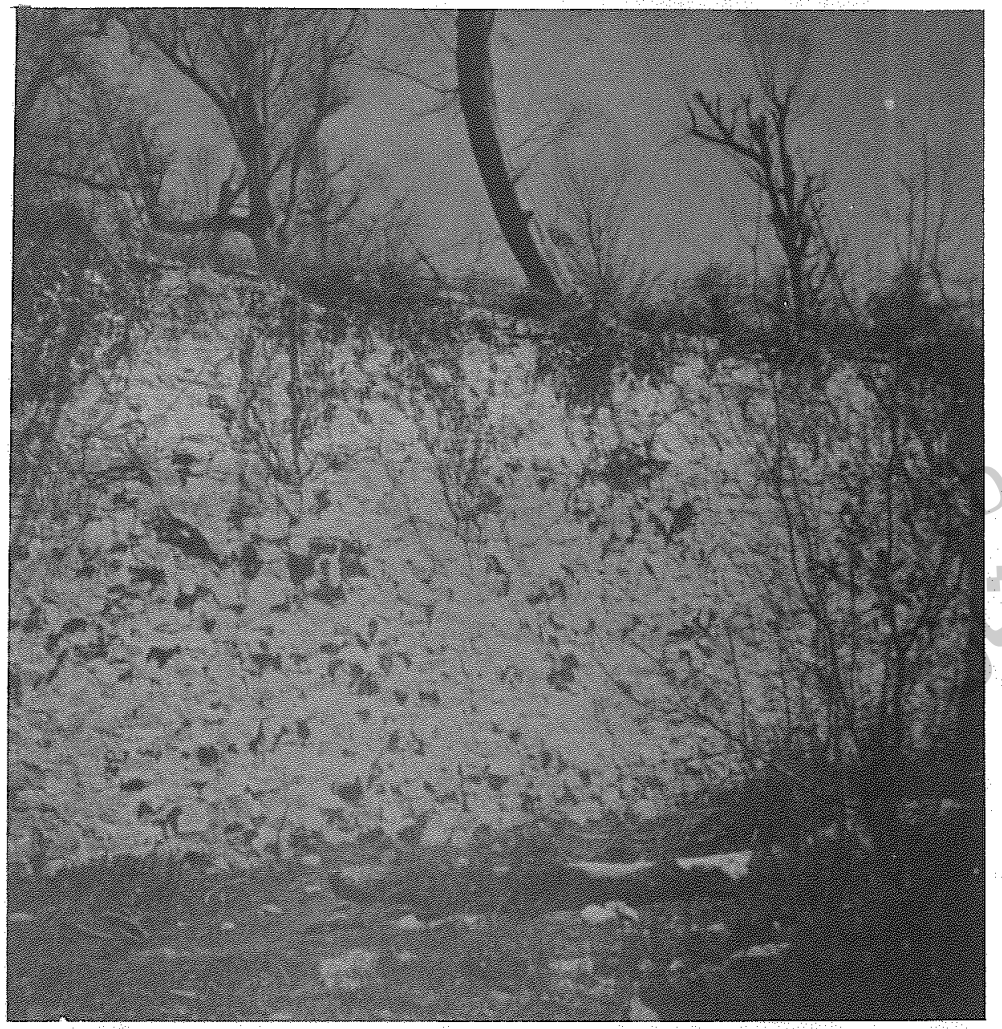

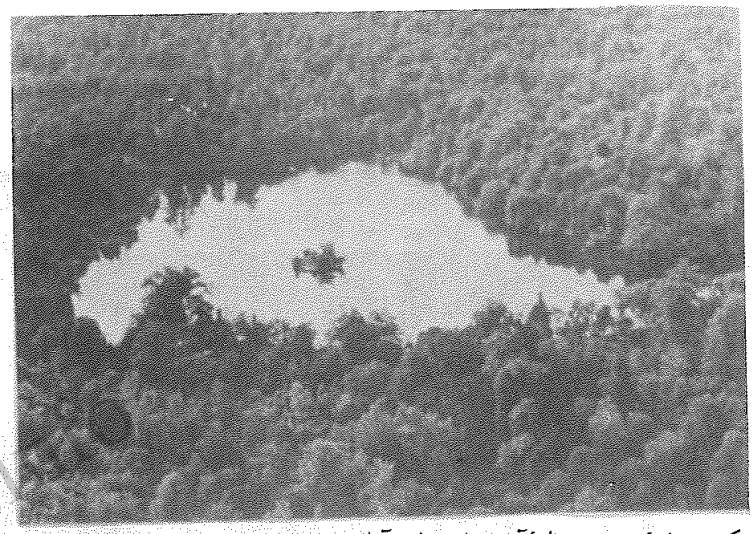
tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۳۵۸: خرابه‌های ساختمانهای کنار آب بندان عباس آباد.

عکس شمارهٔ ۳۵۹: خرابه‌های ساختمانهای کنار آب بندان عباس آباد.

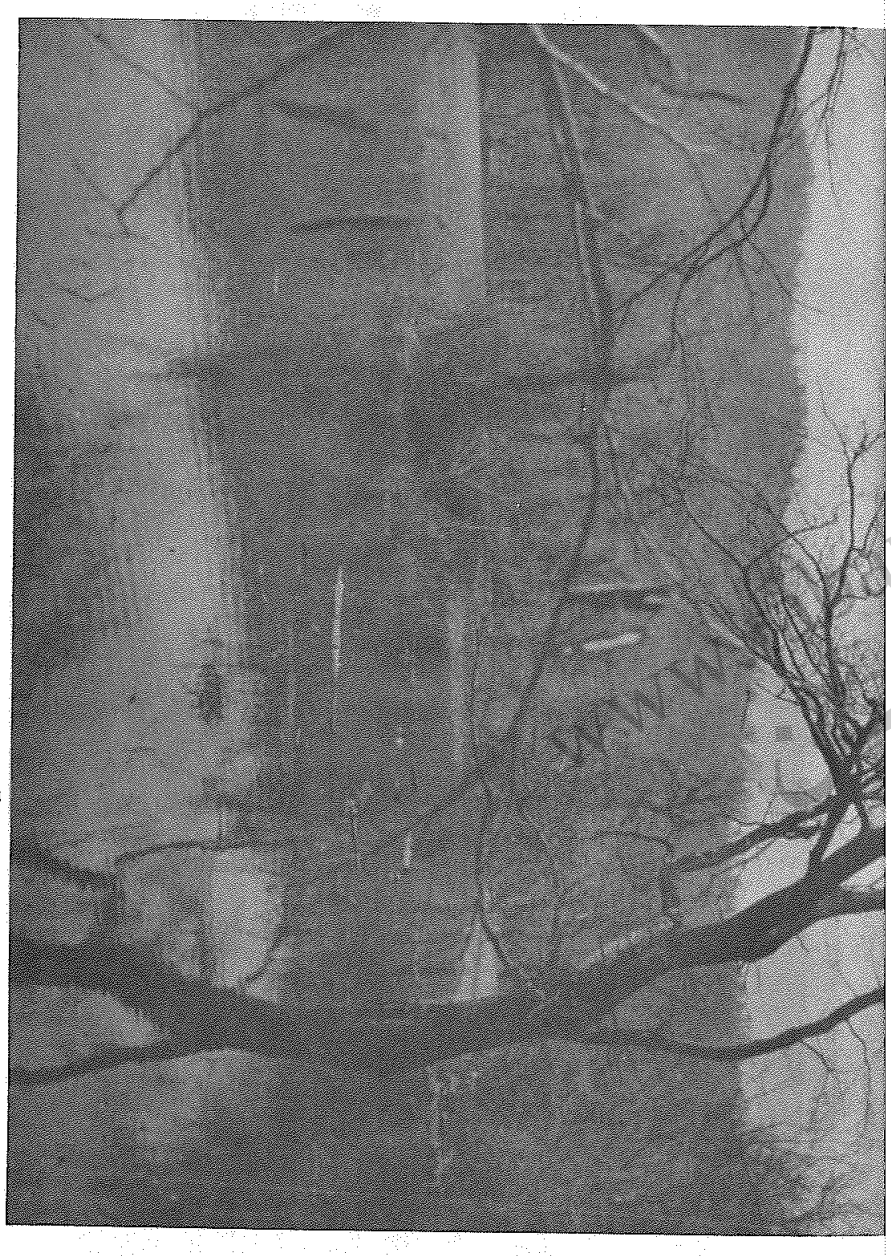

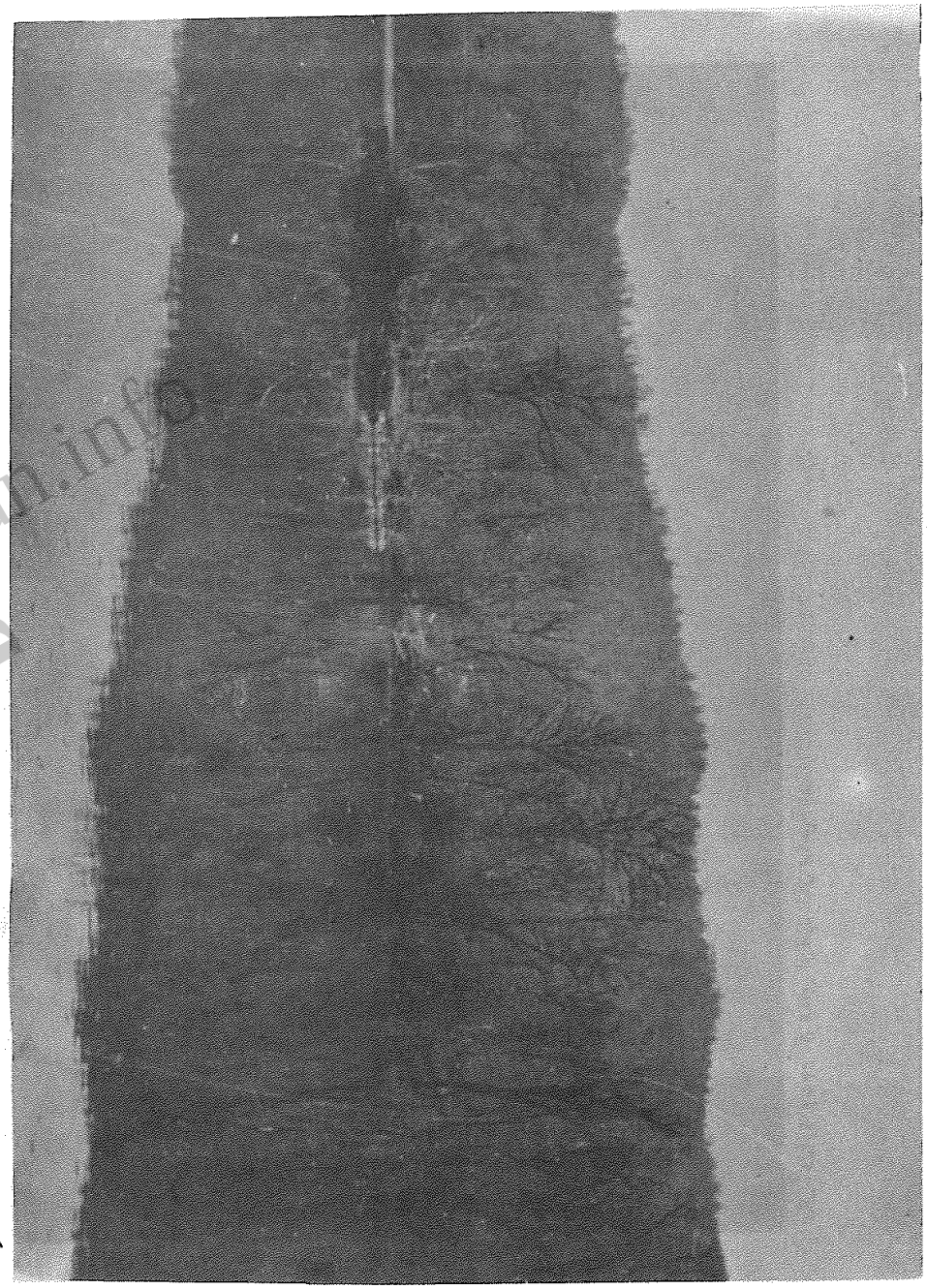
عکس شمارهٔ ۳۶۰: منظرهٔ آب‌بندان عباس‌آباد.
(عکس مرحمتی علی بابا عسکری).

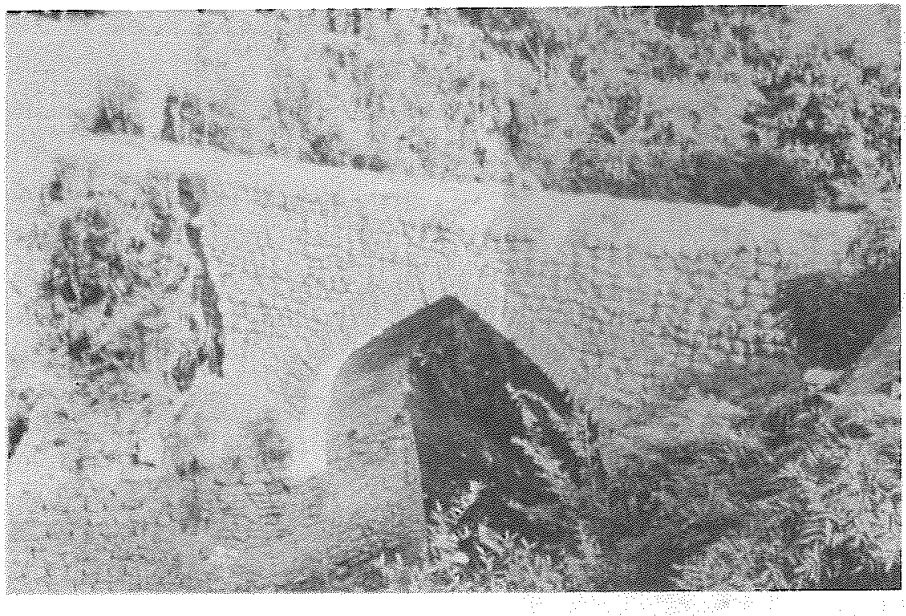
عکس شمارهٔ ۳۶۱: خیابان بالای سد عباس‌آباد که درازای آن درحدود ۵۰۰ متر است.

عکس شمارهٔ ۳۶۲: گوشه‌ای از آب‌بندان عباس‌آباد.

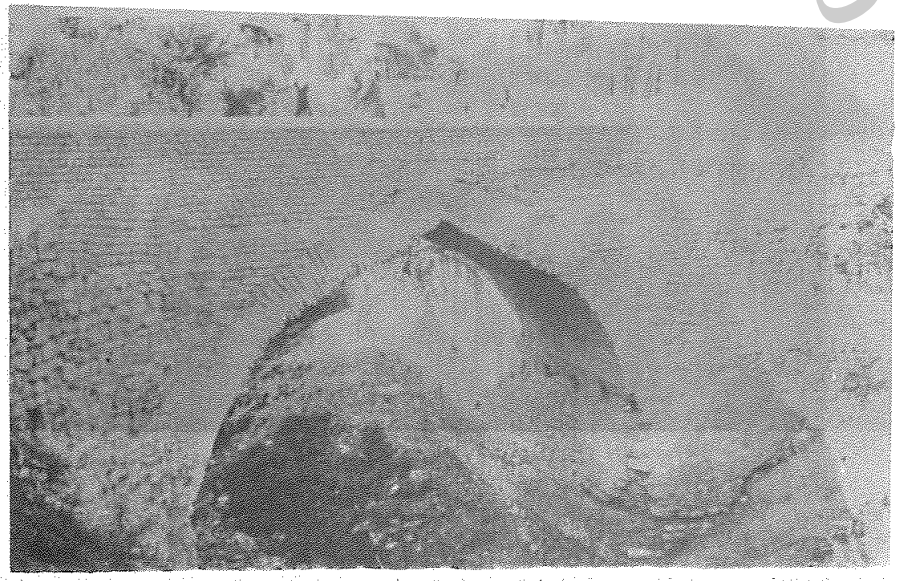

عکس شمارهٔ ۳۶۳: گوشه‌ای از آب‌بندان عباس‌آباد.

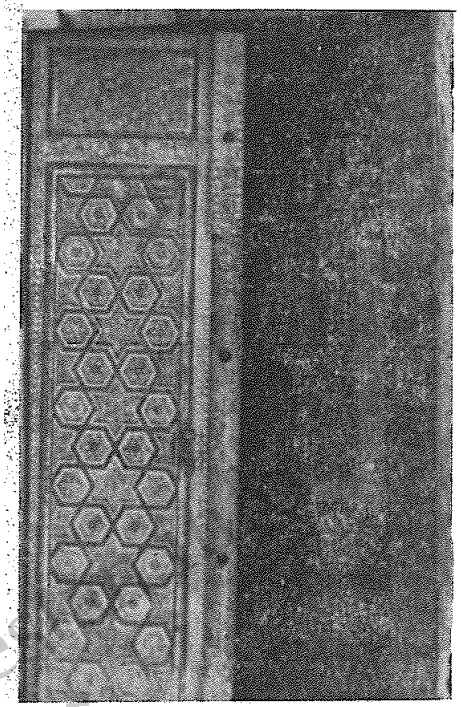

عکس شمارهٔ ۳۶۴: سیکاپل درمحلهٔ قنبرآباد اشرف.

عکس شمارهٔ ۳۶۵: بزپل درمحلهٔ قنبرآباد اشرف.

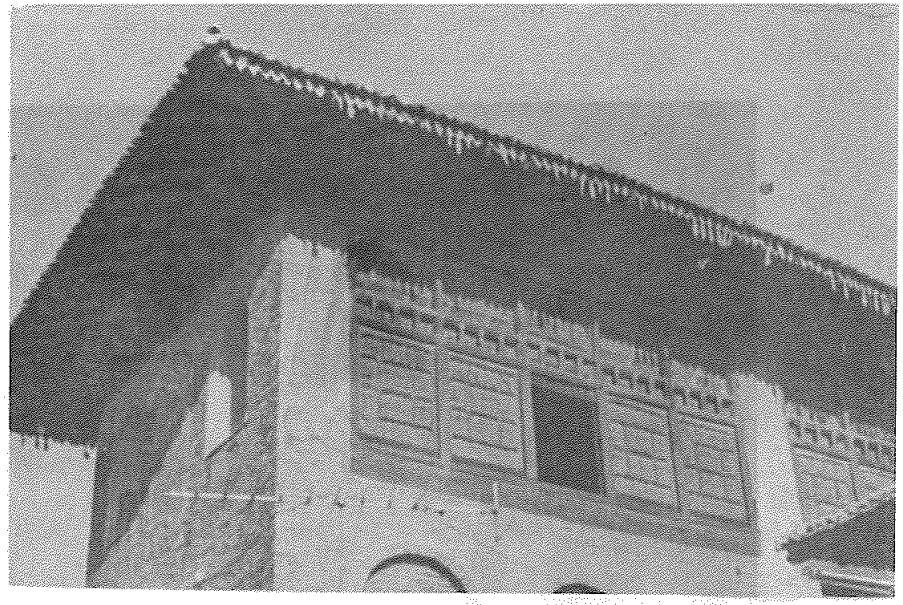
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۳۶۶: لنگهٔ در بقعهٔ معصوم‌زاده میرمفید درنکا.

عکس شمارهٔ ۳۶۷: دورنمای خانهٔ دوطبقهٔ میرحیدر افغان‌نژاد درقراتپه.

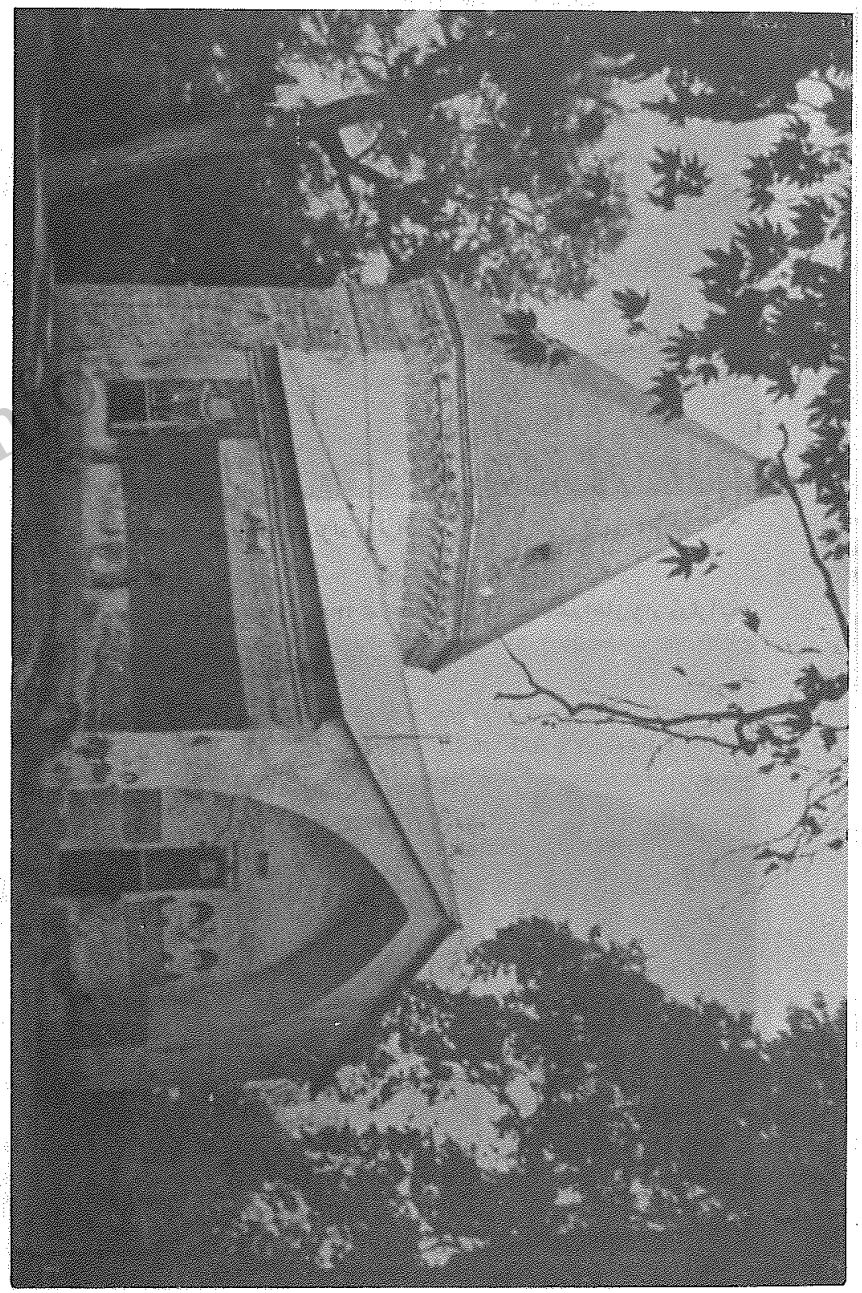

عکس شمارهٔ ۳۶۸: طبقهٔ بالای خانهٔ میرحیدرافغان‌نژاد درقراتپه.

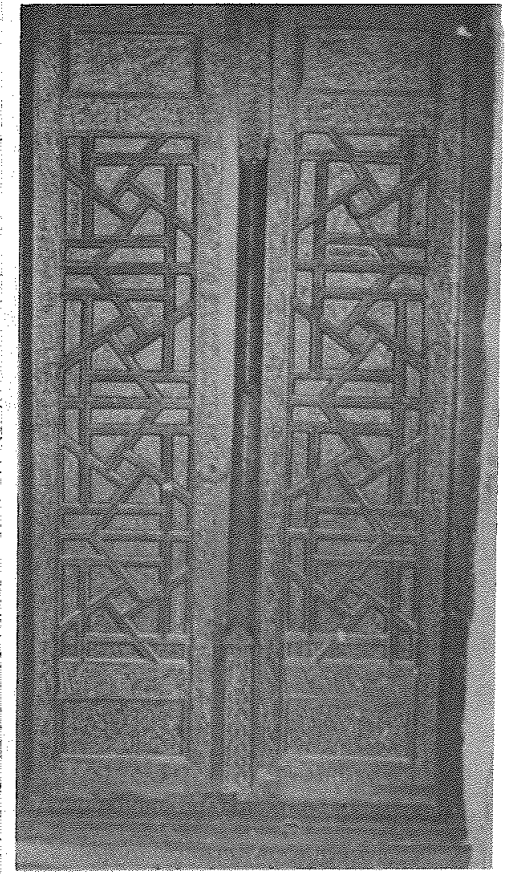
عکس شمارهٔ ۳۶۹: ساختمان بزرگ میرحیدرافغان‌نژاد درقراتپه.

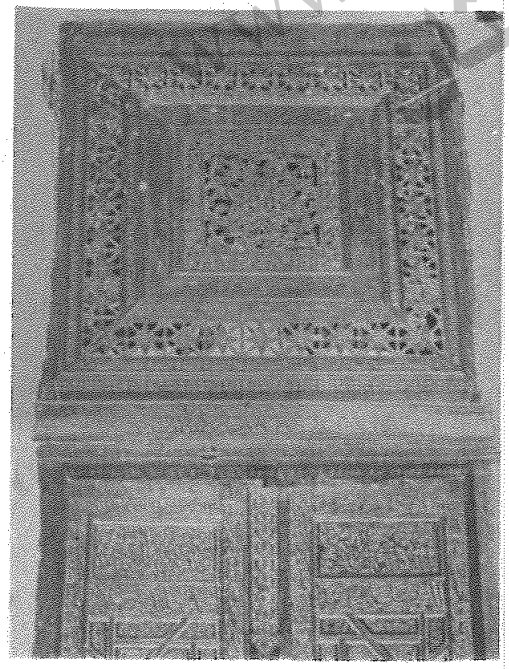
www.tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۳۷۰: امامزاده عبدالله دراترب قراطغان‌اشرف.

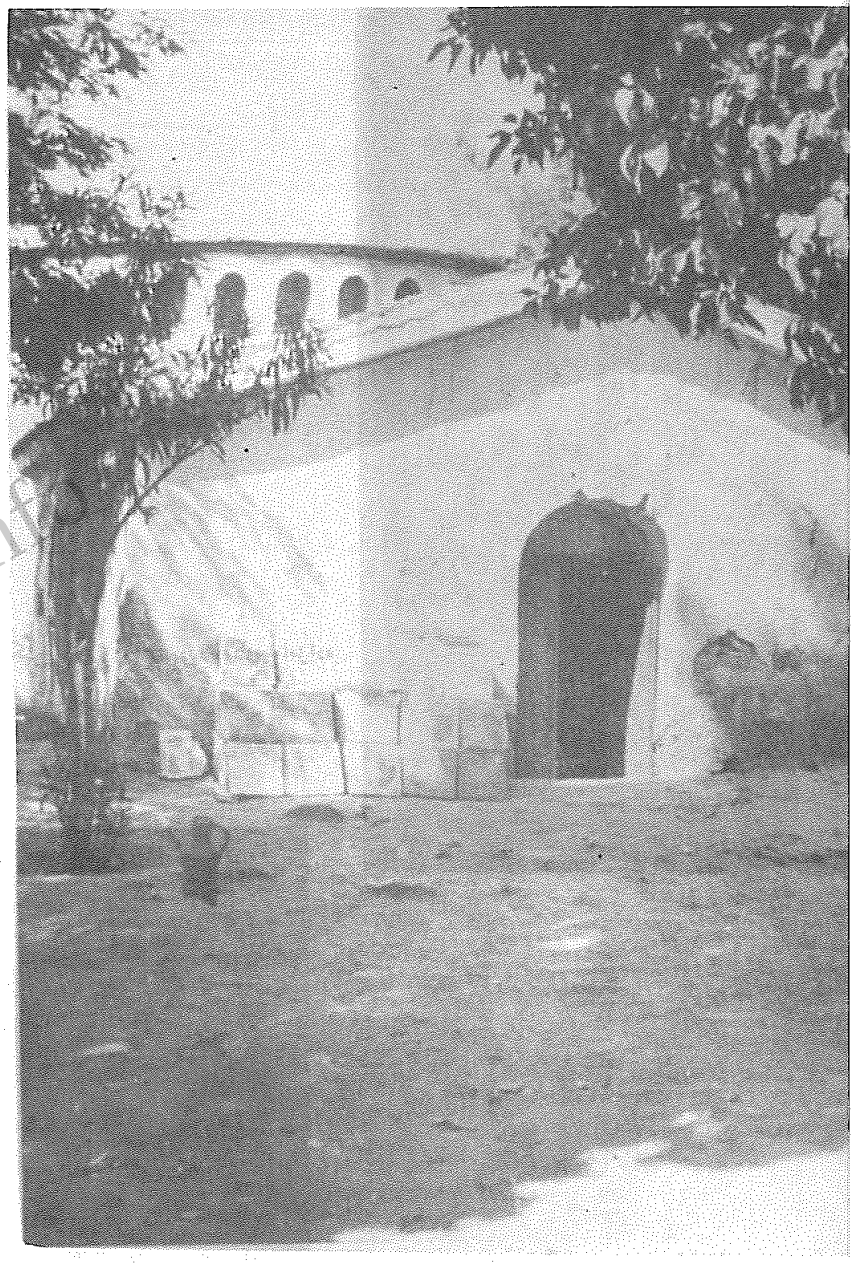

عکس شمارهٔ ۳۷۱: درورودی امامزاده عبدالله دراترب قره‌طغان اشرف.

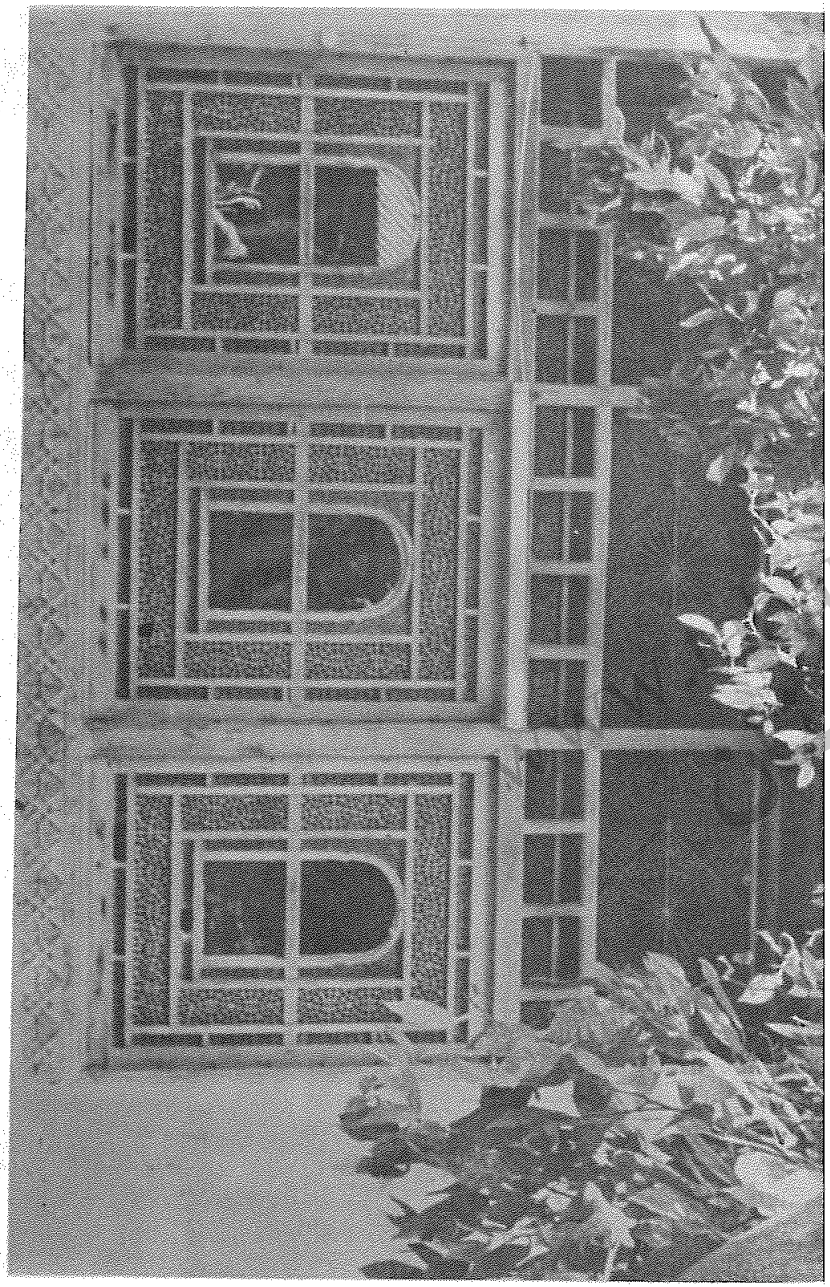

عکس شمارهٔ ۳۷۲: خفتگ در ورودی امامزاده عبدالله دراترب قره‌طغان‌اشرف.

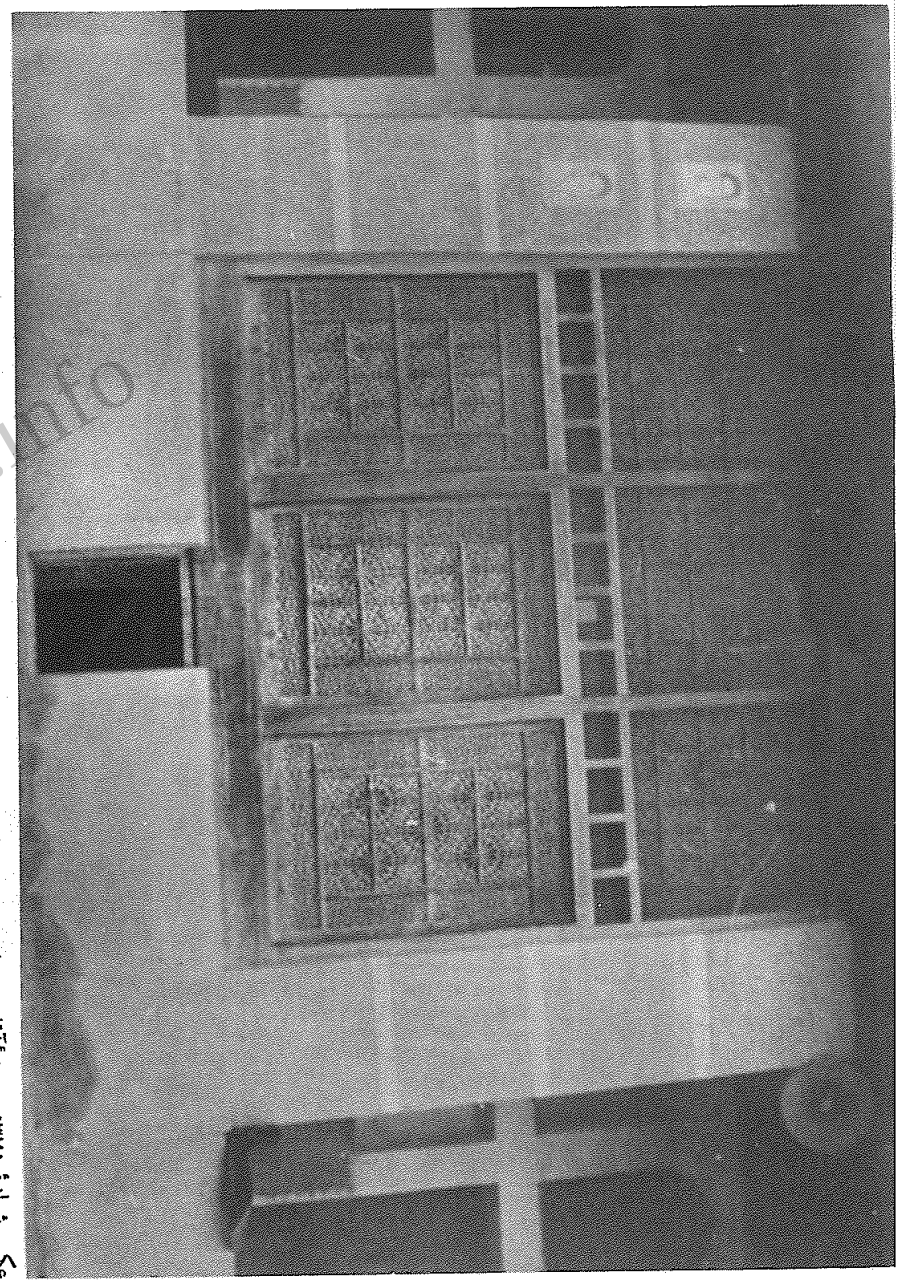
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۲۷۳: امامزاده زین‌العابدین میان‌مزرعهٔ شیرکمربن و پلنگ باغ در رستم کلا.

عکس شمارهٔ ۲۷۴: حسینیهٔ شیخ محمدتقی در رستم کلا.

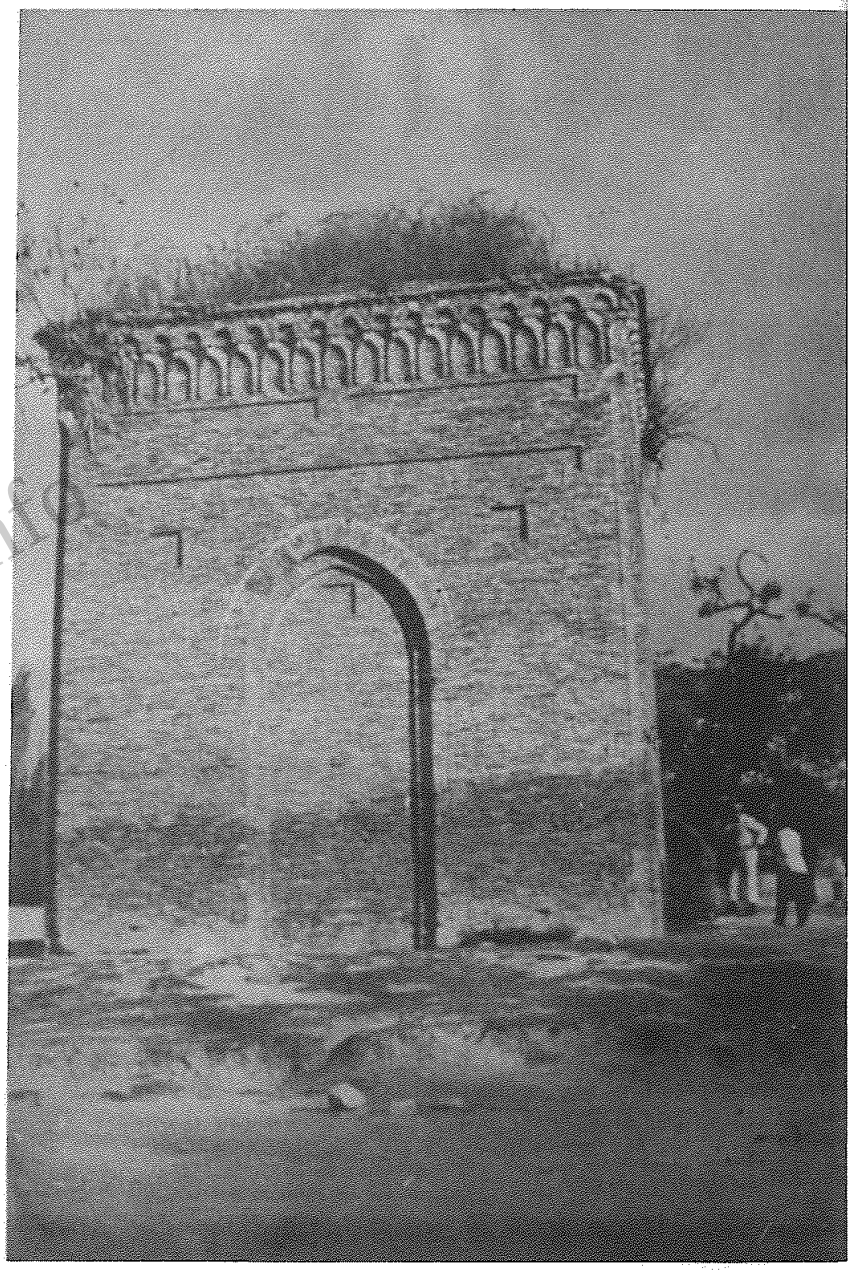

عکس شمارهٔ ۳۷۵: حسینیهٔ آقا شیخ‌علی در رستم‌کلا.

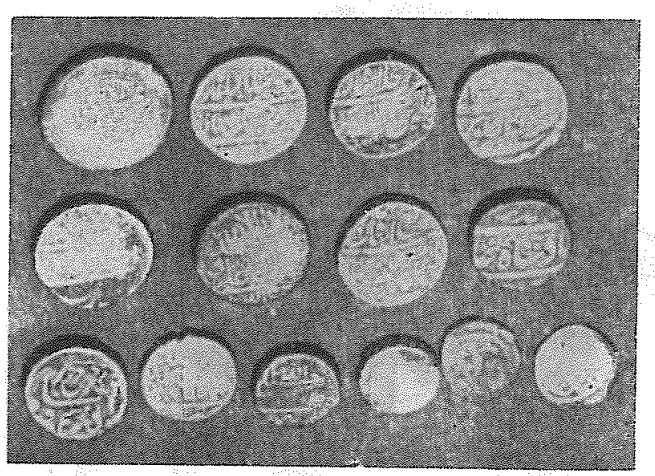

عکس شمارهٔ ۳۷۶: گلدستهٔ مسجد معروف به گلدسته دررستم‌کلا.

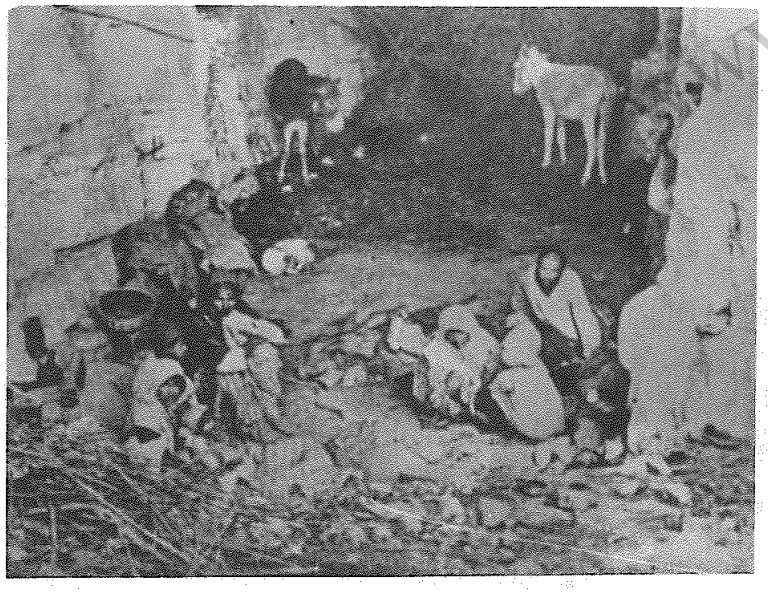
www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۳۷۷: مرقد دوتن از سادات بابلکان درکوسان.

عکس شمارهٔ ۳۷۸: باقی سکه‌هایی که ازمرقد سادات بابلکان بسرقت رفته است.

عکس شمارهٔ ۳۷۹: آثارکشف شده ازغارهوتو.

www.tabarestan.info
تبرستان

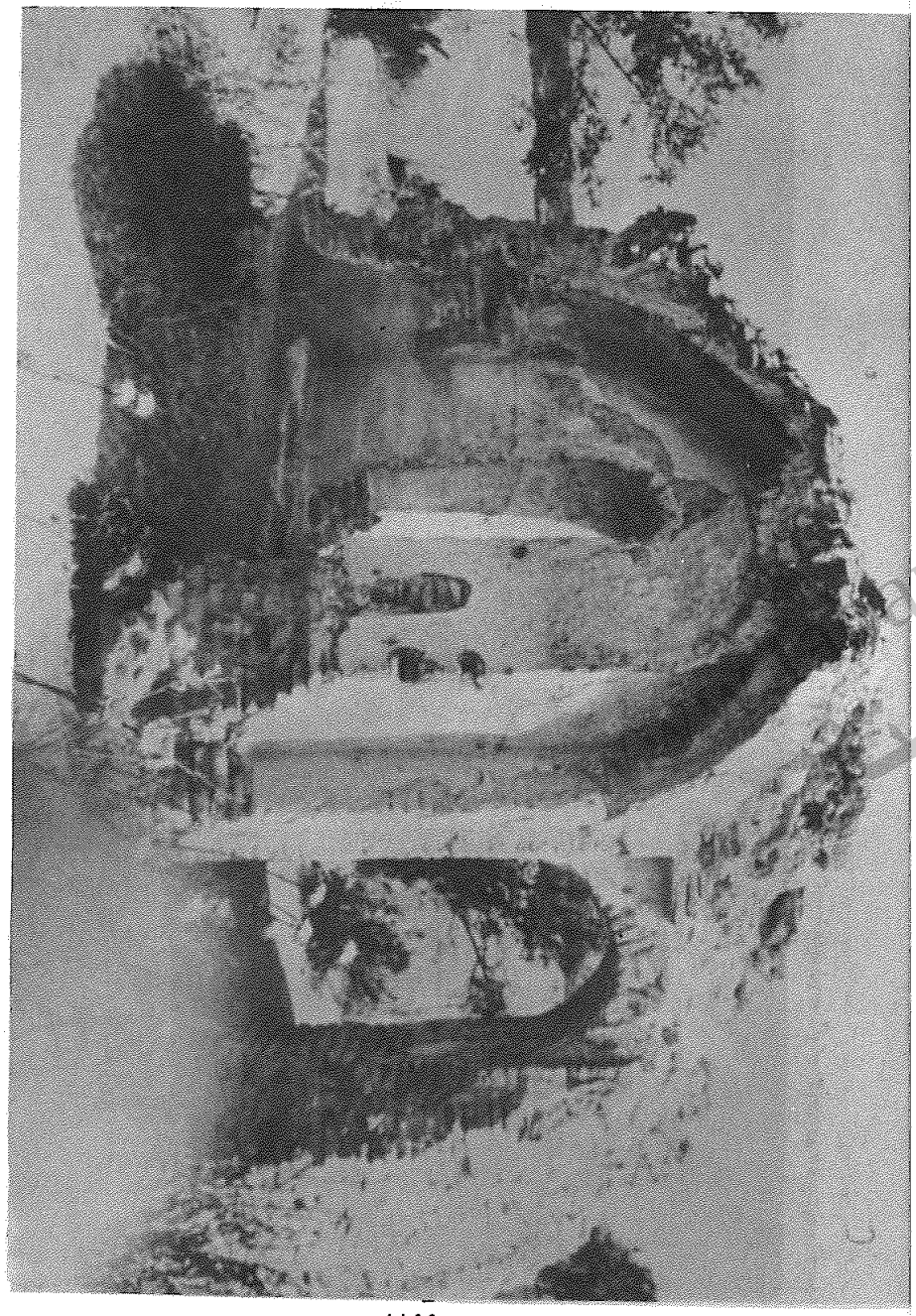
عکس شمارهٔ ۳۸۰: آثارکشف شده ازغارهوتو.

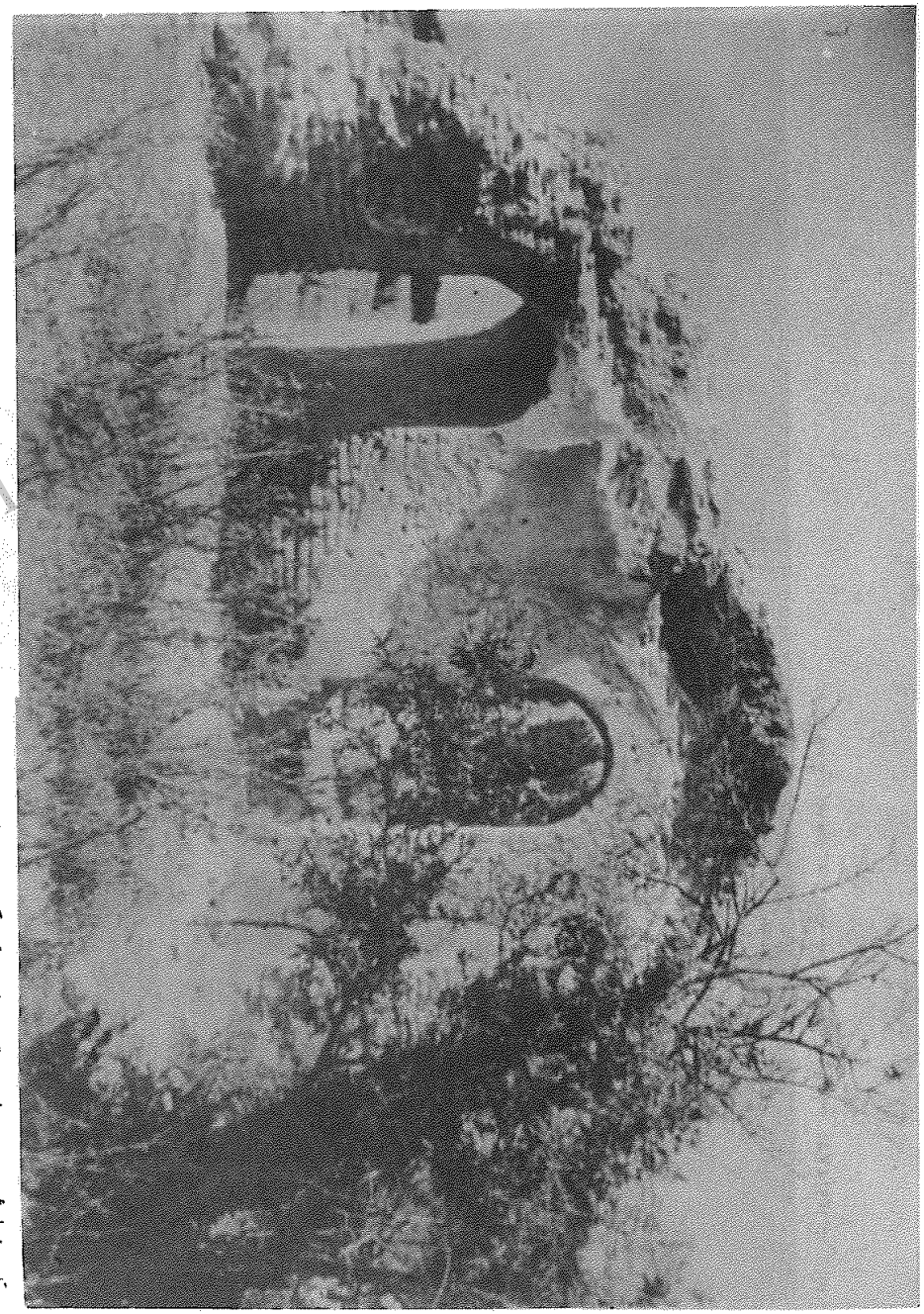
عکس شمارهٔ ۳۸۱: آثارکشف شده ازغارهوتو

عکس شمارهٔ ۳۸۲: آثارمکشوفه ازغارهوتو.

عکس شمارهٔ ۳۸۳: نمای جنوبی حمام قلعهٔ پلنگان دردشبه جزیرهٔ میانکاله.

عکس شمارهٔ ۳۸۴: نمای شرقی حمام قلعهٔ پلنگان درشبه جزیرهٔ میانکاله.

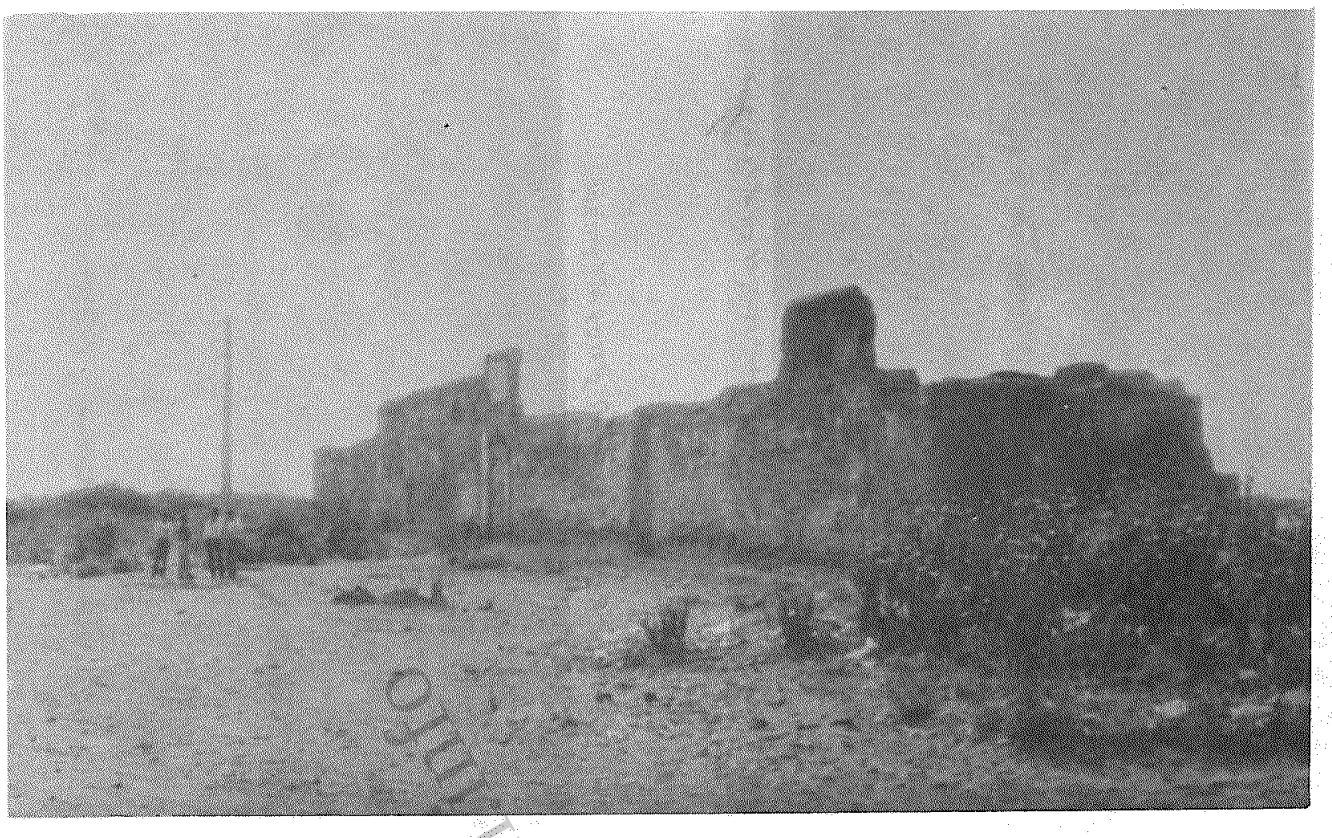

عکس شمارهٔ ۳۸۵: یکی‌ازساختمانهای قدیمی‌روسها دربنهٔ علی‌اکبردرشبه جزیرهٔمیانکاله.

عکس شمارهٔ ۳۸۶: یکی دیگر از ساختمانهای قدیمی روسها در شبه جزیرهٔ میانکاله در بنهٔ علی‌اکبر.

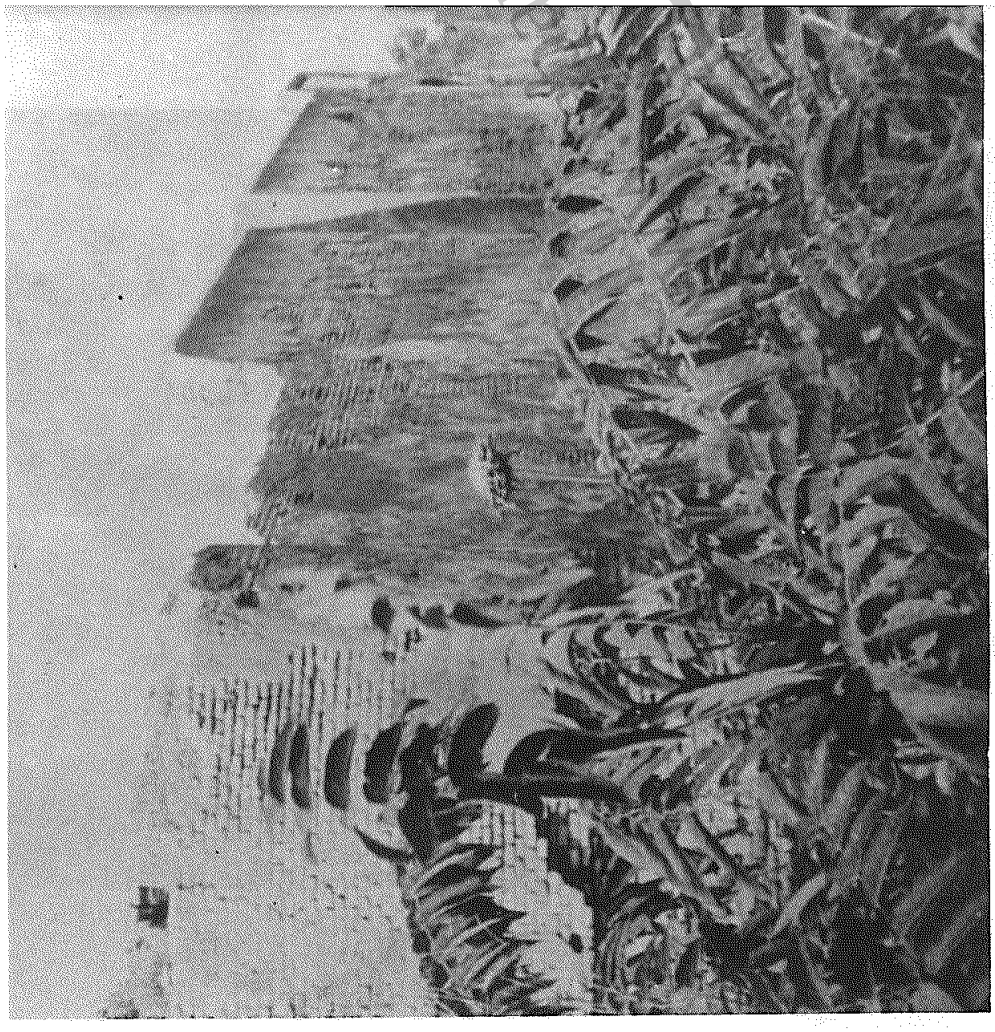

www.tabarestan تبرستان

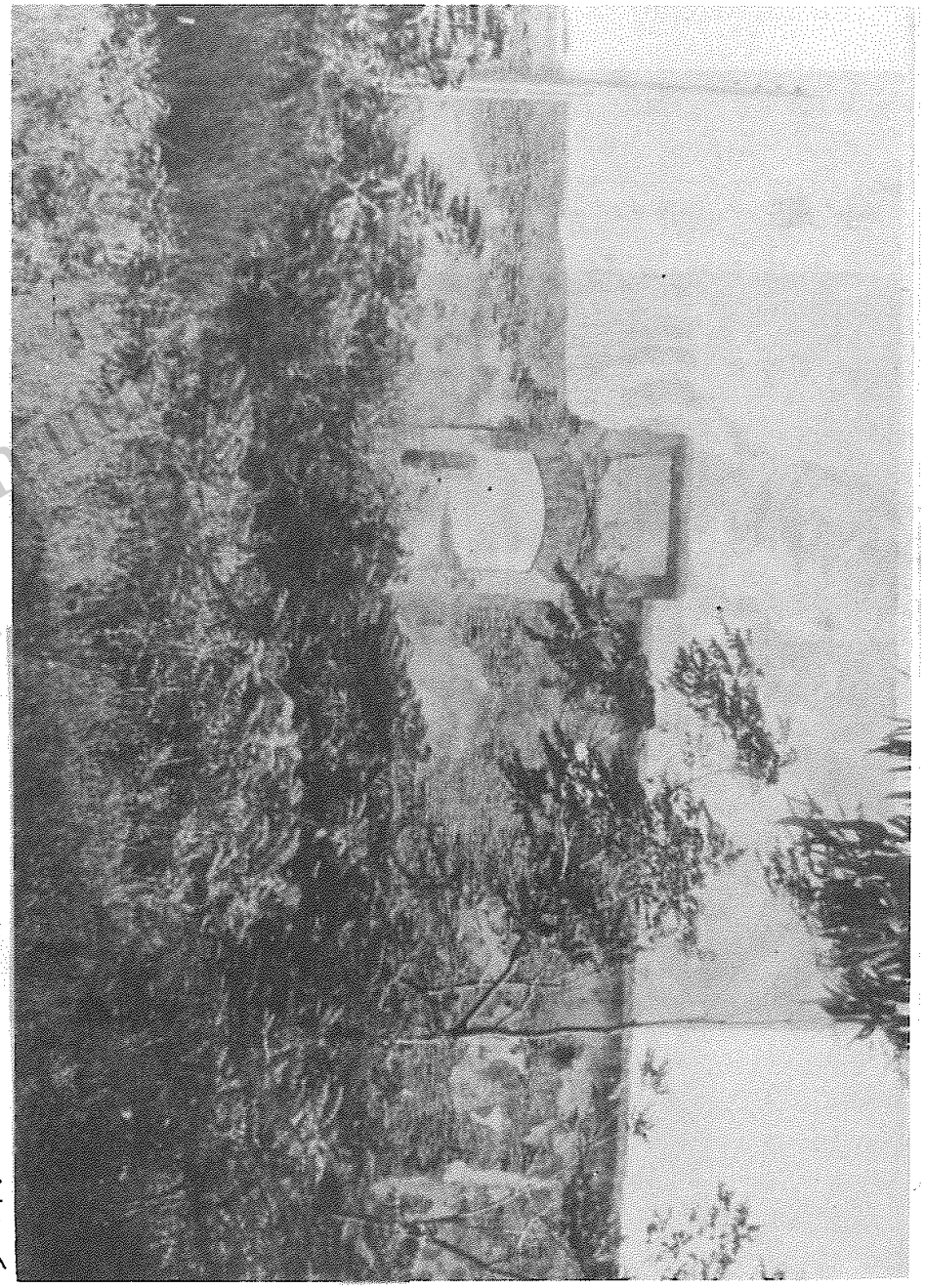
۱۲۰۲

عکس شمارهٔ ۳۸۷: قلعهٔ نظامی دوران پهلوی اول درآشوراده.

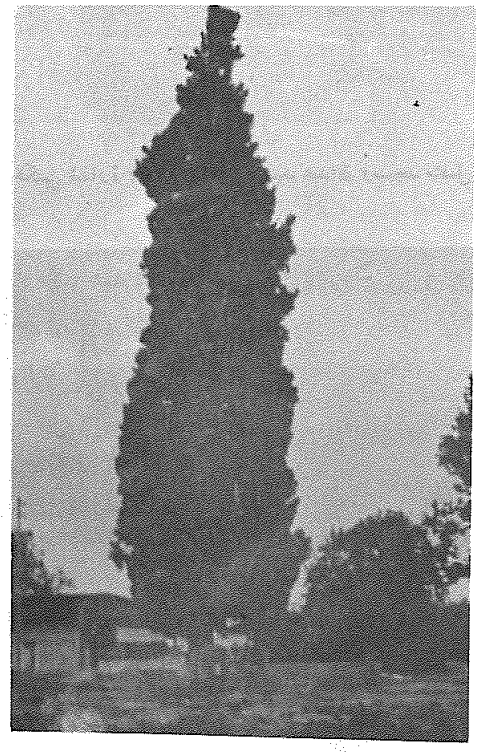

۱۲۰۳

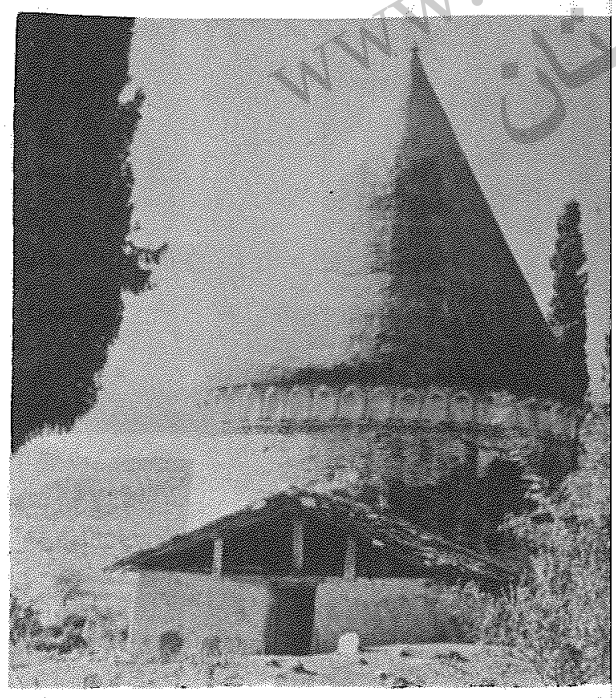
عکس شمارهٔ ۳۸۸: نمای بیرونی قلعهٔ نظامی دوران پهلوی اول درآشوراده.

عکس شمارهٔ ۳۸۹: سردر ورودی قلعهٔ نظامی دوران پهلوی اول در آشوراده.

عکس شمارهٔ ۳۹۰: سرو امامزاده حسن‌رضا
در رباط پنجهزاره بهشهر.

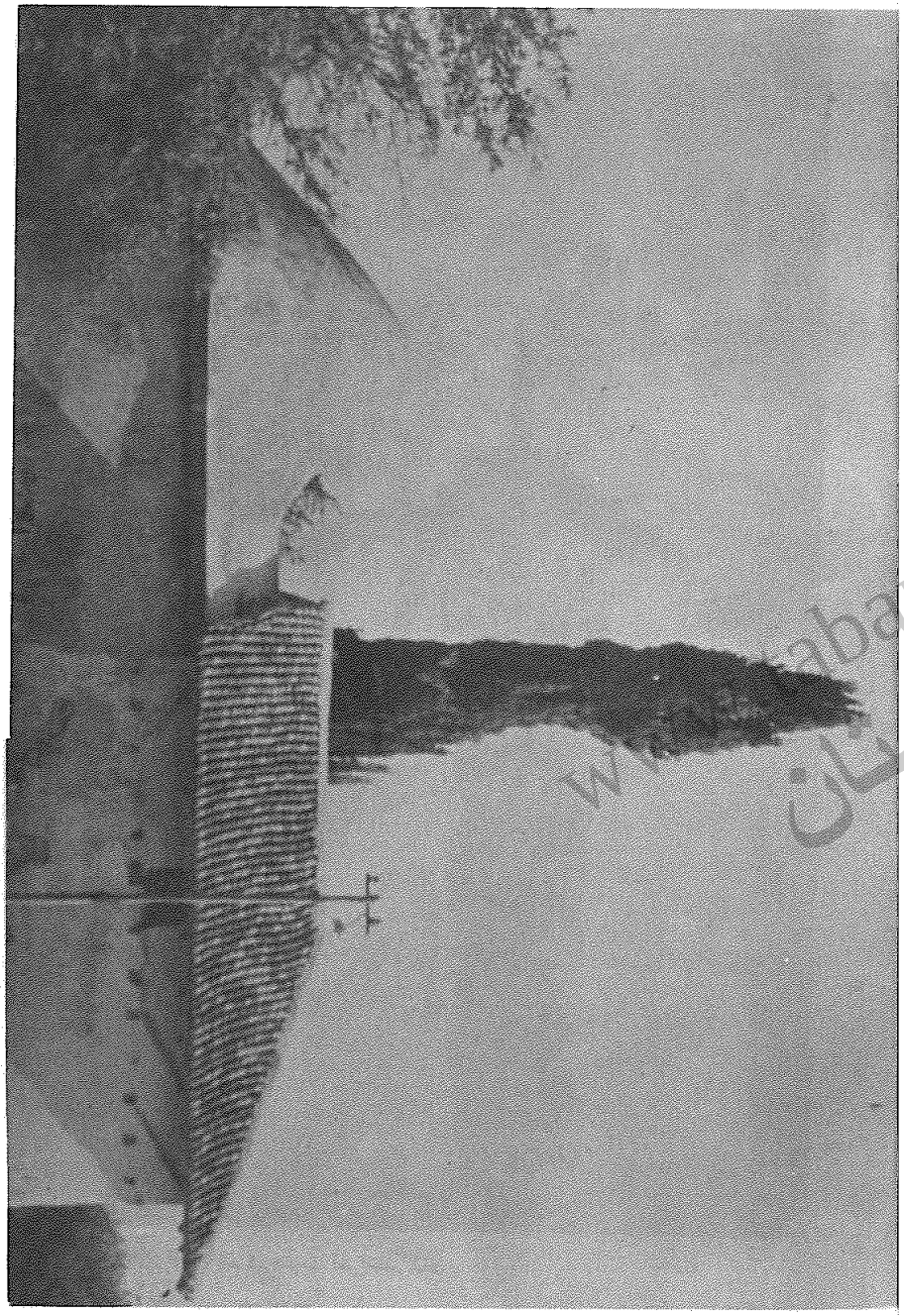

عکس شمارهٔ ۳۹۱: امامزاده سیدعبدالله
ازمقابل‌درورودی مسجد
جدیدالبنای متصل به آن.

www.tabarestan.info
تبرستان

عکس شمارهٔ ۳۹۲: امامزاده سید عبدالله ومسجد متصل به آن.

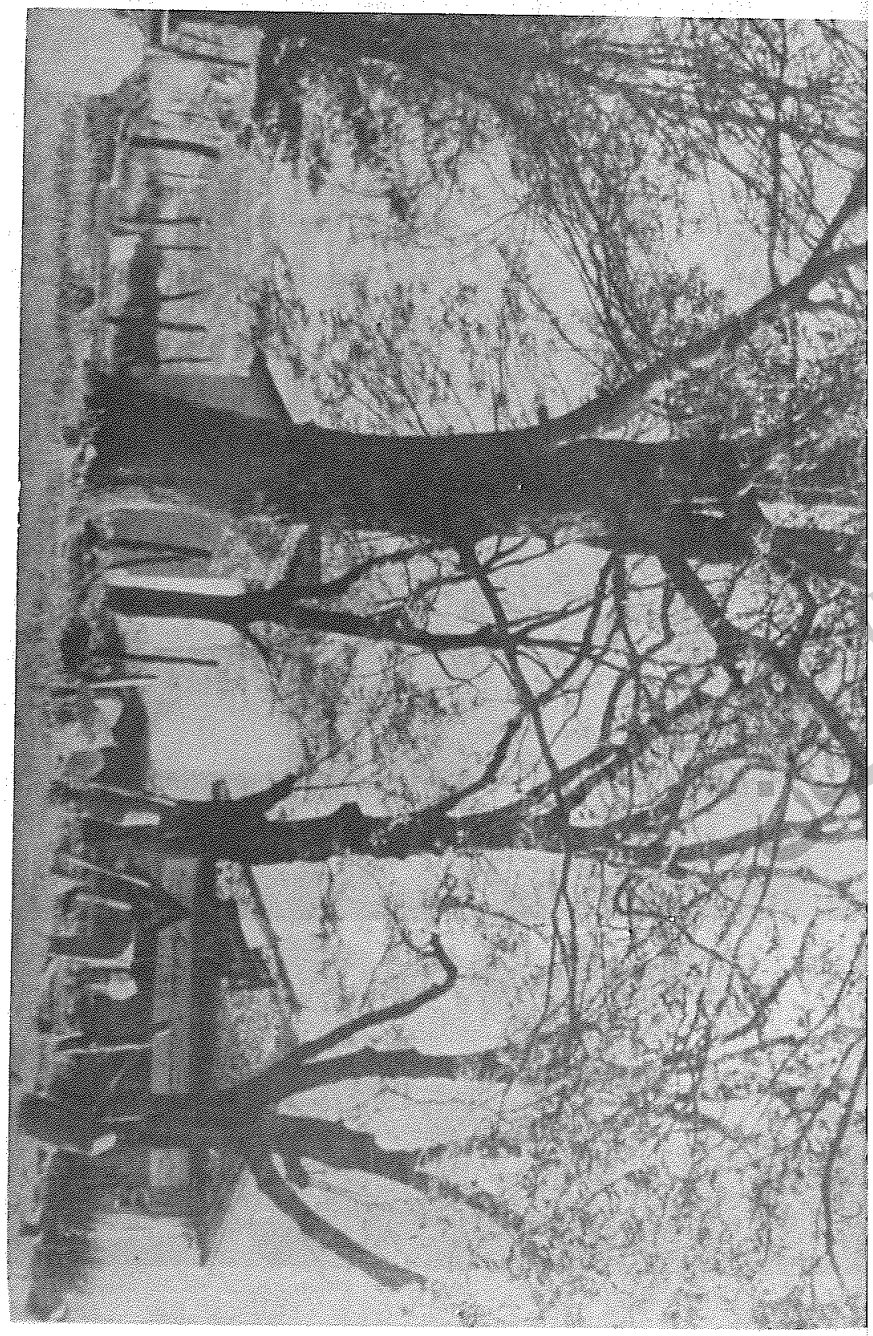

عکس شمارهٔ ۳۹۳: نمای امامزاده هاشم درجنوب لمراسك کیاده.

عکس شمارهٔ ۳۹۴: سرو امامزاده هاشم درجنوب لمراسك کلباد.

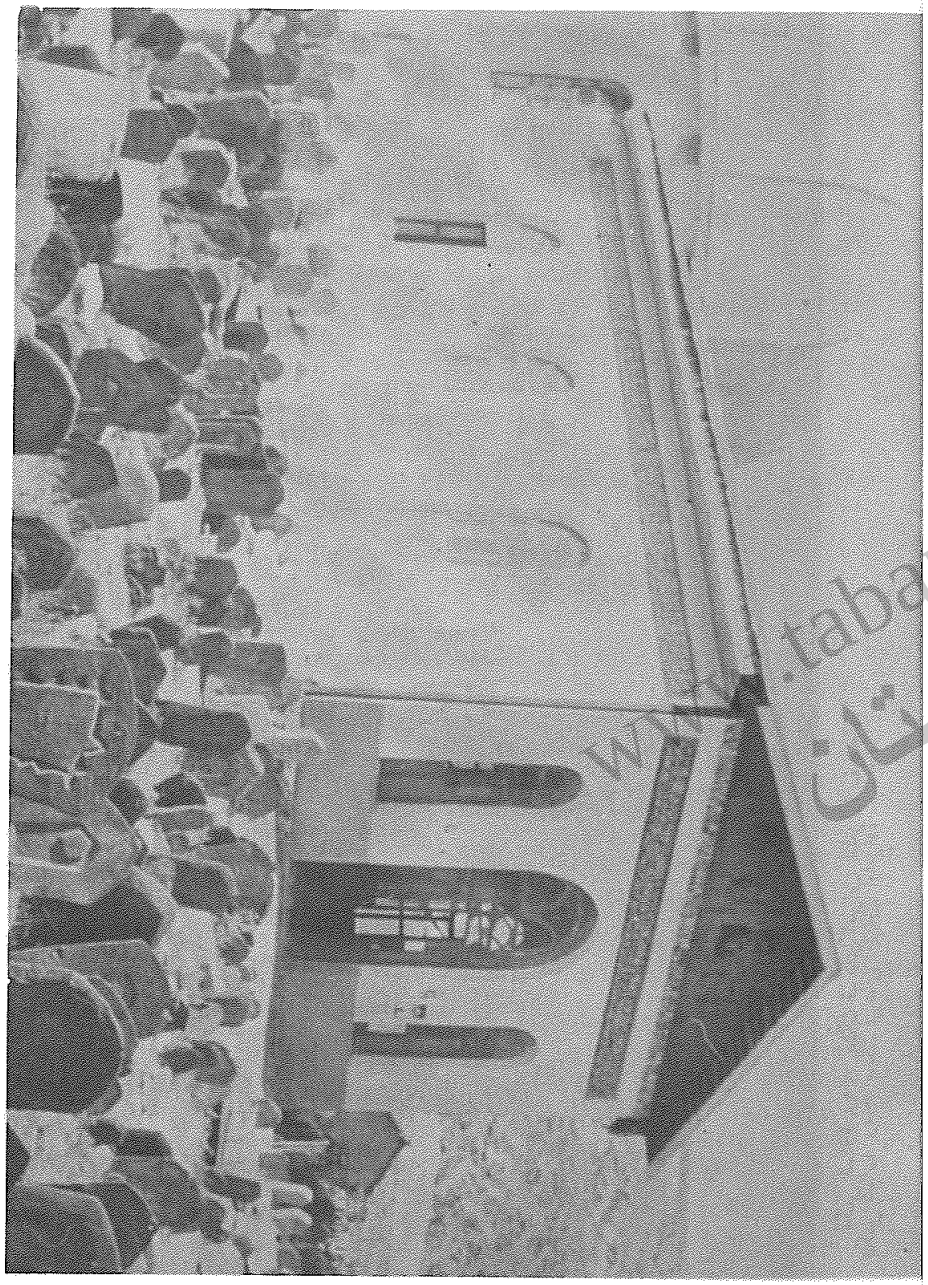

عکس شمارهٔ ۳۹۵: امامزاده عبدالله در الارز شهریاری چهاردانگه.

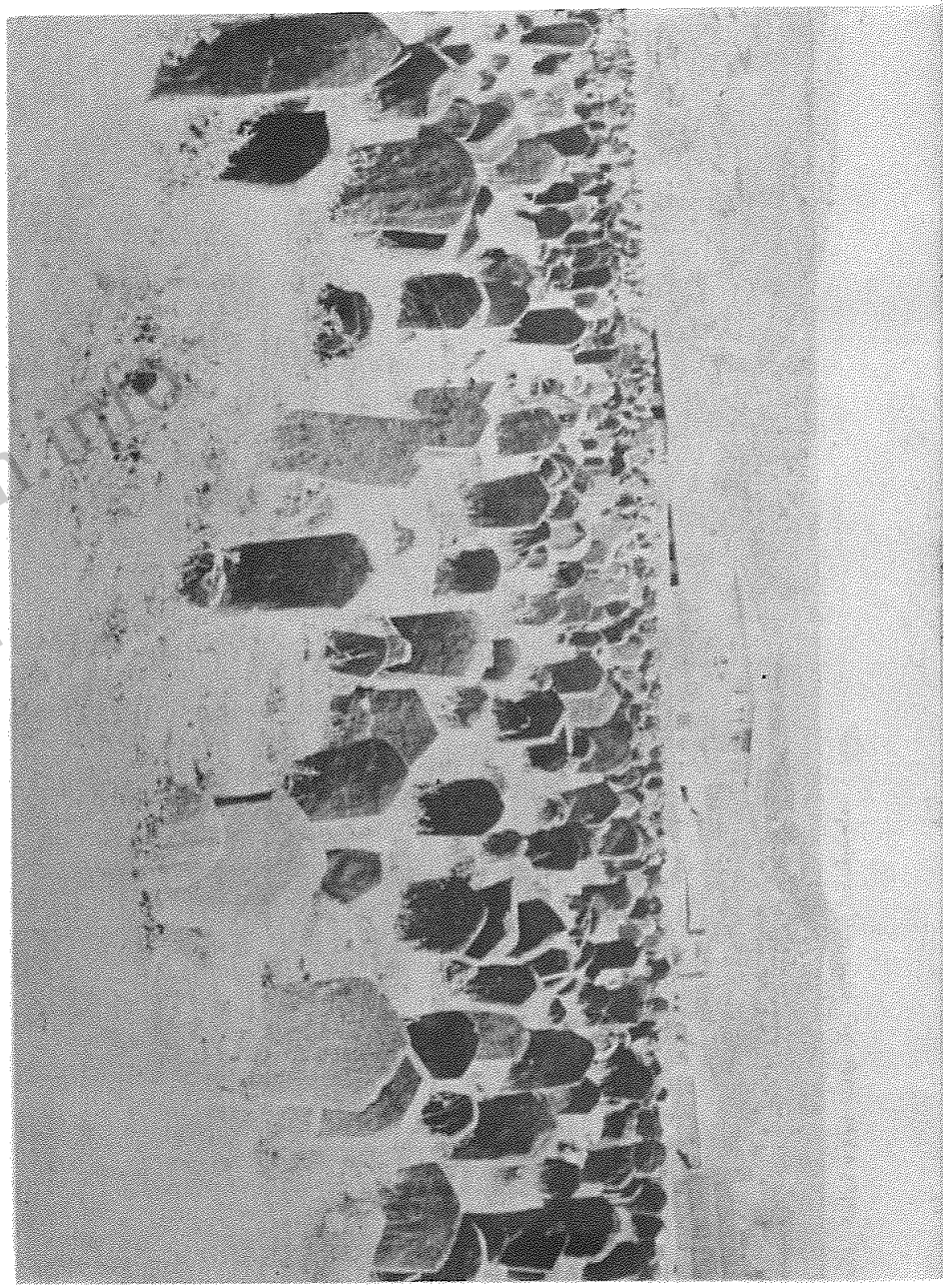
tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۳۹۶: امامزاده عبدالله در الارز شهریاری چهاردانگه.

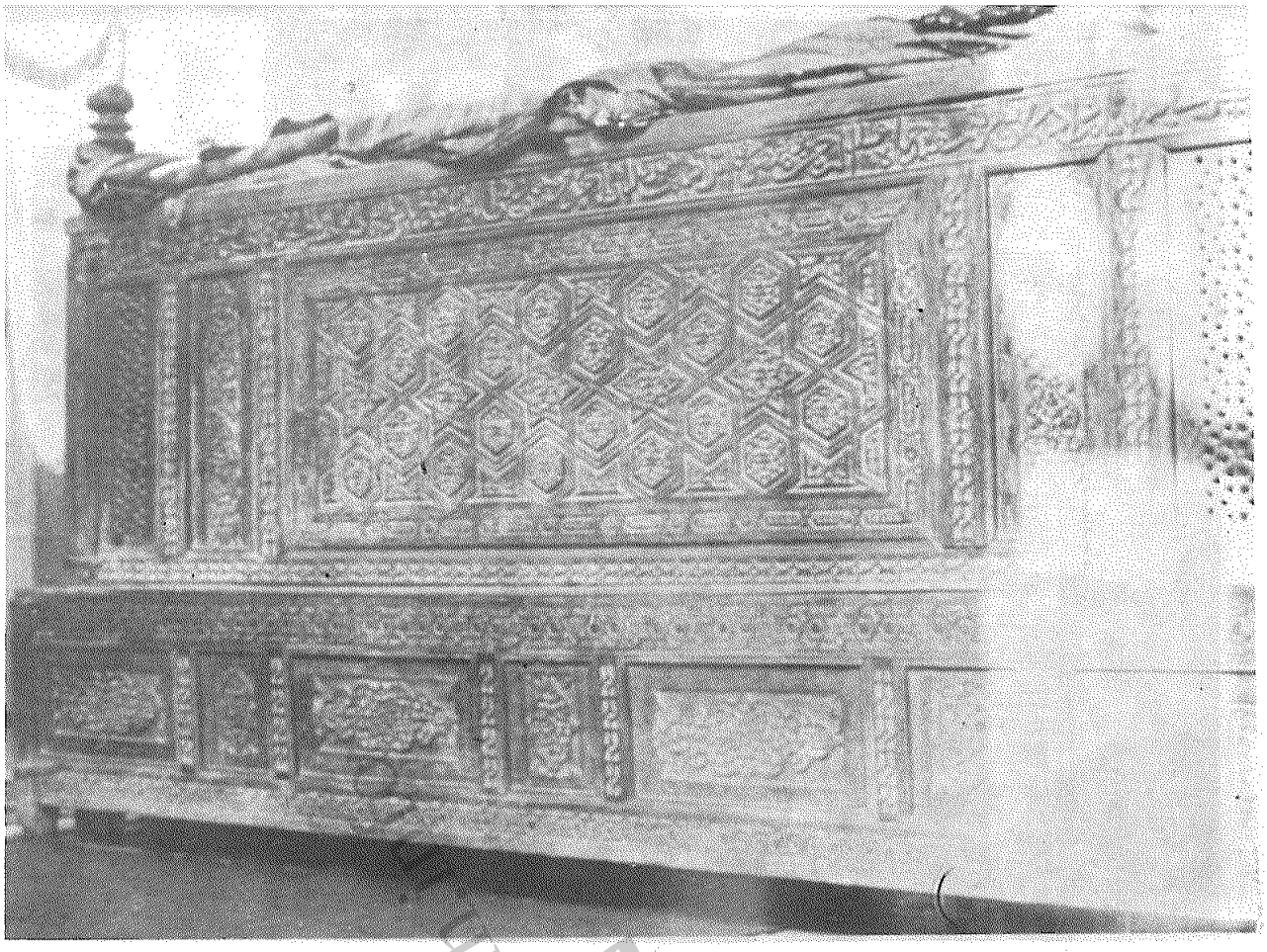
عکس شمارهٔ ۳۹۷: نمای بنای جدید امامزادهٔ سفیدچاه.

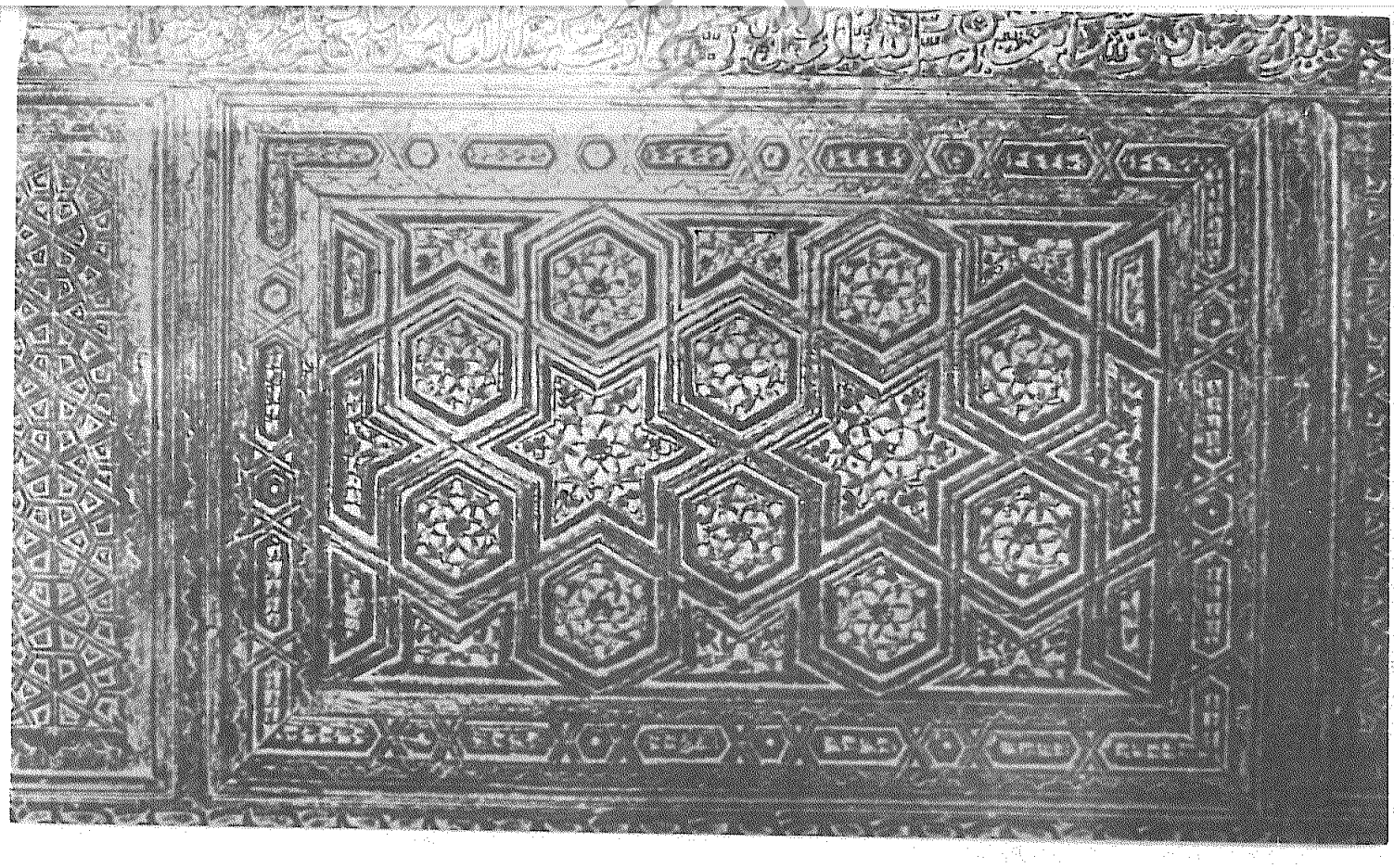
عکس شمارهٔ ۳۹۸: سنگ قبرهای اطراف امامزادهٔ سفیدچاه.

عکس شمارهٔ ۳۹۹: سنگ قبرهای اطراف امامزادهٔ سفیدچاه.

عکس شمارهٔ ۴۰۰: پایهٔ صندوق امامزادهٔ سفیدچاه،

عکس شمارهٔ ۴۰۱: بدنهٔ اصلی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

عکس شمارهٔ ۴۰۲: کتیبهٔ بالای بدنهٔ جنوبی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

۱۲۱۶

عکس شمارهٔ ۴۰۳: کتیبهٔ بالای بدنهٔ جنوبی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

Tabarestan.info تبرستان

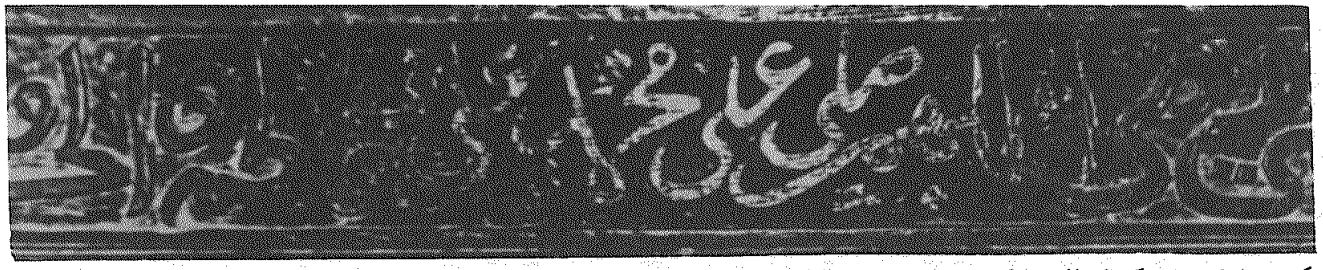

عکس شمارهٔ ۴۰۴: کتیبهٔ بالای بدنهٔ جنوبی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

۱۲۱۷

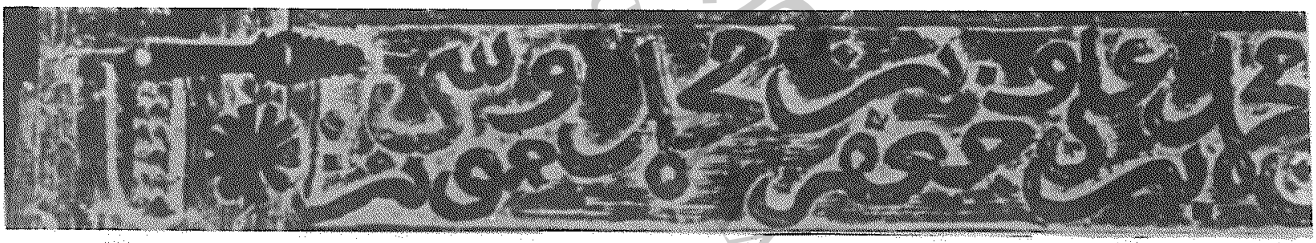
عکس شمارهٔ ۴۰۵: کتیبهٔ بالای بدنهٔ جنوبی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

عکس شمارهٔ ۴۰۶: کتیبهٔ بالای بدنهٔ جنوبی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

عکس شمارهٔ ۴۰۷: کتیبهٔ بالای بدنهٔ جنوبی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

عکس شمارهٔ ۴۰۸: کتیبهٔ بالای بدنهٔ جنوبی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

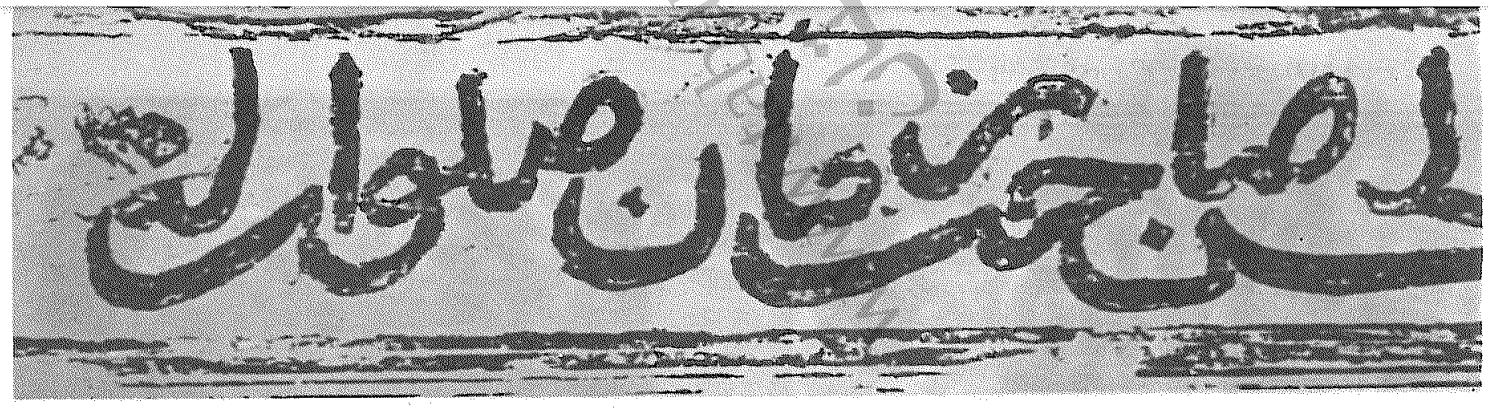
عکس شمارهٔ ۴۰۹: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

عکس شمارهٔ ۴۱۰: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

عکس شمارهٔ ۴۱۱: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

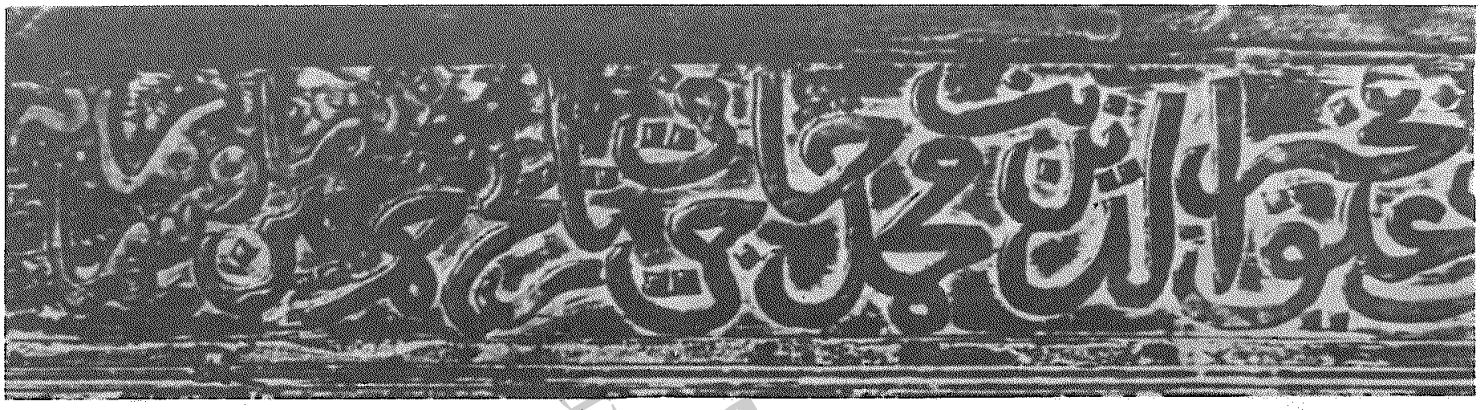
عکس شمارهٔ ۴۱۲: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

عکس شمارهٔ ۴۱۳: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

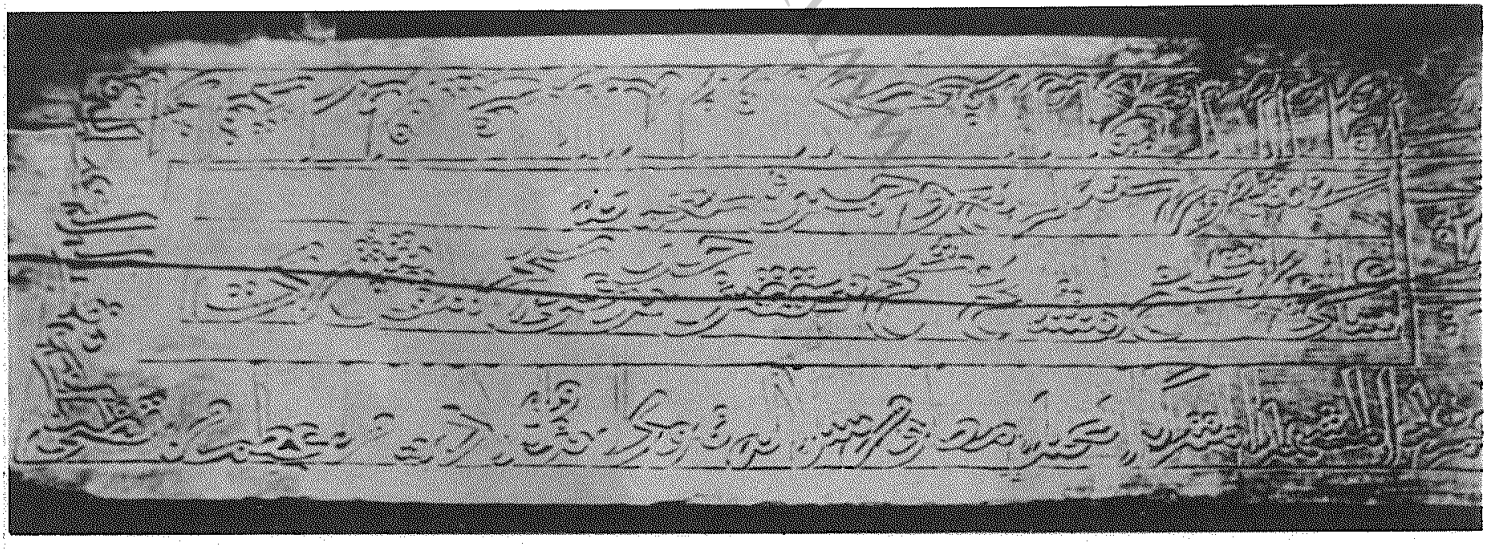

عکس شمارهٔ ۴۱۴: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

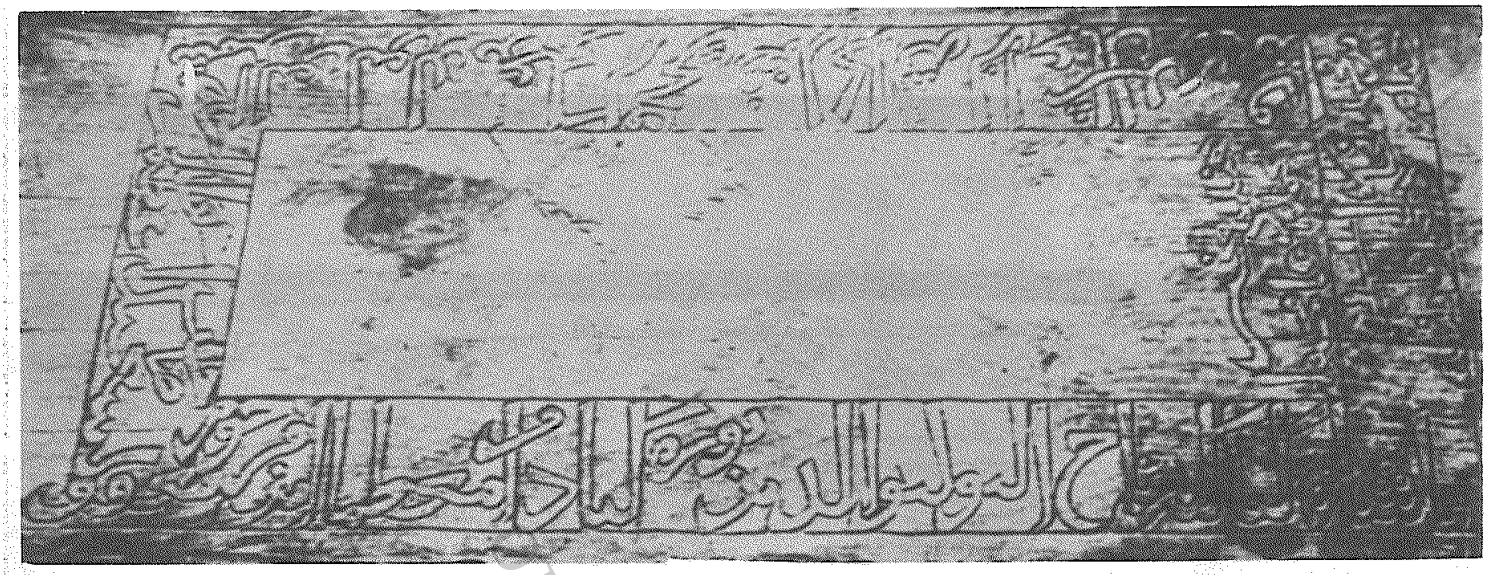

عکس شمارهٔ ۴۱۵: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی صندوق امامزادهٔ سفیدچاه.

www.tabarestan.info تبرستان

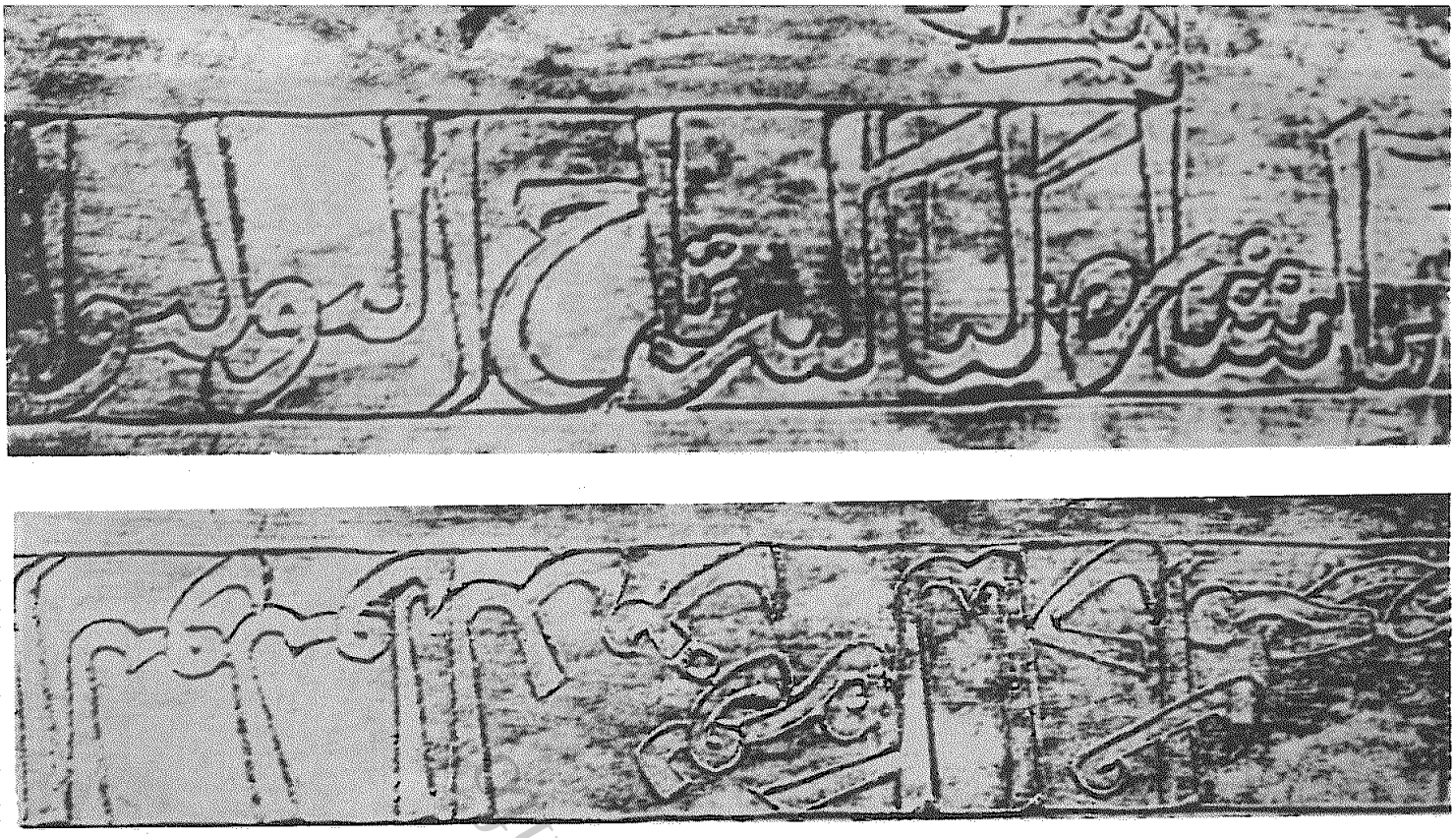
عکس شمارهٔ ۴۱۶: نمای کلی کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله درتشر.

عکس شمارهٔ ۴۱۶: نمای کلی کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله در تشر.

عکس شمارهٔ ۴۱۷: کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله در تشر.

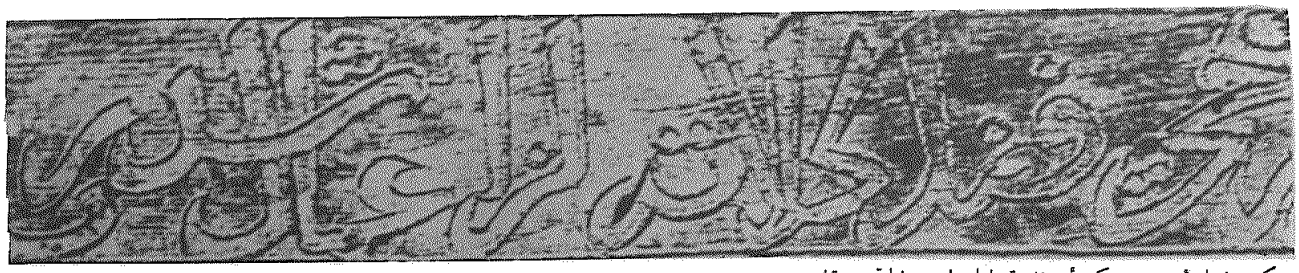
عکس شمارهٔ ۴۱۸: کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله درتشر.

عکس شمارهٔ ۴۱۹: کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله درتشر.

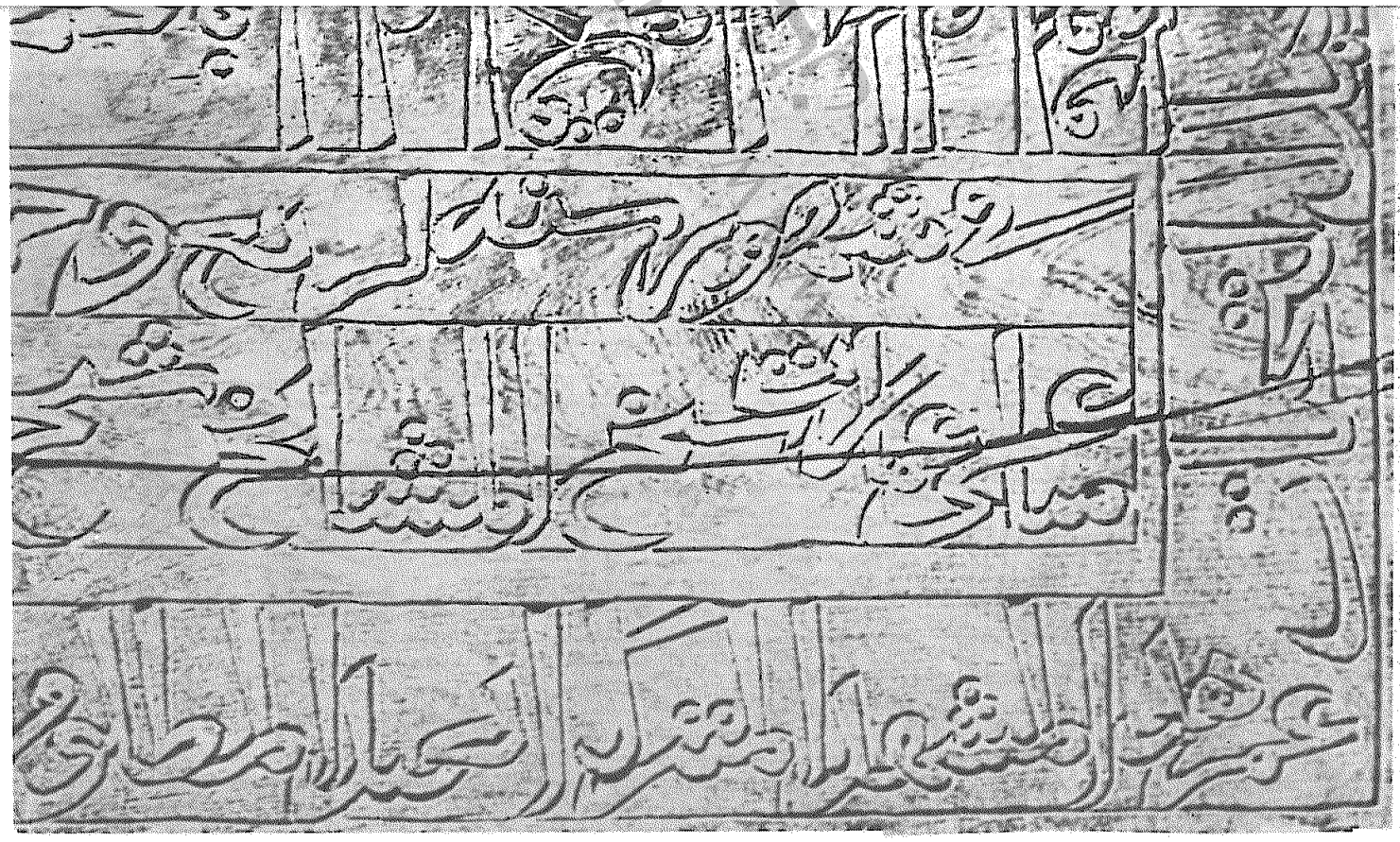
عکس شمارهٔ ۴۲۰: کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله درتشر.

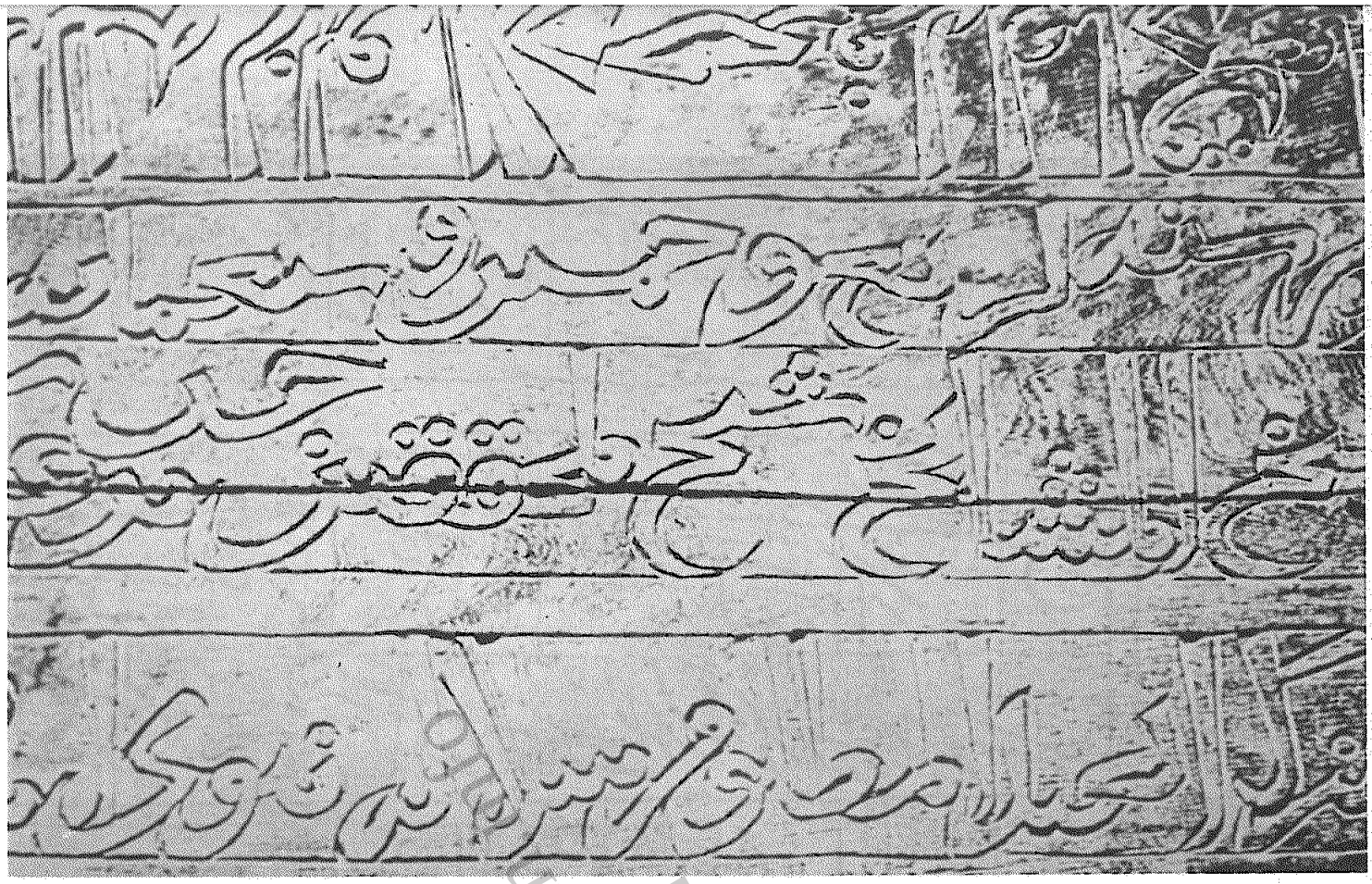
عکس شمارهٔ ۴۲۱: کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله درتشر.

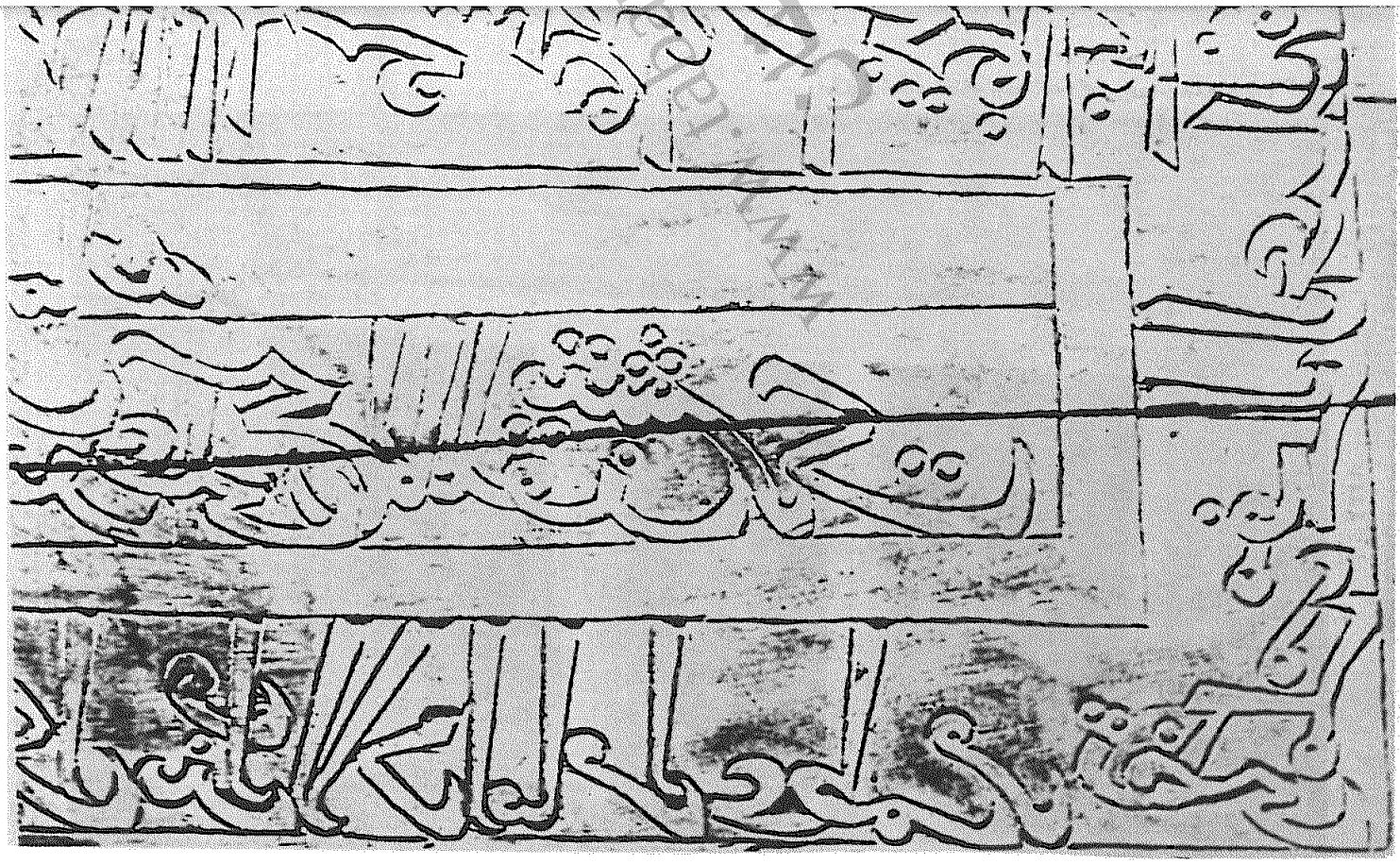
عکس شمارهٔ ۴۲۲: کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله درتشر.

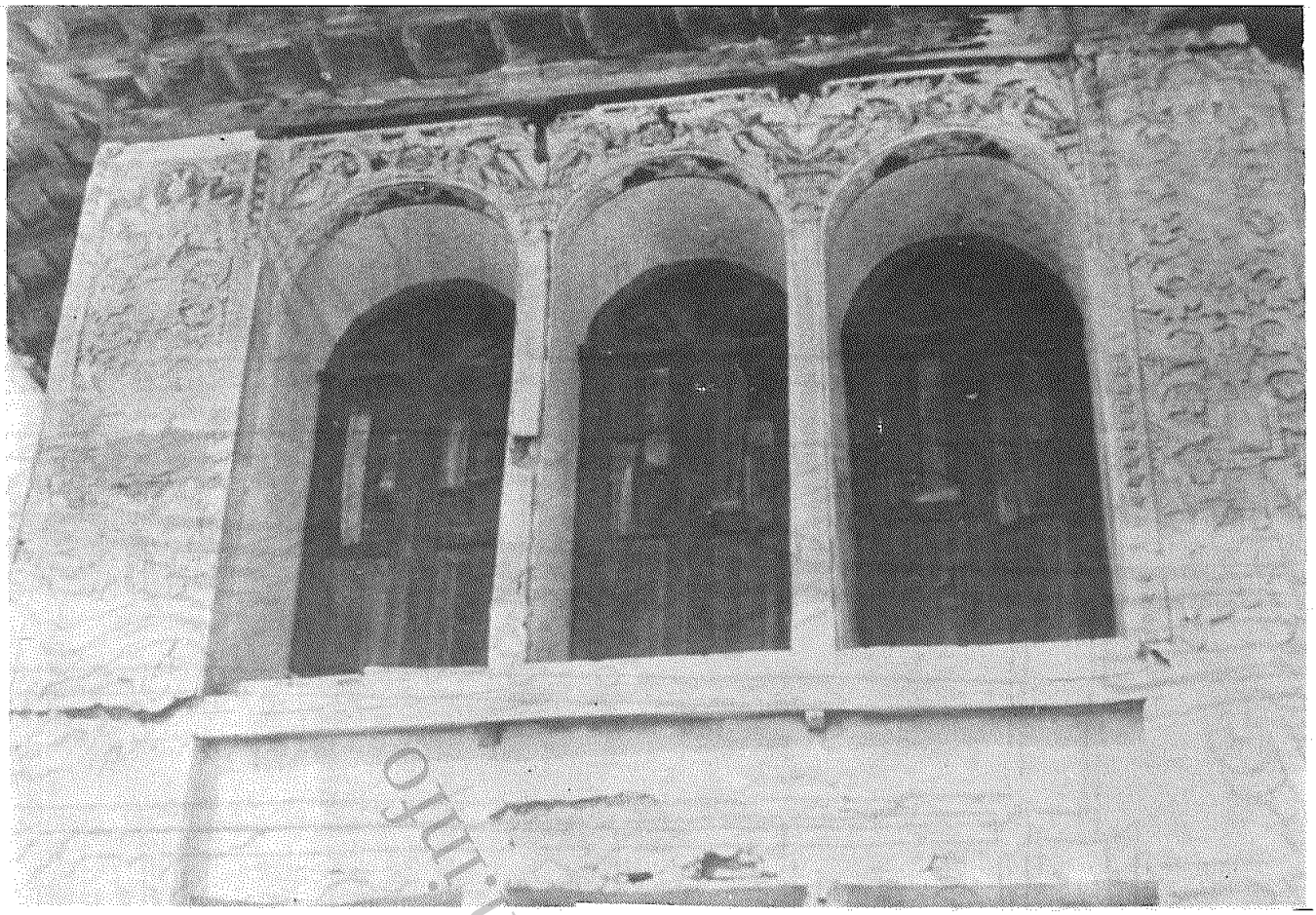
عکس شمارهٔ ۴۲۳: کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله درتشر.

عکس شمارهٔ ۴۲۴: کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله درتشر.

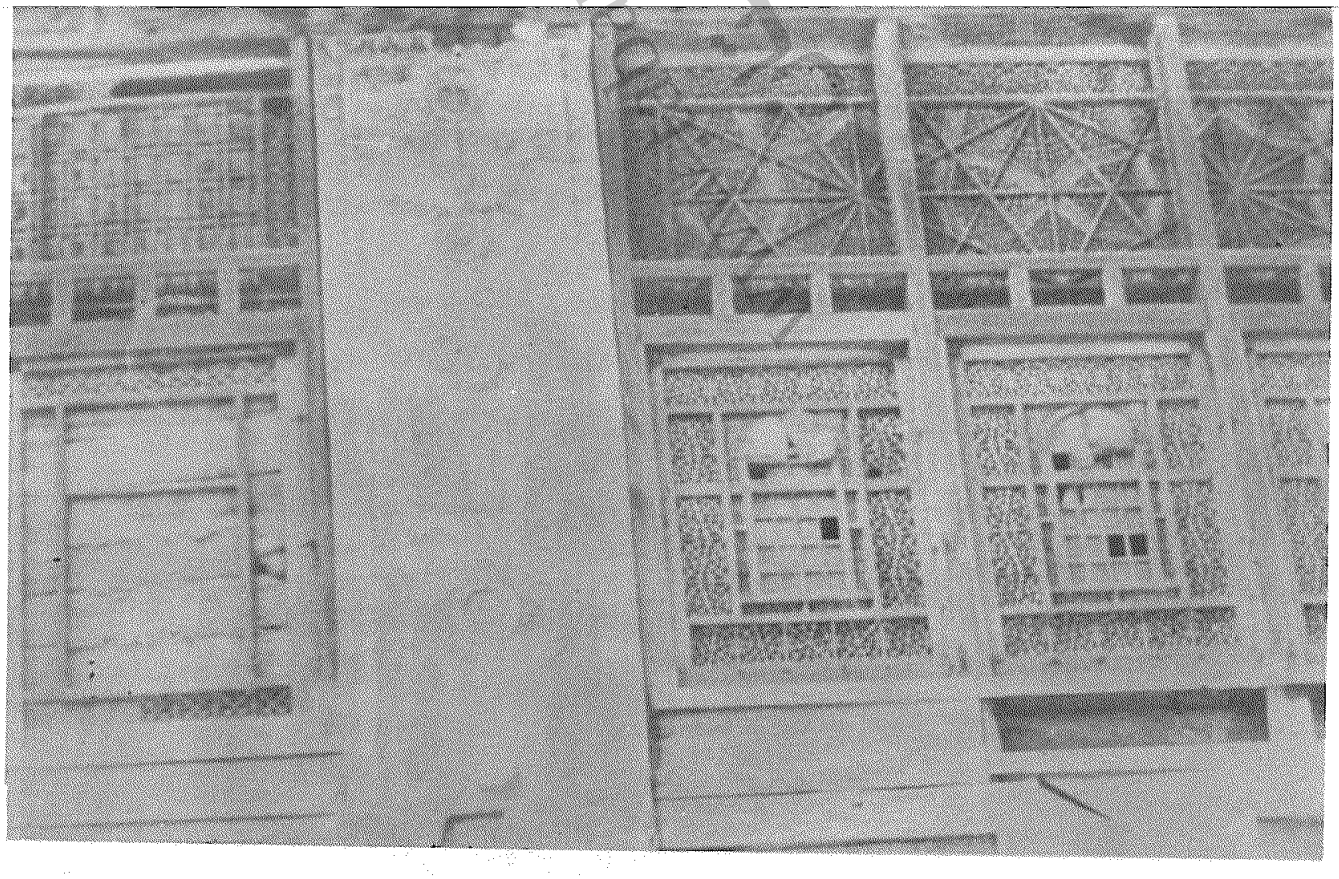

عکس شمارهٔ ۴۲۵: کتیبهٔ صندوق امامزاده عبدالله درتشر.

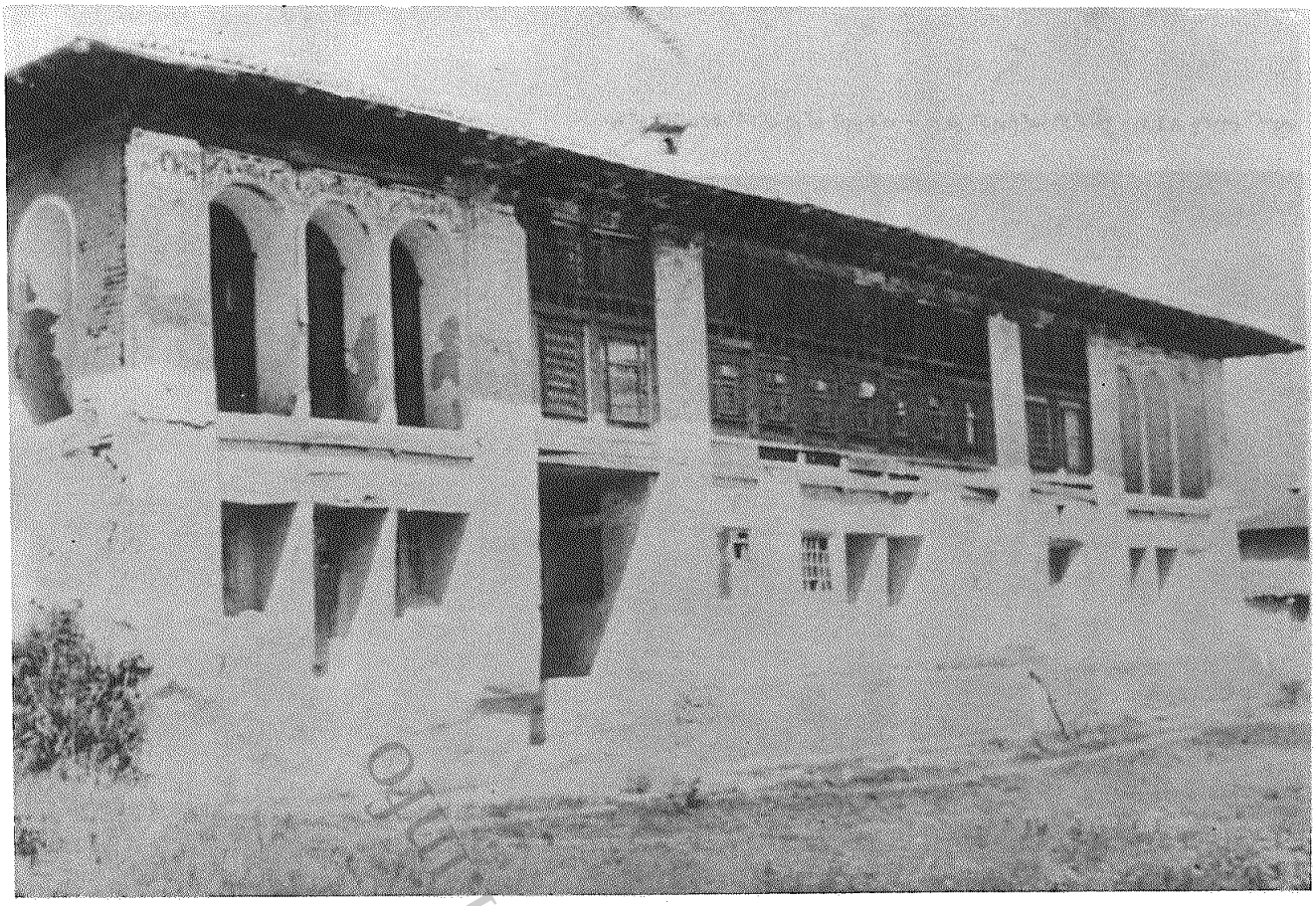
۱۲۳۲

عکس شمارهٔ ۴۲۶: خانهٔ مسعودخان هزارجریبی درسرخ‌گریه.

۱۲۳۳

عکس شمارهٔ ۴۲۷: گچ‌بری جرزهای خانهٔ مسعودخان هزارجریبی درسرخ‌گریه.

عکس شمارهٔ ۴۲۸: نمای کلی خانهٔ مسعودخان هزارجریبی درسرخ گریه.

عکس شمارهٔ ۴۲۹: پنجره‌های ارسی خانهٔ مسعودخان هزار جریبی درسرخ گریه.

عکس شمارهٔ ۴۳۰: نمای بیرونی بقعهٔ امیرسیدعلی درلنگر.

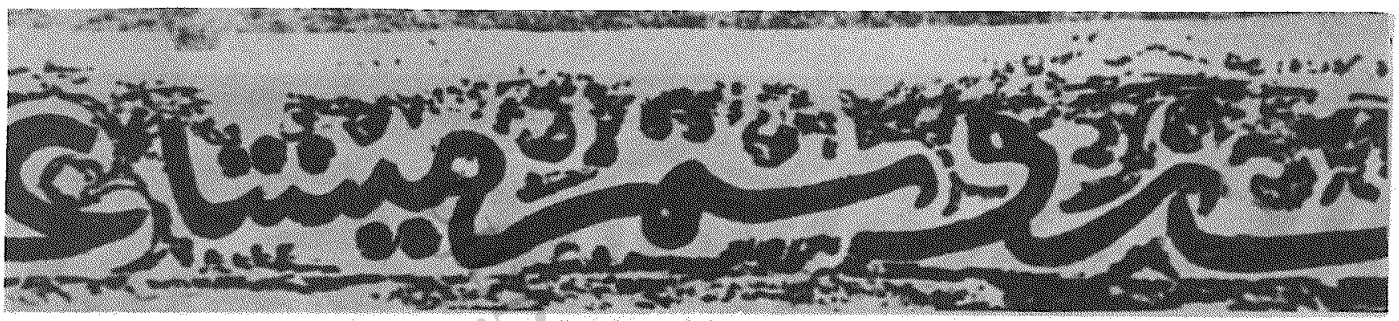
عکس شمارهٔ ۴۳۱: کتیبهٔ قسمت بالای چهارچوب در ورودی بقعهٔ امیرسیدعلی درلنگر.

عکس شمارهٔ ۴۳۲: کتیبهٔ قسمت بالای چهارچوب در ورودی بقعهٔ امیرسیدعلی درلنگر.

عکس شمارهٔ ۴۳۳: کتیبهٔ قسمت بالای چهارچوب در ورودی بقعهٔ امیرسید علی در لنگر.

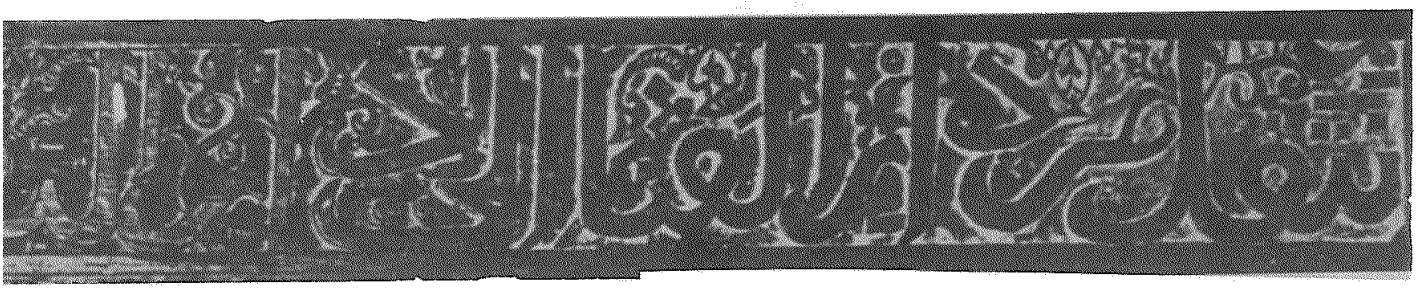

عکس شمارهٔ ۴۳۴: کتیبهٔ قسمت بالای چهارچوب در ورودی بقعهٔ امیرسیدعلی در لنگر.

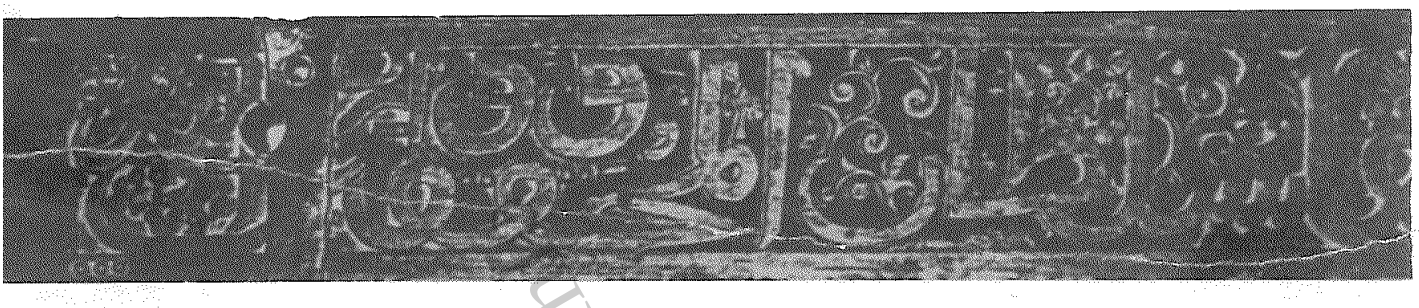
www.tabarestan.info تبرستان

عکس شمارهٔ ۴۳۵: کتیبهٔ در ورودی بقعهٔ امیرسیدعلی در لنگر.

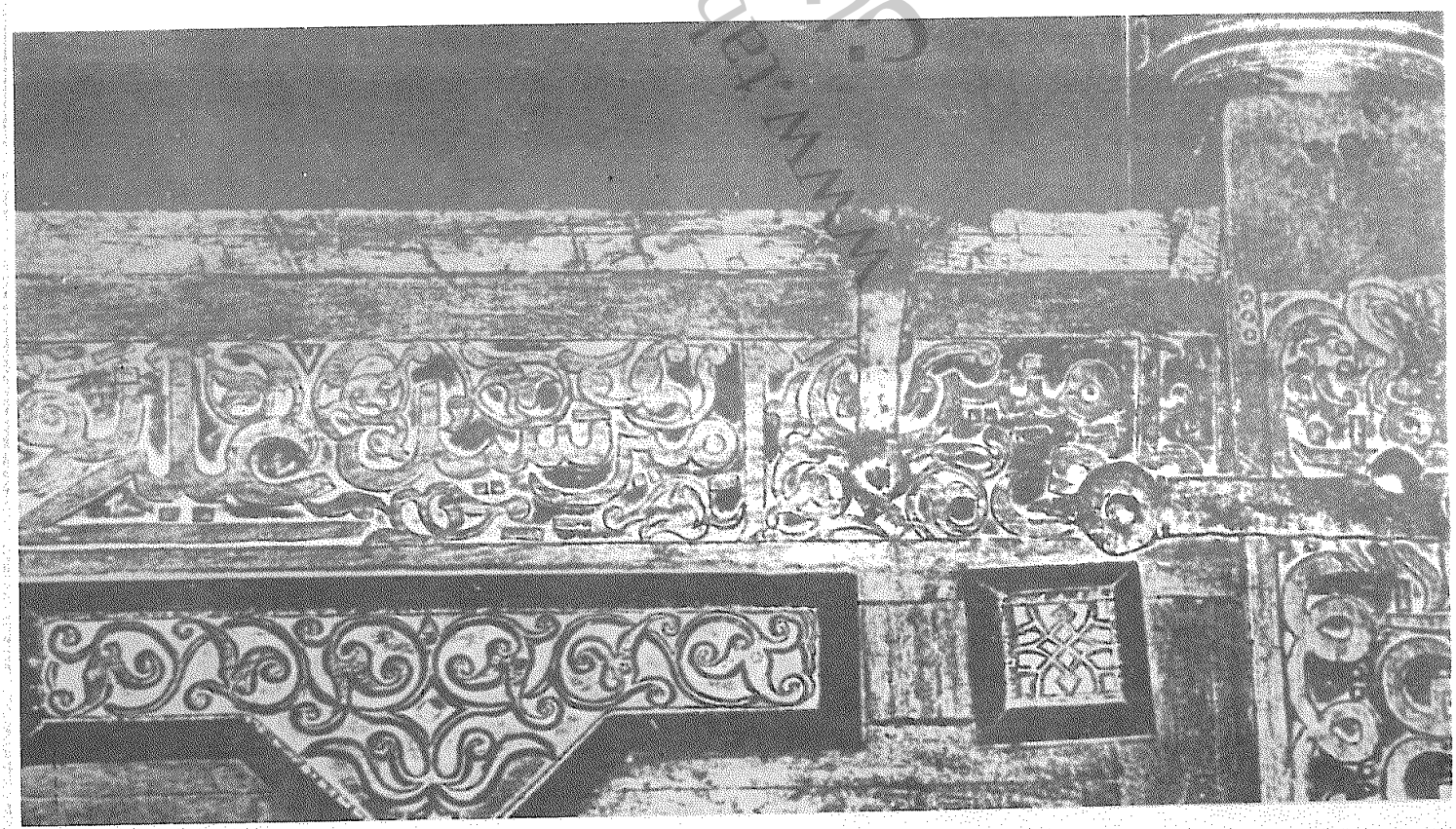

عکس شمارهٔ ۴۳۶: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی صندوق مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

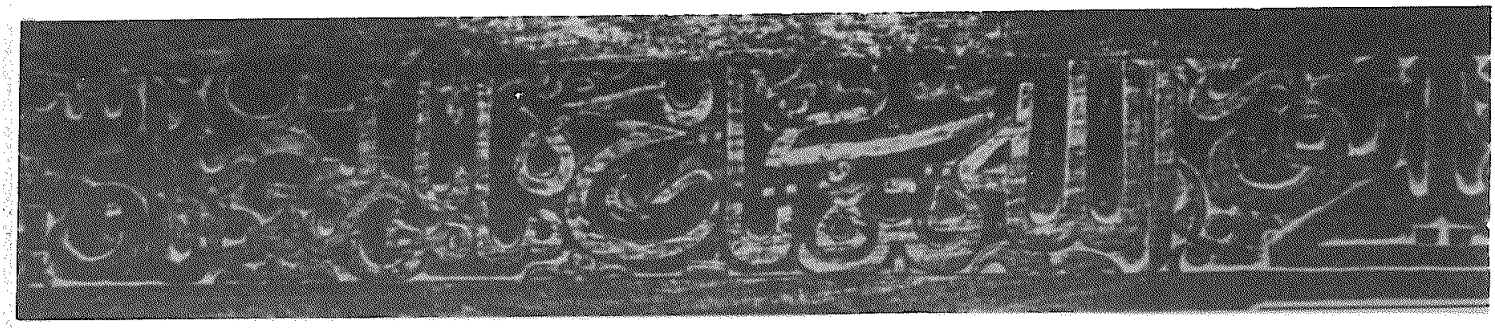

عکس شمارهٔ ۴۳۷: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی صندوق مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

www.tabarestan.info

عکس شمارهٔ ۴۳۸: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی صندوق مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

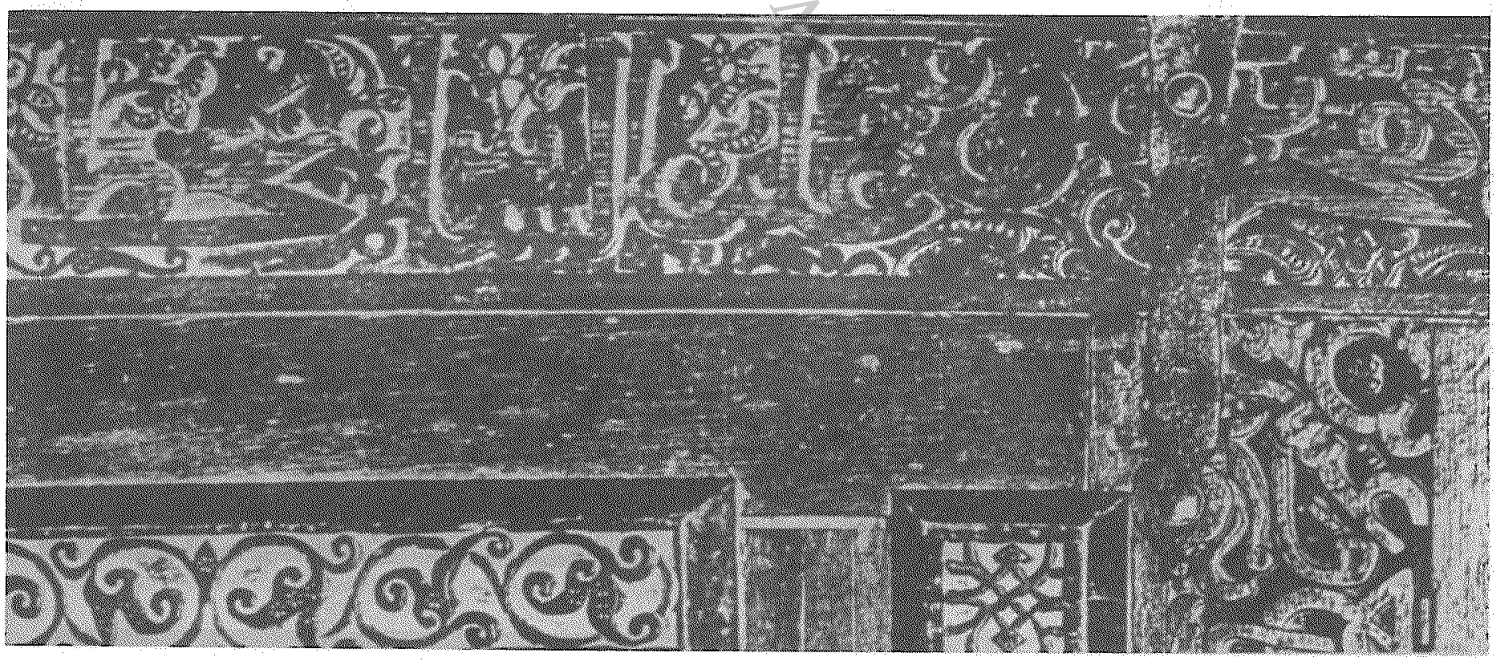

عکس شمارهٔ ۴۳۹: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

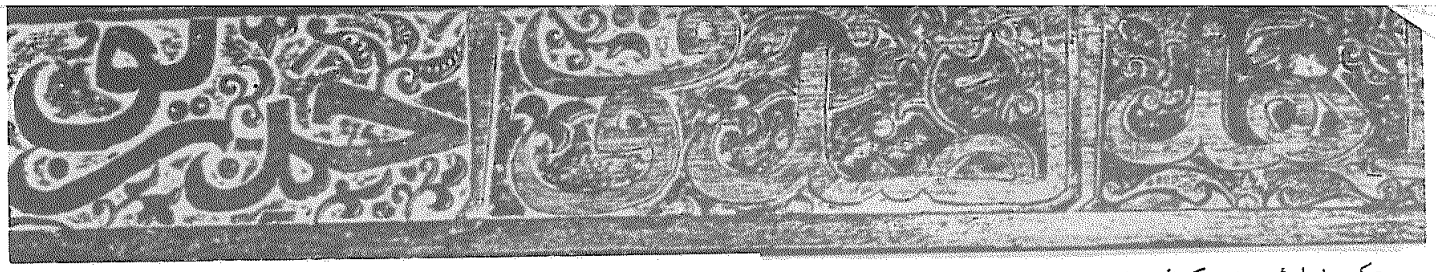

عکس شمارهٔ ۴۴۰: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

tabarestan

عکس شمارهٔ ۴۴۱: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی صندوق مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

عکس شمارهٔ ۴۴۲: کتیبهٔ بدنهٔ شرقی صندوق مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

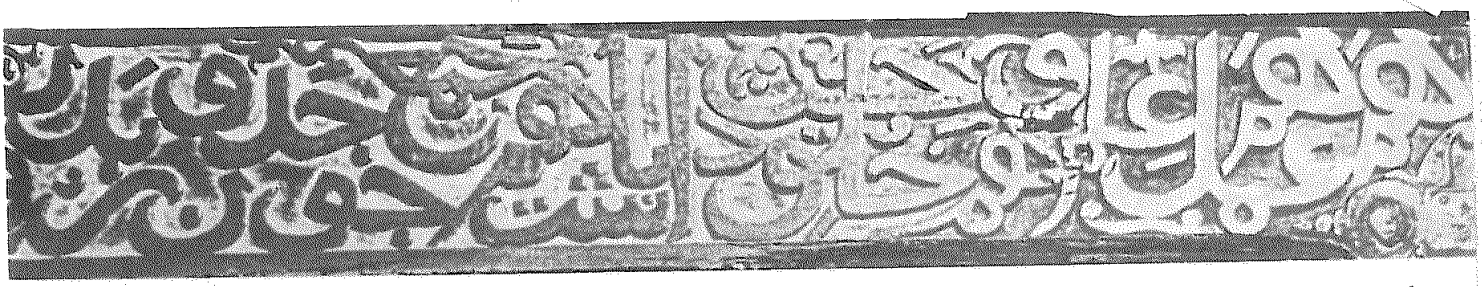
عکس شمارهٔ ۴۴۳: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

عکس شمارهٔ ۴۴۴: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

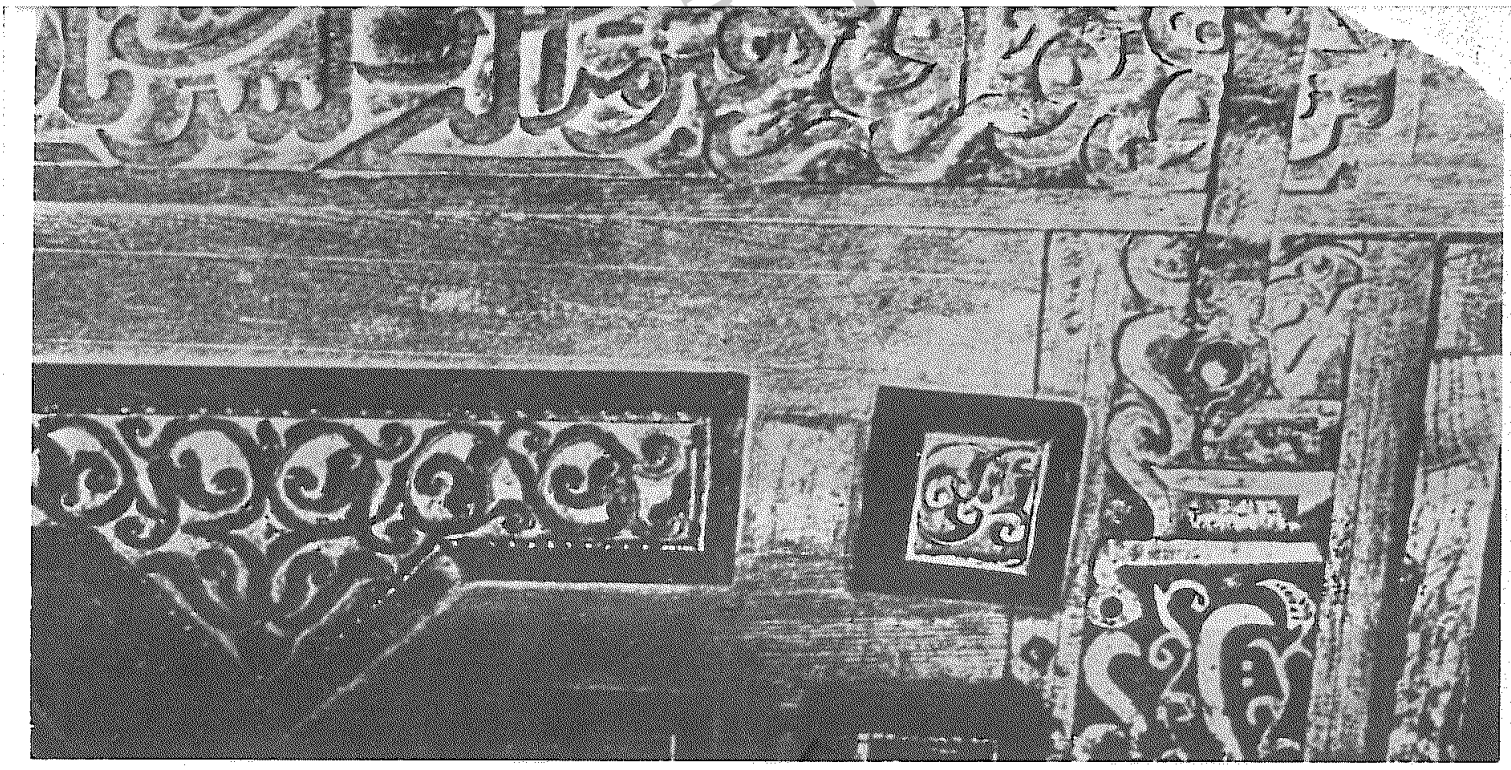
عکس شمارهٔ ۴۴۵: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق مرقد امیرسیدعلی در لنگر.

عکس شمارهٔ ۴۴۶: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق مرقد امیرسیدعلی درلنگر.

عکس شمارهٔ ۴۴۷: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق مرقد امیرسیدعلی درلنگر.

عکس شمارهٔ ۴۴۸: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق مرقد امیرسیدعلی درلنگر.

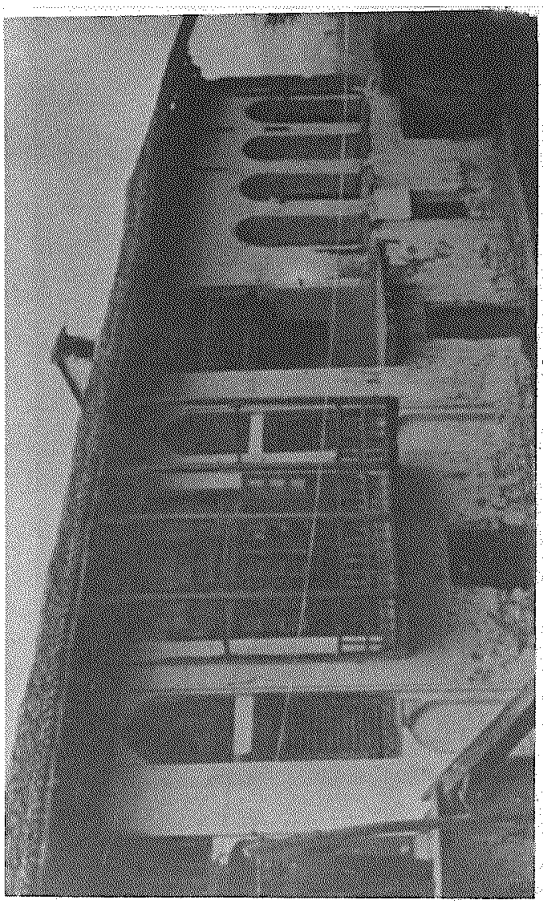

عکس شمارهٔ ۴۴۹: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق مرقد امیرسیدعلی درانگر.

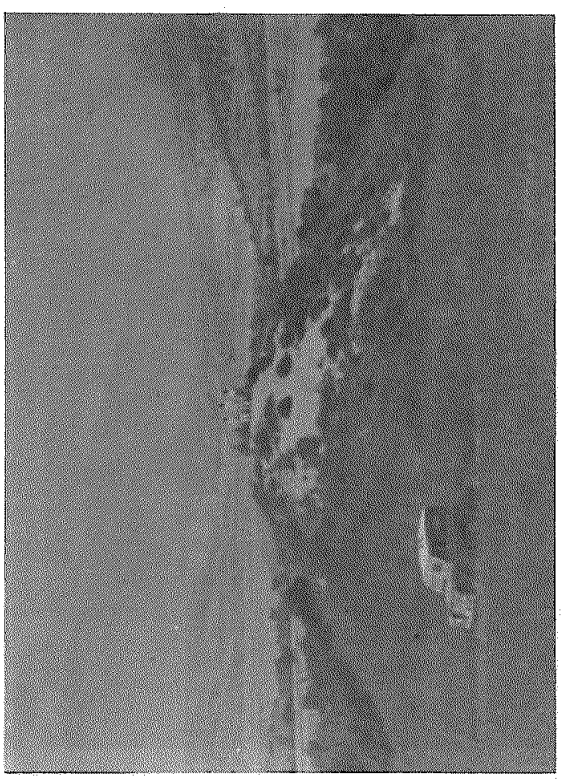

عکس شمارهٔ ۴۵۰: کتیبهٔ بدنهٔ غربی صندوق مرقد امیرسیدعلی درانگر.

www.tabarestan.info

عکس شمارهٔ ۴۵۲: نمایی از ساختمان آقاعطا در گرگانج.

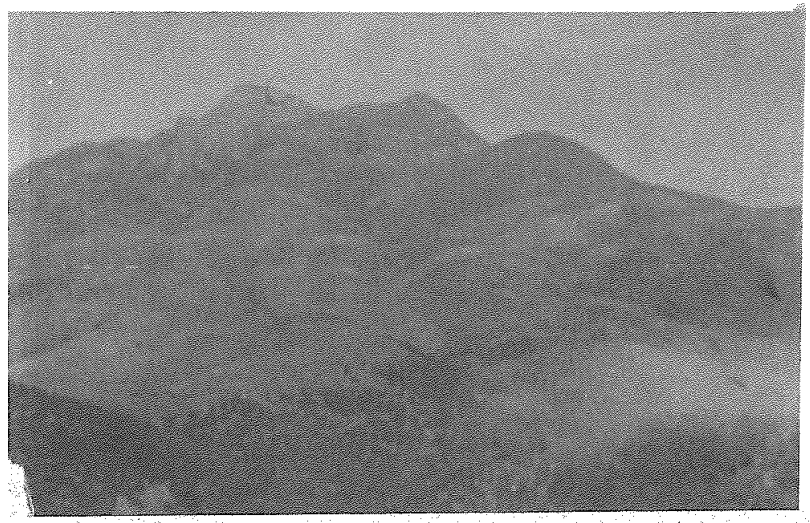

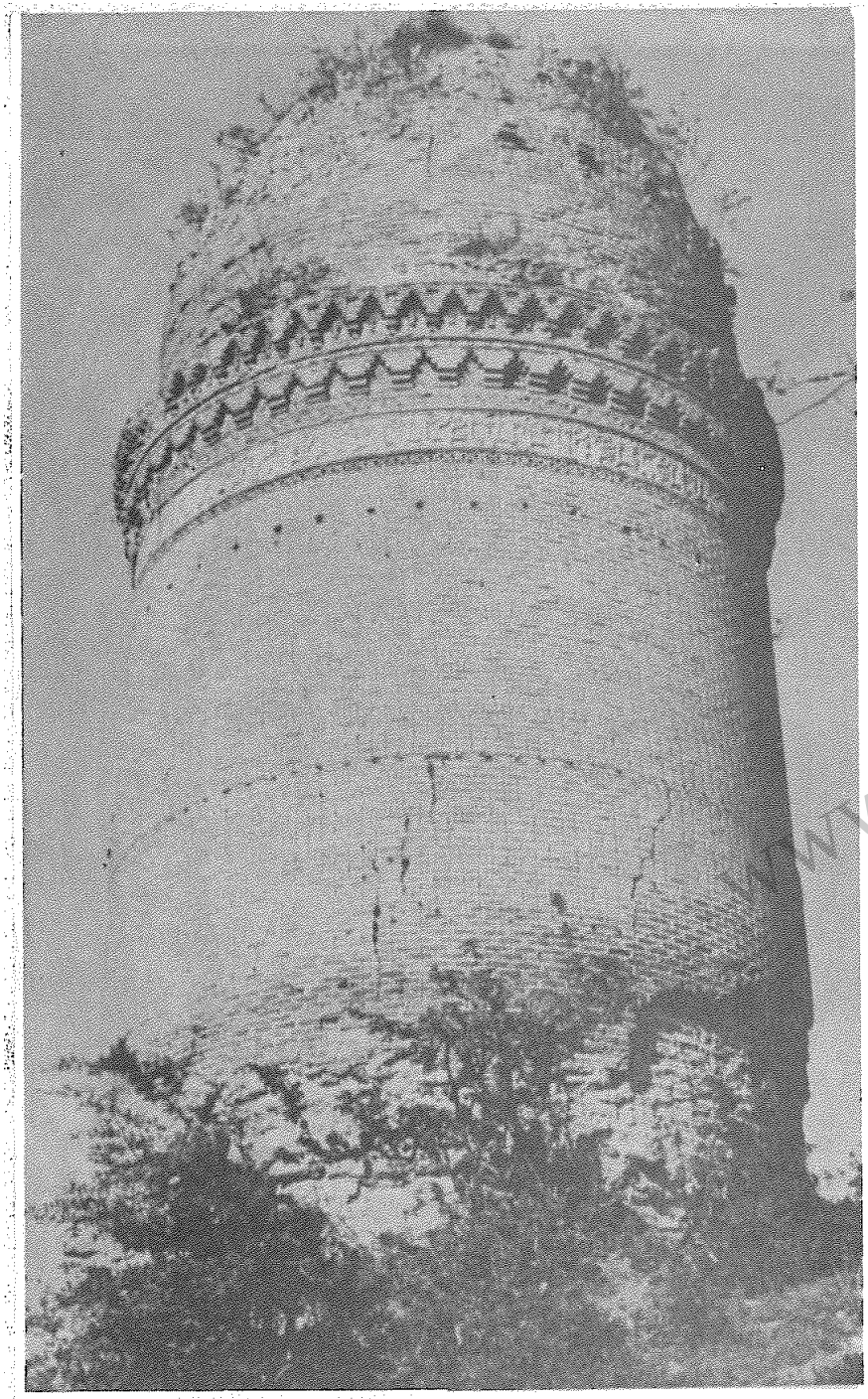
عکس شمارهٔ ۴۵۱: تپه‌ای نزدیک دهکدهٔ ترگام.

عکس شمارهٔ ۴۵۳: نمایی دیگر از ساختمان آقاقطا در گرگ‌تپ.

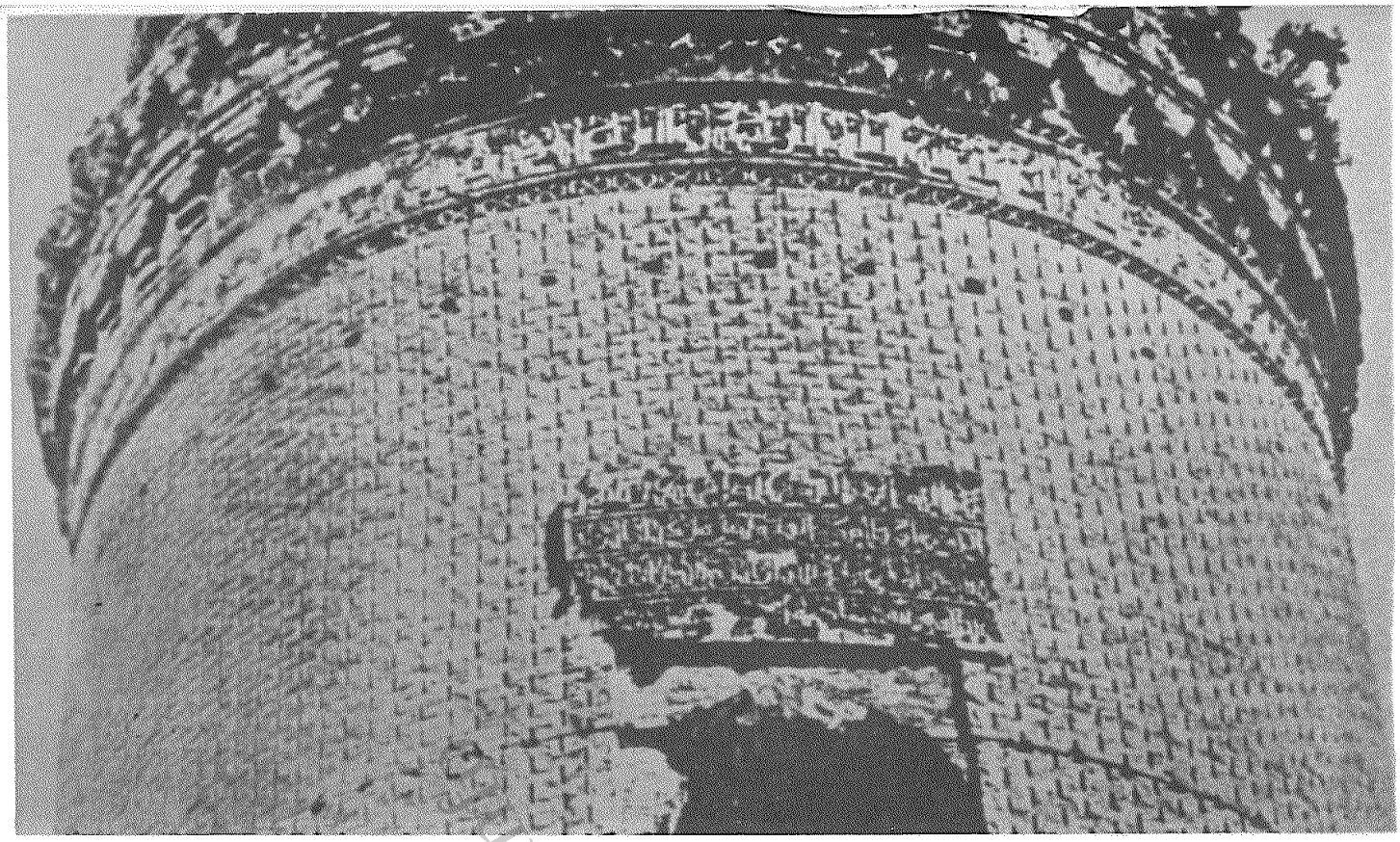
عکس شمارهٔ ۴۵۴: کوهی که قلعه شاهدژ بر آن بناشده است.

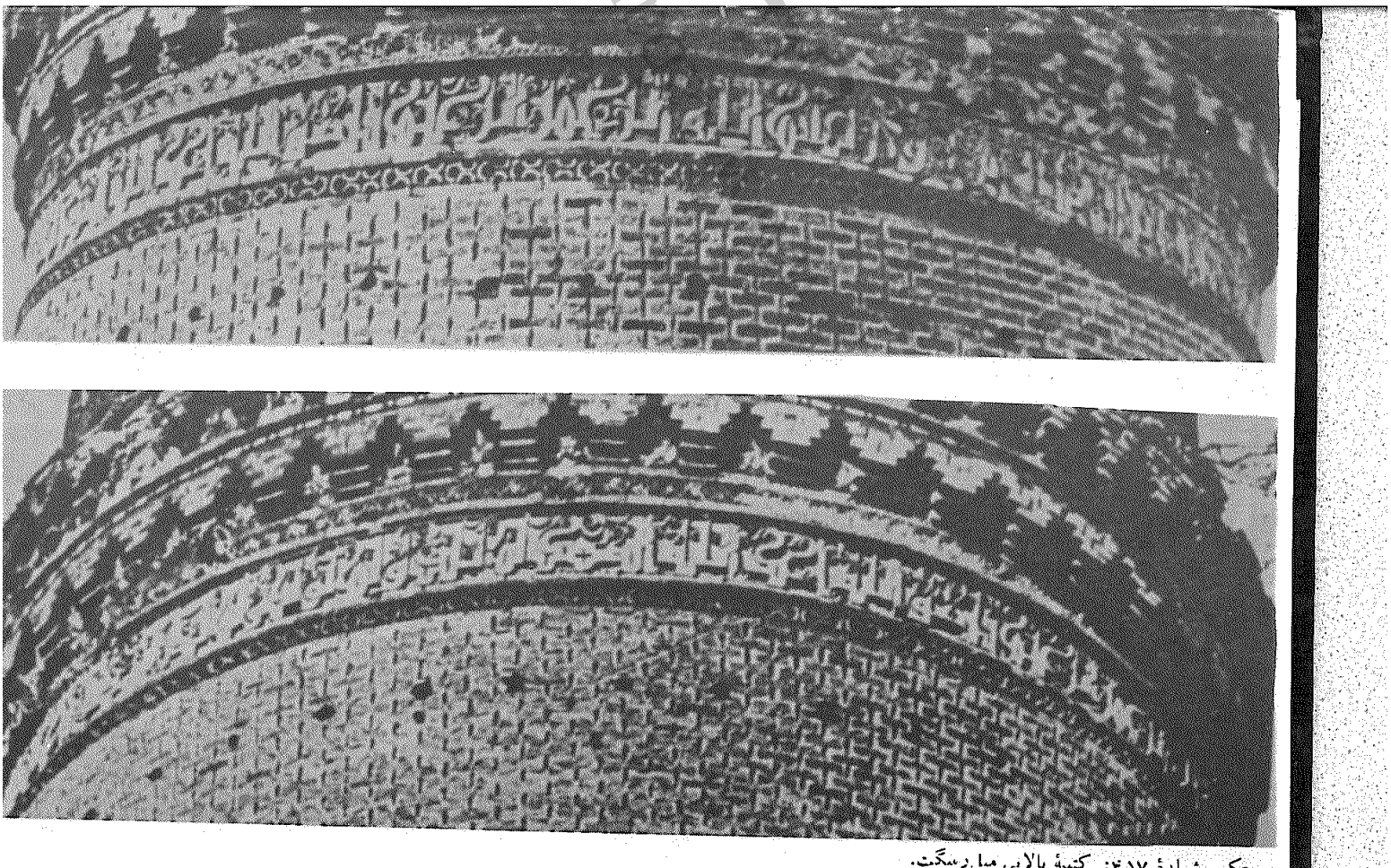

عکس شمارهٔ ۴۵۵: میل‌رسگت در رسگت‌فریم.

www.tabarestan
تبرستان

عکس شمارهٔ ۴۵۶: کتیبهٔ سردر ومدخل میل‌رسگت.

عکس شمارهٔ ۴۵۷: کتیبهٔ بالایی میل‌رسگت.

www.tabarestan
تبرستان